Les Bibliothèques Virtuelles Huıanistes

Extrait de la convention établie avec les établisseıents partenaires :

- ces établisseıents autorisent la nuıérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de ıanipulation des docuıents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les iıages résultant de la nuıérisation seront dûıent référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré coııne une « oeuvre » (nuıérisation, traiteıent des iıages, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et adıinistrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est souınise à autorisation.
- toute utilisation coıınerciale restera souınise à autorisation particulière deıandée par l'éditeur aux établisseıents détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques coıpétents.

Copyright - © Bibliothèques Virtuelles Huıanistes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

THVCYDIDIS

ATHENIENSIS HISTORIOGRAPHI DE BELLO PELOPONNENSIVM ATHENIENSIVMq; LIBRI OCTO.

Laurentio Valla interprete:

Et nunc à Conrado Heresbachio ad Græcum exemplar diligentiſsimè recogniti.

Eucharius Ceruicornus Agrippinas excudebat
ære & impensa M. Godefridi Hittorpij
Ciuis Colonienſis.

Anno M. D. XLIII.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

INDEX

Abronychus Lyſiclis 14
Abydus deficit 213
Abydus 225
Acãthus Andriorũ colõia. 111. 129
acanthi Braſidæ acquieſcũt 112
acarnane urbs Peloponneſi 39
acarnanes funda periti 58
acarnanes unde appellati 64
acarnanũ Ambraciorũq; fœderà 92
acarnanes 190
accuſatio quando fiet 18
aceſine fluuius 98
achæi Peloponnenſ. 39
acharnæ oppidũ obſidetur 42
acharnenſ. diuerſæ opiniones 43
achelous amnis 64
acheron acheruſia 14
acræ ciuitas 149
acrothous oppidum 117
acta locus ibidẽ
actææ 104
actuarium nauigium 107
admetus Molofforum rex 34
admetus Themiſtoclẽ ſeruat. ibid.
ægaleus mons, Plin. ægialus legit 42
ægeum pelagus 117
ægeſtani 190
ægina incurſiõibus infeſtatur. 222
æginetæ 189
æginetæ Athenienſes fugiũt 105
æginetæ ad Athenienſ. deditionẽ fecerunt 27
æginetæ è ſedibus eijciuntur ab Atheninenſ. 43
æginetis cũ Athenienſ. pactio 17
ægitium 87
ægyptus regibus reſtituitur 28
æmus mons 62
æneſius Spartanorũ ephorus 37
æneas Ocytæ 120
ænianes 138
æoles 189
æolis inſula 88
æantides 163 æſon 134
æthees populi 26
ætnæ proluuium ignis 92
ætolorum gens bellicoſa 87
ætoli omophagi ibidem
ætolorum uictoria ibidẽ
ætoli 190
agamemnon ad Troiam 4
agatarchus Syracuſanus 177 193
agis Lacedæmon. rex 93. 136
agis Samythũ populatur 137
agidis multa 140
agidis exercitus cõtra Athen. 216
agiſandridas Spartiata 222. 223
agno Athenien. 29 116
agnon Niciæ 50. 62
agnonis monumentum 127
agragas urbs 150
agrai 64
agrais oppidum 91
agræi populi 90
agrianes 62
agrigentum oppidum 187
agrigentini 190
albus murus tertia pars Memphi- dis 26
alcamenes 200
alcameni cædes 201
alcibiades 135. 138. 150
alcibiadę oro apud Atheniẽ. 152
alcibiades accuſatur 155
alcibiadis ſententia de exercitu 160
alcibiades Athenas reuocatur 161
alcibi. exigitur ad multam 163
alcibi. capite condemnatur ibid.
alcibi. magiſtratu abrogatur 166
alcibi. Lacedæm. concedit 170
alcibiadis oro apud Lacedæ. ibi.
alcibi. quibus cauſis Lacedæm. ſuſpect. factus 209
alcib. Tiſſaphernes aſſentitur 210
alcibiadis querimonia 218
alcibi. ab exilio reuocatus, priſtinæ dignitati reſtituitur 219
alcib. in patriam meritum 220
alcib. iubet reuocari in patriã 224
alcidas nauarchus 68
alcmęon amphiarai 64
alexarchus pfectus Corcyrẽſiũ. 179
alexides comprehenditur 222
alluuionis cauſa 86
almopia ciuitas 63
alope oppidum 44
alycæi 183
ambracij 190
ambraciorum exuuiæ 91
ambraciorum præſtantia 90
ambraciorum cædes 91
ambraciorum rebellio 57
ambraciat. & argiuorũ odium 54
ambraciotæ ſubſidiũ Lacedæ. 39
ameas Corabi filius 69
amexitus apidanus fluuius 123
aminias 6
aminocles naupegus 75
amor quibus officiat 205
amorges 200.
amphias Epeidæ 120
amphilochus Amphiarai 55
amphilochia regio ibidem
amphilochicum oppidum 88
amphipolis unde nomẽ ſortita 116
amphipolis oppidum 26 116
amyclæum 129
amyrtæus rex 28
amyrtæus rex ſaltuum 28
anactorium oppidum 15 131
anactorij Laced. auxilium 39
anæa oppidum 205
anæitij 69
anęorũ legati adierũt Alcidã 71
anapus fluuius 58 173
anaxarchus 215
anaxiles 149
anceps conditio bellorum. 38
andocides nauiũ prefectus 15
andrij 216. 289
androclis cædes 214
andromedes 135
androſthenes Arcas 137
annus primus belli Peloponne. 3
annus ſecundus belli Pelop. 48
annus tertius belli Pelo. 54
annus quartus bel. 65
annus quintus belli Pelop. 70
annus ſextus 85
annus ſeptimus 92
annus octauus 104
annus nonus 119
annus decimus 124
annus undecimus
annus duodecimus 154
annus decimus tertius 138
annus decimus quartus 139
annus decimus quintus 144
annus decimus ſextus 145
annus decimus ſeptimus 150
annus decimus octauus 172
annus decimus nonus 179
annus uiceſimus 201
annus uiceſimus primus 213
antandrij populi 216
antandros capitur 104 109
anthenium oppidum 63
antheſterion menſis 41
antimenidas 135
anticles Athenien. 29
antiphemus 150
antiphon 190 215 221
antiphon Rhamnuſius 91 1
antiſſa oppidum 90 204
antiſſã 91 68
antiſthenes 57 208
antitanæ 54 57
apocatharſes quid 39 48
apodori populi 69 87
apollinis oracului 123 110
apollinis Malœntis feſtum 6 29
apollinis templum uaſtabatur 75 65
ara duodecim deorum 205 87
arcadia 120 162
arcades 55 3
arcadia regio ibidem 190
archageti Apollinis ara 88 131
archedices epigramma 116 130
archelaus regno potitus 116 163
archeptolemus 129 63
archius Corinthius 28 1
archida Lacedæmoniorũ rex 28 149
archid. regis ad Pelop. oro 131 40
archidamus ſegnitiei infimulat 39 ibid.
archid. regis oro apud Laced. 205 42
archidami reſponſum ad oratio. Platææn. 69 21
archidami conteſtatio 71 55
archonidis obitus 173 ibidẽ
argenteo arare uomere 215 178

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Argia 89
argũ intra iſthmum 39
argilij 116
argilij commentum 33
argilus ciuitas 129
arginuſſæ 225
arginum 207
argiuorum & Ambraciotarum odium 54
argiuorum cum Lacedæmonijs pacta 139
argiuorum exercitus ordo 141
argiui Laced. populantur 175
argiui agri depopulario 177
argiuorum exercitus fuſus 205
argos Amphilochicum 54
argos amicum optant Laced. 133
ariſtagoras 116
ariſtarchus 221
ariſteus Adimanti filius 16. 123
ariſteus Corinthius 53
ariſtides Archippi 103
ariſtides Lyſimachi filius 24. 109
ariſtocles 142
ariſtocrates 221
ariſtogiton 161
ariſton dux Lariſſæorum 43
ariſton
ariſtonis Corinthij conſiliũ 184
ariſtophon. [220
ariſtoteles Timocratis 89
armorum Athenienſium catalogus 159
armatorum ferendorum mos 4
arna oppidum 6
arne oppidum 116
arrhiana 225
arrhibæus rex 110
arrhibæi regio inuaditur 121
arſacus Tiſſaphernis pfectus 226
artabazus Xerxis legatus 32
artaphernes 105
artas princeps 183
artaxerxes rex 26
artaxerxes 105
aſſianorum pugiles 4
aſina 95 104
aſine 172
aſopus fluuius 38
aſopius dux 66
aſpendus 219 220
aſſinarus fluuius 198
aſtacum urbs 44
aſtymachus aſopolai 77
aſtyochus conſiliorũ detector. 211
aſtyochus ſuſpectus habitus 208
aſtyochus mortem aufugit 219
atalanta oppidum 129
atalanta 63 86
atalante inſula 44
athai populi 53
athenagorę oro apud Syracuſ. 120
athenæus Periclidæ 157
athena urbs 135
athen. apprehendũt Bœotios 39
athenienſes parant ſe ad bellũ ibid.
athenienſium partium fautores 39
athenienſium facultates 41
athenienſium ingenia 19
athenienſium munitiones 4
athenienſium commigratio ex agris in urbes 42
athen. Peloponneſum inuadũt. 45
athen. pecuniæ in uſum belli ibid.
athenienſium incurſiones 44
athenienſ. buſtum fecerũt publice qui primi obierunt ibidem
athenienſium cultus. 4
athenienſes cauſa bellorum 8
athenienſium concio 15
athenienſium apud Laced. oro 19
athenienſium murus 24
athenienſium & Laced. prima & ex profeſſo diſſentio 16
athen. uincunt uincuntur q̃ 26
athenienſium & Lacedæmonum conflictus 27
athenienſium duce Myronida Bœotios uicerunt 27
athenienſes uincuntur 61
athenienſium inſtauratio 61
athenienſ. Laced. perſequuntur 95
athenienſes Aegypto potiunt 27
athenienſes (qui Græci) ex Memphide eijciuntur. 27
athenienſes cum Pelopon. incunt quinquennale fœdus 28
athenienſium imprudentia 53
athenienſium & Chalcidenſium prælium 57
athenienſiũ fuga ad Potidęam. 57
athenienſium uictoria naualis 59
athenienſium & Mitylenæorum fœdera 65
athenienſes quadraginta naues in Siciliam mittunt 92
athenienſium poſtulata 97
athenienſiũ in Laced. irruptio 100
athenienſium & Megarenſium pacta 107
athenienſium conſultatio 108
athenienſium fuga 114 126
athenien. & Laced. diſſentiunt 133
athenienſium Lacedæ. diſſidij redintegrati occaſio 135
athe. legatoũ uerba ad Melios. 145
athenien. reſponſio ad Meliorum uerba ibidem & 146 147
athen apud Camarinam illuſi. 161
athenienſium atrox factum 163
athenienſium & Syracuſanorum conflictus 165
athen. in Syracuſ. excurſio 174
athenienſium clades 178
athenienſium uictoria ibid.
athenienſibus uires deficiunt 177
athenienſium diligentia 178
athen. peritia rei naualis 179
athenienſium angu ſtiæ 181
athenienſes uicti à Corinthijs 183
athe. exercitus morbo implicitus
athenienſes uincunt ibid. (186
athen. ad fugam molitio. 188
athenienſium conſultatio 190
athenienſium factiones 214
athenienſ. lamentabilis clades 198
athenienſ. fugientium copiæ ibid.
athenienſ. fuga in patriam 199
athenienſ. conſternatio 199
athen. Clazomenis potiunt 204
athe. aduerſus Pelop. uictoria 205
athenienſium de Alcibiade reducendo conſilium 210
athenienſ. inteſtinum ad Pyræum bellum. 213
athenienſium reſpublica 214
athos mons 117
atramytteum 124
attica 3
attica uaſtatur à Pelopon. 18
attica à Lacedæmonijs irrumpitur 179
aulon 119
autocles Tolmæi 120
autocharidas 127

BAcchi in Limnis templũ 41
Belli Athenienſ. Peloponnẽſium q̃ initium. 37
Bellum Peloponneſiacum 5
Bellum Medicum cũ Athen. 7
Belli Peloponneſiaci cauſa. 17
Bellum Doricum 50
bellum Syracuſanum 85
belli Pelopon. diuturnitas 130
bellum lepreatarum 132
bellũ Phocenſiũ & Locrenſiũ. ibid.
bellum Epidauriũ cum Argiuis 138
bellum de aqua inter Mantineos & Tegeatas 141
berrhœa oppidum 16
bios oppidum 27
biſaltia oppidum 67
bithyni 109
bœotiorum aſtutia 38
bœotij capiuntur ab Athen. 39
bœotiæ migrationes 3
bœotiorum naues 6
bœotia prius Cadmeia. 6
bœotij ex Arna eiecti 6
bœotia 87
bœotiorum magiſtratus 113
bœotiorum & Athenienſium conflictus. 114
bœotiorum trophæum 114
bœotiorum quatuor cõſilia 134
bolben palus 16
bolbe ſtagnum 116
bomienſes. 87
boriades Euritanes 88
bottiæi 16
bottia 63
braſidæ honores 120

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Brasidæ oratio ad milites 121
brasidæ copiæ & peritia 125
brasidas amphipolim adit 125
brasidæ oratio ad milites 126
brasidas uulneratur 127
brasidæ honores 120
brasidas mortuus 1
brasidia 1
brasidas Tellidis fi. uir Spartiates 44 81
brasidæ consilium 94
brasidæ casus 95
brasidas 108
brasidæ consultatio Ibidem
brasidas cum Perdicca in contentionem uenit 111
brasidæ oratio ad Acanthios 111
brasidas Amphipoli potitur 117
brasidæ oratiuncula ad Toronæos obliqua 118
braures uxor 117
brilessus mons 43
bricinnias 125
bromiscus 116
budorum castellum 62
bufrades 119

CAcyparis fluuius 197
Cadmeia quæ & Bœotia 6
Cæneũ Eubœæ traiectus. 85
Cæsorum numerus 101
Caicinus fluuius 89
Calex fluuius 109
Callirhoe fons 41
Callisti monumentum 45
callias Calliadi filius 16
calliæ interitus 17
calligetus Megarensis 200 208
Calydon 88
camarinenses populi 167
camarinæi ineunt cum Gelois inducias 105
camarinæorum responsum 170
camarina 85 98
cambyses Cyri regis filius 6
camirus 209
canastræum 118
canis sepulchrum 226
capita quercus 70
captiuorum numerus 101
captiuorum dira calamitas 199
carœstij ab Athen. subiguntur 25
carcinus Xenotimi filius Athenięẽ. dux 43
cares plurimas insulas incolebãt 4
caria accessa à Pericle 29
carnea dies festus apud Lacedæmonios 143
carthaginienses implorantur ab Atheniensibus 170
Carystij 102.
casmenæ 149
castoris & Pollucis templũ 118
catana urbs 125 149 166
catanenses 190
cataphractæ naues 121
caunus 29 208
cecrops Athenienſium dux 125
cecryphalea 126
cenchrea 127
centorips 120
centoripini 1
centumuiri 1
cephaleniæ situs & ciuitates 44 81
cephalenia urbs in Pelopõnes. 94
cephalenses 95
ceramicus locus 108
cerdylium 108
chæronea Ibidem
chæronæa capitur 111
chærades insulæ 111
chærea Paralorum præfectus 117
chalæi 118
chalce 118
chalcedon 117
chalcideus 43
chalcidæi cædes 125
chalcidenses 116
chalcidenſium & Athenienſium prælium 62
chalcidoniæ Palladis templũ 119
chalcis capta ab Athenienſibus 197
chaones populi 6
chaonum insultus 85
chaonum fuga 101
charadrus locus 89
charicles 109
charæades Euphileti 41
charæadæ cædes 45
charmini cædes 16
charminus 17
cherronesus 206 208
chij ditissimi 88
chij 189 200
chimerium 10 14
chromon Messenius 105
chrysis sacerdos quinqnaginta annis apud Argos 170
chrysis sacrificia 98
cithæron 6
cimon dux Miltiadis filius 209
cithæron 118
citirius oppidum 226
citium obsidetur 70
ciuitatum nomina ab Aristide tributo adactarum 101
clarus 25
classiariorum militum stipẽdia 43
classis Athenienſium 68 155 159
clazomenes 29
clearchus 201
cleippides Dinij filius 218
cleobulus & Xenares ephori 170
cleomenes 216
cleon Cleenæti 71
cleonis oratio apud Athenien. 149
cleonis consilium 82
cleonis cum Nicia simultas 166
cleonis leuitas 190
cleonis promissio 5 101
cleonis expeditio 221 124
cleonis ignauia 41 125
cleonis cædes 26 127
cleon supperias fert urbibus Thraciæ 201 1
cleone oppidum 172 1
cleopõpus dux Athenienſiũ. 183 117
cnemus Spartiata 215 44 50
cnemi & Peloponnens. ducum ad milites oratio 44 53. 57
cnidus 190 59
cœla 162 207
commodis quenq; suis studere par est 125 2
conciones Athenienſium 109 20
congylus Eretrienſis 183
conon naupacti præfas 217 71
conspiratio in Astyochum 88 182
consultationi bonæ contraria 208 219
commenta inter Lacedęmonios & Argiuos 109 74
copænses 202 142
corcyra Peloponnesi urbs 204 142
corcyrenſium naues quinquaginta 189 114
corcyrenſium cum Corinthijs cõflictus initium 57 39
corcyrenſium uictoria 58 43
corcyrẽſiũ apud Athe. oratio 58 9
corcyre situs 140 10
concyrenſia gesta 179 11
corcyrenſium cum Athenienſ. cõfœderatio. 85 29
corcyrenſ. & Corinth. naualis pugna 86 15
corcyrenſiũ inteſtinæ discordię 216 14
corcyrenſium inteſtina pugna 102 82
corcyrenses uincuntur à Peloponnenſ. 209 82
corinthij uicti à Corcyrenſ. bellũ instaurant 203 83
corinth. oratio apud Laced. 88 84
corinth. orario apud Laced. 128 103
corinthij tumultus magistri 71 103
corinthij à Syracusanis deficiũt 218 30
corinthij uictores Athenięẽsiũ 65 131
corinthij 133 170
corinth oratio ad Athenienſ. 70 189
corinthiorum & Corcyrenſ. naualis pugna 97 196
corinthiorum in Corcyrenſ. naualis pugna 72 12
corinthiorum in Corcyrenſ. naualis pugna 98 14
corinthij uincunt ab Athen. ibidẽ. 99 14

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Corinthij præsidium mittunt in Ambraciam 92
coronæi populi 114
corycus 202 207
coryphasion 93 119
cos insula 226
cos Meropidis 208
cranij populi 44
cranonij populi 43
cratæmenes 149
crateria 225 cretes 190
crissæus sinus 54
crocylion 87
crommyon 102
crusis regio 57
cuna in Aeolide 71
cyclopes populi 148
cydonia uastatur 59
Cyllene 10
cylon Atheniensis 31 59
cylon arcem aggreditur ibid.
cynethes Theolyti filius 64
cynuria 104 127
cyprus à Græcis infestatur 25
cypro arma inferuntur 28
cyrus primus rex Persarum 6 53
cyrenæi. 188
cyrrhus oppida 64
cythereis 119
cytheriorum magistratus 104
cytinium Doricum 87

DAmagon dux 86
Damotimus Naucratis 120
Dardanum 225
Darius quos subegit 6
Darei legati 200
Dascylitem prouinciam accepit Artaba. 31
Daulia à Tereo incolitur 44
Decelea oppidum 179 200
Decem uiæ oppidum 26
Decem scribarum electio apud Athenienses 215
Decem uirales leges ibid.
Defectionis Mitylenæorum ab Atheniensibus causa. 67
Deli tremor 39
Delia festa 89
Delius Apollo ibid.
Delium 109
Delium obsidetur 113
Delium capitur 115
Delij reducuntur.
Deli expiatio 88
Delphinium 207
Delubra deorum apud Athenas 41
Demarchus 219
Democratia Athen. antiquata
Democratia Atheniensium 45
Demodocus 109
Demosthenis Atheniens. 86
Demosthenes Ambraciotarum dux destinatur. 90
Demosthenes in Aetolos 87
Demosthenis industria 94
Demosthenis oratio ad milites ib.
Demosthenes 144
Demosthenis in Pelopon. nauigatio 181
Demosthenis & Eurymedontis aduentus 185
Demosthenis institutum 185
Demosthenis consilium de relinquenda Sicilia ibi.
Demoteles 98
Deorum duodecim ara. 162
Dercylidas Spartiata 213
Derdas 16. Dersæi 64
Derus 205
Dialia festa 31
Dictydienses ceperunt Thysson 133
Didyma. 85
Diemporus Oneraridæ Bœotiorum dux. 37
Dienses deficiunt ab athen. 144
Diniadas 204
Diodoti oratio contra Cleonē 74
Diodoti sententia superior fuit 76.
Diomedon. 203 212
Diomilus præfectus 173
Dion oppidum 110
Dionysiacum theatrum 223
Dionysii cædes ibidem
Dionysia. 130
Diotimus Lacedæmonius 13
Diuersorium ducenum pedum extructum. 8
Dius oppidum 118
Doberus 65
Dolopes populi 25 138
Dorcis 25
Dores populi 6 86 168
Doricum bellum 50
Doricus Rhodius uictor 66
Doricus 207
Dorus 110
Drabescus oppidum 26 116
Drimissa oppidum 206
Droi 64
Dryopes 189
Duces Corinthiorum qui 58
Dyme oppidum 59

EBrus fluuius. 62
Echinadum insularum situs.
Eclipsis solis 44 104 (64
edonica urbs 26
edoni populi. ibid.
Eetionea 221
egestanorum commentum
egesta oppidum 148
eione urbs apud Strymonem 25
eione urbs 95. 103
elæus insula 205. 225
elaphebolion mensis 120 129
eleorum atq; Laced. simultas. 132
eleusis depopulatur 42
elimiotæ populi 63
ellomenus 87
elymi populi 148
embatus 71
endius Lacedæmoniorum legatus 135. 201
entimus 149
eordia ciuitas 63
ephamidas Corinthius 138
ephesia festa 89
ephororum autoritas 33
ephori fœdera frangere contendunt 133
ephorus 201 ephyre 14
epicydidas 127 epidamnus urbs 8
epidamnus expugnatur 9
epidamnus deditur ibidem
epidauri magnam partem populati Peloponnenses 50
epidaurium cum Argiuis bellum 138
epipolæ quid 166
epipolarum situs & appellatio 173
epipolæ capiæ 186
epidatas 94 100
equites apud Lacedæmonios 142
eras oppugnatur 203
eresus 68
Eresus 225
eretrienses 185
erineus 27
erythræi 200 202
eryx oppidum 148
erycis Veneris templum 160
eualas Spartiates 204
euarchus tyrannus 44
euboea debellata 37
euboeam Athenienses tutantur 44
euboea omnis subacta à Lacedæmoniis. 18
euboei ad Lacedæ. deficiunt 200
euboei 222
eubolij populi 25
eucles 174
euclides 149
euctemon 206
euetion Atheniensis dux 180
euhesperitæ 188
eumachus Chrysidis. 45
euphamidas Aristonymi Atheniensium præfectus 45 120
euphemi oratio Atheniensis legati apud Camarinenses. 168
eupolpidas Daimachi 69
eupolion Locridis 87 88
europus oppidum 64
euryclus 173
eurylochus Locris Ozolis imperauit 88 90
eurymachus Thebanorum potentissimus 38
eurymachi cædes 38
eurymedon fluuius 25
eurymedon Thucleis filius. 83 103

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

INDEX

Eurytanes populi 87
eustrophus 134
euthidemus 181
euxinus pontus 62
Exhortatio Hippocratis ad milites Athenien. 114

Foedera tricennalia inita 37
Fœdera inter Lacedæm. & Athenienſ. 128
Fœderum inittorum uerba ibid
Fœderis percuſtores 129
fœderum iuptorum occaſio 130
Fœderum initia apud reliquam Græciam 131
Fœdera frangunt ephori 133
Fœdera Athenienſium cum Argiuis, Mantineisq; & Eleis ad annos centum 136
Fœdera Argiuorum & Laced. 144
Fœminarũ Corcyrenſiũ uirtus 82
Fonti templum apud Athenas 41
Forma induciarũ pangendarũ 119
Formula ſocietatis inter regem & Lacedæm. 203
Formula pactionum 207
Fortuna quid efficiat 75

GAllienſes populi 87
Gauletes Cara 219
Gapſelus Thaſiorũ colõia 117
Gela 105 149 197
Gelarinus ager 164
Geloi populi 190
Geloorum cum Camarinæis in duciæ 105
Gelon tyrannus 172
Geræſtus 65
Geranicæ promontorium 27
Gerania mons 108
Getæ populi 62
Gigonum uſq; peruenere Athenienſes 16
Glauca Micales 218
Glaucon præfectus nauis 15
Goaxis 117
Gongylus 175
Gortynia 64
Græcia inſtabiliter olim habitata 3
Græcorum latrocinia 4
Græci ſæpe é ſuis ſedibus expulſi 5
Græcorum res nautica 6
Græcorũ in Brafidam affectio 117
Græcorum coniurationes 134
Græcorũ æmulationis certamẽ 156
Græcorũ motus in Atheniẽſes 199
Greſtonia 64
Gylippi ad milites oratio 192
Gylippus Peloponnenſes repẽtes ab Athenienſibus uexatur 202
Gylippus Cleandridæ. 174. 175
Gylippus ad Syracuſanos 179
Gymnicum certamen 144
Gyrthonij populi 43

HAlex fluuius 88
Halia 26
Halias 50
Halis fluuius 6
Haliartij pop. 114
Halicarnaſſus 209
Harmatus 225
Harmodius 161
Harpagius 216
Hegeſandrus Theſpieo 179
Hegeſippidas Lacedæmonius 138
Helixus 218
Hellanicus hiſtoricus 25
Helleues unde dicti 3
Helleſpontus 224
Helorina uia 164
Helos 104
Heraclea 86.110.127.
Heraclides 156.174
Heraclienſes 138
Herculis ſacra 195
Hermæ lapidei 155
Hermeonidas Thebanus 66
Hermionis 50
Hermocratis oratio ad Sicilienſes 105
Hermocratis ad Syracuſanos oratio 156
Hermocratis oratio apud Camarinenſes 167
Hermocratis ſuſpicio 194
Hermocratis admonitio 166
Hermocratis commentum 195
Hermon præfectus uigilum 87
Heſiodi cædes 88
Heſtij 185
Heſtiæenſes
Heſtiæenſes incolæ efficiuntur ab Athenienſibus 28
Heſtiodorus Callimachi 54
Hiera 85
Hieres populi 86
Hierophon Antimneſti filius 89
Hippagretus 101
Hipparchus 161
Hipparchi cædes 7
Hippias Piſiſtrati filius 7.162
Hippias tyrannus 162
Hippiæ occiſio 71
Hippocles Menippi 202
Hippocrates 107
Hippocratis exercitus 114
Hippocratis exhortatio ad milites Athenienſes 114
Hipolochidas 110
Hipponicus Galliæ 86
Hipponoides 142
Hippotoxotæ Athenienſium quot 41. 62
Holophyxus oppidum 118
Homeri uerſus ex hymno εἰς Ἀπόλλωνα, 89
Hoſtis ut hementer ſolet nocere, at amicus prodeſſe, 172
Hyacinthia 130
Hyæi populi 88
Hybla 164
Hyblon Hyblæi 149.172
Hyccarica mancipia 178
Hyccara uicus 163
Hylias flu. 185
Hyllaicus portus 82
Hyſiæ oppidum 145

IApyges 190
Iapygia 155
Iaſicus ſinus 205
Iaſus diripitur ibid.
Icarus 71. 224
Ida mons 226
Idacus 225
Idomene capitur 63. 91
Ielyſſus 209
Ignominia notati 133
Illyrij 121
Imbrij popu. 66.195. Imeræa 92
Imera urbs 163
Inarus Libyus 26
Inarus Libyorum rex in crucem actus 27
Incendij uis 56
Inducię inter Lac. & Athe. 119
Induciarũ pangendarũ forma ibid.
Inducianum oratores 120
Ineſſæi 172 Iolaus dux 16
Iones populi 6 168 189
Ipnenſes 88 Irenæi 190
Iſchagoras 123
Iſter fluuius 62 Iſthmi 4
Iſthmiorum celebritas 101
Iſtone mons 85 103
Italia 6
Italia unde Italus rex 149
Ithome oppidum 26
Itones populi 125
Iuys obitus aut fabula 44
Iunonis templum ab Andocrate conditum 70 81
Iunonis templum deflagratum 125
Iuſiurandum domeſticum Athen. & Lacedæmon. 139
Iuſiurandum confœderatorũ 137
Iupiter Ithometa 26
Iupiter Nemæus 87

LAcedęmonij Italos & Siculos in auxilium uocant 39
Lacedæmonijs quæ ciuitates auxilio fuerunt 39
Lacedę. edictũ ad ſocios 39
Laced. cultus uictusq; 4
Lacedęmoniorum libertas 7
Laced. cohortati ſocios ut cauſam dicerent 17
Lacedæmoniorum ſuffragia 23
Lacedæmonio. plebiſcitum 23
Lacedæmoniorum & Athenienſi. diſſenſio 26
Laced. & Athenien. cõflictus 27
Laced. tarditas in puniendo 33
Laced. legati ad Athenien. 35
Lac. legati enumerati aliquot 53

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Laced. legati trucidantur ibidem
Lacedæmoniorum conatus 94
lac. ab Athen inducias petũt 95
laced. oratio apud Athen. 96
laced. in dicendo obseruantia ibi.
lacedæ. cuiusdam responsum 101
laced. & Athen. dissentiũt 43 135
laced. responsio ad Argiuos 134
lacedæmon. legati per Alcibiadem decipiuntur 134
lacedæmoniorum terror 141
lacedæmon. ad tibicinum cantum incessus ad prælia 142
lacedæm. exercitus ordo 141
lacedæ. uictoria 143
lacedæ. cum Argiuis paciscunt 143
laches Melanopi 85
lacon Aimnesti 77
læspodia 220
lestrigones populi 148
laodicum 124
labdalum 175
labdalum capitur 176
lamachus 109 150
lamachi sententia 160
lamachi cædes 174
lampsacus 214
lariſſa 225
latmos insula 71
laurius mons 50
laurij argentifodinæ 172
leæi 62 lebedus 209
lectus 225
lecythus 118
lecythum capitur ibidẽ.
legati Argiuorũ apud Laced. 134
lemnus 225
lemnij populi 66. 189
leocorium 7. 162
leocrates Stroebi filius 26
leon dux 86
leon Lacedæmo. legatus 135 212
leon locus 173
leontini 85 124
leontychides Lacedæmoniorum rex 23
lepreatarum bellum 132
lepreum ibidem
lesbos omnis præter Methymnã defecit ab Athenienſibus 56
lesbiorum multatio 76
lesbiorum defectio 200
leucadij pro Lacedæmonijs 39
leucadij 190
leucas Corinthiorum colonia 10
leucimna promontorium Corcyræ 10 83
leuconicum 204
leuctra 138
lex de bellicis muneribus Lac. 141
lichas uirgis cæsus 143
lichas 208
ligyi populi 219
limera 104 148
limnæa 175
limos 57
lindus 50
literæ Persæ ad Lacedæmon. 209
mittitur 103
lithotomia custodia 198
lithotomiarum situs 199
locri epizephyrij 175
locri Lacedæmonijs præstò erãt 39
locris ab Athenienſibus inuadit 139
locri Ozoli 26
locrenſiũ & Phocenſiũ bellum 132
logographi 7
λοιμός 50
lorimi 209
luſcinia prius philomena 44
lunæ splendor 186
luſtralia feſta Athenien. 89
lyeæum 138
lycophron 102
lycus Tralybuli pater 217
lynceſtæ 63 121
lyncus oppidum 122
lyſimelia palus 188
lyſiſtratus 118

M Acarius 90
Macedones qbus pſunt 63
Macedoniam maritimam adepti ſunt Temenidæ 63
Macharniferi ibidem
Malea 208
Maliacus ſinus 87
Maloentis Apollinis feſtum 65
Malum malo ſanare oportet 141
mamertinorum deditio 86
mamertini populi 161
mãtinei à Laced. deficiunt 131
mantinei. 190
mantinei populi 124
mantineorum fuga 186
manus ferrea 191 98
manus ferreæ remedia 192
marathon 7
marathuſa 206
maria urbs ſuper Pharum 26
maſſarius Spartiata 88
maſſiliam phocenſes incolũt 9
mecyberna capta 134
medeon 90
medi cũ Athenien. pugnauerũt 7
medi ab Athenien. inuaduntur 25
medi populi 63
megabatus præſes Daſcylitis 32
megarenſes exules reuocant 109
megarẽſes extra Pelopõneſum 39
megara incurritur ab Athenienſibus 45
megarenſes à Lacedæmonijs deſiciunt 26
megarenſium commentum 107
megarenſium & Athenienſium pacta 107
megarenſes 190
melæi 125
melanthus 200
meleas Lacon 66
meleſia 220
meleſippus Diocriti filius Athenas mittitur 40
melichius Iupiter 31
melineus ſinus 200
meliorũ uer. ad Athe. 145 146 147
melitia 100
melon 87
melos inſula 145
menander Athenienſis 178
menda ab Athen. occupatur 123
menda deficit ad Lacedæmon. 121
menda urbs 120
mendæorum colonia Eione 93
mendeſium 186
menecrates Amphidori 120
menedæus 90
menedatus Spartiata 88
menon præfectus Pharſalotũ 43
meſſana capitur 91
meſſana ſit Locrenſium 125
meſſana oppidum 188
meſſapij populi 118 88
meſſenij expugnant Phiam 90 44
meſſenij 83 190
meſſeniorum mancipia 26
methone oppidum 63 102
methydrium 139
methymna 68 204
methymnæi 87 190
mileſij 65 189
mileſiorum cõtra Samios bellũ 141 29
mimas 86 207
mindarus ſucceſſor Aſtyochi 161 219
minerua ſimulacrum quot talenta auri 131 41
minoa inſula 190 76 107 119
minos inſularum Cycladũ dñs 124 4
minyeum 186 109
mitylen. diſcrimẽ & multatio 98 76
mitylene 192 65
mitylenęorum apud Lacedæmon. oratio 7 66
mitylen. ab Athe. defectiõis cã 88 67
mitylenæi cum Athenien. paciſcuntur 9 70
mitylene ab Athenienſibus capitur 134 204
moloſſi 90 57
molycrion Corinthiorũ colõia 7 88
molycricum promontorium 25 59
morbo implicit' Athe. exercit. 63 187
morgantina 32 106
mortium cauſa 109 49
motya oppidum 45 149
munichia 223
muri Peloponnenſi. ſtructura 26 69
mycale inſula 107 23
mycaleſſus capitur 107 182
mycenæ urbs 190 5
myconus 125 71
mygdonia 200 16
mylæ Meſſaniorum 86

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

myletidæ 149
mylienſes in tres partes diſtinguũtur 86
myonenſus inſula Teiorum 71
myones 88
myronides dux Athenienſium 27
myrcinus ciuitas 117
myrrhina Callidæ Hiperochidæ filii. 162
myſcon dux Syracuſanorum 219
myus oppidum 68

NAualis pugnę inſtructio 58
Nauale prælium Syracuſa. atq; Athenienſ, 184
Nauale præ.. alterum 184
Nauale prælium Athenienſ. atq; Syracuſanum 188
Nauclides Platæenſes 37
Nauigia uetera 5
Nauium primi excogitatores 6
nauium ædificatio 200
Naumachia Syracuſanorũ & Athenienſ. ad Plemmyrium 180
naxiį ab Athenię. ſubiguntur 25
naxus Chalcidica 98
naxus 161
naxiį 190
nemeus Iupiter 87
nericum 66
neſſus fluuius 62
nicanor 57
nicaſus Cecali 120
nicias Cretenſis 59 76 86
nicias nicerati 120 122
niciæ repugnat Alcibiades 136
nicias 150 174
niciæ oratio ad Athenienſes 150
niciæ oratio ad Athen. altera 154
niciæ ſententia 160
niciæ deditio 198
niciæ uerba ad milites 165
niciæ epiſtola ad Athenienſes 177
niciæ oratio ad milites 191
niciæ deſperatio 193
niciæ oratio ad milites 196
nicomedes Cleombroti filius 27
nicoſtratus Diotrephis Athenien. dux 82 122
niconidas 110
nicon Thebanus 179
nida oppugnatur 88
niſæam Athenienſes excidere ũt 54
niſæa oppidum 62 97
niſæorum deditio 108
notion urbs 71
nouem fiſtulæ templum 41
nouem uiæ oppidum 116
nouus murus 103
numerus occiſorum 102
numerus nauium ab Athenienſibus captarum 226
nymphodores Abderites Pythei filius 44

ODomanti 64
Oeantenſes 88
Oeneon ibidem
Oeniades 28 Oenoe 224
Oenoe muris prædita 42
Oenuſſæ inſulæ 204
Oeſima Thaſiorum colonia 117
Oetęi populi 200
oligarchia quid 109 158
olorus pater Thucydidis 1
olpæi 88
olpe capiuntur ab Ambraciįs 89
olympia certamina 137
olympici loci capiendi commentum 164
olympias feſtum 66
olympij Iouis templum apud Athenas 41
olympus mons 110
olynthi ſitus 17
olynthus oppidum 16
olynthus Chalcidica 121
onaſimus Megacis 120
oncus mons 102
onomacles 1 205
onomaches 206
onomocles 205
ophionei populi 87
ophiones populi ibidem
oppugnandi callidũ inuentũ 115
optimates qui 211
opus oppidum 45
oraculum Pythicum 41
oratio Archidami regis 40
oratio Periclis funebris 45
oratio Corcyrenſ. apud Athen. 88
oratio Corinth. ad Athenię. 12
oratio Corinthi. apud Lacedæ. 18
oratio Athenienſium apud Lacedæmi. 19
oratio Archidami regis apud Lacedæmo. 21
oratio Sthenelaidæ ephori apud Laced. 23
oratio Corinthiorũ apud Lac. 30
oratio Periclis apud Athenı. 35
oratio Periclis iucundiſſima 51
oratio legatorũ Platæenſium 55
oratio Phormionis Athenienſ. ad milites 60
oratio Mitylenęo. apud Lacedæmonios 66
oratio Cleonis apud Athen. 72
oratio Diodoti dicentis ſententiã Cleoni contrariam 74
oratio Thebanorum contra Platæenſes 79
oratio Demoſthenis ad milites 94
oratio Laced. apud Athenien. 96
oratio Braſidæ ad Acanthios 111
oratio Pagondæ ad milites 113
oratio Gylippi ac Syracuſanorum ad milites 192
oratio Hermocratis ad Sicilienſes 105
oratio Braſidæ ad milites 121
oratio Braſidæ ad Peloponnenſes 126
oratio Niciæ apud Athenienſes 150
oratio Alcibiadæ apud Athen. 153
oratio Niciæ apud Athenien. 154
oratio Hermocratis apud Syracuſanos 156
oratio Athenagoræ apud Syracuſanos 157
oratio Hermocratis apud Camarinenſ. 167
oratio Euphemi athenienſ. legati apud Camarinenſes 168
oratio Niciæ ad milites 191 196
orchomenus deditur 140
orchomeno infertur bellum ab athenien. 28 85
orcum ubi 223
ordo exercitus Lacedæmonio. 141
oreſtes Echecratidę filius 28
oreſtium 140
orobiæ 85
orœdus 57
oropi ſitus 213
oropus 86 213
oropij Athenienſibus ſubditi 43
oſcium fluuius 62

PAchetes Epicuri filius 68
Pachetis geſta 72
Pactionum formula 207
Pactiones inter Lacedæmonios & regem ſocietatis 213
Pæaniſmus 186
pæana canere 14 61
pædaritus 206
pędariti ſedulitas 208
pędariti cædes 212
pæones populi 62
pagondæ oratio ad milites Bœotios 113
pales urbs Cephaleniorum 25
palenſes 30 44
palirenſes populi 35 ibidem
palladis Chalcidoniæ piaculum 51
pallitur 55 32
pammilus 60 149
panactum 60 114
panæi populi 66 64
panærus 66 110
panathenæa feſta 72 162
panathenaica pompa 74 7
pandion Prognis pater 79 44
panhormus 59 149
pantacius flumen 94 149
paraliqui 96 217
parala nauis 71 83
paraliį populi 111 86
parauæi 113 57
parrhaſii 192 43 132
parnaſſus 87
parnethus mons 43

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Paſitelidas 124
patræ urbs 58
pauſanias ducatu priuatur 24
pauſaniæ ad Xerxem epiſtola 32
pauſanias in uincula conijcitur 33
pauſanię diſtichō in tripode ibi.
pauſanias iubetur cōprehendi ibi.
pauſaniæ interitus ibidem
pegæ 97
pela 206
pelaſgicum templum 41
pellene 120
pellæ Macedoniæ 64
pellenenſes Laced auxilio 39
pelops unde Peloponn. 5
peloponnēſium ducum & Cnemi concio 59
pelopon. uincunt Corcyrēſes 83
pelopon. Atticam inuadunt 92
peloponnenſium fuga 107
peloponeſiaci belli diuturnitas. 130
peloponnenſium naues 183
peloponnenſium uictoria 223
peloponnenſes uincuntur 61
peloponnenſes cauſa bellorum 8
peloponnenſium concio 15
peloponneſiaci belli longitudo & detrimentum 8
peloponneſi urbes 39
peloponnenſes in Atticam 48
peloponneſus 3
peloponnenſium exercitus in Aticam 41
peloponnenſ. ab Athenienſib. inuaduntur 43
peloponnenſ. & Syracuſanorum fuga 226
peloponneſiaci belli cauſa 17
peloponnenſes poſt triennale fœdus ineunt cum Athenie. quinquennale 28
pelop Atticā depopulantur 28
peloponnenſiū nauiū cōfuſio 58
peloponnenſes uincuntur 90
peloris 97
peparathum 86
peræbia 110
perdiccas 44
perdiccæ in Arrhibæum expeditio 111 121
perdiccas à peloponen. diſſociatus Athenienſibus iungitur 122
perdiccæ cū Athenię. fœdus 123
perdiccas Alexandri filius 16
pericles Xanthippi Athenien. dux decimus
periclis concio ibidem
periclis prudentia 43
periclis oratio funebris 45
pericles piaculi Athen. affinis 32
periclis apud Athenię. oratio 35
periclis oratio alia 51
periclis mors & laus 53
perieres 149
peripolion capitur 88
peſtis Athenienſium 48 85
petra Rheginorum 184
phacium 110
phæax 124
phædimus Athenienſiū legatus
phagres
phaenis ſacerdos 124
phalerū uerſus murus extruit 27
phalericus murus 41
phalius Corinthius 8
phanæ 204
pharacus 101
pharnabazus 201 208
pharnaces Pharnabazi 53
pharſalij populi 43
pharſalus Theſſaliæ 28
pharſalus 110
phaſelis 221
pheaces populi 9
phenomachus Calimachi 54
pheræi 43
phia 44 87
phia expugnatur à Meſſenijs ibi.
philippus 16
philocharidas Erixidaidæ 135
philoctetes 5
philomena in luſciniam 44
philiaſia 175
philius oppidum
phoces locus 125
phocenſes Lacedæ. auxilium præſtabant 39
phocenſes contra Dores 27
phocenſiū & Locrenſiū bellū 132
phœnicus portus 207
phœnices 4
phœnices Siciliæ incolæ 149
phœniſſarum nauium ad Aſpendum appulſarū numerus 220
phormionis prudentia 58
phormio 51
phormio Aeſopi filius 17 29
phormionis Athenienſ. oratio ad milites 68
phrynes 200
phryniehi epiſtolæ clādeſtinę 211
phrynichus 205 215
phrynichi cædes 222
phthiotia 3
phyrcus murus 137
phyſca 65 phytia 90
piaculum Athenienſium 51
pieria 63
pierius mons 127
pierius 63
pindus mons
pirei murus 24 221
piræus Athenienſis portus 62 222
piræi murus diruitur 221 43
piraite regio ibidem
piraſij
piſander 212
piſcis promontorium 44
piſiſtratus tyrannus 161
piſiſtrati epigramma 162
piſſuthne Hiſtaſpis 29 71
pitanates cohors quæ 7
pithiæ accuſatio 82
pithiæ cedes 82
pithiodorus Thebanus 109
pittacus rex 117
plataeenſium legatorum oratio 55
plataea à Thebis quantū abſit 38
plataea Bœotiæ Athenienſium ſocia traditur Theban 38
plataenſes ab Athenien. inuiti deficiebant ibid.
plataenſiū contra Thebanos ſubita rebellio ibidem
plataenſium perfidia 38
plataenſium ſedulitas 221
plataeæ obſidio 54 55
plataenſiū de obſidiōe cōſiliū 69
plataenſes per caſtra hoſtium perrūpentes fugam capeſſunt 69
plataenſiū & pelopō. fœdera ibi.
plataenſiū apud Lacēd. oratio 77
plataenſium cædes 81
plataearum demolitio ibid.
plataenſes populi 190
plauſtra uice muri 175
plemmyrium 38
plemmyrium capitur 176
pleuron 180
pliſtarchus Leonidæ filius 88
pliſtoanax rex Lacedęmoniorū 43
pliſtoanax pauſanię regis filius. 27
pliſtoanacta accuſatur 128
poetarum mos 5
polichnitæ 59
polis uicus 88
polla Macedonum 63
polles rex 125
pollucis & Caſtoris templū 82 118
polyanthes Corinthius 185
polycrates Samiorū tyrannus
polydamidas præfectus 121
polymedes dux Lariſſæiorum 43
popularis ſtatus 158
potamis dux Syracuſan. nauiū 219
potidęę pugna commiſſa ab Athenienſibus 37
potidæenſes 16
potidæenſia geſta 29
potidania expugnatur 87
prælium nocturnū & anceps 185
praſſiæ 50 175
pratodemus 53
priapus 226
priene 29
proclis cædes 88
progne Pandionis filia 44
pronnæi populi 44
proœmium Thucididis 1

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Proschium Aetoliæ 88
prosopitis insula 27
proteas Epiclis filius 13
proteus Athenienſiũ dux 43
proxenus Capitonis 88
ptelei proditio tentata 206
pteleum 204
ptychia insula 103
pugna acris 223
pugnas ad Olpas 90
pycne 224
pydna oppugnatur 16
pylos oppugnatur 93
pylos 93 101 190
pyra 68
pyræus 201
pyrrha 70
pyſtilus 149
pythangelus Phylidę Bœotiorum dux 37
pythen Corinthius 175 193
pythodorus Athe. pfes 37 92 106

Quadringentorum in curiã introductio 215
Quadringenti uiri 225
Querela eſt amicorum 18

Reipublicæ tria pnicioſa 73
Reſponſum cuiuſdã Lacedæ. feſtiuum 101
Rhamphias 127
Rhegini 85 92 168
Rhegiũ multo tẽpore ſeditionib. agitabatur 92 97
Rhegiũ Italiæ ꝓmontorium 159
Rhenia insula 6. 89
Rhiti loca ubi 42
Rhitum 102
Rhodope mons 62
Rhodus 208
Rhodus ad Pelopõn. deficit 209
Rhœtium 225
Rhypica locus 183

Sabylinthus 57
Sacon 149
Sacrũ bellũ à Laced. ſumitur 28
Sadocus 44 53
Salæthus Lacedæ. 70
Salethi cædes 72
ſalaminem inuadunt Athenien. 28
ſalaminia nauis 71. 83
ſalynthius Agræorum rex 91
ſamæi populi 44
ſaminthum populatur Agis 139
ſamij 189
ſami ſitus 218
ſamiorum facinus 203
ſamiorum factio 216
ſamiorum cõtra Mileſios bellũ 29
ſana oppidum 118
ſandius collis 68
ſargeus Sicyonius 179
Scandia 104
ſceptrum Agamemnonis 5
ſcholaſticorũ clades atrociſſ. 182
ſciona ciuitas 120
ſciona muris concluſa 124
ſciona expugnatur 132
ſciona ab Atheni. recuperata 124
ſciritium oppidum 132
ſcirphondas 182
ſcomius mons 62
ſcironidas 205
ſciros insula 25
ſcythiæ populi 63
ſeditionum occaſiones 84
ſeditionis mala cõmemorantur 85
ſedulitas militũ Athenienſiũ 93
ſelinuntij 190
ſelinus 149 160
ſententia memorabilis 115
ſermylij populi 129
ſeſtus oppugnatur 23 214
ſeſtus 214 215
ſeuthes rex 64 116
ſicani populi 148
ſicanus urbs 187
ſicanus Excecesti filius 166
ſicanus ꝓfectus claſſis Syracuſ. 193
ſicilia 6
ſiciliæ ambitus 148
ſicilienſium ſententia 86
ſiculum bellum 97
ſiculum fretum 167
ſiculorum origo 170
ſiculorum defectio ad Athe. 183
ſiculi ſicilienſes 27
ſicyonij uincuntur 204
ſiduſſa 93
ſimonides dux 149
ſimus 63
ſinti populi 109
ſiphæ oppid. ſoli Theſpici 44
ſitalces filius Terei 62
ſitalcis Odryſis Terei ſi. expedi. 116
ſitalcis interitus 130
ſocietatis initę uerba 103
ſocietas inter Lacedæ. & regẽ 43
ſocrates antigenis filius 131
ſolion Corinthiorum oppidũ 87
ſoliõ uſq; nauigauit Demoſth. 189
ſolois oppidum 149
ſolygius collis 102
ſolygia caſtellum ibidem
ſophocles Soſtratidæ 92
ſophocles dux Athenien. 92 103
ſpartolus oppidum 57
ſparte quantum diſtet à Pylo 93
ſpes plurimum officit 75
ſpacteria insula 93
ſtagirus andriorũ colonia 112 125
ſtatus paucorũ inſtauratur 214
ſtatus paucorum ſublatus 224
ſtipendia Thracum 181
ſtipendium militare 136
ſtipendium menſtruum 150 206
ſtipendium claſſiariũ Athe. 68 209
ſtratus 57
ſtrati obſidio 58
ſtratiorum trophęum 120 ibidẽ
ſtratonice datur Seutho in matrimonium 124 132 62
ſtratos oppidum 64
ſtrombichides 202 206
ſtrongyle 182 85
ſtrophagus 62 110
ſtryenſes 205 189
ſtrymon fluuius 25 62 177
ſtyphon 63 101
ſunium munitur 84 200
ſybota 85 14
ſyca obſidetur 93 175
ſyluæ incenſio 190 100
ſyma 195 208
ſymethus flumen 115 164
ſyracuſanum bellum 129 85
ſyracuſani cum Athenienſibus cõfligunt 214 215 97
ſyracuſanis alter ex magiſtratibus quid reſponderit 116 159
ſyracuſanorum in Athenienſes probra 148 164
ſyracuſanę potẽtię ſpecimen 6 181
ſyracuſanorum & Athenienſium conflict. 148 165
ſyracuſanorum duces 166
ſyracuſan. bellicus apparatus 86 ibi.
ſyracuſanorum clades 97 173
ſyracuſani uincuntur 167 174
ſyracuſanorũ victoriæ 170 177 185 187
ſyracuſan. ad milites oratio 183 192
ſyracuſanorum & Peloponnenſiũ fuga 27 226
ſyracuſanę potẽtię ſpecimen 204

Tablantij barbari, gens Illyrica 93 8
Talenta Athenien. mille intracta ex legibus 149 202
Tamus Ioniæ prætor 63 206 220
Tanagra Bœotiæ oppidum 116 27
Tanagræi 130 114
Tantalus capitur 103 105
Taurus Echitimidę Lacedæ 103 110
tea urbs 43 205
tegeatæ 131 124
teij populi 87 189
tellias 149 174
telluris ſiue Apollinis templum 102 ibidem
temenidæ 92 63
temenites mons 103 176
templa inhabitant ab Athenienſibus quibus domus non erant 57
tempus obſidionis Athenię. 93 101
temporũ diſtinctiones more Thucydico 75 93 129
tenedij 125 65
tenedos 70 tenij 214 216
tereus Dauliam incolit 224 44
teria flumen 181 161 172
terineus ſinus 136 175
terræmotus in Eubœa 206 85
terræmotus in Co. 209 57
teutiapli Elei oõ ad duces Ath. 71
Thapſus 58 173

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Thasii respub. immutatur 214
thasii pugna nauali ab Athenienſi. uincuntur 26
theagenes Megarenſis 30
thebani Thraces perſequuntur 182
thebanorum contra Platæenſes oratio 70
thebanorum clades maxima 38
thebani dedũt ſe Platæenſib. 38
theænetus Timidi 69
thelamiæ naues 100
themiſtoclis uafrum conſilium 23
themiſtoclis profugium 34
themiſtoc. ab Admeto dimittit 34
themiſtoclis ad Artaxerxem epiſtola 34
themyſtoclis præconium ibidem
theocles 149
theogenes 99
theopompus 2
theramenes Agnonis filius 215
therma potiti Athenienſes 16
thermæ oppidum 44
thermopylæ 86
thermon Sparta 202
theſeus regno Athen. potitus 41
theſei templum 163
theſpienſes populi 114
theſpienſium muri diruti 123
theſſalia 3
theſſali Athenienſiũ adiutores 43
theſſali populi
theſſali expectabant in armis Archelaum 64
theugluſſa inſula 209
thraces ad aquilonem qui. 64
thraces machærophori 181
thraces portæ 126
thraces qui 109
thra. in Mycaleſios truculẽtia 182
thraſonides Corinthius 177
thraſicles præfectus 202
thraſibulus trierarchus 217
thraſyllus præſes militum, ibidẽ & 224.
thraſylus lapidari cœptus 140
thraſymelidas Crateſiclis 94
thriaſius campus 42
thronium capitur 44
thucydides peſte correptus 48
thucydidis in tradendo fides 8
thucydides Athenienſis 29
thucididis Olori filius 116
thucydidis deſcriptio 130
thucydidis exilium ibidem
thucydides Pharſalius 222
thucydidis epitaphium 2
thucydidis procœmium 1
thucydidis exiliũ & hiſtoria ibid.
thuria 163 183
thuriate 26
thurini 190
thyamus mons 14
thyamis amnis 44
thyrea incolenda datur 104
thyrea 105
thyrea capitur 134
thyrea urbs 132
thyſſus oppidum 117
tichion 87
tilataei populi. 62
timagoras 200 208
timocratis interitus 61
timoxenus Timocratis Athenienſis 45
tiſamenus legatus 86
tiſandrus 88
tiſſaphernes Peloponnenſibus reconciliatur 212
tiſſaphernes 200
tiſſaphernis cum Lacedæmonijs ſocietatis formula 203
tiſſaphernes Alcibiadis 211
titulus lapideus de tyrannorum ſcelere 162
tolophus 88
tolophonij. ibidem
tomeus 119
torilaus 110
torone capitur 124
torona Chalcidica 118
trachinij. 86.
tragia inſula 29
treres populi 62
tria reipub. pernicioſa 73
triballi 62
tributi uigeſima exigitur 182
triginta uirorum tyrannis 2
trinacria Sicania 148
triopij ſitus 207
trioze oppidum 28 43
tripodiſcus uicus 108
tritanes, aliâs tritæenſes 88
trœzene 28
trœzenis 50
trœzena 97
trogilus locus 173
troianum bellum 4
trophæa Corinthiorum & Corcyrenſium 15
trophæa duplicia 61
trotilum locus 149
turres murorum Athenienſium inhabitabantur 41
tyrrheni 188

VErba initæ ſocietatis 130
Viceſimæ exactio 161
Vlyſſes quà deuenit ad patriam 97
Vrbs uocatur ſumma pars urbis Athenien. 41
Vulcanus in Hiera creditur exercere ærariam 85

XEnares & Cleobulus ephori 133
Xenaris cædes 138
Xenoclides Euthyclis 92
Xenophantidas Lacon 212
Xenophon 2. 57
Xenophon Euripidis 54
Xerxis epiſtola ad Pauſaniam 32

ZAcynthij 190
Zacynthus urbs Peloponneſi 39
Zancla unde apparet 149
Zazynthos inſula 53
Zenon Thebanus 179

FINIS.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

EX MARCELLINO GRAECO

THVCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI CLARISSIMI VITA,

Bartholomæo Parthenio Benacensi interprete.

THucydidæ Athenienſi Olori filio, Threicium genus fuit: nam pater eius Olorus, ex Thracia nomẽ accepit. Fuit au tẽ ex affinibus Miltiadæ. Vnde & ubi Miltiades apud Cælam, ibi & Thucydides ſepultus eſt. Miltiades Hege ſipylen Thracum regis filiam in uxorem duxit. fuitq; diſcipulus Antiphontis Rhamnuſii, qui in dicendo grauis, in iudicijs ſuſpectus habitus eſt: propter quod cum ipſum orantem non facile iudicia tolerarent, orationes ſcribere aggreſſus eſt: & quibus eo opus erat, exhibuit. De quo Thucydides diſcipulus teſtimonium perhibuit, q; cuicunq; conſilium dediſſet, ille in iudicio uictor euadebat. Sed Antiphon improbus eſt exiſtimatus, & circa finẽ belli Peloponneſiaci proditionis accuſatus eſt, quippe qui Lacedæmonijs optima legationis tempore, Athenienſibus uero inutiliſſima conſuluiſſe deprehenſus eſt: ſimulq; cum eo Archeptolemus & Onomacles corrupti fuêre, quorum domus funditus euerſæ ſunt, & eorum genus partim abolitum, partim honore priuatum. Cum autem Thucydides in imperatoria dignitate conſtitutus, negligentior factus eſſet, acceptaq; fide de metallis quæ circa Thaſum erant, diues & potens factus eſt. Bello uero Poloponneſiaco proditionis accuſatus eſt ob tarditatem & negligentiam. Forte enim Braſidas cepit urbes Athenienſium in Thracia ab Athenienſibus deficientes ad Lacedæmonios, eoq; cum oporteret celeriter nauigare, & ſeruare Eiona propè poſitam, & uendicare Amphipolim Athenienſibus præcipuam, Eiona quidem præueniens ſeruare potuit, Amphipolim perdidit. Atqui Cleon ſuppetias ferens urbibus Thraciæ, nauigauit in Amphipolim, ſed tamen commiſſa pugna à Braſida Lacedæmonio uictus eſt, perijtq; à Marcinio peltato uulneratus. Veruntamen & Braſidas uictoriam adeptus, mortuus eſt, & Amphipolis ab Athenienſibus ad Lacedæmonios deſciuit: ubi & Agnonia ædificia cum diruiſſent Amphipolitæ, Braſidia appellauerunt, coloniam Atticam odio habentes, & Laconum partes etiam in hoc fouentes, atq; honorem in Lacedæmona transferentes. Thucydides uero cum exularet, belli Peloponneſiaci hiſtoriam ſcripſit, & propter hoc Lacedæmoniis plurimum gratificari uidetur, Athenienſium autem tyrannidem & auaritiam accuſare, cum alia contra eos ſcribendi non præſtaretur opportunitas. Corinthijs accuſantibus, Lacedæmoniis ſuccenſentibus, & Mitylenijs culpantibus, grandis in Athenienſium crimina inſurgebat, Laconicasq; uictorias oratione extollẽs, & Atticas calamitates augens, eas præcipue, quæ in Sicilia acceptæ fuerũt. Hiſtoriam aũt clauſit in bello nauali, quod geſtũ eſt circa Cynoſſema, hoc eſt, circa Helleſpontũ: ubi uidẽtur & Athenienſes uictoriam comparaſſe. Quæ uero ſecuta fuerunt, alijs ſcribenda

Olorus.

Antiphon.

Archeptole.
Onomacles.

Cleon.
Braſidas.

Braſidia.
Thucydi. exilium & hiſtoria

Canis ſepulchrum.

A reli

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Xenophon. Theopompus.

reliquit Xenophonti uidelicet & Theopompo. Nam plura prælia poſtea cõmiſſa ſunt. Neq; enim complexus eſt ſecundam pugnam naualem circa Cynoſſema, quam Theopompus ſcripſit: neq; eam quæ circa Cyzicum commiſſa eſt, in qua Thraſybulus, Theramenes, & Alcibiades victoriam retulerunt: neque quæ in Arginuſsis facta eſt, ubi Athenienſes Lacedæmonios ſuperarunt: neq; quæ caput Atticorum malorum fuit, geſta in fluuijs Capræ, ubi & naues & ſpem deinceps perdiderũt Athenienſes. Tunc enim murus eorum euerſus eſt, & tyrannis triginta uirorum conſtituta, & in multas calamitates incidit ciuitas, quas diligẽtius ſcripſit Theopompus. Thucydides autem inter Athenienſes clariſsimos unus fuit, cumq; grauis in ſcribẽdo uideatur, priuſquam ſcriberet, rebus præfuit. Primam autem grauitatis in dicendo demonſtrationem hanc fecit: Pyrilampes enim quidam, ex ciuibus uirum amicum & deſideratum, domeſtici cuiuſdam nimio amore interfecit. Hac autem cauſa in Areopago mota, quàm longe ſapiens eſſet, oſtendit. Nam cum pro Pyrilampe cauſam ageret, & Pericles accuſaret, obtinuit: unde imperator ab Athenienſibus delectus, princeps populi fuit. Peculatus autem reus factus tanquam auaritia detentus, idcirco non paſsi eum amplius præeſſe populo. Primum enim à Xenocrito ad Sybarim peregre profectus, cũ Athenas reuerſus eſſet, perturbationem iudicij fugiens, captus eſt: Poſtea uero in exilium miſſus per decennium, fugiens autem, in Aegina commoratur, & illic dicitur hiſtorias compoſuiſſe. Tuncq; cupiditatem ſuam maxime admittens patefieri, omnes Aeginatas fœnore opprimens, exhauſit. Poſt abſolutam hiſtoriã prooemium ab autore ordinatum fuiſſe referunt, quoniam de his quæ in bello geſta ſunt, in eo meminit: ut de Deli purgatione, quam circa ſeptimum annum ab Euthyno præfecto factã fuiſſe dicunt. Mentionẽ quoq; in eo fecit de fine belli, dicens: In finem huius belli. Sed & initio dicit: Motus enim hic maximus Græcis fuit, & parti cuidam Barbarorum, & ut ita dicam, maximæ parti hominum. Cum autem octauam hiſtoriã abſoluiſſet, morbo extinctus eſt. Falluntur enim qui dicunt non Thucydidæ eſſe octauã, ſed alterius hiſtorici. Mortuus autem Athenis, ſepultus eſt iuxta portas Miltiadarum, in loco Atticæ regionis qui appellatur Cœla: ſeu cum rediiſſet Athenas ab exilio, completo tempore præſcripto, & in propria patria occubuiſſet, ſeu trãslatis eius oſsibus ex Thracia, cum illic deceſsiſſet: In utranq; enim partem dicitur, & columna quædam in Cœla erecta eſt, hoc monoſticho inſignita:

XXX. uirorum tyrannis.

Proœmium Thucydidis.

Cœla.

Epitaphium Thucydidis.

Thucydides Olori iacet hoc Alimuſius antro.

THVCYDIDIS VITAE FINIS.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

THVCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI GRAVISSIMI HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER PRIMVS.

Præfatio.

THVCYDIDES ATHENIENSIS BELlum Peloponnenſium Athenienſiumq́, quod inter ſe geſſerunt, cõſcripſit, exorſus ſtatim ab eo motũ ſperans etiam fore tum magnum, tũ ſuperioribus memorabilius, certis hinc ſignis, q́ & utriq́ florebant omni ad bellum apparatu, & cætera Græcia e ſuis finibus ad alterutros acceſſit, alĩ quidẽ protinus, alĩ uero poſt conſultationem. Etenim maximus hinc Græcorum motus extitit, & quadam ex parte Barbarorum, ac prope dixerim, plurimorum hominum. Siquidem quæ ante nos natos, quæq́ uetuſtiora adhuc fuerunt, plane cõperta eſſe propter longitudinem æui non quierunt, ſed ex cõiecturis (per quas longiſſime repetenti mihi contingit credere) nõ magna ſane extitiſſe exiſtimo, neq́ bellicis neq́ cæteris in rebus. Nam conſtat eam quæ nunc Græcia uocatur, haud quaquam ſtabiliter olim fuiſſe habitatam, crebroq́ illinc migratum, q́ facile ſua quiq́ relinquebant, ab aliquorũ maiore numero coacti. Quippe nulla dum negociatione, nullo inter ſe citra formidinem cõmercio, uel terra uel mari ſua quiſq́ eatenus colẽtes, quatenus ſuppeteret uictui: nõ pecuniæ copiam habentes, nec humũ arboribus conſerentes, utpote incertam quoties quis alius ſuperueniens auferret ab ĩs, præſertim qui muris careret, & exiſtimantes ſe neceſſarium quotidie uictum ubiq́ adepturos, haud ægre pellebantur. Ideoq́ neq́ magnitudine ciuitatum ualidi erant, neq́ alio bellico apparatu. Adeo quæq́ tellus præcipue patiebatur aſſiduas incolarum migrationes, ueluti ea quæ nũc Theſſalia uocatur, & Bœotia, & pleraq́ Peloponeſus, præter Arcadiam, quæq́ alia terrarum huberrima erat. Nam propter bonitatẽ ſoli maiores aliquorum iam uires effectæ, tum ſeditiones excitabant, tum uel magis alienigenarũ inſidĩs obnoxiĩ erant. Itaq́ magis Atticam ob ſterilitatẽ ſegetis longo æuo pecatam ĩdem ſemper incoluere homines. Cuius rei nõ minimum indiciũ eſt, propter colonias, quas dimiſit, non in cæteris peræq́ adauctam fuiſſe. Nam ex reliqua Græcia, qui aut bello aut ſeditione exciderant ad Athenienſes, tanquam ad ſtabiles potentiſſimi quiq́ ſe recepere, confeſtimq́ ciues effecti, iam inde a uetuſtate maiorem etiam hominũ frequentia ciuitatẽ fecere, ita, ut poſtea non ſufficiente iam Attica, colonias Ioniam quoq́ dimiſerint. Facit autẽ apud me fidem priſcæ imbecillitatis hoc quoq́ non minimũ, q́ ante Troianum bellum cõſtat Græciam Helladem nihil communiter egiſſe, ne ipſum quidem hoc nomen tota utiq́ mihi uidetur habuiſſe. Sed quædam loca ante Hellenem Deucalionis filium, nec uſq́quaq́ hoc fuiſſe cognomen, ſed tum ſuum cuiuſq́ gentis proprium, tũ Pelaſgicũ a ſeipſis cognomen impoſitũ. Hellene aũt eiusq́ liberis in Phthiotia rerũ potitis, & eas gentes emolumenti gratia in alias ciuitates adducentibus, ſingulos iam maxime propter linguæ commercium, Hellenes. i. Græcos, eſſe uocitatos. Quæ res longo tẽpore nõ potuit obtineri, quod indicat pcipue Homerus, qui diu poſt Troianũ bellũ natus, nequaq́ cunctos ſic uocauit, nec alios, quam qui cum Achille ex Phthiotide, qui & primi Hellenes

Bellum Peloponneſiacum.

Græcia inſtabiliter olim habitata.

Theſſalia.
Bœotia.
Peloponneſus
Arcadia.
Attica.

Hellas
Hellenes unde dicti
Hellen.
Phthiotia.

Homerus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Danai. Argiui. Achæi. Barbari.

fuerunt, Danaos uero & Argiuos & Achæos in carminibus prædicat, nec tamen appellabat Barbaros, eare, ꝙ necdum Hellenes, id est Græci, in unum nomẽ barbaro (ut mihi uidetur) oppositum concessissent. Qui igitur tanquam Græci essent omnes, & inter quorum ciuitates commercium eiusdem linguæ erat, postea uno uocati nomine, nihil ante Troiana tempora propter inopiam & impermixtum uitæ genus frequentes egerunt, sed in hanc expeditionem ꝙ mari iam plerunque usi essent exierunt. Nam Minos eorum quos auditu cognouimus antiquissimus classem comparauit, maximamq; partem maris, quod Græcum nunc dicitur, tenuit: & insularum Cycladum dominus, primus in eas pleriſque colonias posuit, Caribus electis, filiosq; suos constituit principes. Insuper quoad potuit latrones e mari (ut credibile est) sustulit potius ut sibi redditus obuenirent. Nam & Græci olim, & Barbarorum quicunque in continente maritimi erant, quiq; insulas incolebant, ubi cœperunt crebrius alĩ ad alios nauibus transire, ad latrocinium conuersi sunt ducibus non tenuissimis, tum sui quæstus, tum paupe rum uictus gratia. Atq; adorti ciuitates muro uacantes, uicatimq; habitantes diripiebant, ac maximam uictus partem hinc comparabant, nullo ob id pudore, nonnihil potius sibi gloriosum. Quod declarant cum quidam etiam nunc in continẽte, quibus decori est hoc egregie exercere, tum uetustissimi poetæ, apud quos illi ultro citroq; nauigantes interrogantur, nunquid latrones sint, tanquam non inficiaturos opus ut turpe, quod scire studerent. Et in mediterraneis etiam homines mutuo prædantur, & adhuc pleraque in Græcia uetustus mos colitur, uti apud Locros, qui uocant Ozolæ, & Aetolos & Acarnanas & hanc ipsam continentem. Quinetiam arma ferre apud hos ex ueteri latrocinio permansit. Omnis enim Græcia arma gestabat, quod uidelicet nec pernates munitionibus cincti, nec difficiles mutuo incursiones essent, uitamq; assidue sub armis agebant ritu Barbarorum. Cuius rei signum est ex gentibus Græciæ adhuc ita uiuentibus, publica hac inter omnes aliquando uiuendi consuetudine. Inter quos primi Athenienses ferrum deposuerunt, & ex illo soluto uitæ genere, in lautius tranſierunt. Nec multum tempus est ex quo seniores eorum utique beati, ferre desierunt lineas tunicas, cycladasq; in seriem aureas, ac cincinnos in plexilem modũ cõcinnatos. Vnde apud Ionum quoq; seniores propter cognationem uiguit hic cultus. Modica autem ueste ad præsentes usq; mores usi sunt primi Lacedæmonĩj, & cum cæteris rebus tum præcipuæ in uictu, locupletiores uulgo sunt similes. Idem primi corpora certaturi nudauerunt, propalam se exuentes, oleoq; unxerunt, cum olim etiam in Olympiaco certamine athletæ subligacula circumuerenda habentes pugnarent. Nec ita multi anni ex quo illa haberi sunt desita, quæ adhuc uisuntur apud Barbaros cum alios, tum uero Asianos, à quibus præmia pugilibus ac luctatoribus proponũtur, bracatis hoc agentibus. Multis præterea ex alĩs ostenderet quis Græcam antiquitatem cum Barbaros qui nunc sunt moribus congruentem. A ciuitatibus autem quæ nouissime sunt cõtractæ, præsertim quæ pecunĩs abundarent hominibus iam rei maritimæ scientioribus ad ipsa littora urbes conditæ sunt, occupatis isthmis (id est terras inter diuersa maria angustĩs) tum negociationis causa, tũ tutelæ aduersus suos quæq; finitimos. At uetustæ urbes propter assiduã latronum infestationẽ procul à mari sunt sitæ, siue in insulis, siue in continẽte. Quia quæ deorsum ad mare ciuitates erant ignaræ rei maritimæ, mutuo sese spoliabãt, & adhuc muris carent. Nec minus latrocinabant qui ex insulis erant Cares, Phœnicesq;. Nam hi insulas plurimas incolebãt. Quod probat testimonio: Siquidẽ cum expiaretur ab Athenienſibus hoc bello Delos, destructis sepulchris eorum quicunq; in ea insula decessissent, supra dimidium Cares agniti sunt, tũ genere armoq; cũ quibus sepulti erãt, tũ ipso more quo nũc quoq; sepeliunt. Minoe aũt re nautica potito, liberius ultro citroq; nauigatum est, sublatis ab eo insulas prædonibus, in easq; pleraſq; deductis ab eodẽ colonĩs, maritimi hoĩes iam magis cõficiendæ pecuniæ diditi tutius habitauerũt, & inter eos quidã, ut ditiores effecti, muris ciuitatẽ circundederũt. Etẽm cupiditate lucrandi, & q tenuiores erãt, sustinuerũt seruire potioribus: & qui potentiores, cũ facultates haberẽt, minores ciuitates sibi obsequentes reddiderũt. Atq; hũc in modũ, magis cũ pfecissent, insecutis tpibus ad Troiã cum exercitu pfecti sunt. Ex q̃bus mihi uidet Agamẽnon tũc uiribus antecelluisse, nec tm̃ classem coegisse q̃ du-

Minos.

Latrocinia Græcorum.

Armorum ferendorũ mos.

Athenienſium cultus.

Ionum.

Lacædemoniorum cultus uictusq;.

Asianorum pugiles.

Isthmi.

Phœnices. Cares.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ceret Helenæ procos iureiurando Tindari adactos. Etenim ferunt qui exploratissime Peloponnensiũ gesta a maioribus natu per manus tradita cognouerunt, Pelopem primum ui pecuniarum, quam portans ex Asia ad parandam sibi inter inopes potentiam uenit, & si peregrinus erat, tamen cognomen regiõis obtinuisse, & postea ab ipsius posteris Atreo Agamemnone plus pecuniæ fuisse cumulatum, Eurystheo per Aeacidas in Attica interfecto, cuius Atreus erat auũculus. Huic Eurystheus patrem fugienti propter Chrysippi necem, cum ipse in expeditione ageret Mycenarum, regni curam propter propinquitatem delegauerat; ubi non redijt Eurystheus, amplius Atreum uolentibus Mycenæis Aeacidarum metu, simulq; ꝙ strenuus uideretur esse & multitudinis studiosus, cum adesset regno potitum esse Mycenarum, & quibuscunq; foris filius imperitauerat, maioresq; Pelopidas quam Perfidas extitisse. Quæ Agamemnon (ut mea fert opinio) accipiẽs, & præterea re nautica lõge cæteris præstans, exercitum comparauit non pluribus gratia quam metu adductis. Constat enim eum & pluribus cum nauibus profectum esse, quam quenquam aliorum, & eas Arcadibus præbuisse, ut Homerus testatus est, satis quoq; signi fuerit in sceptri traditione: Ait illum compluribus insulis & omni Argo imperitare. Quas insulas præterquam uicinas, ne autem non multæ fuissent, nemo qui foret incontinente tenuisset, nisi aliquid classis habuisset. Quod coniectemus licet ex hoc quoq; exercitu quales prius extiterũt, quodq; Mycenæ exiguum oppidum fuit, aut si quid tunc oppidum pro magno habebatur, nunc non tale uideatur. Nec parum certo signo quis utatur ad non credendum tantam classem fuisse, quantam & poetæ memorarunt, & sermo obtinuit. Nam si urbs Lacedæmoniorum desoletur relictis sacris & publicorum operum pauimentis, multam opinor congressu ætatis defuturam potentiæ fidem, quod gloriæ apud posteros cedat, tametsi ex quinq; Peloponnesi partibus duas colant, & totius ditionem teneant, multoq; extra eam socios, & tñ si ea urbs nõ frequens populo esset, neque tẽplis atq; sumptuosis operibus prædita, pagatim q; uetusto more Græciæ habitaretur, manifestum est inferiorem uisum iri. Ac si Athenien sibus hocidem contingeret, coniectare licet ex euidenti urbis aspectum duplum uirium esse quam sit. Itaq; debemus non prorsus fidem habere, nec magis urbium speciem considerare, q̃ uires, existimareq; illum maiorem quidem superioribus fuisse, sed ijs qui nunc sunt inferiorem, si quid hic Homeri poesi credere conuenit, quem uerisimile est, utpote poetam, in maius eum ornando extulisse, quanquam sic quoq; inferiorem esse manifestum est. Ex mille nanq; ac ducentis nauibus fecit. Bœotiorum quidem singulas centenũ ac uicenum uirorum, Philoctetæ autem quinquagenum, demõstrans ut mihi uidetur maximas minimasq;, cum magnitudinis cæterarum in nauium recensiõe non meminerit. Nam ꝙ omnes essent in nauibus Philoctetæ remiges & ijdem bellatores aperuit. Quippe sagittarios fecit cunctos & remigantes. Neq; credibile est multos superasse in nauigando, exceptis regibus ac præfectis, cum præsertim transfretaturi essent cum bellico apparatu, nec cataphractas (id est tectas naues) haberent, sed ueteri ac magis prædonum more constructas. Ex quo inter maximas ac minimas medium tenenti nõ multi cõueniisse uidentur, ut a cuncta Græcia communiter missi. Cuius rei causa non tam extitit hominũ quam pecuniarum penuria. Commeatus enim defectu minorem duxere exercitũ, tantumq; modo quantum spetabant ibidem belligerando alitum iri. Postquam autem appulerunt, prælio obtinuisse clarum est. Non enim muris exercitum ac castra cinxissent. Nec hic quidem copijs omnibus usos esse constat, sed ad agriculturam Cheronnesi se conuertisse, adq; latrocinium commeatu non suppetente, quo magis Troiani dispersis eis decem annos ui restiterunt, certantes assidue cum ijs demum qui reliqui essent, atq; eis pares. Quod si suppeditante illi commeatu Troiam adissent, & cõferti citra latrocinium agriculturamq; continenter bellũ gessissent, facile in prælio superiores eam euertissent, euersuri minori & tempore & labore, si non infrequentes ea tantum quæ aderat parte repugnassent, sed omnes in obsidione mansissent. Verum ob exiguitatem pecuniæ & quæ ante Troianum bellum gesta sunt ualida fuere, & hoc ipsum quod illis celebratius fuit, datur intelligi ex operibus minus fuisse fama ac sermone, q̃ de eo propter poetas inualuit. Quoniam etiam post Troiana tempora Græci & e sedibus suis

Pelops.
Eurysthei cædes.
Micænæ.
Sceptrum agamemn. Lib. 2. iliad.
Micænæ.
Poetarum mos.
Bœotiorum naues.
Philoctetes.
Cataphractæ naues.
Nauigia ueterum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

expulsi sunt, & alio se habitatum cõtulerunt, ne per ocium eis liceret augescere. Nam ipsorum ab Ilio reditu tam sero, & multæ res nouæ, & in plerisque ciuitatibus seditiones extiterunt. Vnde qui exciderant urbes condiderunt. Siquidem Bœotij qui nunc sunt sexagesimo ab euersione Ilij anno, ex Arna eiecti à Thessalis, incoluerunt terram, quæ nunc Bœotia prius Cadmeia uocabatur, in qua pars eorum quondam fuerat, unde profecti sunt in Ilium cum exercitu. Dores quoq; septuagesimo & ipsi anno Peloponnesum tenuere. Aegre autem longo tempore plane pacata Græcia, nec ultra sedibus suis eiecta coloniam emisit, & Ionas quidem ac plerosque ex insulis Athenienses *collocarunt: Italiam uero Siciliamq; maxima ex parte Peloponnenses & quædam reliquæ Græciæ oppida. Omnia hæc post bellum Troianum sunt condita. Robustiore autem Græcia effecta & ui pecuniarum indies maiore, passim tyrannides in ciuitatibus sunt constitutæ auctis iam prouentibus. Regna enim prius hæreditaria erant *certis cum uiribus, & nauticæ rei incumbebat ac tantum mari Græcia operam dabat. Corinthij primi feruntur excogitasse naues, quæ ad eam quæ nunc in usu est formã proxime accederent. Et Corinthi primum ex omni Græcia triremes ædificatæ sunt. Constat autem Aminoclem Corinthium naupegum Samijs etiam quatuor naues compegisse. Suntq; ex quo hic eo se contulit, anni ad perfectum hoc bellum ferme trecenti, uetustissimumq; omnium quæ nouimus nauale prælium extitit Corinthioꝝ cum Corcyrensibus, & ipsum ducentos ad summum ac sexaginta ad hoc tempus annos. Etem̃ cum urbem incolant Corinthij ad Isthmum sitam, emporium fere semper habuerunt, Græcis quondam terra magis q̃ mari negociantibus, & qui intra quiq; extra Peloponnesum incolunt per illoꝝ terram inter se cõmercium habẽtibus. Pecunia quoq; præpotentes erant, ut etiam ab antiquis poetis demonstratur, locuples oppidum cognominantibus. Postea uero q̃ à Græcis studiosius nauigari cœptum, cõparatisq; nauibus latrocinium summotũ est, utrobiq; emporiũ præbentes, ualidam pecuniaꝝ prouentu urbem habuerunt. Ac multo post penes Iones res naualis fuit, ætate Cyri primi Persarum regis eiusq; filij Cambysis, qui aliquandiu cum Cyro pugnantes suo mari potiti sunt. Polycrates quoq; qui Sami tyrannidẽ tenuit sub Cambyse classe præpotẽs, cum alias insulas in suam potestatẽ redegit, tum Rheniam, quam subactam Apollini Delio consecrauit. Iam uero Phocenses hi, qui Massiliam incolunt, Carthaginẽses pugna nauali uicerũt. Nam ualidissimæ omnium hæ res fuerunt. Quas cõstat multis post Troica tempora ætatibus extitisse, exiguo triremiũ usu, sed adhuc illo uetusto more quinquagenum remigum, nauiumq; longaꝝ. Pauloq; ante Medicum bellum & Darij mortem, qui secundum Cambysem regnauit in Persis, triremium copia fuit tum penes tyrannos circa Siciliam, tum penes Corcyrenses. Hæ nanq; postremæ ante Xerxis regis exercitum dignæ memoratu res nauticæ in Græcia extiterũt. Aeginetæ em̃ Athenienses q; & si qui alij paruam uim nauium habuerunt, & harum ex magna parte quinquagenum remigum, ac sero utiq; ex quo Themistocles Atheniẽses, cũ Aeginetis bellum gerentes simulq; aduentum Barbari expectantes persuasit, ut facerent naues quibus & pugnauerunt, quæ nec ipsæ catastromata totæ habuerunt. Et tales quidem Græcorum res nauales fuerunt, tum uetustæ, tum sequentium temporꝝ. Non minimã tamen qui illis studuerunt, sibi uim comparauerunt uel pecuniaꝝ reditu uel aliorum dominatione. Quippe nauigando insulas subegerunt, & ij præcipue qui regionem non omnia suppeditantẽ habebant. Nam in terra bellũ, unde potentia aliqua procederet, nullum excitatum est: sed quæcunq; fuerunt, ea contra suos quibusq; finitimos gesta sunt, Græcis in peregrinas expeditiones longe à domo ad alios subigendos non exeũtibus. Neq; em̃ aduersus ciuitates maximas subditi consurgebãt, neq; ipsi ex quo communiter exercitum cõparabant, inter se potius finitimi (ut semper fit) belligerabant, præcipuæ usq; ad uetus illud quod inter Chalcidenses & Eretricos gestũ est bellum, reliqua Græcia alterutris adiuuandis diuisa. Mox alijs aliunde ne augescerent impedimenta contigerunt. Nam Ionibus in magnitudinem reꝝ proficiẽtibus, Cyrus & Persicum regnum Crœso profligato, omnia fluuio Haly tenus ad mare usq; circumferens arma cœpit, & urbes quæ in continente sunt in seruitutẽ redegit. Darius dehinc Phœnicum classe insulam subegit. Tyranni autem quicunq; in Græcis urbibus erant, suis

Arna. Cadmeia. Bœotia. Dores. Iones.* Habitarunt forte ᾤκισαν Italia. Sicilia. Corinthiorũ inuentum. certis muneribus fortasse leg. ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι. Nauiũ primi excogitatores apud Græcos. Aminocles naupegus. Corinthiorũ nobile emporium. Cyrus. Cambyses. Polycrates. Darius. Rhenia. Massilia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tantum rebus prospicientes, & corpori, ipsorumq; domui amplificandæ tutelæ gratia, quoad poterant in ipsis urbibus plurimum se tenebant. A quibus nullū opus memoria dignum actum est, nisi aliquod aduersus suos quibusq; uicinos. Nam qui apud Siciliam erant in multum potentiæ euaserunt. Ita undiq; Græcia longo sane tempore prohibita est, tum communiter quippiam agere illustre, tum per singulas ciuitates audacia uti. Postea uero tyranni & Atheniensiū, & cæteræ fere Græciæ, & ante hanc tyrannis subditam plerique ac postremi præterquam Siculorum deiecti sunt a Lacedæmoniis. Nam Lacedæmon post accessionem Doricorum, qui nunc eam incolunt, perdiu quantum accepimus seditionibus agitata, tamen iam inde ex ultima uetustate, & bonis legibus prædita, & libera tyrannis fuit. Sunt enim anni circiter trecētos & paulo plures ad finitum hoc bellum, ex quo Lacedæmonij eadem reipublicæ administratione utuntur. Eaq; re possunt illam in alijs quoq; constituere ciuitatibus. Ab exactis autem e Græcia tyrannis, nō ita post multos annos in Marathone Medi cum Atheniensibus pugnauerunt. Decimoq; post hanc pugnam anno, rursus ad subigendam Græciam cum immensa classe Barbarus uenit: & rebus in summum discrimen adductis, Lacedæmonij Græciæ communiter bellum gerentis duces extiterūt, ut qui essent præcipui in uiribus. Et Atheniēses aduentantibus Medis cum decreuissent deserere urbem, conscensis quas instruxerant nauibus effecti sunt nautici. Neq; multo post, quam pariter Barbarum repulerunt, diuisi sunt ad Atheniēses ac Lacedæmonios, tam illi qui ab rege desciuerant Græci, quam qui contra illum cū cæteris pugnauerant. Enimuero constabat maximas illis duobus adesse uires, alteris terra, alteris classe prævalentibus, & exiguo quidem tempore concordia bellandi mansit. Postea uero dissociati Lacedæmonij Atheniēsesq; bellum cœperūt cum suis utrinque sociis, cæteriq; Græci, si quispiam diffidebat, ad alterutros profecti sunt. Itaque a Medico ad hoc bellum affidue nunc pactionibus pacificati, nunc bellum gerentes, aut inter se, aut aduersus socios ab eis deficientes, probe quæ ad bellum opus sunt instruxerunt, & expertiores euaserunt, usu in periculis facto. Et Lacedæmonij quidem non habebant imperij sui socios tributarios, atque hoc solum studebant ut illi pariter sub paucorum principatu, quæ holiarchia dicitur, res publicas administrarent. Atheniēses autem, quas ipso tempore ex hostibus ceperant, nauibus præerant, præter Chiorum Lesbiorumq;, iussis sociis certas pecunias pendere, extititq; eorum separatim ad bellum apparatus maior, quam quantus unquam maximus uiguit, dum syncera societas fuit. Equidem uetera talia esse comperi, ut difficilia sint ad credendum per omnia gradatim indicia. Homines enim famam rerum ante ipsos gestarum, etsi domesticæ sint, nulla prorsus examinatione mutuo admittunt. Siquidem Atheniēses uulgo opinantur Hipparchum ab Harmodio & Aristogitone, quod tyrannus esset, interfectum, nescientes Hippiam Pisistrati filiorum natu maximum tunc imperasse, cuius fratres erant Hipparchus & Thessalus, atque eo die Harmodium & Aristogitonem aliquid suspicantes a suis conscijs esse patefactum Hippiæ, ab hoc quidem tanquam præsciente abstinuisse. Verum priusquam comprehenderentur uolentes quippiam agendo periculum facere, nactos Hipparchum ad fanum quod Leocorium uocatur in Panathenaica pompa ornanda occupatum obtruncasse. Alia quoque multa quæ adhuc extant, necdum propter tempus memoria exciderunt, cæteri Græci non recte opinantur, ueluti Lacedæmoniorum reges, non singulos quenque calculos immittere sed binos. Et Pitanatem cohortem esse apud eos, quod reor nunquam fuit. ita segnis apud multos est ueritatis uestigatio, ad ea se potius quæ in promptu sunt conuertentes. Verum ex his quæ dixi necessarijs signis talia quis existimans, & potissimum quæ narrauit non errauerit, neque credet magis aut poetis quid de his prædicant in maius extollentes, aut logographis qui consueuerunt quod suauius auditu est quam uerius dicere, & multa eorum, cum nullis nitantur argumentis, spatio temporis sine fide fabulositatem profeciſſe, sentietq; compertum esse manifestissimis signis ita se uetera habuisse. Et licet homines præsens bellum in quo uersantur semper maximū iudicent, eoq; finito, uetera ex ipsis operibus uehementius admirentur, tamē hoc bellum ostendetur

Lacedæmoniorum libertas.

Pugna in Marathone.

Medicum bellum.

Hipparchi cædes.

Leocorium.

Pitanates cohors.

Poetæ. Logographi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

animaduertentibus extitisse maius illis. Atqui omnia quæ dixere singuli uel post gestum bellum uel iam gerentes, difficile fuerit exacte referre, siue à meipso audita, siue aliunde ab alijs mihi enarrata. Verum ut quisque semper de rebus præsentibus maxime consentanea dicere mihi uidebatur, & communi opinione proxime ad ueritatem accedere, sic à me commemorata sunt. At uero res in bello gestas, non quas à quocunq; audiui dignas duxi quas scriberem, neque ut mihi uidebantur, sed eas, quibus ipse interfui, quasq; sigillatim ab alijs quàm potui diligentissime inuestigaui. Quod tamen difficillime eruere potui, quoniam qui singulis gerendis rebus affuerant, non eandem de ipsis dicebant, sed prout quis aut in alterutros amore propensior erat, aut reminiscebatur. Verum quia nõ fabulose sunt, minus erunt fortassis auditu suaues, tamẽ quicunque uolent rerum gestarum syncerítatem intueri, & cum aliquando talia iterum similiaq;, ut sunt res humanæ, uentura sint, discernere utilia abunde poterit. Nam emolumentum potius in perpetuum quàm ludicrum ad tempus audiendi componitur.

Belli Peloponnesiaci longitudo & detrimenta.

Et superiorum quidem operum maximum gestum est cum Medis, & id tamen duobus naualibus prælijs, & totidem pedestribus celeriter finitum est. At uero huius belli tum longitudo in immensum processit, tum detrimenta cunctæ Græciæ cõtigerunt, qualia duntaxat intra tantundem temporis alias nulla. Nam neque tot urbes uacuæ factæ sunt, aliæ a Barbaris, aliæ ab ipsis Græcis mutuo expugnatæ, aliæ fugatis oppidanis nouis incolis cessere, neque tot fugæ hominum ac mortes, hæ ex ipso bello, illæ ex seditionibus. Atque superiora illa quæ fama memorat, re ipsa minus solida fidem accęperunt, uel terræmotuum, qui hoc bello in plerisque orbis terrarum partibus & ijdem uehementissimi præstiterunt, uel solis defectionum, quæ crebriores quàm unq; fando cognitæ sunt contigerunt, uel æstus immensi ex quibus fames ingens, & qui nõ minime grassatus partem quandam absumpsit pestilens morbus. Omnia enim ista una cum bello hoc acciderunt. Cuius autores fuerunt Athenienses Peloponnensesq;,

Athenienſ. & Peloponnẽſes cauſæ bellorũ.

ruptis quæ post Eubœam captam inierant fœderibus tricennalibus. Cur autem ruperint, causas primum ac dissensiones scribendas statui: ne qui requirant aliquando unde conflatum est tantum inter Græcos bellum. Nam ueríssimam quidem sed minime sermone celebratam arbitror extitisse causam, Athenienses magnos effectos & Lacedæmonijs formidolosos necessitatem imposuisse bellandi. Quæ autem propalam ferebantur utrinq; causæ, propter quas ruptis fœderibus itum est in bellum, istæ fuerunt:

NARRATIO.

Epidamnus. Tablantij. Phalius.

EPIDAMNVS est urbs ad dextram sita nauigantibus longum sinum uersus, cui finitimi sunt Tablantij Barbari, gens Illirica. Hanc habitatum uenerunt Corcyrenses coloni à Phalio Corinthio deducti, qui erat ab Hercule oriundus Eratocli dæ filius, ex metropoli secundum ueterem legem accersito. Nonnulli etiam Corinthij, & alij præterea Doricæ gentis ex colonis fuerunt. Progressu temporis res Epidamnensis maiorem in modum profecit & fortunis & populo. Sed cum multos iam annos seditionibus laborarent (ut fertur) ex bello quodam cum finitimis Barbaris & se & uires ex magna parte attriuerunt. Nouissima uero ante hoc bellum seditione plebs eorum principes eiecit. At illi cum Barbaris, ad quos confugerant, eos qui in urbe erant, terra mariq; prædabantur. Hi autem qui intus erant cum sic uexarentur, legatos Corcyram (ut ad metropolim) mittunt, orantes ne se perditum iri sinerent, sed reconciliarent profugos secum, & bellum Barbarorum componerent. Hæc supplices in Iunonis templo sedentes precabantur. Corcyrenses non admissis precibus, illos infecto negocio remiserunt. Epidamnenses nullam sibi uidentes à Corcyrensibus iniuriæ propulsationem, ambigebant quid re præsenti agerent. Mittentes itaq; Delphos deum consuluerunt, nunquid Corinthijs dederent ciuitatem, ut coloniæ deductoribus, & num aliquod conarentur ab ijs exigere præsidium. Ille respondit, ut dederent ducesq; facerent. Profecti Corinthum ex oraculo Epidamnenses dedunt coloniam,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

demonſtrantes tum deductorem coloniæ fuiſſe Corinthium, tum dei oraculum, precanturq; ne ſe perditum iri ſinerent, ſed tutarentur. Corinthij tum quia iuſtum eſſet, ultionem promiſerunt, exiſtimantes non minus eſſe ſuam coloniam quam Corcyræ ſium, tum odio in ipſos Corcyrenſes a quibus contemnerentur. Nam cum ſit Corinthiorum colonia, tamen neq; in publicis ſolẽnitatibus legitimos honores reddebant, neq; in ſuis ſacris uirum Corinthium præficiebant, ut cæteræ coloniæ. Contemnebant autem illos & ui pecuniarum, quam tũc habebant quantam ditiſſimi quiq; Græcorum, & ualidiore belli apparatu freti. Etenim elati erant & propter rem naualem qua aliquando multo præſtantiores fuerant, & proprer Pheacum, qui prius Corcyram incoluerant, nauticam gloriam. Quo magis parandæ claſſi incũbebant, nec erant parum ualidi. Quippe centum eis ac uiginti naues fuerunt cum bellum incœpere. Ob hæc omnia Corinthij Corcyrenſibus ſuccenſentes, Epidamnum præſidia miſerunt, præter ſua Ambraciotarum Leucadiorumq;, facta, qui uellent, illuc habitatum eundi poteſtate. Profectum eſt autem præſidium Apoloniam, quæ erat Corinthiorum colonia, pedeſtri itinere, Corcyrenſium metu, ne ab illis mare tranſeuntes inhiberentur. Corcyrenſes ubi colonos ac præſidia Epidamnum peruenisſe nouerunt, coloniamq; Corinthijs deditam, ægre acceperunt, ſtatimq; illuc quinque & uiginti cum nauibus profecti, deinde reliqua cum claſſe, iubent pro ſua autoritate ſimul recipere exules, uenerunt enim exules Epidamnenſes Corcyram, ac ſepulchra cognationemq; demonſtrantes atque allegantes, obſecrauerunt ut & ipſi reſtituerentur, & præſidia coloniq; a Corinthijs miſſi expellerentur. Illos haudquaquam imperata facientes infeſto exercitu aggrediuntur quadraginta nauiũ cum exulibus tanquam eos reſtituturi, Illyrijs in ſocietatem acceptis, obſidentes urbem denunciant licere cuilibet Epidamnenſium hoſpitumve impune abire, alioqui illum pro hoſte ſe habituros. Vbi non paretur, urbem Corcyrenſes (eſt autem locus ille iſthmos) oppugnant. Corinthij poſtquam eis allatum eſt ex ijs qui intus erant Epidamnum oppugnari, exercitum comparant, ſimulq; deducendam Epidamnum coloniam edicunt, æquas ſimilesq; partes fore ire uolentibus, ſi quis protinus cum cæteris nauigare uelit, & tamen particeps fieri coloniæ numeratis quinquagenis drachmis Corinthio populo, licere manere. Fuerunt autem permulti & qui nauigarunt & qui pecuniam numerauerunt. Ad hæc rogarunt Megarenſes ut ſuis nauibus comitatum præſtarent, ſi forte a Corcyrenſibus interpellarentur. Illi inſtructas eis commodarunt octo, & Pales urbs Cephaleniorum quatuor. Rogati quoque Epidaurij præbuerunt quinque, Hermiones unam, Troezenij duas, Leucadij decem, Ambraciotæ octo. A Thebanis pecunias petierunt, & a Phliaſijs, ab Eleis naues uacuas, pecuniasq;. Ipſorum uero Corinthiorum fuerunt inſtructæ naues triginta, & tria milia peditum. Hunc apparatum Corcyrenſes ubi acceperunt Corinthum profecti cum Lacedæmonijs Sicyonijsq; legatis, quos adhibitos uolebant, ſuſtulerunt Corinthios deducere præſidia colonosq; Epidamno tanquam ad eos nihil pertinente. Quod ſi quid aduerſus eos facerent, uelle ſe ſubire iudicium in Peloponneſo apud illas ciuitates, de quibus inter utroſque conueniret, & utris adiudicata colonia foret, eos obtinere, quinetiam rem ad Delphicum relegare oraculum, nec bellum fieri permittere, alioqui neceſſarium fore aiebant, ſi ſibi ius fieret amicos facere quos nollent ex alterutris eorum, qui nunc præpotentes eſſent, tutelæ gratia. Corinthij reſpondent, ſi naues & Barbaros Epidamno abducant, ſe conſulturos. Nam prius non bene habere cum illi oppugnentur ipſos iudicio contendere. E contrario Corcyrenſes dicere, ſi & illi eos, qui intra Epidamnum eſſent abducerent, ſe iſta facturos, paratosq; eſſe & ſancte promittere, dum id per utroſque fiat ſecedere, donec de cauſa foret pronunciatum. Corinthij nihil horum audientes, quando iam & naues eis plenæ, & ſocij præſto erant, caduceatore præmiſſo, qui Corcyrenſibus bellum indiceret, ſoluentes e portu cum quinque & ſeptuaginta nauibus, duobusq; millibus militum Epidamnum uerſus nauigauerunt. cum Corcyrenſibus pugnaturi. Præerat nauibus Ariſteus Pellichæ, Callicrates Calliæ, Timanor Timanthis filius, peditibus autem Archetimus Eurytimi & Iſarchidas ISARCHI filius. Vt uentum in Actium

Pheaces.

Apolonia Corinthi colonia.

Corcyren. & Corinth. conflictus initium.

Epidamnus oppugnatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

terræ Anactoriæ, ubi templum Apollinis eſt, in faucibus ſinus Ambracij, Corcyrenſes caduceatorem eis præmittunt nauigio actuario, qui aduerſus ſe uetaret illos nauigare, ſimulq; naues complent uetuſtas, ut nauigationi ſint utiles innectunt, alias expediunt. Poſtq; caduceator nihil à Corinthijs pacatum renunciat, & naues ipſorum explete ſunt numero octoginta: nam Epidamnũ quadraginta oppugnabant: obuiam itur, pugnaq; nauali commiſſa, Corcyrenſes egregie uincunt, ac quindecim Corinthiorũ naues corrumpunt. Eodem die contigit, ut ij qui intra Epidamnum oppugnabantur dedition em facerent, hac lege, ut externi quidem uenderentur, Corinthij autẽ in uinculis haberentur dum aliud quippiam uictoribus uideretur. Secundum pugnam, Corcyrenſes trophæum in Leucimna Corcyræ promontorio ſtatuerunt, cæteriſq; captiuis necatis, Corinthios uinctos aſſeruarunt. Poſt hæc cum Corinthij ſocijſq; nauali prælio uicti domum rediſſent, Corcyrenſes omni circa mari potiti ſunt, nauigantesq; in Leucadã Corinthiorũ coloniam agrum eius populati ſunt: & Cyllenem, ubi erant naualia Elienſium, incenderunt, quod naues pecunias q; Corinthijs præbuiſſent. Ac plurimo à pugna nauali tempore mare tenuerunt, Corinthiorũq; ſocijs adnauigando calamitates inferebant, donec circumacta iam æſtate Corinthij cum ſocijs ipſorũ laborarent nauibus, atq; exercitu miſſo, caſtra in Actio poſuerunt, & circa Chimerium Theſproti dos, Leucadis tutandæ cauſa, aliarumq; ciuitatum quæcunq; ſuarũ partium erant. Caſtra metati ſunt autem e regione Corcyrenſes in Leucimna nauibus, peditatuq;, ac neutris in alteros nauigantibus, ſed altrinſecus ſedẽtibus hæc æſtas extracta eſt, appetẽteq; iam hyeme domum uterq; reuertunt. Toto eo poſt pugnam & in ſequenti anno Corinthij indigne ferentes id bellum cum Corcyrenſibus naues compegerunt, & robuſtiſſimas quasq; ad claſſem inſtruxerunt, cogentes ex Peloponneſo remiges, & ex reliqua Græcia ſolicitantes mercede. Quem apparatum audientes Corcyrenſes extimeſcebant, quippe qui non eſſent cum aliquo Græcorum confœderati, quod ſe non aſcripſiſſent neq; Athenienſium, neq; Lacedæmoniorum fœderibus. Viſum itaq; eis eſt, ut Athenas irent ad contrahendã ſocietatẽ, tentandumq; aliquid ab illis impetrare ſubſidij. His compertis, Corinthij mittunt & ipſi Athenas legationem, quæ diceret ne ſibi claſſis Attica ad Corcyrenſem adiecta impedimento eſſet, quo minus bellum gererent arbitrio ſuo. Itaq; coacta concione in diſceptationem uenerunt, & Corcyrenſes quidem in hunc modum dixere:

Corcyrenſiũ victoria.
Epidamnus deditur.
Leucimna.
Leucas.
Cyllene.
Chimerium.
Corinthij bellũ inſtaurant.

ORATIO CORCYRENSIVM.

PAr eſt uiri Athenienſes, ut qui externos adeunt, ut quemadmodum nunc nos imploratum auxilia, ſi neq; magna ipſorum beneficentia, neq; ſocietas intercedat, demonſtrent primum, quod maximum eſt, ea quæ poſcunt fore illis utilia, à quibus poſcunt: Sin minus, certe nõ damnoſa, deinde firmam ſe eis gratiam habituros. Horum ſi nihil demonſtrauerint, ne iraſcantur ſi non impetrauerint. Iſta probaturos ſe ſperantes uobis, Corcyrenſes ad poſcendam nos ſocietatem miſerunt. Conſilium noſtrum uiri Athenienſes antehac inconſultum, impræſentiarũ eſt uobis fructuoſum, nobis ipſis damnoſum. Quippe nunq; hactenus cuiuſpiam ſocij uoluntarij cũ fuerimus, nunc ea de cauſa deſolati in bello, quod cũ Corinthijs gerimus, ad orandam aliorũ ſocietatem uenimus. Ex quo accidit, ut quod uidebatur prius eſſe prudentiæ, nolle cũ exteris ſocietate inita periclitari, id nunc imprudentiæ & infirmitati detur. Itaq; Corinthiorũ claſſem nobis bellum inferentem ipſi per noſmet compeſcuimus. At ubi maiori apparatu & à Peloponneſo & à reliqua Græcia ſtatuit hoſtis in nos uenire, cernentes eſſe noſtras tantum uires illi impares, & ſimul magnum periculum fore, ſi ei ſubijciamur, neceſſe habemus nos quoq; aliunde auxilia undecunq; implorare, utiq; uenia digni ſi quod antea nõ prauitate, ſed opinionis errore potius inepte non fecimus, id nunc e contrario audeamus. Quod ſi audieritis honeſta, & uobis bona exiſtet iſta ſocietas noſtræ neceſſitatis multis de cauſis: Primum, q iniuriã accipientibus, nõ facientibus opẽ feretis: deinde, q eos qui in maximarũ rerum diſcrimen adducuntur, recipiendo optime beneficiũ collocatis, æterno apud nos teſtimonio. Et cum claſſem ſecundũ ueſtram poſſideamus maximã, cõſiderate quæ nã rarior occaſio ueſtræ proſperitatis, quaue hoſtibus triſtior eſſe poſſit, q hoc, q potentia quæ uos magnæ pecuniæ ac gratiæ loco æſtimare

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tis,eam ultro uobis adesse atque offerri citra pericula citraq; sumptus: afferentem præterea tum apud plerosq; laudē, tum apud eos quos protexeritis gratiam, tum ipsis uobis uires,quæ cuncta perpaucis ex omni memoria pariter cōtigerunt. Paucisq; extiterunt qui à quibus societatem belli peterent,eisdem ipsi præstarent nō minus præsidiū & ornamenti quàm acciperent. Quod si quis bellum(uobis in hoc autem utiles esse possumus) non imminere opinatur, is profecto fallitur opinione, nec intelligit & Lacedæmonios metu uestri spectare ad bellum,& Corinthios cum per se ualidos tum uobis inimicos,præoccupando nos affectare uiam ad uos inuadendos, ne nos communi in ipsos odio mutuo præsidio simus, neve eos alterutra spe frustremur aut nocēdi nobis aut seipsos corroborandi. Quos præuenire,& nos in societatem recipere,hoc poscentes,& insidias anticipare potius, quàm insidiantibus contra insidiari uestræ sunt partes. Quod si negent æquum esse suos colonos recipi à uobis, discant coloniam omnem ita honore prosequi metropolim suam,si sibi ab ea benefiat: Sin uero male,ab illa secedere. Neq; enim ea re coloniæ emittuntur,ut seruiant iis qui relinquūtur,sed ut sint pares. Nam istos iniurios esse in nos, hoc uero palam est. Quippe citati in iudicium de Epidamno, tamen bello maluerunt obiecta refellere,quàm iure. Atq; hæc quæ in nos agunt cognatos suos, indicio uobis quodammodo sint ad non errandum quo minus ab ipsis secedatis, & nobis supplicibus protinus subueniatis. Quisquis enim gratificando hostibus minime sibi pœnitenda cōmittit, is sane tutissime degit. Neq; uero fœdera quæ uobis cū Lacedæmoniis sunt frangetis recipiēdis nobis,qui neutrorū socii sumus,cū in illis dicat', SI QVA GRAECARVM CIVITATVM EX SOCIALIBVS NON SIT, LICERE EIS AD VTROS LIBVERIT ACCEDERE. Et certe indignū prorsus est,si istis fas est ex socialibus hominibus cum reliquæ Greciæ,tum uero uestrorū subditorū,suas naues armare,uobis interdici societate quæ offertur & alia undiq; utilitate: & postea criminis loco poni,si ea nobis quæ oramus indulseritis, multo maiorē causam uos insimulandi simus habituri. Nam si nos repelletis homines & periclitantes, nec uobis inimicos repelletis: & istos qui uestri sunt inimici atq; hostes,non solum non arcebitis,sed etiam præceptores uestrarum uirium esse negligetis, quas nequaquam debetis prærripi sinere, uerum prohibere ullos e uestra ditione tributarios illorum fieri debetis: quinimo quantum cordi fuerit uobis auxiliorum transmittere ad nos, aperte transmittere,propalam nobis in societatē receptis. Ex qua re multæ (quem admodum initio attigimus) commoditates ostēduntur,& ante omnia,quod ut manifestissima fides est,isti & hostes nobis fuerunt,& nunc ualidi sunt ad rebelles suos coercendos. Et cum uobis offeratur classis non mediterraneis socijs armata, sed talis,ut nihil uobis dānosius sit quàm eam amittere, decet uos si potestis, quod præcipuum est,neminem pati alium classe pollere,si minus tutissimum quenque uobis pro socio habere. Verum enimuero cui ista quæ dicimus uidentur utilia quidem esse,sed timendum ne ea sectantes,rumpatis fœdera,hic intelligat diffidere fœderibus ualidiorem esse rem ad hostes deterrendos,& contra illis cōfidere,& ob id nos in societatem non recipere, rem infirmam fore & minus tutam, quod hostes ob id reddit robustiores. Præterea cum non magis de Corcyra quàm de Athenis consultetur, non prospicit hic quæ præcipue sunt e dignitate atque ex utilitate Athenarum,& cum cernat bellum non futurum,sed tantum non iam præsens esse de recipienda in societatem nostra ciuitate hæsitat, quæ ad maxima temporum momenta uel socia uel hostis est. Sita est enim opportune sane ad traiectum in Italiam atq; in Siciliam,uel ad prohibendam illinc ire classem in Peloponnesum, uel ad eandem illuc aliaue in loca transmittendam, atq; ut uniuersa & singula breuissime in summam contraham,sic habere,ut sciatis non debere nos deseri,tres apud Græcos classes esse magnifaciendas,uestram,nostram,Corinthiorum. Harum duas,si in unum coeant contēpseritis,& Corinthij nos occuparint,bellum nauale cum Corcyrēsibus pariter ac Peloponnēsibus geretis. At nobis receptis plus nauium habebitis,quibus cum hoste dimicetis. Hæc quidē Corcyrenses,post eos autem Corinthij hæc Corcyræ situs.

ORATIO

ORATIO CORINTHIORVM.

QVoniam Corcyrences iſti non ſolum de ſe recipiendis uerba fecerunt, ſed etiam de nobis tanquam iniuſte bellum ſibi intulerimus, neceſſarium nobis eſt ut nos quoq; de utriſq; mentionem faciamus, ſic ad reliquam orationem deuenturi, ut & noſtram poſtulationem ſyncerius proſpiciatis, & iſtorum utilitatem nõ ſine ratione repudietis. Aiunt modeſtiæ ſtudio nullius unquam ſocietatem ſe recepiſſe, id non uirtutis, ſed maleficij ſtudio fecerunt, q̃ uidelicet nollent ullum malefactorum ſuorum aut ſocium habere, aut teſtem, a quo uerecundiæ admonerentur. Et ſane urbs ſua ipſo ſitu appoſita ad iſtorum conſilium, reddit eos magis iniuriarum quas faciunt arbitros, quàm ſubijcit æquo iudicio, propter infrequentem ipſorũ ad exteros commeationem, & frequentem alioꝝ illuc ui appulſoꝝ receptionem. Atq; decoꝝ quod prætendunt, noluiſſe ſe eſſe cuipiam confœderatos, non eo ſpectabat ne alienæ iniuſtitiæ ſocij forent, ſed ſine arbitris iniuriam facerent, utq; ubiq; præualerent, alijs uim afferrent: & cum latuiſſent plus emolumenti adipiſcerentur, & quod adepti eſſent eius erepti pudere non poſſet. Quod ſi (quemadmodum prædicant) forent uiri boni, quo minus culpabiles fuerũt exteris, eo magis uirtutem ſuam licebat oſtendere iuſta dando & accipiẽdo. Verum neq; erga nos tales exiſtunt, qui cum ſint coloni noſtri, tamen cum ſemper antea ſeceſſerunt a nobis, tum uero nunc bellum nobiſcum gerunt, allegantes non ideo ſe a nobis miſſos colonos, ut acciperent iniuriam, quibus inuicem reſpondemus, ne nos quidem idcir co collocaſſe eos ut ab ipſis iniuriam acciperemus & contumeliam, ſed ut præſides eorum eſſemus, & quibus in rebus conuenit honore afficeremur, quem nobis aliæ coloniæ præſtant, præcipua nos charitate complectentes. Ex quo palam eſt, ſi cæteroꝝ, qui plures ſunt, * gratia ſumus, iniuria iſtis ſolis eſſe inuiſos. Neq; ab re, neq; qualicunq; de re læſi bellum eis intulimus: quod etiam ſi ab re intuliſſemus, decuerat eos noſtræ iracundiæ cedere, ſicut nos uiciſſim decuiſſet modeſtiæ ipſorum uim afferre. Sed freti diuitijs cum alia multa indigne peccauerunt in nos, tum uero hoc quod Epidamnum quæ noſtræ ditionis eſt, cũ uexaretur bello non uindicauerunt, ſed cum uindicatum nos ueniſſemus, tunc eam occupatunt, víq; tenent: Et aiunt ſe priuſquam id facerent, uoluiſſe diſceptare iudicio. cum perinde ſit ac nihil dicere, ſi quis re occupata, alterum e tuto in iudicium uocet: ſed ſi quis ex æquo & antequam dimicetur, res & uerba in medium afferat. At iſti non priuſquam oppidum obſiderent, ſed poſteaquam rebantur nos illud non neglecturos, tunc uero æquitatem iuris allegauerunt, atq; huc uenerunt, non contenti peccaſſe illic, poſtulantes etiam a uobis non belli, ſed iuſtitiæ ſocietatem ut ſe recipiatis hoſtes noſtros. Qui tunc potius adire debebant uos cum procul a periculo aberant, non quando & nobis iniuria illata eſt & ipſi periclitantur, nec qñ uos qui nullius eorum tunc potentiæ participes fuiſtis, nunc ipſis ueſtram utilitatem impertiatis, & qui a peccatis eorum abfuiſtis, tantundem erga nos culpæ contrahatis. Nam qui olim cum alijs uires ſuas communicaſſent, ij debent quæ illis contingunt habere cõmunia. Vos uero ut criminibus modo iſtoꝝ affines non fuiſtis, ſic neq; poſt eorundem actiones affines eſſe debetis. Et planum quidem fecimus eo quo oportet æquitatis ingreſſu nos ueniſſe, & iſtos uiolente in nos auareq; feciſſe. Nunc aũt uos haud iuſte recepturos eſſe hoꝝ ſocietatem, planum faciendum eſt. Nam in fœderibus cum dicitur licere cuilibet non aſcriptaꝝ ciuitatum ad utros uelit ſe conferre, non ita dicit, ut id fiat in perniciem partis alterius, nec de ea quæ tutelam imploret aduerſus eos a quibus ſecedit, quæq; ijs a quibus recipit (non recepturis ſi ſaperent) bellum pro pace afferat, id quod uobis nunc, niſi nos audiatis eueniet. Nam non tam iſtis auxiliares, uerumetiam pro fœderatis hoſtes efficiemini. Neceſſe enim eſt ſi ab eis ſteteritis, ut dum ipſos, tunc uos una ulciſcamur. Qui profecto iuſte feceritis, præcipue ſi nõ fueritis in partibus: Si minus econtrario atq; iſti petunt, ſi nobiſcum ſteteritis, quibus cum fœderati eſtis aduerſus hos, quibus cum ne inducíæ quidẽ unquam uobis extiterunt, neque legem ferre debetis, eos qui ab altera parte defecerunt receptandi.

ἀριθμοῦντες ἔσμεν

Quoniam

Quoniam neq; nos cum à uobis Samij defeciſſent, & an illis ſuccurrere oporteret in diuerſum traherent, cæteri Peloponnenſes contra uos ſententiam diximus. Itaq; aperte negamus aliquem à puniendis ſuis eſſe ptohibendum. Nam ſi eos qui aliquid facinoris admiſerint, receptando defenderitis, palam eſt ueſtros, qui nõ pauciores ſunt ad nos eſſe uenturos, legemq; condetis quæ in uos magis, q̃ in nos recidat. Hactenus quæ dicere habuimus apud uos de iure noſtro, quod ſatis eſt ſecundum Græciæ leges, reliqua exhortandi & flagitandi muneris gratia. Hoc quod petimus, non petimus ut hoſtes, quo noceamus, neq; amici quo abutamur, ſed quo utamur, quodq; uos reddere nobis debere affirmamus. Nam cum aduerſus Aeginetas Medico bello penuria Liburnicarum nauium laboraretis, uiginti naues cõmodato à Corinthijs accepiſtis. Quod noſtrum beneficium, & item alterum bello Samio, quod propter nos non tulere Samij auxilia Peloponnenſes, præſtitit uobis de Aeginetis quidẽ uictoriam, de Samijs aũt ultionem. Atq; ijs temporibus hoc factum eſt, quibus homines ſtudio uincendi hoſtis, in quem eunt, cætera curare omittunt, habẽtes pro amico quemcunq; operam ſibi nauantem, etiam ſi antea fuiſſet inimicus: rurſus pro hoſte quemcunq; ex aduerſo ſtantẽ, etiam ſi amicus ſit, qui domeſticis quoq; rebus male cõſulunt præſentis contẽtionis pertinacia. Hæc uos beneficia memoria tenentes, & qui inter uos ſunt iuniores, à ſenioribus edocti, ſentite ſimilibus officijs eſſe remuneranda, neq; iſta quidẽ quæ dicunt̃ à nobis eſſe iuſta, ſed ſi bellũ fiat, alia fore utilia. Vt quiſq; em̃ aliqua in re minime peccat, ita maxima ex ea utilitas ſequitur. Et bellum cuius metu uos terrentes ad iniuſte agendum hortant̃ Corcyrenſes, adhuc non conſtat futurum ſit nec ne, nec dignũ uobis eſt, ut propter incerta belli, certa iam & præſentanea Corinthioꝝ ſuſcipiatis odia. Nam quod ad ſuſpicionem pertinet, quæ prius propter Megarenſes ſupererat, prudẽtiæ fuerit eam extenuare potius. Poſterius nanq; beneficium opportune collatũ etiam ſi minus fuerit, tamen maius crimen diluere poteſt. Neq; uero q̃ magnam ad ſocietatẽ offerunt claſſem, ob hoc polliceamini, quoniam nõ afficere iniuria pares firmior eſt potentia, q̃ præſenti rerum ſpecie elatos cum periculis plura acquirere. Itaq; nunc aduerſa nos uſi fortuna, tamen poſtulamus, idquod apud Lacedæmonẽ ipſi prædiximus, licere ſuos quenq; ſocios plectere, ut idem nunc à uobis impetremus, neve ſubleuati uos noſtro decreto nos ueſtro lædatis, ſed æquam uicẽ repẽdatis, memores hoc illud eſſe tempus, quo maxime & qui inferuit amicus eſt, & qui aduerſat̃ inimicus. Et Corcyrenſes hos neq; in ſocietatem recipiatis inuitis nobis, neq; de nobis malemeritos defendatis: quod facientes, tum ex officio ueſtro egeritis, tum uobis ipſis optime cõſulueritis.

Talia aũt & Corinthij dixere. Atheniẽſes utriſq; auditis, cũ bis concionẽ coegiſſent, in priori quidem non minus probauerunt rationes Corinthioꝝ, in poſteriori uero mutato conſilio decreuerunt ſe confœderationem cũ Corcyrenſibus non ita facere, ut eoſdem hoſtes ducerent, eoſdem amicos. Si em̃ aduerſus Corinthios iuberentur à Corcyrenſibus ſimul nauigare, ruptum iri fœdera, quæ ſibi eſſent cum Peloponnẽſibus, ſubſidiariam tamen inire ſocietatem, ut utriq; forent alteris auxilio, ſi quis aduerſus Corcyram eat, Athenasue aut horum ſocios. Nam & citra hoc rebantur bellum ſibi cum Peloponnenſibus fore, nec Corcyram Corinthijs prodi uolebant tantum nauium habentem, ſed eos quàm maxime collidi inuicem, ut inualidioribus effectis, ſi quid opus eſſet, Corinthijs aliſq; claſſem habentibus bellũ capeſſerent: ſimulq; quia Italiam uerſus Siciliamq; nauigantibus, commode ſita inſula uidebatur. Hoc Athenienſes conſilio Corcyrenſes in ſocietatem acceperunt, nec multo poſt Corinthioꝝ diſceſſum decem naues illis auxilio miſerunt, ducibus Lacedæmonio Cimmonis, Diotimo Strombichi, & Protea Epiclis filio. Quibus præceperunt, ne cum Corinthijs pugnarent, niſi aduerſus Corcyrã nauigantibus, in terramq; deſcendere uolentibus, aut aduerſus aliquot ex illorum oppidis, ita demum pro uiribus prohiberent prouidentes hoc præcepto, ne fœdera rumperentur. Et naues quidẽ in Corcyram profectæ ſunt. Corinthij uero poſtquam, quæ opus erant inſtruxerunt, aduerſus eandem uela fecerunt cum centum quinquaginta nauibus: quarũ erant Eliorum & Leucadioꝝ denæ, Megarenſium duodecim, Ambraciotarum uiginti ſeptem, Anactoriorum una, ipſorum Corinthi-

Athenienſiũ & Corcyrenſiũ cõfœderatio. Lacedæmõius Diotimus. Proteas. Corinthiorũ in Corcyram naualis expeditio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Xenoclides, orum nonaginta. Præfecti autem sui singularum ciuitatum, & ex Corinthijs Xenoclides Euthydis filius cum quatuor collegis. Hi postquam coierunt ad continentem, quæ spectat Corcyram, uelificantes à Leucade, tendunt in Chimerium, quod est oræ Thesprotidis. Est autem portus & super eum urbs à mari distans in palustribus Thesprotidos sita, nomine Ephyre. luxta hanc exit in mare palus Acherusia, cognomen nacta à flumine Acheronte, quod per Thesprotidem lapsum in eam effunditur. Fluit & Thyamis amnis, Thesprotidem Cestrinemq; disterminans, intra quos Chimeriũ promontorium coercetur. Ad hanc itaq; continentem Corinthij cum classe subeuntes castra posuerunt. Quorum aduentu in se cognito, Corcyrenses expletis centum & decẽ nauibus, quibus præerãt Miciades, Aesimides, & Eurybatus, castra metati sunt in una insularum quæ uocatur Sybota. Aderant eis & Atticæ decem, peditatusq; in Leucimna promontorio cum mille armatis Zacynthiorum auxiliaribus. Præsto erant & Corinthijs auxilio futuri multi ex barbaris in proxima continente, ex qua semper omnes amici sunt illis. Re instructa, Corinthij sumptisq; trium dierũ cibarijs, nocte à Chimerio soluunt tanquam pugnaturi, nauigantesq; prima luce, Corcyrensium naues conspicantur altum tenentes, ex aduersoq; uenientes. Vt mutuo se conspexerunt ad confligendum, omnia instruunt, Corcyrensium dextro in cornu Atticæ naues fuerunt, alterum ipsi tenuerunt factis tribus nauium agminibus, quorum singulis singuli præerãt. Hunc in modum dispositi erant Corcyrenses. Apud Corinthios dextrum cornu tenebant Megarenses naues & Ambratienses, medium locum alij socij, ut quibusque commodum erat: Læuum cornu ipsi Corinthij cum nauibus, quæ uelocissimæ erant e regione Athenienſium & dextri Corcyrenſium cornu. Postquam utrinque sublata sunt signa, concurrentes prælium cõmiserunt, multos utriq; habẽtes super cataſtromata milites, multosq; sagittarios ac iaculatores, uetusto adhuc more inscienter instructi. Erat autem pugna naualis aspera, sed nõ perinde ex arte, pedestri prælio similior. Nam ubi commixti fuerunt, non facile eximebantur præ turba & multitudine nauium, plus aliquanto de uictoria confidentes armatis qui super cataſtromata erant. Pugnabantq; stataria pugnam nauibus quietis, quibus irrumpere, perrumpere, erumpere non licebat, uerum animo magis & robore quàm scientia pugnabatur. Multus ubiq; erat tumultus, & turbulentum certamen, in quo naues Atticæ Corcyrenſibus sicubi satagebant præsto erant, metum quidem incutientes hostibus, pugnam tamen nequaq; capessentes. Quippe uerebantur præfecti, Athenienſium præceptum. Maxime autem dextrum Corinthiorum cornu laborabat. Nam eos in fugam uersos dispersosq; uigintí nauibus persecuti Corcyrenses in continentem usq; ad eorum castra, egressiq; interram deserta tẽtoria incenderunt, pecunias q; diripuerunt. Hac in parte Corinthij superati, Corcyrenses superiores fuerunt. At in sinistro ubi ipsi Corinthij erãt, facile uicerunt, absentibus e minori numero Corcyrenſium uiginti nauibus in persequendo occupatis. Athenienses cum cernerent Corcyrenses satagentes, iam minus dissimulanter suppetias eunt, primum quidẽ temperantes ab inuadendo. At ubi fuga aperte facta est, & Corinthij ingruebant, tunc unusquisq; operi uacat, nullo iam hominũ discrimine. Cum eo necessitatis uentũ esset, ut inuicem Corinthij Athenienses cõserent manus, in fugam uersis hostibus, Corinthij non religarunt scaphas nauium quas demerserant, traxeruntq; remulgo, sed inter nauigandũ conuerterunt animũ ad trucidãdos homines potius, q; ad uiuos capiẽdos, & amicos suos, nescij illos in dextro cornu superatos, per imprudentiã occidebant. Nam cum permultæ forent utrorumq; naues & late mare occuparent, ubi promiscui fuerunt, non facile internoscebãt, qui quos uicissent. Siquidem pugnæ naualis hæc Græcorum cum Græcis maxima omnium extitit, quæ ad hunc diem fuere, nauium numero. Corinthij posteaquam Corcyrenses ad terram usq; sunt persequuti, ad naufragia sua cæsosq; reuersi sunt, ac pleroſq; nacti, ut ad Sybota comportarent, ubi Barbarorum exercitus, qui erat in terra ipsis auxilia tulerat. Est autem desertus Sybota portus Thesprotidis. His actis frequentibus, rursus tendunt in Corcyrenses, illisis nauibus, quæ agi poterant, & quæcunq; reliquæ erant, una cum Atticis & ipsi contra dirigunt, timentes ne in suam oram descendere conarent.

Chimerium. Ephyre. Acherusia. Acheron. Thyamis. Sybota. Corinthior. & Corcyren. naualis pugna Stataria pugna super cataſtromata. Sybota.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et iam ſerum diei erat, ac pæana ſunt canere orſi, tanquam in eos inuaderent, cum Corinthij repente remos inhibere cœperunt, conſpectis uiginti nauibus Athenienſium uenientibus, quas poſt decem priores ſubſidio miſerant, Athenienſes ueriti id, quod accíderat, ne Corcyrenſes ſuperarent, neue decem naues ſuæ pauciores eſſent, q̃ ut eos tutarentur. His igitur proſpectis Corinthij, ſuſpicatiq; Athenis uenire, non quot cernebant, ſed plures ſenſim retro abierunt. Porro Corcyrenſes cũ Atticas naues nõ uiderent, minus em̃ ipſis erat apertus illarum aduentus, mirabãtur Corinthios ire * cæſim, donec quidã cernentes dixerunt, naues illæ huc tendunt. Tunc & ipſi abierunt. Iam em̃ noctis tenebræ erant, & Corinthij abeuntes diſſociati ſunt. Ita utriq; diremptí, pugnaque uſq; ad noctem extracta, Corcyrenſibus apud Leucimnam caſtra habentibus. Ipſæ uiginti naues Athenis profectæ, quibus præerant Glaucon Leagari, & Andocides Leogori filius, per occiſos & naufragia ductæ ſubierunt caſtra, nõ multo poſt, quam conſpectæ ſunt Corcyrenſibus: erat em̃ nox: metuentibus ne hoſtiles eſſent, poſtea cognitæ, admiſſæ ſunt. Poſtero die egreſſæ triginta Atticæ naues, & Corcyrenſiũ quæcunq; nauigationi idoneæ erant, uela faciunt in portum, qui eſt in Sybotis, ubi ſtationem Corinthij habebant, animo cognoſcendi an nauali prælio certaturi eſſent. Illi à terra ſoluentes, altumq; capeſſentes inſtructi quieſcebant, non incepturi ſua ſponte certamen, cum uiderent acceſſiſſe naues Athenienſium integras, & ſibi multa dura accidiſſe, tum circa captiuos cuſtodiam, quos in manibus haberent, tum penuriam inſtruendæ nauium in loco deſerto. Itaq; magis ſpectabant, qua ſe domum reciperent, timẽtes ne rupta Athenienſes fœdera exiſtimantes, quoniam ad manũ ueniſſent, ſe illinc nauigare non finerent. Igitur placitum eſt eis impoſitos in actuariũ nauigium, ſine caduceo ad Athenienſes præmittere tentandi gratia, per quos talia dixere: Iniurij Athenienſes eſtis, bellum incipientes, fœderaq; rumpentes, qui nobis hoſtes noſtros ulciſcentibus impedimento eſtis, contra ferentes arma. Quod ſi uobis conſtitutũ eſt nos prohibere, quo minus in Corcyrenſes, alioue ſi quo libeat nauigemus, & fœdera rũpitis, nos capite primos, pro hoſtibusq; utamini: & Corinthij quidem talia dixerunt. Corcyrenſium uero quicunq; audierunt, exclamant, ut protinus capiantur trucidentq;: Athenienſes aũt hunc in modum reſpõderũt: Neq; bellum incipimus uiri Peloponnenſes, neq; fœdera rumpimus, ſed iſtis ſocijs Corcyrenſibus auxilio uenimus. Quod ſi uſquam alio nauigare libet, nauigetis licet: Sin aduerſus Corcyrenſes aliquẽue illoꝝ locum nauigabitis, non negligemus quoad poterimus. Hæc cum Athenienſes reſpõdiſſent, Corinthij ſe ad diſcedẽdum domum accinxerunt, ſimulq; trophæum apud Sybota in cõtinente ſtatuerunt. Corcyrenſes naufragia mortuoſq;, quæ æſtus ac uẽtus nocte exortus paſſim diſpulerat, ad ipſos delata, ut quodq; eiectũ erat, ſuſtulerunt, ac trophæum in inſula Sybotis e regione ſtatuerunt, ueluti uictores. Hac utrinq; ratione uictoriam ſibi uindicantes: Corinthij quidẽ ꝙ ad noctem uſq; ſuperaſſent, ita ut naufragia plurima mortuoſq; receperint, captiuos non minus mille habentes, depreſſis nauibus circiter ſeptuaginta, trophæum ſtatuerũt. Corcyrenſes aũt, ꝙ triginta ferme naues illoꝝ corrupiſſent, & ſuperuenientibus Athenienſibus naufragia circa ſe, mortuoſq; legiſſent, quodq; pridie Corinthij * cæſum euntes pugnã detrectaſſent, cõſpectis Atticis nauibus, neq; uenientibus occurriſſent ex Sybotis, ob hæc ſtatuerunt trophæũ. Ita utriq; ſe interpretabant uiciſſe. Corinthij illinc domum nauigantes, Anactorium, quod eſt in ore ſinus Ambracij, ceperũt fraude. Erat em̃ illis commune cum Corcyrenſibus, poſitiſq; in eo Corinthijs incolis, domũ reuerterunt. Et Corcyrenſium octingentos qui ſerui erant uendiderunt, ducentos quinquaginta aſſeruarunt uinctos, magna adhibita cura, ut per illos repetita Corcyra potirentur, quorum pleriq; erant potentiſſimi ciuitatis. Sic igitur Corcyra bello defuncta eſt aduerſus Corinthios, & ab ea naues Athenienſium receſſerunt. Hæc prima Corinthijs extitit belli cauſa aduerſus Athenienſes, ꝙ contra ſe fœderatos pro Corcyrenſibus dimicaſſent. Poſt hæc ſtatim contigit, has fieri Athenienſibus Peloponnenſibusq; ſimultates ad bellũ mouendum. Nam Corinthijs ut Athenienſes ulciſcerentur elaborantibus, ſuſpicantes ipſi Athenienſes eoꝝ inimicitiam Potidæenſes, qui ad Iſthmum Palenes incolunt, Corinthiorum colo-

Pæana canere

πρὸς μέσας κρούειν

Glaucon & Andocides nauium præfecti.

Peloponnenſium concio.

Athenie. concio.

Anactorium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

niam ſocios ſuoſq; uectigales, iubent murum Palenen uerſus demoliri, obſidesq; dare atq; opifices eiicere, nec in poſterũ admittere, quos Corinthij quotannis mittebant, ueriti ne à Perdicca Corinthijſq; ſolicitati deficerent, & alios in Thracia ſocios ad defectionem traherent. Hæc Athenienſes ſtatim poſt nauale ad Corcyram prælium apud Potidæenſes præparatunt. Nam & Corinthij odiũ præ ſe ferebant, & Perdiccas Alexandri filius, Macedonum rex erat hoſtis, cum ſocius antea atq; amicus fuiſſet. Ideo aũt hoſtis, q; cum Philippo fratre ſuo, & Derda, aduerſus ſe communiter bellum gerẽtibus, ſocietatem feciſſent. Eoq; timẽs miſit Lacedæmona, atq; egit ut illis bellum eſſet cum Peloponnenſibus. Corinthioſq; ſibi conciliauit, Potidææ abalienandæ gratia. Ad hæc, ſermones habuit cum Chalcidenſibus Thraciæ & Bottiæis de rebellando, exiſtimans ſi has finitimas ciuitates haberet ſocias, fore ut facile cum illis gereret bellũ. Quæ intelligentes Athenienſes ciuitatumq; defectionem uolentes occupare, mittebant eñ in illius terram triginta naues ac mille pedites Archeſtrato Lycomedis filio, cum decem alijs præfecto, mandant ipſis præfectis obſides à Potidæenſibus ſumant, muroq; demoliantur, proximaq; urbium cuſtodiam gerant, ne deſciſcant. At uero Potidæenſes miſſis ad Athenienſes legatis, ſi forte perſuadeant, ne quid apud ſe noui agatur, profecti etiã cum Corinthijs Lacedæmona egerunt, ut illi pararent ſi opus foret defenſionẽ. Vbi uero ab Athenienſibus diu opera conſumpta, nihil impetrant, ſed naues quæ in Macedoniam, itemq; in ipſos mittebañ, profectæ ſunt, ſimulq; quæſtores Lacedæmonioq; pollicíti, ſi Athenienſes aduerſus Potidæam irent, ſe Atticam inuaſuros, tunc demũ deſecerunt, cum Chalcidenſibus ac Bottiæis cõmuniter cõiurati. Perdiccas quoq; Chalcidenſibus perſuaſit, ut relictis maritimis urbibus atq; exciſis, migrarẽt Olynthũ, unáq; hanc urbem ualidam facerent. Atq; his qui ſuam terram relinquebant, Mygdoniam, quæ circa Bolben paludẽ eſt, dedit incolendam, quoad foret cum Athenienſibus debellatum. Et illi quidem ſuas urbes demoliti migrauerũt, ad bellumq; ſeſe parauerũt. At ubi triginta Athenienſium naues in Thraciam uenientes acceperũt, Potidæam aliasq; ciuitates defeciſſe, duces non exiſtimantes ſe præſentibus cũ copijs poſſe gerere bellũ, aduerſus Perdiccam, & ciuitates quæ defeciſſent, in Macedoniam quo primum miſſi fuerant conuertunt, congreſſiq; cũ hoſtibus Philippo & fratribus Derdi, qui ex montanis cum exercitu ſuperuenerant. Interea Corinthij cum Potidæa deſciuiſſet, & Atticæ naues circa Macedoniam agerent, timentes illi oppido, ac domeſticum exiſtimantes periculum, mittũt ex ſuis uoluntarios, & ex alijs Peloponnenſibus mercede adductos mille ſexcentos, cum iuſtis oñes armis, & quadringẽtos leuiter armatos duce Ariſteo Adimanti filio, cuius propter gratiam nõ parum multi ex Corintho milites ultro comitatũ præſtiterunt. Fuerat eñ ſemper Potidæenſium ſtudioſus. Peruenerunt; in Thraciam ſeptuageſimo die quàm Potidæa defecerat. Affert autem repente Athenienſibus nuncius de ciuitatũ defectione, qui ut cognouerunt etiam alios cum Ariſteo ac ceſſiſſe, mittunt eo ex ſuis duo milia peditum, ac naues quadraginta, duce Callia Callíadi filio, cum quatuor collegis. Qui profecti Macedoniam, offendũt mille priores iam Therma potitos, Pydnamq; oppugnãtes. Eam & ipſi obſidentes oppugnauerunt, ſed poſtea pacificati cum Perdicca, & neceſſaria ſocietate inita, quod eos urgeret Potidæa & Ariſtei aduentus, ſoluerunt ex Macedonia: cũq; Berrœam ueniſſent, & id oppidum conati prius expugnare nequiſſent, illinc itinere terreſtri Potidæam perrexerunt, tria milia peditum ſui corporis, præter multos ſocioq;, equitesq; Macedonũ ſexcentos, cũ Philippo Pauſaniaq;, ac nauibus ſeptuaginta terram legentibus, paulumq; præeuntibus tertio die Gigonum peruenerunt, caſtraq; poſuerunt. Potidæenſes & qui cum Ariſteo erant Peloponnenſes aduentum Athenienſium expectantes, caſtra habebant ante Olynthum in Iſthmo, mercatumq; extra urbem agebant. Itaque ſocij Ariſteum cuncti peditatus ducem delegerunt, Perdiccam equitatus. Nam protinus defecit iterum ab Athenienſibus, atque à Potidæenſibus ſtetit, Iolao proſe duce ſubſtituto. Erat autem Ariſtei conſilium cum exercitu, quem ſecum habebat, excipere Athenienſes ſi aggrederentur. Chalcidenſes uero & ſocios qui extra Iſthmum, equitesque ducentos, qui cum Perdicca erant, intra Olynthum manere: & cum in eum tenderent

Perdicca Alexandri filius

Philippus. Derda.

Potidæenſes. Bottiæi.

Olynthus. Mygdonia. Bolben palus

Ariſteus Adimanti filius. Callias Calliadi filius.

Berrœa. Gigonum.

Iolaus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Athenienſes,auxilio uenire à tergo hoſtis,eum in medio clauſuros.Callias Athenienſium,dux ac collegæ,Macedonum equites,paucoſq; ſocioꝝ Olynthum mittunt,illinc auxilium ferri prohibituros.Ipſi motis caſtris Potidæam tendunt,progreſſiq; uſq; ad Iſthmum,ubi uident hoſtem ſeſe ad bellum parantẽ, ex aduerſo aciem & ipſi inſtruũt, nec multo poſt conſligunt:& ipſum quidẽ Ariſtei cornu,& quicunq; circa illum erãt, ex Corinthijs cæteriſq; bellatores,auerterunt oppoſitum cornu: perrumpenteſq; longe perſecuti ſunt.Reliquus exercitus Potidæenſium Peloponnenſiumq; ab Athenienſibus ſuperatus eſt,& uſq; ad muros fugatus.Rediens Ariſteus à perſecutione ut uidit alterum exercitum uictum,hæſitabat,utro tendẽs periclitaretur Olynthum ne, an Potidæam. Viſum eſt igitur coactis,qui ſecum erant,Potidæam,ut in propinquiſſimum oppidum curſu contẽdere,perq; mare inter muros & ſaxa,quæ ad arcendas undas mari obiecta erant, multis miſſilibus iactis ægre euaſit, paucis amiſſis, pleriſq; ſaluis. At qui ex Olyntho auxiliares Potidæenſium erant (abeſt autẽ Olynthus ſexaginta ferme ſtadijs,ſita edito in loco)ubi pugna commiſſa eſt,& ſigna ſublata, paululum progreſſi ſunt, ut opem laturi,& Macedones equites aciem oppoſuere tanquam inhibituri. At poſtquam repente uictoria penes Athenienſes fuit, ſignaq; reuulſa,rurſus ad muros ſeſe receperunt, & Macedones ad Athenienſes, ita equites neutris affuerunt. Poſt pugnam Athenienſes trophæum ſtatuerunt, mortuoſq; ex iure Potidæenſibus reddiderunt.Cecidit ex Potidæenſibus,ſocijſq; paulominus trecenti:Ex Athenienſibus centum quinquaginta,& Callias dux.Moxq; Athenienſes murum qui ſpectat Iſthmum, uallo cinxerunt,ubi & præſidium impoſuerunt.Nam Palenen uerſus murus non erat. Non em̃ ſe ſuffecturos arbitrabantur tueri Iſthmum, & ad Palenen tranſgreſſos murum ducere,uerentes ne ſe diductos inuaderent Potidæenſes ac ſocij. Cumq; accepiſſent,qui Athenis erant,Palenen non eſſe muris circundatam,poſt aliquantum temporis mittunt ex ſuis mille ſexcentos pedites,duce Phormione Aſopij filio,qui Palenen petens ex Aphite egreſſus admouebat exercitũ Potidææ,paulatim procedens,ſimulq; agros uaſtans,tandemq; nemine prodeunte in pugnam,muro Palenen cinxit, Atq; ita Potidæa iam utrinq; uehementer oppugnabatur,nec non à mari infeſtabatur nauibus, urbe uallata.Ariſteus nullam ſpem ſalutis habens, niſi quod ex Peloponneſo aut aliud inopinatum contingeret,ſuadebat ut præter quinquaginta,quorum ipſe unus uolebat eſſe, cæteri obſeruato uento nauibus abirent, quo diutius ſuppeteret res frumentaria. Vbi non perſuadet,ut quæ in rem erant appararet,utq; exterius negocia optime haberent,enauigauit,deceptis Athenienſium cuſtodibus:Manensq; apud Chalcidenſes,illis ſocijs cum alia prælia fecit,tum permultos Sermiliorum,locatis ante urbẽ inſidijs, occidit.Etiam cum Peloponnenſibus egit,ut aliquid ſubſidij mitteretur.Poſt Potidæam muro circundatam,Phormio mille ſexcentos habens, Chalcidicam plagam Bottiicamq; oppugnauit,quædã etiam caſtella cepit,atq; hæ ſuberant cauſæ mutuo ſuccenſendi Athenienſibus Peloponnenſibusq;, Corinthijs quidem quod Potidæam ipſoꝝ coloniam Corinthioſq; uiros ac Peloponnenſes,qui in ea erant oppugnarent: Athenienſibus autem,quod ciuitatem ſociam ſibiq; uectigalem ad defectionem induxiſſent, & ex prouiſo uenientes,pro Potidæenſibus cum ipſis dimicaſſent. Nõdum tamen bellum uſquequaq; conflatum erat,ſed habebat aliquid laxamenti, ſeparatim em̃ hæc Corinthij egerant.Iidem cum oppugnaretur Potidæa nunq; quieuerunt, cum de ciuibus ſuis,tum de oppido ſolliciti:orarunt ſocios, ut Lacedæmona irent, & ipſi uenientes cõtra.Athenienſes uociferabantur,quod fœderum ruptores & in Peloponneſum iniurij eſſent.Aeginetæ quoq; nõ illi quidem palam legatione miſſa, ſed clam non minimũ cum iſtis ad mouendum bellum incumbebant, dicentes non eſſe ſui ſe iuris ex fœdere. Lacedæmonij coacto concilio, cohortati ſi quis ſocioꝝ aliusve quis accepiſſet ab Athenienſibus iniuriam, ex more dicere iuſſerunt. Et procedentes, alij fere omnes, itemq; Megarenſes accuſationibus uſi ſunt. demonſtrantes cum alia non pauca,quæ ſuccenſerent,tum uero quod ſibi præter fœdera interdictum eſſet ſub Athenienſium impẽtio,portubus & terræ Atticæ mercato. Nouiſſimi Corinthij permiſſis alijs prius acu-

Olynthi ſitus

Calliæ interitus

Phormio.

Belli Peloponneſiaci cauſa.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ere Lacedæmonios, proceſſerunt, atq; ita uerba fecerunt:

Oratio Corinthiorum apud Lacedæmonios.

FIdes ueſtra Lacedæmonij, quam inter uos publice priuatimq; ſeruatis facit, ut nobis alij, ſi quid in uos dixerimus, fidē non habeant. Et in quo uobis ſapitis, in eo circa exteriores magis deſipitis: quippe qui nobis ſæpenumero prædicentibus ac prædicantibus apud uos, quomodo nos læſuri forent Athenienſes, nunquam tamen auſcultare uoluiſtis, quæ docebamus, ſed potius ea dici ſuſpicabamini, propter priuatas, quæ nobiſcum erant cum illis, ſimultates. Ideoq; non priuſquam læderemur, ſed poſtquam læſi ſumus, ſocios uocandos putaſtis, apud quos æquum eſt, quo plus criminum habemus, quæ obijciamus, & ab Athenienſibus læſi, & à uobis neglecti, eo plus uerborum faciamus. Quod ſi aliqua ratione non manifeſtarij forent ij, qui Græciam uexant, opus erat, ut planum faceremus apud neſcientes. Nunc quid attinet longa uti oratiõe cum cernatis ab Athenienſibus alios in ſeruitutem redactos, alijs inſidias tendi, & præcipue ijs, qui noſtri ſunt ſocij, & olim iam ad bellum, ſi quando bellum ſibi inferretur, illos ſe inſtruere. Non enim Corcyram præreptam nobis tenerent, neque Potidæam oppugnarent: quarum urbium altera accõmadatiſſima eſt ad prouinciam Thraciam obtinendam, altera maximam Peloponnenſibus claſſem præſtabat. Cuius rei culpa penes uos eſt, qui tunc primum permiſiſtis eos poſt bellum Medicum reficere urbem, mox etiam longos muros extruere, iam inde ad hanc diem aſſidue priuantes libertate non modo ſocios ſuos, ſed iam etiam noſtros. tametſi non tam is, qui redigit alium in ſeruitutem, quàm is, qui cum poſſit hoc prohibere contemnit, id facere exiſtimandus eſt, utique ſi præclarum præ ſe ferat titulum, Græciæ in libertatē aſſerendæ. At nunc uix tandem congregati ſumus, ac ne ſic quidem iſta pro manifeſtis habentes, quos oportebat, non an iniuriam acceperimus, diſcutere amplius, ſed quo pacto illam ulciſcere mur. Nam Athenienſes ad iniuriam faciendam non inconſulto, aduerſus nos nondū iſta intelligentes, nec tardi ueniunt. Nec nos fallit, qua uia in nos illi paulatim progrediuntur ulterius, arbitrantes ſe latere, ne uos id ſentiatis, minus idcirco audent: enixius auſuri, ubi uos hoc ſentientes, tamen negligere cognouerint. Soli enim uos Græcorum Lacedæmonij tenetis ocium, non uim ui ab aliquo, ſed tarditate repellentes, ſoliq; uires hoſtium non cum incipiunt, ſed cum duplicatæ ſunt perditum itis. Et dicebatis uos eſſe in tuto, fortius loquentes, quàm pro rei ueritate. Nam & ipſi ſcimus Medum ab extremo terrarum prius in Peloponneſum perueniſſe, quam a uobis pro dignitate occurreretur, & nunc Athenienſes, non longinquos ut ille erat, ſed uicinos negligitis. & inuadentibus reſiſtere mauultis, quam inuadere, & cum multo quam antea fortioribus dimicando incerta fortunæ ſubire. cum ſciatis & Barbarum ipſum magis aduerſis caſibus, & Athenienſes dum nobiſcum belligerarunt potius crebris erroribus ſuis, quàm noſtra ultione fuiſſe ſuperatos, eoque nonnullos aliquando quod imparati eſſent, ſpe ueſtri fretos in exitium deueniſſe. Neque aliquis ueſtrum hæc dici à nobis exiſtimet odio magis, quàm querela. Nam querela quidem eſt amicorum, de amicis officio non fungentibus. Accuſatio autem eſt de hoſtibus, qui iniuria affecerunt. Et ſane ſi qui alij ſunt, qui uobis dedecori ſunt indefenſi, nos ut arbitramur ij ſumus, qui præſertim de magnis adeo rebus dimicemus, quarum nullum uos ſenſum nobis habere uidemini, nec unquam cõſiderare, quibuſnam cum hominibus res eſt. Athenienſibus eiſdem prorſus aduerſarijs ueſtris, ac nouarum rerum ſtudioſis, & tum ad excogitandum, tum ad ea, quæ ſentiunt exequenda, uelocibus. At uos ea quæ poſſidetis conſeruare contenti, nihil admodum ad excogitandum, ac ne ad neceſſaria quidem exequenda ſufficitis. At hæc illis quidem adeſt maior quàm prouitribus audacia, maiore hominum opinionem pericula ſubeuntibus, etiam inter aſperrima quæque bene ſperantibus. Vos autem & ad agendum infra uires animoſi, tutis etiam conſilijs diffidentes, & difficultatibus nunquam uos ereptum iri arbitramini. Præterea illi impigri, uos pigri: illi peregre degentes, uos domi deſides. Opinantur enim ſe lucrifacere abſentiam ſuam. Vos dum alios inuaditis, res domeſticas abſumi putatis, illi ſuperato hoſte, longius progrediuntur, ſuperati uel minimum animo conſternan-

Querela. Accuſatio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tur. Quinetiam in defendenda urbe ministerio alienissimorum quoq; utuntur, sed consilio tamen intimorũ. Nisi cogitata confecerint, de rebus domesticis deperire, & quæ inuadendo obtinuerũt, parua præ illis esse, quæ animo agitant, existimantes: & si quid irrita spe tentauerint, noua rursus spe amissa reparantes. Soli enim omniũ pariter habent ac sperant ea, quæ destinauerunt. Tanta est eorũ in aggrediendis, quæ animo constituerũt celeritas. Atq; in omnibus his per labores atque pericula, æuum omne conterunt, rebus partis uel minimum fruentes, studio assidue acquirendi, nõ dies festos esse, non aliud quippiam putantes, nisi conficere quæ expediunt, nec minus damnosam esse quietẽ desidem, q̃ operam laboriosam. Vsqueadeo (ut breui complectar) si quis dicat illos hoc ingenio natos esse, ut neq; ipsi queant, neq; alios sinãt, quiescere, is recte dixerit. Hac itaq; tali ciuitate uobis aduersaria Lacedæmonij cunctamini, censetisq; ijs demum hominibus plerunque quietem sufficere, qui quæ ad apparatum pertinent, probe exequuntur, præ se ferentes eos se animo esse, ut si quis lacesserit, cessuri non sint, ita uos ut non lædere alios, sic ne ipsi lædamini, uim propulsare, in hoc colitis æquitatem. Quod uix consequeremini, uel si similis uobis uicina ciuitas esset. Nunc autem id quod iam etiam ostendimus, priscis moribus agitis aduersus Athenienses. Atqui necessarium est, assidue ueluti artis alicuius, ut recentissima quæq; euincant, & ciuitati tranquillæ optimum, non immutari instituta. At ea quæ ab alia urgetur, ad multa se conferre debet, & multa artificia machinari. Ideoq; Athenienses propter multam experientiam, multo quam nos magis student rebus innouandis. Hactenus uestra tarditas progressa finem faciat, & iam cum alijs, tum uero Potidæatis, quemadmodum recepistis, opem feratis, maturrime Atticam inuadentes, ne uiros uobis amicos, atq; cognatos infimicissimis prodatis, neve nos cæteros cogatis præ desperatione, ad aliam nos aliquam societatẽ conuertere, nihil profecto iniuste acturos, aut erga deos iurauimus, aut erga homines qui ista sentient. Non enim qui destituti ad alios se cõferunt, fœdifragi sunt, sed qui coniuratis suis auxilia denegant, ad quæ auxilia præbenda, si prompto fueritis animo, permanebimus. Alioqui sceleste faceremus, nec alios, quam uos estis magis propensos, inueniremus. De his uos probe consuletis, detisq; operã ne Peloponnesо cum minori dignitate præsideatis, quam cum quanta partes eam uobis tradiderunt.

Athe. ingenia.

Et hæc quidem Corinthij dixerunt. Aderat autem Lacedæmone iam antea Atheniensiũ legatio, aliorum negociorum causa. Qui cum hæc uerba cognouissent, uisum est eis e dignitate sua esse Lacedæmonios adire, nihil purgaturos eorum quæ ciuitates crimini darent, sed ostẽsuros in uniuersum non esse illis festinato decernendũ, sed impensius considerandum. Necnon se in animo habere, quantum sua ciuitas polleret significare, tum redigendo in memoriam senibus quæ nossent, tum cõmemorando iunioribus, quorum inexperti essent, sperantes fore ut cum audissent, propẽsiores essent ad quiescendũ, quam ad bellum mouendum. Aditis igitur Lacedæmonijs dixerunt, uelle se ad multitudinem eorum habere orationem, nisi quid prohiberet. Illis iubentibus, Athenienses processerunt, atq; in hunc modum locuti sunt:

Oratio Athenienſium apud Lacedæmonios.

FQuidem non ad disceptandum, nos cum socijs nostris legati uenimus, sed ad alia transigenda a ciuitate missi. Verum cognita non exigua aduersus nostram, aliarum ciuitatum querela, processimus: non criminibus responsuri (neq; enim iudices uos aut nostri aut istorum estis, apud quos habeatur oratio (sed ne uos ad socijs credendum faciles, de rebus magnis deterius consulatis, simul quia uolumus de rationibus nostris omnibus quo pacto se habeant, uos facere certiores, neq; ea quæ tenemus improbe obtẽta, & nostram ciuitatem magni precij esse. Et peruetusta quidem illa quid attinet repetere, quorum magis fama testis est apud audientes, quam aspectus? At gesta bello Medico & quæcunque ipsi nouistis, & si propter uulgus magis sunt assidue prædicanda, tamen commemorari necesse est. Quæ dum gessimus, & cum periculo, & ex utilitate cõmuni gessimus, cuius uos participes extitistis, non est ab eorum prorsus mentione cessandum, Quæ non magis purgandi nos gratia dicentur, quam testifi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

candi demonſtrandiq; aduerſus qualem ciuitatem non bene uobis conſulendo, uos bel lum ſuſcipiatis. Etenim præ nobis ferimus nos ſolos in Marathone aduerſus Barba rum periculis obuiam iſſe. Cui rurſus reuerſo, cum impares terreſtri certamine eſſe mus, conſcenſis uniuerſi nauibus ad Salaminem pugna nauali confliximus. quæ res præſtitit, ne ille Peloponneſum præ nauigando oppidatim expugnaret, cum non poſ ſent ciuitates ueſtræ contra ingentẽ claſſem ſibi mutuo auxilio eſſe. Atq; huius rei Bar barus ipſe maximum teſtimonium perhibuit, qui claſſe uictus, tanquam nunquam am plius futura ſibi pari potentia, properato cum maiore copiarum parte abſceſſit. Ex quo tali facto cũ patuiſſet plane res Græciæ claſſe conſtare, tria nos in id utiliſſima con tulimus, plurium nauium numerum, ducem ſolertiſſimum uirum, exertiſſimam ani mi alacritatem. Naues quidẽ ad quadringentas, paulominus duas totius claſſis partes. Ducem uero Themiſtoclem qui præcipuus autor extitit, ut pugna nauali fieret inter anguſtias, res proculdubio ſtatui Græciæ ſalutifera, quo nomine uos eũ ſingulari hono re proſecuti eſtis, præ externis omnibus, qui ad uos ueniſſent. Alacritatem aũt eamq; præſtantiſſimam declarauimus, qui cum terra iuuaremur a nemine, iam cæteris ad nos uſq; redactis in ſeruitutem ſtatuimus, urbẽ eſſe deferendam, rem familiarẽ deſtruen dam, nõ ſicut cæteri ſocij ſocietatẽ deſerentes, neq; diſperſi, qui nullo ſocijs uſui fuiſſe mus, ſed cõſcenſis nauibus, diſcrimina adeũtes, nec uobis quod antea nõ tuliſſetis opẽ ſuccenſentes. Itaq; profitemur non minus eſſe de uobis nos meritos, quam ut hoc a uo bis impetremus. Nam uos quidem exhabitatis urbibus proficiſcentes, poſtquam time re cœpiſtis, ut eas in poſterũ habitaretis, pro uobis multo plus, quam pro nobis auxi lio ueniſtis, ideoq; cum iam ſalui fuimus, amplius non affuiſtis. Nos autem ab urbe ubi nulla iam ciuitas erat profecti, pro hac ipſa quæ exigua ſpe erat, periculis nos commit tentes, & uobis ex parte, & nobis ſaluti fuimus. Qui ſi ad Medum tranſiſſemus, metu ſubacti, quemadmodum terræ ſuæ timentes, aut nõ auſi poſtea fuiſſemus claſſem con ſcendere, tanquam deplorati, nihil ſane oportuiſſet, iam nos nõ ſatis nauiũ habentes, claſſe pugnare, reſq; ſine certamine ad uotum hoſti ceſſiſſet. Quapropter digni ſumus Lacedæmonij illius noſtræ generoſitatis, & prudentiæ gratia, qui principatu quẽ ha bemus potiamur, non ita multum Græcis inuidioſo: quippe quem non ui ſumus ade pti, ſed tum uobis reliquias Barbari perſequi recuſantibus: tũ ſocijs, qui nos adierunt precantibus, ut ſibi præeſſemus. Quo ex facto coacti primũ ſumus illũ hucuſq; pro pagare, præcipue timoris, deinde honoris, poſtremo utilitatis gratia. Neq; amplius ui detur tum nobis eſſe, ut cum multis ſimus inuiſi, nonnullosq; qui iam defecerant, ſube gerimus, uobis quoq; non perinde amicis, ſed in ſuſpicionem adductis ac diſcordanti bus, intermiſſa induſtria periclitemur: nanq; qui a nobis, ij ad uos deficerent. Nec inui dioſum eſt aliquem qui in ſummum periculum deducatur, conſulere utilitatibus ſuis, quoniam uos quoq; Lacedæmonij ciuitatibus, quæ ſunt in Peloponneſo, ad ueſtram utilitatem conſtitutis præeſtis. Enimuero ſi imperio, quod obtinuiſtis, hactenus per ſeueraſſetis, ſi fuiſſetis inuiſi, quemadmodum nos, utpote quod probe ſcimus non mi nus quam nos in ſocios ſeueri, cogereminiq; aut imperioſe damnari, aut ueſtri peri culum adire. Ita nec nos indignam fecimus rem, neque a moribus humanis abhor rentem, ſi traditum nobis imperium ſuſcepimus, nec id deponimus maximis rebus coacti, dignitate, metu, & utilitate. Talis facti, nequaquam primi autores, quod ſem per factitatum eſt, ut imbecillior a potentiore coerceretur, quodq; ut nos faciamus, & noſtra opinione digni ſumus, & uobis uidemur, eatenus ſectati utilitatem, qua tenus iuſtitiæ ratio permiſit. Quam rationem nemo unquam ita utilitati præpoſuit, ut oblatam ſibi occaſionem, plus aliquid ui adipiſcendi prætermitteret. Digniq; illi ſunt laude, qui humana natura uſi, ad alijs imperandum benigniores extiterunt, quam ipſum imperium tulit. In quo quam modeſte nos geramus, illi ut arbitramur, maxime oſtenderent, ſi qui hoc imperium acciperent. Quanquam ex noſtra lenitate (quod in dignum eſt) plus dedecoris aſſequimur, quam laudis. ſiquidem quod in rebus contra hendis & in iudicijs æquo iure nos atq; illi utuntur, quod nobis contumelioſum eſt, ta men litigioſi putamur: neque eorum quiſpiam cõſiderat, alios quoſcunque qui rerum

Suis quẽq; com modis ſtudere par eſſe.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

potiuntur, quorum ut quisq; se minime lenem præbet erga subiectos, ita minime ab illis uituperatur. Vi enim cum obnoxijs, non iudicio sibi agendum putant. At nostri socij consuetudine nobiscum ex æquo agendi, si quid uel quantulumcunq; sibi detractum est, uerbo factove propter rationem imperij, quod opinione ipsorū detractum non oportuit, non habent gratiam de pluri non erepto sibi, sed illud modicum desse grauius ferunt, quam si ab initio secum non iure, sed aperte rapaciter egissemus. Tunc enim isti hiscere quidem contra nos ausi fuissent, tanquam fas non foret imbecilliori detrectare imperia superioris. Atq; ij homines indignari potius solent, quibus iniuria infertur, si ipsis credimus, quam quibus uis. Nam fraudare quidem alium, significat illic esse iuris æquabilitatem: Cogere uero, illic esse superiorem. Eoq; cum atrociora sub Medo paterentur, tolerabant, eisdem nunc nostrum imperium durum, uidetur, neque immerito. Semper enim subditi præsenti grauantur imperio. Quin uos si euerso dominatu nostro ipsi dominaremini, iam beneuolentia, quam metu nostri contraxistis, in maleuolentia mutaretur. Et quæ tunc ad breue tempus, cum aduersus Medos præfuistis, declarastis, eisdem similia agnosceretis. Vestra enim institutaac leges, cum alijs non communicatis. præterea quisquis a uobis dux mittitur, is neq; eisdem quibus antea moribus, neq; quibus reliqua Græcia utitur. Quapropter tanquam de rebus non exiguis diu deliberate, neq; alienis consilijs criminationibusq; fidem habētes, domesticum laborem præligatis, atq; huius belli incertum quantum sit, priusquam ingrediamini considerate. Belli em̄ diuturnitas solet pleraq; res fortuitis obijcere. A quibus fortuitis utriq; æqualiter absumus, incertū utri magis in periculo futuri. Qui cupide bella ineūt, prius in negocijs uersantur, quæ posteriora cōsilijs esse debeant. Iidē cum aduenit calamitas, tūc ad rationē sese conferunt. Cui culpæ, cum neq; nos ullo pacto affines simus, neq; uos esse uideamus, prædicimus tum integrū utriq; est bene cōsultare, ne fœdera rūpatis, neq; iusiurandū præuaricemini, sed cōtrouersias nostras ex cōuentis dirimamus. Alioqui deos, quos iurauimus testamur, nos bellū propulsaturos eatenus, quatenus uos eius autores prouocaueritis. Hæc Athenienses. Postq; audierūt Lacedæmonij socioq; querelas aduersus Athenienses, & quæ Athenienses dixerūt, submotis omnibus, apud seipsos de rebus p̄sentibus cōsultauerunt, & plurimū in idē conuenere sententiæ, iam iniuste agere Athenienses, & quam primū bello ulciscendos. Procedens autem Archidamus eorum rex, & solers habitus & modestus, ita uerba facit:

Oratio Archidami regis apud Lacedæmonios.

MVltorum iam bellorum Lacedæmonij & ipse sum expertus, & tales esse scio ex uobis, qui ætatis eiusdem sunt, ut neq; per imperitiam quis, id quod multis contingit, bellum concupiscat, neq; ipsum expedire ac tutum esse existimet. Hoc autem quo de nunc agimus, si quis sagaciter retiocinetur, non inter minima habendum esse comperietis. Nam aduersus quidem Peloponnenses atq; finitimos, nostræ uires pares sunt, cum possumus contra singulos arma circunferre: aduersus autem uiros qui procul incolunt, quiq; rei maritimæ sunt expertissimi, ac cæteris rebus omnibus præclarissime muniti, diuitijs, & priuatis, & publicis, classe, equitatu, armis, hominum copia, quanta in Græcia nusquam est alibi, duntaxat uno in loco: præterea socijs multis tributarijs. quo tandem modo bellum debemus sumere? & qua freti re, cum simus imparati illos inuadere? An classe? at ea inferiores sumus, cui instruendæ si operam impendamus, ut pares simus, tempore opus est. An pecunia? at ista multo etiam sumus inferiores. Quam neq; in publico habemus, neque unde prompte ex priuato conferamus. Confidat forsitan aliquis, quod & armis eos & hominum multitudine antecellimus, ut terram eorum peragrantes, uastare possimus. Atqui reliquum terræ quod habent, permultum, & quibus indigebunt ea mari importabunt. Quod si eorum socios ad defectionem solicitabimus, oportebit nos illis classe ferre auxilium, maiore ex parte insulanis. Itaque quodnam erit nostrum bellum, qui nisi aut nauibus superauimus, aut prouentus, unde classem alunt, præripuerimus, plura de nostris simus destructuri. Quanquam ne deponere quidem bellum postea fuerit decorum, præsertim si illius nos mouendi potius autores fuisse uideamur. Neque uc-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ro ſpe illa ſubleuemur cito debellandi, ſi agrum eorum peruaſtemus, cum timeam magis ne bellum liberis noſtris relinquamus. Neq; credibile eſt, Athenienſes eos ſpiritus habere, ut aut propter agrum uaſtatum inducantur ad ſeruiendum, aut bello pertententur, tanquam inexperti bellandi. Neq; rurſus ita deſipio, ut uos iubeam ſinere ab illis lædi ſocios ueſtros, nec caſtigare inſidiantes, ſed nondum ad arma prorumpere, uerum mittere ad eos expoſtulatum, neq; bellū ualde oſtendentes, neq; tanquam ſine bello talia permiſſuri. Et interea noſtra ipſorum apparare ſociorum prouentu, tum Græcorum tum Barbarorum, ſic unde uirium aliquid, uel ad claſſem uel ad rem pecuniariam aſciſcemus. Extra inuidiam eſt, quibuſcunque tenduntur inſidiæ, quemadmodum nobis ab Athenienſibus eos aſciſcendis, non Græcis modo, uerumetiam Barbaris ſaluti ſuæ conſulere, tamen e noſtris rebus copiæ ſuppeditabuntur. Quod ſi legatos noſtros exaudierint, optimum fuerit: Sin minus, duorum triumve annorum ſpatio, nos iam melius muniti, bellum illis inferemus. Qui cernentes iam noſtrum apparatum, eumq; congruere cum uerbis, quibus iſta ſignificauimus, magis concedant utique illæſum adhuc agrum habentes, & de bonis præſentibus nondum ab hoſte corruptis deliberantes. Nihil enim aliud ipſorum agrum putetis eſſe, quam obſidem, cum eum obtinent, atq; eo magis, quo melius excolitur, cui quamplurimum parcere debemus, nec ad deſperationem compulſos illos inexpugnabiles reddere. Si enim nondū apparati ſociorum accuſationibus inducti eum uaſtemus, uidete ne deformius atque damnoſius Pelopõneſo cõſulamus. Quoniam accuſationes & publicæ & priuatæ extingui poſſunt, bellum autem quod priuatorum cauſa ſumitur ab uniuerſis, incertum quonam ſit euaſurum, non facile deponitur cum decore. Quod ne cui uideatur ignauiæ dandum, multas urbes aduerſus unam non continuo ſuſcipere, ſunt & illis ſui ſoci, non pauciores, quam nobis, & ij ſtipendiarij, & bellum fere non magis ſtat opere armorum quam ſumptibus, per quos utilia ſunt arma, præſertim hominibus mediterraneis aduerſus maritimos. Quare demus operam prius, ut ſuppetant ſumptus, non ſociorū uerbis efferamur, qui certe ut plus cauſæ in utram partem res cadet habebimus, ita per quietem utro ſit res caſura prouidebimus. Nec uos tarditatis atq; cunctationis, quam in nobis maxime reprehendunt, pudeat. Nam & properando ad bellum, ſerius illud finietis, quod imparati adieritis: & quia noſtra ciuitas ſemper extitit libera & gloriоſiſſima, poteſt iſta cunctatio præcipue uideri germana noſtræ grauitatis. Propter hanc enim ſoli nos, neq; ſuperabimus, & aduerſus minus, quam cæteri conſternamur. Neque laudibus nos incitantium ad difficiliora, quam nobis uideantur capeſſenda, eri gimur uoluptate. Neque ſi quis accuſationibus exacuit, idcirco mgis ad aſſentiendum inducimur, propter modeſtiam bellaces, & ijdem circunſpecti: Bellaces quidem, quia modeſtiæ uerecundia particeps eſt, uerecūdiæ rurſus, præſtantia animi: Circunſpecti uero, quod edocti ſumus, indoctiorum eſſe leges contemnere, modeſtiusq; uel cum difficultate illis obtemperare. Neque in hoc ſumus ualde ſolertes, ut apparatum hoſtilem ſpecioſa, ſed inutili oratione uituperemus: & bellum mox non perinde ut ipſo opere ineamus, ſed ſentiamus cogitationem hominum non longinquorum proximas eſſe noſtris, nec fortuitos caſus ſub orationem uenire. Tanquam aduerſus hoſtem recto conſilio utentem, nos factis ſemper inſtruamur, nequaquam ſpem habentes ex illo tanquam pacaturo, ſed quemadmodum ipſi nos, diligenter ſibi prouiſuro. Neque debemus arbitrari, inter hominem & hominem magnopere differre, ſed illum eſſe præſtantiſſimū, qui in rebus neceſſarijs maxime eruditur. Hæc igitur inſtituta, quæ nobis noſtri maiores tradiderūt, quæq; ipſi tenentes, perpetuo profecimus, ne omittamus: neve breui momento temporis adducamur ad conſultandum de multorum capitibus, de multis pecunijs, de multis urbibus, de gloria, ſed per ocium id agamus, quod nobis propter potentiam, præter cæteros agere licet. Mittite ad Athenienſes de Potidæa, mittite de alijs expoſtulatum, quibus illatum iniuriam ſocij aiunt, eo quidem magis, quod iudicio ſe offerunt: quod qui faciunt, aduerſus eos, tanquam iniuriam inferentes, ire legitimum non eſt, & nihilominus bellum apparate.

Hæc facientes & præclariſſime conſulueritis, & hoſtem maxime terrueritis. Et Ar-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

chidamus quidem ita locutus est. Procedens autem ultimo loco Sthenelaidas, qui tũc unus erat ex Ephoris (hoc est tribunis plebis) sic apud Lacedæmonios inquit:

Oratio Sthenelaidæ Ephori apud Lacedæmonios.

VErba quæ Athenienses multa fecerunt, equidem nõ intelligo. Nam seipsos maiorem in modum iactauerunt, nihil sane refellentes, se non intulisse iniuriam sociis nostris atq; Peloponneso. Qui etsi contra Medos tunc boni fuerunt, nunc quod erga nos mali sunt, duplici sunt digni supplicio, mali ex bonis effecti. Nos autem nostri similes, quales tunc, tales nunc sumus. Qui si sapimus, socios nostros non habebimus contemptui affectos iniuria, nec eos ultum ire differemus, cum ipsorum non differatur iniuria. Nam alijs quidẽ suppeditat multitudo pecuniarum, nauiũ, equorum, at nobis strenui socij, haud digni, quos Athenienſibus prodamus, nec quorum causa iudicijs discutiatur, & uerbis, cũ nõ sunt ipsi uerbis læsi, sed uindicetur mature atq; omni conatu. Neque uos quisquam lacessitos iniuria, doceat, quonam modo consultare conueniat. Eis conuenit potius diu consultare, qui sunt illaturi iniuriam. Qua de re Lacedæmonij e dignitate Spartana bellum decernite. Nec Athenienses finatis effici maiores, nec socios a nobis proditos esse, sed dijs ducibus bellum inferamus, iniuriam inferẽtibus.

Hæc locutus cum esset Ephorus, rem ad suffragia retulit in cõcionem Lacedæmoniorum, ac negauit (clamore enim, non calculis dant Lacedæmonij suffragia) dignoscere se, clamor uter maior esset, sed uolens eos aperte sententiam declarantes, ad sumendum bellũ pronioreseſſe, inquit: Cui uestrum uidentur Lacedæmonij rupta fœdera, & Athenienses iniurij esse, surgat in locum illũ, ostendens ei certum locum: cui non uidentur, in alterũ. Illi transeuntes cum altrinsecus steterunt, multo plures fuere, quibus fœdera rupta uiderentur, accitisq; sociis dixerunt, sibi quidem uidere iniuste agere Athenienses, uelle tamen hortari socios omnes ad danda suffragia, ut cõmuni consilio bellũ, si uideatur, geratur. Et illi quidẽ cõfectis ijs domũ abierẽ, & post eos legati Athenienses, cum responsum retulissent de ijs, quorum gratia uenerant. Hoc aũt plebiscitum, fœdera esse rupta, factũ est quartodecimo anno, quam tricennalia sunt inita fœdera, Euboicum bellum secuta. Enimuero decreuerũt Lacedæmonij fœdera rupta esse & bello uindicanda, non tam inducti sociorũ uerbis, q̃ metu, ne Athenienses potentiores fierent, quibus cernerent iam plurimum Græciæ subiectum esse. Nam Athenienses hunc in modũ ad eas res uenerunt, in quibus aucti sunt. Posteaquam Medi ex Europa decesserunt, nauali pariter ac pedestri pugna a Græcis uicti, & eorum qui mari effugerunt, apud Mycalen absumpti sunt, Leotychides Lacedæmoniorum rex, Græcorum qui apud Mycalen, erant dux, abijt domum, habens qui ex Pelopõneso erant socios. Athenienses uero socijq; ex Ionia & Hellespõto, qui iam ab rege defecerant, perstando Sestum Medis insessam oppugnarũt, ibiq; hybernantes ceperunt, Barbaris dilapsis. Post quod omnes fere in urbes redierunt, nauigantes ex Hellesponto. Athenienses simulac eis Barbari ex regione cesserunt, publice ubi deposuerant, recipiunt liberos, uxores, & quæ supererant, rem familiarem, urbemq; excitare ædificijs parant, ac muris. Ambitus enim parum extabat, domus pleræq; conciderant, paucæ in quibus manserant primores Persarum, incolumes erant. Quod futurum intelligentes Lacedæmonij uenere legati, quibus quædam uoluptati fuerunt, cernentibus, neque se, neq; alium quenquam muros habentem, hoc autem molestum utique sociis exacuentibus, quod timerent, tum nauium copiam quanta non antea fuisset, tum auctam in bello Medico audaciam. Postularunt itaq; ab eis, ne muros reficerent, sed potius omnium extra Peloponnesum urbium quarumcunq; starent ambitus, demolirentur. Quid uellent ac suspicarentur, non patefacientes illi quidem Athenienſibus, prætendentes tamen ne Barbarus, si rursus rediret, haberet unde ex tuto, sicut modo ex Thebis procederet, Peloponnesum omnibus receptaculum idoneum ac tutamen esse. Athenienses, talia locutos Lacedæmonios confestim dimittunt, cum se missuros illuc de hac re legatos respondissent, Themistoclis consilio. Is iussit ut se quamprimum Lacedæmona mitterent legatum: socios, qui eligendi essent non subito, sed eos tandiu retinerent, usque dum muros ad iustam altitudinem excitassent, unde commode saltem pugnari

Lacedæmoniorum suffragia.

Lacedæmon. plebiscitum.

Themistoclis uxtum consilium

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

posset omnibus prorsus, qui in urbe essent adiuuantibus & ipsis, & uxoribus & liberis, nulli parcentes, neq; priuato, neq; publico ædificio, unde aliqua in id opus utilitas foret, sed omnia diruentes. Hæc cum docuisset, significasset q; alia quæ illic esset acturus, discessit. Cum q; Lacedæmona uenisset, non adijt magistratus, sed multa prætendebat, ac causabatur, quoties q; aliquis quæstorum interrogaret, cur in senatū non procederet, expectationem sociorum excusabat: occupatiõe enim eos aliqua distineri, sperare se tamen propediem uenturos, & mirari nondum adesse. Quæ audientes, ei propter amicitiam acquiescebant. Cum autem alij uenditarent, aperte q; coarguerent muros fieri, atq; adeo iam sublimes esse, non habebant, unde non crederent. Quod sentiens Themistocles, iubet eos potius quam uerbis seducantur, certos ex ipsis mittere, qui rem fideliter exploratam renũcient. Illis mittẽtibus quosdam e suis, & ipse clam per nunciũ Athenienses admonet, ut eos qui mitterentur a Lacedæmonijs retineant, id q; quam minime aperte, nec prius dimittant, quam se iterum receperint. Et iam collegæ eius uenerant, Abronychus Lysiclis, & Aristides Lysimachi filius, nunciantes iam iustam habere altitudinem murum. Timuerat enim ne non a Lacedæmonijs ubi rem plane resciissent, amplius dimitterẽtur. Atheniẽses ut iussi erant, legatos retinent. Et Themistocles tum demum audiens Lacedæmonios, palam (inquit) urbem suam iam muris præditam esse, ita ut idonea sit ad eos qui incolunt tutandos. Quod si illue uelint Lacedæmonij socijve legationem mittere, missuros in posterum tanquam ad eos qui dignoscant, quæ sibi conducant, quæ q; e republica sint. Nam cum antiquius uisum fuit, ipsis urbem deserere, naues q; cõscendere, ostendisse se sine eis hoc scire audere, & quæcunq; cum eisdem consultare, ea nullo postea decreto fuisse patefacta. Nunc autem uideri sibi antiquius, urbem suam muros habere, id q; & priuatim ciuibus & uniuersis socijs conducibilius fore. Neque enim fieri posse ut ab inæquali facultate, æqualiter ac similiter in medium consulatur. Itaq; oportere aut omnes ciuitates confœderatas carere muris, aut eos sentire hos quoq; recte factos esse. His auditis Lacedæmonij indignationem in Athenienses, non illi quidem præ se tulerunt. Non enim ut uetarent, sed ut quodammodo in commune consilium darent, legationem miserant, præsertim adhuc propensi in amorem Atheniensium propter singulare illorum aduersus Medos studium. tamẽ q; hæc eos spes frustrata esset, tacite infensi erant. Ita utrorum legati citra incusationem domum reuerterunt. Atq; hunc in modum Athenienses urbem exiguum intra tempus muro cinxerunt. Et indicio est etiam nunc ipsa q; structura properatos fuisse factam. Nam fundamenta plurifariorum lapidum, & alicubi non coagmentatorum, iacta sunt, atq; ut quæcunq; offerebantur saxa, multa etiam ex monumẽtis laborata q; sunt cõgesta: maior enim murus, quam pro magnitudine ciuitatis ducebatur, ea q; propter omnia mouentes labori pariter incumbebant. Persuasit præterea Themistocles, reliqua Piræi ambiri, iam antea inchoata quo anno ipse Athenienses præfuisset, existimans tum ipsum locum commodiorem fore, tres suapte natura portus habẽtem, tum ciues fieri nauticos magnopere proficere ad potentiam amplificandam. Quippe primus ausus est dicere, mari resisti posse, statim q; moliri cœpit. Cuius consilio Athenienses extruxere murum circum Piræa, qui nunc quoq; demonstratur, eius latitudinis, ut per eum duo palustra lapides comportantia e regione præterirent. Interne q; fusta lapidum inerant, neq; lutũ, sed saxa grandia ad normam incisa coagmentata q;, & quæ exteriora erãt, ferro inuicẽ plumbo q; ferruminata. Altitudo fere dimidio tenus absoluta est, eius quod ille destinauerat. Destinauerat enim ut celsitudo ipsa latitudo q; arceret hostiles incursus paucorum hominum, eorum q; imbecillimorum suffectura custodia, cæteri autem naues conscendere. Nam in rem nauticam præcipue incumbebat, intelligens, ut mea fert opinio, regiarum copiarum aduentum mari, quam terra uehementiorem futurum, ac Piræa magis quam superiorem urbem expedire. Adeo sæpenumero Athenienses est adhortatus, si quando a terra urgerentur, in hunc descenderent, omnibus q; re nauali resisterent. Et Athenienses quidem ad hunc modum cum alia munierunt, tum muros extruxerunt, statim a discessu Medorum. Pausanias nanq; Lacedæmonius Cleombroti filius, Græcorum dux, cum uiginti nauibus ex Peloponneso di-

Abronychus. Aristides.

Athenienſium murus.

Murus Piræi.

Pauſanias.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

missus, quem comitatæ sunt triginta Athenienſium naues, & aliæ ſociorum permultæ, ingreſſiq; hoſtiliter Cyprum, multa eius oppida ſubegerunt. Deinde profecti, Byzantium à Medis occupatum obſederunt hoc duce. Quo iam facto imperioſiore, cum alij Græci, tum præcipue Iones, ac quicunque recens regio dominatu liberati erant, offendebantur. Itaque aditis Athenienſibus poſtulauerunt ut pro neceſſitudine, quæ inter eos eſſet, ſe duces ipſis præberent, nec Pauſaniam uiolenter agere ſinerent. Athenienſes hæc uerba approbantes, proſpiciebant, tanquam uoluntatem eorum non neglecturi, ubi cætera conſtituiſſent, quemadmodum ſibi optime uideretur. Interea Lacedæmonij Pauſaniam accerſunt, de ijs cogniturí quæ audiſſent. Etenim multa eius iniuſtitia à Græcis aduenientibus deferebatur, potius eum uideri tyrannum agere, quàm ducem. Euenit ut eodē tempore ille accerſeretur, & ipſius odio ſocij ad Athenienſes tranſirent, præterquam ex Peloponneſo milites. Reuerſus Lacedæmona nonnullas priuatim iniurijarum conuincebatur, maximis autem criminibus abſoluebatur. Iniſimulatus eſt autem non in poſtremis, quod cum Medis ſentiret, & uidebat manifeſtiſſimum eſſe, nec ob id eum amplius pro duce miſerunt, ſed Dorcen, cumq; eo alios quoſdam non magnum exercitum habentes, qui cum ad ipſos ſolitum non deferrent imperiū, ſocij re cognita abierunt. Poſtquam eos, Lacedæmonij nullos ſibi mittēdos eſſe cenſuerunt, ueriti ne ij quos mitterent, ſibi deteriores fierent, id quod in Pauſania proſpexerant. Eo quidem magis, quod & defungi Medico bello cuperent, & exiſtimarent Athenienſes tum ſatis idoneos duces eſſe, tum ſibi ut illo tempore amicos. Accepto hac ratione Athenienſes principatu, libertinis propter odium Pauſaniæ ſocijs, ſtatuerunt, quas pecunias quasq; naues æquum eſſet præbere ciuitates ad regium bellum, per ſpē eiem reddendæ calamitatis, quam paſſi erant uexandis inuicem bello regijs prouincijs. Tunc primum Græciæ ærarij præfecti ſunt inſtituti ab Athenienſibus, qui tributum reciperent. Sic enim appellata eſt pecuniarum collatio. Primumq; tributum conſtitutum quadringentorum ſexaginta talentorum: ærarium eorum fuit Delos, quo in templo cœtus fiebant, ac duces inter initia ex ſocijs erant, qui ſuis legibus uiuerent, & ex publicis concilijs conſultarent. Hucuſque peruentum eſt bello, & gerēdarum rerum ſtudio, inter hoc & Medicum bellum, quæ ipſi geſſerunt cum Barbaro, cumq; ſocijs nouas res molientibus, & eos Peloponneſes, qui in omni re ſemper intercedebāt. Scripſi autē ea ab inſtituto ſermone egreſſus, ob id, quod ab omnibus, qui ante me fuerunt, locus hic prætermiſſus eſt, ſcribentibus aut res ante Medicum bellum geſtas, aut ipſum bellum Medicū. Quos Hellanicus, qui iſta attigit in Attica hiſtoria, & breuiter meminit, neq; digeſtis ſane tēporibus. Præterea quod principatus Athenienſiū quem admodum ſit conſtitutus demonſtratur. Primum quidem Eionem, quæ eſt ad Strymonem, Medis tenentibus expugnauerunt diripuerunt q; duce Cimone Miltiadis filio, dehinc Scyrum in Aegeo inſulam, quam incolebant Dolopes, diripuerunt, ipſiq; coluerunt. Fuit eis & cum Caryſtijs ſine alijs Euboijs bellum, tandemq; in deditionem redegerunt. Poſt hæc cum Naxijs, qui defeceerant bellum geſſerunt, oppugnandoq; eos ſubegerunt. Prima hæc ſociarum ciuitatum præter conſtitutum, in ſeruitutem redacta eſt. mox & aliæ, ut quæq; contingebat. Defectionis autem cauſæ, cum aliæ fuerunt, tum uel præcipue tributorum, ut cauſabantur, penuria nauiumq;: & ſi quis in militia deſertor extitiſſet. Nam exacte agebant Athenienſes, erantq; acerbi in adigendis hominibus, ærumnarum inſuetis, eaq; recuſantibus, & alioqui non iam ea qua cōſueuerant, comitate imperabant, neque ex æquo militabant, quippe qui facile poſſent eos ſubigere, qui defeciſſent. Cuius rei cauſa illi ipſi extiterant ſocij. Nam propter hanc militandi pigritiam, plerique ne domo abeſſent, conſtituerunt nauium loco pro portione pecuniam ſoluere. Ex qua ſolutione Athenienſium quidem res naualis adducta eſt. Ipſi uero cum deſciſcebant, bellum & imparati & inopes ſuſcipiebant. Cōmiſerunt poſt hæc Athenienſes ſocijq; cum Medis prælium, & pedeſtre ad flumen Eurymedontem in Pamphylia, & nauale, atque in utroque eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phenicum triremibus. Aliquantoq; poſt tempore contigit, ut ab eis deficerent Thaſij, indignatione contracta, ob emporia,

Cyprus à Græcis infeſtatur.

Pauſanias ducatu priuatur.

Dorcis.

Hellanicus hiſtoricus.

Eione urbs.

Cimon

Vide Herod.

Scyros inſula.

Dolopes.

Eurymedon.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis fiebant. Athenienses eò nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Missis quoque sub idem tempus ad Strymona decem milibus colonorum, tum suor, tum socialium, tanquam uolentes habitare oppidum, quod Edoni tenebant; tunc. Decem uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quibus infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omes sunt interempti. Thasii uero prælio uicti & obsessi, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se tutandos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Athenienſibus receperunt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tẽpore & mancipia ex finitimis Thuriatæ Aetheesq; Ithomen aufugerunt. Erant autem mancipior pleraq; ab antiquis illis Messenijs tuncin captiuitatem ductis orsunda, eoq; Messenij omnes uocabantur. Itaq; aduersus eos, qui Ithomæ erant, bellũ susceperunt Lacedæmonij. Thasii tertio quã oppugnari cœpti sunt anno, Athenienſibus se dediderunt, muris dirutis, nauibus traditis, pecunijs impræsentiar quidem quanti pendi debebant, solui iussis, in posterum reliquis relicta eius continente ac metallo. Lacedæmonii bello quod gerebant cum ijs qui erant Ithomæ in longum eunte, euocauerunt cum alios socios, tum uero Athenienses, prout & ierunt, Cimone duce non exiguis cum copijs: ob id autem maxime euocati, quod præcipui uidebantur in pugna murali, quodq; constabat diutina in obsidio ne ista re opus esse, atq; ita ui oppidum capi posse. Quod & fuisset, uerum ex hac primum expeditione inter Lacedæmonios Athenienſesq; dissensio palàm facta est. Lacedæmonij enim cum oppidum ui non caperent, reformidarunt Atheniẽsium tum audaciam, tum ad res nouandas animum, simulq; suspicantes ne quid peregrini si permanerent ab ijs, qui Ithomæ erant solicitati, molirentur noui, solos omnium sociorum dimiserunt suspicione dissimulata, tantum negantes se illorum opera amplius egere. Athenienses haud nescientes non se meliore causa missos fieri; sed suspicione aliqua, grauiter acceperunt: nec ita de Lacedæmonijs meritos se esse existimantes, ut ista paterentur, cum primum reuersi sunt, societatem soluerunt cum Lacedæmonijs Medico bello contractam; inieruntq; eam cum Argiuis illorum hostibus, & inter utrosq; aduersus Thessalos quoque ictum est fœdus. Porro ij qui intra Ithomẽ erant, decimo demum anno cum iam impares essent oppugnantibus, acceperunt à Lacedæmonijs oblatam conditionẽ, ne cum ex Peloponneso fide publica excessissent, & ex ipsa nunquam ipsis ulterius regressus esset, si quis deprehenderetur, seruus fieret capientis. Erat autem redditum Lacedæmonijs oraculum quoddam Pythium, antequam supplex Iouis Ithomita abeat. Exeuntes eos unà cum liberis & uxoribus, Athenienses odio iam Lacedæmoniorum exceperunt, & in Naupacto quam nuper infestam à Locris Ozolis ceperant, collocauerunt. Megarenses quoque à Lacedæmonijs ad Athenienses defecerunt, quod à Corinthijs de terminis contendentes, bello uicti essent. Tenueruntq; Athenienses Megara & fontes, ingentesq; extruxerunt Megarensibus muros ab urbe ad Nisæam, eosq; ipsi tuebantur. Vnde primum Corinthijs non mediocre in Athenienses odium conflatum est. Inarus autem Libyus Psammetichi filius Libyorum rex, qui sunt Aegypto finitimi, ex urbe Maria (quæ est super Pharum) profectus, effecit ut ad se pleraque Aegyptus ab rege Artaxerxe deficeret, moxq; Athenienses ad belli societatem asciuit, tunc forte apud Cyprum in expeditione agentes ducentis cum nauibus, tum suis tum sociorum. Illi relicta Cypro, se illuc cõtulerunt: & à mari in Nilum nauigantes, flumine ipso & duabus Memphidis partibus potiti sunt, ad tertiam quæ uocatur Albus murus, cum iis bellabant qui intus erant, Medis Persisq; qui eò fugerant, & Aegyptijs qui cum aliis non rebellauerant. Item egressi nauibus Athenienses in Haliam, cum Corinthijs Epidaurijsq; commissa pugna, à Corinthijs uicti sunt. Posteaq; Cecryphaleam nauali cum Peloponnensibus prælio uicerunt. Moto aũt post hac aduersus Aeginetas bello, ingens inter hos ad Aeginam extitit pugna naualis cum suis utrosq; sociis: uictoriaq; penes Athenienses fuit, captis hostiũ septuaginta nauibus: qui egressi in terram, urbem oppugnare cœperunt, duce Leocrate Strœbi filio. Peloponnẽses dehinc Aeginetas as-

Edoni populi.
Amphipolis.
Ἐννέα ὁδοὶ in græco legitur.
Drabescus.
Edonica.
Thuriatæ.
Aethees.
Athenienſium & Lacedæmoniorum prima & ex professo dissensio.
Iupiter Ithomita.
Megarenses à Lacedæ. deficiunt.
Inarus Lybius
Lybia.
Maria urbs.
Artaxerxes.
Albus murus.
Halia.
Athenæ uincunt.
Cecryphalea.
Leocrates.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſerere uolentes, trecentis primum armatis Corinthiorum Epidauriorumq; Aeginam auxilio tranſmiſſis, promontoria Geraneæ occupant. Necnon Corinthij cum ſociis in agrum Megari cum deſcendunt, exiſtimantes non futuros pares Athenienſes tutandis Megarenſibus, abſente tum apud Aeginam, tum apud Aegyptum exercitu: & ſi hos tutari uelint, ab Aegina deceſſuros, Athenienſes exercitum quidem ab Aegina abduxerunt, ſed qui reliqui erant ex ciuitate, uel prouectioris, uel ineuntis ætatis, duce Myronida Megaram profecti ſunt: pugnaq; commiſſa cum Corinthijs, æquo Marte diſceſſum eſt, utriſque in ea re non peius actum eſſe ſecum exiſtimantibus. Athenienſes tamen ut qui uiciſſent magis, abeuntibus Corinthiis, trophæum ſtatuerunt. Corinthii male accepti à ſenioribus ſuis qui in urbe erant, poſt duodecim fermè dies inſtructi uenerunt, è regioneq; trophæum & ipſi ſtatuerunt tanquam uictores. At uero Athenienſes è Megara cum uociferatione procurrentes, eos quidem qui trophæum ſiſtebant, interemerunt, cum cæteris autem congreſſi, ſuperarunt, illi ſuperati abierũt. Quorum pars quædam non exigua rapide fugiens, cum itinere deerraret, incidit in priuati cuiuſdam prædium, magna * foſſa intercidẽte imperium. Quo cognito, Athenienſes oppoſitis à fronte armatis, eos abire prohibuerunt, circundataq; leui armatura, omnes qui introierant, lapidauerunt. Quæ plaga Corinthijs ingens fuit, cætera turba expeditionis domum eius reuerſa eſt. Circa illa tempora & Athenienſes orſi erant longos ad mare muros extruere, alterum Phalerum, alterũq; Piræa uerſus. Et Phocenſes in expeditione agebant contra Dores Lacedæmoniorum metropolim Bion, Cytinion, Erineon. Cumq; unũ ex his oppidis cepiſſent, Lacedæmonii duce Nicomede Cleombroti filio, pro Pliſtoanacte Pauſaniæ regis filio adhuc puero, auxilium Doribus tulerunt cum mille quingentis armatis ſui corporis, ſociorumq; decem millibus, urbeq; in deditionem à Phocenſibus recepta, reuertebantur, quos mari, ſi conſilium eis eſſet, per ſinum Criſſæum tranſmittere, Athenienſes præternauigantes prohibituri erant. Nam per Geraniam haud tutum ſibi tranſitum putabant, tenentibus Megara & fontes Athenienſibus, difficilem alioqui ad tranſeundum, & ſemper Athenienſium præſidio infeſſam, & quâ ſenſerant ſe ab illis prohibitum iri. Viſum eſt itaq; eis apud Bœotios ſubſiſtendo diſpicere quonam modo tutiſſimi tranſirent, nonnullis Athenienſium ipſos clam inducentibus, qui ſperabant democratiam, id eſt, ſtatum popularem tolli poſſe, & muros qui ædificabantur. Aduerſus hos prodierunt omnes cuiuſcunq; ætatis Athenienſes, & Argiuorum mille, exq; omnibus ferè alijs ſocijs numero quatuordecim millia, tum rati hoſtem neſcire quâ abiret, tum ſuſpicati illum tẽdere ad ſubuerſionem democratiæ. Acceſſerunt quoque ad Athenienſes ex iure commilitii equites Theſſalorum, qui tamen in re gerenda ad Lacedemonios tranſierunt. Commiſſo apud Tanagram Bœotiæ prælio, Lacedæmonii ſociiq; uicerunt, & utrinque ingens facta eſt ſtrages. Et Lacedæmonij agrum Megarenſem ingreſſi, cæſiſq; arboribus, retro per Geraniam & Iſthmum domum redierunt. Athenienſes altero & ſexageſimo à pugna die exercitum in Bœotios duxerunt, duce Myronida, & prælio in arbuſtis inſto, Bœotios uicerunt, Bœotiaq; plaga, ac Phocide potiti ſunt, muroſq; Tanagrenſium demoliti, & Locrenſium: Opuntiorum locupletiſſimos centum uiros obſides acceperunt, ſuoſq; ipſorum longos muros abſoluerunt. Poſt hæc Aeginetæ ad Athenienſes deditionem fecerunt, deiectis muris, traditis nauibus, impoſito in poſterum tributo. Ad hæc circumuecti Peloponneſum Athenienſes, duce Tolmida Tolmæi filio Lacedæmonioq; naualia incenderunt, Chalcidem Corinthioq; oppidum ceperunt, Sicyonios in ipſo in terram egreſſu congreſſi, uicerunt, adhuc apud Aegyptum manentibus Athenienſibus illis atq; ſocijs, quibus & ipſis multifaria bella contigerunt. Iam primum ubi potiti ſunt Aegypto Athenienſes, miſit rex Lacedæmona cum pecunijs Megabazum genere Perſam, ut Peloponnenſibus pecunia perſuaſis, Atticam inuadentibus ſubmoueret ab Aegypto Athenienſes. Quod ubi parum procedit, fruſtraq; pecunia abſumpta, quod reliquum erat, Megabazus rurſus in Aſiam retulit, mittit Megabazum Zopyri filium, uirum Perſam cum ingenti exercitu, qui terreſtri profectus itinere, Aegyptios ac ſocios prælio uincit, ex Memphide Græcos eijcit, ad extremum in Proſopitide inſu

Myronides dux Athenienſium.

Athenienſ. & Corin. pugna.

Corinthij uincunt

ὄρυγμα μέγα πρὸς ἱερῷ γομ, ᾧ οὐκ ἦν ἔξοδος

Bios.
Cytinius.
Erineus.
Nicomedes.
Pliſtoanax.

Democratia.

Lacedæmoniorũ & Athenienſ. conflictus.

Myronides dux Laced.

Chalcis.
Sicyonij uincunt.

Athenienſes Aegypto potiuntur.

Atheni. Memphi eijciuntur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

la concludit, ibiq; annum solidum ac dimidiatum obsidet, usq; dum auersa alia aqua, siccatisq; alueis naues in sicco sederent, & ex magna parte insulam faceret continentem, quam cum peditatu transgressus cepit. Ita res Græcor. sex annis bello gesto perierunt: paucicq; ex multis peragrata Libya Cyrenen peruenientes, incolumes fuêre, pleriscq; absumptis. Atq; iterum Aegyptus regis ditioni cõcessit, præter Amyrtæum in palustribus regnantẽ. Hunc propter uastitatem saltus palustris expugnare nequierunt, cum præsertim Aegyptior. pugnacissimi sint saltum illum incolentes. Inarus tñ Libyor. rex harum omnium in Aegypto rerum autor, per proditionem captus, in crucem actus est, Athenienſiumq; atque aliorum sociorum quinquaginta triremes, quæ succesſuræ in Aegyptum nauigabant, appulsæ sunt ad Mendesium, unum è Nili cornibus, ignaræ prorsus rerum gestarum. Quas à terra aggressus peditatus, & à mari Phœnicum classis pleraſque absumpserunt, paucioribus fuga retro elapsis. Hunc fecit exitum ingens illa Athenienſium sociorumq; in Aegyptum expeditio: Ex Thessalia ab Oreste Echecratidæ filia Thessalûm regis fugiente persuasi Athenienſes, ut ipſum reducerent, assumptis Bœotijs Phocensibusq; socijs in expeditionem aduersus Pharsalum Thessaliæ ierunt: & terra quidem potiti, eatenus tenebant, quatenus non multum procedendo sub armis erant. Nam ab equitatu Thessalorum prohibebantur, urbem tamen non expugnauerunt. Et cum nihil ex ijs quorum gratia expeditionem sumpserant, succeſſiſſet eis, infecto negocio reuersi sunt, Oreſtem secum habentes. Nec diu post hæc mille Athenienſes conscensis nauibus quæ ad fontes erant (tenebant autem ipſi fontes) in Sicyonem nauigauerunt, duce Pericle Xanthippi filio, egressiq; in terram, eos qui congressi sunt Sicyonũ pugna superauerunt. Statimq; assumptis Achæis, transmissa Acarnania ad Oeniadas in expeditionem ierunt. Obsessoq; sed non expugnato oppido, domũ redierunt. Postea cum triẽnalia fœdera transissent, inita sunt inter Peloponnẽſes Athenienſesq; quinquennalia, & cum Græcum bellum sustinuerunt Athenienſes, Cypro tamen arma intulerunt, cum ducentis suorum, tum sociorum nauibus duce Cimone. Ex quibus in Aegyptum sexaginta profectæ sunt, uocatu Amyrtæi saltuum regis. Cæteræ Citium obsidebãt. Verum Cimone uita defuncto, fameq; exorta profectæ à Citio, tenentesq; cursum super Salaminem, quæ est in Cypro cum Phœnicibus ac Cilicibus, & nauali & pedestri pugna certarũt, & utrobiq; uictores domum sunt reuersi, unà cum ijs quæ ex hac classe ab Aegypto rediérant. Lacedæmonij post hæc bellum quod Sacrum appellat, sumpserunt, potitiq; templo quod est apud Delphos, Delphis tradiderunt. Post quorum discessum Athenienſes iterum cum exercitu profecti Delphos, potitiq; tradidêre Phocensibus. Interiecto deinde tempore cum Bœotij desciuissent, bellum Athenienſes Orchomeno Chæroneæq; & alijs quibusdam in Bœotia oppidis, quod rebellassent, intulerũt cum mille ex suo numero armatis, alijsq; singulorum sociorum, duce Tolmida Tolmæi filio, captaq; Chæronea, & impoſito in ea præsidio, cum reuerterentur, fecerunt in eos impetum ex Orchomeno Bœotiorum, cumq; his Eubœorum exules ac Locri, & quicunq; earundem partium erant. Victoresq; Athenienſium alios interfecerunt, alios uiuos ceperunt. Cum quibus Athenienſes transegerunt, recuperatis captiuis omnem Bœotiam missam fecêre, in quam remigrantes Bœotiorum profugi, cæteriq; omnes sui iterum iuris effecti sunt. Neq; multo post hæc Eubœa ab Athenienſibus defecit. Ad quã Pericli cum Athenienſium copijs iam transgresſo nunciatur Megaram defeciſſe, Peloponnenſes quoq; Atticam inuasuros, præsidia Athenienſium à Megarensibus esſe cæsa, præter eos qui in Nisæam confugissent: Defecerant autem Megarenſes ascitis Corinthijs, Sicyonijsq; & Epidaurijs: Ille confestim ex Eubœa copias reduxit, & Peloponnenſes Atticam ingressi, Eleusinam usq; ad Trioze depopulati sunt duce Plistoanacte Pausaniæ regis filio Lacedæmonior. duce, nec ulterius progressi, domum redière, & Athenienſes iterum Pericle duce transgressi Eubœam omnem subegerunt, eamq; pactionibus composuerunt, præterquam Hestiæas, unde eiectis incolis, ipſi eam sibi terram habuerunt. Reuersi in Eubœa, non multo post fœdera cũ Lacedæmonijs socijsq; tricennalia percusserunt, redditis Nisæa, fontibus, Trœzene, Achaia: Hæc enim de Pe-

Aegyptus regibus restituitur.

Oreſtes.

Pharsalus.

Pericles.

Rex saltuum.
Citium.
Salamin.

Sacrum bellũ.

Orchomenum.
Chæronea capitur.

Peloponnenſes Atticam depopulantur.
Trioze.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

loponnenſibus tenebant Athenienſes. Sexto autem anno cum excitatum eſſet inter Samios ob Prienem & Mileſios bellum, cum iam forent impares bello, Mileſii Athenas profecti, in Samios inuecti ſunt, cum aſſenſu quorundam ex ipſa Samo priuatorum hominum, nouarum rerum in republica cupidorum. Ex quo profecti Samum Athenienſes cum quadraginta nauibus ſtatum popularem conſtituerunt, ſumptis obſidibus quinquaginta Samiorum liberis, totidemq; uiris, quos apud Lemnum depoſuerunt, & præſidio impoſito abierunt. Ex Samijs autem aliquot fuerunt qui nõ perſtiterant, ſed in continentem profugerant ex compoſito cum potentiſſimis ciuitatis, & ſocietate inita cum Piſſuthne Hiſtaſpi filio, qui Sardibus tunc præerat, coactis ſeptingentis auxiliarijs noctu in Samum tranſmiſerunt. Et primum aggreſſi populum, multitudinis uictores extiterunt: deinde obſidibus ſuis ex Lemno ſubtractis rebellarunt. Athenienſium præſidium ac principes quos penes ſe habebant Piſſuthnæ donauerũt, expeditionem etiam in Miletum confeſtim parantes, Byzantijs quoq; rebellionis ſocijs. Quod ubi acceperunt Athenienſes, cum ſexaginta nauibus aduerſus Samum nauigarunt. Quarum ſexdecim uſi non ſunt: partim in Cariam ad impediendas Phœnicum naues, partim in Chium ac Lesbum ad euocanda auxilia iter habentibus, quatuor & quadraginta nauibus Pericle duce, cum nouem collegis ad Tragiam inſulam cum Samiorum ſeptuaginta nauibus, in quarum uiginti milites uehebantur, & quæ cunctæ proficiſcebantur à Mileto, pugnarunt uicerunt q;. Et cum poſtea eis ueniſſent auxilio Athenis quadraginta, ex Chio & Lesbo uigintiquinque naues, egreſſi in terram pugnaq; pedeſtri uictores, urbem obſederunt triplici muro, etiã à mari. Pericles ſumptis ex ijs qui ſuperuenerant ſexaginta nauibus, quam celerrime in Caunum & Cariam contendit, accepto illinc nuncio, naues Phœnicum in ipſos curſum tenẽre. Abierant enim ex Samo quoq; Steſagoras cum quinque nauibus, & alij aduerſus Phœnicum claſſem. Interea Sami repentina eruptione nauigantes, caſtra nullis munitionibus prædita inuadunt, ſpeculatorias naues corrumpunt, cæteras quæ obuiam uenẽre ſuperant, totoq; circa mari potiuntur, quatuordecim fermè diebus quæcunque libuit importantes exportantesq;. Reuerſo Pericle, nauibus iteꝝ conclusi ſunt. Ex Athenis poſt hæc ſubſidio naues aduenẽre, cũ Thucydide, Agnone, & Phormione quadraginta, cũ Tlepolemo quoq; & Anticle uiginti, ex Chio etiam & Lesbo triginta. Cum quibus Samij breue quoddam prælium nauale fecerunt, cumq; oppugnantibus impares eſſent, nono ſeſe menſe dediderunt, deiectis muris, datis obſidibus, traditis nauibus, pecunias quæ impenſæ eſſent, certis temporibus ſoluturi. Conuenerunt & Byzantij, ut, ſicut prius, imperata facerent. Non multis iam hinc annis poſterius geſta, quæ ſuperius commemorata ſunt, Corcyrenſia, Potidæenſia q;, & quæcunq; belli huius extitẽre materia, uniuerſa hæc quæ Græci uel inter ſe, uel aduerſus barbarum geſſerunt, intra quinquaginta fermè annos geſta ſunt, à diſceſſu Xerxis ad huius initium belli. Intra quos ſuum Athenienſes imperium propagarunt, & in multum potentiæ proceſſerunt. Quod intelligentes Lacedæmonij, non tamen impedimento fuerunt, niſi ad breue tempus: & iterum plerunq;, qui uenerunt nequaquam celeres ante hac ad bellum capeſſendum, nec niſi coacti. Nonnihil etiam inteſtinis prohibiti bellis priuſquã Athenienſium potentia aperte augeſceret, & eorum ſocietatem experti fuiſſent. Tum non ulterius tolerandum duxerunt, ſed omni incumbendum ſtudio in hoc bellum, quod ſumerent ad illorum, ſi poſſent, potentiam euertendam. Igitur ubi ſtatuerunt fœdifragos atq; iniurios eſſe Athenienſes, Delphos ad deum conſulendum miſerunt, nunquid præſtaret bellum gerere. Quibus ille (ut aiunt) oraculum reddidit, penes bellantes pro uiribus uictoriam fore, ſeq; (inquit) & uocatum & inuocatum auxilio futurum. Rurſus accitis ſocijs, rem ad conſilium placuit referri, nunquid bellum ſumere expediret, necne: & cum ueniſſent ſociorum legati, haberetur q; concilium, cæteri quidem quæ uoluẽre, dixerunt, accuſantes plerisq; Athenienſes, & ut bellum fieret poſtulantes. Corinthij uero & antea precati ſeparatim ſingulas ciuitates ut ſuffragia darent de bello mouendo, uerentes ne prius Potidæa euerteretur, & tunc præſentes, ultimoq; loco procedentes, hanc orationem habuerunt:

Tragia inſula.

Pericles in Cariam tendit.

Thucydides. Agno. Phormio.

Samiorum deditio.

Corcyrenſia. Potidæenſia.

Apollinis oraculum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Oratio Corinthiorum apud Lacedæmonios.

γνώμη. LAcedæmonios uiri socij tanquam nec ipsi decreuerint bellum gerendum, iam desinamus incusare, cum nos ad hoc ipsum congregandos putauerint. Debent em̄ ij qui præsunt, sicut in cæteris honore cunctos antecellunt, sic res priuatas æquabiliter distribuentes in commune prospicere. Nos aut quicunque ab Atheniensibus dissociati sumus, non necesse habemus admoneri, ut ab eis caueamus, sed ij potius qui mediterranea nec ad emporia incolunt, ut intelligant nisi inferiora incolentibus opem ferant, difficiliorem se fructuum perceptionem habituros, & item difficiliora subsidia, quæ mare mediterraneis subministrat, nec debere eorum quæ dicuntur praui iudices esse tanquam hæc ad ipsos non pertineant, sed expectare, si res inferius colentium neglexerint, aliquando calamitatem ad se peruenturam, nec de se nunc minus q̄ de alijs consultari. Quo minus eos oportet esse segnes ad bellum pro pace sumendum. Nam grauium quidē hominum est, si non lacessantur iniuria quiescere: Egregiorꝝ autem si lacessiti fuerint, pacē bello mutare, eosdem re bene gesta rursus in concordiam redire: neq; bellorꝝ prosperitate extolli, neq; ex ocio pacis uoluptate captos pati iniuriā. Nam γνώμη. qui propter uoluptatē deses est, is cōfestim desidiæ suæ iucunditate, propter quam segnis est, priuat̄ si quieuerit. Et qui frequenti successu bellorꝝ utitur, hic infida ferocia inflatus, quæ sunt cogitanda non cogitat: Multa em̄ male consulta hostibus inconsultius agentibus emendata sunt. Quinetiam plura quæ bene consulta uidebant̄, turpiter in contrarium ceciderunt. Quia nemo tali opere rem exequit̄, quali credulitate deliberat, sed cum fidutia certa de futuris sentimus: cū timore aūt in actione deficimus. At nunc iniuriam passi nos, & multa habentes in Athenienses crimina, bellū conflamus, ubi istos ulti fuerimus in tempore finituri. In quo nos uictores fore multis de causis credibile est: Primum ꝙ hominū numero & rei militaris peritia præcellimus: deinde ꝙ omnes peræq; ad ea, quæ sunt imperata, properamus, classem aūt qua illi præstāt supplebimus, tum priuatis facultatibus pro rata parte, tū ex pecunia quæ in Delphis est, atq; Olimpijs: mutuati nanq; pecuniam possumus peregrinos illorꝝ nautas maiori mercede cōducere. Mercenariæ enim magis q̄ uernaculæ sunt Atheniensium copiæ, quod minus in nobis contingit, qui plus corporibus q̄ pecunijs pollemus. Quod si uel una nauali pugna superent̄, de ipsis actum est, ut credere oportet: sin resistant, & nos diutius rem nauticam meditabimur, superiores illis futuri animi præstantia, ubi eò peritiæ peruenerimus. Quod em̄ nos natura obtinemus, hoc illis nequaq̄ doctrina contingat. At quo illi præstant sciētia, id nobis est exercitatiōe consequendū: Pecunias quoq; quæ huic rei suppetant, conferemus. An uero durum nobis hoc fuerit, ut cum illorꝝ socij pro sua ipsorꝝ seruitute conferre non recusent, nos pro inimicorꝝ ultione, ac pro nostra salute pecunias erogamus, & certe ne ijs per illos ereptis ob eas ipsas male multemur? Assunt præterea nobis aliæ quoq; belli gerendi uiæ, & in primis solicitatio sociorum ad defectionē, res quæ illis adimat prouētus quibus præpollent, tum regionis illorꝝ inædificatio, & alia quæ nondum quis prospiciat. Perraro bellum eò quò euasurꝝ prædicatur, euadit, multa ipsum per sese præter ea, quæ adsunt, comminiscitur. In quo quisquis erecto uersat̄ animo, tutior existit: quisquis irato, non minus labi consueuit. Cogitemus autem si forent singulis nostrum de finibus ac limitibus cum aduersarijs lites, id debere tolerari. Nunc autem Atheniēses cum ad uniuersos nos, tum ad oppidatim subigendos ualidi sunt, ita ut nisi & frequentes & per regiones ac ciuitates singulas unoq; consilio eis obstiterimus, haud difficulter sint nos separatim agētes oppressuri. Quorum uictoriam de nobis, etsi auditu quoque triste est, tamen qui audit sciat nihil plane aliud afferre q̄ seruitutem. Quod uel oratione agitare fœdum est Peloponneso, nedum re tot urbes ab una infestari. In quo uidemur aut merito esse aut metu patientes, degenerantes à maiorum gloria, quæ Græciam liberauerunt, quod ne ad tutandam quidem nostram libertatem sufficiamus, sinamusq; ciuitatem se efficere tyrannū, cum in una ciuitate tyrannus ut tollatur postulare soleamus, ignari quonam modo ab his tribus maximis incommodis eximamur, uecordia, ignauia, secordia. Neq; tamen ut ista nomina fugiatis, excusationem prætendatis: ꝙ temeritatē deuitaueritis, pleris-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

que pernicioſam: quæ excuſatio, quia multos decepit, contrario nomine ſui accuſatio cognominatur. Quanquam quid attinet quæ hactenus geſta ſunt, longius quàm quatenus nunc expedit reprehẽdere. Expedit autem ijs, qui poſtmodum mala paſſuri ſunt, auxilium nos ferre, quoniam patrium uobis eſt per labores aſſequi uirtutes: nec mores immutare uos decet, qui etſi non diuitijs illos aliquantum atq; potentia ſuperatis, tamen iniquum ſit quod paupertate partum eſt, id per diuitias perdere. Decet cum multis de cauſis fidenter uos ire ad bellum, tum dei reſponſo, qui ſe quoq; adiutorem fore pollicetur, adiutrice etiam cætera Græcia, partim ob metum, partim ob utilitatẽ. Nec ideo fœdera priores rumpetis, quæ deus ipſe qui nos iubet bellare, cẽſet illos eſſe præuaricatos, ſed auxiliũ potius fœderibus ruptis feretis. Ruperunt enim fœdera, non qui reſiſtunt inuadentibus, ſed qui priores inuadunt. Ex quo undiq; nobiſcum bene agitur ſi bellum ſuſcipimus. Quod ſi hæc quæ nos in cõmune exhortandi gratia dicimus, certiſſimum eſt rebus & publicis & priuatis conducere, nolite cunctari cum aliorum libertatem tueri, tum uero Potidæatis opitulari, qui ſunt Dores, & quod olim contrarium erat, ab Ionibus obſidentur. Quoniam res non patitur amplius expectationem, ne palàm fiat nos partim iam lædi, cæteros ne idem paulopòſt patiantur cõuentum quidem feciſſe, ſed ulciſci non audere. Verum uiri ſocij uos ad hanc neceſſitatem deueniſſe, ſimulq; à nobis quæ optima ſunt dici exiſtimantes, bellum decernite, haudquaquam deterriti ſubita illius aſperitate, ſed pacem quæ ex eo diuturna ſequetur, exoptantes. Nam pax magis confirmatur ex bello. At ex ocio non perinde periculo cares, ne bello laceſſaris. Exiſtimantes item ciuitatem quæ ſe in Græcia tyrannum conſtituit, æqualiter conſtitui in omnes, ita ut iam alijs dominetur, alijs dominari deſtinet. Hanc ſi inuadimus, ſubigemus, & ipſi in poſterum tuti habitaturi, & Græcos qui nunc ſeruiunt, in libertatem uindicaturi. Et hæc quidem Corinthij dixerunt. Lacedæmonij uero auditis omnium ſententijs, calculos cunctis, qui aderant, intulerunt ſocijs, gradatim à maxima ad minimam quanq; ciuitatem, & illi frequẽtes de bello ſumẽdo dedêre ſuffragia. Cætera non erat in procinctu exequi quæ decreuiſſent, utpote imparatis. Quapropter uiſum eſt ſingulos conferre quæ expedirent, nec intercedere dilationem. In quo neceſſarium rerum apparatu nõ eſt annus inſumptus, etſi paulominus, donec ſumpto palam bello Atticam inuaderent. Hoc interim tempore legatos ad Athenienſes mittunt crimina obijciẽtes, ut quàm excuſatiſſime bellum illis inferretur, niſi dicto audientes eſſent, primum iubendo tolli dei piaculum, quod quidem tale erat: Cylon quidam Athenienſis fuit uir uetuſtæ nobilitatis, ac potẽs, & qui Olympia uiciſſet. Huic in matrimonium accepta Theagenis Megarenſis filia, tum Megarenſium tyranni, apud Delphos oraculum deus reddidit, quando maximum foret feſtum Iouis, occuparet arcem Athenarum. Is acceptis à Theagene copijs, perſuaſisq; amicis, ubi aduenêre in Peloponneſo Olympia, arcem urbis occupauit, tanquam tyrannum acturus, illud eſſe maximum Iouis feſtum interpretatus, & ſibi, qui uiciſſet Olympia, nonnihil conuenire. An uero in Attica an uſpiam alibi maximum feſtum diceretur, necdum ille conſiderauerat, quod oraculum declarauerat. ſiquidem ſunt apud Athenienſes quoq; Dialia, maximus dies feſtus, quæ Iouis Melichij uocantur, extra urbẽ, ubi totius populi concuentu plericq; non ueras uictimas immolant, ſed commode aſſimulatas. Credens itaq; Cylon ſe recte ſentire, opus aggreſſus eſt. Quo cognito, Athenienſes ex agris ad hos coercẽdos, uniuerſi concurrũt, obſeſſosq; oppugnant. Sed diutina obſidione affecti magna ex parte diſceſſêre, delegata nouem principibus cuſtodia, & permiſſo, quod optimum cenſerent eſſe, agendi arbitrio. Tunc hi nouẽ principes multa ſane ad remp. pertinentia adminiſtrarunt. At ij qui cum Cylone obſidebantur, miſere habebant cibo & aqua defecti. Et ipſe quidem Cylon eiusq; frater fecerunt clàm fugam. Cæteri uero fame cõſumpti, nõnullis iam extinctis, ſupplices ad aram, quæ eſt in arce, ſedẽrũt. Quos ſurgere iuſſos, ij quibus permiſſa cuſtodia erat, cum uiderunt expirantes in templo, ne quid in eo ſceleris admitterent, abductos interemerunt, quoſdam etiam ipſo tranſitu, & apud pcipuos deorũ atq; ad altaria ſedentes. Vnde impij ac prophani & illi & ab eis progeniti ſunt appellati, inſuper & ab Athenienſibus in exilium acti, necnon à

Piaculum Athenien. Cylon. Athenienſ. Theagenes Megarenſis.

Dialia. Melichius Iupiter. Cylon arcem adoritur.

Cylonis fuga.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cleomene Lacedæmone postea cum Atheniẽsibus seditione laborantibus, non modo uiui expulsi, sed etiam sublata defunctorum ossa sunt abiecta, nihil tamen minus postea reuerterunt, genusq; illorum adhuc in ciuitate perstat. Quod piaculum Lacedæmonij exterminari iubebant, utiq; ante omnia deorũ uicem ulciscẽtes. Sed sciẽtes Pericles. Periclen Xanthippi filiũ huic piaculo affinẽ esse materno ex genere, credebant eo deiecto, facilius sibi de Athenienſibus succeſſurum. non tamen tanta spe, ut hoc ille pateretur, quanta ut hoc ipsum ei apud populum conflaret inuidiam, q; ex magna parte hoc existeret bellum ne ille damno afficeretur. Etenim cum esset, ut illis temporibus potẽtissimus ciuitatis & reipublicę administrator usq; quaq; Lacedæmonijs aduersabatur, nec sinebat Atheniẽses succumbere, sed ad bellum excitabat. Iusserũt itaq; uicissim Athenienses Lacedæmonijs, ut & ipsi piaculum ex Tænaro tollerent. Siquidem Lacedæmonij aliquando è templo Neptuni à Tænaro excitatos, abductosq; fugitiuorum supplices obtruncârunt. Quamobrem sibi ipsis opinantur ingentem terræ tremorem apud Spartam extitisse. Iusserũt præterea eosdẽ tollere piaculũ Palladis Chalcidoniæ, quod hũc in modũ cõtigit: Postquam Pausanias à Spartiatis primũ reuocatus ab imperio prouinciæ in Hellesponto criminibus absolutus est, publice nõ amplius est dimissus, sed ipse priuatim sumpta triremi Hermionide sine Lacedæmonijs abijt in Hellespontum, uerbo quidem ad Græcum bellum, re autem cum rege transigẽdi negocij gratia, quod inchoauerat, affectans Græciæ principatum. Atq; hinc primum libertatem erga regem instituens, totius rei principium fecit. Cum primo aduentu post reditum è Cypro, Byzantium, quod Medi necessarijq; regis atq; conati tenebant, cepisset, & eos qui intus erant, remisit ad regem captiuos clam socijs, iactata illorum fuga, adiutore in hac Congylus. re Congylo Eretrienſi, cui curam Byzantij captiuorumq; mandauerat. Eiq; Congylo dedit ad regem epistolam in hæc uerba, ut postea compertum est:

Epistola Pausaniæ ad regem.

PAusanias Spartæ dux, istos tibi quos armis cepi, conciliandi tui gratia missos facio, habeoq; in animo, si tua uoluntas fert, filiam tuam in matrimonium ducere, ac tibi Spartam cum reliqua Græciæ obnoxiam reddere. Cui rei par esse mihi uideor, communicatis tecum consilijs. Hoc igitur si tibi est cordi, fidelẽ mittito ad mare quempiam, qui cum cætera colloquar. Hæc demum significabat epistola. Ex qua Xerxes uoluptatem cum cepisset, misit Artabazum Pharnaci filium in oram maritimam iussum accipere prouinciam Dascylitem, Megabata qui præfuerat, reuocato, dataq; ei epistola ad Pausaniam, ut eam Byzantium quàm celerrime mitteret, illiq; sigillum ostenderet: & si quid Pausanias de ijs ipsis negocijs mandaret, quàm rectissime & quam fidelissime conficeret. Ille ubi uenit, cum alia, quemadmodum dictum est, confecit, tum uero epistolam misit in hæc uerba respondentem:

Artabazus Xerxis legatus Megabatas. Xerxes.

Epistola regis Pausaniæ respondentis.

ITa inquit rex Xerxes Pausaniæ, & ob uiros quos mihi trans mare ex Byzantio saluos esse uoluisti, habetur tibi gratia, nunq; domi nostræ delenda: & uerbis tuis gaudeo, neque nox te, neque dies remoretur, quin sedulo agas quod mihi spopõdisti, nullis retardatur neque auri argentiq; sumptibus, neque copijs ubicubi præsto illas esse oportebit. Verum cum Artabazo uiro egregio, quem ad te misi, transige nihil diffisus. Vnde & meæ & tuæ res ex amborũ dignitate atq; utilitate optime habebunt. His Pausanias literis acceptis, cum prius in magna fuisset apud Græcos ueneratione propter imperij magnitudinem, tunc maiorem in modum animos sustulit, non sustinens modesto more uiuere, sed Medico cultu è Byzantio pdijt, euntẽq; per Thraciam Medi atq; Aegyptij satellites comitabantur. Mensa quoq; ei Medica apponebat. Deniq; cogitationem cohibere non poterat, paucis actibus prodens, quænam animo in posterum maiora esset acturus. Ad hæc difficilẽ aditu se præbebat, tanquam acerba in omẽs æqualiter utebat iracũdia, ut nemo posset accedere. Eapropter uel maxime se ad Atheniẽses socij applicauerũt. Quibus rebus cognitis Lacedæmonij eũ ob hæc ipsa primũ reuocaue-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

runt, postquam rursus Hermionide naui in iussu eorum profectus, eadem agere notatus est. Et Byzantio expugnantibus Athenienſibus eiectus Sparten non rediit, ſed in Troadis quibuſdam pagis ſe tenens, tractare cum Barbaris, nec ſyncere moram facere delatus eſt. Ita non iam cunctandum ſibi amplius putauerũt, miſſoq; caduceatore cum bacillo ephori, id eſt, tribuni plebis, edicunt homini à caduceatore ne diſcederet, alioqui Spartiatas bellum indicere. Ille uolens quàm minimũ ſuſpectus eſſe, ſperansq; pecunia ſe criminibus abſolutum iri, iterum redit Sparten, ante omniaq; in carcerem ab ephoris conijcitur. Licet enim hoc ephoris in regem agere. Mox deinde per quoſdam quos corruperat exiuit, exhibuitq; in iudicium ſeſe inſimulare uolentibus. Et ſignum quidem euidens nullum Spartiatæ habebant, neq; inimici, neq; ciuitas omis, quo ſtantes libere multarent uirum utiq; tum regij generis, tum impræſentiarum præditum dignitate. Nam regis Pliſtarchi Leonidæ filij adhuc pueri tutelam patruus geſſerat. Multum tamen ſuſpicionis dabat uitæ inſolentia, & Barbarorum æmulatione, ne illis ſe ſimilem eſſe apud ſuos affectaret. Cuius cum alios actus ſicubi leges atque inſtituta tranſgreſſus eſſet conſiderabant, tum q; aliquando tantum ſibi tribuiſſet, ut in tripode quem apud Delphos Græci ex Medorum Manubijs primitias conſecrauerant, priuatim hoc elegum carmen inſcriberet:

Pauſanias in uincula conijcitur. Ephororum autoritas.

Poſtquam Græcorum dux agmina Medica fudit,
Phœbo Pauſanias hæc monumenta dedit.

Quod carmẽ Lacedæmonij protinus è tripode deleuerunt, ſcripſeruntq; ciuitates nominatim quæcunq; ſimul Barbarum euerterũt. Hoc quoq; Pauſaniæ crimini dabatur quod in ipſo reatu uel multo magis abhorrere à mẽte hominis rei uidebatur. Quippe audiebant quiddam eum agitare cum ſeruis, prout & erat. Spondebat enim illis & libertatem & ciuitatem, ſi ſecum inſurgere & omnia exequi uellent. Verum ne ſic quidem, nec ſeruorum indicijs fas eſſe ducebant, noui quicquam in eum ſtatuêre, utentes quo cõſueuerant more erga ſeipſos, ne celeres eſſent ad aliqd de uiro Spartiata, quod inemendabile ſit, ſine indubitatis indicijs decernẽdum. Priuſquam hoc fieret, quidam (ut fertur) qui poſtremas ad regem ſcriptas epiſtolas erat ad Artabazum perlaturus, uir Argilius, & aliquando ipſius amaſius, idemq; illi fideliſſimus, ad eos indicium detulit, territus ex quadam animi cogitatione, quod nemo prorſus rediret ſuperiorum nunciorum, aſſimilatoq; ſigillo, ne ſi deceptus eſſet opiniõe, aut ſi quid ille reſcribi poſtularet, agnoſceret, ſoluit epiſtolas, in quibus prout ſuſpicabatur ad aliquid tale mittebatur, inuenitq; ſcriptum ut ipſe occideretur. His literis per hunc oſtenſis, ephori uehementius illi quidem crediderunt, ſuis tamen autibus ipſum Pauſaniam audire uoluerunt, hoc hominis machinamento, ut ſpecie ſupplicis ad Tænarum ueniret, conſtructoq; latibulo duplici ſæpe diſcluſo, quoſdam ex ephoris abſcondit. Quò cum ad hominem Pauſanias ueniſſet, cauſamq; obſecrationis ſciſcitaretur, plane omnia cognouerunt: illo tum incuſante quæ de ſe ſcripta eſſent, tum referente ſingula & ſe, quem, nunquam miniſterijs quæ ad regem pertinerent adhibitum uoluiſſet, tamen hoc honore præ cæteris dignum putauerit, ut quemadmodum priores miniſtri, periret: & iſto hæc ipſa cõfitente, & impræſentiarũ non ſinente iraſci, ſed fidem per ipſum templũ dante futuræ ſalutis, orante ut quàm uelociſſime pergeret, ne quæ agẽda eſſent impediret. Hæc cum diligenter audiſſent ephori, abierunt, planeq; rem compertam habentes, comprehendendũ Pauſaniam in urbe curauerunt. Qui cum iam comprehendendus eſſet, conſpecto in uia unius ephororum uultu, fertur intellexiſſe qua gratia ueniret, alteriusq; id tacito nutu ob beneuolentiam ſignificantis, in templum Palladis Chalcidoniæ ſe proripuiſſe, curſuq; cæteros præueniſſe. Erat aũt in uicino fanũ, in cuius ædiculam ingreſſus, ne ſub dio agens affligereretur, quieuit. Statimq; q inſequebantur affuerunt. Tum denudato tecto ædiculæ, obſtructiſq; ianuis, illum intus agentẽ & interius reductũ cuſtodientes atq; obſidẽtes, fame expugnauerũt. Eũ cũ iam efflaturus animam eſſet, prout ſe habebat in ædicula ubi cognouerũt, è fano educũt adhuc ſpirantẽ, q eductus cõtinuo expirauit. Eundẽ in foſſatũ (in quod noxij ſolẽt) deiecturi erant.

Lacedæmoniorum tarditatem in puniendo attende. Argilij commentum.

Pauſanias iubetur comprehendi.

Pauſaniæ interitus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

postea uisum alicui in propinquo defodere. Sed deus qui est apud Delphos, oraculum postea reddidit Lacedæmoniis, sepulchrum eo transferrent ubi discessisset. Et nunc situs est ante fanum, ut lapides literis inciſũ declarant. Ac tanquam piaculũ admisissent, duo pro uno corpora Palladi Chalcidoniæ redderent, quod & fecerunt duabus ex ære statuis pro Pausania consecratis. Athenienses igitur tanquam deus quoq; piaculũ iudicasset, uicissim exigerunt à Lacedæmoniis illud amoueri. At illi missis ad Athenienses legatis, Themistoclem eiusdem, cuius Pausaniam, proditionis, insimulant, q; cum Medo senserit, ut cõpererunt ex factis circa Pausaniam probationibus, postulantq; eisdem eum affici supplicijs. Isti fidem uerbis habentes (erat autem Themistocles extoris apud Argos uitam agens, & per cæteram Peloponnesum commeare solitus) mittunt unà cum Lacedæmoniis ad illum simul persequendum, paratis quosdam cũ mandatis, ut ducerent ubicunq; eum adipiscerentur. Themistocles rem præsentiens, ex Peloponneso in Corcyram, quo de populo bene meritus erat, profugit. Illis uereri se dicentibus, tanquam Lacedæmonios Athenienses q; si eum tenerent hostes habituris, deductus ab eis est in oppositam continentẽ, & persequẽtibus ijs quibus hoc mandatum erat, ad rumorem, quanam iret, compulsus est præ incerto consilij ad Admetum Molossorum regem, non sibi beneuolum, diuertere, tunc fortè domo absentem, sed ab uxore eius cui supplicem se præbuerat, edoctus, ut eorum sumpto filio apud lares sederet, non ita multo post reuerso Admeto ostendit quis esset, nec si quid ipse illi Athenienſium supplici contra dixisset, æquum esse censeret sumere pœnas de profugo. Se enim nunc multo imbecilliorem ab illo lædi, quàm ille tunc fuisset, cum læsus est: & generosum esse, pares à paribus expetere ultionem. Præterea se quidem illi pro cõmodo quodam, nõ pro salute laboranti, fuisse aduersatum, ipsum uero si ijs qui persequerentur, & ob eam causam traderet hominem, salute animq; priuaturum. His auditis Admetus, eum cum suo filio, ut illum tenens sedebat, erexit: Est enim hoc maximum supplicandi genus, nec Lacedæmoniis Athenienſibusq; multa memorantibus tradidit, sed dimisit uolentẽ ad regẽ peregre itinere pedestri ad alterum mare usq; Pydnam, quæ erat Alexandri. Ibi nauigiũ nactus quod in Ioniam iter habebat, eo cõscenso tempestate delatus est in exercitũ Athenienſem, q; Naxum obsidebat, ac territus, gubernatori aperit quis esset. Nam ignotus ijs q; in naui erat, quodq; fugeret: & nisi ipsum seruet, ait se dicturum ab illo duci pecunia, persuaso remedium esse, ut nemo ante confectam nauigationem nauim exeat, si acquiescat, dignam se ei gratiam redditurum. Atq; ita fecit gubernator. & cum diem ac noctem in salo supra exercitũ stetisset, postea Ephesum tenuit, quem Themistocles liberali pecunia prosecutus est. Venerũt enim ei postmodum & Athenis ab amicis & Argo qui superauerant. Et cũ quodam maritimo Persa in mediterranea profectus, literas ad Artaxerxen dedit Xerxis filiũ nuper regnare incipientẽ, in hanc sententiam: Themistocles ad te uenio, q domũ quidẽ uestram usq; eo prohibui multas inferre Græciæ calamitates, quo ad patrẽ tuũ nos inuadentẽ coactus sum propulsare. Sed multo plura bona cõtuli, postq; mihi integro fuit. Et ille quod in periculo positus iterum reuersus est, hoc mihi beneficiũ debet. Scripserat autem ex Salamine Themistocles illi ut occuparet reditũ, & põtium quam tũc falso futuram propter eũ simulauerat solutionẽ. Et nũc magno tibi emolumẽto futurus adsum, pſequentibus me Græcis, ut tibi amicũ. Cõstitui autem annũ hic subsidere, ut ea tibi demonstrẽ, quorum gratia uenio. Rex admiratus (ut aiũt) illius propositũ, ita agere iussit. Hic intra annũ quo moratus est, quicquid disci potuit & linguæ & consuetudinis Persicæ didicit. Exactoq; anno ad regẽ se cõtulit, effectusq; est apud eũ magnus, & quantus nemo unquam Græcorum, tum propter priſtinam hominis dignitatem, tum propter spem quam proponebat ei Græciam subijciẽdi, maximeq; quod specimen sui dabat, ut solers uideretur. Fuit nanque Themistocles qui uim ingenij sui ualidissime significaret, & in hoc multo magis quàm quiuis alius admiratione dignus, natura solers, neq; præcedẽte ulla, neq; antecedẽte doctrina, ad subitos casus præsentissimi cõsilij. futurorum optimus plerunque coniector, eorum quæ inter manus haberet, efficax administrator, quorum esset inexpertus ab ijs commode iudicandis, nõ alienus: in rebus adhuc ambiguis, quid

Themistoclis profugium.

Admetus Molossorum rex.

Admetus Themistoclẽ seruat.

Themistocles dimittitur. Pydna.

Themistoclis ad Artaxerxen epistola.

Themistoclis præconium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

melius peiusve foret præcipue prouidens: deniq; in omnibus dicendis, tum naturæ beneficio tum cõsilij celeritate præstantissimus, hic eorum quæ oporteret explicator extitit. Morbo autem correptus uita defunctus est. Quidam aiunt eum ſponte etiam ueneno decessisse, desperantem posse præstare quæ regi spopondisset. Itaq; monumentum eius apud Magnesiam Asiæ in foro ostenditur. Nam huic regioni præfuit à rege sibi datæ Magnesiæ quidem ob panem, quæ quotannis quinquagena pendebat talenta, Lampſaco autem ob uinum, putabatur enim tunc ea uini hubertate præstare, Myunti uero propter obsonium. Ossa eius dicuntur à propinquis domum reportata ipsius iussu, clamq; Atheniẽsibus in Attica fuisse humata. Neq; em̃ fas erat proditiõis reũ sepeliri. Hunc exitum habuerunt Pausanias Lacedæmonius, & Themistocles Atheniensis, apud suos uterq; Græcorum nobilissimi. Lacedæmonij cum in prima legatione ista iussissent, inuicemq; iussi essent de piaculis tollendis, iterum aditis Atheniensibus iubent restitui Potidæatas, & Aeginam suis sini uiuere legibus & super omnia negant apertissime bellum fore, si decretũ de Megarẽsibus illi reuocent, quo Megarensibus interdictum erat portibus in Athenienſium ditione, & foro in Attica. Athenienſes cum in cæteris, tum uero in decreto reuocando non parendum esse censuerunt, dantes crimini Megarensibus, quod exercerent ſacrum ſolum & indefinitum, quodq; fugitiuos receptarent. Ad extremum uenerunt Lacedæmone legati, Ramphius Malesippus & Agesandrus, nihilq; ex consuetis dixerunt, uisi hæc: Lacedæmonij pacẽ uolunt esse, fuerit autem si Græcos liberos dimittatis. Cõuocato concilio Athenienſes, factaq; in medium consulendi potestate, uisum est semel de omnibus respondendum. Et alij multi procedentes in utranq; partẽ differebant, uel oportere ſumi bellum, uel non oportere, nec illo decreto impediri pacem, ſed esse reuocandum. Tum procedens Pericles Xanthippi filius, uir ut illis temporibus, primus, ac in dicendo & agendo præstantissimus, hanc ſententiam dixit: Legati Lacedæmoniorum

Oratio Periclis apud Athenienſes.

ETſi non me fallit uiri Athenienſes, non eodem ardore bellum homines gerere, quo ad id inducuntur, ſed ex euentis mutare ſententiam, ego tamen ſemper in eadem permaneo, non cedendi Peloponnenſibus, uideoq; ſimilia ac proxima iis, quæ primus mihi esse consulenda æquum esse existimans, eos qui ex uobis meæ ſententiæ assentient, ſi quid præter communem opinionem aduerſi contigerit, illic ſuccurere: ſi hoc non contingat, prudentiam ſibi uẽdicare. Solent enim calamitates accidere non minus temere, quàm per hominum cogitationes. Eoq; quoties aliquid inopinatum accidit, consueuimus incuſare fortunam. Lacedæmonios cum antehac inſidiatos fuiſſe nobis, tum uero nunc inſidiari palam est. Quippe qui ex conuentis ubi dicitur utroſq; de rebus controuerſis offerre inuicem, & admittere iudicium, obtinẽtes quæ tenebant, neq; ipſi postularunt iudicium, neq; nos dantes receperunt, q uidelicet bello malunt diluí crimina, quàm uerbis. Nec iam ad id postulandum, ſed ad imperandum præstò ſunt, iubentes ut à Potidæa decedamus, Aeginam liberam ſinamus esse, decretum in Megarenſes antiquemus. Hi postremi qui uenerunt, præcipiunt ut Græcos ſuis legibus dimittamus. Ne quis tamen ueſtrum de exigua re bellum fore arbitretur, ſi decretum non antiquauerimus de Megarenſibus, quod illi maxime prætendunt, ſi antiquetur, bellum nõ fore, ne uos quidem committatis, ut quaſi exiguam ob rem bellum ſuſceperitis. Nam hoc exiguum omnium continet firmitatem, noſtræ ſpecimenq; ſententiæ: quod ſi illis conceſſeritis, protinus aliquid aliud maius imperabitur, tanquam ad obſequendum metu adactis. At ſi ſemel eis acriter abnueritis, redditis illos faciliores ad loquendum ex æquo uobiſcum. Atq; hoc reputate uobis aut obtemperandum illis antequam aliquid cladis accipiatis, aut quod mihi ſatius uidetur, bellandum, nullo ſeu magno ſeu paruo prætexto cedentibus, nec cum metu quæ acquiſiuimus poſſeſſuris. Nam ſimili ratione poſſent merito proximis quibuſque eandem ſeruitutem indicere ante iudicium, ſiue grauiſſima ſiue leuiſſima eorum imperata. Si uero bellum extiterit, ſaluis ſuis utriuſq; partis uiribus, cur non peiore conditione futuri ſimus? Cognoſcite ergo ſigillatim omnia audientes, Iam primum Peloponnenſes operarij homi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nes ſunt, pecuniam neq; publicæ neq; priuatim habentes. Deinde bellorum diutinorum maritimorum imperiti, quia exiguum præinopia in medium conferunt. Atque huiuſcemodi homines non ſæpe aut naues implere poſſunt, aut pedeſtres exercitus emittere, quod ab re familiari ſunt abſentes pariter & abſumentes. Adde ſi mari intercludantur, cum bella magis ſuſtineant facultates & copiæ quàm uiolentæ collationes, operarij homines promptiores ſunt ad bellandũ corporibus quàm pecunijs, pro certo habentes illa quidem è periculis euaſura: has autem quo minus ante finem belli erogent non poſſe recuſare, præſertim ſi diuturnius opinione ſua (ut credibile eſt) fuerit bellum. Nanq; Peloponnenſes & ſocij in uno quidem prælio pares fuerunt omnibus Græcis, in bello impares, ijs qui eſſent inſtructiores, quia non uno concilio utẽtes, ex templo quod agendũ eſt, ac repente peragunt, & cũ in ſuffragijs dandis ſint omnes æquales, gente diſpares, ſuo quiſq; commodo uacant, ex quo nihil profecti effici ſolet, aliijs puniri quenpiam maxime uolentibus, alijs abſumi rem domeſticam maxime nolentibus. Et cum in concilium cunctanter coeant, breui momento de rebus communibus deliberant, maiore temporis parte rem familiarem adminiſtrant, nemine opinante rempublicam ſuam unius negligentia lædi, ſed pro ſe cuipiam alteri curæ fore iſta proſpicere. Hoc cum ſinguli opinentur, latet eos commune bonũ ab omnibus perdi. At quoties his rebus ſedulam curam adhibere uolunt, id facere prohibentur pecuniarum penuria, cum tamen belli tempora hoc dum fiat non expectent. Neq; eſt quod uallo murali illorum aut claſſe terreamur. Nam muro quidem urbem, quanta hæc eſt uallare, uel in pacato arduum ſit, nedum in hoſtico, tametſi non minus & nobis licet uiciſſim muros extruere in illorum ſolo. Quod ſi muro illi præſidium impoſuerint, nocebitur quidem nobis, tum excurſionibus in aliquam partem agri, tum hominum ad illos tranſfugijs, nõ tamen ſufficient ad nos prohibendos, quin in ſuam terram tranſgreſſi illic ædificemus, & quo genere antecellemus, claſſe nos defendamus, q certe ex uſu rei naualis plus peritiæ habemus ad pugnam terreſtrem, quàm ipſi exuſu militiæ terreſtris ad pugnam naualẽ. Nec facile eſt illis rei nauticæ gnaros euadere: nam cum nos à bello Medico id exercentes, non tamen cito conſecuti ſumus, quo tandem modo uiri, telluris, non maris cultores, & præterea aſſidue claſſis incurſionibus in hoc aſſuefcere prohibendi, conficiant quippiam alicuius momenti: atq; aduerſus paucorum impetum, quanuis imperiti, tamen freti ſua multitudine periculum fortaſſe capeſſerent, aduerſus multas undiq; ingruentes, id facere ſuperſedebunt, ac ipſa deſuetudine imperitiores futuri, & (quod conſequens eſt) inertiores. Genus artis eſt, ut quidlibet aliud, res nautica, nec quæ temporum ſucciſiuis cõtingat, ſed potius in qua exercenda nihil ſucciſiui temporis relinquatur. Quod ſi amota Olympiacorum aut è Delphis pecunia, ſolicitent maiore mercede nautas peregrinos, à nobis conductos, id uero ægre facerent, etiam ſi ipſi neq; hoſtes nobis eſſent, & cum ſuis incolis nauigarent. Nunc autem hoſtes ſumus, quodq; ualidiſſimum eſt, gubernatores habemus noſtros populares, alioſq; adminiſtros, & plures & meliores quàm reliqua omnis Græcia. Neq; quiſquam hoc in animum inducat periculum ſubeſſe, ne noſtri mercenarij milites hinc ad illos tranſfugiant minore cum ſpe, utpote ob maius quidem ſtipendium, ſed ad paucos dies. Et hæc ſunt & his ſimilia quæ mihi de Peloponnenſibus uidẽtur dicenda, iſta de nobis nos eorum quæ illis obijcimus immunes, & alia egregia habere, quæ illi non habent. Qui ſi noſtram inuaſerint, nos illorum uiciſſim cum claſſe inuademus, non ex æquo futura iactura, nobis partem Peloponneſi uaſtantibus & illis omnium Atticam, quoniam non alia ſupereſt illis regio bello libera, ut nobis qui multum præterea terræ & inſulis & in continente obtinemus. Magna enim res eſt maris imperiũ. In quo animaduertite: Si enim inſulani in aliquo eſſemus, eſſemus inexpugnabiles. Cui rei nunc animo proxime accedentes, debemus terram cum ſuburbanis pro relicta habere, maris autem ac urbis cuſtodiam agere, nec cum Peloponnẽſibus ob ſuos agros uaſtatos iraſcentibus, qui multo ſunt plures, cõferre pugnam. Qui ſuperiores ſi euaſerimus, rurſus ab inferioribus nõ oppugnabimur. Si quam autem in pugna cladem acceperimus, ſubſidia ex ſocijs, unde noſtrum robur exiſtit, perierint. Neq; enim ſocij noſtri quie-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſcerit iam nobis ad ſe, cum exercitu inuadēdos inualidis. Nec uillas & agros qui amittuntur, decet nos deplorare, ſed corpora. Non enim poſſeſſiones uiros, ſed uiri poſſeſſiones nanciſcuntur. Adeo ſi crederem me uos perſuaſurum, ſuaderem ut ipſi ad illas uaſtandas proceſſeritis, oſtenderitisq; Peloponnenſibus uos eis ob iſtas non eſſe obtemperaturos. Alia inſuper multa habeo quibus uictoriæ uobis ſpem faciam, ſi uolueritis, & propagandi imperij, ſi huic modo bello pariter & alijs, quæ debemus ultrò ſuſcipere, uacauerimus. Nam magis uereor domeſtica noſtrorum peccata, quàm aduerſariorum cogitata. Verum iſta quæ ſint alia oratione, cum tempus rerum agendarum aderit, à me explicabuntur. Nunc autem legatos cum hoc reſponſo dimittamus: Megarenſibus nos non interdicere foro & portubus, dum & Lacedæmonij non interdicant uſu urbis ſuæ peregrinis, ut nobis ſocijsq; noſtris. Quia ſicut illud quod ipſi faciunt, ita quod nos impedimento non eſt fœderibus ſeruandis. Ciuitates quoq; liberas ſinere, ſi modo liberas, cum fœdera inita ſunt, habuimus. Et ſi illi ciuitatibus ſuis reddant, ut ſic liberæ ſint, ne in republica adminiſtranda Laconica inſtituta ſectentur, ſed ſuis legibus uiuant, & pro ſuo quæq; arbitratu. Quin etiam uelle nos ex conuentis, iudiciorum adire complexum, nec bellum moturos, ſed motum nobis propulſaturos. Hæc enim ſunt iuſta pariter & decora, huic ciuitati quæ reſpondeantur, ſimulq; nos intelligere oportet, tum neceſſe eſſe bellum geri, quod ſi uoluntarij potius ſuſceperimus, minus infeſtum hoſtem habebimus, tum è maximis quibuſq; periculis, maxima perinde operæprecia & publice & priuatim ſecutura. Itaq; patres noſtri Medis obuiam euntes, nō ex tanto, quanto nos ſumus prædĭti imperio, imò relictis rebus quas poſſidebant, & conſilio potius quàm fortuna, & præſtantia maiore quam uiribus, barbarum repulerunt, & hucuſq; imperij progreſſi ſunt. Quod nequaquam deſerere debemus, ſed omni ope & hoſtibus reſiſtere, & conari ut hoc poſteris non imbecillius tradamus.

γνώμαι.

Pericles quidem hæc locutus eſt. Quem Athenienſes optime conſuluiſſe exiſtimantes, in ipſius ſententiam decretum fecerunt, & ex eius oratione Lacedæmonijs reſpondĕrunt ſigillatim, ut ille docuerat in ſumma, nihil ex ijs quæ iuberentur, ſe eſſe facturos, paratos tamen in iudicio æquabili atq; communi diluere obiecta. Et illi quidem domum redire nulla poſtea legatione miſſa. Hæ aūt cauſæ diſcordiæ quæ inter utroſque ante bellum extiterunt, incœptæ ſtatim ab ijs, quæ in Epidamno & Corcyra ſunt acta. Nihil tamen minus inter has diſcordias commercia inter ſe habebant, ſeq; mutuo adibant, citra caduceatores quidem, ſed non citra ſuſpicionem. Nam ea quæ fiebant, perturbatio fœderum erat, ac belli materia.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SECVNDVS.

Hinc iam initium ſumit inter Athenienſes Peloponnenſesq; & utrorunq; ſocios bellum, quod & nullo inuicem commercio citra caduceatorem, & nulla ex quo cœpit intermiſſione geſtum eſt, ordine ſcriptum ut ſingula quæq; æſtate atq; hyeme ſunt acta. Nam quatuordecim quidem annos tricennalia fœdera, quæ poſt debellatam Eubœam inita fuerant, duraueruīt. Quintodecimo autem anno ſub Chryſide tunc apud Argos duodequinquageſimum ſacerdotij annum agente, & Aeneſio apud Spartam ephoro, & Pythodoro iam alterum menſem Athenienſibus præſidente, ſexto menſe à pugna apud Potidæam commiſſa, ineunte uere, Thebanorum quidam paulo plures trecentis, ducibus Bœotiorum primoribus Pythangelo Phylidæ, & Diemporo Onetoridæ filio, primum circa ſomnum cum armis ingreſſi ſunt Platæam Bœotiæ Athenienſium ſociam. Quibus portas aperuerūt ijdem, qui eos induxerant uiri Platæenſes, Nauclides & qui cum eo uoluntarij erant, priuatæ potentiæ gratia, ciuesq; ſibi inimicos deſtruendi, & urbem tradendi Thebanis. Egerunt autem

Chryſis. Aeneſius. Pythodorus. Pythangelus. Diemporus.

D

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Eurymachus. hæc per Eurymachum Leontiadæ Thebanorum potentiſſimum. Et etiam Thebani prouidentes utiq; bellum fore, ſtatuerunt Platæam ſemper ipſis infeſtam, in pace nõdum moto palàm bello, intercipere. Quo facilius iſti ingreſſi, nulla dum poſita cuſtodia latuerunt, poſitiſq; in foro armis, non crediderunt ijs qui ſe deduxerant, ut rem exequerentur, & ad domos inimicorum tenderent, ſed decreuerunt mitibus uti edictis, & in concordiam amicitiamq; adducere ciuitatem, ſperantes hunc in modum facile populum conceſſurum. Itaq; præco edixit, ſi quis uelit patrio Bœotiorum inſtituto eſſe in belli ſocietate, poneret apud ipſos arma. Platæenſes ubi ſenſerunt intus eſſe Thebanos, ac repente captam urbem ſuſpicantes, timentesq; ne multo plures ueniſſent, (non enim per noctem uidebant) conditionem acceperunt: habitiſq; colloquijs quieuerunt, præſertim cum nihil in quenpiam noui tentaretur. His actis animaduerterũt non multos eſſe Thebanos, ne magno negocio ſi inuaderentur poſſe ſuperari. Nam populus Platæenſis ab Athenienſibus deficiebat inuitus. Viſa igitur eis eſt res eſſe tentanda, ſuffoſſiſq; communibus parietibus ut peruij eſſent, ne per uias commeantes ſe proderent congregantur, ac plauſtra iumentis libera in uijs ſtatuunt, ut uicem muri præſtarent, itemq; cætera conſtruunt, prout quicque in utilitate præſenti fore uidebatur. Cum pro facultate parata ſunt omnia, nocte etiam in cuſtodijs acta, iamq; ipſo aduentante diluculo, è domibus in eos uadunt, ne in luce cum ferocioribus conſererent manus, & ex æquo dimicantibus, ſed cum ijs qui per noctem timidiores, ut in urbe inexperta, eſſent ipſis imbecilliores. Ita repente irrumpentes, ſtatim ad manus ueniunt. Illi ut cognouerunt opinione decepti, in ſeipſos conglobabantur, & ſiquâ erumpere poſſent, impreſſionem faciebant. Cumq; bis terve repellerentur, tum uero multo ſtrepitu, & ipſorum inuadentium, & mulierum domeſticorumq; pariter à domibus clamantium, ululantium, & lapides ac tegulas iacientium. Ad hæc pluuia quæ multa nocte illa fuerat, terrebantur, ac dantes terga per urbem fugiebant, pleriſq; ut in tenebris & in cœno ignaris quæ uiæ peruiæ forent, quâ ſeruari ſe oporteret. Nam tunc in fine erat menſis, & quo minus poſſent effugere, gnaros perſecutores habentibus, ex quo permulti conficiebantur. Et quidam Platæenſium portas per quas intrârant, quæ ſolo patebant ſpiculo, pro uecte in ſeram traiecto obſerauit, ut ne illâc quidem exitus foret. Eorum qui per urbem agebantur, quidam conſcenſis muris, ſeipſos foras deiecerunt, quorum plerique extincti ſunt, quidam apud deſertas portas, data à muliere ſecuri, latitantes, diſtracta ſera exîêre, nec ij multi. Nam cito reſcitum eſt. Alij alibi per urbem paſſim trucidabantur, maxima tamen pars præcipueq; qui confecti erant, irrumpunt in grande ædificium muris contiguum, cuius fores erant forte apertæ, opinati ianuas eſſe portas, & plane illam uiam extra ferre. Eos ut Platæenſes uidere comprehenſos, deliberabant utrum ita ut erant incenſo ædificio concremarent, an alio pœnæ genere uterentur. Tandem & hi & cæteri Thebanorum qui ſupererant per urbem palati, dediderunt ſeſe Platæenſibus & arma, arbitratu ſuo uſuris. Et ij quidẽ qui apud Platæam erant, ita egerunt. Cæteri autem Thebani, quos iam per noctem cum omnibus copijs ueniſſe oportuerat, ſi quid minus procederet ingreſſis, accepto in uiam rei geſtæ nuncio, ſuppetias ierunt. Abeſt autẽ Platæa à Thebis ſtadia ſeptuaginta, & aqua eius noctis fuerat remorata uenientes. Siquidem Aſopus amnis fluebat multus, nec tranſitu facilis erat. Itaq; facientes iter in pluuia, & uix tranſmiſſo flumine, ſero uenerunt, iam ſuorum alijs interfectis, alijs captis. Re comperta, conſultabant de inuadendis ijs, qui extra urbem agebant, Platæenſibus. Erant nanq; in agris & homines & utenſilia, qualia in pace, cum nulla eſt calamitatis expectatio: eo conſilio, ut ſi quem caperent, is eſſet pro ijs qui intra urbem, ſi qui modo uiui, ſupererant. Adhuc his deliberantibus, ſuſpicati Platæenſes aliquid huiuſmodi futurum, ſolicitiq; pro ijs qui foris eſſent, caduceatorem ad Thebanos miſerunt, qui diceret non ſanctè illos facere, qui ſtante fœdere, conati ſint ipſorum occupare urbem: quod ſupereſt, nihil exterius lædant: alioqui ſe interempturos quos uiuos haberent: reddituros autem illis eoſdem, ſi ex ipſorum agro recederent. Hæc illos Thebani aiunt iureiurando confirmaſſe. Platæenſes pernegant ſe ſpopondiſſe plane reddituros continuo captiuos, & habito prius cũ

Bœotiorum aſtutia.

Platæenſium cõtra Thebanos ſubita rebellio.

Plauſtra uice muri.

Thebanorum clades.

Thebanorum deditio.

Platæa à Thebis quantum diſtet.

Aſopus fluuius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Thebanis colloquio, iusiurandum non interposuisse. Igitur Thebani ex illorum finibus nulla cum offensione reuersi sunt. Platæenses simul ac ex agris raptim omnia comportarunt, uiros interemerunt. Erant autem captiui numero centum octoginta, & ex ijs unus Eurymachus, apud quem rem transegerant proditores. Hæc ubi egerunt, & nuncium Athenas mittunt, & mortuos ex more restituunt Thebanis, & urbem quà eis usus est, ad præsentes usus muniunt. Athenienses, cum maturè eis renunciatum esset quæ à Platæensibus essent gesta, Bœotijs protinus quicunque in Attica erant comprehensis, præconem Platæam miserunt denunciatũ, ne quid noui in Thebanos quos cepissent ageretur prius, quàm ipsi de ijs aliquid constituissent. nondum enim nunciatum erat quod perissent. Quippe ad ipsum statim ingressum Thebanorum, nuncius optimus exierat: secundus, iam uictis ac captis. Vltra quæ nihil rescierant Athenienses: ita rem nescientes, præconem miserũt. Ille ut uenit, uiros comperit interemptos. Secundum hæc Athenienses cum exercitu Platæam profecti, frumentum importarunt: relictoq; præsidio, inutilissimos quosq; cum fœminis ac pueris eduxerunt.

Platæensium perfidia.

Eurymachi cædes.

Hac apud Platæas gesta re, fœderibusq; aperte ruptis, Athenienses se comparabãt tanquam bellum gesturi: comparabant se item Lacedæmonij eorumq; socij: utriq; legationes ad regem & ad alios barbaros missuri, si quod alicunde præsidium se adepturos sperarent, utq; conciliarent sibi in societatem ciuitates extra ipsorum imperia positas. Et Lacedæmonij quidem præter eas quas habebant, negocium dederunt ijs qui ex Italia & Sicilia in partibus erant, naues conficerent pro magnitudine ciuitatum, ad quingentas omnino: & certum argenti numerum pararent: cæteris intermissis: nec reciperent Athenienses nisi una naui, dum hæc omnia essent comparata. Athenienses uero tum socias ciuitates recognoscunt, tum uel magis ad loca circum Peloponnesum legationes mittunt: ad Corcyram, ad Cephaleniam, ad Acarnanas, ad Zacynthum: cernentes, si hæc in amicitia sint, tutius se circum Pelopõnesum bellaturos. Nihil parum utrique agitabant animo, nec humilius quàm pro sua dignitate bellum capessebant. Omnes enim inter initia flagrantius se tuentur. Et multa quæ tunc erat in Peloponneso, multa Athenis iuuentus, bellum non inuita sequebatur, utpote non experta. Et cætera Græcia erecta animo erat, primis ciuitatum concurrentibus. Multa quoque oracula ferebantur, uates canebant, tam in his ciuitatibus quæ pugnaturæ erant, quàm in cæteris. Necnon Delus parum ante hæc tremuit, prius semper immota, dunetaxat Græcorum memoria. dicebantur, credebanturq; ea quæ facienda erant, significari: & siqua alia huiusmodi fieri cõtigit, omnia requirebantur. At uero homines multo in amorem Lacedæmoniorum propensiores erant, præsertim prædicantium se Græciam in libertatem asserturos, properabatq; pro se quisq; & priuatim & publice, tum sermone, tum opera ad auxilium illis præstandum: existimans eatenus impediri negocia, quatenus ipse non adesset. Ea plerosq; tenebat in Athenienses indignatio: alios, quòd cuperent imperium tolli: alios, quòd ne sibi imperaretur, timerent. huiusmodi igitur & apparatu & animo mouebantur. Vtrisq; autem hæ sociæ ciuitates ad bellum aderant: Lacedæmoniis quidem omnes intra Isthmum Peloponnenses, præter Argios & Achæos. Erant enim & his & illis amici. Soli ex Achæis Pellenenses fuerunt in partibus ab initio, mox deinde etiam cæteri. Extra Peloponnesum Megarenses, Phocenses, Locri, Bœotij, Ambraciotæ, Leucadij, Anactorij. Ex quibus classem præbuerunt Corinthij, Megarenses, Sicyonij, Pellenenses, Elij, Ambraciotæ, Leucadij: equitatum Bœotij, Phocenses, Locri: peditatum cæteræ ciuitates: Hæc Lacedæmoniorum societas. Athenienses uero, Chij, Lesbij, Platæenses, Messenij qui sunt in Naupacto, Acarnanum plerique, Corcyrenses, Zacynthij, & aliæ tributariæ ciuitates: in his tot nationibus Caria quæ ad mare sita est, Dores Caribus finitimi, Ionia, Hellespontus, Thraciæ loca, insulæ quæcunq; Pelopõnesum & Cretam ad solẽ orientem uergunt, Cycladum exceptis Melo & Thera, cæteræ omnes. Ex his naues præbuerunt Chij, Lesbij, Corcyrenses: cæteri peditatum pecuniamq;. Hi socij atque hic apparatus utrorumq; ad bellum fuit. Lacedæmonij post illa quæ apud Platæas gesta sunt, edixerunt socijs intra atque extra Peloponnesum, ut in expedito haberent in urbibus copias, cum ijs ne-

Lacedæmonij Italos ac Siculos in auxilium asciscunt.

Peloponnesi urbes.

Deli tremor.

Quæ ciuitates Lacedæmonijs auxilio fuerint.

Athenienſium partiũ fautores.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cessarijs, qualia deceret in externam profectionem habere, tanquam Atticam inuaden tes. Quod ubi ad præstitutam diem factum est, eodem tempore duæ partes ex singulis ciuitatibus ad Isthmum contenderunt. Quò postquam omnis coactus est exercitus, rex Archidamus. Lacedæmoniorum Archidamus, huius dux expeditionis, conuocatis omnium ciuita tum prætoribus, & in primis qui dignitate præditi forent, maximeq; digni qui ades sent, hunc in modum disseruit:

Oratio Archidami regis.

Vlri Peloponnenses ac socij, & nostri maiores multas expeditiones tum in ipsa Pe loponneso, tum extra eam sumpserunt, & ij qui ex nobisipsis sunt prouectiore ætate, haud inexperti sane sunt rei bellicæ; nunquam tamen maiorem habentes appa ratum belli processimus. Verum nunc aduersus ualidissimam pergimus ciuitatem, & ipsi optimi in re militari, & plurimi. Quo magis par est nos apparere tales, qui neq; à maiorum, neq; à natura ipsorum gloria degeneremus. Omnis enim Græcia ad hunc motum animo erecta est & attenta, uotaq; facit propter Athenienſium odium, ut no bis ex sententia ueniat. Itaq; non est faciendum, ut si cui uidemur permulti in hostem ire, ac magna fiducia esse, ne ille prodeat ad conserendum nobiscum prælium. Idcirco aliquid de apparatu belli remittatur: sed unusquisq; & dux suæ ciuitatis, & miles, sem per expectet in aliquod sibi discrimen per se esse ueniendum: anceps enim conditio bellorum, & ex paruo fiunt multa, & cum indignatione confligitur. Sæpe minor ma nus dum metuit, maiorem præ contemptu parum instructum, profligauit. Oportet autem in hostili terra militantes, animo quidem esse præstanti, ad rem uero gerendam cum metu se præparare. Ita nanq; & ad inuadendum hostem promptiores fuerint, & ad congrediendum tutiores. Neq; uero aduersus ciuitatem nos tendimus ita inuali dam ad se ulciscendam, sed omnibus quàm maxime rebus instructam, ut omnino cre dendum sit eos in certamen esse uenturos: si minus nunc, cum nondum sub aspectum uenimus, at certe cum uenerimus, agentes hostiliter in ipsorum terra, ac cuncta uastan tes. Omnes enim, qui ante suos oculos subito insolitum quippiam patiuntur, iracun dia subit: & qui ratione minimum utuntur, ij plerunq; ad agendum furore prosiliunt. Quod Athenienses maxime omnium credibile est esse facturos, qui se dignum cen sent & alijs imperare, & uicinorum terram uastare potius, quàm suam ab alijs uastari cernere. Igitur tanquam aduersus tantam ciuitatem expeditionem molientes, ac sum mam gloriam tam pro genitoribus nostris quàm pro nobisipsis allaturi, ad utrunque prout res feret, sequimini: quâcunq; nos aliquis duxerit, memores omni in re ornatus atq; custodiæ, & celeriter iussa exequentes. Nam pulcherrimum hoc tutissimumq;, cũ multi sint, cunctos tamen eodem ornatu præditos cerni. Hæc tantum locutus Ar Melesippus. chidamus. Soluto concilio, Melesippum Diacriti filium, uiꝝ Spartiatam ante omnia Athenas dimittit: si quid iam humilius sentiant Athenienses, cum iam eos in itinere uideant. Illi hominem neq; in senatum neq; in urbem admittentes (obtinuerat enim Periclis sententia, neq; caduceatorem, neq; legatum admitti Lacedæmoniorum, si in expeditionem exissent) inauditum remiserunt: iussum eodem die finibus excedere, & hæc renunciare: si quid in posterum uellẽt, regressi prius in sua, legationes mitterent. Addunt etiam huic, qui eum deducerent, ut cum nemine colloquium sereret. Is ubi ad fines uenit, iamiam dimittendus, hactenus locutus absceſſit: Hic dies ingentium Græ ciæ malorum erit initiũ. Melesippo ad castra reuerso, Archidamus ubi cognouit Athe nienses nihilo minus animos dimittere, ita demum mouit castra, progressusq; est cum exercitu in hostium terram. Bœotij cum reliquis copijs (nam partẽ equitatumq; com militio Peloponnensium dederant) uenientes Platæam, agrum populabantur, non dum Peloponnensibus ad Isthmum coactis, sed iam iter facientibus prius quàm Atti cam inuaderent. Pericles Xantippi filius, Athenienſium dux decimus, ut cognouit ho stium aduentum, fore suspicatus Archidamũ, quia hospes eius erat, aut sua sponte ut Periclis agri. amico gratificaretur, aut Lacedæmoniorum iussu ad conflãdam ei inuidiam, sicut eius dem causa iusserant tolli piacula, relicturum subinde agros ipsius intactos, prædixit in concione: Quoniam sibi hospes aliquando esset Archidamus, non fore tamen id ma

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lo ciuitatis, seq; fundos ac uillas suas, si non ut cæterorum uastentur ab hostibus, sinere reip. esse: nec uocandũ ob id in aliquam suspicionẽ. Et quod ad præsentia attinet, hortatus est quemadmodũ prius, & expeditos esse ad bellum, & ex agris omnia cõportare, nec prodire in pugnam, sed ingressos urbẽ tutari, & rem nauticã qua pollerent diligenter aptare, & res socioꝝ sub manu tenere: ex hoc em̃ pecuniarum prouentu futuras ei uires, ac magna ex parte bellum uinci consilio & pecuniæ ui. Iubens præterea cõfidere tunc prouentu sexcentoꝝ talentoꝝ, quæ quotannis ferè à socijs pro tributo penderent̃ ciuitati præter alios prouentus: tum signato argento quod esset in arce sex milium talentoꝝ. Nam cum plurima, decẽ millia talentorum fuêre, trecentis minus. Ex quibus & in propylæa arcis, aliasq; substructiões, & in Potidæam fuerat erogatũ. Præter aurum argentumq; nõ signatum, priuatim publiceve repositũ, præterq; sacra uasa uel pompaꝝ, uel certaminum, ac Medica spolia, & si quid aliud huiusmodi nõ inferioris summæ quingentoꝝ talentorum. Addebat etiam ex alijs quoq; templis nõ exiguas pecunias, quibus uterent̃: & si omnia prohiberent̃, etiam auro quo dea est ipsa circundata: affirmans simulacrum illud quadraginta pondo talentoꝝ habere auri excocti, totumq; pro salute reip. tollendum, iterum tñ non minore mensura resarciendum. Atq; hunc in modum pecunijs eos cõfidere hortabat̃. Esse præterea tredecim millia armatoꝝ, ijs exceptis, qui in præsidijs, aut in ꝓpugnaculis essent, numero sedecim millibus. Tot em̃ excubabant circa initia aduentus hostium, cum senioꝝ, tum adulescentulorũ, tum peregrinoꝝ, quicunq; armati erant. Siquidem & Phalericus murus erat quinq; & triginta stadioꝝ ad urbis ambitum, & ipse ambitus quatenus custodiebat̃, trium & quadraginta. Nam pars eius sine custodia erat, inter longum muꝝ & Phalericum media. longi uero muri ad Piræa, usq; ad quadraginta stadia habebant: quorum exteriora custodiebant̃ & Piræos uicina: * om̃is autem ambitus sexaginta erat stadioꝝ, cuius dimidiũ custodiebat̃. Ad hæc mille ducentos hippotoxotas: triremes quoq; quæ agi possent, trecentas. Hæc em̃ Atheniensibus fuerunt: omnia nihil inferiora q̃ referunt̃. Quo tempore ingressuri ipsorum fines erant Peloponnenses, se ad bellum accingentes, alia quoq; Pericles qualia cõsueuerat disseruit, ad demõstrandum superiores se bello futuros. Quibus auditis persuasi Athenienses, omnia ex agris comportant, liberos, coniuges, supellectilem, utensilia: ligna deniq; ædificiorum quæ diruebant, pecora quoq; ac iumenta in Eubœam circumiectasq; insulas dimittunt. Quæ demigratio fuit eis sane molesta propter inueteratam plerisq; consuetudinem semper agendi in agris, iam inde ab ultimo initio præter cæteros Atheniẽsibus usurpatam. Siquidem sub Cecrope illisq; priscis usq; ad Thesea regibus, Attica oppidatim habitabat̃: curias habens & magistratus hominibus haudquaq̃ solitis, cum nihil timerent adire regem gratia consultandi, quibusdam etiam bella gerentibus, ueluti Eleusinijs, iuncto Eumolpo cum Erechtheo. Theseus uero posteaquam regno potitus est, uir potens & perinde solers cum alia regionis eius excoluit, tum uero illud, quod cæterorum oppidoꝝ & conciliabula & magistratus aboleuit: & in ea quæ nunc est urbe, uno instituto cõsilio, & una curia, cunctos collocauit: coegitq; sua quenq; ut prius colentes, una tñ hac urbe uti, quam ingentem iam omnibus in ea ordinatis effectam successoribus per manus tradidit. Cuius congregationis Athenienses etiam nunc diem solennem in deæ honorem publice agunt. Nam ante Thesea, quæ nunc summa * urbs est, tunc urbs fuit: & id præcipue, quod sub ea spectat aquilonem: ut testantur quæ ibi sunt delubra etiam aliorum deoꝝ. & quæ extra illud sunt, ab hac præcipue parte extructa delubra uisuntur Iouis Olympij, * Telluris, Bacchi in Limnis, cui uetustiora Bacchanalia fiunt decimo mensis Anthesterionis die: quemadmodum nunc quoque Iones ab Atheniensibus oriundi existimant. Necnon alia huius generis extructa sunt uetusta templa, & Fonte, qui nunc posteaquam tyranni concinnarunt, Nouem fistulæ nominatur. olim autem Calliroe cum fontes extarent, quia uicinus erat, utebantur in maximis quibusq; rebus, ut hodie quoq; ex uetustate duret opinio, ante coniugalia, & in alia quæ sacrorum sunt illa aqua esse utendum. Et nunc etiam propter uetustam hanc habitationẽ, summa pars urbis uocatur ab Atheniensibus, Vrbs, Igitur suo fere arbitratu Athenienses passim

Periclis concio

Atheniensium facultates.

Mineruæ simulacrum.

Atheniensium munitiones.

Phalericus murus

In græco additur ξὼν μουνυχίᾳ. i. unàcũ Munychia.

Cecrops.

Theseus.

ἀκρότρλιος.

In græco additur, καὶ τὸ πύθιον. i. Apollinis delubrum.

Delubra deorũ apud Athenas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

domicilia habentes, postquam una in mœnia coiêre, tamen ob morem in agris agendi cum omni familia, plericq; & priorum & posteriorum, usq; ad hoc bellum non facilè migrabant: & eo difficilius, quòd nuper post bellum Medicum supellectilem reportauerant: grauabantur etiam & ægre ferebant, quòd deserturi essent penates ac templa, quæ ipsis ob uetustum perpetuo ritum patria erant, deserturi quoq; uitæ consuetudinem, denicq; nil aliud, quàm si suam quisq; urbem desereret. Vbi in urbem migratum est, paucis quibusdam domus fuerunt, nonnullis apud amicos necessariosq; effugium: aliqui (quæ magna portio fuit) infrequentia urbis loca ad habitandum cepêre, templaq; ac basilicas omnes, præterq; summæ urbis & Eleusinæ: & si quod aliud robustè erat obseratum, necnon Pelasgicum quod uocatur, summæ urbi subiectum, quodq; inhabitare nefas erat; prout & Pythici oraculi fine uersus uetabatur, dicente:

Athenienſium commigratio ex agris in urbem.

Satiusq; Pelasgicum ocia ſeruet.

Oraculum.

Ob ipsam tamen repentinam necessitatem, præstitit usum domus. Cæterum ut mihi uidetur, oraculum in contrarium cecidit quàm expectabatur. Non enim propter prophanatum habitatione templum, calamitates ciuitati contigerunt, sed propter belli, inhabitandi necessitas. Nec nominatim templum hoc ab oraculo prænotatum est, aliquando infaustè habitandum esse. In turribus quoq; murorum multi sibi habitacula cõstruxerunt, denicq; ubi quisq; poterat. Quippe non prohibebat ciuitas hoc agere, tot unà immigrantes. Sed postea depositi in longis muris & in magna parte Piræi habitarunt. Iam uero ij etiam quæ ad bellum spectabant præstringebant, tum sociorum auxilia cogentes, tum centum nauibus, quæ exituræ in Peloponnesum erant, apparandis intenti. Et Athenienses quidem in hoc erant occupationis. Peloponnensium autem exercitus in Atticam tendens, peruenit primum ad Oenoën, qua Atticam ingressurus erat. Vbi cum subsedissent, tormenta machinasq;, quibus muros quaterent, parabant. Nam Oenoë muris prædita est, Atticam ab Eubœa disterminans, qua Athenienses quoties bellum incidit, pro munimento utuntur. Circa hanc Peloponnenses cum in præparandis machinis temporis satis triuerunt, tum uero propter Archidamum, quem non parum insimulabant, quòd uideretur & in euocandis auxiliis lentior, & q; Athenienſium studiosus esset, nequaquam uehemens hortator ad bellum. Contractis autem iam copijs, dabantur crimini & statiua apud Isthmum habita, & in cætero itinere faciendo cunctatio, & super omnia ad Oenoën segnities. Quæ hominis negligentia, si non extitisset, uidebantur sibi Peloponnenses celeri aduentu omnia quæ extra urbem haberent Athenienses (nam interim hæc illo introportauerant) occupaturi fuisse. Hac itaque inuidia premebatur Archidamus in obsidione Oenoës: quam (ut fertur) ideo tolerabat, quòd expectaret ut Athenienses nondum uiolata ipsorum terra, aliquid de tumore remitterent, non passuri ante suos eam oculos uastari. At postquam Oenoën adorti, omniq; ope conati expugnare nequeunt, nullúmq; Athenienses caduceatorem mittebant, ita demum castris illinc motis, octogesimo fere die ab ijs, quæ apud Platæam Thebanis ingressis acta sunt, æstate frumentisq; maturis. Atticam inuaserunt, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedæmoniorum rege. ac subsidentes, depopulati sunt primùm Eleusina, campumq; Thriasiũ: fugatis aliquantulum circa loca, quæ dicuntur Rhiti, Athenienſibus equitibus. Deinde progressi ad dexteram habentes Aegaleon montem, per Cecropiam ad Acharnas usque peruenerunt, maximum omnium oppidorum quæ Atticæ populi uocantur: positisq; in obsidione castris, diu illic habuêre statiua populationibus occupati. Fertur Archidamus circum Acharnas cum exercitu tanquam ad pugnam instructo mansisse: nec illa expeditione in plana descendisse, eo consilio, quòd suspicabatur Athenienses multa iuuentute florentes, & ad bellum ut nunquam aliàs instructos, in occursum prodituros, nec in oculis suis agrum uastari passuros. Vbi neque ad Eleusina, neque ad campum Thriasium occurrerunt, experiri statuit dum Acharnas obsidet, an occurrere auderent: simul quòd locus habendis statiuis opportunis uidebatur, simul quòd Acharnes (qui magna pars ciuitatis, quippe tria millia armatorum erant) non credebantur quòd sua corrumperentur neglecturi, sed omnes in prælium exituri, si

Peloponnenſiũ exercitus.

Archidamus ſegnitiei inſimulatur.

Eleuſis depopulatur.

Acharnæ op.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

non exirent tunc Athenienſes: minore iam metu in poſterum poſſe uaſtari campum, & ad ipſam urbem accedi. Acharnes enim ſuis rebus exutos, non ita promptos ad ſubeundum pro alieno agro diſcrimen, ideoq; diſcordes ſententias fore. Et hac quidem cogitatione, cum Acharnas obſideret, Archidamus erat. Athenienſes uero, quo ad hoſtis circa Eleuſina & campum Thriaſium ſubſedit, ſpem nonnullam conceperunt non eſſe propius progreſſurum, memoria tenentes Pliſtoanactem Pauſaniæ filium Lacedæmoniorum regem, quatuordecim ante hoc bellum annis, cum Peloponneſi exercitu dum Atticam inuaſiſſet ad Eleuſina & Trioze, nec ultrà progreſſum, redijſſe: eoq; ex Sparta relegatus eſt, creditus id feciſſe pecunia. Vt autem circunſidentem Acharnas exercitum cognouerunt, ſexaginta ſtadijs ab urbe diſtantem, cum in conſpectu (ut credibile eſt) regio uaſtaretur, quod nunquam præterquam Medico bello, neq; iuuenes neq; ſenes aſpexerant, id uero acerbum ſanè, nec iam negligendum toleran dumq;, ſed obuiam prodeundum, cũ alijs, tum præcipue iuuentuti uiſum eſt. Coacto concilio, magna inter eos altercatio erat, alijs exire iubentibus, alijs quibuſdam non ſinentibus. Vates quoq; multifaria uaticinia referebant, ad quos audiendos undiq; coibatur. Acharnes, quòd putarent apud ſe non minimam portionem Athenienſium eſſe, quòd ipſorum terra uaſtaretur, ad exeundum præcipuè urgebant: atq; omni ex parte ciuitas tumultuabatur, & Periclí iraſcebantur, prorſus immemores eorum quæ prius ille ſuaſiſſet. Conuitiabantur etiam, quòd cum eſſet dux, non tamen eos educeret, exiſtimantes ipſum omnium quæ paterentur autorem. Quos Pericles uidens ex præſenti conditione afflictari, utpote non recte ſentientes de exeundo, ut ipſe faciebat, concionem non aduocauit, nullumq; habuit cœtũ, ne quid ira magis quàm iudicio peccarent congregati. Itaq; urbem cuſtodit, & quàm maxime poteſt, quietam ciuitatem tenet: equites tamen emittit, ne ij qui ab exercitu excurrerent urbi uicinos agros adorti, prædas agerent: pugnaq; equeſtris parua in Phrygijs cõmiſſa eſt, inter unam Athenienſium turmam, adiunctis Theſſalis, & Bœotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Athenienſes & Theſſali, donec Bœotijs equitibus pedites auxilium tulerunt. Tunc facta fuga, Athenienſium Theſſalorumq; aliquot deſiderati ſunt: quos tamen ipſo die præterquam quod hoſtem rogarent, receperunt. poſtero die trophæum Peloponnenſes ſtatuerunt. Hæc autem Theſſalorum auxilia ex uetuſta ſocietate Athenienſibus affuerunt, Lariſſæi, Pharſalij, Parhaſij, Cranonij, Piraſij, Gyrtonij, Pheræi: ducibus ex Lariſſa quidem Polymede & Ariſtone ex ſua utroque factione. Ex Pharſalo autem Mœnone, & deinceps cæteris ſuorum ciuium ducibus. Peloponnenſes, ubi Athenienſes ſe obuiam non ferunt in pugnam, ex Acharnis mouerunt: populatiq; ſunt alios quoſdam ex populis, ſitos inter Parnethum & Briſeſſum montes. Dum hi in Attica agunt, Athenienſes centum naues quas inſtruxerant, cum mille armatis quadringentisq; ſagittarijs circum Peloponneſum miſerunt, ducibus Carcino Xenotimi, Protea Epiclis, & Socrate Antigenis filio. Qui cum hoc apparatu ſoluentes è portu uela fecerunt. Peloponnenſes tamdiu in Attica morati, quoad commeatus ſuppeditauit, per Bœotiam quâ non inuaſerunt, ſunt reuerſi. Prætereuntesq; Oropum regionem, nomine Pyraicem, quam Oropij Athenienſibus ſubditi colunt, populati ſunt, ac regreſſi in Peloponneſum, in ſuas quiq; urbes diſceſſerunt. Poſt quorum abitum, Athenienſes terra mariq; cuſtodias collocauerunt: quemadmodum per omne bellum cuſtodias acturi erant. Necnon mille talenta ex eis quæ in ſumma urbe eſſent, placuit ipſis, qui præclare fecerant, ſeponere, nec erogare, ſed ex alijs ſumere in uſum belli. Quod ſi quis aut referat, aut ferendis ſuffragijs obtineat mouendam pecuniam hanc alios in uſus, niſi ſi hoſtes claſſe adoriantur urbem, propulſariq; oporteat, pœnam morte ſanxerunt. Ex hac pecunia centum extra ordinem formoſiſſimas triremes quotannis fecerunt cum ſuis præfectis. Quarum nulla fas erat in aliud quidquam uti, niſi cum eadem pecunia ob idem periculum ſi opus foret. His centum nauibus, qui erant Athenienſes, cum quinquaginta Corcyrenſium quæ uenerant auxilio, prænauigantes Peloponneſum, cum alijs nonnullis illinc ſocijs, præter alias clades quas intulerunt, egreſſi in terram, Methonem (quæ eſt in Laconica) adorti

Pliſtoanax.

Acharnenſium diuerſæ opiniones.

Periclis prudẽtia

Qui ex Theſſalis Athenienſiũ adiutores,

Athenienſes Peloponneſum inuadunt.

Athenienſiũ pecuniæ in uſum belli

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſunt,tum muris inualidam,tũ hominibus uacuam. Forte in ijs circa locis erat cũ præſi
Braſidas. dio Braſidas Tellidis filius, uir Spartiates. Hic recognita, cũ centum armatis auxilio
ijs qui intus erant,aduenit: perq; mediũ Athenienſiũ exercitũ, huc illucq; palatum, &
ad muros conuerſum,in urbẽ irrupit aliquot ſocioꝝ in ipſa impreſſiõe amiſſis: eamq;
Phia. tutatus eſt. Propter quam ſtrenuitatem ante omnes qui bellum adminiſtrarunt apud
Spartam collaudatus eſt. Athenienſes inde ſoluentes abierunt: & cũ Phiam Elidem te-
nuiſſent,biduo populati ſunt: & ad prohibendam uim uenientes ex cõuallibus Elidis
trecentos egregios uiros,& ex finitimis illinc Eliorum alios pugna inita uicerũt. Cæ
terum exorto ingenti uento,cũ tempeſtate iactarentur in loco portu carẽte, multi con
Piſcis promont. ſcenſis nauibus præteruecti promontoriũ quod dicitur Piſcis,in portũ qui eſt in Phia,
uenerunt. Interim Meſſenij & alij nõnulli qui cõſcendere naues nequierant, terreſtri
profecti itinere Phiam expugnarũt: poſteaq; in naues quæ circumibant, recepti ſunt.
Atq; illinc relicta Phia (multa em̃ iam manus Eliorum ueniebat auxilio) nauigantes
Athenienſes,alia circà loca populabantur. Per idẽ tempus Athenienſes triginta na
Cleopompus. ues miſerunt ut obirẽt Locridem,ſimulq; Euboeam tutarentur, duce Cleopompo Cli
niæ filio:qui egreſſus in terram, nõnulla loca uaſtat, Thronium capit, obſides illinc ac
cipit:apud Alopen qui ex Locris auxiliũ ferebant,cõmiſſo certamine ſuperat.Hac ea-
dem æſtate,Aeginetas cũ liberis uxoribusq; è ſedibus ſuis eiecerunt Athenienſes, ex-
probrata uel præcipue eis belli culpa,cũ pſertim tutius fore uideretur,Aeginam utiq;
Peloponneſo obnoxiam teneri,ſuoꝝ colonia illuc miſſa,prout nõ ita multo pòſt miſſa
eſt.Illis eiectis Peloponnenſes tũ Athenienſiũ odio,tũ de ſe bene meritis & terræmo-
Thyrea tus tẽpore & ſeruili bello,Thyream incolendam,& eius agrũ colendũ dederunt.Qui
ager Argiuum ac Laconicũ diuidit,ad mare uſq; pertingẽs:ubi ad hoc tempus eorum
Eclipſis ſolis. nõnulli habitant,cæteri per Græciam diſſipati ſunt. Eadẽ quoq; æſtate Calendis lu
naribus,hoc eſt,interlunio,quo ſolũ tẽpore creditur poſſe cõtingere,ſol defecit ſecun-
dum meridiem,nõnullis intermittentibus ſtellis:rurſusq; è curua in ſolidam ſpeciem
Nymphodorus, repletus eſt. Per eandẽ quoq; æſtatẽ Nymphodoꝝ Abderitẽ Pythei filiũ,magnæ
Sitalces. apud Sitalcem ſororis uirũ autoritatis,quẽ pro hoſte prius habuerãt,ſibi cõciliauerũt,
accerſeruntq; uolẽtes per Sitalcẽ contrahere cũ Thereo Thracũ rege ſocietatẽ.Hic au
tem Teres Sitalcis pater,magnũ Odryſaꝝ regnũ primus reliqua Thracia maius red-
Progne. didit.Nam bona pars Thracũ ipſius iuris eſt, nihilq; Tereo illi attinet,qui Procnẽ Pan
dionis filiã ex Athenis duxit uxorem. Neq; ex eadẽ ambo Thracia extitẽre. Siquidem
Tereus Dauliam,quæ nunc terræ Phocidis uocatur,incoluit, tunc à Thracibus habita-
tæ.Qua interea fœminæ facinus illud circa Ityn patrauerunt,& à multis poetarum in
commemoranda Philomena,luſcinia auis Daulias celebratur. Et credibile eſt Pandio
nem tantulo diſtantem affinitatem ex filia propter auxilium mutuum maluiſſe,quàm
Theres. eam quæ tot dierum uiam uſq; ad Odryſas diſtaret. At Teres ne nomen quidem ha-
Perdicca. bẽs idem,regnum Odryſarum ui primus adeptus eſt: cuius filium Sitalcem Athenien-
ſes in ſocietatem aſciuerunt,cupientes per hũc ſibi & loca in Thracia,& Perdiccam
comparare.Cum uenit Athenas Nymphodorus,& ſocietatem Sitalcis mandato inijt,
& filiũ ciuem Athenienſem fecit nomine Sadocum,& bellum quod eſſet in Thracia,
diſſoluturum ſe recepit,perſuaſo Sitalce,admittendas Athenienſibus copias Thracum
equitũ,clypeatorumq;.Conciliauit eis etiam Perdiccam,inductis ad Thermen illi red
dendam. Vnde Perdiccas protinus Athenienſibus ac Phormioni iũctus, arma intulit
Chalcidenſibus.Ita Sitalces & Perdiccas, ille Tirei,hic Alexandri filius, alter Thracũ,
alter Macedonum rex,fœdus cum Athenienſibus percuſſerunt. Athenienſes autem
Euarchus. qui cum centum adhuc nauibus Peloponneſo obſeruabantur,Solion Corinthioꝝ op-
pidum poſtquam diripuerunt, id cum agro ſolis Acarnanum Palirenſibus colendum
tradiderunt, Aſtacumq; ui captam, Euarcho tyranno eiecto, in ſocietatem conſciue-
runt:& in Cephaleniam inſulam uelificantes,citra certamen ea potiti ſunt.Sita eſt au
tem Cephalenia Acarnaniam uerſus & Leucadem,quatuor habẽs ciuitates: Palenſes,
Cranios,Samæos Pronnæos.Nec multo pòſt reuerſæ ſunt Athenas naues. Sub huius
æſtatis autumnum,Athenienſes cum incolis duce Pericle Xanthippi filio, populariter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

incurſionem fecerunt in agrum Megaricum: & ij qui Peloponneſum cum centum nauibus præteruehebãtur (apud Aeginam autem tunc erant) domum repetentes, ut acceperunt omnem ciuitatem in expeditione eſſe, ad Megaram decreto illuc curſu commixti ſunt: qui maximus extitit duntaxat coactus Athenienſium exercitus, utpote florenti ciuitate, necdum morbum paſſa. Fuerunt enim Athenienſium ſub armis decem milia, præter tria apud Potidæam, præter incolarum, qui una in expeditionem armati prodierunt, non minus quàm totidem milia: præter etiam aliam leuiter armatorum non exiguam turbam. hi magna in parte terræ illius hoſtiliter cum egiſſent, ſeſe receperunt. Fuerunt aliæ quoq; Athenienſium quotannis in agrum Megarenſem incurſiones, nunc equitatu, nunc cum exercitu, donec Niſæam exciderunt. A quibus etiam Atalante in arcem eſt muris firmata: & iam extrema æſtate, hac inſula iuxta Locros, Opũtios prius deſerta, ne prædones ex Opunte, & alijs Locrorum oppidis nauigantes, Eubœam prædarentur. Effecta ſunt aũt iſta æſtate hac poſt Peloponnenſiũ ex Attica diſceſſum. Ineunte hyeme, Euarchus Acarnan uolens in Aſtacum reuerti, perſuadet Corinthijs ut cum L. nauibus, mille quingentos armatos ferentibus ſe reducerent. Ipſe quoq; nonnihil auxilioꝝ conducit. Præerant aũt his copijs Euphamidas Ariſtonymi, Timoxenus Timagoræ, & Eumachus Chryſidis filius: qui illuc nauigantes hominẽ reduxerunt, & cæteræ Acarnaniæ nonnulla ad mare oppida ſubigere uolẽtes, id fruſtra conati, domum reuertebantur. Et cum præternauigãtes Cephaleniam tenuiſſent, exiſſentq; in Cranioꝝ oram, ſpecie deditionis ab illis decepti ex inopinato inuadentibus, partem ſuorum amiſerunt: & cum acrius urgerent, domum ſe receperunt. Eadẽ hyeme Athenienſes uetere inſtituto buſtum publice fecerunt ijs, qui primum hoc in bello mortem oppetiſſent, hunc in modũ: Facto ante triduum tabernaculo, morruoꝝ oſſa proponunt, & ſuorum quiſq; reliquijs ſi quid libeat imponit. Cum efferuntur ſingulorum tribuum ſingulas arcas, ſuæ quaq; tribus oſſa continẽtes, uehicula portant. Vnus item thorus inanis fertur conſtratus, eorum qui non extant, qui inter cæſos non fuêre comperti. Efferunt aũt p̃miſcue uoluntarij quiq; uel ciues, uel hoſpites, fœminis propinquitate coniunctis ad ſepulchrum eiulantibus. conduntq; in publico monumento, quod eſt iuxta monumentum Calliſti apud ſuburbana. Vbi ſemper eos ſepeliunt qui in bello ceciderunt, præterquam qui in Marathone. Quorum ſingularem fuiſſe uirtutem exiſtimantes, eodem in loco ſepulchrum fecerunt. Poſtea uero quàm eos humauerint, aliquis ab ipſa ciuitate delectus, uir haudquaq̃ pro inconſulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, ſuper eos orationem habet, qualem decet de illorum laudibus. qua habita, diſceditur. Hoc quidem more ſepeliunt, quo per omne belli tempus, quoties id eis accidit, legitimo utuntur. Vt autem ad hos, qui primi mortem oppetiẽre, laudandos Pericles Xantippi filius delectus eſt, & tempus affuit, à ſepulchro in excelſum ſuggeſtum, quo à pleraq; frequentia exaudiretur, procedens, ita diſſeruit:

Athenienſium incurſiones.

Atalante inſula.

Calliſti monumentum.

Oratio Periclis funebris.

MVlti quidem eorũ qui ex hoc hactenus loco uerba fecerunt, hunc legibus inſtitutum morem in concione dicendi ad exequias defunctorũ in bello, ut pulchrum laudant. Mihi uero ſatis eſſe uiſum eſt, uirorum præſtantium factis honores declarare, qualia circa buſtum hoc publice inſtructa conſpicitis: nec in uno uiro multorũ uirtutes periclitari debere, & ſiue bene, ſiue male is dicat, haberi fidem. Arduum em̃ in dicendo ſeruare temperamentũ in ea re, in qua uix etiã ueritatis opinio afferri poteſt. Nã auditor, qui & rem agnoſcit, & hominẽ diligit, aliquid fere & opinione & uoluntate ſua inferius dictum exiſtimat. Qui uero inexpertus eſt, is propter inuidiam quicquid ſupra ſuam uim audit, aũt ſupergreſſum eſſe ueritatem. Eatenusq; tolerandæ alienæ laudes uidentur, quatenus ſeipſum quiſq; parem arbitratur alicui illarũ aſſequẽdæ: quibus uero imparem, ijs inuidet, fidemq; non habet. Verum quandoquidẽ ita olim iam probatum eſt hæc fieri, oportet me quoq; legi obſequẽtem, ad ueſtram ſingulorum & uoluntatem & opinionem, q̃plurimum potero accõmodare orationem, ſumpto à progenitoribus initio. Aequũ enim ſimulac decorũ eſt, ex hoc loco eis honorem hunc memoriæ reddere, qui regionẽ iſtam ipſi ſemper incolentes, poſteris ad hoc tempus libe-

Funebris oratio mirę elegãtiæ.

γνώμη.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ram ſua uirtute tradiderunt. Et cum illi laude digni ſunt, tum uel magis patres noſtri, qui ad ea quæ acceperãt, hoc quantumcunq; habemus imperiũ adĳcientes, non ſine labore partum, nobis qui nunc ſumus reliquerũt: quæ uero ultra hoc ſunt, ipſi nos qui aſſumus præcipue perfecta ætate ꝓpagauimus, & patriam oĩbus quæ uel ad pacẽ uel ad bellũ pertinent, inſtruximus atq; ornauimus. Vbi uero res bellicas, q̃bus parta ſunt oĩa, uel à nobis uel à patribus noſtris, ſtrenue geſtas in propulſandis bellis, à Barbaro uel à Græcia illatis, omitto, nolẽs lõgus eſſe apud ſciẽtes. At quo ſtudio huc euaſimus, & qua reip. adminiſtratiõe, quibusve artibus propagatũ imperiũ eſt cum demonſtraro, ad hos laudandos accedã, exiſtimans nec alienum eſſe hoc tempore iſta memorari, nec inutile ab oĩ cœtu ciuiũ pariter hoſpitum q̃ audiri. Fungimur em̃ ea reip. adminiſtratione, quæ uicinaꝝ leges non ſectẽ ciuitatum, ipſi potius alteri exemplar, q̃ aliena imitantes: nomẽq; habemus, nõ quod ad paucos, ſed quod ad multos pertinet, democratia. Idem iuris quantũlibet priuatim inter ſe differentibus omnibus eſt, honores prout quiſq; aliquid ſui ſpecimen dederit: neq; ĩjs qui ex certa parte ciuiũ ſunt potius quàm ex uirtute, neq; propter paupertatẽ quis quo minus publico munere non fungatur, dummodo patriæ prodeſſe poſſit, pro uirili parte prohibẽt. Ingenue & in rep. & in mutua quotidianoꝝ operum ſuſpicione uerſamur, non ſuccenſentes, ſi uis uicinoꝝ populorum cum uoluptate aliquid agat: ac præferentes innoxiam quidẽ, ſed triſtem quãdam in alieno gaudio ſeueritatẽ. Priuata alacriter communicamus: quæ ad remp. ſpectant, minime præuaricamur, propter metũ tum eoꝝ qui ſunt in magiſtratu, tum uero legũ eaꝝq; præcipue, quæ uel in auxilium læſoꝝ latæ, uel quæ latæ non ſunt, euidentem ignominiã irrogantes. Iam uero laboribus plurimas animi remiſſiones indulgemus: ſacra certamina, anniuerſariaq; ſacrificia, cum decenti priuatoꝝ apparatu interponentes, quoꝝ quotidiana declaratio triſtitiam diſcutit. Importantur huc propter magnitudinẽ ciuitatis ex oĩbus terris oĩa, euenitq; nobis ut non magis hinc natiuis bonis fruamur, quàm ĩjs quæ ſunt apud alios homines. In ſtudĳs autẽ rei bellicæ hinc quoq; differimus ab hoſtibus, quod hanc urbem oĩbus exhibemus, nullis expulſionibus hoſpitum quenpiam uel diſcere uel ſpectare prohibemus, quaſi hæc nõ occultata ſint pro futura hoſti ſi uiderit. Neq; magis aut apparatui belloꝝ aut fraudibus confidimus, quã id quod ipſi præſtare poſſumus. Ad res agendas animi præſtantia apud quoſdam in diſciplinis iuuenes ab ineũte ſtatim ætate uirile robur pertinaci exercitatione nanciſcunt: nos autem, qui iam remiſſius uiuimus, nihilo tũ ſegnius hoſtilia diſcrimina adimus. Cuius rei ſignum eſt, quod neq; Lacedæmonĭ per ſe tm̃, ſed cum omnibus terram noſtram inuaſerunt, & ipſi per noſmet finitimoꝝ fines ingreſſi, eos qui domi ſua tuebantur, haud difficulter plerũq; ſubegimus. Adeo nemo hoſtiũ unquam aduerſus omnium noſtram uim ferre ſe auſus eſt, tum propter noſtrũ rei nauticæ ſtudium, tum propter copias quas in diuerſa terraꝝ loca dimittimus. In quorum ſi quo conſerta pugna cum aliquibus noſtrum illi fuêre ſuperiores, cunctos nos ſuperaſſe gloriant: & cum uicti ſunt ab uniuerſis, uictos eſſe ſe prædicant. Quanq̃ ſi quiete potius quàm laborum aſſiduitate, nec legibus magis q̃ generoſis moribus periclitari uelimus, ſatius eſt nobis nõ defatigari ærumnis ante, quàm uenĭant: & cum tempus eſt illas ſubeundi, uideri ſubire nõ minus ſtrenue, quàm ĭj qui ſemper in ærumnis agunt. Licet hinc quoque ciuitatẽ iſtam admiratiõe dignam ſicut in cæteris cognoſcere, quod ſpecioſa quidem ſocia mediocritate complectimur. Philoſophamur autem, id eſt, inopiam tolerare mus citra animi eneruationem: diuitĳſq; utimur potius in reꝝ opportunitate, quàm cum uerboꝝ iactantia. Egeſtatem ſuam nulli fateri deforme eſt: deforme, ut eam deuitet, non anniti. Adeſt præterea eiſdem hominibus ſuarum ſimul & communium rerum cura, & ĩjs qui rebus agẽdis incumbunt, non minor de reipublicæ ſtatu notitia. Soli em̃ nos eum qui nihil rationis cum republica habet, non ciuem ocioſum, ſed inutilem arbitramur. Iidem ſi quas res recte iudicamus cõcipimusve, non exiſtimamus orationem ĩjs rebus officere, ſed potius non doceri prius illas ſicut oportet q̃ exequaris. Nam hoc quoque præſtantius habemus, quòd ĭdem præcipue in ĩjs quæ aggredimur, & audacia utimur & ratiõe: cum alĭjs inſcitia fiduciam, ratio cunctationẽ afferat,

Democratia Athenienſium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Præſtantiſſimo quiq; animo æquiſſime iudicant: qui & dura ſimul apertiſſime ac iucunda cognoſcunt, & ob id à periculis ſe non ſubtrahunt. Iidem erga multos ultro uir tutis officijs fungimur: quippe qui non accipiendis, ſed dandis beneficijs amicos comparamus. Quoniam meliore conditione eſt qui bene facit, peiore cui bene fit: cum ille quod fecit tueri debeat beneuolentia, hic ſciat ſe in dando non gratificatum, ſed gratiam redditurum. Iidem ſoli emolumenti magis quàm liberalitatis fideliter exercendæ ratione habita, alijs magnifice gratificamur. Atq; ut ſemel dicam, uidetur mihi hæc ciuitas tum in totum eſſe Græciæ magiſterium, tum per ſingulos uiros corpus ad plurima rerum genera idoneum exhibere, cum gratia præcipue & uenuſtate. Et quia hæc impræſentiarum non orationis iactatione magis quàm rerum ueritate nituntur, hæc urbis potentia quam his artibus parauimus eſt documento. Quæ ſola omnium earum quæ nunc ſunt, fama ſui (ut experimento conſtat) maior eſt: ſola quæ nec hoſti occurrens iraſcitur ob acceptam ab illo cladẽ: neq; à ſubiectis male audit, tanq̃ indigna quæ dominetur. Neq; nullis potentiam noſtram, ſed uel maximis teſtificamur indicijs, futuri præſentibus uenturiſq; miraculo: nec deſiderantes aut Homerum præconem, aut quiſquis in præſens carminibus mulceat. Opinionem rerum ueritas delet. Sed omnia maria, omnesq; terras, noſtra audacia peruias fecimus, ubiq; bonorum maloq; ſepara tim monumenta collocantes. Pro hac igitur ciuitate & iſti (quia indignum duce rent eam euerti) præliantes, generoſè occubuerunt, & reliquos decet unumquenque uelle anniti. Quæ cauſa mihi fuit, ut prolixius de ciuitate loquens, tum docerem non de pari re nobis eſſe certamen, & quibus nihil ſimile adeſt, tum planam facerẽ probationibus hos laudem, de quibus nunc à me habetur oratio: cuius haud ea quæ maxima iam dicta ſunt. Nam quæ ego ciuitatis decora prædicaui, ea nimirum iſtorum atq; eorum ſimilium uirtuti debentur. Qualis non in multis Græcorum de ſuis operibus ratio conſtet. Atq; mihi uidetur uirtutem uiri, ut nunc iſtorum, uita ſignificare, mors plane declarare. Etenim iuſtum eſt, eos qui præſtare alia nequeunt, certe in bellis patriæ fortunam in animo proponere: cum melius publice de ciuitate, quàm peius priuatim meruerunt, hoc malum illo bono obruentes: ueluti iſti, quorum nemo neq; diuitijs mollitus eſt, præoptans illis in poſterum frui: neq; ſpe paupertatis in diuitias commutandæ à ſubeundis aſperis retentus eſt, hoſtilis pœnæ quàm ſalutis ſuæ cupidiores. Simulq; hoc omnium pulcherrimum periculum exiſtimantes, uoluerunt ex ultione hoſtium ad hæc peruenire: freti ſpe, id quod non uiderunt, conſequendi: dignum etiã opus, ex ijs quæ iam uiderant, ducentes cui ſe crederent: ſatiusq; eſſe in propulſanda ui pati, quàm in cedendo incolumes fieri. Et cum dedecus infamiæ fugiunt, rem corpore pertulerunt: & breuiſſimum intra tempus cum fortuna potius per ſummam gloriam, quàm cum timore tranſigere. Et iſti quidem, quales par erat, tales in patriam extitêre. Reliqui uero debent minus quidem obnoxium caſibus optare, ſed nequaquam minus audacem poſtulare in hoſtes ut habeant animum: conſiderantes non ſola oratione conſtare profectum, quem apud uos non minus quàm ego cognitum habentes, ampliaret quiſpiam commemorando, quantum boni ineſt in hoſtibus propulſandis: ſed uel magis, ſi contemplantes quotidie ex operibus potentiam ciuitatis, efficiamini illius amatores. Et cum ea uobis magna uideatur eſſe, cogitetis uiros magnanimos, qui ius faſq; intelligerent, in operibus prudentes, iſta comparaſſe: & qui quoties eis ex ſententia nõ ceſſiſſet, non ſtatuerunt ſua uirtute fraudandam eſſe ciuitatem, ſpecioſiſſima eam collecta donantes. Publice nanque corpora impenderunt: priuatim laudem, quæ nunquam ſeneſceret, acceperunt: ſimul & honorificentiſſimam ſepulturam, in qua non magis ipſi ſunt ſiti, quàm ſempiterna eorum gloria, ut ſeſe quoque offeret tempus uel narrandi uel imitandi, celebranda relinquitur. Quippe illuſtrium uirorum omnis terra ſepulchrum: neque id domeſticorum tantum ſaxorum teſtatur inſcriptio, ſed etiam ſine ſcripto in exteras gentes egreſſa memoria, magis apud animum cuiuſque, quàm apud urnas hoſpitatur. Quos ipſi nunc ad imitandum uobis proponentes, & felicitatem exiſtimantes eſſe libertatem, rurſus libertatem eſſe felicitatem, nolite bellica recuſare diſcrimina. Neq; enim calamitoſi, quibus ſpes boni nõ adeſt, iuſtius uitæ non

Sententia memorabilis.

γνώμη.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

parcant, quàm ĩj quorum diuersa uitæ conditio, & præsertim optima periclitatur. Tristiorq; est uiro prudentia prædito contumelia comes ignauiæ, quàm per robur & publicam spem sine sensu futura mors. Ideoq; parentes istorũ, nunc quicunq; adestis, non magis defleo quàm cõsolor. Cum enim multiplicibus dum educantur, ut scimus, subiaceant accidentibus, præclare cum illis agitur, quod præclarissimũ sortiuntur ut nũc isti obitum, uos mœrorem, & quibuscunq; datum est, ut eorum uita feliciter acta pariter & finita censeatur. Nec me fallit, arduũ esse persuasu ne mœstitiam sentiatis, quoties uobis istorum memoria refricabitur: in aliorum rebus secundis, quibus & ipsi aliquando exultastis, & ex ĩjs bonis non quibus nunquam potituri, sed quibus diu potiti priuantur. Tolerare tamen oportet spe aliorum liberorum eos, qui in ætate adhuc sunt procreandi. Siquidem futura soboles, & quibusdam erit particularis obliuio defunctorũ: & reipublicæ bis proderit, quod eam nec desolatam patietur, & tutam præstabit. Non enim possunt aut par aut iustum consilium dare ĩj, qui exponunt periculis liberos istorum more, & qui non exponunt. Vos uero qui in ætate processistis, quo diuturniorem uitam feliciter traduxistis, eo plus lucri uos fecisse existimetis: & hoc quod supereſt uitæ, breue futurum, quod utiq; ob istorum gloriam leuius fiet. Sola nanq; magnanimitas nõ senescit: nec magis in affecta iam ætate lucrari delectat, ut q̃dam aiũt, quàm honorari. Filij autem horum ac fratres qui adestis, magnum uideo uobis propositum esse certamen. Nam eius qui fato functus est, uirtutem nemo non solet prosequi laude, ac fere supra modum. At uos non pares iudicamini, sed aliquantulo inferiores esse. Quippe uiuentium inter æmulos liuor est, quo sublato, uirtus cum beneuolo celebratur assensu. Si quid autem me oportet de muliebri quoq; uirtute commemorare, earum quæ nunc erunt uiduitate breui, omnia exhortatione complectar. Etenim ingenti uobis est gloriæ, non esse uos sexu uestro infirmiores, hoc est pudicas esse. Cuius rei decus dedecusve nimiũ cadit in uiros. In hac ego oratione legibus inuicta, retuli quæcunq; habui utilia, & re ipsa qui sepeliebantur ornati sunt. Quorũ liberos ciuitas hinc ad pubertatem publice alet, utilem profecto & istis & futuris proponens lauream talium certaminum. Quæ enim huberrima uirtutis proposita sunt præmia, ad ea optimo quisq; in rempublicam animo contendit. Iam postquam suos quisq; necessarios deplorastis, abscedite.

Anni secundi initium.

Actum est autem huiusmodi funus hyeme: tum, quia primus annus belli finitus est.

Peloponnenses in Atticam.

Ineunte æstate, Peloponnenses socijq; ex duabus quemadmodum superiore anno partibus Atticam ingressi sunt, duce Archidamo Zeuxidami filio Lacædæmoniorum rege: castrisq; positis, regionem populabantur. Vbi cum non multos dies fuissent, morbus primum apud Athenienses cœpit: prius quidem, ut aiunt: alibi quoq; & circa Lemnum, & alijs multis in locis grassatus.

Pestis Atheniensium.

Cæterum neq; tantum pestilentiæ, neq; tantum funerum usquam fuisse memoratur. Nam huic nec medici pares erant ignoto eis inter initia: imo ipsorum plurimi extinguebantur, ut maxime illos adibant: nec alia ulla hominum ars, nec quæ in templis exposcebantur, nec diuinationes, & quæ sunt id genus quibus utebantur, omnia deniq; frustra fuerunt. Eaq; homines malo ipso euicti cum morerentur, reliquerunt. Incepit autem (ut fertur) primũ ex Aethiopia, quæ est super Aegyptum. Deinde in Aegyptũ Libyamq; descendit: & in regis magna ex parte regionẽ: confestimq; Athenas inuasit, principio in Pyreo contagionis facto: ita, ut ab eis diceretur, uenena in puteos (nondũ enim illic fontes erant) à Peloponnẽsibus esse deiecta. Mox & in superiorem urbem processit: multoq; magis iam mors ingruebat. Referat igitur hoc, ut cognoscat quisq; uel peritus medicinæ, uel imperitus, unde credibile sit id extitisse, quàsve satis idoneas existimet causas, quæ ad tantam mutationem uim haberent. Ego uero quæ potero referam, & quæ sibi quisque proponens, si quando hoc rursus incidat, iam prædoctus habeat aliquid præcipue, unde non ignoret, aperiam & ipse passus hunc morbũ, & alios patientes intuitus.

Thucydides peste correptus

Enimuero annus ille, ut confessione ferè omnium constat, maxime immunis fuit aliorũ morborum. Quod si quo quis alio prius laborabat, is morbus in hunc omnino conuertebatur. Cæteros quoq; salubri corpore repente nulla ex causa corripiebant ante omnia capitis acres feruores, oculorum suffusio ruboris, adustioq;. Introrsum uero statim lin-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gua cum faucibus ſanguinolenta uiſebatur, ſpiritus arcte, & cum graueolentia meabat. Deinde ex iis ſternutatio raucitasq; exiſtebat, nec diu poſt, labor in pectus cum uehementi tuſſi deſcendebat: & cum ad præcordia hæſerat, illa uexabat: ſequebantur cunctæ fellis & humoris quæ à medicis nominantur apocatharſes, & ipſæ cum ingenti cruciatu: & pleriſq; inanis incidebat ſingultus, acrem ciens ſpaſmũ: qui in quibuſdã protinus, in quibuſdã ſerius ſedabat. Et corpus quidem exterius non admodũ feruens tactu erat: neq; pallidum, ſed ſubrubrum, fuſcum, minutis puſtulis ac papulis ſcatens. Interius autem ita ardebat, ut neq; perq̃ tenuia ueſtimenta aut ſindones inſpici, neq; aliud quippiam niſi nuditatem ſuſtineret. Iucundiſſimum erat in gelidam ſeipſos aquam abijcere, id quod in puteis multi eorum quibus cuſtos deerat fecerunt, inexhauſta ſiti adacti. Quanquam perinde erat nimis ac minus bibere. Accedebat huc inquies membrorum, perpetuaq; uigilia. Neq; uero corpus quoad morbus augebatur flaccescebat, ſed opinione hominum fortius peſti reluctabatur. Adeo plurimi intra nonum & ſeptimum diem ab ardore urente uitalia necabantur: adhuc aliquid roboris habentes, aut ſi hoc tempus exiſſent, tamen deſidente ad uterum morbo, atq; illum acriter concutiente, idq; cum aſſiduo profluuio, multi quoq; poſtmodum debilitate ipſa peribant. Peruagabatur enim omnem corporis ſuperficiem, in capite primum coalita lues. Ex qua utiq; perniciosiſſima, ſi quis conualeſcebat, eius uiolentiam ſignificabant extrema membrorum: ſiquidem ad uerenda & ad ſummas manus ſummosq; pedes prorumpebat, quibus nonnulli amiſſis liberabantur: quidam amiſſis & oculis. Sunt etiam quos ſimulac ſurrexerunt, omnium pariter cepit obliuio, neceſſariorum quoq; ac ſuiipſorũ. Nam genus morbi in ſingulis extitit, & maius quàm ut exprimi, & acerbius, quàm ut humana natura tolerari poſſit: in hoc declarans præcipue aliquid aliud fuiſſe præter conſueta, quod cum multa hominũ cadauera iacerent inſepulta, alites quadrupedesq; ea uel nõ adierunt, uel quæcunq; guſtarunt attigerunt q̃, periêre. Quibus exauibus euidẽs fiebat coniectura, q; neq; circa cadauera, neq; alibi uiſebantur. Canes magis propter hominis conſuetudinem mali ſignificationem dabant. Verum (ut alia multa calamitatis genera prætream) quæ ſingulis acciderunt, alijs quàm alijs aſperius, eiuſmodi in totum morbus fuit, cum aliud quiddam inſolens acceſſit, quod tunc animos affligeret. q; quicquid fiebat, proficiebat in morbum. Peribant alij per incuriam, alij per multam curationem, nec de ulla medicina conſtabat, quam quis diceret utilem fore, ſi offerretur. Quod enim alteri proderat, id officiebat alteri. Corpus integrum erat, nullum præ ſe ferens roboris imbecillitatisue diſcrimen: idq; etſi quantalibet obſeruatione curaretur, à peſte corripiebatur. Teterrimum tamen totius mali fuit animi defectio, quoties quis languoris ſibi cõſcius, protinus anticipata deſperatione ſui, multo ſeipſos magis deſtituebant, nec languori reſiſtebant. Et quia alius ob alterius curationẽ plus lædebat, ritu ouium moriebantur: quæ præcipua mortium cauſa extitit. Nam ſiue præ metu inuicem nõ adirent, deſtituti pibant: unde multæ domus uacuæ factæ ſunt: ſiue adirẽt inficiebantur: & præcipue qui officij gratia diligentius aliquid adminiſtraſſent, utpote pudore non adeundi amicos, ipſi ſibi non parcentes. Poſtquam domeſtici, eos qui uita exceſſerant, complorauerant, deficiebant luis uehementia ſuperati. Verum ij præcipue morientem laborantemq; miſerabantur, qui ipſi euaſerant: quippe id iam antea experti, ac de ſe ſecuri. Neq; enim bis eundem morbus corripiebat duntaxat ut extingueret. Qui quidem ab alijs beati cenſebantur, & ſua ipſi ſponte ob ſuæ ſoſpitatis lætitiam ſpem in poſterum præſumebant, ne quando alio morbo abſumerentur. Angebat autem eos præter ingruentem peſtem comportatio rerum ex agris in urbem: ijs qui ex agris migrauerant, grauior. quippe domorum penuria, in cauernis utiq; tempore æſtiuo animam ſtrangulantibus agitabant. Ita non modo ſine ulla dignitate expirabant, ſed alij alijs immortui mutuo iacebant: ſemianimesq; inuijs & circa fontes omes aquæ deſiderio uolutabantur. Quin ipſa templa in quibus tabernacula fecerãt, referta erant illic mortuorum, hominibus uiolentia mali quid agerent non habentibus, abalienatisque à cognitione ſacrorum ſanctorumq;: perturbatis pariter omnibus ſepulchrorum imbribus, quibus antea utebantur, cum ſepelirent quiſq; ut poterant, Multi quoq; cre-

Apocatharſes

Attende uim peſtis.

Mortiũ cauſa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bra iam familiarium ſtrage, quia idonea deerant, ad pudenda conuertebantur ſepulchra. Nam alij occupatis quos alieni extruxerant pyris, mortuum ſuum imponebant, igneḿq; ſubijciebant: alij cum alter arderet ſuperiecto quem ferebant, adibant. Vnde primum incepit in ciuitate uitium hoc in maius euaſurum. Facilius enim quis audeat ea quæ prius occulta uoluiſſet, ne comperta forent inimicis uoluptati. Videntes tam in promptu fortunæ commutationem, beatos repente morientes, modò inopes repente illorum bona conſequentes, operæprecium putauerunt, ad ſubita gaudia uoluptatesq; tranſire, diurnam arbitrantes & uitam & pecuniã. Nemoq; per honeſtatem quam cernebat animum induxit: ad inferendas ſibi ærumnas, inexploratum habens, priuſquam ad illam peruenireт occumberet nec ne. Quod autem in præſentia erat iucundum, & undiq; ad ſe animum pelliciens, id & honeſtum conſtituebat & utile, deoꝝ metu aut hominum legibus nequaq; coercitus: cum & in æquo poneret pium uel impium eſſe, uidentes æqualiter cunctos oppetere mortem, nec timerent eouſq; uindictæ uenien-dum, ut delicta uiuentes luerent: multoq; maiorem illius iudicij pœnam imminere, in quo tuliſſent iam facta ſententiam, quæ anteq; decidat, cõſentaneum eſſe ſe aliquan tulum uita frui. Tali igitur clade Athenienſes circumuenti uexabantur, hominibus intra muros mortem obeuntibus, & extra hoſtibus agrum ferro igniq; uaſtantibus. Qua in calamitate cum alia repetebantur memoria, qualia credibile eſt, tum uero hoc carmen quod ſenes aiebant iam pridem decantari:

Doriacum ueniet limo comitante duellum.

Limos. De quo altercatio erat, num λοιμὸς, id eſt, peſtilentia in hoc carmine ab antiquis nominaretur, an λιμὸς, id eſt fames. Sed euicit impræſentiarum merito peſtilentiæ interpretatio. Ad ea enim quæ patiebantur homines oraculum retorquebant. Equidem exiſtimo ſi aliud poſt hoc aliquando contigerit Doricum bellum, itidem ex rerum fide famẽ
Doricũ bellũ. cantaturos. Memorabant præterea qui norant
Oraculum. oraculum Lacedæmoniorum, cum illis deus conſulentibus an oporteret bellum mouere, reſpondit: penes omni conatu bellantes uictoriam fore, ſe quoq; ipſum auxilio. Itaq; ſimilia circa hoc quoq; futura augurabantur. Morbus autem primo ſtatim Peloponnenſium ingreſſu cœpit: nec ipſam Peloponneſum inuaſit, ut dignum relatu ſit. Athenis præcipue graſſabatur. Secundo loca alijs oppidis, ut quodq; frequẽtiſſimum populo erat: Et hæc quidẽ quæ circa mor bum extitere. Peloponnenſes uero ubi campeſtria populati ſunt, in partem, quæ ma
Laurius mons. ritima uocatur, proceſſerunt uſq; ad Lauriũ, ubi ſunt argentea metalla Athenienſibus, & hanc primum quæ Peloponneſum ſpectat, deinde quæ ad Eubœam & Andrũ uergit, uaſtauerunt. Pericles autem tunc quoq; dux in eadem perſtabat ſententia, ſicut ſuperiore expeditione fecerat, ne Athenienſes exirent. Qui cum hoſtes adhuc in campo agitarẽt, priuſquam maritimas copias promouerent, cẽtum naues ad inuadendum Peloponneſum inſtruebat: quas omnibus præparatis ſoluit, ducens in ijs Athenienſium armatorum quatuor millia, trecentos equites in hippaginibus, quas tũc primũ ex ueteſtis nauigijs feecerant, comitantibus Chijs & Lesbijs cũ nauibus quinquaginta. Dum ſolueret Pericles cum exercitu, Peloponnenſes ad maritima Atticæ agentes reliquit.
Epidaurus. Vbi peruentum eſt Epidaurum, qui eſt in Peloponneſo, magnam agri partem popu-
Trœzenis. lati ſunt, adortiq; urbem in ſpem uenerant expugnandi, ſed non ſucceſſit. Recipien-
Halias. tes ſe illinc idem fecerunt in ora Trœzenide & Halide & Hermioníde. Quæ loca in Pe-
Hermionis. loponneſo ſunt ad mare omnia. Profecti illinc in Praſias, quod eſt in ora maritima La-
Praſiæ. conicum oppidum, uaſtato agro ipſum ceperunt, diripuerunt; q. His actis, domum re-
diêre, nec nacti ſunt apud Atticam Peloponenſes iam domum reuerſos: Quandiu Peloponnenſes in Attica erant, & Athenienſes cum claſſe nauigabant, tandiu morbus Athenienſes domi foriſque uexabat. Ex quo ferebatur Peloponnenſes metu morbi, quẽ de transfugis diſcedebant in ciuitate ſæuire, & ſimul ſepeliri mortuos ſentiebant, raptim ex finibus exceſſiſſe. Hac autem expeditione, Peloponnenſes cum diutiſſime manſiſſent, uniuerſam regionem ferro populati ſunt, quadraginta ferme diebus illic conſumptis. Eadẽ æſtate Agnon Niciæ & Cleopompus Cliniæ filius collegæ in præ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tura Periclis, sumptas easdem, quibus ille usus fuerat, copias festinato duxerunt aduersus eos, qui sunt in Thracia Chalcidenses: Potidæamq; adhuc obsessam cum peruenissent, machinas urbi admouent, omniq; ope illam expugnare conantur. Sed neq; conatus hic, neq; apparatus alius processit, interueniente morbo, qui prorsus in Atheniensium exercitu grassabat, ita ut eo prior exercitus, ob hunc qui cum Agnone superuenerat læderetur, cum hactenus prospera ualetudine usus esset. Nam Phormio cum mille sexcentis apud Chalcidenses amplius nõ erat. Itaq; Agnon mille quinquaginta militibus quadraginta circiter intra dies morbo amissis, Athenas renauigauit, relictis primis in Potidææ obsidione militibus. Post alteram uero Peloponnẽsium inuasionem, Athenienses cum & ager ipsorum iterum ferro uastaretur, & morbo pariter ac bello premerentur, mutata uoluntate Periclem insimulabant, tanquam autorem ipsis belli gerendi, eiq; calamitates referebant acceptas. Igitur ad cedendum Lacedæmoniis animo inclinantur. Sed missi aliquot legati re infecta redierunt. Tunc undiq; consilij inopes in Periclem inuehebantur. Ille cernens eos præsentem statum ægre ferẽtes, omniaq; agentes quæ ipse peruiderat, aduocata concione (adhuc eñ prætor exercitus erat) exhortatus est eos ad bene sperandum, reuocans iracundiam ad lenitatem, & metum ad fiducia, procedens: atq; hunc in modum locutus est: Phormio.

Oratio Periclis.

NEc inexpectata mihi uestra in me indignatio fuit (intellígo enim eius causas) & eam ob rem coegi concilium, ut in memoriam redigam ac reprehendam, si quid uos haud recte uel mihi succensetis, uel aduersis succumbitis. Ego enim existimo, melius agi cum ciuibus priuatim, si tota ciuitas fortunata sit, quàm si per singulos ciues felix sit, publice uero labefactetur. Nam quum euertitur patria, is cui priuatim bene est, nihil tamen minus & ipse euertitur: cui autem male, is in illa prospere agente multo magis incolumis est. Quoties igitur patria suas ipsius potest tolerare clades, quas nemo unus possit, quo pacto non conueniat uniuersos illi opitulari, neq; id quod nunc agitis, domesticis iacturis attonitos, reipublicæ salutem pro derelicta habere, incusantes me qui bellandi consilium dedi, atq; adeo uos ipsos qui id comprobastis? Et mihi tali uiro irascimini, qui (ut reor) sum nulli secundus, uel in cognoscendo quæ opus facto sunt, uel in explicando, uel in amanda ciuitate, uel in uincenda pecunia. Nam qui nouit, neq; id quod sentit explicat, perinde est ac si nesciret. Qui uero utrunq; habet, nisi studiosus reipublicæ fuerit, is peræque nihil ex utilitate ciuitatis loquetur. Cui autem hoc etiam affuerit, si idem pecunia uincatur, pro hac una habebit cuncta uenalia. Itaq; si mihi hæc omnia mediocriter præter cæteros adesse uos iudicantes, de bello gerendo fidem habuistis, nunc haud prope eidem crimen imponitis. Etenim eos qui prospera fortuna utuntur, bellum præoptare quàm pacem, magna uecordia est: sin uero necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro uictoria belli adire discrimen, profecto qui cedunt, iis qui resistunt uituperari digniores. Et ego quidẽ idem qui antea sum, nec à sententia discedo. Vos autem uacillatis, quos constat integra re mihi acquiescere, accepta calamitate pœnitere, & rationem meam uestra infirmitate metientes non rectam iudicatis. quia sensum molestiarum unusquisq; hactenus habuit, communis autem utilitas nondum patet. Magnaq; mutatione facta, & hac ex leui momento, mens uestra languescit ad ea perferenda, quæ decreuistis. Rapiunt enim consilium repentina & inexpectata & longe præter opinionẽ accidentia, id quod nobis cum circa alia, tum uel maxime circa morbum usu uenit. Tamẽ cum urbem ciuitatemq; magnam habeamus, & perinde egregiis institutis simus educati, decet ne maximis quidem nos incommodis uelle succumbere, nec amplitudinem nostram labefactare. Nam æqui iuris esse homines censent, & accusare eum, qui per ignauiam gloriæ quam obtinet desertor est, & odisse eum, qui per cõfidentiam gloriam ad se non pertinentem affectat. Sepositoq; priuatarum rerum dolore debemus salutem publicam uindicare, huic belli labori, ne magnus sit, neve aliud contingat, resistentes. Et satis quidem illa sint, in quibus aliás sæpe demonstraui, me nõ iure uobis in suspicionẽ uenire. Aperiam autem & hoc quod neq; ipsi uidemini unquam cogitasse, cum uobis assit (de magnitudine loquor

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

imperij)neq; ego in priſtinis orationibus uſurpaui, ne nũc quidem memoraturus,uta pote ſpecie ipſa iactãtiuſculum, niſi uos præter rationem attonitos uiderem. Ipſi quidem exiſtimatis in ſocios tantum uos tenere imperium, ego uero pronuncio, ex duabus partibus, quæ in uſum patent terra & mari, uos alterius inſolidum potentiſſimos eſſe,duntaxat quatenus obire conſueſtis,& ſi plus obire uelletis,potẽtiſſimos fore.Neque eſt hac poteſtate rex quiſpiam, aut aliqua gens, quæ uos inſtructa quæ nunc adeſt claſſe nauigantes prohibere poſſit.Qua ex potentia ut apparet ne ijs quidem caremus, quæ uos magnifacitis,ad domeſticum & terræ uſum pertinentia.Itaq; non eſt conſentaneum,iniquo uos ea ferre animo,& non potius æquo atq; ſedato,exiſtimantes ornamentum diuitiarum apud potentiam eſſe, & libertate per nos incolumi facile hæc iri recuperatum:quæcq; ſi non ſeruamus,ſed imminui libẽti animo patimur,in neutro nõ degenerare nos à patribus noſtris iudicandos, qui hæc non ab alijs acceperunt, ſed laboribus ſuis parta atq; cuſtodita nobis tradiderunt.Nam turpius eſt,quàm conatu potiendi fruſtrari, exui potientem. Conueniteq; aduerſus hoſtem ire nos, non modo confidentes,ſed etiam fidentes.Siquidem confidentia ex improuiſa quoq; proſperitate in ignauum etiam aliquem cadit:fiducia uero præbet ei,qui ſe cõfilio credit, ut hoſti præualeat,id quod uobis accidit, & in pari cõditione fortunæ; ſolertia ex altitudine mentis tutiorem reddit audaciam,ſpei,cuius uis in lubrico eſt,minus fidei habens quàm ex præſentibus copijs,cõſilio,cuius exploratior prouidentia eſt. Decet item uos publicæ ob imperium dignitati, qua cuncti lætamini,conſulere, nullum recuſantes laborem, niſi & honores recuſetis: neq; exiſtimare de libertate tantum amittenda rem eſſe, ſed de amittendo imperio periculum quoq; ſubeundum, ob eas quas in imperio contraxiſtis offenſas, à quo diſcedere uos iam integrum non eſt, ne quis hoc impræſentiarum ueritus exiſtimet ſe nullo negocio liberaliter degere.Quippe imperium iam ueluti tyrannidem adminiſtratis, quod ſumere quidem uidetur eſſe iniurium, deponere autem periculoſum.Nam huiuſmodi homines qui bellum timent,perſuadendo,alios protinus & ciuitatem perderent, & ſi quibus ipſi præeſſent, eos liberos eſſe ſinerent. Enimuero ocium neq; poteſt eſſe incolume, niſi negocio modificatum, neq; in principe ciuitate conducit,ſed in ea, quæ bona fide tolerat ſeruitutem. Vos uero neq; huiuſcemodi ciuibus ſeducamini,neq; mihi ſuccenſeatis,cui de bello gerendo fuiſtis aſſenſi. Quod ſi hoſtilis aduentus ea fecit,quæ facturum eſſe credibile erat uobis ſibi obedire nolentibus, & ſi acceſſit præter expectationem hic morbus, res ſola omnium ſpe noſtra potentior, unde ſcio me magna ex parte magis inuiſum eſſe, profecto iniuſte me peroſi eſtis,niſi & quoties uobis proſpere præter opinionem euenit,eam mihi felicitatem referatis acceptam. Oportet enim quæ diuinitus,neceſſario; quæ ab hoſtibus proficiſcuntur fortiter ferre. Quæ cum fuerint olim in more huius ciuitatis,cauete ne nũc diſſoluantur in uobis, cum præſertim ſciatis eam apud omnes homines ideo maximum habere nomen, quod non cedat aduerſis, quodq; plurimos labores ac plurima corpora in bello conſumpſerit,& ſumma ad hanc diem ſit potita potentia.Cuius apud poſteros in æternum ſi quando nunc cedamus (Natura enim comparatum eſt ut omnia decreſcant)memoria deferetur,atq; adeo Græcorum,quoniam Græci nos latiſſimum tenuimus imperiũ,& maxima tolerauimus bella,tum aduerſus uniuerſos,tum aduerſus ſingulos,ciuitatemq; opulentiſſimam & frequentiſſimam habuimus. Quanquam qui ſegnis eſt,iſta haud dubie uituperabit,ſed rerum gerendarum ſtudioſus æmulabitur. Quod ſi quis opes non adeptus ſit, inuidebit. Cæterum odiſſe & mœſtum eſſe omnibus quidem in ſuo tempore contingit,quicunq; ſe dignos exiſtimarunt ut alijs imperarent. Quiſquis in maximis rebus inuidiam ſuſcipit,recte is conſulit,nam odium non admodum reſiſtit. Verum ſplendor in præſens,& perpetua in poſterum gloria celebranda relinquitur.Quæ duo uos proſpicientes,decus futurum,& dedecus præſens, alacri iam animo decus capeſſite,ac dedecus deuitate,nullum ad Lacedæmonios caduceatorem mittendo, ſignificantes nos præſentibus ærumnis opprimi, tanquam ij qui quoniam inter accidentia, & minimum afflictantur animo, & re quàm maximè reluctantur,ſunt omnium & priuatim & publice præſtantiſſimi. Talibus Pericles di-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ctis tentauit tum mitigare in se conceptam Athenienſium iram, tum animos à præſen
tibus malis abducere. Cui publice quidem acquieuerunt, nullisq; amplius ad Lacedæ
monios miſſis legatis, impenſi incubuere in bellum, priuatim tamẽ difficultates ægre
ferebant: plebs quia quas tenues habebat facultates exhauriebantur, procetes quod exi
mia in agris prædia uillasq; ſumptuoſe magnificeq; ædificatas amiſerãt, pro pace ma
ximum omnes bellum habentes. Nec prius quàm gerebant indignationem poſuêre,
quàm eum pecunia mulctarunt, rurſusq; non multo pòſt id quod fieri uulgus amat, du
cem delegerunt omnium ei rerum permiſſo arbitrio: quem & ſi ſuam quiſq; uicem do
lentes ob iacturam rei familiaris abiectiori iam animo erant, tamen ijs quæ ad rempu
blicam ſpectabant longe omnium præſtantiſſimum iudicabant. Quandiu enim reipu
blicæ præfuit, in pace moderate eam adminiſtrauit, integre tutatus eſt, ampliſſimã red
didit: illatoq; poſtea bello ciuitatis uires, ut liquet, præuidit. Cuius poſt obitum pro
uidentia in bellum (duos enim ab eo moto annos & dimidiatum uixit) uel magis co
gnita eſt. Nam is dicebat ita demum uictores euaſuros, ſi bello abſtinerent, rem nauti- Periclis mors.
cam curantes, neq; imperium capeſſerent bello, neq; ciuitatem in periculum uocarẽt.
Illi uero hæc omnia è contrario egerunt, & cætera quæ extra bellum eſſe uidebantur,
ex ſua quiſq; ambitione atq; priuato quæſtu, in ſuam ſociorumq; perniciem adminiſ
trauerunt: quæ ſi proſpere ceſſiſſent, fructuoſa priuatis hominibus, & honorificata po
tius fuiſſent: Cum uero improſperè ceſſerint, pernicioſa in bellum reipublicæ extite
runt. Cuius rei cauſa fuit, quòd cum ille polleret dignitate atq; conſilio, & pecunia pro
culdubio incorruptus eſſet, libere multitudinem continebat. Nec magis illi ſe comi
tem quàm ducem præbebat. Nec enim adeptus per illicita potentiam, aliquid ad uolu Periclis laus.
ptatem loquebatur, ſed unde moueret indignationem cum autoritate contradicebat.
Quoties itaq; intelligebat eos quippiam intempeſtiue ferociterq; conantes, orationis
acrimonia deterrebat. Quoties ab reformidantes, rurſus ad fiduciam erigebat. Deniq;
uerbo quidem popularis ſtatus, re autem ipſa penes primarium uirum principatus e
rat. Nam qui ſucceſſerunt cum potius inter ſe pares forent, primum quiſq; locum affe Athenienſ. im
ctantes, ad demulcendum uoluptatibus populum ſe conuerterunt, negocijs relaxatis. pendentia.
Vnde cum alia multa, ut in magna ciuitate, tum uero illud peccarũt, quod in Siciliam
nauigauerunt, magnum imprudentiæ flagitium, non tam propter eos aduerſus quos
ierunt, quàm propter eos qui miſerunt, nõ proſpicientes ijs quos mittebant. Nã dum
domi inuicem perturbantur, mutuiſq; criminibus de principatu contendunt, ſtatum
poſtea exercitus conquaſſarunt. Re autem apud Siciliam infeliciter geſta, alioq; appa
ratu amiſſo, cum claſſis maiore parte, & intra urbem iam ſeditione laborantes, tamen
tres annos reſtiterunt: & prioribus hoſtibus, & Siculis ad hos adiunctis, cum iam ple
risq; ſociorum defeciſſent, & mox Cyrus regis filius eſſet in partibus, pecunia ad claſ Cyrus.
ſem Peloponnenſibus data. Neq; prius ſuccubuerunt quàm ipſi priuatis inter ſe diſcor
dijs colliſi defecerunt. A deo ſuppeditabant Pericli quæ ipſe præuiderat, & quidem fa
cile ſanè ad reſiſtendum in eo bello Peloponnenſibus. Lacedæmonij autem ſocijq; ea
dem æſtate centum cum nauibus ac militibus mille, Cnemo Spartiata nauarcho, pro
fecti ſunt in Zazynthum inſulam, quæ è regione Elidis iacet, Athæorum qui ſunt in Zazynthos.
Peloponneſo coloniam, Athenienſibus belli ſociam. Egreſſiq; in terram multa hoſti Athæi.
liter egerunt: & cum illos ad deditionem non poſſent compellere, domum ſe recepe
runt. Eadem iam extrema æſtate Ariſteus Corinthius, Lacedæmoniorumq; legati, Ariſteus
Aneriſteus, Nicolaus, Pratodemus, ac Timagoras Tegeates, & ſuo nomine Polis Argi Corinthius.
us, iter habentes ad regem in Aſiam, ſi qua ratione perſuaderent illum, ut pecuniam Nicolaus.
daret, belliq; ſocietatem iniret, adierunt prius in Thracia Sitalcem Terei filium, uolen Timagoras.
tes, ſi poſſent, eum inducere ad commutandam cum ipſis quam haberet cum Athenien Pratodemus.
ſibus ſocietatem, ſimulq; cum copijs eundem Potidæam quam exercitus Athenien Polis Arg.
ſium obſideret. Cumq; per regnum Sitalcæ iter ingreſſi, eſſent tranſituri Helleſpon
tum ad Pharnacem Pharnabazi filium, à quo erant ad regem deducendi, forte legati
Athenienſes cum apud Sitalcem eſſent, Learchus Callimachi, & Ameniades Philemo Pharnaces.
nis, ſuadẽt Sadoco Sitalcæ filio, qui factus erat Athenienſis, ut ipſis illos interciperet, Sadocus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ne ciuitatem eius per quam ad regem pergebant aliqua ex parte læderent. Is autẽ persuasus, missis aliquot cum Learcho & Ameniade, eos iam Thraciam emensos, anteq̃ nauem conscenderent Hellespontum transituri cõprehendit, iussitq̃ his dari, eos traditos ĩdem Athenas portauerunt. Vbi peruentum est, ueriti Athenienses ne quid Aristeus rursus adhuc in ipsos grassaretur, si euasisset, quem antea omnium, quæ apud Potidæam & Thraciam acciderant, autorem fuisse constabat, cunctos eodem die interemerunt indemnatos: & quædam dicere uolentes, atq̃ in fossas deiecerũt, arbitrati se iuste suis sociorumq̃ negociatoribus parentare, quos circa Peloponnesum onerarijs nauibus cursum tenentes nacti Lacedæmonij trucidarant, in fossasq̃ abiecerant ipsi iniuria priores. Quippe initio belli quoscunq̃ mari cepissent, omnes uelut hostes uita priuabant, siue Athenienſium partes secutos, siue neutrorum. Circa extremũ eiusdem æstatis Ambraciotæ ascitis in societatem multis, Barbarorum expeditionem sumpserunt aduersus Argos Amphilochicum, cæteramq̃ Amphilochiam, exorta hinc primũ simultate: Amphilochus Amphiarai filius post bellum Troianum cum domum repeteret, exosus Argi domicilium, condidit in sinu Ambracico urbẽ, quam nomine primæ suæ appellauit Argos, cognomine Amphilochicũ, cum cætera Amphilochia, quæq̃ fuit in omni Ambracia maxima potentissimos habens populares. Li multis post ea ætatibus agitari cladibus, Ambraciotas sibi finitimos in consortium accersierunt, linguamq̃ tunc primum ex Ambraciotis unà habitantibus Græcam effecerũt. Nam cæteri Amphilochi barbari sunt. Progressu itaq̃ tẽporis Ambraciotæ urbe, Argiuis expulsis, ipsi potiuntur. Qua de re Amphilochi sese Acarnanibus dedunt, & utriq̃ in auxilium uocant Athenienses. Ab ijs Phormio dux cum triginta nauibus ad eos missus, ubi peruenit, ui Argos capiunt, Ambraciotas diripiunt, communiter ipsi urbem incolunt. Atq̃ his gestis primum inter Athenienses inita est Acarnanesq̃ societas, & Ambraciotis orta aduersus Argiuos propter suorum captiuitatem simultas. Posteaquam belli tempore coacta manu & ipsorum & Chaonum & aliorum quorundam ex finitimis Barbarorum Argos se contulerunt: & regione occupata, cum urbem aggressi expugnare nequissent, domum in sua quiq̃ loca redierunt. Hactenus æstate gestum est, ineunte hyeme Athenienses uiginti quidem circa Peloponnesum naues dimisere Phormione duce. Qui profectus ex Naupacto obseruabat nequa nauis Corinthum finumq̃ Crisæum aut intraret, aut exiret. Alãis autẽ sex in Cariam Lyciamq̃ duce Melesandro, illinc pecuniam exacturas, & oneraria nauigia ex Phaside & Phœnice, atq̃ ex illa cõtinente proficiscentia, prohibituras à latronibus ex Pelopõneso infestari. Egressus in Lyciam Melesander eductis in aciem Atheniẽsium socialiumq̃ nauium copijs, superatus occisusq̃ est amissa suorum parte. Eadem hyeme Potidæatæ cum iam obsidẽtibus impares essent, & Peloponnẽsium expeditiones in Atticam nihil magis summouissent ab obsidione Athenienses, re frumentaria deficiẽte, adeo ut iam præter alia quæ acciderunt, penuria cibi quidam mutuo se depasti essent. Ita demum in colloquium de deditione uenerunt cum Athenienſium ducibus, quibus ea cura mandata erat, Xenophonte Euripidis, Hestiodoro Aristoclidæ, & Phenomacho Callimachi filio. Qui ideo conditionem acceperunt, quod uidebant exercitus ærumnam in loco hyberno, & duo millia talentorum in obsidione per patriam esse consumpta. Conuenit itaq̃ ut exirent ipsi & liberti & auxiliares cum singulis uestimentis, fœminæ cũ binis, cumq̃ certa singuli ad uiaticum pecunia. Et hi quidem interposita fide, in regionem Chalcidis abierunt, quo quisq̃ potuit. Athenienses uero duces suos, quòd iniussu ipsorũ conueniſſent, incusauerũt, existimantes hos si uoluissent urbem expugnaturos fuisse. Eam postea colonis ex suo corpore illuc missis habitauerunt. Atque hæc per hyamen gesta sunt, secundúsque belli annus finitus, quod Thucydides conscripsit. Ineunte æstate Peloponnenses sociíque non in Atticam, sed aduersus Platæam cũ exercitu uenerunt, duce Archidamo Zeuxidami filio Lacedæmoniorum rege, quem castra iam metatum ac regionem uastaturum, missa protinus Platæensium legatio adijt, itaq̃ inquit:

Lacedæmoniorum legati trucidantur.

Argos Amphilochicum.

Amphilochus.

Ambraciotarũ & Argiuorum odium.

Melesander.

Potidæatarum deditio.

Xenophon Eurip. Hestiodorus. Phenomachus.

3. Annus belli Pelopon.

Platæa obsidet

Oratio legatorum Platæenſium.

ARchidame ac Lacedæmonij, neq; iuſte, neq; è dignitate ueſtra patrumq; ueſtrorum facitis, quod agrum Platæenſem hoſtiliter inſidetis. Nam Pauſanias Lacedæmonius Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum ijs Græcis qui pugnæ apud nos commiſſæ ultro ſubiêre diſcrimen, uictimis in foro Platæenſi immolatis Ioui liberatori, conuocatisq; omnibus ſocijs, reddidit Platæenſibus & agrum & urbem, ubi ſuis legibus uiuerent, ne quis iniuſte, neve dominandi cauſa, illis arma inferret, alioqui eos qui aderant ſocios, pro uiribus auxilio futuros. Hæc patres ueſtri uirtutis ergo, qua fuerunt in illis periculis præſtantia, dederunt nobis. At uos è contrario agitis, qui cum Thebanis inimiciſſimis noſtris, ad redigendos nos in ſeruitutem ueniſtis. Itaque & eos qui iuriiurando tunc affuerunt, & ueſtros patrios, & noſtros indigenas deos teſtati, dicimus uobis ne agrum Platæenſem lædatis, neve iuſiurandum uioletis, ſed noſtro nos iure uiuere ſinatis, quemadmodum Pauſanias ſtatuit. Hæc tantum locutis Platæenſibus excepit Archidamus, Recte (inquiens) dicitis uiri Platæenſes, ſi uerbis facta reſpondeant. Quemadmodũ enim Pauſanias uobis præſtitit, ut ipſi ueſtro iure uiuatis, præſtate uos quoque pro ueſtra uiri li liberos alios, qui cunq; & periculorum, & iuriſiurandi uobis ea tempeſtate participes, nunc Athenienſibus ſeruiunt, quorumq; in libertatem aſſerendorum gratia, tantus apparatus ſit tantumq; bellum. Cuius liberationis ut maxime adiutores fueritis, ita maxime iuſiurandum ſeruaueritis: ſin minus eadem quæ iam antea, hortamur, ocium agite, colentes quæ ueſtra ipſorum ſunt, nec ſitis in partibus apud alterutros, & tamen utriſque pro amicis recipite, hæc ſat uobis erũt. Non plura Archidamus. Quæ cum audiſſent legati Platæenſes, ingreſſiq; urbem ad multitudinem retuliſſent, Archidamo reſponderunt, impoſſibilia ſibi factu eſſe, quæ ſuaderentur, ſine Athenienſibus, apud quos liberi ipſorum atq; uxores eſſent. Timere quoque ſe toti ciuitati, ne ſcilicet, aut illis digreſſis Athenienſes uenirent iſta non permiſſuri, aut Thebani, utpote in iureiurando contenti, dum utraque pars recipitur, rurſus urbem occupare conarentur. Ille bene eos iubens ſperare, reſpondit: Vos uero urbem ac domos nobis Lacedæmonijs tradite, fines agri demonſtrate, arbores & quicquid aliud poteſt ſub numerum cadere numerate: ipſi quocunque libuerit abſcedite, quouſque fuerit bellum: ubi deſierit, reddituri uobis quæcunq; acceperimus, habentes ea interim depoſito, colentesq; ac fructum reddentes, qui uobis ad uſum ſuppetat uitæ. Eo audito, legati ingreſſi iterum, habito cum multitudine conſilio, dixerunt ea quæ ſuaderentur uelle ſe prius communicare cum Athenienſibus, accepturòſque conditionem ſi illos perſuaſerint. Interea loci iuſſerunt ſibi fidem dari in ipſorum regione nihil eos hoſtiliter acturos. Atque ita interpoſita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri reſponſum, à regionis uaſtatione temperarunt. Additis Athenienſibus legati Platæenſes agitatòque cum eis cõſilio reuerſi, hæc ciuitati renunciant. Neque in ſuperiori tempore uiri Platæenſes ex quo ſocietatem iniuimus, inquiunt Athenienſes ſe permiſiſſe uobis iniuriam fieri, neque nunc eſſe neglecturos, ſed pro uiribus adiuturos. Admonèntque uos iuriſiurandi, quo ueſtri ſe patres obſtruxêre, nihil noui ſe circa ſocietatem acturos. Hæc cum legati renunciaſſent, Platæenſes docuerunt non prodere Athenienſes, ſed reſiſtere, & ſi oporteat uel ante ipſorum oculos uaſtari agros, & quicquid aliud contingere poſſet pati, neminèmque emittere, ſed de muro reſpondere impoſſibilia ſibi eſſe quæ Lacedæmonij ſuaderent. Archidami reſponſum.

Qui cum reſpondiſſent, tunc uero Archidamus rex ſtetit conteſtans deos atque heroes indigenas his uerbis: Dij quicunque terram Platæenſem tenetis, heroes conſcij eſte iureiurando prius ab iſtis uiolato non incipere à nobis iniuriam, quod in hanc terram uenimus, in qua patres noſtri uotis apud uos nuncupatis, Medos ſuperauerunt, quàmque uos propicij adiutricem Græcis in prælio præſtitiſtis, neque nunc nos ſi quid faciemus, iniuſtos fore. Quoniam qui adhortati eos multis iuſtisque rationibus nihil proficimus, Itaque concedite, ut & ij qui cœperunt in- Archidami conteſtatio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Plateæ obsidio. iuriam facere, pœnas dent: & qui merito punire parant, pœnas sumant. His deos precatus, militi bellum permittit. Et primum urbem, ne quis eam ingrederetur, expopulatis arboribus, cancellato uallo circundat. Deinde aggerem ante urbem iaciunt, sperantes propediem se expagnaturos, tanta manu in opere occupata. Itaque cæsam è Cythærone materiam utrinque muris opponentes, supra urbis ædificia extruunt, in modum canistrorum intextam, ne copiosus agger diffluerет. In quē etiam congerunt ac superiaciunt ligna, lapides, humum, & si quid aliud ad excitandam magnitudinem facit. Quo in opere dies noctibus nulla intermissiōe iunctos septuaginta consumpserunt, uicibus quiescentes. Nam cum alteri congerebant, alteri somnū cibumq; capiebant, præpositis operi Lacedemonijs, qui peregrini singularum ciuitatum militibus duces erant, atq; urgentibus. Hunc aggerem Platæenses extolli cernētes, murum ligneum & ipsi componunt, quem ubi statuerunt qua parte muri hostis aggerem excitabat, ædificant laterculis uicinarum domorum quas diruebant, lignis eos internectentibus, ne succrescens ædificium minus se sustineret: prætexentibusq; ad tutelam id corijs ac palliis, ne & ipsi in opere & ligna missilibus igniferis ferirentur: Atq; ita murus in multū altitudinis processit. Nihil tamen minus agger ex aduerso surgebat. At Platæēses tale quiddam commēti sunt: Interciso muro, qua uineæ aggeris admotæ erant, illarum humum egerebant. Ea re Peloponnenses comperta, subactum cœnum canistris arūdinaceis eò, ubi subtracta humus erat, iniecerūt, ne sicut humus difluens efferretur. A quo exclusi Platæenses id quidem tulerunt, sed sub terra actis ab urbe ad aggerem cuniculis per certa uestigia, rursus humū ad se subducebant, diuq; eos qui erant foris latuerunt, ita ut illis etiam atq; etiam aggerentibus, minus tamen moles cresceret, subducto deorsum aggere & assidue in locum uacue factum decidente. Cæterum ueriti ne pauci permultis essent impares, hoc quoq; excogitauerunt: Omissa magni ædificij contra uineas substructione, ab utroq; eius latere, qua muro humiliori committebatur, intra urbem lunari specie murum ducunt, ut si magnus caperetur his, hic hostes intercluderet, cogeretq; iterum agere uineas, & procedendo duplicem laborē subire, magis etiam in ancipiti futuros. Promouerant autem urbi machinas ab aggere Peloponnenses, unam iuxta uineas contra substructionem oppidanorum, qua substructione uehementer quassata, animos illorum perterrefecerant, aliàs alibi cōtra murum. Quas oppidani tum circūdatis laqueis refringebāt, tum hac ratiōe, trabes ingentes, quas ferreis longisq; catenis utrinq; à capitibus suspenderant, transuersas à binis antennis supra murum inclinatis porrectisq;, contraxerant: & quoties datura ictum machina erat, prominētem eius partem laxatis catenis, atq; è manu remissis præcipiti incussione decurtabant. Post hæc Peloponnenses cū & nihil proficerent machinæ, & aduersus uineas antemurale excitatum esset, existimantes arduum esse inter tot impedimenta capere urbem, ad circundandam muro eam se accingūt, prius tamen igni tentandum rati si possent ingruente uento incendere, cum spatiosa nō esset. Omnia enim secum uersabant siqua ratione rem sine sumptu, & sine obsidione conficerēt. Allatos itaq; materiæ fasces ab aggere in id fossatum, quod ad murum prius interiacebat conijciunt. Quo protinus utpote à tanta hominum manu impleto processerunt, quantum plurimum alterius urbis occupare è loco superiore potuerunt. Iniectoq; igni cum sulphure ac pice materiam incenderunt. Vnde tantum flammæ excitatum est, quantum nemo unquam ad tempus illud inspexit, duntaxat manu & industria factum. Nam aliquando uentis collisa secum sylua in montibus sua sponte ignem edidit, & ex eo flammam. Hoc incendium cum ingens extitit, tum uero parum abfuit quin oppidanos, qui alia mala effugerant, absumeret, exiguo urbis tractu relicto quo non pertingeret. Quod si uentus ut hostes speraucrant, commodus affuisset, actum de illis erat. Nunc illud etiam fertur contigisse, magnam uim aquæ de cælo cum tonitruis effusam incendium extinxisse, atque ita periculum summouisse. Hoc quoque frustrati Peloponnenses, retenta quadam exercitus parte, cætera remissa, urbem muro circundant, certo assignato singulis ciuitatibus loco, ducta interius exteriúsque fossa, ex qua

Cytheron.

Platæen sedulit.

Incendij uis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lateres effecerunt. Eo perfecto, ſub exortum arcturi relicto ad tutelam dimidij muri præſidio (nam alterum dimidium Bœorij cuſtodiebant) cum exercitu redierunt ad ſuas quiſq; urbes digreſſi. At Platæenſes cum liberos & uxores cum ſenioribus, atque hominũ nullius uſus multitudinem iam ante exportaſſent, ipſi reliqui qui obſidionem ſuſtentabant quadringenti numero erant, & Athenienſiũ octoginta, cum centũ ac decem fœminis quæ panem facerent. Tot omnino fuerunt cuncti qui ad tolerandam obſidionem ſunt conſtituti, nemine alio intra muros nec ſeruo nec libero: Huiuſcemodi fuit Platæenſium aduerſus oppugnantes præparatio. Eadem æſtate obſidionis principio, cum duobus millibus ſui corporis armatorum, ducentis q; equitibus, duce Xenophonte Euripidis filio, cum alijs duobus ducibus arma intulerunt in Thracia Chalcidenſibus, & Bottiæis, frumento maturo. Et cum Spartolo, quæ eſt in Bottiæa, copias admouiſſent, frumentum corruperunt. Videbatur autem ea ciuitas ad Athenienſes defectura quorundam, qui intus erant, opera. Sed uocatu eorum qui hæc nolebant, ex Olyntho armatæ copiæ præſidio uenerunt. Cum quibus Spartolo progreſſis, Athenienſes ante ipſam urbem cõſeruerũt pugnam, Chalcidenſiumq; peditatum cum nonnullis auxiliaribus ſuperarunt, ad urbemq; compulerunt: ſed peditatus ac leuis armatura à Chalcidenſibus equitibus ac leuiter armatis ſuperatus eſt, habentibus aliquot ſcutatos è regione, quæ dicitur Cruſidis. Geſto iam prælio ſuperueniunt alij ex Olyntho ſcutati auxilio futuri. Quos ut uiderunt ex Spartolo leuiter armati, addito animo tum acceſſione ſociorum, tum quod antea non inferiores fuiſſent, iterum cum Chalcidenſium equitatu ac ſubſidiarijs Athenienſes inuadunt. Illi uero ſeſe ad duas cohortes recipiunt, quas cum impedimentis reliquerant. Qui quoties infeſtis armis ſe inferebant, toties ab hoſte fuga fiebat: Cum rurſus ſe referebant, infeſtabantur, miſſiliaq; ingerebantur, adequitantibus Chalcidenſibus equitibus, & quâ uidebatur adorientibus. Denicq; non mediocriter iam perculſos in fugam uertunt, longoq; tractu perſequuntur. Athenienſes Potidæam fuga perlati, receptis poſtea ex fœdere interfectis, Athenas cum reliquijs exercitus reuerterunt. Ex quo deſiderati ſunt quadringenti ac triginta cum omnibus ducibus. Chalcidenſes ac Bottiæi, ubi trophæum ſtatuerunt, mortuoſq; ſuos legerunt, in ſuas quiſq; urbes diſceſſêre. Eadem æſtate non multo poſt hæc Ambraciotæ Chaones q; auidi omnem Acarnaniam uexandi, & ab Athenienſibus alienandi, Lacedæmonijs ſuadent claſſem ex ſocialibus urbibus parare, armatos mille in Acarnaniam mittere: quod dicerent ſi ſecum illi cum nauibus ſimul ac peditatu irent, quandoquidem Acarnanes mari nequeant mutuo ſibi eſſe auxilio, facile in poteſtatem redacta Acarnania, Zazyntho & Cephalenia eſſe potituros, nec Athenienſes itidem ut nuper Peloponneſum peruagaturos: Spem quoq; Naupacti capiendæ fore. His perſuaſi Lacedæmonij Cnemum adhuc nauarchum & milites cum aliquot nauibus è ueſtigio mittunt, iuſſum inſtructa quàm primum claſſe nauigare in Leucada. Studebant autem præcipue Corinthij Ambraciotis utpote ſuis colonis. Et claſſis quidem Corinthiorum Sicyoniorumq; & circà oppidorum, inſtruebatur. Nam Leucadiorum, Anactoriorum, Ambraciotarum iam profecta apud Leucada præſtolabatur. Cnemus & mille cũ eo milites ubi transfretarunt, ignaro Phormione, qui decẽ circa Naupactum præſidiarijs Athenienſium nauibus præerat, in terra cõfeſtim copias educit in aciem, eiq; præſto fuerunt ex Græcis Ambraciotæ, Leucadij, Anactorij, præter eos mille Peloponnenſes quos ipſe adduxerat. Barbarorum Chaones (qui nõ ſub regibus, ſed ſub annuis ex principali genere magiſtratibus uiuunt) mille, Photio & Nicanore ducibus, ad iunctis Theſprotis, & ipſis ſine rege agẽtibus. Moloſſos & Antitanũ duxerat Sabylinthus Tharypis regis adhuc pupilli tutelã gerẽs: Parauæorũ Orœdus rex adiuncto commilitio mille Oreſtas Antiochi regis eos permiſſu. Miſit & Perdiccas clam Athenienſibus mille Macedones q poſtea ſuperuenerũt. Hoc exercitu Cnemus nolẽs è Corintho opperiri claſſem, profectus eſt, perq; Argium agrũ iter faciẽtes, cum uicum Limnæam ſine muris diripuiſſent, Stratũ peruenerũt maximã Acarnaniæ urbẽ, rati ſi hanc primã cepiſſent, cæteras haud ægre in deditionẽ uenturas. Acarnanes ubi cognouerunt terra multam manum aduenijſſe, & mari hoſtes cum claſſe affuturos, non miſerunt mu-

Xenoph. Eurip
Spartolus opp.
Cruſis regio.
Chalcidenſium & Athenienſ. prælio
Athenienſ. fuga.
Ambraciotarum rebellio.
Cnemus.
Chaones.
Moloſſi.
Parauæi.
Antitanæ.
Sabylinthus.
Nicanor.
Orœdus.
Limnæa.
Stratus opp.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tuo auxilia, ſua enim quique cuſtodiebant, ſed Phormionem accerſierunt iubentes ire ſuppetias. Ille reſpondet id fieri non poſſe, ut cum claſſis è Corintho ſolutura ſit Naupactum ſine præſidio relinquat. Peloponnenſes in tres diſpertiti acies ad urbem Stratiorum iter intendunt, eo conſilio, ut caſtris cominus poſitis, niſi uerbis induxerint oppidanos, re oppidũ tentent. Et medium quidem locum in pergendo tenebant Chaones & Barbari alĩ, dexteram uero Leucadĩ Anactoriq́ & qui cum eis erant: ſiniſtram autem Cnemus cum Peloponnenſibus & Ambraciotis magno inuicem interuallo, adeò ut aliquando à mutuo proſpectu abeſſent. Et Græci ſeruatis ordinibus, exploratisq́ itineribus pergebãt, dum idoneo in loco caſtra communirent. Chaones autem ſuis uiribus freti, ut qui omnium illius continentis bellaciſſimi haberentur, non ſuſtinuerũt caſtris deligere locum, ſed robore ipſo feroces: additis alĩs mutuo auxilio Barbaris, urbem ſe ipſo clamore expugnaturos ſperabant, ſuumq́ id opus fore. Quos propius accedere Stratĩ animaduertentes, arbitrati ſi ab alĩs ſeiunctos ſuperaſſent, fore ut nequa quam poſtea Græci ſimiliter accederent, circa urbem inſidias collocant: illosq́, cum propiores facti eſſent, ex urbe pariter, & ex inſidiis proſilientes circunueniunt timore perculſos, multisq́ Chaonum trucidatis. Cum alĩ Barbari hos cedentes uiderunt, ne ipſi quidem iam ſuſtinuêre, ſed in fugam ſe coniecêre, neutro Græcorum agminum ſentiente hanc pugnam, ita multum illi præceſſerant, ſed opinante deligendis caſtris occupatos. Quos poſtquam effuſa fuga ferebantur, ad ſe receperunt, cõtractisq́ agminibus ibidem per diem quieuerunt: Stratĩs non uenientibus cum ipſis ad manum, quod uidelicet alĩ Acarnanes auxilia non ferebant, ſed eminus fundis cum periculo laceſſebant, quo genere Acarnanes excellere exiſtimantur. Non enim eis loco moueri ſine armis fas erat. Vbi nox aduenit, Cnemus cum exercitu regreſſus trepide ad amnem Anapum, octoginta ſtadĩs Strato diſtantem, poſtero die cæſos recepit ex ſœdere: & cum Oeniades interueniſſent pro amicitia ad eos conceſſit, priuſquam undiq́ auxilia coirent, atque illinc omnes domum diſceſſerunt. Stratĩ trophæum ſtatuerunt prælĩ cum Barbaris geſti. Claſſis autem quam ex Corintho & ab alĩs ſociis ex ſinu Criſæo ad Cnemum profectã oportuit, ne mari ſuperiores Acarnanes opem ferrent, non uenit, ſed coacta eſt per ipſos dies prælĩ ad Stratum commiſſi, pugnare cum nauibus uiginti quibus Phormio ad tutelam Naupacti præerat. Nam eas Phormio, extra ſinum cum tenderent, obſeruabat, conſilio in aperto mari inuadendi. Corinthĩ uero ſociq́ non tanquam ad nauale prælium: ſed ad terreſtre militariter inſtructi, in Acarnaniam nauigabant, nihil minus opinantes, quàm contra ſuas ſeptem & quadraginta Athenienſes cum uiginti nauibus auſuros conſerere pugnam. Eos poſtquam uiderunt èregione uenientes, iuxta ipſorum terram ſumptis ex Patris Achaiæ ĩs qui in oppoſitam continentem ad Acarnaniam tranſibant, nouerunt Athenienſes eſſe ex Chalcide Euripo fluuio infeſtis proris euntes, & licet noctu progreſſi, non tamen latuere hoſtem. Ita neceſſe fuit in medio freto prælium facere. Duces ĩdem qui in ſingulis ciuitatibus conſtituti fuerant. Corinthiorum autem Machon, & Iſocrates, & Agatharchidas. Et Peloponnenſes quidem in orbem naues diſpoſuêre, quàm latiſſimum poterant exitum hoſtium intercludentes, proris extra, puppibus introuerſis, minoribus nauigĩs in medium receptis, ſimulq́ quinque nauibus omnium uelociſſimis, ut exiguo ex interuallo, ſi quâ hoſtis incurreret, proſilientes adeſſent. Athenienſes uero ſuas in ſeriem ſingulas circumagebant, ſpeciem præbentes iamiam inuadendi, ac penè radentes curſu, quos circuibant in anguſtum redigebant, uetiti à Phormione prius inuadere quàm ipſe ſignum dediſſet. Quippe qui ſperaret fore ut ordo ille non perſtaret, ſicut in pugnam peditum, utq́ naues ſe inuicem compingerent, ac nauigia turbamentum præberent. Ad hæc flaturum è ſinu uentum ſub exortum auroræ fieri conſuetum, ille obnauigando præſtolabatur, exiſtimans tunc nec illos aliquo momento futuros ſtabiles, & ſe ſuo arbitratu aggredi poſſe, ob maiorem nauium ſuarum uelocitatem, idq́ uento ſpirante præcipue. Qui ubi flare cœpit, & iam in arctum naues redactæ, tum uento leuia nauigia propellente, tum mediis cum exterioribus ſe compingentibus, utræque alteras turbare, mox alia in aliam incidere, uiri contis inuicem alienam nauem à ſua re-

Strati obſidio. Chaonum inſultus.

Chaonum fuga.

Acarnanes funda periti. Anapus flu.

Stratiorum trophæum.

Patræ urbs.

Machon. Iſocrates. Agatharchidas.

Naualis pugnæ inſtructio

Phormionis prudentia.

Peloponnenſiũ nauium confuſio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pellere, uociferariq;. Et dum se ab alijs tutantur, mutuoq; conuiciantur, nulla neq; præcepta neq; iussa exaudire: & quia remos in undoso mari referre non potuerant, quippe homines imperiti, præbere naues minus gubernatoribus obsequentes. Ibi Phormio tali in tempore suis signum dat, illi inuecti primum unam ex prætorijs nauibus deprimunt, deinde cæteras quascunq; adorti corrumpunt, adeo tumultuose agentes, ut neminem hostium animum recipere permitterent. Fugientes itaq; Patras uersus & Dymen Achaiæ persecuti, duodecim naues ceperunt, ac plurimis eorum hominibus occisis, in Molycricum nauigârunt, positòque in promontorio trophæo & naui Neptuno consecrata, in Naupactum reuerterunt. Athenienſiũ uictoria naualis.

Peloponnenses quoq; confestim cum reliquis nauibus ex Dyme & Patris ad Cyllenem, quæ sunt Eliorũ naualia, abiêre. Quò etiam Cnemus è Leucade & naues, quas cum his mixtas oportuit, post prælitũ ad Stratum gestum uenerunt. Huc præterea mittunt Lacedæmonij Cnemo Timocratem Brasidam & Lycophronem, quorum consilio ille in re nautica uteretur, iubentes aliud prælium nauale cõmodius instrui, necà paucis nauibus mare prohiberi. Videbatur enim cum propter alia, tum uero, quod tunc primum prælium nauale tentauerant, illud sanè præter rationem fuisse commissum, nec tantopere classem suam imparẽ, sed ignauiam quandam potius extitisse, non reputantes quantum distaret ab ipsorum rei nauticæ tyrocinio, iam ueterana Athenienſium exercitatio. Itaq; cum indignatiõe istos misserunt. Qui cum ad Cnemum peruenerunt, edicunt certas ciuitatibus naues, quæ iam aderant reficiunt ex utilitate pugnæ naualis. Phormio & ipse Athenas cum nuncio uictoriæ mittit, qui de hostium apparatu edoceat, iubet naues & quàm plurimas & quàm maturrime sibi mitti, propediem prælium expectari. Athenienſes & uiginti naues mittunt, mandantq; ut simul illas accepisset in Cretam ante omnia nauigaret. Nicias enim Cretensis Gortynius, Athenienſium amicus autor eis erat in Cydoniam trajciendi, quod diceret se eam illorum hostem in potestatem redacturũ, sed hoc Polichnitas Cydoniatarum finitimos demereri studebat. His nauibus acceptis, Phormio adijt Cretam, ac iunctis Polichnitis agrum Cydoniorum uastauit. Vbi uentis & difficultate nauigandi retentus, non exiguum triuit tempus. Peloponnenses interea omnibus quæ ad pugnam naualem pertinent instructis, in Panhormum Achaicum nauigauerunt: ubi interea Peloponnensis exercitus præstò erat, eis auxilio futurus. Phormio cum eisdem uiginti quibus pugnauerat nauibus, profectus in promontorium Molycricum, exteriora tenuit. Erat autem hoc promontorium partium Athenienſium. Nam alterum est è regione in Peloponneso septem ferè stadiorum maris interuallo, Crisæi sinus os. Ipsi quoq; Peloponnenses Achaicum promontorium haud ita multum à Panhormo distans, ubi aderat eis peditatus, subierunt cum septem & septuaginta nauibus. Iidem ubi conspexêre Athenienses, utriq; altrinsecus in statione manserunt, meditantes præparantesq; pugnam singulis diebus, sex septemve, eo cõsilio, quòd neq; illi egredi è promontorijs in liberum mare uolebant, superiori clade conterriti, neq; hi ingredi angustias, rati pro illis esse in arcto pugnare. Cæterum Cnemus & Brasidas & ex Peloponnensibus alij duces, uolentes primo quoq; tempore pugnam committere, priusquam aliquid auxiliorum ab Athenienſibus superueniret, concionem primum militum aduocauerunt. Quorum multos priore calamitate perterritos cum animaduerterent, ad eos excitandos, hunc in modum uerba fecerunt: Cyllene. Molycricum. Nicias. Cretensis. Cydonia uastat. Polichnitæ. Pauhormus. Molycricum promontorium.

Concio Cnemi & Peloponnensium ducum ad milites.

Si quis uestrum uiri Peloponnenses propter superiorem pugnam, futuram reformidat, is non recte sibi timendum interpretatur. Nam & apparatus tunc opportunus defuit, ut scitis, nec ad prælium nauale nos magis quàm ad exercitum nauigabamus. Acciderunt autem aduersa non modica & fortunæ temeritate, & in primis pugnæ naualis insciti a nonnihil obfuit. Itaque neque nostra culpa euenit ut superaremur: neque conuenit, cum non usqueadeo sis uictus consilio, habeasq; aliquas apud te in contrarium rationes, ob id quod accidit animo cõsternari, sed existimare ut

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

homines fortuitis fallantur, usu uenire, cum eisdem tamen bene agi si fortes sint, semper suo consilio freti, nec excusantes imperitiam, cum eadem animi uix usquam instrenui fiant. Et sanè uobis nequaquam ita deest peritia, ut supersit audacia. At istorum quam præcipue extimescitis scientia, siquidem fuerit fortitudine prædita, memor erit inter aspera exequi quæ didicit: sin minus, nullum tunc artificium ualet. Timor enim memoriam excutit, & ars citra præstantiam animi inter pericula nil prodest. Ergo illorum maiori experiētiæ maiorē opponite audaciam: timori, quia uicti estis, opponite quod imparati fuistis. Ad hæc suppeditat uobis copia tum nauium, tum militū, in terra & nostra & uicina ad pugnam naualem accinctorum. Plures enim ac melius instructi ferè præualent. Itaq; ne unum quidem reperimus, quod uos deficiat: & quæcunq; prius peccauimus, hæc eadem ipso experimento nos edocent. Præstanti igitur animo & gubernatores & nautæ suum quisq; munus exequamini, non deserentes locum cuique assignatum. Quibus non priorem, quam superiores duces fecerunt, commoditatem pugnandi præstabimus, nec causam ulli ut sit instrenuis. Quod si quis talis esse uoluerit, is pro merito plectetur: strenui uero dignis uirtute præmijs ornabuntur.

Huiusmodi uerbis duces Peloponnensium suos animauerunt. Phormio autem timens & ipse militum pauorem, & animaduertēs q̄ addensatis inter se nauibus multitudinem classis hostilis formidabant, uoluit cōuocatos eos animare, pariter & in præsens tempus admonere. Nam semper antea quo animos illorum præpararet, negauerat ullam tantam classem, cui inuadenti non foret ab eis resistendum. Et ipsi milites iampridem hanc intra se fidutiam præsumpserant, ut quia Athenienses essent, nulli quamlibet numerosæ Peloponnensium classi cederent. Tunc tamen eos cernens præsenti rerum aspectu animo debilitatos, statuit audaciæ commonefaciendos. Conuocatisq; illis hoc modo disseruit:

Oratio Phormionis Athenienſis ad milites.

CVm uos animaduertam, uiri milites, pertimescere multitudinem hostium conuocandos censui, quod absurdum duco, eorum quæ horrenda non sunt, horrore præstringi. Nam isti primum idcirco tot naues, nec ex æquo comparauerunt, quod prius superati, & sibi conscij sunt, non esse se nobis pares. Deinde ideo ueniunt tanquam in quo præcipue cōfidunt, eos deceat animosos esse, nulla de re alia audaces, nisi quod in pedestri acie plerunq; uictores discedunt, rati idem se in re nautica facturos. Quæ facultas si qua eis in illo, multo iustius nobis in isto adest. Quoniam ex ipsa animositate nihil antecellunt. Verum hoc quod utriq; in suo quisq; loco expertiores sumus, nos audaciores facit. Lacedæmonij præterea quod sociorum principes sunt, suæ gloriæ gratia multos inuitos in periculum ducunt, alioqui nunquam tentaturi rursus pugnam, in qua ita superati sunt. Eorum uos nequaquam extimescatis audaciam, quibus ipsi uehementiorem, ut credibile est, incutitis metum: tum quia iam uicti sunt, tum quia existimant nos ita obstituros, ut nonnihil egregie dignum nobis agamus. Atq; hostes quidem qui numero præstant, ut isti, magis utribus quàm consilio freti inuadunt. Qui uero pauciores sunt, nec pugnare coguntur, ij confirmato ex conscientia ingenij animo audacter obuiam eunt. Quod isti reputantes merito non magis exterriti sunt ob id, quàm ob tantulum nauium apparatum. Multi iam exercitus per imperitiam à minoribus, quidam etiam per ignauiam profligati sunt, quarum rerum utriusque nos sumus expertes. Neq; uero committam, ut quantum in me erit, aut intra sinum certamen ineamus, aut in eum penetremus, cum sciam angustias loci non competere paucis nauibus agilioribus sub peritis rectoribus, contra multas ab imperitis infessas. Non enim aliquis nisi ex longo prospectu hostium, quasi hoc expediat in eos inuehebatur: neque cum periclitabitur, quoties opportunum erit se subducere queat, nulliq; sibi elapsus, nulli receptus: quæ agiliorum & nauium & nautarum opera sunt, sed necesse fuerit pro nauali pedestre certamen fieri, melioremq; in eo conditionem plurium nauium. Sed harum ego rerū, quoad potero, curam habebo. Vos uero apud naues in suo quisq; ordine manentes, è uestigio præceptis obtemperate, cum præsertim breui momento

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

inuadendi conſtet occaſio, & inter agendum plurimi exiſtimate ornatum & ſilentium: quæ cum alijs in rebus bellicis conducunt, tum præcipue in naualibus. Propulſate igi tur iſtos pro dignitate eorꝝ, quæ geſſiſtis, magna uobis re in hoc certamine propoſita, utrum ſpem Peloponnenſibus eripiatis, cum claſſe nauigandi, an Athenienſibus me tum maris propiorem afferatis. Illud quoq; uobis in memoriam redigo, nos ſuperaſſe eorum permultos, uirorumq; qui ſuperati ſunt mentes, neſcire in eiſdem periculis ſi bi conſtare. Talibus & ſuos Phormion adhortatus eſt. At Peloponnenſes quando quidem ab iſtis non procedebatur intra ſinum, atq; anguſtias, uolentes introducere in uitos, ſub exortum auroræ profecti, quadrato agmine uela faciunt intra ſinum, ſuam terram uerſus, dextro cornu procedente, ſicut in ſtatione ſteterant, ubi uiginti naues maxime celeres conſtituerunt, ut ſi ipſos Naupactum uerſus tendere ratus Phormion, ad ferendam opem idem iter intendat, non effugiat exterius uelificantis cornu incur ſum, ſed ab eo intercludatur. Phormion quod illi captabant ueritus pro oppido præſi dijs carenti, ut proficiſcentes inſpexit, inuitus feſtinabundusq; impoſitis in naues mi litibus terram legit, ſimulq; peditatus Meſſeniorum præſto erat auxilio futurus. Hos ut uiderunt Peloponnenſes nauem naui ſequente iam intra ſinum ac prope terram na uigantes, id quod maxime uolebant, uno repente ſigno conuerſis nauibus dirigunt cur ſum in Athenienſes ut quiſq; celerrime poterat, ſperantes omnem hoſtium claſſem à ſe captum iri. Cæterum hanc conuerſionem & dextrum cornu ſubterfugerunt in aper tum mare undecim naues, quæ præcedebant. Cæteras fuga petentes terram Pelopon nenſes circumuenire, premere, corrumpere: homines quicunq; enatare non poterant, conficere: quaſdam quas depreſſerant naues inanes trahere. Nam unam demum cum ipſis uiris ceperunt. Quaſdam Meſſenij ſubſidium ferētes cum armis mare ingreſſi cū conſcendiſſent, pro tabulatis pugnando eripuerunt iam trahi incipientes. Hūc in mo dum ſuperauêre Peloponnenſes, corruperēq; Atticas naues. Eorꝝ uiginti quæ pro cor nu dextro locatæ fuerant, undecim illas Athenienſiū inſequebanť, quæ declinata in al tum fuga elapſæ, præuerterant hoſtē, præter unam: applicantesq; Naupactū portum adeptæ Apollinis tēplum, conuerſis proris, ſeſe ad defenſionem accingēbant, ſi contra ipſos in terram hoſtes nauigarent. Illi poſterius uenientes inter nauigandū pæana ca nebant, tanq; uictores. Harum longe prima Leucadia nauis unam quæ reliqua erat At ticarum inſequebať. Forte nauis oneraria aliquantum procul à littore ad ancoras ſta bat: quam Attica nauis cum occupaſſet, eiq; ſe circunegiſſet, mediā Leucadiam incur rit, demergitq;. Quæ res ex improuiſo & inopinato cū accidiſſet, Peloponnenſes terro re concuſſit. Ad hæc incōpoſiti, ut in uictoria ſequētes, partim demiſſis remis curſum inhibuerant, rem inutilem ſibi, utilem Athenienſibus, ad ſe ex breui ſpatio inuadēdos, cum uolunt aduētum plurīū opperiri, partim imperitia locorꝝ in breuia impegerant. Quod fieri uidentes Athenienſes ſubit audacia, unaq; ſe uociferatiōe adhortātes, in eos tendunt. Illi propter ea quæ peccauerant, & quòd incōpoſiti erant pauliſper modo ſu ſtinuêre, tum dantes terga in ſtationē, unde diſceſſerant, tendūt. Quorum tū ſex naues quæ maxime propinquæ fuerant, Athenienſes inſecuti ceperunt: & ſuas quas illi cor ruptas tunc primum ad terram religauerant, abſtulerunt, hoſtiū alijs occiſis, alijs quos ceperant reſeruatis. Nam Timocrates Lacedæmonius in naui Leucadia nauigans, quæ circa onerariam eſt depreſſa, ubi ea fracta eſt, gladio ſe tranſegit, in portumq; Naupa ctum decidit. Reuerſi Athenienſes, trophæum ibi ſtatuerunt, unde profecti uicerunt, mortuosq; ac naufragia quæcunq; apud eram ipſorum erant legerunt, & ſua hoſtibus ex fœdere reddiderunt. Peloponnenſes autē & ipſi trophæum ſtatuerunt pro uictori bus agentes, ob fugatas ad terram quas corruperunt naues, & eam quam ceperunt iu xta trophæum, in Achaico promontorio cōſecrārunt. Poſt hæc ueriti ne ſuperuenirēt ab Athenienſibus auxilia, noctu uela fecerunt in ſinum Criſſæum Corinthiumq; oēs præter Leucadios. Nec ita multo pòſt ab eorum digreſſu, Athenienſes è Creta ui ginti cum nauibus, quas ante pugnam ad Phormionem adductas oportuit, Naupa ctum appulſæ ſunt: æſtasq; exacta, prius tamen quàm claſſis Corinthum in ſinumq; Criſſæum diſcederet, Cnemus & Braſidas & alij Peloponnenſium principes edocti à

Athenienſes uincuntur.

Pæana canere.

Athenienſium inſtauratio.

Peloponnenſes uincuntur.

Timocritis interitus.

Trophæa duplicia

F

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Megarenſibus ineunte hyeme uoluerunt tentare Piræum Athenienſium portum, qui
Piræus. neq; cuſtodiretur, neq; clauderetur, haud abre: quoniam multo cæteris antecellerent
re nauali Athenienſes. Placitum autem ſingulos nautas cum ſingulis remis, ſcalmis,
pellibus, quas remiges ſibi in remigrando ſubſtrauerunt, Corintho pedibus ire ad ma
re quod Athenas ſpectat. atq; illinc q̃ celerrimè tendere Megaram: deductisq; ex Ni
ſæa, quæ ſunt illorum naualia, quadraginta nauibus quæ illic erant, nauigare conſe
ſtim in Piræum, ubi neq; ullæ naues ad cuſtodiam eſſent, neq; expectatio ulla hoſtium
ex improuiſo unquam innauigantiũ, ſiue ex aperto & per ocium, ſiue ex inſidijs quàm
Niſæa. præſentirentur. Vbi uero hoc eis agere placuit, ſtatim abierũt: cum q̃ noctu peruenis
ſent, & naues ex Niſæa deduxiſſent, in Piræum contendebant, non etiam ut creditũ
ſunt periculum metuentes, & quidam etiam uentus dicitur eis impedimento fuiſſe.
Supra promontorium quod Salaminem reſpicit, Megaram uerſus præſidium erat,
iuxta tres ad cuſtodiam naues, ne quid inueheretur Megarenſibus, neve quid illinc eue
heretur. Hoc illi præſidium ſunt aggreſſi, triremes uacuas deduxerunt: cæteram Sala
minem ex improuiſo adorti diripuerunt, ſed ab ijs qui expugnabantur leuati ſunt
ignes, Athenas uerſus, aduentum hoſtium ſignificantes. Ex quo tantus peruaſit ani
mos terror, ut nullus fuerit maior eo bello. Nam qui in urbe erant, iam Piræum ho
ſtes inuectos arbitrabantur: & qui in Piræo, Salaminem eſſe captam, tantumq; non in
ſe ueniri, quod ſane facile illi feciſſent, ſi & cunctari uoluiſſent, nec uento interpellati
fuiſſent. Athenienſes igitur prima luce populariter ſuccurrentes, in Piræum naues
deduxerunt, feſtinanterq; ac multo tumultu cum aſcendiſſent, in Salaminem uela fe
cerunt, peditatu ad tutelam Piræi relicto. Quos ubi ſenſere Peloponnenſes auxilio ue
nire, magna ex parte Salaminem peruagati, captis hominibus, præda, & tribus ex Bu
Budorũ caſtellũ doro caſtello nauibus, propere in Niſæam renauigarunt, diffiſi nauibus, quæ ad tem
pus deductæ, nec mari ferendo ſatis firmæ erant. Profectiq; Megaram iterum Corin
thum pedeſtri itinere redierunt. Quos apud Salaminem non adepti Athenienſes & ip
Sitalces. ſi reuerſi ſunt, atq; ex eo die Piræum impenſius cuſtodierunt, tum clauſtris portuum,
Odryſes. tum alia diligentia. Per idem tempus circa initia huius hyemis, Sitalces Odryſes, Te
Sitalcis expe- rei filius, Thracum rex expeditionem ſumpſit aduerſus Perdiccam Alexandri filium,
ditio. Macedoniæ regem: & Chalcidenſes qui ſunt in Thracia, ob duo promiſſa, quorum al
Perdiccas terum uolebat repoſcere: alterum Athenienſibus ipſe perſoluere. Nam & ei Perdic
cas principio belli cum rebus eius ad perniciem ſpectantibus ſponſionem feciſſet, ſi ip
ſum Sitalces Athenienſibus reconciliaſſet, nec Philippum fratrem eundemq; hoſtem
reſtitueret in regnum, quæ ſpoponderat non exoluit. Et ipſe Athenienſibus recepe
rat ubi ſocietatem cum Perdicca iniuiſſet compoſiturum ſe in Thracia Chalcidicum
Philippus. bellum. Vtraque igitur cauſa expeditionem ſuſcepit, & Amyntam Philippi filium
Agnon. in regnum Macedonum ducebat cum legatis Athenienſium, qui huius rei cauſa ade
rant, Agnone duce. Oportebat enim Athenienſes quoque cum claſſe & peditatu ad
uerſus Chalcidenſes præſtò eſſe. Igitur ab Odryſis ingreſſus, accerſit primum Thra
Aemus mons. ces quibuſcunque imperitabat, intra Aemum montem & Rhodopen ponto Euxino
Rhodope mõs. tenus & Helleſponto: deinde ſuperato Aemo, Getas & quæcunque aliæ eis Iſtrum
Getæ. fluuium magis ad pontum Euxinum uergentes incolunt populi, qui ſunt Getæ &
Scythæ. Scytharum finitimi, ac ſimiles cultu, omnes ex equis ſagittarij, quos hippotoxotas di
Hippotoxotæ. cimus. Præterea euocauit montanorum Thracum per multos, genus liberum & ma
Dij. chæris accinctum, qui Dij uocantur, Rhodopen pleroſque incolentes partim mer
Agrianes. cede inductos, partim ſtudio ſecutos. Accerſit & Agrianes & Leæos & cæteras gen
Graæos. tes Pæonias imperij ſui ultimos, uſque ad Graæos & Leæos Pæonas & Strymonem
Leæi. amnem, qui fluit è Scomio monte per Graæos ac Leæos, ubi imperij eſt terminus:
Strymon flu. hinc ad Pæonas ſui iam iuris, illinc quà ſpectat Triballos, qui & ipſi ſui iuris ſunt, Tre
Pæones. ribus ac Tilataeis terminantibus, qui Scomium montem incolunt ad ſeptentriones cõ
Triballi tinenter, ad ſolem occidentem uſq; ad Oſcium flumen, ex eodem quo Neſtus & Ebrus
Oſcium fluui. oriens monte inculto, & ſanè Rhodope uicino. Fuit autem Odryſorum imperium ma
Neſtus fluui. gnitudine ad mare uſq; pertingens, ab urbe Abderorum ad pontum Euxinum uſque
Ebrus fluui.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad flumen Istrum. Ea ora ubi minimum spatij habet, potest ambiri nauigando, si uentus à puppi semper inspiret naui rotunda, quatuor diebus ac totidem noctibus. Item itinere terrestri ubi breuissimum ab Abderis ad Istrũ, uir expeditus undecim intra dies transmittat: Et tanta quidẽ fuit ad mare lõgitudo. Per mediterranea uero à Byzantio ad Leæos & super Strymonẽ, hàc, hinc em̃ longissimus est à mari tractus, homini expedito tredecim intra dies peragrabitur. Tributum quoq; quod ex Barbaris gẽtibus Græcisq; exigebatur sub Seutho, qui post Sitalcẽ regno potitus maximè id auxit quadringentorum fere talentorũ, fuit uis summa auri argentiq;. Nec inferiora his quæ afferebant̃ ex auro & argento munera. Præter res textiles, uel uillosas, uel leues & aliam supellectilẽ, quæ nõ modo ipsi, sed etiam proceribus nobilibusq; Odrysorũ stata erant, longe alio quàm apud regnum Persarum instituto, & quàm apud alios Thraces, accipiendi citius quàm dandi. Deformius em̃ erat eum qui posceret̃ nõ dare, quàm eum qui posceret non impetrare. Tametsi hoc instituto plerunq; imperiosè utebant̃, quoniam nihil donanti, nihil transigere licebat. Ita regnum eo potentiæ peruenit. Quippe om̃ium qui in Europa sunt inter Ionium sinum & pontũ Euxinum, hoc maximum extitit prouentu pecuniarũ, & cæteris opibus, sed robore certandi & exercitus magnitudine multo est Scytharũ gente inferius. Nam Scythis nõ modo quæ in Europa, sed etiam quæ in Asia sunt nationes æquari nequeunt, ut singulæ illis om̃ibus inter se concordibus resistant, ne in alia quidẽ solertia ac prudentia ex p̃senti utilitate uiuẽdi. Sitalces igit̃ tam ingenti plagæ imperãs, ubi cõparato exercitu omnia in expedito fuerunt, p̃fectus in Macedoniam est primum per suum regnũ, deinde per Cercinam mõtem habitatoribus uacuũ, qui Sintos Pæonesq; cõmittit, eadem uia, quam ipse prius in expeditione aduersus Pæones fecerat succisa sylua. Eum mõtem transeũtes ad dextram habebant Pæones, ad sinistram Sintos & Medos. Quem emensi peruenerunt in Doberũ Pæonium nihil in eo superando passi, nisi aliquid morbo. Nam morbus incidit. Siquidem Thracum sine imperio non parum multi ultro sequebantur prædæ gratia. Itaq; fertur omnis multitudo nõ minor centum quinquaginta millibus extitisse, & hæc maxima ex parte pedestris, ex tertia autem fermè equestris, qui equitatus ex Odrysis præcipue constabat. Secundum hos ex Getis expeditatu machæriferi, qui è Rhodope descenderunt, gens sui iuris, bellacissimi erant. Cæterũ uero uulgus ipsa terribilissimũ multitudine promiscuum sequebatur. In Doberum ubi coierunt, quæ in rem fuerant præpararunt, ut è montis iugo inuaderent inferiorem Macedoniam, quæ Perdiccæ parebat. Nam inter Macedonas sunt & Lyncestæ, & Elimiotæ, & aliæ in superioribus gẽtes sociæ illis atq; obnoxiæ: In hisq; Perdiccas regnũ habebat. Nam eius pater Alexander ac progenitores Temenidæ olim ab Argo oriũdi, eam quæ nunc maritima est Macedoniam primi adepti sunt, in eaq; regnarunt, bello expulsis ex Pieria quidem Pieribus, qui postea sub Pangæo trans Strymonem incoluerunt Phagreten, aliaq; item oppida. Vnde nunc quoq; sub Pangæo plaga uergens ad mare uocatur sinus Piericus. Ex ea uero quæ nominat̃ Bottia Bottiæi, qui nunc Chalcidensium sunt confines. Quin etiam in Pæonia iuxta Axium amnem occuparunt * Stenentinem, à montanis ad Pellam usq; & mare pertingentẽ, ac trans Axium Strymone tenus eam quæ Mygdonia appellat̃ eiectis Edonibus. Eiecerunt & ex Eordia, ita nanq; nunc uocat̃ Eordos, quorũ permulti deleti sunt, aliquantulumq; adhuc ex ijs circa Physcam sedes habet. Nec non ex Almopia, Almopes: alias insuper gentes in potestatem redegerunt. Macedones hi quibus nunc etiam imperant, Anthemontem, Grestoniam, Bisaltiam, & ipsorũ Macedonum Pollam: quæ omnia Macedonia uocantur, quæq; regis Perdiccæ Alexandri filij erant, quo tempore Sitalces inuasit. At hi quidem Macedones ingressis tam multis copijs resistere cum non possent, quæcunq; in regione erant comportarũt in loca munita, ac muros habentia, tum non admodũ multa. Nam postea Archelaus Perdiccæ filius regno potitus, ea quæ ibi uisunt̃ extruxit, amplasq; uias muniuit, ac cætera ex usu belli, equis, armis, alioq; apparatu melius quàm superiores octo reges adornauit. Exercitus autem Thracum ubi ex Dobero mouit, primum ingressus ea quæ prius Philippi fuerant, ui cepit Idomenem: Gortyniam uero & Atalantam & alia quædam op-

Seuthus.

Dandi accipiendiq; institutum.

Scythæ

Cercina mons

Sinti populi.
Medi.
Doberus.
Pæones.

Machæriferi.

Lyncestæ.
Elimotæ popieria

Phagres pop.

Bottia.
Axius fluui.
Piericus sinus
Stenentinem,
στενήτινα
hoc est angustiam quandam
Eordia.
Almopia.
Archelaus.
Idomene.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Europus opp. pida accepit in fidem ob amicitiam Amyntæ, cuius Philippus filius aderat. Europum autem cum tentasset, expugnare non potuit. Dehinc in reliquam progressus est Macedoniam, quæ uel ad dexteram Pellæ iacet & Cyrrhi. His interiora non adijt Bottiæam & Pieriam, sed Mygdoniam, Grestoniam, Anthemuntem populatus est. Macedones cum se pares peditatu fore diffiderent, accitis equis à socijs superiora habitãtibus, pauci contra multos adorti sunt exercitum Thracum: & quà impressionem fecerunt, nemo sustinuit, utique equites egregios acloricatos, sed multitudine circunfusa longe numerosiore ancipiti marte præliabantur. Cumq; superatum se iri à pluribus animaduerterent, pugnam ad extremum inhibuerunt. Et Sitalces apud Perdiccam uerba fecit, quamobrem arma intulisset. Et quoniam Athenienses cum classe nõ aderant, quippe non ituros credentes, dona ad eum legatosq; miserant, partem copiarum in Chalcidenses Bottiæosq; dimittit, atq; castellis extructis, regionẽ uastabat. Vbi dum statiua habet, Thessali qui ad austrũ spectant & Magnetes & cæteri sub imperio Thessalorum Thermopylarumq; tenus Græci metu perculsi, ne in ipsos iret exercitus, in armis erant. Trepidabant item trans Strymonem uergẽtes ad aquilonem Thraces quicunq; campestria incolunt. Panæi insuper, & Odomanti, & Droi, & Dersæi, qui omnes suis legibus uiuunt. Sitalces autem cum Græcis Athenienſium hostibus in colloquium uenit, se illorum inductum nequaq; iure societatis inuicem inuasuros. Ipse Chalcidicam & Bottiæam & item Macedoniam infestis uastabat. Cui tandem cum nihil eorum confeciſſet, quorum gratia uenerat, & commeatu careret exercitus, atq; hyeme uexaretur, Seuthes Spardoci filius, & ipsi patruelis, qui potentia secundus, suadet, uti quàm celerrime discedat. Seuthen autem Perdiccas clàm sibi conciliauerat, pollicitus sororem se illi cũ pecunia daturum. Ita Sitalces persuasus triginta diebus, & horum apud Chalcedem octo consumptis, cum exercitu domum quàm celerrimè reuersus est. Et Perdiccas sororem Stratonicen uti spopondcrat Seuthe in matrimonium dedit: Atq; ita circa Sitalcis expeditionem res gestæ sunt. Ii autem qui apud Naupactum agebant Athenienses eadem hyeme postq; classis Peloponnensium dissoluta erat, duce Phormione sub armis ad Astacum nauigarunt. Progressiq; in mediterranea Acarnaniæ cum quadrin gentis suorum classiariorum armatis ac Messenijs totidem, eos qui dubiæ in partes fidei uisi sunt, ex Strato & Coronte, alijsq; oppidis eiecerunt. Et Cynete Theolyti filio in Corontem deducto, iterum se ad naues receperũt, nõ ausi propter anni tempus Oeniades solos omnium Acarnanũ assiduos hostes lacessere. Nam Achelous amnis ex Pindo monte deuolutus, per Dolopiam, Agraos, Amphilochos, perq; Acarnanicũ campum, superne Straton urbem Oeniadasq; interfluens mari miscetur: restagnatoq; horrũ oppido intolerabilem utiq; hyeme propter alluuiones militiam præstat. Iacent aũt pleræq; Echinadum insulæ è regione Oeniadum ab alluuionibus Acheloi nihil admodum distantes: quarum nõnullæ quoties torrens fluuius humum aggessit cum continente iunguntur. Creditur q; fore non ita multo pòst tempore, ut hoc non patiantur illlæ. Nam & æstus est ingens, multus, fabulosus, & insulæ crebræ & limi aggestu interſepiente cõmissæ, nec gradatim, nec ui fluminis dissiparentur, sed ita ut nõ rectum aquis in pelagus exitum præbeant: præterea incultæ & paruæ. Fertur autem Alcmæoni Amphiarai filio post matrem necatam errabundo, Apollo terram hanc habitandã oraculo significasse, respondens, non prius illum terroribus liberatum iri, quàm in ea regione locum ad habitandum reperisset: qui neq; dum à sole conspectus, neq; terra esset, quando matrem necauit, ut omni alia terra ab ipso ob parricidium prophanata. Ille (ut aiunt) incertus consilij, uix tandem intellexit alluuionem Acheloi eum esse. Satisq; soli illud ad usum corporis uisum est. Postq; occisa matre nõ exiguo tempore pererrasset, incolensq; circa Oeniades loca renauigauit, & à filio Acarnane cognomen regioni reliquit: Et de Alcmæone quidem quæ accepimus eiusmodi referimus. Athenienses autem cum Phormione ex Acarnania in Naupactum profecti, primo uere Athenas nauigarunt, secum portantes libera capita in prælijs naualibus capta: quorum singula singulis redempta sunt, itemq; naues quas ceperant. Et hyems hæc finita est, ac tertius belli annus quod Thucydides conscripsit.

Agrat. Dolopia.

Alcmæon.

Acarnanes unde appellati.

Panæi. Odomanti. Droi.

Seuthes.

Stratonice.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER TERTIVS.

Neunte æstate adulto iam frumento, Peloponnen ses ac socij duce Archidamo Zeuxidami filio Lace dæmonioꝝ rege ingressi sunt Atticam, statiuaq; habentes regionē populabantur, excursionesq; fa ciebant ut consueuerant, Athenienſibus equitibus, quacunq; dabatur occasio, leuiter armatorum plu rimam turbam prohibētibus, ne progressa cum ar mis læderet loca urbi uicina. Commorati aūt quo ad cōmeatus suppeditauit, reuersi sunt in suā quiq; ciuitatem. sub ipsoꝝ tamen in Atticam ingressum protinus oīs Lesbos præter Methymnā ab Athe nienſibus defecit, cum id iam inde ante motū bel lum uoluisset, sed Lacedæmonij eam recipere nolu erunt, cæterum opinione sua maturius deficere coacta est. Quippe obstruendis portu bus extruendis muris, ædificādis nauibus prorsus occupati fuerant, utq; è Ponto quæ cunq; oportebat, sagittarij, frumentum & quæ accersebant, uenirent. Siquidem Tene dij cum quibus inimicitias exercebant & Methymnæi, priuatim quoq; ipsorum Mity lenæorum quidam, quibus propter factionem publicum erat cum Athenienſibus ho spitium, indicium detulerunt omnes Lesbios ad commigrandum Mitylenen cogi, ac Mitylenæos omni apparatu ad defectionem spectare, Lacedæmonijs Bœotijsq; cogna tis eorum administris: & nisi occuparent Athenienses Lesbum amissuros Athenienſes, ut qui & morbo iam uexarentur, & bello, eoq; acerrimo: præterea existimarent magni negocij esse, Lesbum bello tentare, & naues habentes integris uiribus, non acceperunt ab initio delationem, sed ipsos deferentes maiori ex parte redarguebant, quod uidelicet illa uera esse nollent. At postquam dimissa illuc legatione non persuasere ut Mity lenæi frequentiam ciuitatis ex cætera insula & apparatum dissoluerent, timentes iam anteuertere uoluerunt, missis confestim quadraginta nauibus, quæ forte ut Peloponne sum obirent in expedito erant: sub Cleippide Dinij filio ex tribus ducibus primo. Re nunciatum enim eis erat futurum Apollinis Maloentis festum extra urbem, quod o mni Mitylenæorum frequētia celebraretur, spemq; esse, ut repentino aduentu adoriri tur. Quod si conatus procederet recte res se haberet: sin minus, Mitylenæis edicerent, ut uaues tradant, muros demoliantur, non obtemperantibus bellū inferrent: Et naues quidē profectæ sunt. Decem autem triremes Mitylenæorum auxiliares, quæ ex fœde re tunc aderant, retentæ sunt, & uiri qui in eis erant in carcerem coniecti. Quidam ta men Athenis profectus in Eubœam atq; illinc terrestri itinere cum Geræstou perue nisset, nactus ibi onerariam nauium, secunda nauigatione usus, triduo quàm Athenis discessit Mitylenen delatus, nunciauit eis naues in se Athenienſium uenire. Illi neq; ad Maloentem exierunt: & cætera murorum atq; portuum ubi semisarta erant sarcien tes, custodias egerūt. Necita multo pòst Atheniēses cum appulissent, uidissentq;, hæc denunciant duces mandata: illis nō audientibus dicto, ad pugnam se instruunt. Oppi dani imparati & è repentino coacti pugnare, progressi sunt nauibus aliquantulū ante portum tanquam ad prælium. Deinde insequente Athenienſium classe fugientes, in colloquium ducum uenerunt, uolentes si qua miti conditione transigi posset è uestigio naues dimittere. Idq; Athenienses duces admiserunt, & ipsi timētes ne nō satis essent ad omnem Lesbum debellandam. Factis inducijs mittunt Athenas Mitylenæi cum alios, tum uero unum ex ijs qui detulerant indicium, quem iam facti pœnitebat, si for te persuadeant, ut naues ab ipsis abscedant tanquam nihil rerum nouarum molienti bus. Et interea legatos quoq; cum triremi Lacedæmonem mittunt clàm Athenienſi

4. anni initiū.

Lesbi defectio ab Athenienſ.

Tenedij. Mitylenę.

Cleippides. Apollinis Maloentis festum.

Fœdera Mitylenæorum & Athenienſium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

um classe, quæ ad septentrionalem urbis partem in Malea stationem habebat. Non ẽm fidem habebant ijs, quæ ab Athenienſibus offerebantur. Atq; hi quidem legati aſperri ma nauigatione uſi in pelago, delati Lacedæmoniam agebant cum illis, ut aliquid ue- niret auxilij. Vbi uero alij legati Athenis re infecta redierunt, ad bellum ſe accingebat
Imbrij. Lemnij. & Mitylene & cætera Lesbos, præter Methymnam. Nam hæc Athenienſibus fauebat, & Imbrij & Lemnij & ex alijs inſulis aliquantulum ſocioꝝ. Et cum eruptionem quan dam totius populi in caſtra Athenienſium feciſſent, commiſſaq; pugna non inferiores extitiſſent, tamen regreſſi ſunt, quod ſibi ipſis fidem non haberent, ibi pernoctare non auſi. Ac deinceps quieuerunt, uolentes, ſi quid ex Peloponneſo & ex alio apparatu
Meleas. Hermeonidas. proueniat, periculum facere. Etenim ſuperuenerunt Meleas Lacon, & Hermeonidas Thebanus: miſſi illi quidem ante defectionem, ſed qui aduentum Athenienſium præ- uertere cum nequiſſent, poſtea commiſſa iam pugna clanculum triremi aduecti ſunt, hortatiq; ut ſecum aliam triremem cum legatis mitterent, prout & miſerunt. Horum quiete aucti animo Athenienſes, accerſitiſq; ſocijs, qui nihil roboris uidentes eſſe apud Lesbios, ocyus affuerunt: circundato ad auſtralem urbis partem exercitu, bina hinc at- que hinc caſtra muro cingunt, & in utroq; portu ingreſſum nauibus muniunt, prohi- bito Mitylenæis uſu maris. Nam cætera terra oppidani aliiſq; Lesbij, qui iam auxilio ue nerant, potiebantur: nõ multum Athenienſibus circũ caſtra tenentibus, cum Malea po tius eis & nauium ſtatio & mercatus eſſet: Atq; ita ad Mitylenem bellum gerebatur.
Aſopus dux. Per idem huius æſtatis tempus Athenienſes circa Peloponneſum triginta naues dimi ſerunt, duce Aſopio Phormionis, iuſſi ab Acarnanibus aliquem ſibi uel filium, uel con ſanguineũ Phormionis mitti pro duce. His nauibus Aſopius profectus, maritime La- coniæ loca diripuit, dehinc earum pleriſq; domum remiſſis ipſe cum duodecim Nau pactum ſe contulit. Poſt hæc euocato omni Acarnanum populo, intulit arma Oeniadi bus, Acheloum nauibus inuectus, pedeſtri exercitu regionem populante, ſed cum ho ſtis nõ concederet miſſo peditatu, ipſe in Leucadiam nauigauit, egreſſusq; in Nericũ,
Nericum. dum ſe recepit, ab hominibus loci mutuo ſibi auxiliantibus, paucisq; nonnullis præſi diarijs, cum exercitus parte interfectus eſt. Poſtea cæteri conceſſa hoſtibus uictoria, ex fœdere receptis mortuis abierunt. Mitylenæi autem legati, qui prima cum nauí miſſi fuerant, quemadmodum ipſis Lacedæmonij dixerãt, ut ad Olympiam adeſſent, quò cæteri quoq; ſocij eis auditis conſultarent, ad Olympiam præſtò fuerunt. Quo in
Olympias feſtum. loco Olympias feſtum fiebat, Dorico Rhodio iterum uictore. Atq; ubi ſolennibus ce- lebratis in colloquium uentum eſt, ita uerba fecerunt:

Oratio Mitylenæorum apud Lacedæmonios.

SCimus quidem uiri Lacedæmonii, ſociiq;, hoc receptum apud Græcos ac iuſtum eſ ſe ut quoſcunq; belli tempore à priſtina ſocietate deficientes in ſuam accipiũt, eos tantiſper in deliciis habeant, dum illis utiles ſunt. Sed cum exiſtiment ſuperioꝝ amí coꝝ proditores fuiſſe, eoſdem peiores fore utiq; cenſent, neq; id iniuria, ſi tamen æqua les inter ſe eſſent, qui deficiunt, & qui deſeruntur. Cum ẽm aliqui pares ſunt cõſilio ac beneuolentia, ſi idem æquales ſint apparatu & uiribus, nulla ſubeſt æqua cauſa defecti onis, quod in nobis Athenienſibusq; non fuit, ne cui peiores fore uideamur, ſi à quibus in pace honeſtati ſumus ab ijs inter aduerſa deſciſcimus. De iuſtitia namque ac uirtute, cũ præſertim ſocietatẽ precemur, uerba faciemus, ſcientes neq; amicitiã inter priuatos initam eſſe ſtabilẽ, neq; conſortiũ inter ciuitates aliquid pollere, niſi mutua opinio in- tercedat uirtutis, & circa cætera moꝝ uitæq; cõſenſio. quippe diſcordibus in mẽtibus differentia conſiſtit actionũ. Eñuero inter nos Athenienſesq; ſocietas incepta eſt, cum uos ab armis poſt Medicum bellũ diſceſſiſtis, & illi reliquias eaꝝ rerum perſequebant: quam nos ſocietatẽ non contraximus ad ſubigendos Athenienſibus Græcos, ſed à Me dorũ ſeruitute eximẽdos, & eouſq; illos ſumus prompto animo ſecuti, quoad æquo iu re præfuerunt. Vbi animaduertimus, ſubmoto Medo hoſte, tendentes ad imponẽdam ſocijs ſeruitutẽ, iam non ſine timore fuimus: Sed quía nõ licuit ad uim propulſandam ſocijs in unum cõuenire propter multitudinem conſultantium, omnes præter nos &

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Chios in ſeruitutẽ redacti ſunt. Nos cũ noſtri iuris eſſemus & liberi, nomine duntaxat cũ Atheniẽſibus militauimus, nequaquam pro fidelibus eos ducibus habẽtes, ſumpto ex ſuperioribus factis exemplo. Neq; enim credibile erat cũ illos ſubegiſſent, quibuſcũ fœdus unà nobiſcũ inierant, nõ idem eos in cæteros fœderatos ſi quando facultas affo ret, eſſe facturos. Quod ſi noſtri adhuc iuris eſſemus omnes, plus eis fidei haberemus, ne nihil noui molirentur. Cum uero pleroſq; ſocioꝝ ſubegerint, indignius eos credi bile eſt eſſe laturos, ſibi nos in rebus agendis æquari: iamq; in hoc admodum proceſſe runt, cum ſoli nos iam ſecum ex æquo uerſemur, præcipueq; q̃ quanto ipſi potentio res, tanto nos deſertiores efficimus. Ad ſocietatẽ nil aliud fidelem facit, quàm mutuus metus. Nam qui præuaricari quippiã uult, niſi alteri uiribus præſtet, ab eo inuadendo deterretur. Et nos nulla alia cauſa liberi ab illis relicti ſumus, niſi ut quæcunq; ad parã dam potẽtiam moliebantur, non tam re uera, quàm ut iuſte, honeſte, probe ſumpſiſſe uiderentur, ſimulq; ut hoc teſtimonio uterentur, niſi aliquid peccaſſent ꝯ cõtra quos ar ma ferrent, nõ fuiſſe militaturos, unà ſocios qui idem haberent autoritatis. Vnde factũ eſt, ut & maximas primum uires aduerſus infirmiſſimũ quenq; colligerent, ac paula tim ſublatis aliꝯ extrema quæ relinquebãtur redolerẽt infirmiora. Quod ſi à nobis cœ piſſent, omnibus adhuc ſuas uires, & ubi cõſiſtere oporteret habẽtibus, haud ſimiliter ſubegiſſent. Quibus nõ nihil etiam timoris incutiebat claſſis noſtra, ne in unũ coacta, & aut uobis, aut alicui alteri ſe applicans, periculum eis crearet. Euaſimus aũt eos, tum rẽpublicam ipſoꝝ, tum quoſq; magiſtratus deleniẽdo, profecto niſi conflatũ eſſet hoc bellum, nõ multũ duraturi, ut uidere licet ex aliorũ exẽplo. Quænam igitur hæc amiſ citia extitit, aut quæ fida libertas, ubi præter opinionẽ utriq; alteris ſumus ſuſpecti? Illi nobis in bello præ timore blandientes, & nos illis uiciſſim rebus paeatis, quodq; aliꝯ beneuolentia, id nobis timor ſtabile, fidum, firmũ præſtitit. Ita metu magis quàm amiſ citia in ſocietate perſtitimus, & utris citius ſecuritas ſui præbuiſſet audaciam, ꝯ prio res ad præuaricandũ futuri fuerunt. Quod ſi cui uidemur iniurꝯ, propter eorum in no cendo cunctationem, q̃ priores defecimus, non præſtolantes ad plane cognoſcendũ, ſi quid illi nocerent, is non recte conſiderat. Nam ſi ex æquo uoluiſſemus & tendere il lis inſidias uiciſſim, & cunctari, quid attinebat nos eis pares ſub ipſis eſſe? Cũ uero ſem per penes illos facultas hæc eſſet tentãdi, penes nos hoc eſſe decuit, ut defenſionem an ticiparemus. Has nos cũ haberemus Lacedæmonꝯ, ac ſocꝯ ratiões cauſasq; defecimus, & apertas audientibus ad cognoſcendũ nos recte feciſſe, & ualidas ad nos perterrẽdos ut ad aliquod præſidiũ conuerteremur. Hoc nos olim iam facere uolentes etiam in pa ce miſſis ad uos q̃ de defectione agerẽt, tũc uobis reſpuẽtibus facere prohibiti, nũc B œ otiꝯ prouocantibus cõfeſtim obtẽperauimus, exiſtimantes duplicẽ hanc eſſe defectio nẽ, unam ne ſtantes ab Atheniẽſibus Græciam opprimamus, ſed eam in libertatẽ aſſe ramus: alteram ne ipſi in poſteꝝ ab illis profligamur, ſed incolumitati noſtræ conſula mus. Et præprore quidẽ ac præmature facta eſt hæc noſtra defectio. Quo magis opor tet uos ſocios receptis nobis quàm celerrime ſubuenire, ut declaretis uos eodẽ tẽpore & eos tutari quos debetis, & hoſtibus obeſſe. Ad quod adeſt opportunitas tanta quan ta nondum ulla. Siquidẽ & morbo cõſumpti ſunt Atheniẽſes & ſumptibus, naueſq; eoꝝ partim circa oram ueſtram agitant, partim aduerſus nos inſtruuntur, ut credibile nõ ſit eos abũdaturos claſſe, ſi uos æſtate hac nauibus pariter ac peditatu rurſus eos in uadatis, ſed aut nõ futuros pares uobis maria obeũtibus, aut utriſq; uobis nobisq; ceſſu ros. Neq; uero quiſpiam exiſtimet pro peregrina ſe terra debere domeſticum adire pe riculũ. Cui enim procul abeſſe uidetur Lesbos, huic illa utilitatem è propinquo præſta bit. Nam nõ in Attica bellum erit, quemadmodũ aliquis putat, ſed illic unde Attica ſu mit emolumentũ. Eſt aũt illi pecuniarum prouentus à ſocijs, eritq; etiam maior ſi nos in poteſtatẽ redegerit, quoniam neq; alius deficiet, & noſtra illoꝝ fient. Nos quoq; du riora pariemur q̃ qui iampridem ſeruierunt. Quod ſi nobis impigre uos auxilium tule ritis, tum ciuitatem accipietis præditam magna claſſe, cuius in primis uos indigetis, tũ Atheniẽſes facilius deſtruetis, ſubtractis eorum ſocijs, cũ quiſq; ſit audacius deſcitu rus, tum eam quæ uos premit effugietis inuidiam, non opitulandi ijs, qui ad uos deſci

Defectionis Mi tylenæorũ ab Athenien. cauſæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſcunt. Si autem uos illorum liberatores oſtẽderitis, uires belli firmiores habebitis. Erubeſcentes igitur fruſtrari Græcorum de uobis ſpes, erubeſcentes louem Olympium, cuius in tẽplo æquales uobis ſupplicesq; ſedemus, protegite Mitylenæos inita cum eis ſocietate, nec prodere uelitis priuato quidem corporum periculo expoſitos, ſed communem omnibus, ſi recte ſuccedat utilitatem allaturos; communioremq; perniciem, ſi recte non ſuccedet, uobis fruſtra tentatis. Eſtote uiri quales & Græci uos cenſent eſſe, & noſtra neceſſitas deſiderat. Talia Mitylenæi dixerunt. Quæ cum audiſſent Lacedæmonij ac ſocij, approbaſſentq;, Lesbios in ſocietatem recipiẽdos cẽſuerunt. Et Lacedæmonij tanquam in Atticam expeditionem ſumpturi edicunt ſocijs qui aderãt, ut primo quoque tempore cum duabus partibus præſtò eſſent: & ipſi in primis profecti, phalangas nauium apud Iſthmũ comparabant, ueluti illas è Corintho ſubuecturi ad mare quod Athenas ſpectat, ut hoſtẽ claſſe pariter, ac peditatu inuaderent: Et hi quidem hæc ſtrenue confecerunt. Cæteri quoque ſocij lente conuenerunt, tum occupatione fructuum legendorum, tum tædio militandi. Eos cum intelligerent Athenienſes per contemptum hoſtilis imbecillitatis ſe inſtruere, centum naues armauerunt, uolentes declarare, non recte illos ſentire, ſeq; præterquam quod claſſem mouerunt, uel quæ ad Leſbum, uel quæ circa Peloponnenſum eſſet, facile poſſe reſiſtere. Ingreſſi eas tam ipſi præter equeſtris & ſecundi ordinis homines, quàm peregrini, præterueĉti Iſthmum ſeſe oſtentabant, & in Peloponnenſe ſolum quacunq; eis uidebatur egrediebantur. Hanc Lacedæmoonij claſſem longe maiorem opinione cernẽtes, arbitrati & falſa eſſe quæ à Mitylenæis referebãtur, & ſibi rem arduam, cũ neq; ſocij adeſſent, & triginta naues Athenienſium, quæ circa Peloponneſum erant uicina urbis ipſorum uaſtare nunciarentur, domum redierunt. Poſt hæc ædificata claſſe quam in Lesbum dimitterent, quadraginta naues per ciuitates edixerũt, delecto Alcida nauarcho q illuc ſe conferret. Athenienſes ubi illos abire ſenſerunt, & ipſi cum centum nauibus abierunt. Per hoc tempus, quo profectæ ſunt hæ naues, Athenienſium longe & inſtructiſſima & ornatiſſima claſſis fuit, etſi circa belli initia tot numero & uel plures naues extiterunt. Centum enim Atticam, Eubœam, Salaminem cuſtodiebant, totidem circa Pelopõneſum uolitabant, præter illas quæ ad Potidæam & alibi erant, ut in ſumma fuerint una ætate ducẽtæ quinquaginta. Quæ res præcipue pecuniam exhauſit, & illa Potidæana. Siquidem qui Potidæam defenſarunt milites (fuerũt autem principio tria millia, nec pauciores qui obſiderunt, tum mille & ſexcenti qui prius cum Phormione abierũt) binas drachmas ſingulis diebus acceperunt; alteram ſuo, alteram famuli nomine, eandẽ & uniuerſæ naues mercedem. Atque ita pecuniæ primum conſumptæ ſunt, & tot tantæq; naues expletæ. Per idem tempus Mitylenæi, quo Lacedæmonij apud Iſthmum agebant, Methymnæ tanquam proditionem molienti bellum à terra intulerunt, adiunctis auxiliarijs, tentataq; urbe, cum res non procederet qua parte expectabant, in Antiſſam, & Pyram & Ereſſum, abierunt. Quarum ciuitatum, cum & res ſtabiliſſent, & muros firmiores feciſſent, feſtinabundi domum reuerſi ſunt. Eis reuerſis Methymnæi cum copijs. Antiſſam inuadunt. Sed ab Antiſſæis auxiliarijsq; quibuſdam, qui ſuperuenerant, perculſi, multis amiſſis cæteri trepide receſſerunt. Hæc ubi Athenienſes reſciuerunt, ac Mitylenæos terra potiri, nec illis prohibendis pares eſſe milites ſuos, mittunt ineunte autumno Pacheten Epicuri filium pro duce cum mille ſui corporis militibus qui in nauibus officio remigum functi cũ Mitylenem appuliſſent, eam ſimplici muro cingunt, ac ualidis in locis caſtella excitant. Et Mitylene quidem utrinq; iam & à mari & à terra uehemẽtiſſime urgebatur, hyemsq; appetebat. Cæterum Athenienſes ad obſidionem deficiente pecunia, tunc primum ipſi tributum contulerunt ducenta talenta, & ad ſocios legendæ pecuniæ gratia duodecim naues miſerunt, Lyſicle cum quatuor collegis duce. Is cum alia loca circunuectus illinc pecuniã exegiſſet, ex Myunte per Mæandrium campum tranſgreſſus Cariam ad collem uſq; Sandium, à Carijs Anæitiſq; inuaſus, & cum multis ſuorum cæſus eſt. Eadem hyeme Platæenſes, adhuc enim à Peloponnenſibus & Bœotijs obſidebantur cum & penuria rei frumentariæ laborarent, neque in Athenienſibus ulla ſpes defenſionis eſſet, neque alia ſalus oſtenderetur,

Alcidas.

Claſſis Athe.

Stipendia claſſiariorum militum.

Methymna.

Pyra.

Ereſſus.

Pachetes.

Sandi collis.

Anæitij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

consilium ineunt ipsi, & qui unà circunsidebantur Athenienses, primum ut superato hostium muro omnes exirent, si ui consequi possent, autoribus Theæneto Timidi uiro uaticino & Eupolpida Daimachi filio, qui ipsis præerant, deinde dimidia parte, quod ingens existimaret periculum, reformidante, ad ducentos fere ac uiginti in sententia exeundi permansêre in hunc modum: Scalas ad altitudinem muri fecerunt, sumpta illius mensura ex laterculorum coagmentatione, qua parte murus adeos spectans tectorio carebat. Numerabant autem permulti pariter coagmenta lapidum, quorum nonnulli erant aberraturi, sed à pluribus uera ratiocinatione coniectabatur, cum præsertim sæpius numerarent, & cum non longe abessent, facile murus in id quod uolebant subiectus oculis erat. Itaq; in hunc modum proceritatem scalarum ex crassitudine laterum cõiectantes, instar muri ceperunt. Erat autem Peloponnensium muri structura huiusmodi: Habebat ñs duos ambitus, alterum Platæas uersus, alterum exteriorem, si quis Athenis adoriretur, sexdecim inter se pedũ spatio distãtes. Quo in spatio habitacula custodum ædificata erãt, distincta quidem sed cõtinua, ita ut unus solidus murus uideretur, uterque pinnas habens, & ad decimam quanq; pinnam ingentes turres, eiusdem qua murus crassitudinis, & ad eius frontes intrinsecus extrinsecusq; tendentes, ne transitus circa, sed per eas esset. Noctibus, quoties imber erat, illi relictis pinnis custodias è turribus parum remotis ac superne tectis agebant. Huiuscemodi quem obseruabant Platæenses murus erat. Qui postea quàm rem instruxerant, obseruata nocte quæ & pluuia & uento turbida esset, & præterea sine luna, exierunt ducibus eisdem qui conatus autores erant. Et primum fossas quæ ipsos ambibant, transeunt, deinde muro succedunt ignaris hostium custodibus, utpote non prospicientibus propter tenebras, nec exaudientibus accedentium strepitum uento abstrepente. Et nihilo minus isti ne arma inuicem offensa sensum præberent, multum inter se distantes ibant. Erant aũt leuiter armati siniſtro tantũ pede calceato, ne in luto laberẽtur. Igitur quà interturrium erat pinnis subeunt, scientes illas esse desertas, primiq; cõscendunt qui scalas tulerant admouerantq;. Deinde duodecim pugione solũ ac thorace armati, duce Ammea Coroebi filio, qui & primus ascendit. Hunc sex qui sequebantur utranq; superant turrim, post quos deinde succedunt alij cum eadem armatura ac iaculis à tergo horum, quo facilius procederent, alijs scuta gestantibus, & cum prope hostes uentum esset tradituris. Vbi maiore ex parte muros euaserant custodes turrium sensêre. Nam quidam Platæensium apprehensam in ascendendo tegulam è pinnis eiecit, quæ cadens sonitum fecit, statimque à custodibus uociferatum est. Exercitus quoque ad muros contendit, non enim sciebat quidnam discriminis foret, nocte obscura & procellosa, & alioqui qui reliqui erant in urbe Platæenses egressi Pelopõnensium murum, diuersa quàm qua sui cõscenderant parte inuadũt, ut quàm minimum illis mentem hostis auerterent. Tumultuabantur itaq; Peloponnenses in loco manentes, nemo tamen eorum ex custodia opem ferre audebat, sed in ancipiti erant quidnam accidisset cõiectantes. Eorum trecẽti illi quibus datum negocium erat, ut si quid opus esset subsidio forent, è muro ad uociferationem processerunt. Facesq; hostilis aduẽtus indices Thebas uersus sublatæ sunt. Platæenses & ipsi ex suo muro complures excitant faces, prius ad hoc ipsum præparatas, ut hostis, quid sibi lumina uellent incertus, & aliud ali quid cõtigisse, quàm quod erat existimans, opem nõ ferret dum socij sui qui exierant, fugam ac tuta capesserent. Interea Platæensium quicunque primi cõscenderant, utraque turri custodibus occisis potiti, earum transitus ne quis illàc subsidio ueniret, tutabantur: & admouentes è muro turribus scalas plerosque in superiora recipiebant, ijs qui pro turribus stabant missilibus eos qui ueniebant auxilio superius inferiusq; arcentibus. Eóque plures interea scalas ipsi iam plures admouebant: simulq; deiectis pinnis per interturrium ascendebant, & subinde qui recipiebantur crepidini fossæ imminẽs sagittis illinc atq; iaculis incessebat, si quis hostium auxilio ueniret ad prohibendum tempestiuum transitum fossæ. Vbi omnes transierunt murum, sed ægre & nouissime, qui de turribus descenderunt, ad fossam tendũt, ibiq; ex aduerso se offerũt trecenti illi lumina gestantes. Quibus eo magis conspectis, Platæenses eadem causa minus ipsi

Theæneto, Eupolpidas.

Platæenses per castra hostium perrumpentes fugã capessunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cõſpiciendi, præter quàm quod in obſcuro erant pro crepidine foſſæ ſtantes, nuda eorum miſſilibus feriebant. Ita poſtremi quoque foſſam tranſmiſerunt difficulter tamen & operoſe: Nam eius aqua non ita in ſolidam concreuerat glaciem ut permeari poſſet, ſed aquoſa glacies erat, qualis Subſolano potius quàm Aquilone flãte ſub ſole eſſet, & eo uento, nox illa pluuioſa foſſæ aquam uehementer adauxerat, quã uix extantes tranſierunt, & ipſi magnitudinem tempeſtatis potiſſimum ad fugam elegerant. Illinc digreſſi, uiam quæ Thebas fert ire conferti pergunt, ad dexteram habentes Iunonis templũ delubrum ab Andocrate conditum, quod uidelicet exiſtimarent minime creditum iri in id ſe iter deflexiſſe, quod ad hoſtes ferret, & ſimul conſpiciantur Peloponnẽſes cum luminibus perſequentes uiam, quæ per Cithæronem, & Capita quærcus Athenas ducit. Vbi ſex ſeptèmve ſtadia Thebas uerſus perrexerunt, diuertentes uia, quæ per montem ad Erythras & Nyſias fert abierunt, adeptiq; montes Athenas perfugerunt numero ducenti duodecim ex pluribus. Siquidem nonnulli eorum antequam murum conſcenderent, in urbem reuerterũt, unus ſagittarius in exteriori foſſa captus eſt. Peloponenſes, poſtquam à ferendo ſubſidio deſtiterunt, in ſua quiſq; ſtatione manſerunt.

Iunonis templũ Androcrates.

Capita quærcus.

At Platæenſes ex urbe nullius eorum quæ cõtigerant gnari, cæteris qui redierant, neminẽ ſupereſſe renunciantib. ubi illuxit, caduceatorẽ miſerũt de mortuis recipiẽdis, ſed re comperta deſtiterunt: Atq; hunc in modũ Platæenſes munitiones trãſgreſſi ſalutem ſibi pepererũt. Sub extremũ eiuſdẽ hyemis ex urbe Lacedæmone miſſus eſt cũ triremi Mitylenen Salæthus Lacedæmonius, q uectus in Pyrrham pedeſtri illinc itinere per alueũ quendam torrẽtis, quà munitiões tranſiri poterant, occulte ingreſſus eſt Mitylenen, retulitq; primoribus expeditionẽ in Atticam fore, & quadraginta naues quæ auxilio ire debebant pariter affuturas, ſeq; cum harũ rerum tum aliarum curandarum gratia præmiſſum. Vnde Mitylenæi ſumpta fiducia minus ad Athenienſes animo inclinabantur, ut cum eis conuenirent. Atq; hæc hyems quartusq; annus belli ex ceſſit, quod Thucydides conſcripſit.

Salæthus. Pyrrha.

5. Anni initium.

In ſequentis æſtatis principio Pelopõnenſes poſtquam Alcidam, qui eorum erat nauarchus, cum quadraginta nauibus, cúmque mandatis miſerunt, ipſi ac ſocij. Atticam inuaſerunt, ut Athenienſes utrinq; diſtricti, minus poſſent nauium Mitylenen mittere, ac rerum gerere. Præerat huic expeditioni pro rege Pauſania Pliſtoanactis filio adhuc pupillo Cleomenes patruus, populati autem ſunt ex Attica cum ea quæ prius: & ſi quid refruticauerat, tum ea quæ ſuperioribus expeditionibus intacta reliquerant. Quæ expeditio poſt ſecundam acerbiſſima omnium Athenienſibus extitit. Quoniam hoſtis aliquid in Lesbo per ſuam claſſem quaſi iam appulſam, ut audiret expectans, paſſim diſcurrendo pleraq; uaſtabat. Sed cum nihil ex ſententia eueniret, & res frumentaria defeciſſet, in ſuam quiſq; ciuitatem diſceſſit. Mitylenæi interim cum tandiu naues ex Peloponneſo nõ uenirent, frumento iam defecti, tranſigendũ cum Atheniẽſibus adacti ſunt, idq; ob hãc cauſam:

Cleomenes.

Salæthus ne ipſe qdem iam naues expectans, populũ prius leuiter armatũ ad ſe armandum inducit, tanquam in Athenienſes exiturus. Vbi arma ſumpſerunt, oppidani iam nõ migrantibus otemperabant, factisq; agminibus uidebãt proceres exhibere frumenta, ac uiritim diuidere, affirmãtes alioq; ſe urbem Atheniẽſibus prodituros. Quod ubi cognouerũt q res adminiſtrabãt, cũ neq; ad prohibendã pares eſſent, & in periculo futuri ſi à pactiõe excluderent, cõmuniter pacti ſunt cũ Pachete atq; exercitu, ut Atheniẽſibus liceret de Mitylenæis cõſultare quãnã uellent ſatisfactionem, utq; ipſi exercitum intra urbẽ reciperent, & legationem pro ſe Athenas mitterent: & dũ illa rediret, Paches neminem Mitylenæorũ, neq; occideret, neq; alligaret, neq; captiuũ duceret. Et hæc quædã conuentio fuit. At ij qui præcipue cũ Lacedæmonijs tractauerãt, ſibi timẽtes, ad ingreſſum exercitus expectare nõ ſuſtinuerũt, ſed apud aras pariter cõfidebant. Quos illinc excitatus Paches ne quid iniuriæ fieret trãſmiſit in Tenedũ, quouſq; Athenienſibus aliquid uideretur. Antiſſam quoq; miſſis eò triremibus, in poteſtatẽ redegit, & cætera, quod ad exercitũ attinet pro ſuo arbitrio cõſtituit. Peloponnenſiũ uero quadraginta naues, quas ſubito ueniſſe oportebat in circũeunda Peloponnẽſo, tẽpus triuẽre, & in cætera uauigatione ocioſe uenientes, latuerunt quidẽ qui ex urbe erãt Athenĩ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

enſes, quoad Delum tenuerunt: Illinc digreſſi apud Icaron & Myconum primũ accipiunt in deditionem ueniſſe Mitylenen. Cæterũ uolentes rem exploratam habere, ad Embatum Erythrææ ſe conferunt ſeptimo ferme à capta Mitylene die. Ibi comperto negocio, de rebus præſentibus deliberabant. Quibus Teutiaplus Eleus ita locutus eſt: Icarus. Myconus. Embatus. Teutiaplus.

Oratio Teutiapli.

ALcida cæteriſq; collegæ mei qui adeſtis Peloponnenſium duces, mihi uidetur nobis Mitylenẽ eſſe nauigandũ prius, q̃ palam ſit quemadmodũ apud nos agatur. Offendemus enim, ut credibile eſt, pleraq; incuſtodita apud homines urbe recens potitos, præcipueq; à mari, qua ex parte nec ipſi hoſtiũ quẽpiam uenire ſuſpicantur, & nos maxime ualidi ſumus. Credibile quoq; eſt eorũ peditatũ, ut in uictoria negligẽtius agẽtem, & per hoſpitia diſperſum. In quos, ſi & repentino & noctu irruamus, ſpero fore, ut cum ijs qui intus ſunt, ſi quis ſupereſt noſtri ſtudioſus, optata conſequamur. Neque nos periculi pigeat, exiſtimãtes nihil aliud in bello, q̃ ex huiuſmodi rebus accidere nouitatis: Hoc ſi quis dux, & intra ſe ſeruet, & in hoſte obſeruans illum adoriatur, plerunq; compos eſt uoti. Hæc demum locutus ille Alcidam non perſuaſit. Alij nõnulli ex Ionia exules, & Lesbij qui unà nauigabant hortabantur, quandoquidẽ periculum metueret, aliquam in Ionia urbẽ, aut Cumam in Aeolide occuparet: ex qua urbe prodeuntes Ioniam ad defectionem inducerent, ſpem enim eſſe nullis ſe inuitis uẽturos, & hunc, quanuis maximus eſſet, Athenienſibus prouentum, non modo erepturos, ſed etiam prærepturos ſi inuaderẽt. Arbitrari ſe quoq; dicebant perſuaſum iri Piſſuthnen ad belli ſocietatem. Alcidas ne his quidem acquieuit, ſuaq; ſententiæ plurimos è conſilio ſocios habuit: ut quoniam eum Mitylene fruſtrata eſſet, rurſus in Peloponneſum quamprimum reuerteretur. Itaq; cum Embato ſoluens appuliſſet ad Myoneſum, quæ eſt inſula Teiorum, permultos captiuos quos nauigando interceperat trucidauit. Et cum Epheſum ſubijſſet, adierũt eum Anæorum Samiorũ legati, negantes ipſum recte aſſerere Græciam in libertatẽ, ſi illos necaret, q̃ neq; arma cõtrà tuliſſent, neq; hoſtes eſſent: ſed tantũ Athenienſiũ neceſſario ſocij forent, ut niſi defineret paucos ex hoſtibus ſibi conciliaturũ, pluresq; amicorũ pro hoſtibus habiturũ. Quibus perſuaſus Alcidas quoſcunq; iam habebat Chiorũ & ex alijs aliquot miſſos fecit. Nam homines conſpectis nauibus nõ refugiebant, ſed potius tanq̃ ad Atticas accedebãt, minime timẽtes ne Athenienſibus maria tenẽtibus, naues Peloponnenſiũ Ioniam unq̃ tranſmitterẽt. Alcidas autẽ ex Epheſo raptim abijt, fugamq; fecit. Cõſpectus em̃ fuerat à nauibus Salaminia & Parala cũ adhuc ad Claron in ancoris eſſet: quæ naues ab Athenis curſum tenebãt, quæ ne ſe perſequerentur ille ueritus, alto ferebatur, tanq̃ nuſquam à terra ſua ſponte niſi ad Peloponneſum applicaturus, Pacheti Atheniẽſibusq; cũ undiq;, tũ uero ex Erythræa huius rei nũcius affertur. Quippe cũ Ioniæ urbes muris careant, ingens metus ſubibat, ne Peloponnenſes cum claſſe prætereuntes, etſi non haberent in animo manere, tamen diriperent, ut in quaſq; inciderent urbes. Salaminia quoq; nauis ac Paralus ſeſe hoſtem ad Claron uidiſſe referebat. Eũ Paches enixe perſecutus uſq; ad Latmon inſulam, poſtquã adipiſcendi ſpes abfuit, retro redijt, exiſtimãs ſe lucrifeciſſe quod illas in alto nuſquã adeptus eſſet, ne caſtra munire, & cuſtodias agere, & ipſos aggredi neceſſe fuiſſet. Cum redijt Notion urbem Colophoniorũ tenuit, quam Colophonij incolebant, eius arce ab Itamane & Barbaris irrumpentibus per domeſticã illorum ſeditionẽ capta, eodem fere tempore, quo Peloponnenſes iterũ Atticam ſunt ingreſſi. Rurſus in Notio, inter eos q̃ illuc cõfugerant, & priſtinos oppidanos ſeditiõe orta, alteri accerſita à Piſſuthne, & ab Arcadibus, ac Barbaris auxilia in muris urbẽ interſepientib. habebant, & qui in arce Medis fauebant recepti pariter remp. adminiſtrabãt: alteri cum ſe fuga ſubduxiſſent exules Pachetem accerſierunt. Hic Hippiam eorum qui intra muros illos erant ducem, ad colloquiũ euocauit, ut ſi nihil quod placeret illi dixiſſet, rurſus eum in muros ſaluum ſanumq; reſtitueret. Et ille ad hũc proceſſit. Hic eo in cuſtodia ſine uinculis haberi iuſſo, munitiones repente adortus nihil tale expectantes Arcades capit, ac Barbaros quicunq; intus erant occidit. Dehinc Hippiam ſicuti pepigerat

Piſſuthne.

Myoneſus inſula.

Latmos inſula.

Notion.

Hippiæ occiſio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

introductum comprehendit, sagittisq; conficit. Colophoriis Notion restituit, præter eos qui cum Medis sensissent. Eo postea Athenienses coactis omnibus, si quis usquam erat, Colophoniis, secundū ipsorū legis colonos ad habitandū Notion miserunt. Et Paches Mitylenē reuersus, Pyrrham & Eressον in deditionem redegit, captumq; Salæthum Lacedæmonium in urbe latitantem Athenas misit, pariter & eos Mitylenæos quos apud Tenedon depositerat, & si quis alius ei visus est extitisse seditionis autor. Dimissaq; maiore exercitus parte cum reliquis remansit ad constituenda arbitrio suo negocia Mitylenes, ac cæteræ Lesbi. Vbi Athenas ij qui à Pachete missi fuerant peruenêre, Athenienses Salæthum uita priuarunt licet pollicentem, cum alia quædam, tum uero à Plataeis (adhuc enim obsidebantur) se Peloponnenses abducturum. De reliquis autem cum ad consilium relatum esset, præ indignatione censuerunt, non modo qui adessent, sed omnes etiam qui puberes essent Mitylenæorum interficiendos, impuberes uero ac fœminas in seruitutem redigendos, dantes crimini tum quòd defecissent, cū non ea conditione, qua cæteri sub imperio forent, tum uel magis quòd naues Peloponensium ad opem eis ferendam ausæ essent in Ioniam cum periculo ire, nō enim subito consilio uidebantur defeciſſe. Mittunt igitur propere triremem nunciatum decreta Pacheti, imperatumq; ut Mitylenæos necaret. Postero die subit eos pœnitentia quædā, & facti reputatio, uisumq; sæuum ac uehemens decretum totam necare ciuitatem, potius quàm eos qui autores mali fuissent. Quod ubi senserunt Mitylenorū legati, & qui eis studebant Athenienses additis primoribus, haud ægre persuaserunt, ut de eo iterum ad consilium referrent, quibus & ipsis notum erat maiorem ciuium partem uelle per aliquos ad se rursus de re eadem referri. Coactaq; confestim concione, aliæ dicebantur à singulis sententiæ. At Cleon Cleæneti filius, cuius euicerat pridie de occidendis sententia, ciuis alioqui omniū uiolentissimus, & maximæ, ut illa tempestate, apud populum autoritatis processit iterum, atq; ita uerba fecit:

Pachetis gesta. Salæthi cædes.

Cleon clemens,

Oratio Cleonis apud Athenienses.

CVm sæpe aliàs ego statum popularem animaduerti inualidum esse ad aliis imperandum, tum præcipue nunc in uestra de Mitylenæis pœnitentia, etenim quia secure inter uos quotidie, & sine insidiis agitis, eodem modo erga socios affecti, & quicquid aut illorum oratione persuasi delinquitis, aut misericordia tribuitis, non sentitis id ad uestrum periculum pertinere, & ad nullam eorū gratiam uos emolliri: non considerantes imperium quod habetis, esse tyrannidem, & eos qui parēt, ad insidiandum intentos, & inuitos parêre: neq; ob id uobis dicto audientes esse, q; læsi tamen eis ueniam datis, sed quia uiribus uestris potius quàm ipsorum beneuolentia superatis. Perniciosissimum autem ex omnibus est, si apud nos nihil eorū quæ decreueritis, stabile erit: nec intelligimus melius agi cum ciuitate, quæ malis legibus dum constanter utitur, quàm cum ea quæ bonis, sed inconstanter: utiliorem q; esse imperitiam cum modestia, quàm peritiam cum immodestia: ac tardioris ingenij homines administrare commodius plerunq; ciuitates, quàm solertioris; nam isti tum legibus sapientiores uideri, tum semper excellere dicendo in consultatione reip. uolunt, tanquam nulla sit alia materia maior, ubi uim ingenij sui ostendant, unde in multas calamitates ciuitates incidunt. Illi suæ peritiæ diffidentes, non abnuunt se legibus esse imperitiores: & cum inualidiores sint, quàm ut bene dicentis orationem refellant, potius ex æquo sunt iudices quàm concertatores, ideoq; eis plerunq; feliciter cedit. Hunc in modum decet & nos facere, non facultate dicendi, & solertiæ contentione subnixos, uestræ multitudini aliter ac sentimus suadere. Quod ad me attinet, in eadem sententia sum: eosq; miror, qui iterum retulerunt de Mitylenæis, ac tempus teri permittunt, rem illis commodiorem qui iniuriam fecêre, quàm nobis. Nam sic qui iniuriam accepit, remissius iram exercet, quàm ille qui fecit. In ulciscendo cum recentissima offensa est, tum maxime par supplicium sumimus. Miror quoq; esse (quisquis is erit) qui contradicat, ostendendumq; sibi ducat iniurias quidem Mitylenæorum nobis utiles esse, detrimenta uero non ad sociorū calamitatem redundare. Nunc palàm est, aut fretum facultate dicendi contendere, aut

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quod euidens ſanè eſt, id è contrario oſtendat eſſe incognitum, aut lucro euocatum, conari uos exculta oratione ſeducere. Huiuſmodi ex controuerſiis ciuitas alijs quidem emolumenta præbet, ipſa uero in diſcrimen adducitur. Cuius rei penes uos culpa eſt, qui praue inſtituiſtis iſta certamina, quicq; conſueuiſtis eſſe uerborum ſpectatores, operum auditores: coniectantes ita maximè poſſe fieri futura ut quiſq; optime dixerit: & ex iam factis nõ id certius exiſtimantes eſſe quod ipſi uidiſtis, quàm quod audiſtis, deliniti pulchrorum commendatione uerborum. Itaq; faciles eſtis falli nouitate ſermonis, difficiles animo ad exequendum quod probatum eſſet: ſerui ſemper ineptiarum, conſueta faſtidientes, & ſe potiſſimum ſinguli cupientes poſſe dicere. Si hoc nequeatis, aſtipulantes ijs qui talia dicunt, ut eorum ſequendo ſententiam, non uideamini illis inferiores eſſe. Quinetiam alio aliquid acute dicente, proni ad id quod dicitur laudandum, & ad ſignificandum uos antequam diceretur ſenſiſſe, cum tardi ſitis ad ea prouidenda quæ illinc ſunt euentura, aliud quærentes (ut ſic dicam) quàm ea quibus uiuitis. ne præſentia quidem ſatis intelligentes, prorſus uoluptate aurium capti, ac ſimiles ſpectatoribus ſophiſtarum, ſedentibus potius quàm de republica conſultantibus. A quibus ego uos conabor abducere, oſtendens unam Mitylenæorum ciuitatem, præcipuam uobis iniuriam intuliſſe. Nam ſiqui ꝙ aut imperium ueſtrum ferre nequeant, aut ꝙ ab hoſtibus cõpellantur deſciſcunt, ueniam do. Si uero hi qui inſulam tenent & urbem muris præditam, ubi niſi à mari formidoloſus eſt hoſtis noſter, & ubi ipſi contra illum non ſunt indefenſi, inſtructa iam claſſe liberi, præterea & à nobis ante omnes in honore habiti hoc egerint, quid aliud quàm inſidiati ſunt, inferentes potius bellum quàm deſciſcentes à nobis? Defectio enim eorum eſt, quibus aliqua uis infertur. Capta rũt quoq; per inimiciſſimos noſtros nos perdere, quod indignius eſt, quàm ſi ſuis ipſorum uiribus nos bello petiſſent. Quibus nec calamitates uicinorum exemplo fuerunt, quicunq; iam poſt rebellionem à nobis ſuperati ſunt: nec præſens ſua felicitas ſegnitiem attulit. ne in pericula uenirent, effectiq; ad futura audaces, maiore quidem ſpe quàm pro uiribus, ſed minore quàm uoluntas fuit, bellum ſumpſerunt, anteferẽdam iuſtitiæ potentiam rati. Nulla enim iniuria laceſſiti, ob id quo ſe ſuperaturos arbitrati ſunt, nobis arma intulerunt. Siquidem ſolet uſu uenire in ciuitatibus, præſertim ijs quibus breui & inſperato felicitas contigit, ut ad inſolentiam conuertantur: & plerunque quæ ſecundum rationem hominibus proſpera eueniunt, ſtabiliora ſint, quàm quæ præter opinionem. Faciliusq; propè dixerim eſſe propulſare aduerſa, quàm tutari ſecunda. Decuerat autem iam olim Mitylenæos nihilo peculiarius honore quàm cæteros à nobis affici. nam non eò petulantiæ proceſſiſſent. Et alioqui natura comparatum eſt, ut obnoxius ſibi quiſq; contemnat, non obnoxios admiretur. Plectantur itaq; nunc pro magnitudine ſceleris, neq; paucis culpam imputantes, populum abſoluatis. Cuncti nanq; nos pariter inuaſerunt: quibus liceret nunc, ſi ad nos confugiſſent, rurſus in urbe degere. Sed quia exiſtimarunt tutius periculum eſſe, ſi per paucos res ageretur, ipſi quoq; defecerunt. Reſpicite quinetiam ad ſocios: quorum ſi eaſdem pœnas infligatis, & ijs qui coacti ab hoſte, & ijs qui uoluntarii defecerunt, quem tandem fore exiſtimatis, quem non ad deficiendum quantulacunq; cauſa impellatis? cum is ſi proſpere cedit, liber ſit: ſi minus, nihil intolerandum patiatur. Ex quo nos in omnibus ciuitatibus periculum ſubibimus tum pecuniarum, tum corporum: & ſi ciuitatem expugnauerimus, ea profligata, prouẽtibus per quos uires habemus, in poſterũ carebimus: ſi non expugnauerimus, ipſos præter eos qui nunc ſunt hoſtes habebimus: & quo tempore nos oportet aduerſus illos ſtare, in bello ſociali occupabimur. Non igit̃ conuenit ſpem eis proponere aut ſermone perſuaſam, aut pecunijs emptam ueniæ cõſequendæ, tanq̃ hominum more peccauerint. Non enim inuiti læſerunt, ſed ſcientes inſidiati ſunt. Quod citra uoluntatem fit, id dignum eſt uenia. Itaq; ego & tunc primum repugnaui, & nunc ne decretorum ueſtrorum uos pœniteat repugno: nève tribus rebus imperio perniciоſiſſimis delinquatis, miſericordia, uoluptate, orationum lenitate. Nam miſericordiam quidem ijs qui ſimiles ſunt, tribui iuſtum eſt, non iis qui nec è diuerſo miſerentur, & neceſſario ſe perpetuos conſtituerunt hoſtes. Oratores autem qui dicendo

Tria reip. pernicioſa.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

oblectant, habebunt aliâs minoribus in rebus dicendi certamen, non ubi ciuitas paulum oblecta ta faciat magnam iacturã, & ipſi ob bene dicta bene accipiant. Lenitas uero potius illis exhibet qui in poſterum morigeri, q̃ qui nihilo minus hoſtes atq; ĩdem futuri ſunt ſi relinquantur. Atq; (ut ſemel omnia dicam) ſi mihi aſſenſi fueritis, quæ iuſta ſunt & utilia, circa Mitylenæos agetis: ſin minus, neq; illis gratificabimini, & uoſ ipſos potius condemnabitis. Quippe ſi recte iſti defecerunt, profecto uos non legitime imperatis: quanq̃ & ſi non legitime, tñ cum hoc agendum uobis cenſeatis, oportet uos legitime, non ex ueſtra utilitate de ipſis ſupplicium ſumere, aut certe ab imperando deſiſtere, ac ſublato periculo, bonorum uirorum fungi officio. Refundatis agedum eandem in autores pœnam: oſtendatisq; uos non exhulcerato eſſe animo in ulciſcẽdo, licet euaſeritis, quàm illi fuerunt & inſidiando, cogitantes quænam ipſi ſi uiciſſent, credendi ſunt fuiſſe facturi, qui præſertim iniuriam facere cœperunt. Qui nulla iniuria irritati ad lædendum ueniunt, ĩ ad perniciem tendunt, ſuſpicantes periculum, quod eos manet ab hoſte quẽ relinquant. Quiſquis enim à quo non oportuit læſus eſt, acerbior eſt (ſi euaſit) in illum quàm iuſtum in hoſtem. Nolite ergo ueſtri ipſorũ fieri prodi tores, & animo quàm proxime accedentes ad ea quæ paſſuri fuiſtis, prout nihil præoptaſtis quàm ut eos caperetis, nunc talionem reddatis: non protinus ob præſentem ſtatum emolliti, nec cladis quæ tunc uobis impendebat obliti. Plectite iſtos pro merito: pariter & cæteris ſocĩs inſigne præbete exemplum, quiſquis deſcierit, eũ à uobis morte multandum. Hoc enim ſi cognouerint, uos depoſita cura minus cum ueſtris ipſorũ ſocĩs, quàm cum hoſtibus decertabitis: Hæc Cleon. Poſt quem Diodotus Eucratis filius, qui maxime in ſuperiore concione contradixerat ne Mitylenæi necarentur, proceſſit, atq; ibi huiuſmodi uerba habuit:

Diodotus.

Oratio Diodoti dicentis ſententiam Cleoni contrariam.

Conſultationi bonæ cõtraria.

NEq; illos ego qui de Mitylenæis iterum ad conſiliũ retulerunt accuſandos puto, neq; illos laudandos, qui maximis de rebus ſæpius conſultari uetant. Statuóque duo præcipue contraria eſſe ad bene conſulendum, celeritatem, & iram: Quorum alterum inſcite fieri amat, alterum temere ac parum conſiderate: & eũ qui repugnat, quin res uerbis doceatur, aut amentem eſſe, aut putare ſua aliquid intereſſe. Amentem quidẽ, ſi quo alio modo cenſet fieri poſſe, ut futura quæ latent, niſi oratione patefiant: Sua autem intereſſe, ſi uolens aliquid turpe perſuadere, non arbitratur de eo ſe poſſe bene dicere, ſed eos qui ex aduerſo dicturi & qui audituri ſunt, deterrere criminando. Verum illi odioſiſſimi ſunt qui contradicentibus præiudicium aliquod corruptelæ opponunt. Nam ſi imperitia obiiceretur, cuius ſententia in ſenatu non uicit, pro imperitiore utiq; is, non pro iniuſtiore diſcederet. Obiecta uero iniuſtitia, idem ſiue eius ſententia uicit, ſuſpectus fit: ſiue non uicit, iniuſtus habetur, non ſolum inſcitus. Ex quo etiã reſpublica detrimento afficitur, deficientibus ĩs hoc timore qui conſultant, quaſi melius cum ea ageretur, ſi tales ciues nulla facultate dicendi præditos haberet, quod ita minimum ad peccandum homines inducerentur: Porro debet & ciuis bonus non abſterrere alios à contradicendo, ſed ex pari loco demonſtrare ſe meliora dicere: & bene morata ciuitas nullo eum honore afficere, qui præ cæteris bene conſuluerit, ſed nec honorem quem ille habet imminuere. Item eum qui in conſulendo inferior fuit, nullo dedecore nedum ſupplicio proſequi. Ita enim & is cuius ſententia probata eſt, quàm minimum uel ad gratiam uel aliter ac ſentit, quo plus honoris conſequatur, loquetur: & is cuius ſententia probatur, quàm minimum concupiſcet eadem ratione gratum faciendo conciliare ſibi multitudinem. Quorum nos contraria agimus, qui ſi quis de corruptione ſuſpectus ſit, etiam ſi optime dicat, tamen inuidia lucri nondum explorati, exploratam ciuitatis utilitatem repudiamus. Nec dubium eſt, ſtatim cum audiuntur, non minus ſuſpecta bona eſſe quàm mala. Ex quo oportet ut ſimiliter & qui optima, & qui peſſima ciuitati uult perſuadere, dolo id & mendacio agat, nec poſſit ob has præſtigias ex profeſſo quippiam illi ſoli prodeſſe, niſi decipiat. Nam qui propalam largiet ei aliquid, is in ſuſpicionẽ ueniet, ne id clam lucrifacere uelit. Enimuero decet nos qui ex

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hoc loco de rebus ſummis tanti momenti dicimus, longius proſpicere, quàm uos qui ex propinquo conſideratis: cum præſertim nos rationem reddere debeamus cõſilij noſtri, uos non debeatis ueſtræ auſcultationis. Nam ſi is qui perſuaſit, & is qui perſuaſus eſt, æque multarentur, profecto uos modeſtius iudicaretis. Nunc ſi quãdo deſtituti ſpe eſtis, unam perſuaſoris ſententiam cum iracundia plectitis, non ueſtras ipſorum qui frequentes unà peccaſtis. Ego autem neq; contradicturus pro Mitylenæis proceſſi, neque quenpiam accuſaturus. Non enim de illorum facinore nobis certamen eſt, ſi ſapimus, ſed bene de nobis conſulendo. Neq; eis, ſi nocentes plane aſſere uolo: idcirco uitam adimi iubebo: neq; ſi qua uenia dignos, idcirco uenia dari, niſi conſtiterit idem ciuitati conducere. Quippe cum exiſtimem de futuro nos magis, quàm de præſenti conſultare: & hoc quo Cleon præcipue nititur, utile eſſe ad cohibendas in poſterum rebelliones, utile eſſe pœnam proponi mortem, ego è contrario interpretor, ac melius aliter rem eſſe caſuram. Quæſo ne præ iſtius ad perſuadendum appoſita oratione, utilitatem meæ reſpuatis. Nam eius oratio cum ſit ad iuſtitiam propenſior, forſitan apud ueſtram quæ nunc in Mitylenæos iram eſt præponderet. Verum nunc non diſceptamus nos iudicio cum illis, ut de iure quæri oporteat: ſed de eis deliberamus, quemadmodũ nobis ſint utiles. Eſt quidẽ multis in ciuitatibus conſtituta mors pœna, non modo huiuſcemodi criminibus, ſed etiam minoribus: tamen ſpe ſolicitati homines periculum adeunt, neq; unquam ad hoc aliquis acceſſit, qui opinaretur nequaquam inſidias ſibi ſucceſſuras. & quæ ciuitas unquam non ideo deficit, quod crederet ſe maiorem habere quàm habebat apparatum, uel ſuum, uel ſocialem? Ingenitum natura eſt omnibus, & priuatim & publice delinquere. Nec ulla lex tanti eſt, quæ iſtud prohibere poſſit, cùm per omnia ſit itum ſupplicia, ſi quo modo his terroribus homines à facinoroſis minus læderentur. Nec ab re olim maximis ſceleribus mitiores fuerunt pœnæ conſtitutæ. Harum pleræque, cum iam eas tempore præuaricamur, in mortẽ redactæ ſunt. Quam tamen & ipſam præuaricamur. Itaq; aut aliquis iſto uehementior inueniendus eſt terror, aut ne iſte quidem cœrcebit. Nempe huic ex neceſſitate inopia præbet audaciam, illi auaritiam opes per inſolentiam ac timorem, illis aliæ acciduntcauſæ. Impetu homines ut ſuo quiſq; occupantur inſanabili, & potentiore quàm ut reprimatur, in periculum deducuntur. Præterea plurimum officiunt ſpes ac amor: hic quidem dux, illa uero comes: hic inſidiarum uitandarum immemor, illa proſperitatem fortunæ ſuggerens. Ex quo fit, ut quæ incerta ſunt præmia, potẽtiora ſunt pœnis quæ ſubiectæ ſunt oculis. Accedit his fortuna, quæ nihilo minus ad euocãdos animos pollet. Nam ex inopinato oblata aliquando uel ex minoribus cauſis ducit aliquem ad periclitandum: nec minus ciuitatem, imò tanto magis, quanto de maioribus ei res eſt, deliberare de imperio propagando, & quiſquis cæteris cum ciuibus iunctus inſcite plus quidam ſpei ſibi proponit. Deniq; & impoſſibile, & ingentis uecordiæ eſt, credere quoties humana natura ad aliquid agendum concitata, impetu tendit, ulla prohiberi aut legum ui, aut alia difficultate. Quare non oportet nos neq; mortis pœna tanquam fideiuſſore confiſos, de Mitylenæis conſulere deterius, neq; ad deſperationem illos qui defecerunt impellere, tanquam eis pœnitere non liceat, neq; breuiſſimo tempore delictum eorũ eluere. Conſiderate nanq;, ſi qua nunc ciuitas quæ defecerit, norit non deſperandam ſibi à uobis ſalutem: eam de ſe dedenda conditiones accepturam, adhuc habentem unde reddat uictoribus impenſas belli, in poſterum tributa ſoluat. At illo modo quam tandem putatis, quæ non & melius ſe quàm nunc fecit, ad bellum inſtruat, & obſidionem ad extrema perferat? An idem ualet diu pòſt & confeſtim in deditionem uenire? Et nobis quomodo detrimentoſum non ſit, dum illi ſe dedere recuſant, nos ſumptus facere in obſidendo? Et ſi capimus, profligatam capere ciuitatem & emolumentis ex illa deinceps priuari, propter quæ ſumus nos hoſtibus pares? Quapropter non tanquam iudices debemus nos exacte de nocentibus ſumere ſupplicium, ſed conſiderare quemadmodum in futurum rationem habeamus pecuniarum ſuppeditandarum, ex ciuitatibus moderate multatis, nec cuſtodire eas ex legum ſeueritate, ſed ex operum ſedulitate. Cuius rei nunc cõtrarium facimus: qui ſi quem liberum, ſed ui alterius imperio ſub-

Spes. Amor.

Fortuna.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ditum,& merito repetentem deficiendo libertatem ſubegimus, trucitet in eum putas mus animaduertendum. Oportet non ualde plectere liberos homines quod rebellarunt, ſed ualde cuſtodire antequam rebellent, & anteuertere ut ne ueniant quidem in huiuſmodi cogitationem: cumq; ceperimus, pro minima culpam hanc eis imputare. Animaduertite præterea quantopere ſitis peccaturi, ſi Cleoni aſſentiamini. Nunc quidem ſingularum ciuitatum populus in amorem ueſtri propenſus eſt,& aut non deficit cum potentibus, aut ſi deficere cogatur, continuo defectionis autoribus infeſtus eſt. Ita ciuitatis illius uulgus ueſtri ſtudioſum habentes, pergitis in bellum. Quod ſi populum Mitylenæum occiditis,qui & tunc defectionis expers fuit,& ubi arbitrium armorum nactus eſt, ciuitatẽ tradidit,primum in bene meritos eritis iniurij,deinde id quod maximè optant potentes,cõſtituetis. Quippe ubi ad defectionẽ traxerint ciuitatẽ, protinus habebũt in partibus populũ,propoſita per uos eadem oĩbus pœna,tam ijs qui deliquerunt, quàm ijs qui non deliquerũt. Qui ſi etiam deliquiſſent, diſſimulandum eſt,ut id quod adhuc nobis ſupereſt ſociale,non fiat hoſtile:& hoc ipſe multo utilius arbitror ad imperij conſeruationem,nos iniuriam accipere non inuitos,quàm eos occidere quos non debemus.Neq; id quod Cleon ait reperietur,iuſtam ultionem eandemq; utilem eſſe poſſet. Vos uero cum intelligatis hæc meliora eſſe,nihil neq; miſeri cordiæ neque lenitate indulgentes, quibus ne ego quidem adduci uos ſino, ex his quæ ſuaſi mihi acquieſcite: de ijs quos Paches tanquam noxios miſit,per ocium iudicate, cæteros illic habitare permittite. Hæc enim & in poſterum bona ſunt, & hoſtibus iam formidoloſa.Nam quiſquis bene conſultat,is contra hoſtes plus pollet,quàm qui temeraria ferocitate ad facta prorumpit: Talia Diodotus. His ſententijs dictis inter ſe maximè contrarijs, tamen res in controuerſia fuit apud Athenienſes: & cum ad ſuffragia uentum eſt,parem utraq; ſententia numerum tulit,& Diodoti ſuperior fuit. Mittunt itaq; aliam è ueſtigio triremem, ne forte non affecuta hæc priorem, quæ uno fermè die & una nocte præceſſerat, extinctam offenderet ciuitatem. Inſtructa eſt autẽ nauis à Mitylenæis legatis & uino & hordeaceo pane:ipſiq; uiri promiſſis onerati, ſi alteram nauem præuerterent. Qui tanto ſtudio nauigarunt, ut inter remigandum comederent panem uino oleoq; maceratum:& per uices alij ſomnum caperent,alij remigarent,nullo flatu(quod fortunatum fuit) aduerſante. Hunc in modum ſibi inſtante, hanc nauim ſuperior illa utiq; ad triſte miniſterium non feſtina,tantiſper proceſſit,dũ Paches decretũ legeret,& ad exequẽda mandata ſe præpararet. Ibi poſterior ſuperueniens,ne ciuitas perderetur prohibuit.Adeo Mitylene prope periculum uenit. Cæteros aut quos Paches miſerat, & præcipuos defectionis autores, ex Cleonis ſententia Atheniẽſes morte multarunt, numero paulo plures mille. Et muros urbis eorum demoliti ſunt,& naues ademerunt,nec tributum poſtea Lesbijs impoſuerunt:ſed diuiſo loco(præterquam Methymnæorum)in tria millia partium,dijs trecentas dedicauerũt incertas:colonos inter ſe ſortiti miſerunt, iuſſis Lesbijs in ſingulas partes eis pendere quotannis binas argenti minas, ut ipſi colerent terram. Ademerunt præterea quæcunque tenuerant oppida in continente Mitylenæi,unde poſtea Athenienſibus paruerũt. Et apud Lesbum quidem ita res geſtæ ſunt. Eadem æſtate poſt receptam Lesbum Athenienſes,duce Nicia Nicerati filio, cum copijs aduerſus Minoam inſulam ierunt, quæ ante Megara iacet,quaq; Megarenſes(turri ibi extructa) pro præſidio utebantur. Volebat autem Nicias Athenienſibus illic cuſtodiam eſſe breuiore ſpatio, & non in Budoro atque Salamine: neve Peloponnenſes quoties illinc proficiſceretur, laterent ipſorum triremes,quale prius contigerat latronum excurſionibus:neve Megarenſibus introire nauibus unquam liceret. Iam primum igitur à Niſæa duas quæ prominebant turres machinis è mari expugnat, nauium inter illa & inſulam acceſſum liberat: atq; id continentis qua pontem uerſus per paluſtria mittebantur auxilia inſulæ, non ita multum diſtanti à continente, muro munit. Vbi hoc paucos intra dies cõfecit,mox relicto in inſula apud murum præſidio, cum copijs redijt. Per eadem huius æſtatis tempora Platæenſes cum iam commeatum non haberent,nec expugnari poſſent,cum Peloponnenſibus tranſegerunt ad hunc modum: Acceſſerunt illi ad muros urbis,eos

Diodoti ſententia

Mitylenæorum diſcrimen & multatio.

Lesbiorum multatio.

Nicias.

Minoa inſula.

iſti ad propulſandum inualidi erant. Quorum imbecillitatem intelligens Lacedæmonius dux, noluit urbem ui capere, quippe cui ex Lacedæmone præceptū erat, ut ſi quando cum Athenienſibus conueniret, & utrique ad reddenda oppida bello capta conſentirent, non eſſe Platæam reddendam, tanquam ſua ſeſe ſponte dedidiſſet. Mittit autē ad eos caduceatorem qui diceret, nunquid ſe & urbem uellent ultro Lacedæmoniis dedere, iudicesq; illos habere, de noxiis ſupplicium, de indemnato nemine ſumpturos. Hactenus caduceator. Iſti ſe & urbem (iam enim in ultima erant debilitate) dediderunt. Quos aliquot diebus pauere Peloponnenſes, uſq; dum ex Lacedæmone quinque iudices aduenerunt. Illi ubi affuerunt, nullam his accuſationem propoſuêre: tantum accerſitos percontati ſunt, nunquid à bello moto de Lacedæmoniis ac ſociis quippiam bene meriti eſſent. Hi reſpondentes, popoſcerunt licere ſibi longius dicere. Acceptaq; dicendi uenia, delecti ex eis Aſtymachus Aſopolai, & Lacon Aimneſti filius (cui publicum erat cum Lacedæmoniis hoſpitium) progreſſi, talia dixerunt: Aſtimachus. Lacon.

Oratio Platæenſium apud Lacedæmonios.

EQuidem Lacedæmonii uobis habentes fidem, nos deditionem ciuitatis urbisq; fecimus, non exiſtimantes tale ſubeundum nobis eſſe iudicium, ſed ciuile aliquod: neque apud alios iudices, ut nunc eſt, quàm apud uos, & maxime de iure diſputandū. Nunc autem ueremur, ne utraq; nos fefellerit opinio. Suſpicamur enim merito, & certam hoc nobis eſſe de uita, & uos non ex æquo ad iudicandum ueniſſe. Cuius rei ſignum eſt, quod neque ulla noſtri accuſatio quam debeamus refellere anteceſſit, ſed ipſi ut loqueremur popoſcimus: & interrogatio ueſtra perbreuis fuit. Ad quam uera reſponſio, cauſæ noſtræ inimica eſt: falſa, coargui poteſt. Vndique itaq; ancipiti in conditione conſtituti, & cogimur, & tutius quàm tacere arbitramur, aliquid dicendo periclitari. Etenim id quod dici potuit, ſi dictum non eſt, fodicat mētem eorum qui in hoc caſu poſiti ſunt, tanquam ſaluti tunc futurum, ſi dictum fuiſſet: & nobis præter cætera arduum eſt ad perſuadendum uobis. Nam ſi ignoti eſſemus, afferendis teſtimoniis quorum eſſetis ignari, haud dubie proficeremus. Nunc apud ſcientes omnia loquemur, ueriti non quidem ne nobis (quos antea cognitos habetis) hoc crimini detis, quod noſtræ uirtutes ueſtrorum ſociorum uirtutibus inferiores ſint, ſed ne ad aliorum gratiam iudicium ſubeamus iam peractum. Nihilo tamen minus quid iuris & aduerſus ſimultatem Thebanorum, & erga uos cæteróſque Græcos habemus, exhibebimus ac perſuadere conabimur, noſtra benefacta recenſentes. Etenim quod ad breuem *orationem pertinet, nunquid hoc bello de Lacedæmoniis ſociiſque bene meriti ſumus, dicimus ſi ut hoſtes interrogamur, non feciſſe uobis iniuriam, quod nullo uos beneficio affecimus: ſin ut amicos, noſtra ſententia uos peccaſſe potius bellum nobis inferentes. At in pace quod eam nunc nos priores non rumpimus, & aduerſus Medum quod ſoli ex Bœotiis tunc ad uos acceſſimus, pro Græciæ libertate boni fuimus. Siquidem cū mediterranei ſumus, tamen apud Artemiſium prælio nauali pugnauimus: & dum in agro noſtro dimicatum eſt, uobis ac Pauſaniæ affuimus: & ſi qua alia per id tempus cū diſcrimine ſunt à Græcis geſta, eorum nos omnium particeps ſupra uires extitimus. Vobis quoq; ſeparatim Lacedæmonii, cum maximus Spartam terror circunſtetiſſet, poſt terræmotum facta in Ithomen mancipiorum fuga, tertiam ex nobis ipſis partem auxilio miſimus. Quarum rerum nefas eſt excidere memoriam. Et talem quidem priſcis temporibus operam optimamq; nauauimus. At hoſtes poſtea fuimus. Vos in culpa, qui nos ſocietatem obſecrantes, cum à Thebanis angeremur, reieciſtis utq;: ad Athenienſes tanquam uicinos confugeremus, iuſſiſtis, cum ipſi longinqui eſſetis. In bello itaque nihil indignum à nobis neque paſſi fuiſtis, neque paſſuri. Quod ſi ab Athenienſibus ueſtro iuſſu deficere noluimus, haud iniurium eſt. Etenim cum nos illi contra Thebanos dum uos pigebat adiuuerint, prodere eos honeſtum non erat, præſertim quos in ſocietatem precibus adduxiſſemus, à quibus beneficia, à quibus ius ciuitatis accepiſſemus. Ex quo decuit, quæcunque nobis illi præcepiſſent, nos ſtrenue exequi. Quæ uos duces cum ſuis utrique ſociis egiſtis, ſiquid non probe egiſtis, facti culpa non

*ἐρώτημα τὸ ἔξαχυ legit Græce.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

penes illos eſt qui ſecuti ſunt, ſed penes eos qui duces ad praue agendum extiterunt. Thebani cum alias multas iniurias nobis intulerunt, tum uero poſtremam hanc, quæ, ut noſtis, horum cauſa eſt quæ patimur. Nam cum urbem noſtram fœderum tempore & die ſolenni cepiſſent, merito eos ſupplicio affecimus ſecundum communem omnium legem, quæ ſanxit hoſtem multari licere à quo inuadaris: propter quem multatum, nunc haud recte nos plectimur. Nam ſi iuſtitiam præſenti utilitate ueſtra, ex illorum commilitio metiemini, profecto non religioſos uos iudices eſſe declarabitis, & commodo magis quàm honeſto inſeruire. Quod ſi uobis iſti nunc utiles uidentur eſſe, certe multo nos magis ac reliqui Græci tunc utiles extitimus, cum in maius eſſetis diſcrimen adducti. Nunc enim uobis ad alios inuadẽdos animi uirésque aſſunt. At eo tempore Barbarus ſeruitutem omnibus Græcis imponebat, dum iſti cum illo fuerunt: ut iuſtum ſit, huic noſtro peccato (ſi quid peccauimus) opponi noſtrum quo tunc erga uos fuimus ſtudium, quod ipſo peccato maius eſſe reperietis: & eo magis, quòd ea tempeſtate rari fuerunt è Græcis, qui uirtutem obiicerent ſuam uiribus Xerxis: laudatíque potius ſunt, qui dum inuaderentur, non habuerunt rationem utilitatis tutelæq; ſuæ, malentes cum periculo audere pulcherrima: ex quibus nos fuimus, & quidem præcipuo honore affecti. Quo nomine nunc ne pereamus ueremur, ſecuti potius Athenienſes iuſte, quàm uos aſtute. Enimuero decet idem de eiſdem rebus uos ſentire pariter & declarare, nec utilitatem re ulla alia metiri quàm ſociorum probitate: à quibus dum firma perpetuo gratia beneficijs habetur, præſens profecto quam aliquando nobis debuerunt, gratia refertur. Conſiderate quoque nunc à pleriſque uos Græcis exiſtimari probitatis eſſe uirtutiſque exemplar. Qui ſi de nobis iniquam tuleritis ſententiam, uidete (non enim occulte hanc cauſam iudicabitis) ne factum ueſtrum non probetur, qui de nobis bonis uiris, ipſi meliores indecens aliquid ſtatueritis, & hominum de Græcia bene meriturum ſpolia publicis in templis reponatis. Et ſane indignum uideatur, uos Lacedæmonios euertere platæas, quam ciuitatem patres ueſtri uirtutis ἀρετῆς χάριν. ergo in tripode Delphico inſcripſerunt, & ex omni Græcia prorſus delere propter Thebanos. Eò nanque calamitatis deuenimus, ut & perituri fuerimus ſi Medi uiciſſent, & nunc apud uos, prius amiciſſimos, ſuperemur à Thebanis: duasq; difficultates maximas ſubeamus, tunc quidem fame pereundi, niſi nos urbemq; dederemus, nunc autem capitis cauſam dicendi. Et ab omnibus Platæenſes ſumus abiecti, deſerti, inhonorati: qui ſupra uires fuimus ſtudioſi Græcorum, neq; eorum tunc ſociorum quiſquam nobis eſt auxilio: etiam ne uos Lacedæmonij unica ſpes noſtra parum firmi ſitis, extimeſcemus. Quos precamur in honorem & tunc ſocialium deorũ & noſtrorum in Græcos officioſe flectamini: & ſi quid à Thebanis perſuaſi eſtis, à ſententia recedatis: repoſcatisq; uiciſſim illos gratiam ueſtram de nobis occidendis, quos minime debetis: ſpecioſam gratiam pro turpi reddentes, nec in præbẽda alijs uoluptate, dedecus ipſi accipiatis. Nam in prõptu eſt uobis corpora noſtra morte multare, ſed arduum eius facti infamiam abolere, q̃ nos iniquo ſupplicio afficiatis, homines uobis amicos, non inimicos, etſi neceſſitate hoſtes. Itaq; ſi nobis metum mortis eximetis, innocenter iudicaueritis: illud ante omnia cogitantes, in ueſtram nos poteſtatem ueniſſe uolũtarios, ac manibus paſſis, cuiuſmodi homines Græciæ ritus occidi uetat. Præterea de uobis perpetuo nos eſſe benemeritos. Intueamini nanque ſepulchra patrum ueſtrorum, quos à Medis interemptos, & in noſtra terra ſitos, quotannis publice honeſtamus cũ alijs inferijs, tum uero indumento & apparatu: & quoſcunq; noſtrum ſolũ fert fructum primitijs iuſta ſoluentes, uiri ex amica uobis regione & beneuoli aliquando ſocij ueſtri ac commilitones. Quibus uos è contrario facitis non recte ſentientes. Conſiderate enim: Pauſanias quidem qui illos ſepelit) ſepelit tanquam in terra amica & apud amicos. Vos autem ſi nos occideretis, agrumq; Platæenſem Thebanum feceritis, quid aliud quàm patres ueſtros atq; cognatos, ijs quibus nunc afficiuntur honoribus exutos, relinquetis in terra hoſtili & apud ipſos interfectores? Inſuper ſolum in quo Græci ſeruitute liberati ſunt, in ſeruitutem redigetis: delubra deũm apud quæ concepti uotis illi Medos ſuperarunt, deſerta patiemini; primas aras eorum qui hæc condi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

derunt ædificaruntq;, tolletis, rem profecto Lacedæmonij, indignam uestra gloria, indignam publicis Græciæ institutis, indignam progenitorum memoria, indignam beneficijs nostris, ut alienæ inimicitiæ gratia, nihil ipsi læsi nos occidatis: cum dignum sit ut ueniam detis, ut animo frangamini, ut modesta capiamini misericordia: considerantes nõ solum qualia, sed quales simus acerba passuri, & ipsum calamitatis incertum quandoque accidere etiam immerenti. Vos itaque prout debemus, & prout necessitas cogit oramus, implorantes eorundem altarium & Græciæ & communes deos, ut nobis hæc allegantibus assentiamini: ne iusiurandum quod patres uestri iurarunt obliuiscamini, per quorum sepulchra supplicauimus, inuocantes etiã eos uita defunctos, ne subijciamur Thebanis, néve amicissimi uestri inimicissimis nostris tradamur, illum uobis in memoriam redigẽtes diem, quo cũ patribus uestris præclarissime gessimus: hodiernum esse, quo durissima quæque pati periclitamur. Sed quoniam hominibus in hanc conditionem positis, ut necessarium, ita tristissimum est finem loquendi facere, quia cum fine loquendi finiri uita periclitatur, loqui cessantes, adhuc loquimur, ciuitatẽ nos urbemq; tradidisse nõ Thebanis (præoptassemus enim, quàm hoc, turpissima nece fameq; interire) sed uobis, fidem uobis habentes. Quod nisi exoramus, iustum est in eadem nos unde processimus restitutos, sini quodcunque periculum deligere: hoc etiam admonẽtes, ne Platæenses homines Græcorum aliquando studiosissimi, ex uestris manibus Lacedæmonij, éque uestra fide, & uestri supplices, Thebanis capitalissimis inimicis prodamur, sed nostræ salutis autores sitis: ne qui cæteros Græcos uindicatis in libertatẽ, ijdem nos extinguatis. Et talia quidem dixêre Platæenses. Thebani autem ueriti ne quid ob hæc Lacedæmonij concederent, processerunt, & se quoq; orationem habere uelle dixerunt, quoniam ipsorum opinione lõgior esset data uenia respondendi illis ad interrogationem. Vbi loquendi facta potestas est, ita exorsi sunt:

Oratio Thebanorum contra Platæenses.

EQuidem dicendi partes haudquaquam postulassemus, si isti & breuiter ad interrogata respõdissent, nec in nos conuersi crimina obiecissent, nec seipsos p̃ter rẽ tũ excusassent nemine accusante, tũ laudassent nullo detrahẽte. Nunc aũt oportet ea nos partim negare, partim coarguere, ne ipsis & sua iactantia, & nostra prosit inertia. Vos uero auditis utrisq;, quid ueri sit iudicabitis. Iam primũ cur horũ aduersarij facti sumus hinc extitit, quod cũ Platæam exomni Bœotia postremã condidissemus, aliáque cum hoc oppida, quæ conuenis exterminatis obtinuimus, isti nostrũ imperiũ quemadmodum à principio fuerat constitutũ dedignabantur, soli omnium Bœotioꝝ transgressi patria instituta. Ad quæ custodienda cum cogerentur, ad Athenienses defecêre, cúmque illis nos permultis iacturis affecêre, quaꝝ & talionem acceperunt. At postquã Barbarus Græciam inuasit, aiunt se solos ex Bœotijs non sensisse cum Medis: & in hoc p̃cipue tum se iactant, tũ nobis cõuitiantur. Nos uero fatemur eos non sensisse cũ Medis, quia nec Atheniẽses ueꝝ cum eadem ratione tẽderent Atheniẽses aduersus Græcos, dicimus uos solos ex Bœotijs ab Atheniensibus stetisse. Atq; id quo pacto utriq; fecerimus considerate. Nostra quidem ciuitas ea tempestate neque per legitimum paucorum principatum, neque per popularem statum administrabatur: sed (quod legibus ac ciuitati infensissimum est, proximéque ad tyrannidem accedit) potentia paucorum qui suas facultates fundandi spe, si Medus rerum potiretur, ui plebem coercentes Barbarum induxerunt. Quod certe ciuitas uniuersa non fecit, neque tunc sui arbitrij, ut dignum sit exprobrare ei quod non saluis legibus peccauerit. At ubi post Medi discessum leges recepit, considerare oportet, cum postea Athenienses inuaderent Græciam, & suæ ditioni nostram regionem subijcere conarentur, eiúsque propter intestinas discordias bonam partem subiecissent, nunquid nos pugna ad Cheroneam commissa, uictores Bœotiam liberauimus? & nunc libenter aliam Græciam cum cæteris liberamus, tantum equorum copiarúmque præstantes quantum nulli sociorum. Atque hæc hactenus de purgando crimine, quod cum Medis sensimus. Quod autem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uos magis Græciam læseritis, ac digniores sitis omni supplicio, tentabimus ostendere: Extitistis, ut dicitis, ad nos ulciscendos Athenienſium ſocij atq; conciues. Oportebat ergo uos duntaxat aduersum nos, non etiam aduersus alios illis præstare comitatum: cũ præsertim, si quò ab eis inuiti ducebamini, præsto Lacedæmonij essent, ſocietate uobis cum istis iam inde cõtra Medũ contracta, quam ipsi tantopere allegatis: quæ satis erat ad nos arcendos ab inferenda eo iniuria, & ad uestræ prorsus securitati consulendum. Sed nimirum uolentes non coacti, iam partes Athenienſium elegistis. Et postea dicitis deforme futurum fuisse, prodere bene meritos: imò deformius fuisset uniuersos prodere Græcos cum quibus coniurastis, quàm solos Athenienses: & Græciam liberantes, quàm in seruitutem redigentes: quibus non æquam uos gratiam retulistis, nec a dedecore alienam. Quippe iniuria lacessiti, ut dicitis, illos asciuistis: & eisdem in facienda alijs iniuria uos ſocios præstitistis. Et sane minus turpe est similẽ gratiam nõ reddere, quàm eam quæ cum iustitia debetur, per iniustitiam reddere. Ex quo declarastis uos solos ex Bœotijs, non Græcorum causa non stetisse à Medis, sed quia nec Athenienses steterunt, eadem quæ illi facere uolentes, contraria quæ cæteri Græci. Et nunc ab ijs contra quos pro alijs strenui extitistis, exigitis ut uobis profint. Verum nequaquam est æquum, sed quemadmodum Athenienses elegistis, sic abeis adiuuemini: nec allegetis illius temporis coniurationem, tanquam nunc ob illam uos liberari oporteat, cuius desertores præuaricatoresq; fuistis. Ad Aeginetas potius, & aliquot alios rum qui coniurauerant ſubigendos, quàm ſubigi prohibuistis. Et hæc neque inuiti, utpote ſaluis legibus quas in hunc diem habetis, neque sicuti nos ab aliquo coacti. Nouissimam quoque antequam muro concluderemini exhortationem, ne essetis in partibus, sed in ocio, admittere recusastis. Quinam igitur sunt apud omnes Græcos uobis odio digniores? qui in illorum perniciem strenui maluistis esse, profecto nunc ea in quibus aliquando boni extitistis, ut fertis, nequaquam uobis natura conuenire indicantes. Nam ea demum probata sunt niti ueritate, quæ natura perpetuo uoluit: Veluti hoc, quod cum Athenienſibus iniquum ingredientibus iter, perrexistis. Hactenus quæ pertinebant ad ostendendum, & nos inuitos à Medis, & uos ab Athenienſibus uoluntarios stetisse. Quod autem ad extremum dicitis uobis iniuriam factam, quod nefarie nos stantibus fœderibus & die ſolenni, ad urbem uestram accessimus, ne in hoc quidem nos magis quàm uos delinquere existimamus. Nam si dum ad urbem uestram uenimus, oppugnassemus uos, agrúmque hostili more uastassemus, iniurij nimirum fuissemus. Sin uero quidam ex uobis tum opibus, tum genere primores, quod uellent uos ab externa ſocietate desinere, & ad communia Bœotiorum omnium redire iura, nos ultro accersierunt, quid tandem iniuriæ facimus? Qui enim ducunt, potius quàm qui ſequuntur, delinquunt. Quanquam nec nos, nec illi (ut nostra fert opinio) delinquunt. Quippe ciues ut uos, & qui pluribus quàm uos rebus periclitabantur, ſuas ipſorum portas aperuerunt: & in ſuam urbem intromittentes amicè nos, non hostiliter, uolebant eos qui ex uobis peiores essent, non amplius malos esse: & qui boni, quæ merentur obtinerent: moderatores ipſi uestrarum mentium, non corporum exterminatores è patria: ſed redintegrantes in priſtinam necessitudinem, nec ulli uos hostes esse, ſed cum omnibus æqualiter fœderatos reddere uolentes. Cuius rei signum est, quod neque hostiliter egimus, ſiquidem nemini uis illata à nobis est, & ediximus, ut quiſquis ſecundum communes Bœotiæ ritus degere uellet, ad nostrans iret. Vos quoque libenter tranſistis, ac pactione inita initio quieuistis. Sed postea cum nos paucos esse cognouisſetis, non paria nobis (ſi quid inhumane uidebamur egisse) reddidistis: qui cum multitudine ingressi, non oratione nos inducendo ut exiremus, à nouitate operis ſupersedistis, ſed contra pactionẽ in nos cuncti irruistis. Et quos quidem pugnantes occidistis, eos haud ita sane desideramus. Nam iure quodam id passi sunt. At quos & uiuos, & manus protendentes cepistis, quósque ſpopondistis nobis nequaquam uos interfecturos, eos nefarie interemistis. Opus quid ni nefarium, immane, & ter iniquum: idque breue intra ſpatium, tum ſoluendo pactionem, tum uiros postea occidendo, tum illos non iri occisum, ſi nihil agros uestros læderemus, menda-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

citer pollicendo? Et tamen dicitis nos præter ius agere, & uos esse qui pœnam detis, indignos. Indignos pœna profecto, si non recte isti iudicabũt: imò dignos qui ob ista omnia pœnas detis. Atq; hæc nos Lacedæmonij & uestra & nostra causa commemorauimus. Vestra, q; ut qui condemnaturi hos estis, iuste sentiatis, & nos in expetenda ultione tanto magis simus insontes. Neq; uero prisca istorum decora, si qua extiterunt, audientes uos frangant, quæ iniuriam quidem patientibus debent esse præsidio, ijs uero qui aliquid turpitudinis admiserunt, duplicare suppliciũ, quoniam nulla rationabili causa peccauerunt. Neq; lamẽtis aliquid ac miseratiõe proficiãt, implorantes patrũ uestrorũ sepulchra, & suam solitudinem deplorãtes. Nam multo tristiora nos passam ostendimus nostram iuuentutẽ, quæ ab istis trucidata est, cuius patres partim in Coronia, cũ ad uos Bœotiam ducerẽt, mortẽ oppetierũt, partim in senio filijs orbati, apud desolatas domos lõge iustioribus uos precibus obsecrãt, ut de istis sumatis supplicium, qa ex omnibus ij dignissimi sunt misericordia, q indignũ aliquid passi sunt. Et è contrario, ij à quibus indignitas uenit, digni sunt quoꝝ calamitatibus gaudeamus: quales hi sunt sua ipsoꝝ nunc culpa deserti, q meliores socios libenter repudiauerũt, quicq; nihil à nobis læsi, læserunt magis odio q̃ causa iudicantes. Adeo minores, quàm pro merito nunc pœnas dabũt. Nam legitime punientur. Neq; uero (ut aiunt) manus in pugna protendentes, sed ex pacto sese in iudicium tradiderũt. Quæ cum ita sint Lacedæmonij, & legi quam isti præuaricati sunt subuenite, & nobis q passi sumus iniusta, iustam gratiam reddite eorum quæ grauiter gessimus, neque istorum uerbis apud uos repulsam feramus. Addite Græcis exemplum, non uerborum uos, sed rerum proponere certamina. Res si bonæ fuerint, breui commemoratione contentæ sunt. Compti autem modulatiq; sermones peccatis uelamenta prætendunt. Quod si illi penes quos arbitrium est, ut nunc penes uos, contractis in summa dubijs, cunctos semel interrogarent, minus captaret aliquis in turpibus rebus pulchros sermones. Hæc Thebani.

Lacedæmonij tamen statuerũt suam sibi interrogationem recte processuram, nunq̃d de ipsis belli tempore Platæenses bene meruissent: quoniam propè æquũ cẽsebant, illos ex uetustis Pausaniæ legibus reliquo tempore quieuisse, usq; dum oblata est conditio, ut in medio essent priusquam muro uallarentur. At ubi repudiata conditio est, tum uero ob suam uolũtatem æquam se iam nullo cum illis fœdere teneri: deq; se male meruisse illos rati, rursus eodem modo productos singulos percontati sunt, Nunquid eo bello de Lacedæmonijs socijsq; bene meriti essent. Cum nihil dicerent, illinc abductos interfecerunt excepto nemine: Platæenſiũ quidem non pauciores ducentis: Platæenſiũ cædes. Athenienſium uero qui unà obsessi fuerant quinque & uiginti, fœminis in captiuitatem abductis. Vrbem autem Megarensibus propter seditionem domo profugis, & reliquis Platæensibus qui cum illis senserant, Thebani incolendam dederunt. Anno uertente, demoliti illam ad solum à fundamentis totam, prope lunonis templum extruxerunt diuersorium, quoquò uersus ducenũm pedum circundatum domicilijs, suprà infraq; sumptis ad hunc laquearibus acianuis Platæensium, alijsq; quæ ex auro & ferro, muros prætexuerant: atq; id lectis constructis lunoni dedicauerunt, eidemq; templum ex lapidibus centum pedum ædificauerunt. Agrum publicatum ad decem annos locatum coluêre Thebani; nonnihil & propemodum omnino Lacedæmonij Thebanorum gratia, qui auersi à Platæensibus fuêre, existimantes bello quod iam tum excitatum erat, perutiles illos fore. Hunc finem habuerunt quæ gesta sunt ad Platæam nonagesimotertio anno quàm Platæenses inierunt cum Athenienſibus societatem. Platæarum demolitio. Iunonis templũ.

Quadraginta autem Peloponnensium naues, quæ Lesbo uenerant auxilio, postquam per pelagus persequentem Athenienſiũ classem fugientes, prope Cretam tempestate iactatæ illic palantes Peloponnesum tenuerunt, offendunt apud Cyllenen triremes tredecim Leucadiorum Ambraciorumq;, cũ Brasida Tellidis filio Alcidæ consiliario, qui illuc superuenerat. Habebant enim in animo Lacedæmonij, quoniam eos Lesbus fefellisset, adauctam classem mittere in Corcyram seditione laborantem, cum duodecim omnino naues Athenienſium ad Naupactum essent. Vtq; id prius quàm Athenis plures subuenirent, Brasidas & Alcidas occuparent, instructi erant. Etenim Brasidas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Corcyrenſium inteſtinæ diſcordiæ.

Corcyrenſes inteſtinis agitabantur diſcordijs. Ex quo ꝙ qui pugna nauali ad Epidamnum capti domum à Corinthijs remiſſi fuerant, uerbo quidem ob octingenta talenta, quæ Corcyrenſium hoſpites pro ipſis fide iuſſerant: re autem, ut Corinthijs Corcyram ab eis perſuaſi ſubꝫcerent. Et ſolicitantes iſti ſingulos ciues, nitebantur ab Atheni enſiũ ſocietate abducere. Cumq; Attica nauis & item Corinthia ueniſſet, utraq; cum legatis, ac uentũ in colloquiũ eſſet, cenſuêre Corcyrenſes, Athenienſes quidem ex conuentis ſocios eſſe, Peloponnenſes uero quemadmodũ prius amicos. Siquidem Pithias

Pithiꝰ accuſatio,

qui præerat ciuitati, uoluntarius erat Athenienſium hoſpes. Eum uiri iſti in iudicium uocant, ponẽtes in crimine, quod Corcyram ſubigeret Athenienſibus. Abſolutus hic inuicem reos facit quoq; ex eis maxime locupletes, ꝙ diceret illos præcidere uallos è louis phano & Alcina: quoꝝ pro ſingulis ſinguli ſtateres erat pœna cõſtituta. Quam pœnam cum ſoluere deberẽt, & ob eius magnitudinẽ apud templa ſederent ſupplices, ut multa ſoluẽda modificaret, Pithias ſuadebat alijs (ad hæc em̃ princeps ſenatus erat) ut lege uterentur. Illi quandoquidẽ lege compellebantur, & ſimul audiebant Pithiam quoad ſenator eſſet, multitudini ſuaſuꝝ, ut eoſdẽ amicos hoſtesq; duceret, quos Athe-

Pithiæ cædes.

nienſes, facta manu arreptiſq; pugionibus repente in ſenatum irrumpunt, ac Pithiam obtruncant, & aliorum tam ſenatorum quàm priuatorum ad ſexaginta. Pauci eorum qui cum Pithia ſenſerant, ad Atticam triremem quæ adhuc aderat, effugiũt. Hac illi re perpetrata, conuocatis Corcyrenſibus, inquiũt optime ſe habere ſe rem, & minime redigi iam eos ab Athenienſibus in ſeruitutem, quod reliquum eſt, neutros, niſi pacifici cum ſingulis ueniant nauibus, recipiendos: ſi cum pluribus, pro hoſte habendos.

Vbi hæc dixerunt, & ad ea decernenda adegêre populum, ſtatim legatos Athenas mittunt, qui & rem geſtam doceant, tanquam ita fuerit opus facto: & eis qui illuc confugiſſent perſuadeant, ut nihil inconueniens agerent, ne quid turbaretur. Hi cum Athe-

Corcyrenſiũ inteſtina pugna.

nas perueniſſent, tanquam res nouas molientes, & ꝙ quoſcunq; perſuaſerãt, ab Athenienſibus comprehenſi ſunt, & apud Aeginam in cuſtodiam habiti. Interea Corcyrenſium optimates, ſub aduentum Corinthiæ triremis, legationisq; Lacedæmoniorum,

Hyllaicus portus.

populum adorti ſunt, ac pugna commiſſa uicerunt: noctiſq; interuentu, in arcem populus atq; urbis ſuperiora confugit, ibiq; frequentes communito loco, portum Hyllaicum tenebant. Victores forum ceperũt, ubi permulti ipſorum habitabant: & portum qui in forũ & in continentem ſpectat. Poſtero die nonnihil inter eos miſſilibus certatũ eſt, & ab utriſq; in agros miſſum ad ſolicitanda ſeruitia ſponſione libertatis. Sed ad ſocietatẽ potius populi, multitudo ſeruitioꝝ ſe contulit. Ad alteros uero octingẽti è continẽte auxiliares. Atq; uno die interiecto, commiſſa iteꝝ pugna populus uicit, tum

Fœminarum Corcyrenſium uirtus.

locorum ui, tum hominũ numero ſuperior. Fœminis quoq; eum adiuuantibus, quæ audacter & ſupra ſexũ ſuſtinẽtes tumultũ, tegulis hoſtem è domibus feriebant. Facta ſub crepuſculũ fuga, ueriti optimates ne ſublato clamore, ipſo impetu aduerſarij naualia occuparent, & ſe occiderent circũiectas foro domos & illis contiguas, ne qua in eos fieret impreſſio, incendũt, neq; ſuis neq; alienis parcentes. Adeo ingentis pecuniæ res negociatorum ſunt concrematæ: ueniſſetq; in periculum urbs ne abſumeretur, ſi uentus flammæ urbem uerſus ingruiſſet. Vbi à pugna tanq; utrinq; ceſſatũ eſt, quieti noctem in cuſtodia egerunt: & quia populus uicerat, nauis Corinthia clamdeſtina diſceſſit: itemq; auxiliarium pleriq; latentes hoſtem, ſe in continentẽ receperunt. Poſtera luce Nicoſtratus Diotrephis Athenienſium dux, ex Naupacto ad opem ferendam uenit

Nicoſtratus.

cum nauibus duodecim, quingentisq; Meſſeniorum armatis. Atq; quo in concordiam reducat, perſuadet ut inuicem concederent decem uiros ad condemnationem, qui præcipui malorũ autores extitiſſent (qui tamen iudicium non expectarunt): cæteri urbem habitarent, icto inter ſe & cum Athenienſibus fœdere, ut eoſdem pro amicis, eoſdem pro hoſtibus haberẽt. Hæc cum tranſegiſſet, abiturusq; eſſet, egerũt cum eo primores populi, ut quinq; ex ſuis naues ipſis relinqueret, quo minus altera ſe factio mouere poſſet, totidem ex eis quas expleſſet cum illo mitterent. Quo acquieſcente, ſuos aduerſarios in naues deligebant. Sed illi extimeſcentes ne Athenas ablegarentur, in templo

Pollucis & Caſtoris templũ.

Pollucis & Caſtoris ſedebant, Nicoſtrato excitante eos ac conſolante, ſed fruſtra. Vn-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de populus hac ratione, tanq̃ nihil sani cogitarent diffisi cũ Nicostrato nauigare, omnia è domibus illorum arma summouet: & nonnullos (ut quisq; incidebat) obtruncasset utique, nisi Nicostratus prohibuisset. Quod fieri cernentes alij, consederunt in templo Iunonis supplices, non pauciores quadringentis. Cæterũ ne quid ab ijs innouaretur uerítus populus persuasos erexit, & in insulam, quæ è regione tẽpli Iunonis est, transportauit: quæq; ad usum uitæ erant, mittebat. Cũ in hoc statu seditio esset, quarto quin tõue à transportatione in insulam die, naues Peloponnensium ex Cyllene ueniunt, statione illic habita post reditum ex Ionia, numero tres & quinquaginta, duce Alcida, ut prius socio consiliorum Brasida. Ingressæq; portum Sybota, qui est in continente, sub exortum auroræ in Corcyram tendunt. Hic magno tumultu trepidantes oppidani, tũ circa res urbanas, tum circa hostium aduentũ, sexaginta pariter instruunt naues: & ut quanq; expleuerant, in occursum hostiũ mittũt, Atheniẽsibus ut se priores exire sinerent, illiq; postea cum omni classe succederent, hortantibus. Vbi sparsim euntes hostibus uicinæ fuerunt, duæ protinus ad illos transeunt. In cæteris hi qui erant Corcyrenses, inter se præliabantur nullo ordine, sed omnia tumultuose agentes. Conspicati id id Peloponnenses, duodecim in hos naues dirigunt, reliquas in duodecim Atticas, quarum duæ erant Salaminia & Parala. Et Corcyrenses quidem & membratim & incomposite concurrentes, à seipsis profligabantur. Athenienses uero timentes hostium multitudinem, néue circumuenirentur, non in confertas, neque in earum medium quæ ex aduerso instructæ erant, incurrunt: sed in cornu impactæ, unam nauem demergunt: deinde in orbem digestæ hostilem circumeundo, turbare conabantur. Quo cognito, qui aduersus Corcyrenses erant, timore perculsi ne idem quod ad Naupactum cõtingeret, auxilio ueniunt: addensataq; omnes pariter in Athenienses dirigunt cursum. Illi iam cæsim euntes, se subducebant, uolentes & dum ipsi lente retrocedunt, & hostes ex aduerso instructi sunt, tunc maxime fugam occupare Corcyrẽses. Talisq; pugna in solis occasum extracta est. Corcyrẽses suspicati in se urbẽmve hostẽ ut uictorẽ uenturum, aut ex insula, uiros recepturum, aut aliud quippiam noui moliturum, sumptos illos ex insula, reportant iterum in delubrum Iunonis, urbemq; custodiunt. Hostis quanquam uictor, tamen non ausus urbem petere, cum tredecim quas ceperat Corcyrensium nauibus, in continentem unde profectus fuerat concessit: nihiloq; magis postero die ausus, etsi perturbata uehementer ac Trepida ciuitate, quanuis Brasida (ut fertur) Alcidam adhortante, cum numero sententiarum esset inferior, egressus est in Leucimnam promontorium, agrosq; uastauit. Interea istius aduentũ metuens populus Corcyrensis, uenerat in colloquium cum supplicibus alijsq; de conseruanda ciuitate: & eorum nonnullos, ut naues conscenderent, persuaserat. Nam utcunq; triginta expleuerant, & hostium opperiebantur aduentũ. At illi ad meridiem usq; terram populati, uelam fecerunt: per noctem autem lumina eis significauerunt, sexaginta Athenienſium naues proficiscentes à Leucade. Quas Athenienses facti certiores de Corcyrẽsium seditione, decq; classe quæ illuc cum Alcida erat itura, miserant, duce Eurymedonte Thucleis filio. Itaq; eadem nocte festinabundi domum se itinere terrestri receperunt, nauibus ne in circumeundo conspicerentur, per Leucadium Isthmum in contrarium littus traductis. Hac discessum, & Atticas aduentantes ubi sensere Corcyrenses, in urbẽ Messenios qui prius extrà erant, introducunt: nauibusq; quas expleuerant iussis Hyllaicũ adire portum, dum circumuehuntur, si quem hostium nanciscerentur, occiderunt. Et quoscunq; ad conscendendas naues induxerant eiectis, abierunt. Et ad delubrum Iunonis profecti, cum ex supplicibus circiter triginta ad subeundum iudicium persuasissent, omnes morte damnauerunt. Quod cernentes qui persuasi non fuerant, ibidem in templo se mutuo interemerũt: quidam ex arboribus seipsos laqueis suspenderunt: omnes ut cuiq; licuit sibi mortem consciuerunt: septemq; intra dies quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus mansit, Corcyrenses eos qui ipsorum uidebantur inimici, morte multarũt, crimini illis dantes q̃ statũ populi dissoluerent. Occisi sunt etiam quidam priuatæ simultatis causa: quidam & pecuniarum creditarum ab ipsis debitoribus. Omnis deniq; mortis species uisebatur, nihilq; non contigit quod in huiusmodi

Sybota.

Salaminia nauis.
Parala nauis.

Corcyrẽses nincuntur à Peloponnensibus.

Leucimna.

Messenij.

Eurymedon.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Corcyrenſium cruẽta ſeditio, cædesq; inteſtinæ.

caſu fieri ſolet, atq; etiam amplius. Etenim pater filiũ uita priuauit, homines à tẽplis ad necem abſtrahebantur, atq; adeo intra ipſa necabantur. Alij obſtructo Bacchi delubro, ui mortui ſunt. Eò uſq; proceſſit cruenta ſeditio: ob id quoq; uiſa maior, q; prima hæc apud eos extitit. nam poſtea in omni propè Græcia graſſata eſt, ubiq; factionibus exortis, cũ primores populi accerſerent Athenienſes: optimates, Lacedæmonios: hac in pace nõ habentes cauſam pariter & occaſionem, quam in bello: ut alterutris in ſocietatem accitis, ſui corporis hominibus prodeſſent, & diuerſis nocerent. Quibus illecebris cupidi rerum nouarum facile inducti ſunt, multaq; per ſeditionem ciuitatibus & acerba acciderunt, & accident ſemper quoad eadem natura hominum erit, uel atrociora, uel mitiora, uel aliis modis uaria, prout quæq; mutationes fortuitorum contingẽt. Siquidem in pace ac rebus ſecundis, tum publice tum priuatim melius homines ſentiunt, q; in odioſas neceſſitates non incidunt. Bellum uero copiam rerũ ſubtrahens quotidiani uictus uiolentus magiſter eſt, & ad præſentem conditionem impetum multoꝝ accommodat. Agitati ſunt itaq; ſeditionibus ſtatus ciuitatũ, & quicquid alicubi actum audiebatur, aliorum animos ad id poſtea ſuperandum acuebat, uel rerum nouitate, uel conatus ſolertia, uel ultionis inſolentia, conſuetis rerum uocabulis in excuſationẽ immutatis. Temeritas enim fortitudo amicorum ſtudioſa uocabatur, conſiderata cunctatio honeſta formido, modeſtia ignauiæ uelamentum, in omnibus ſolertia, in omnibus ſegnities, præceps indignatio uirilitati aſcribebatur, tuto conſultare excuſata tergiuerſatio erat, qui exæſtuaret is fidelis ſemper: qui huic contradiceret, is ſuſpectus habebatur: cui inſidiæ ſuccedebant hic erat aſtutus, & eo aſtutior ſi alterius inſidias prouidiſſet, qui proſpiciebat ne foret in partibus amicitiæ diſſolutor & aduerſariorum timẽs.

Seditionis mala cõmemorantur.

Omnino qui in nocendo alterum præueniſſet, laudabatur, & qui ad hoc non cogitantẽ exhortatus eſſet. Quinetiam ex alienis quàm ex propinquis ſodalitiũ potius quàm ad audendum ſine excuſatione paratus erat. Non enim huiuſmodi conuentus per leges latas ob utilitatem, ſed cõtra leges ob auaritiam fiebant. Nec fidem inter ſe magis habebãt iure diuino, quàm aliquo in rep. ſcelere. Ea quæ ab aduerſarijs probe dicebantur, non animi generoſitate admittebant obſeruabantq;, ſed ſi ad ſuam utilitatẽ redundarent. Pluris faciebant talionẽ reddere, quàm nihil iniuriæ pati. Iuſiurandũ, ſi quando inuicem interponeretur de fide præſentis reconciliationis, tandiu ualebat q̃diu nihil aliunde uirium accedebat. Quantulacunq; in re quis audendo alterũ occupaſſet, quem ſecurum uidiſſet, hoc ſibi iucundius propter illius fidei fiduciam ducebat, quàm ſi ex profeſſo id faceret. Quoniam id & tutum factu eſſe, & quia malitia uicerat, certamẽ extitiſſe prudentiæ arbitrabatur, cum facilius nocentes quæ magna multitudo eſt, uocentur induſtrij quàm imperiti boni: & in hoc quidem homines erubeſcant, in illo quidem glorientur. Quarum rerum omnium cauſa eſt auaritia, & honorum appetitus, & ubi de illis certamen eſt, partium ſtudia. Nam qui in ciuitatibus præerãt honeſto utriq; nomine, alteri ſtatum popularem, æqualitatẽ ciuilem, alteri paucorum regimẽ optimatum appellantes præferebant, & uerbo quidem remp. fouentes certabant. Sed hoc inter eos quoquo modo uincendi erat certamen, tum atrociſſima quæq; audendo, tum atrociores pœnas irrogando, nõ illas ex modo iuſtitiæ aut ex utilitate ciuitatis, ſed ſua ſemper uoluptate metientes, quam utriq; de alteris utcunq; capiebant, ſiue per iniqua ſuffragia condemnatis, ſiue ui oppreſſis, expediti ad implendam ita tum animi concitationem. Adeo neutri deorum religionem ullius momenti faciebant in contrahendo, ſed qui aliquid commodius tranſegiſſent colore uerborum, ij ab omnibus melius audiebant. Quiſquis ciuium in partibus non erat, is ab utraque factione occidebatur, uel quod ab illa non ſtabat, uel propter inuidiam, quod maloꝝ erat immunis. Ita propter ſeditiones omne facinoris genus in Græcia extitit. Et ſimplicitas quæ præcipue generoſitatis eſt particeps, cum deriſu exterminabatur, mutuoq; cõfilia cum perfidia intercipere res excellens exiſtimabatur. Inter reconciliatos enim nullus ſermo robur habebat, nullum iuſiurandum timori erat, & cuncti ad diffidendum, quàm ad fidendũ promptiori cogitatione malebant ſibi proſpicere, ne quid calamitatis acciperent quàm credere. Infirmiores quoq; conſilij homines, plerunq; ſuperiores erant. Quippe qui & ſui ſi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bi defectus conſcĩ, & aduerſariorum prudentiam intelligentes, ueriti ne eorum & diſerti orationi eſſent impares, & agilitate ingenĩ præuenirentur, ad rem agendam temerarii deſcendebant. At illi tum præ horum contemptu quod longius prouiderent, tum quia non oportebat facto aggredi, quæ conſilio agere licet, incauti magis opprimebant. Apud Corcyram itaq; multa huiuſmodi audaciæ exempla ſunt edita, & item quæcunq; facerent, uel qui ſe aduerſus ultores dãni, iniuria dati potius, quàm iure rurſus ulciſcerentur, uel qui ex diuturna inopia eximi uellent, uel qui uicinorum bona affectantes, quæ maxima cauſa fuit, contra ius aſſequi ſe illa confiderent, uel qui non auaritia, ſed indignatione ducti, propter inſcitiam, quod id æquum præcipue cenſerent, ſæue & ineffrenate inuaderent. Perturbataq; tunc uita in ciuitate, uictrix legum ſolita hominis natura, oſtendit illas libenter ſe præuaricari, impotẽti ira imbecillior, iure potentior, plura poſſidentis inimica, uindictam ſanctitati, lucrum innocentiæ præponens, potentiæ nihil ipſi nocituræ inuidens, & communes de his leges, in quibus repoſita eſt omnibus ſpes ſalutis, inter aduerſa diſſoluens, in expetenda aliorum ultione, nec aliquid ſibi relinquens, ſi quando ipſa in diſcrimen adducta, egeat aliqua illarum. Eiuſmodi igitur iras ante omnia inter ſe Corcyrenſes in urbe exercuerunt, & Eurymedon Athenienſesq; cum claſſe profecti ſunt. Poſt hæc ĩ qui profugerant Corcyrenſium, ad quingentos enim eos euaſerant, captis muris quæ in continente erant, ſua potiti ſunt terra: atq; illinc egreſſi, prædas abigebant ex inſula, hominibus loci magnã cladem inferentes. Ex quo ingens fames ciuitatem inuaſit. Iidem miſſa Lacedæmonẽ Corinthumq; legatione de reditu ſuo, cum nihil profeciſſent, aliquanto poſt tempore comparatis nauibus, auxiliaribusq; militibus, in inſulam tranſierunt, numero omnes circiter ſexcenti: atq; incenſis nauibus ne qua alia quàm potiẽdæ terræ ſpes foret, montem Iſtonem conſcẽderunt, ac muro ibi extructo, eos q intra urbem erant, uexabant, terra potiti. Extremo huius ætatis, Athenienſes uiginti naues in Siciliam dimiſerunt, ducibus Lachete Melanopi & Charœada Euphileti filio. Syracuſani nanq; cum Leontinis bellum gerebãt. Erant autem Syracuſanorum ſociæ præter Camarinam cæteræ Dorides ciuitates; quæ cum Lacedæmoniis ante ceptum bellum ſocietatem contraxerant; Leontinorum uero Chalcidicæ Camarinaq;. Ex Italia Locri Syracuſanis, Rhegini utpote cognati Leontinis ſtudebant. Miſerunt itaq; ſocĩ Leontinorum Athenas, qui pro uetuſta ſocietate, & quia Iones eſſent, perſuaderent illis ut naues ſibi traĩcerẽt. Prohiberi enim ſe à Syracuſanis, & terræ uſu, & maris. Et traiecerunt Athenienſes per ſpeciem nẽceſſitudinis, eo tamen conſilio, ut neq; illinc frumentum exportaretur in Peloponneſum, & tentarent nunquid poſſent Siculas res ſibi ſubĩcere. Igitur cum Phegium appuliſſent, additis ſocĩs bellum gerebant. Et æſtas exceſſit. Hyeme ineunte, morbus iterum corripuit Athenienſes, nunquam ille quidem omnino quietus, ſed aliquantulum tamen interquieſcens, tunc uero immoratus non minus ſolido anno, prius autem etiam biennio, & nihil magis Athenienſium uires afflixit. Neq; enim pauciores quatuor millibus & quadringentis ordinariorum militum, trecentorumq; equitum extincti ſunt. Nam alterius turbæ numerus iniri non poteſt. Extiterunt præterea tremores terræ frequentes, & Athenis & in Eubœa & cum in cætera Bœotia, tum uero in Orchomeno. Eadem hyeme, qui in Sicilia erant Athenienſes ac Rhegini cum triginta nauibus inuaſerunt Aeoli, ut uocant, inſulas, æſtate tutas ab hoſtibus aquæ penuria. Colunt autem Liparæi Cnidiorum coloni, ſed ex iis unam incolunt non grandẽ nomine Liparam, & ex hac tranſeuntes uiri alias ferunt Didymam, Strongylẽ & Hieram. Creduntq; in Hiera Vulcanum exercere ærariam, q ea noctibus cernit̃ permultum ignẽ, diebus fumum reddere. Sunt aũt ſitæ eæ inſulæ Siculum uerſus ac Meſſanẽ agrum, ſociæ tunc Syracuſanorũ. Vaſtata horũ terra cum dedere ſe recuſarent, Rhegium rediere Athenienſes, hyemsq; & quintus annus exiit huius belli, quod Thucydides conſcripſit. Appetente æſtate Peloponnenſes ac ſocĩ ſumpta in Atticam expeditione, ad Iſthmũ uſq; uenerunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorũ rege: ſed cum crebri terræmotus fierent, priusq; Atticam inuaderẽt, retro ſe receperũt. Per hæc tempora tremoribus terræ Eubœam agitantibus, apud Orobias mare ab ea quæ tunc

Iſtone.
Laches.
Charœades.
Siracuſanum bellum.
Camarina.
Rhegini.
Leontini.
Athenienſ. peſtis.
Orchomenus.
Aeoli inſulæ.
Lipara.
Didyma
Strongyle.
Hiera.
6 anni initium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

erat tellus cum æstu supergressum parē tquandam urbis restagnauit, eamq; alibi deseruit, alibi diluit, cū nece omniū qui excelsa cursu superare nequierūt, & quod antea tellus fuerat, nunc mare est. Simillima huic alluuio extitit circa Atalantā insulā apud Locros, & Athenienſium tum castellum ex parte subruit, tum duarum nauium quæ subductæ erant alteram diffregit. Et in Peparetho restagnatio quædam citra tamen alluuionem, & terræmotus nonnihil muri diruit atq; horreum & alias aliquot domos. Cuius rei fuisse causam reor, q terræmotus qua parte uehementissimus extitit, illinc expulit mare: & cum rursus illud uiolentior repente retraxit, fecit alluuionem. Sine terræmotu autem non uidetur mihi contingere, ut hoc fiat. Eadem æstate alij quoque in Sicilia, ut quibusve cōtingit, belligerauerunt, & ipsi Sicilienses inter se, alij alijs arma inferentes, & Athenienses sociis iunctis. Quæ aūt aut hi contra hos, aut illi gesserunt, maximè digna memoratu, horū habebo mentionem. Etenim Charœada Athenienſiū duce occiso à Syracusanis in bello, Laches, penes quem summa potestas nauium erat, cum sociis profectus est Mylas Messaniorū, ubi erant præsidio duæ cohortes illorū: quæ cum insidias quasdam classicis tetendissent, ab Athenienſibus ac sociis in fugam uersi, multos è suis amisērūt. Et admotis ad munitionē copijs, pactionem facere coacti sunt, ut & arcem dederēt, & aduersus Messanā unà militarent. Et mox Mamertini, progredientibus Athenienſibus sociisq;, deditionem & ipsi fecerunt, datis obsidibus, & quæcunq; ad fidei tutelam pertinent præstitis. Eadē æstate Athenienses triginta quidē circum Peloponesum naues dimiserunt. Quibus præerant Demosthenes Alcisthenis, & Procles Theodori filius. Sexaginta uero in Melum cum duobus millibus armatorū, quibus præerat Nicias Nicerati filius. Melios em̄, cum essent insulani, q dicto audientes esse nollent, & militiæ societatē abnuerent, subigere uolebant. Vbi uastato agro, nihil minus illi ad pacisendum descendūt: Athenienses in Oropon, quod est è regione, trajiciunt. Cumq; per noctem quieuissent, protinus armati è nauibus itinere pedestri in Tanagrā Bœotiæ ire pergunt. Et ex Athenis cunctus populus ducibus Hipponico Calliæ, & Eurymedonte Thuclis filio, dato signo eodem loci, per terrā occurrunt. Cōmunitisq; castris huc diem cōmorati in Tanagra populationem fecerunt. Ac postridie superatis prælio, qui progressi inuaserant, Tanagræis, & aliquot qui auxilio uenerant Thebanis, detractis armis, trophæo posito abierūt, hi ad urbem, illi ad naues. Cum quibus nauibus profectus Nicias, ubi Locridis oram populatus est, domū redijt. Per idem tēpus Lacedæmonij Heracleam in Thrachinia coloniā posuerunt hac de causa: Myliēuses in tres uniuersi partes distinguunt, Paralios, Hieres, & Trachinios. Ex his Trachinij cum ab Oetæis finitimis bello uexarent, habuerunt in animo à principio Athenienses ascisсere, sed illorū diffisi fidei Lacedæmonē mittunt Tisamenum pro legato, cum quo ad idem rogandū perrexerunt Dores, quæ est Lacedæmoniorū metropolis, & ipsi ab Oetæis uexati. Hos cū audissent Lacedæmonij cepēre consilium mittendæ coloniæ, tum ad Trachinios Doresq; protegendos, tū quia bello Athenienſi cōmode sibi urbs sita fore uidebatur. Quippe ad instruendas contra Eubœā naues exiguum traiectum esse, & in Thraciam euntes opportunum diuerticulū habituros. Itaq; omni ope ad cōdendum oppidum incumbunt, consulto primum apud Delphos deo. Quo annuente, colonos miserunt, tum suorū, tum circa populorū, aliorūq; Græcorum, uoluntario quoq; sequi iusso, præter ones, & Achæos, & aliquot alias gentes, tribus Lacedæmonijs ponendæ coloniæ ducibus Leonte, Alcida, Damagonte. Hi collatis colonis urbem ex integro muris cingunt, quæ nunc Heraclea nominat, tractu fere quadraginta stadiorū à Thermopylis, dimidio à mari distans. Naualia quoq; & præparauerunt, & ceperunt facere iuxta Thermopylas atq; ipsas angustias ad tutelam rerum suarū. Hac urbe instituta, Athenienses à principio timere cœperunt ac sentire aduersus Eubœam, præcipue illam cōditam esse, q breuis illinc esset ad Cæneum Eubœæ traiectus. Sed eis postea, præter opinionē, quia nihil inde calamitatis euenit, idq; ob hanc causam, q & Thessali qui ibi rerum potiebant, & ij quorum in solo urbs cōdita erat, ueriti ne præpotētes accolas haberent, infestarunt, assidueq; bello nouos colonos lacessiuerūt, donec ad paucissimos redigerēt, cum fuissent initio permulti: audacter uno quoq; illuc cunte, tanq; sta-

Atalāta insula. Peparethum. Alluuiones causæ.

Siculum bellū. Charœadæ cædes. Mylæ.

Mamertino rum deditio. Demosthenes. Procles. Nicias.

Oropus.

Hipponicus.

Milienſium partes. Heraclea. Thrachinij. Paralij. Hieres. Dores.

Leon. Alcidas. Damagon. Heraclea. Thermopylæ. Cæneum. Thessali.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bili futura ciuitate, cuius autores Lacedæmonij essent. Tametsi Lacedæmonij princi-
pes illuc trajiciētes, uel ipsi maxime & statum destruxerunt, & homines ad paucitatem
redegerunt, tum deterrendo plurimos, tum nonnullis in rebus aspere imperando. Ex
quo facilius finitimi eos superauerunt. Eadem æstate & eodem tempore quo apud
Melon Atheniēses tenebantur, triginta eorundem naues quæ Peloponnesum lustra-
bāt, primum apud Ellomenum Leucadiæ insidijs positis quosdam ex præsidijs inter- Ellomenus.
ceperunt. deinde ampliore cum classe Leucadem petiuerunt comitantibus cunctis po
pulariter Acarnanibus, præter Oeniades, Zacynthijsq;, & Cephalensibus, ac Corcyren
sium quindecim nauibus. Qua tanta hostium manu oppressi Leucadij, cum ipsorum ager
tam extra q̄ intra, ubi Leucas ipsa sita est, & Apollinis templum uastaret, quiescebant.
Et quidem Acarnanes agebant cum Demosthene Atheniēsium duce, ut eos muro in-
tercluderet, existimantes tum eam ciuitatem facilem fore ad expugnandum, tum se il
la semper ipsis hoste liberandos. Cæterum ille tunc à Messenijs suadebat, tanq̄ honestum
esset tanto exercitu coacto arma Aetolis inferre, q̄ & Naupacto hostes essent: & si hos
superassent, facile his copijs cæteram Epiron in potestatē Athenienſiū redacturos. Nam
& si gens Aetolorum grandis esset & bellicosa, tñ cum uicos muris carentes, & hos inter
se ualde distantes habitaret, & leui armatura uteretur, aiebant nō difficulter eam subi- Apodoti.
gi posse antequam succurreret: iubebantq; ut primū inuaderent Apodotos, dehinc Ophionei.
Ophioneos, post hos Eurytanes, quæ maxima est pars Aetolorum, lingua ignotissimos, Eurytanes.
& quemadmodum dicunt omophagi, hoc est cruda carne uescentes. His em̄ captis, fa- Aetoli omophagi
cile cæteros cōcessuros. Demosthenes qua erant apud eū Messenii gratia, his uerbis ad- Cytinium.
ductus est, cū præsertim arbitraretur se sine Athenienſiū copiis tm̄ Epiroticis sociis cū Bœotia.
Aetolis posse itinere terrestri aduersus Bœotios ire per Locros, Ozolas ad Cytinium
Doricū, quod Parnassum ad dexterā habet, usq; dum ad Phocenses descendatur: quos
sperabat perpetua cū Athenienſibus amicitia studiose cōmilitium præstituros, aut cer
te coactos. Et Phocēsibus cōtermina Bœotia est. Igitur soluens à Leucade cum oīnibus
copiis nauigauit in Solion Acarnanibus inuitis. Cum quibus suū cōsilium cum cōmu-
nicasset, neq; id illi admisissent, q̄ Leucadē nō intercluſisset, ipse cum reliquo exercitu
Cephalænensiū Messeniorum trecentorumq; ex suis classiarijs Athenienſiū, nam quinde
cim Corcyrensium naues abierāt, bellū intulit Aetolis, pfectus ex Oenone Locridis. Demosthenes
Erant aūt hi Ozolæ fœderati cum Locris, debebantq; Athenienſibus præsto esse cū o- in Aetolos.
mni exercitu in mediterraneis. Quippe cum finitimi sint Aetolis, & genere armorum
similes, ad hæc & pugnæ illorum & locorū periti, magno usui eorum auxilia fore uide-
bantur. Et cum statiua in templo Nemæi Iouis habuisset (quo in templo fertur Hesio- Iupiter.
dus Poeta ab incolis interemptus, cum oraculū accepisset se in Nemæa hoc esse passu- Nemæus.
rum) sub auroram motis castris in Aetoliā pergit: ac primo die Potidaniā expugnat, Hesiodi cædes.
sequenti Crocylion, tertio Tichion. Vbi subsidens, prædam in Eupolion Locridis mi- Potidania.
sit, habens in animo, cum cætera in potestatem redegisset, sic aduersus Ophiones, nisi Crocylion.
se dederent, postquam Naupactum rediisset, tendere. Sed nō latuit Aetolos hic appara Tichion.
tus, ac ne tum quidem cum primum cepit consilium inuadendi. Postquam omnis exer Ophiones.
citus introgressus est, tum ingenti manu omnes auxilio uenēre, etiam ab ultima Ophi-
onia, qui ad Maliacum sinum pertingunt, Bomienses, Gallienses q;. Ibi Demosthenem
Messenii tale quiddam quale prius admonēdum, faciles esse Aetolos ad bellandū, hor Bomienses.
tabantur ut quàm primum iret ad uicos, nec expectaret dum uniuersi conferta acie oc- Gallienses.
currerent, oblatam semper occasionē raperet. Quibus ille uerbis acquiescens, ac for-
tuna fretus, nihil dum aduersi expertus, Locros qui uenturi sibi auxilio erant, non præ-
stolatus, cum præcipue iaculatoribus leuis armaturæ egeret, contendit aduersus Aegi
tium, aggressusq; expugnat. Nam oppidani fuga dilapsi erāt, & colles, qui oppido im- Aegitium.
minent, insidebāt. Est enim situm excelsis in locis remotum fere octoginta stadiis à ma-
ri. Ibi Aetoli, iam enim ad auxilium uenerant, alii ex aliis tumulis decurrentes, Atheni
enses sociosq; inuadunt, missilia ingerunt: & quoties Athenienſium exercitus instat,
pedem referunt, referentibus pedem instant, diuq; huiusmodi fuit pugna alterutra in-
secutione ac fuga, & in utraq; inferiores erant Athenienses, ltaq; quoad suppeditarunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Aetolorũ uictoria.

ſagittarijs tela licuitq; munere ſuo uti, reſtiterunt. Nam Aetoli utpote leuiter armati dum ſagittis peterentur, ſe ſubducebant. At ubi ſagittariorum præfectus occubuit, cæteri diſſipantur multo iam continentiq; labore defeſſi, & Aetolis urgentibus iaculantibusq; ſic in fugam terga uerterũt, atq; incidentes in rupes inuias, ac loca ſibi ignota. Siquidem eorum dux itinerum Chromon Meſſenius occiderat, interiêre. Quorum cũ multos in ipſa fuga aſſecuti cominus Aetoli iaculis occiderunt, homines ueloces ac leuiter armati, tum uero plures uijs aberrantes, tum delatos in inſulas per inuias immiſſo igne concremarunt, ut nullum non genus fugæ ac mortis in Athenienſi exercitu ui feretur, ægreq; qui ſuperfuerunt ad mare, & ad Oeneonem Locridis, unde profecti fuerant, euaderent. Perierunt aũt cum ex ſocijs multi, tum Athenienſium armatorũ circiter centum uiginti. Hi tot uiri & ætate florentes, & in hoc bello ex populo Athenienſi præſtantiſſimi amiſſi ſunt. Perijt quoq; alter ex ducibus Procles. Victi uictoribus conceſſa uictoria mortuos ſuos recuperarunt, & in Naupactum ſe de hinc Athenas nauibus receperunt, Demoſthene apud Naupactum & eadem circa loca relicto, q; Athenienſes ob ea quæ geſſiſſet timeret.

Proclis cædes.

Per eadẽ tempora Athenienſes qui circa Siciliam agebant, cũ in Locridem nauigaſſent, ingreſſu quodã Locros qui loco auxiliũ ferebant ſuperant, ac Peripolion capiunt, quod oppidũ ſitum eſt ad flumen Halecẽ. Eadem æſtate Aetoli iam antea miſſis Corynthum ac Lacedæmona legatis Tolopho Ophionenſi, & Boriade Eurytane, ac Tiſandro Apodoto, ſuadent ut ſibi aduerſus Naupactum mittantur auxilia, propter Athenienſium ingreſſum. Et miſerunt Lacedæmonij tria milia grauis armaturæ ex ſocijs, quorũ fuêre quingẽti ex urbe Heraclea, tunc recens apud Thrachiniam condita, duce Eurylocho, comitibus eius Maſſario & Menedato oĩbus Spartiatis. Coacto apud Delphos exercitu, Eurylochus Locris Ozolis, ut ſibi præſto eſſent, edixit. Illac enim in Naupactum iter erat, & ſimul eos ab Athenienſibus abducere uolebat, habens præcipue ſui ſtudioſos Amphiſſes, qui propter odium Phocenſium timentes, & primi dederunt obſides, & alios ad dandum induxerunt, aduentu exercitus territos, & ante omnes ſibi finitimos Myones qua parte Locris inacceſſa eſt maxime. Deinde Ipnenſes, Meſſapios, Tritanes, Chalæos, Tholophonios, Heſſios, & Oeantheenſes, qui omnes militiam ſecuti ſunt. Nam Olpæi ſequi noluerunt, tantum obſides dederunt. Hyæi ne obſides quidem dederunt prius, q̃ eorum uicus captus eſt, nomine Polis. Vbi cuncta in expedito fuêre, & obſides in Dorico Cytinio depoſiti aduerſus Naupactum per Locros cum exercitu contendit. Inq; ipſo itinere faciendo Oeneonẽ de Locris capit, & Eupolion. Nam imperata facere recuſauerant. Cũ in Naupactiam uẽtum eſt & Aetoli uenêre auxilio, regionem populant, & ſuburbana muris carentia capiunt. Profectiq; Molycrion Corinthiorũ coloniam, ſed Athenienſium ditionis, expugnant.

Peripoliõ capit
Halex fluu.
Tolophus.
Boriades.
Tiſandrus.
Eurilochus.

Ipnenſes.
Meſſapij.
Tritanes alias Tritæenſes.
Chalæi.
Tolophonij.
Heſſij.
Oeantenſes.
Olpæi.
Hiæi.
Polis uicus.
Eupolion.
Oeneon.
Molycrion.

Demoſthenes autem Athenienſis (nam adhuc poſt reditum ab Aetolica clade circa Naupactum agebat) præſcito hoſtiũ aduentu ab urbe, ſolicitus adiens Acarnanes perſuadet, etſi ægre propter diſceſſum à Leucade, ut Naupacto ſubueniant, à quibus miſſi eum eo mille armati nauibus ingreſſi urbem tutati ſunt. Metus enim uehemens erat, cum muri magni eſſent, & propugnatores pauci, ne parum ad defenſionem ſufficerẽt. Eurylochus & qui cum eo erant, ubi cognouerunt ingreſſis copijs oppidum expugnari non poſſe, abierunt, non in Peloponneſum ſed in Aeolidem, quæ nunc Calydon uocatur, & Pleuronem, aliaq; circa loca, necnon in Proſchion Aetoliæ. Nam eos Ambracij adierant ſuadentes ut ſecum Argos Amphilochicum cæteramq; Amphilochiam, præterea Acarnaniam ſubigerent, affirmantes ſi potiantur ijs, fore ut totam epiroticam gentem in Lacedæmoniorũ ſocietatem adducerent. His perſuaſus Eurylochus, omiſſis Aetolis per illa loca conquieuit, dum Ambracijs auxilio uenientibus aduerſus Argos eundum eſſet. Aeſtasq; exceſſit. Sub hyemem autem qui in Sicilia agebant Athenienſes cum ſocijs Græcis, & quicunq; Siculorum uel ab imperio Syracuſanorum ad ipſos defecerant uel rerum ſocij erant, aggreſſi ſunt Niſam Siciliæ oppidum, cuius arcem Syracuſani tenebant. Quam cum expugnare nequiſſent, abierunt. Sed in abeuntes impetu dato, illi ex arce poſtremos Athenienſium ſocios in fugam uertunt, paucos occidunt. Poſt hæc Laches & Athenienſes egreſſi è nauibus nonnulla in loca Locri-

Aeolis.
Calydon.
Argos.
Amphilochicũ.
Proſchium.

Niſa oppugnat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dis, iuxta Caicinum amnem. Locrenſes ad arcendam uim occurrentes, cum Proxeno Capatonis filio, circiter trecentos ceperunt, detractisq; armis abierunt. Eadem quoque hyeme Delum expiauêre Athenienſes ex oracuło quodam. Nam & Piſiſtratus tyrannus eam prius expiauerat, ſed non omnem, uerum eatenus, quatenus à templo ptoſpectus patebat. Tunc autẽ omnis expiata eſt, idq; ad hunc modum: Quæcunq; in Delo defunctorum extitêre monumenta, omnia ſuſtulerunt, & in poſteꝝ edixerunt, ne quis in inſula, neq; moreretur, neq; naſceretur, ſed morituri iam ac perituri in Rheniam tranſportarentur inſulam: ita parum à Delo diſtantẽ, ut Polycrates Samiorum tyrannus, cum aliquando & claſſe polleret, & aliꝝs inſulis imperitaret, captam Rheniam catena annecteret Delo, Delioq; Apollini conſecraret. Tunc quoq; primum poſt luſtrationem Athenienſes luſtralia feſta, id eſt quinto quoq; anno fecerunt. Fuerat autem alîs priſca memoria ingens apud Delon celebritas Ionum & ex circuniectis inſulis hominum, qui cum coniugibus ac liberis ſpectabant, ut nunc ad Epheſia feſta Iones confluunt, fiebatq; certamen gymnicum, muſicumq;, & ciuitates choros ducebant. Quæ ita fuiſſe declarat in primis Homerus his uerſibus, quæ ſunt ex procœmio Apollinis:

Caicinus fluuius.

Deli expiatio.

Piſiſtratus.

Rhenia inſula.

Delia feſta.

Luſtrationes.

Epheſia feſta.

Homeri uerſus ex Hymno qui inſcribitur. Εἰς ἀπόλλωνα.

Tunc tibi magnopere in Delo mens geſtit Apollo,
Cum natis quoties cum coniugibusq; frequentes,
Iones in fluxa celebrant tua compita ueſte.
Ceſtibus & uarijs certamina ſacra choreis
Oblectant, referuntq; tuas modulamine laudes.

Quod autem & muſici certamine propoſito, illuc ſe certaturi conferebant, in his uerſibus indicat, qui ſunt ex eodem procœmio. Siquidẽ deliacum fœminarum chorum laudans, ita uerſus eius laudationis finit, in quibus & ſui ipſius meminit:

Verum age dum nobis aſſis cum Phœbe Diana,
Vos etiam cunctæ me diſcedente ualete:
Et memores eſtote mei poſthac, homo ſi quis
Venerit huc alius peregre, dicatq; puellæ,
Quis uir in his uerſans unq; lepidiſſimus oris
Pectora præcipue demulſit ueſtra canendo,
Vos uno aſſenſu ſic reſpondete fauentes,
Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His Homerus ſignificauit iam olim apud Delum magnum conuentum ac feſtum conſueſſe celebrari. Ad quæ poſtea & inſulani & Athenienſes choros cum ſacris miſſitarunt. Sed certamina & cætera pleraq; aduerſis caſibus, ut credibile eſt, exoleuerunt, primiq; Athenienſes certamen inſtituerunt, & curſus equorum, quod antè non fuerat.

Eadem hyeme Ambracii, prout ſpopõderant Eurylocho, cum exercitu præſto fuerunt, profectiq; Argos Amphilochicum, cum tribus millibus armatorum, atq; Argiam ingreſſi, Olpas capiunt, ualidum in colle murum mari imminentem, quo Acarnanes eius autores aliquando pro publico iudicii loco utebantur, diſtantem fere quinq; & uiginti ſtadijs ab Argiuorum, quæ maritima eſt urbe. At uero Acarnanes partim Argos ſuppetias gerunt, partim utiq; qui ex Amphilochia erant, ne ſe lateret Pelopõnenſium, qui cum Eurylocho ueniebant in Ambracios tranſitus cuſtodias eò loci agebant, qui fontes uocantur. Mittunt præterea tum in Aetoliam ad Demoſthenem, qui fuerat Athenienſium dux, ut ſibi præeſſet, tum ad uiginti quæ circa Peloponneſum erant naues Athenienſium, quibus præerat Ariſtoteles Timocratis & Hierophon Antimneſti filius. Qui apud Olpas erant Ambracij mittunt & ipſi ad urbem, ut ſibi ueniat omnis populus auxilio, extimeſcentes ne Eurylochus cum ijs quos habebat Acarnanes per-

Ambracij

Olpæ.

Argia.

Ariſtoteles.

Hierophon.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tranſire non poſſint, neue ſibi deſtitutis aut præliandum foret, aut redire uolentibus minime tutum. Hos ubi uenisse ſenſerũt Eurylochus ac Peloponnenſes, motis è Proſchio caſtris, confeſtim ad ferenda eis auxilia proficiſcuntur. Ac tranſmiſſo Achelco per Acarnaniam, ob miſſa Argos præſidia, uacuam iter faciunt, ad dextram habentes & urbem & præſidium Stratiorum, ad ſiniſtram reliquam Acarnaniam. Et cum illorũ agrum pertranſiſſent, per Phytiam & rurſus per Medeonis extrema, dehinc per Limnæam ad Agræorum regionẽ, quæ non Acarnaniæ iam, ſed ipſis amica erat, pergũt, occupatoq; Thyamo monte inculto, ac ſuperato, in Argiam iam nocte deueniũt. Atq; illinc inter urbem Argiorum & Acarnanum ad fontes cuſtodiam furtim itinere facto, cum Ambraciis qui apud Olpas erant, miſcentur: ac ſimul illuxit conferti ante urbem quæ uocatur Metropolis conſiſtunt, caſtraq; metantur. Nec ita multo pòſt, hinc naues uiginti Athenienſium Argiis auxilium laturæ ad Ambracicum affuerunt, illinc Demoſthenes cum ducentis Meſſeniorum armatis, & Atheniẽſium ſagittariis ſexaginta. Et claſſiariq; quidam milites nauibus egreſſi, tumulum circa Olpas inuaſerunt, Acarnanes autem & Amphilochorum aliquot (nam eorum plerique ab Ambraciis diſtinebantur) cum iam Argos conuenisſent, ſe præparabant tanq; cum aduerſariis pugnaturi, delecto duce ſocialis exercitus Demoſthene cum ipſorum prætoribus. Hic præmotis copiis, prope Olpas caſtra poſuit, dirimente utroſq; ingenti rupe, & dies quinq; ceſſatum eſt. ſexto ad pugnandũ ſe utriq; inſtruebant. Sed maior erat ac ſperarat Peloponenſium acies: ex quo Demoſthenes ne circumueniret metuens, in quadam caua & dumoſa uia collocat tam exarmatis q̃ ex leui armatura ad quadringentos: ut cum hoſtis numero ſuperior eſſet, in ipſo congreſſu ſurgentes ex inſidiis eum à tergo aggrederentur. Vbi utrinq; inſtructum, ad manus itum eſt. Dextrum cornu Demoſthenes cũ Meſſeniis & paucis Athenienſibus tenebat, alterum Acarnanes ut quiq; erant inſtructi, & qui aderant Amphilochorum iaculatores. Peloponnenſes & Ambracij inſtructi promiſcue erant, præter Mantineos. Hi enim in læuo potius, nec eo extremo conferti ſtabant. Nam eius extremum tenebat Eurylochus cum ſuis, contra Meſſenios Demoſthenemq;. Cum iam manus conſererent, Peloponnẽſesq; circunuenirent ſiniſtro ſuo dextrum aduerſariorũ cornu, atq; concluderẽt, ſuperueniunt his à tergo ex inſidiis Acarnanes, datoq; impetu hoſtem auertunt, ita ut uirtutis immemor non reſiſteret, ſed territus maiorem exercitus partẽ ad fugiendũ induceret. quippe ubi uidit Eurylochi cornu, quod erat ualidius cædi, multo maiori metu perculſus eſt. Eſt & ab ea parte Meſſenii cum Demoſthene rem conficere annituntur. Sed Ambracii & qui in dextro cornu erant à ſua parte uicerunt, hoſtemq; ad Argos uſq; ſunt perſecuti. Nã illorũ circa populorum pugnaciſſimi ſunt. Ii cum reuertuntur ad ſuos eosq; maxima ex parte ſuperatos, & in ſe tendentes cæteros Acarnanes conſpicantur, ægre ad Olpas ſalutem ſibi peperêre, multis eorum interfectis, dum incompoſiti & nullo ordine inuadunt, præterquã Mantineorum qui ex omni exercitu maxime compoſite ſeſe receperunt. Ceſſauitq; ſub ueſperum pugna. Poſtero die Menedæus defuncto Eurylocho ac Macario ſuſcipiens ipſe imperium, ob acceptam ingentem calamitatem dubius quonam modo aut remanens ferret obſidionem terra ac mari obſeptus, aut tuto diſcederet, mentionẽ facit apud Demoſtenem ducesq; Acarnanum de diſceſſu paciſcendo, recipiendisq; cæſis. Illi cæſos quidem reddiderunt, ac ſuorum fere trecentis receptis trophæum ſtatuerunt. Abeundi uero facultatem non palam indulſêre omnibus, ſed clam & Mantineis tantum cum Menedæo ac cæteris Peloponnenſium ducibus, & quicunq; ex eis erãt præcipue dignitatis, uolẽtes cum Ambracios & peregrinũ militẽ mercede conductũ, deſertos eſſe, tũ uero Lacedæmoniis ac Peloponnẽſibus apud Græcos illos cõflare inuidiã tanq; proditoribus, qui ſuæ ipſorum nõ ſocioru; ſaluti conſuluiſſent. Hi receptos mortuos ſuos feſtinabundi pro præſenti copia ſepelierunt, & de abeundo ii, quibus data facultas erat, clanculũ deliberabant. Ibi Demoſthenes cum Acarnanibus certior fit Ambracios primo illo ex Olpis nuncio excitos uenire auxilio, ac uelle per Amphilochos iis, qui in Olpis eſſent ſe committere, nihil admodũ eorũ quæ geſta eſſent ſciẽtes. Itaq; protinus partem quandam copiarum mittit ad obſidendas inſidiis uias, ac tutiſſi

Phytia. Medeon Agræi. Thyamus mõs.

Metropolis.

Demoſthenes Ambraciotarũ dux deſtinatur

Pugna ad Olpas

Ambraciorum præſtantia.

Pelpponnenſes uincuntur.

Mantinei. Menedæus. Eurylochus. Macarius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ma quæq; loca occupanda. Cæteras copias ad ferendas ijs auxilia instruit. Interea Mantinei, & ij, cum quibus transactum erat per causam legendi holera ac sarmenta paulatim egredientes abibant, & cum legendo ea, quorum gratia exierant, iam procul ab Olpa erant progressi, tunc se ocyus proripiebant. Quos abire Ambracij ubi sensêre, & cæteri qui sic frequentes eò se contulerant, & ipsi prodeunt, capessuntq; cursus, uolentes assequi socios. Eos arbitrati Acarnanes initio omnes æqualiter sine pactione abire Peloponnenses insequi cœpêre, & fuêre qui in quosdam è ducibus insequi uetantes ac dicentes data fide illos abire iaculum emiserint, existimátes se proditos esse. Tunc omissis Mantineis ac Peloponnensibus Ambracios trucidabant, eratq; ingens & & contentio & error, quisnam Ambracius, qúisve Peloponnensis esset, & ex eis ad ducentos cæsis, cæteri in Agraidem, quæ contermina erat, diffugiunt. Quos Salynthius Agræorum rex utpote amicus excepit. Inter hæc Ambracij qui ex urbe ad hos iter habebant ad Idomenen perueniunt. Sunt autem Idomene duo excelsi tumuli, quorum eum qui maior est occupauerunt qui è castris à Demosthene præmissi fuerant, cũ hostem inueniendo ac præueniendo latuissent. Minorem illi priores ascenderant atq; insidebant. Demosthenes à cœna ac primo crepusculo statim cum cætero exercitu uiã ingreditur, dimidium eius secum habens, altero dimidio per Amphilochicos montes eunte, ac sub exortum auroræ inuadit Ambracios adhuc iacentes, nec dum aliquid rerũ gestarum gnaros, quinimo opinantes potius istos ex suis esse. Nam astute Demosthenes primos omnium Messenios ire iusserat, ac Dorice alloqui ad faciendam primis excubatoribus fidem, præsertim non cernentibus cum adhuc nox esset. Vbi igitur cum omnibus copijs impetus factus est, in fugam uertuntur, multi ibidem cædũtur, cæteri montes uersus fugæ se mandant. Verum occupatis iam itineribus, ad hæc Amphilochis, tũ leuiter armatis, tũ regionis peritis aduersus armis graues, & quò se uerterent ignaros, & in loca aut prærupta, aut ab insidiantibus iam insessa incidentes trucidabãtur. Et cum omne fugæ tentarẽt genus, nonnulli ad mare non ita distans contẽdebant, ac conspectis quæ terram legebãt Atticis nauibus, ad eas (ita rei conditio urgebat) anatabant existimantes præsenti in metu satius esse ab ijs qui in nauibus erant, si oporteat interfici se, quàm aut à barbaris aut ab inimicissimis Amphilochis. Hunc itaq; in modum Ambraciis profligatis, è multis pauci in urbem euaserunt. Acarnanes spoliatis cadaueribus, trophæisq; erectis Argos redíêre. Et ad eos postero die caduceator uenit ab ijs Ambracijs, qui ex Olpa ad Agræos fugerant, petiturus eorũ corpora, qui post primam pugnam cæsi fuerant: dum nulla fide accepta cum Mantineis & alijs qui fidem acceperant simul exissent. Cæterum intuens spolia Ambraciorũ qui ex urbe pdierant, admirabat numerũ, nec eũ rescierat cladẽ, sed ea sociorũ suorũ esse arbitrat. Et cũ quidã opinatus ab ijs uenire, q apud Idomenen essent, quidnã admiraret interrogat, & quot ex ipsis periissent. Circiter ducẽtos inquit ille. Atq nõ ducentorũ arma hæc sunt, excepit q interrogabat, sed plusquã mille interfectorũ. Et ille rursus: Nõ ergo sunt eorũ qui nobiscum in acie steterunt. Cui idẽ refpõdit: Sunt sane uestrorũ, siquidẽ uos heri in Idomene pugnastis. Atqui nos, ingt ille, heri cum nemine pugnauimus, sed nudi ustertius cũ abiremus. Et hic, nos uero, ait, cum istis heri certauimus ex urbe Ambraciorũ auxilio ueniẽtibus. Quo audito, caduceator intelligẽs auxiliorũ urbanorũ stragem, edito gemitu re infecta, continuo abijt attonitus præsentium malorum magnitudine, neculterius cæsos repetijt. Hæc enim clades hoc bello maxima extitit, utiq; una in ciuitate, & intra tam paucos dies. Nec numerum cæsorum scripsi ut incredibilem, quoniam maior esse fertur quàm pro magnitudine ciuitatis. Hoc scio Acarnanes atq; Amphilochos, si Athenienses ac Demosthenẽ audire uoluissent, ipso clamore Ambraciam fuisse expugnaturos. Nunc pertimuerunt ne tenẽtes illam Atheniẽses graviores ipsis accolæ forent. Post hæc tertia spoliorum parte Atheniẽsibus in sortẽ data, reliquum inter ciuitates diuiserunt. Et quæ Atheniẽsibus cesserunt, pleraq; fuêre intercepta. Nam quæ in templis affixæ uisuntur trecentæ solidæ armaturæ, eæ peculiariter Demosthenj datæ, & ab eo nauibus apportatæ sunt. Cui ob has res gestas tutior in patriá, post calamitatẽ in Aetolia acceptam, reditus fuit. Vbi uiginti Athenienſiũ naues Naupactũ

Mantineorum fuga.

Salynthius Agrais.

Ambraciorum cædes.

Idomene.

Cæsorum Ambraciorum incredibilis numerus

Ambraciorum extinctæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

redière, & Athenienſes ac Demoſthenes abière, Acarnanes & Amphilochi publica fide interpoſita ueniam dedêre Ambraciis, atq; Peloponnenſibus qui ad Salynthium & Agræos confugerant, ex Oeniadis abeundi. Aditoq; Salynthio cum Ambraciis in poſterũ ad centum annos fide data ſocietatem coierunt, his legibus, ut neq; cum Acarnanibus Ambraciũ Peloponenſibus arma inferrẽt, neq; cum Ambraciis Acarnanes Athenienſibus, ſed mutuo ſibi auxilio forent, redderentq; Ambraciũ Acarnanibus quicquid aut oppidorũ aut finium de Amphilochis tenerent, nec opem Anactoriis ferrent Acarnanum hoſtibus. His conuentis bellum ſoluerunt. Poſt hæc Corinthiũ p̃ſidium ex ſuis ad trecentos armatos in Ambraciam miſerunt, cum duce Xenoclide Euthyclis filio, qui ægre itinere per Epirum facto peruenerũt: ita ſe habent res ad Ambraciam geſtæ.

Acarnanum Ambraciorũq; fœdera.

Xenoclides.

Imeræa. Pythodorus.

Eadem hyeme qui apud Siciliam erant Athenienſes, cum egreſſi è nauibus in Imeræa eſſent, Sicilienſibus unà ſuperne inuadẽtibus extrema Imeræ: cumq; ad Aeoli inſulas nauigaſſent, in Rhegium ſe receperunt. Vbi Pythodorũ Iſolochi filium Athenienſium ducẽ offendunt, ſucceſſorẽ Lachetis in nauiũ præfectura. Nam Sicilienſes ſociis aditis Athenienſibus perſuaſerant, ut ſe maiore claſſe adiuuarent. Quippe Syracuſani cũ terra forent illis ſuperiores, & mari paucis nauibus impedirent, talẽ claſſem inſtruxerant, ut poſt hac cõtemni nõ poſſent. Itaq; ſexaginta naues expleuerũt Athenienſes, tanq; ſocijs mittendas, & tũ tum exiſtimabant citius ibi bellum finitum iri, tũ uolebant fieri nauium experimentũ. Igitur unum è ducibus Pythodorũ cum paucis nauibus miſerunt, miſſuri cum pluribus Sophoclem Soſtratidæ filium, & Eurymedontẽ Thuclei. Pythodorus, accepta iam Lachetis p̃fectura, profectus eſt ſub extremũ hyemis ad p̃fidium Locrorũ, quod ceperat Laches, & uictus à Locris in pugna diſceſſit. Per idẽ uer proluuium ignis ex Aetna monte omnium Siciliæ maximo emanauit, quemadmodum alias, & aliquantulum ſoli Catanenſium corrupit ſub Aetna incolentium. Fertur autem proluuium hoc quinquageſimo à ſuperiore emanaſſe anno, & ad ſummum ter extitiſſe, ex quo Sicilia à Græcis incolitur. Hæc per eam hyemem geſta ſunt, & ſextus erat annus huius belli, quod Thucydides conſcripſit.

Sophocles. Eurymedon.

Catanenſes. Aetnæ proluuium ignis.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER IIII.

7. ann. initium.

Meſſana capit.

Neunte æſtate, quum frumenta iam extant in ſpicis, p̃fectæ decem Syracuſanorũ naues, totidẽq; Locrenſium, Meſſanam in Sicilia ceperunt ab ipſis oppidanis acciti. Defecit autẽ ab Athenienſibus ea ciuitas p̃cipue, opera cũ Syracuſanorum, qui cernẽtes id oppidum inuadẽdæ Siciliæ opportunũ, metuebãt ne ſe maiorib. copijs aggrederent illinc p̃fecti Athenienſes, tum Locrẽſium, qui Rheginos ſibi inuiſos uolebant utrinq; oppugnari. Itaq; in eorũ agrum cum omni exercitu inuadunt ſimul, ne Mamertinis illi ferrẽt auxilia, ſimul inducti ab Rheginis, qui apud ipſos erant exulibus. Nam Rhegium permulto tempore ſeditionibus agitabatur, nec in præſenti poterant Locrenſes arcere, quo etiam magis illi ingruebant, qui poſtea, quàm agrum populati ſunt redière cum peditatu. Nam naues ad Meſſanam in præſidio erant, eodemq; aliæ quæ inſtruebantur uenturæ, atq; illic bellum geſturæ. Per idem uer nondum adultis frumentis, Peloponnenſes ac ſocij Atticã ingreſſi ſunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorum rege, ſtatiuaq; habentes eam populabantur. Athenienſes uero, ut inſtruxerunt quadraginta naues in Siciliam miſerunt, cum ijs qui erant reliqui, ducibus Eurymedonte ac Sophocle. Nam Pythodorus ex ijs ducibus tertius iam eodem abierat. Mandaruntq; ut Corcyræorum quoq; qui intra urbem erant, curam in tranſitu haberent, exercentibus in eos latrocinia exulibus, q in mõtibus agebant. Et ſexaginta Peloponenſium nauibus, quæ ad ulciſcẽdos illuc eos aduenerant, exiſtimantes rem facile confectum iri, ciuitate admodum fame laborante, Mandarunt item Demoſtheni, qui priuatam à reditu ex Acarnania uitam de-

Peloponnenſes Atticam inuadunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gebat,hoc ipſum flagitãti ut his nauibus circa Peloponeſum ſi uellet uteretur.Hi cum oram Laconicam pteruecherentur, accepiſſentq; ad Corcyram iam eſſe Peloponnenſiũ naues,Eurymedon quidem ac Sophocles in Corcyram tendere properabant. Demoſthenes autem, ut prius in Pylon, & cum loco potiti eſſent, & quæ oporteret egiſſent Pylos.
in Corcyrã tenderent iubere,illis contradicentibus, oportune tamen exorta tempeſtas cum claſſem detuliſſet Pylon, poſtulare ut confeſtim muto locum munirent.Ea enim re ſimul ſe nauigaſſe, ad hocoſtendere affatim materiæ ac lapidis adeſſe, & ſitu locum munitum deſertumq;, ac magno circà tractu deſertum. Abeſt namq; Pylos à Sparte ſtadia circiter quadraginta, ſita olim in agro Meſſenio, quem Lacedæmonij uocant Coryphaſion.Illi dicere multa eſſe in Peloponneſo promontoria deſerta,ſi libeat in iis occupandis exhaurire ciuitatem. Cæterum huic nonnihil à quolibet alio differre uidebatur hic locus, quod adiaceret ei portus,quodq; Meſſenij quondam incolæ illinc prodeũtes plurimum infeſti Lacedæmonijs propter linguæ commercium futuri eſſent,fidelesq; loci cuſtodes. Vbi neq; ducibus,neq; militibus perſuadet, etiam poſtea cum præfectis re communicata quieuit,nondum apto ad nauigandũ mari, donec ipſis militibus ocium agentibus cupido inceſſit concludendi munitionibus locũ. Itaq; rem aggreſſi moliuntur,& cum lapidarijs carerent ferramentis,collectos paſſim lapides ferebant:& ubi quisq; quadrabat coagmentabant,lutum ſicubi opus illo eſſet uaſorũ penuria humeris comportantes,ut id commodiſſime illic maneret, incurui, néve defluerent manibus poſt tergum conſertis,omniq; ratiõe annitentes,opportuniſſimis qbusq; oppugnationi partibus communitis auteuenire ſuccurſum Lacedæmoniorum. Nam plerunq; loci ſuopte ſitu munitum muro non indiget.Lacedæmonij cum hoc accepiſſent(agebant autem tunc forte feſtum quoddam ſolenne) contempſerunt, tanquã dũ exiſſent,aut hoſte nõ expectaturo,aut ſe oppidum paruo negocio recepturis. Nõnihil etiam eos exercitus qui ad Athenas erat remoratus eſt, Athenienſes communito intra ſex dies loco terram uerſus,ubi maxime oportebat, ad tutelam eius Demoſthenem cũ quinq; nauibus relinquunt,cum cæteris in Corcyram ac Siciliam ire pergũt. At Peloponnenſes,qui in Attica erant,ut Pylum captam acceperunt, propere domum redire.Quippe cum Lacedæmonij Agisq; rex domeſticum ſibi exiſtimarent ad Pylon bellum:& quia præmature fuerant egreſſi adhuc uiridi frumento permulti cõmeatu deficerent,adhæc cæli tempeſtas maior quàm pro anni tempore uexauerat exercitum,ad eo ut quod ſæpe aliâs contigerit eos ocyus diſcedere, & in hac expeditione quàm breuiſſime immorari.Nam quindecim dies in Attica manſerunt. Per idem tempus Simonides Atheniẽſium dux,coacta paucorum Athenienſium,qui in præſidijs erant,& magna illinc ſociorum manu, Eiona, quæ eſt in Thracia, Mendæorum coloniam, ſed tunc hoſtem per proditionem cepit: illicoq; Chalcidenſibus ac Bottiæis ſuppetias ferentibus expulſus eſt,ac multos milites amiſit. Regreſſis ex Attica Peloponnẽſibus, Spartiatæ quidem ipſi & finitimorum proximus quiſq; properanter ad ferenda auxilia Pylon iêre.Cæterorum uero Lacedæmoniorum tardior profectio extitit modo reuerſorum ex alia expeditione.Edixerunt autem per Peloponneſum ut primo quoque tẽpore Pylo ſubuenireẽ,& ad ſuas ſexaginta naues quæ apud Corcyrã erant, miſerũt. Quæ trãſportatæ per Leucadiũ Iſthmum cum Atticam claſſem quæ ad Zacynthũ erat. latuiſſent,Pylũ puenerũt,cũ iam pſto eſſet pedeſter exercitus. Demoſthenes adhuc eò curſum tenẽtibus Peloponnenſiũ nauibus,occupat duas ex ſuis ſummittere ad nũcian dũ Eurymedõti,alijsq; q apud Zacynthũ cũ claſſe erant Atheniẽſibus ut præſto eſſent, tanq̃ loco in diſcrimen adducto.Et illi quidem prout Demoſthenes mandarat feſtinanter affuerunt. Lacedæmonij uero uelut oppugnaturi à terra & mari locum ſe inſtruebant,ſperantes facile expugnaturos ſe opus quod & à pperantibus eſſet extructũ, & à paucis tenereẽ.Cæteræ cum Atticarũ nauiũ è Zacyntho auxilia expectarent, in animo habebant, niſi prius expugnaſſent,obſtruere fauces portus, ne illũ ſubire fas eſſet Atheniẽſibus nauibus. Inſula enim nomine Sphacteria portui prætẽta atq; uicina efficit & portum tutum,& introitus anguſtos,ut hinc quà uergit ad Athenienſium munitiões & Pylum bina nauigia,illinc quà uergit ad reliquã cõtinentem,octona nouenáve trãſ-

Sparte. Coryphaſion.

Sedulitas militum Atheni. mira.

Agis Lacedæmoniorum rex.

Simonides dux Eione.

Pylus oppugnat.

Sphacteria inſula.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cant, ſylueſtris tota, propter ſolitudinẽ inuia, quindecim ferme ſtadiorũ magnitudo. Introitum igitur intercludere ſtatuerunt nauibus confertim foras ſpectantibus. Quin etiá in ipſam inſulam timentes ne ſibi ex ea bellũ fieret, armatos tranſportarunt aliꝭ in cõtinente collocatis. Ita nanq; Athenienſibus & inſulam fore hoſtilẽ & continentẽ, ut quæ egreſſum illis non præberet. Nam cætera circa Pylon extra hos introitus pelagus ſpectantia importuoſa ſunt, nec talia unde illi proficiſcerentur ad ſuos adiuuandos: ſe uero, circa pugnam naualem citraq; periculum, ut credibile erat, locum expugnaturos, in quo cõmeatus non eſſet niſi ad breue tẽpus ſumptus. Vbi hæc eis proſpecta ſunt, & milites in inſulam tranſportati ex oĩbus ſortiti cohortibus, aliꝭq; ſubinde atq; aliꝭ per uices traiecti, poſtremi q illic relicti trecenti ac uiginti fuerunt præter eoꝝ ſeruitia, duce Epitada Molobri filio. Demoſthenes cernens Lacedæmonios peditatu pariter & claſſe aggreſſuros, & ipſe ſe inſtruit, ac triremes quæ ſibi reliquæ erãt ſubducit ad munitiões, clatriſq; præfigit, eaꝝ nautas ſcutis inualidis armat, & ſalignis pleriſq;. Neq; enim poterant inculto in loco ſuppeditare arma. Quin hæc ipſa ceperant è triremi Meſſenioꝝ actuarioq; nauigio, cum forte illuc appuliſſent Meſſeniꝭ numero ſere quadraginta, quibus unà cum aliꝭs Demoſthenes uſus eſt. Is igitur cum multos & inermium & armatoꝝ ſuper tuta ipſo ſitu, ſed præcipue ſuper extructa, qua parte in continentẽ uergunt, diſpoſuiſſet, ꝓcipit ut peditatũ ſi aggrediatur, arceant. Ipſe delectis ſibi ex omnibus ſexaginta armatis, & aliquot ſagittariis muros egreditur mare uerſus, qua maxime parte illos deſcendere conaturos in loca aſpera petroſaq; ad mare uerſa, & quâ murus ipſoꝝ fragiliſſimus erat eũ reuellere auſuros ſuſpicabatur. Muꝝ eñ fragilẽ fecerat q̃ putabat nunquã fore, ut nauibus ſuperior eſſet hoſtis: & ſi ſuperior eſſet ad egrediendũ in terrã oppidum captum iri. Itaq; ad maritimam partem ꝓfectus, illic armatos diſpoſuit ad arcendum quoad poſſet hoſtem, eosq; his uerbis eſt adhortatus:

Epidatas Demoſthenis. induſtria.

Oratio Demoſthenis ad milites.

VIri qui mecum hoc ſubiſtis periculum, nemo ueſtrum malit in hac neceſſitate uideri intelligens, reputando oĩes quæ nos circunſtant difficultates potius, quàm ſecure & bona cum ſpe audacter hoſtes inuadere, ex eis incolumis euaſurus. Quæcunque enim ut hæc ipſa in neceſſitatem deuenerunt, ea minimam rationem, celerrimum periculum deſiderant. Quanquam ego plura nobiſcum facere uideo, ſi & manere rec ea quæ potiora nobis aſſunt prodere uolumus multitudine illorum deterriti. Etenim partem loci, quam tenemus, inacceſſibilem arbitror, adiutricemq; fieri nobis perſtantibus: recedentibus uero, & ſi difficilem, acceſſu tamen facilem fore nullo prohibente. Hoſtem quoque ex hoc acriorem habebimus, quod ei ſi à nobis urgeatur, non facilis rurſus ſit ſui receptio. Nam & dum in nauibus eſt, facilime illi reſiſtitur: & dum egreditur iam æquo in loco ipſius multitudo quamlibet magna (in exiguo enim dimicatur) non ualde timenda eſt ob littoris in quod deſcenditur iniquitatem. Neq; exercitus ille in terram eſt utiq; futurus maior ex loci æqualitate, ſed è nauibus pugnat in mari, ubi neceſſe eſt periculoſa multa contingere: Adeo ſuas illis difficultates exiſtimo inſtare eſſe qualis noſtra eſt hominum paucitas. Super hæc uos obſecro, cum ſitis Athenienſes & experientia in alios è nauibus deſiliendi gnari, ſi quis perſtet, nec terrore illiſoꝝ fluctuum, & cum impetu incurrentium nauiũ ſummoueatur, hunc nunq; ui ſummoueri, ut maneatis, ad ipſas littoris ſalebras arcẽdo hoſtẽ, uosq; ipſos pariter ac locum conſeruetis. His tñ exhortato Demoſthene, Athenienſes alacriores effecti deſcendentes ad mare ſe diſpoſuerunt: Lacedæmoniꝭ uero ꝓgreſſi caſtris peditatu munitiões, nauibus quæ tres & quadraginta erãt, Thraſymelida Crateſiclis Spartiata nauarcho, partẽ qua Demoſthenes opperiebatur inuadunt: Athenienſes & ipſi utriq; à terra & à mari reſiſtebant. Illi delectis aliquot nauibus, qñ pluribus adiri nõ poterat, per uices aliꝭ quieſcentibus adnauigabant, oñi audacia atq; exhortatiõe utentes, ſi quo pacto reiectis hoſtibus loco potirent. Inter quos maxime extabat Braſidas unus è trierarchis: qui cum cerneret locum acceſſu difficilem, ſed ſicubi accedi poſſe uidebat, trierarchos gubernatoriſq; formidantes ac nauibus cauentes ne colliderentur, uociferabat dicens improbũ

Thraſimelidas. Lacedæmoniorum conatus. Braſidæ conſilium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ẽſſe cũ lignis parcunt ſpectare illic hoſtem ubi muros extruxiſſet, iubebat ut illiſis litto
ri nauibus ui in terrã deſcẽderet, néve pigeret ſocios impræſentiarũ naues ſuas pro ac
ceptis magnis beneficijs Lacedæmonijs impẽdere, ſed illis impactis quacũq; ratiõe in Braſidas caſus.
littus egreſſos & uiris & loco potiri. Talibus uerbis Braſidas alios inſtigans, guberna
torẽ ſuũ ad applicandũ nauẽ adegit, pergensq; ad pontẽ conatus deſcendere, ab Athe
nienſibus percutitur; & cum multis uulneribus ſauciatus eſſet, linquente animo, in re
migium collabitur: Clypeusq; eius defluxit in mare & ad terram appulſus eſt: quo re
cepto, Athenienſes poſtea ad trophæũ ſunt uſi, quod de hac aggreſſiõe ſtatuerũt. Alijs
item Lacedæmonijs aderat quidem animus ad egrediendũ, ſed facultas deerat tũ loco
rum aſperitate, tũ Athenienſiũ nihil cedentiũ perſeuerantia. Atq; eò fortuna peruenit,
ut Atheniẽſes è terra & ea Laconica Lacedæmonios applicare prohiberent, illi aduer
ſus hos in terram ſuam tunc hoſtilem deſcẽdere conarẽtur. Nã fere eo tẽpore de utriſ
q; talis opinio erat, ut hi mediterranei pedeſtribus copijs longe pſtantiſſimi eſſent, illi
inter maritimos plurimũ re nauali præcellerent. Atq; hoc die ac parte inſequẽtis ali
quoties aggreſſi deſiterũt. Tertio die aliquot naues ad materiã machinarũ in Aſinam Aſina.
dimiſerunt, ſperantes ſe murũ qui portũ ſpectabat, altum quidẽ ſed egreſſioni pcipue
oqportunũ machinis expugnaturos. Hoc interim tẽpore naues Athenienſiũ ſexagin
ta ex Zacyntho affuerunt. Nam acceſſerunt eis auxilio aliquot pſidiariæ ex Naupacto,
& quatuor Chiæ. Hæ ubi uidẽt & continentẽ & inſulã armatis refertam, & naues quæ
in portu erant nõ prodire, ambigebãt quónam intenderent. Cæterũ tunc quod cõten
derunt in primam inſulam, & deſertam nec ita diſtantẽ, ibiq; ſtationẽ habuerũt. Poſte
ro die uelut ad nauale prælium inſtructi procedunt, ſi uoluntas hoſtium ferret in aper
tum mare obuiam ire: ſin minus in portum ipſi ingreſſuri. Illi neq; obuiam ière, neque
quemadmodũ cõſtituerant, aditũ obſtruxẽre, ſed quieti in terra naues explebant, & ſe
pparabant tanq; in portu, q nõ paruus eſt, ſi qs ingrederetur pugnaturi. Quo cognito
Atheniẽſes ab utroq; ingreſſu in illos tendũt, inuectiq; in eas, quæ plures & iam exte- Athenienſes
riores infeſtis proris erãt naues in fugam uertũt: ac perſecuti ut in breui ſpatio multis Lacedæmonios
laceratis, quinq; capiunt, & eas unam cũ ipſis uiris, cæteras quæ in terram refugerant perſequuntur.
inuadũt: quas quæ adhuc plenæ erant, priusq; ſubducerentur feriũt quaſdam, unde ui
ri fugam fecerant, alligãtes uacuas, trahũt. Quæ cõſpicientes Lacedæmonij & eam ia
cturam ægre ferentes, quod qui apud inſulam eſſent intercipiendi forent, ad auxilium
ueniũt: utq; erant armati mare ingreſſi, apprehenſas è contrario naues retrahũt, exiſti
mantes per ſe quiſq; id opus impediri cuicunq; ipſe non adeſſet, eratq; ingens tumul
tus, commutata ambor ad naues forma dimicandi. Quippe Lacedæmonij præſtudio
atq; formidine nihil aliud quàm (ut ſic dicam) à terra nauale prælium: Atheniẽſes ue
rò uincentes ac præſenti fortuna quàm plurimum procedere uolentes, de nauibus pe
deſtre plium gerebant: multoq; labore, ac multis inuicẽ uulneribus acceptis dirempti
ſunt, & à Lacedæmonijs uacuæ naues pter eas quæ principio captæ fuerant, ſeruatæ.
Regreſſis in ſua utriſq; caſtra, Athenienſes erecto trophæo, reſtitutis mortuis, potiti
naufragijs, protinus inſulam circunueniunt nauibus, cuſtodiuntq;, tanquam uiris qui
in ea eſſent captiuis. Peloponnẽſes autẽ qui iam ex omni mediterranea regione auxilio
uenerant, è diuerſo circa Pylum ſtationẽ habebant. Poſtq; Spartæ quæ ad Pylum ge
ſta ſunt renunciata, placuit eis uelut ſuper ingenti clade magiſtratus ad caſtra ſe cõfer
re, conſultaturos re inſpecta q primum quidnã agendum uideretur. Illi ubi animaduer
terunt nulla ratione poſſe ſuis ſuccurri, nec periclitandũ putarent, ut illi uel fame ali
quid paterentur, uel à multitudine opprimerentur: caperentúrve, uiſum eſt cum Athe
niẽſium ducibus agẽdum, ut cum induciæ belli ad Pylum ſi uellent factæ eſſent, lega- Lacedæ. ab Athe-
tio Athenas de conuentionibus mitteretur: quo ſua primo quoq; tempore conarentur inducias petunt.
recuperare. Accepta per duces Athenienſium conditione, ita conuenit. Lacedæmonij
quidẽ naues quibus pugnaſſent, & quæcunq; in Laconica ora longæ eſſent, contractas
ad Pylum traderent Athenienſibus, nec arma inferrent munitionibus neq; à terra neq;
à mari, Athenienſes ſinerent illos è cõtinente comportare ſuis in inſulã certum moliti
frumẽti modũ, binas chœnicas Atticas, & totidem cotylas uini, & carnẽ uiritim, dimi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dium ſeruis: idq; Athenienſibus inſpectantibus, neve ullum illuc nauigiũ furtim iret, & nihilo minus inſulam cuſtodirent, neue quà illi abirent, neve arma Lacedæmoniorum caſtris inferrentur uel terra uel mari. Quicquid autem horum uel quantumlibet alterutri tranſgrederentur, ibi induciæ pro ſalute eſſent, eæ autem durarent dum Athenis Lacedæmoniorum legati rediſſent, quos Athenienſes portarent triremę atque reportarent, ſub eorum reditũ inductarum tempus exiret: utq; has naues cuiuſmodi acceperint Athenienſes, eiuſmodi reſtituerent. Ad hũc modũ inductæ pactæ ſunt, nauesq; tradite circiter ſexaginta ac legati miſſi: q cũ Athenas peruenirent, talibus diſſeruerunt.

Oratio Lacedæmoniorum apud Athenienſes.

Lacedæmoniorum in dicendo obſeruantia.

LAcedæmonij nos miſerunt huc Athenienſes ad tranſigendum de ijs qui in inſula ſunt uiris, ſuadentes quicquid uobis emolumentum, idem nobis, ut in hoc calamitoſo caſu, dignitatẽ præcipue allaturũ. Neq; uero longiorem præter conſuetudinẽ habemus orationem, ſed noſtri inſtituti eſt ut pauca ſuppetunt, non uti multis, rurſus uti pluribus quoties poſtulat tempus nos docere uerbis, quid in primis operæprecium ſit facere. Quæ uos nolite hoſtili animo accipere, neq; tãquam imperiti doceamini, apud quos mentionẽ de bene conſulendo facimus, q; peritos exiſtimamus. Etenim licet uobis præſentem proſperitatem recte collocare, pro ijs quos in ueſtra poteſtate habetis, accipiendo honorem & gloriam, nec admittendo id quod quidam faciunt, adepti aliquid inexperti boni, qui ſemper propter præſentem ex inopinato proſperitatem ſperantes, maiora concupiſcunt. At ij quibus crebræ alternantis fortunæ uiciſſitudines contigerunt, iuſti ſunt, ac minime creduli proſperitatibus, id quod præcipue & ueſtræ ciuitati ob experimentum, & noſtræ merito conueniat. Quod licet intelligatis reſpicientes ad noſtros caſus, qui cum ſimus ſummæ apud Græcos dignitatis, tamen uos adiuuimus ad ea poſtulanda, quæ dare antehac ipſi, ut credimus, potentiores eramus, non delapſi in hoc infortunium, aut inopia militum, aut copia inſolenter habita, ſed more rerum humanarum opinione decepti, ubi omniũ æqua conditio eſt. Quo minus oportet uos præſenti ciuitatis ueſtræ robore, & acceſſione aliarum rerum fretos, opinari fortunam uobiſcum perpetuo futuram, cum ſit prouidorum hominum, felicitatem ſuam pro certo habere, in incerto poſitã eſſe, ut ferendis accidentibus ſint inſtructiores: neq; exiſtimare, quatenus uoluerit quis aggredi bellum, eatenus ei facultatẽ adeſſe, ſed quatenus fortuita ſua ducent. Huiuſmodi homines quia animos non tollunt ſua proſperitate confiſi, minimum labantur, in ſumma felicitate maxime trepidi. Quod ſi erga nos hoc tempore facietis Athenienſes, bene uobiſcum agitur: ſin nos reſpuatis, & poſtea quid aduerſi patiamini, qualia multa contingunt, nõ eſt ut putetis uos ea, quæ nũc ſuceſſerunt, retenturos, cum poſſitis nullo cum periculo famam & potentiæ & prudentiæ relinquere ad poſteritatem. Lacedæmonij uos ad fœdera, ad finiendum bellũ prouocant, offerentes pacem, ſocietatem, & aliam in poſterum quancunq; amicitiam familiaritatemq;, pro his repoſcẽtes eos, qui in inſula ſunt uiros, ſatiusq; utriſq; fore exiſtimantes, tum non adire diſcrimen, an illi fugiant oblata aliqua ſalutis occaſione, an ſi expugnati potius capiantur, tum uehementes inimicitias ita demum uſq; quaq; diſſolui, non ſi dimicando pari altera in bello iam multo ſuperior alteram ad iuſiurandum adigat: neq; ex æquo paciſcatur, ſed ſi dum tempus adeſt idem faciendi, tum uictrix occaſionis pulchrius atq; modeſtius alterius expectatione recõcilietur. Nam ille iam obnoxius non ad obſiſtendum tanquam coactus, ſed ob uerecundiam ad referendam gratiam propenſior ſtabit conuentis. Quod citius faciunt homines erga maiores, quàm erga mediocres aduerſarios: cum ſit natura comparatum, ut ſæpe ſponte cedentibus, libenter indulgeamus, inſolentibus etiam contra animi propoſitum, cum periculo aduerſemur. Nobiſcum uero utriſq; ſi unquam aliàs nunc profecto præclare agitur ſi in gratiam redeamus, priuſquam aliquid indignum nos interea pati cõtingat, ex quo neceſſe ſit nos æternum erga uos gerere odium publice priuatimq;, & uos earum rerum immittatis arbitrium, quas nunc flagitamus. Sed quoniam adhuc anceps euentus eſt, reconciliemur, uos cum gloria noſtraq; beneuolentia, nos cum mediocri tolerabiliq; ia-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ctura deuitato dedecore. Et quia ipſi pro bello pacem elegimus, nimirum cæteris Græcis finem malorum præſtabimus, quorum culpam potius in uos illi refundēt, niſi hoc conceſſeritis. Nam hactenus bellum gerunt, neſcientes utri autores belli extiterint. facta uero reconciliatione, cuius nunc penes uos maior poteſtas eſt, gratias uobis habebunt, dum ſciatis facultatē uobis adeſſe, ut Lacedæmonios firmos uobis amicos efficiatis, à quibus ad hoc prouocamini, ſi de ipſis bene potius, quàm male meriti fueritis. In quo quot bona ineſſe credibile ſit, conſiderate. Nam hæc nobis uobiſcū tractantibus, cætera Græcia, ut ſcitis, inferior dignitate comprobabit. Hæc demum Lacedæmonii dixerunt, rati Athenienſes cupidos quidem fœderum priſtinorum, ſed per ipſos prohiberi, oblatam uero pacē libenter accepturos ac reddituros quos haberent. At illi quia hos habebāt arbitrantes quoties uellent ſecum ad faciendū fœdus paratos eſſe Lacedæmonios, maiora affectabant, præſertim urgēte Cleone Cleæneti filio, uiro populari ea tempeſtate, & in dicendo multitudini acceptiſſimo. Is perſuaſit reſpōdendum oportere prius eos qui in inſula eſſent, & armis & ſe ipſis traditis Athenas portari, ſecūdo loco ubi reddidiſſent Lacedæmonij Niſæam, & Pegas, & Troezena, & Achaiam, quæ bello nō cepiſſent, ſed Athenienſes ex ſuperiore pactione cladibus affecti cōceſſiſſent, tū uero aliquāto decentius paciſcentes recipere ſuos, ac fœdera inire tam diuturna quantum utriſq; placuiſſet. Ad hoc reſponſum Lacedæmonij nihil cōtradixerunt, iuſſerūt tamen eligi ſibi deceptatores apud quos quiete ſingula exponēdo audiendoq; conueniretur in ijs, quæ alteri alteris perſuaſiſſent. Tunc Cleon uehementer inſtare, dicendo agnoſcere etiam antè nihil fuiſſe in quo ius haberent, & nunc eſſe manifeſtos qui nihil dicere apud multitudinem uellent, ſed apud concilium paucorum, ſi quid ſani cogitarent, iubere ut apud uniuerſos loquerentē. Illi cernentes neq; ſibi fas eſſe ad populum loq; & ſi qd calamitate adducti concedendū illis putarēt, apud ſocios inuidioſum fore, reorata & nō exorata, neq; Athenienſes moderate ſe geſturos in ijs ad quæ prouocarentē, infecto negocio Athenis diſceſſerunt. Quibus profectis inducię confeſtim ad Pylū factæ ſolutæ ſunt, & repetentibus naues ex conuento, Athenienſes reddere recuſarunt, dantes crimini quòd contra conuentum munitionibus incurriſſent, aliaq; quæ nō exigua uidebantur, hac ratione nitētes, quòd in conuentis dicebatur: ea ſoluta fore ſi quid eſſet quantumlibet tranſgreſſum. Contradicentibus illis & hoc improbe agi clamantibus diſceſſum eſt: itumq; ad bellum parandum, & omni ope ad Pylum ab utriſq; decertatum eſt, binis nauibus è regione ſemper interdiu inſulam obeuntibus, noctu omnibus deinceps in ſtatione manentibus, præter eas quæ ad pelagus quoties uentus eſſet excubabant, ad quas acceſſerunt ex Athenis ob eandem cauſam uiginti, ita ut uniuerſæ numero eſſent ſeptuaginta. At Peloponnenſes à terra caſtra habentes ſubinde muros adoriebantur, obſeruabantq; ſi qua occaſio offerretur ſuos liberandi. Interea apud Siciliam Syracuſani ac ſocij ſumpta cætera claſſe quàm conſtruxerant, bellū ex urbe Meſſana aduerſus præſidiarias intra urbem naues gerebant, ſolicitati maxime à Locrenſibus ob inimicitias Rheginorum: iam & ipſis in horum agrū cum omni manu egreſſis, uolebantq; naualē experiri pugnam, quidelicet cernerēt paucas adeſſe Athenienſiū naues, ſed plures affuturas cū inſulā illi oppugnari audiſſent. Sperabant enim ſi claſſe uiciſſent, terra mariq; aggreſſos ſe Rhegio potituros, ac res ſuas iā potētiores futuras. Et cum in propinquo ſint Rhegiū Italiæ promōtorium, & Meſſana in Sicilia, nō permiſſuros, ut ingrediantur Athenienſes, fretumq; obtineāt. Eſt aūt fretū inter Rhegium atq; Meſſanā mare, qua breuiſſimo interuallo Sicilia diſtat à continente, & hoc appellatur Charybdis, quà fertur Vlyſſes pertranſiſſe, haud ab re ſic exiſtimatum, q; cadat rabi de per anguſtias pelagi Tyrrheni ac Siculi. In hoc igitur medio Syracuſanorū ſociorūq; paulo plus quàm triginta naues coactæ ſunt ſub ſex diei pugnare, cū Athenienſium duodeuiginti & Rheginorū octo nauibus, circa nauigium quod illac curſum tenebat concurrentes, ac uicti ab Athenienſibus celeriter in ſua caſtra, quà quæcunq; fors tulit contēderunt, una ad Meſſanam & ad Rhegium nauí amiſſa, cum nox prælio interceſſiſſet. Poſtea Locrēſes è Rheginorū agro diſceſſerūt, & Syracuſanorū ſociorūq; in unum coactæ naues orā Peloridē, quæ eſt agri Mamertini ſubierunt, eiſq; affuit peditatus,

Cleon.
Niſæa.
Pegæ.
Troezena.
Athenienſium poſtulata.

Fretum Siculum.
Rhegium.
Charybdis.
Vlyſſes.

Peloris.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quas intuitu naues Athenienſes atq; Rhegini aggreſſi, iniecta ferrea manu unam ex ſuis perdiderunt, uiris natando elapſis. Mox eaſdem ingreſſis Syracuſanis & funes trahentibus Meſſanam uerſus, rurſus Athenienſes occurrunt, & illis dato ſigno prius inuadentibus alteram nauim amiſerunt. Hunc in modum Syracuſani & in faciendo nauigatione, & in nauali certamine non inferiores, in portum ſe Meſſanæ receperunt,

Camerina. Athenienſes uero in Camerinam, quam prodi Syracuſanis acceperant, per Archiam & qui eum ſequebantur. Mamertinorum interea omnis populus à terra pariter & nauibus aduerſus Naxum Chalcidicam, quæ in finibus ſita eſt, proficiſcitur, ac primo die intra muros repulſis Naxĩs agrum populabatur, poſtero cum claſſe pernauigans ad

Naxus Chalcidica. amnem Aceſinem, agrum uaſtat, peditatum oppidum oppugnante. Atq; interim Siculi montani ad ferendam Naxĩs opem, frequentes in *Meſſenios deſcendunt. Quos

Aceſine flu. Al. Mamertinos legunt. ut conſpexêre Naxĩ addito animo ſeipſos mutuo adhortantur, tanquam ſibi ueniant auxilio Leontini, cum aliis Græcis ſocĩs: & ſubito ex urbe erumpentes in Meſſenios irruunt, & in fugam uertunt, ac ſupra mille occidunt, cæteris ægre domum elapſis. Nã

Meſſeniorum cædes. Barbari in uĩs aggreſſi permultos trucidauerunt, & naues quæ Meſſanam tenuerant, mox in ſuam quæq; urbem remearunt. Statimq; Leontini ac ſocĩ cum Athenienſibus Meſſanam ut conquaſſatam oppugnatum contendunt. Athenienſes quidem à portu cum claſſe, peditatus uero à terra. At illi & ex Locrenſibus aliquot cum Demotele poſt cladem acceptam ad præſidium relictis, repentina eruptione inuadentes exercitum Leontinorum, plerunq; in fugam uertunt ac multos occidunt. Quo inſpecto Athenienſes egreſſi nauibus auxilium ferũt, rurſusq; *Mamertinos perſecuti ſunt

In græco legitur Meſſenios ubiq;. ad urbem uſq;, perturbatis inſtantes, ac poſito trophæo Rhegiũ reuerterunt. Poſt hæc Græci, qui in Sicilia ſunt, inter ſe ſine Athenienſibus alĩ alios bello infeſtabant. At ad Pylum Lacedæmoniis in continente ſtatiua habentibus, ſui adhuc obſidebantur in inſula ab Athenienſibus, eratq; illis admodum laborioſa cuſtodia, tum cibi & aquæ inopia. Nullus em̃ erat niſi unus in uertice Pyli fons, & is non magnus. Sed effoſſo plerisq; ad mare ſabulo, quale credibile eſt, aquam potabant, tum loci anguſtia, in quo poſita erant caſtra, & nauibus ſtationem non habẽtibus. Quæ aliæ per uices è terra frumẽtum conuehebant, aliæ exterius excubabant, tum ſummo animi angore, quẽ longior expectatione more afferebat, opinantibus eos qui in inſula deſerta eſſent, ſalſaq; aqua uterentur paucis diebus expugnandos. Cuius rei cauſa erant Lacedæmonĩ qui edixerunt ut quiſquis uellet illuc frumentum molitum, uinum, caſeum, & ſi quid aliud eſculentum eſſet obſeſſis utile comportaret, ingenti id precio taxantes, ſeruis quoq; libertatem ſpondentes idem facientibus. Ita cum alĩ, tum uero ſerui adito periculo comportabant, tranſmittentes à Peloponneſo quæcunq; poterant, & noctu quoq; tendẽtes ad eam inſulæ partem, quæ pelagus ſpectat, obſeruato maxime uento illuc ferente. Quia cum flatus à ponto erat, facilius latebant cuſtodiam triremium, quibus tunc tutum nõ eſſet circum inſulam habere ſtationem, & illi nauigia ſua littori impingerent ſecuri, tum taxato pro illis precio, tum armatis ſocĩs qui in inſula erant, ad deſcenſus in inſulam nauiũ cuſtodiẽtibus. Quicunq; tamẽ trãquillo periculũ fecerunt, intercepti ſunt. Commeabant etiã illuc per portum natantes urinatores funiculo trahentes in utribus papaueris mellitum ſemen & lini pinſitum. Quibus cum à principio latuiſſent, cuſtodes appoſiti ſunt, omniq; ratione p ſe utriq; cõminiſcebantur, illi ut cibaria trãſmitterẽt, hi ne celarentur. Athenienſes qui in urbe erant ubi reſcierunt cum exercitu ſuo minime agi, & frumentũ in inſulam tranſportari, inopes cõſilĩ erant, uerebanturq;, ne cuſtodiæ ſuo tempore hyems intercederet, cernẽtes neq; neceſſaria illis circa Pelopõneſum poſſe ſumi utiq; in loco inculto, neq; per æſtatem ſufficientia tranſmitti, neq; ſtationẽ ſuis fore locis importuoſis, & illos q forẽt in inſula ſi cuſtodia intermitteretur futuros incolumes, aut eiſdem nauibus quo frumentum ipſis attuliſſent obſeruata tempeſtate abituros, & quod ante omnia timebant, exiſtimantes aliquantulum iam meliore conditione Lacedæmonios caduceatorem non miſſuros ad ipſos de pacificatione. Adeo pœ-

Cleonis conſilium. nitebat eos fœdera non admiſiſſe. Quæ ne fierent ſe impedimento fuiſſe Cleon intelligens illos ſuſpicari, negabat uerum dicere qui ea nunciarẽt; cumq; ĩ qui inde aduene

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rant hortarentur,ut ſi ipſis fidem non haberent, aliquos ſpeculatum mitterent, ipſe pro ſpeculatore ab Athenienſibus cũ Theogene eſt delectus. Sed animaduertentes fore neceſſario,ut aut eadẽ diceret,quæ illi quibus detraxerat,aut cõtraria dicendo mendax agnoſceretur,ſuadet Atheniẽſibus quos cernebat animatos ad pluſculũ copiarũ quàm cõſtituerant mittendum,nõ expedire mitti ſpeculatores, neq; tempus omittendo expectare:ſed ſi uera uiderent quæ renunciabãtur,illuc claſſem ire. Significabat aũt Nicias Nicerati filium,cui erat inimicus,tunc ducẽ,exprobrans facile eſſe apparata claſſe proficiſcentes,ſi uiri eſſent imperatores,capere eos,qui in inſula forent:idq; factũ ſe, ſi eſſet imperator. At Nicias uidens tum Athenienſes nonnihil ſuccenſentes Cleoni, quod ne nunc quidẽ, ſi facile ſibi uideret,nauigaret,tum illum ipſi exprobrantem, iuſſit eum ,ut ſumptis copijs ſi quas uellent officio ipſius fungeretur. Hic uero à principio ratus uerbo duntaxat eum ſua iura cedere,ubi cupientem agnouit,tergiuerſabatur inquiens non ſe, ſed illum eſſe imperatorem,uidelicet uerebatur iam,cum non exiſtimaſſet ſibi illum cedere auſurum. Rurſus Nicias idem iubẽs prætura aduerſus Pylum ſuſcepta, abijt. Athenienſes teſtatus:illi quo magis Cleon ſubterfugiebat nauigationem ac tergiuerſabatur,eo magis qualia uulgus facere gaudet, iubere Niciæ ut traderet magiſtratum, & conuitiari Cleoni ut iret. Ille ubi nihil habuit quo à dictis ſuis ſe eximeret,munus ſuſcepit,procedensq; inquit, nõ ſe timere Lacedæmonios, nauigaturumq; nullo è ciuibus ſumpto,ſed Lemnijs atq; Imbrijs armatis qui aderant, & peltatis qui ex Aeno auxilio uenerant,& aliunde ſagittarijs quadringentis. Hos ſuper eos qui ad Pylum eſſent habentem ſe,ait,intra XX. dies aut Lacedæmonios uiuos adductũ, aut ibi mortem oppetiturum. Cuius ſermonis leuitas Atheniẽſibus, etſi riſum mouit, tamen iucunda extitit. Prudentibus,alterum duorum bonorum fore confiderantibus,aut ſe liberatum iri importunitate Cleonis,quod magis ſperabant,aut ſi opinione fallerentur Lacedæmonios in ipſorum manus uenturos. Perfectis omnibus in cõcione rebus,Cleon delegata ſibi per ſuffragia Pylo prouincia,uno ſibi delecto Demoſthene ex ijs imperatoribus qui ad Pylum erant,è ueſtigio proficiſcitur. Delegit aut Demoſthenẽ q̃ audiret & ipſum in animo habere in inſulam deſcendendi. Etenim milites locorum difficultate male accepti,& obſeſſi potius quàm obſidentes,ad periclitandũ animati erãt, & huic addebat animum inſula iam cremata. Nam cum prius eſſet pleraq; ſyluaris & inuia, propter perpetuam deſolationem, reformidabat Demoſthenes, idq; magis eſſe pro hoſtibus arbitrabatur, q̃ ſibi cum magnis copijs egreſſo in terram,illi ex abditis locis adorti nocere poſſent,ipſe uero non item illorum,aut errores,aut copias ſubter ſyluam agnoſcere. cum ſui exercitus peccata omnia in aperto eſſent,adeò ut quacunq; hoſtis uellet,ex improuiſo impetum dare poſſet,penes quem foret arbitrium manus cõſerendi. Et ſi hoſtem in locum arboribus denſum cõpelleret, etſi numero inferiorem, tamen quia loci expertus eſſet,ſuperiorem multitudine inexperta iudicabat. Suũ quoque exercitum cum multus eſſet ignoraturum, ſicubi laborantibus oporteret mutuo ferre auxilia,quia nullus foret in ſaltu ,ſpectus. Et cum per ſe mouebant hæc Demoſthenem,tum uere poſtquam apud Aetoliam male pugnauerat,cuius ei cladis maxima pars extitit ſylua. Cum autem milites anguſtia ſyluæ cogerentur,dum ad extrema ſyluæ propinquant,per prima quæq; excubiarum loca prandij parandi gratia,quidã paulatim ſyluam incẽdit inuitus: & mox exorto uento,cum multum ex ea cremaretur, tamen id hoſtem fallebat. Ita Demoſthenes apertius iutuens plures eſſe Lacedæmonios, quàm quibus fuerat ſuſpicatus mitti frumentum, & maius operæprecium Athenienſes facturos ſi feſtinarent. Inſulam quoq; faciliorem ad deſcendẽdum, accingebat ſe ad inuadendum euocatis è uicino ſocialibus copijs ac cætera præparans. Ad hunc Cleon præmiſſo de ſuo aduentu nuncio,cum ijs quas flagitauerat copijs,uenit ad Pylum,congreſſiq; ambo,ante omnia ad hoſtium caſtra, quæ erant in continente, caduceatorem dimittunt,prouocatum illos,an iubere uelint ſine periculo eos, qui in inſula eſſent & arma & ſeipſos dedere, aſſeruandos tolerabili cuſtodia, donec aliquid de ſumma rerũ fuiſſet tranſactum, non accepta conditione unum diem ſuperſederunt. Poſtridie armatis omnibus in pauculas naues impoſitis noctu diſcedunt:& cum ſub aurora in in-

Theogenes.

Cleonis cum Nicia ſimultas.

Cleonis leuitas.

Demoſthenis induſtria.

Syluæ incenſio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſulam deſcendiſſent, utrinq; & à pelago & à portu octingenti ferme armati curſu tendunt aduerſus primum hoſtium in inſula præſidium. Ita nanq; diſpoſiti erant. excubabant autẽ in ea prima ſtatione triginta circiter armati. Nam media & planiſſima quæ-
Epitadas. que & aquis circumiecta tenebat pleraq; pars cum Epitada duce, aliquot alijs extremum inſulæ Pylon uerſus, quod præceps in mare atq; à terra minimum expugnabile erat, propter caſtellum illic quoddam uetuſtum, ſaxis paſſim lectis conſtructum, quod ſibi profuturum arbitrabantur, ſi qua maiore ui retroire cogerentur: Atq; ita quidem illi diſpoſiti erant. Athenienſes uero quos inuaſêre in prima ſtatione cuſtodes, ilico trucidauêre, nacti eos in cubilibus & adhuc arma capientes, quippe quos deſcenſus hoſtium latuiſſet, opinantes ex conſuetudine naues noctu ad ſtationem commeaſſe. Exorta ſtatim aurora, reliquus exercitus nauium paulo plus quàm ſeptuaginta præter Thela-
Thelamiæ naues. mias ſuperuenit, ut quiſq; erat inſtructus, cum ſagittarijs octingentis, nec paucioribus peltatis, Meſſenijsq; auxiliaribus, & alijs quicunq; circa Pylon tenebant, prærerquam munitionum cuſtodes. Hi à Demoſthene diſpoſiti inter ſe diſtabant duceni, & eo plures, alicubi pauciores, occupatis locorum cacuminibus, ut q̃plurimum hoſtes angerentur undiq; concluſi: nec habentes quorſum ſe dirigerent, ſed ipſa multitudine ancipites eſſent feriendi ab ijs qui in fronte ſtabant, ſi in eos qui à tergo erant, tenderent: ab ijs utriſq; ſi in tranſuerſos, aſſidue in terga eorum quacunq; cederẽt hæſuris leuiter armatis: & qui non cominus, ſed eminus ſtrenui ſunt ſagittis, iaculis, lapidibus, fundis, in quos inuadere non licebat, quippe cum fugiendo uincant & inſtent cedentibus. Hoc q̃dem conſilio Demoſthenes & in ingreſſu prius, & in re gerenda poſtea eſt uſus. Illiuero qui circa Epitadam quæ maxima in inſula eorum portio erat, ut uiderunt & primũ præſidium profligatũ, & in ſe uadentem exercitum, aciem inſtruunt, & in Athenienſes armatos. Ii enim ex aduerſo ſtabant, ex tranſuerſo & à tergo leuis armatura, tendũt uolentes uenire ad manus, ſed nequierunt manus cõſerere, neq; ſua militare ſciẽtia, prohibentibus utrinq; leuiter armatis. Ita in occurſum nõ iêre ſed quieti ſtetêre, niſi quòd qua maxime parte in ipſos impetum dabat leuis armatura, progreſſi eam fugabãt. Illi tamen inter fugiendum ſeſe defenſabant, utpote homines expediti, & facile fugam occupantes per loca aſpera, & ob priſtinam ſolitudinem ſalebroſa, Lacedæmonijs qui arma geſtarent perſequi non ualentibus. Sic aliquantiſper inter eos leui certamine actũ eſt. Et cum Lacedæmonij iam non poſſent celeriter erumpere quàm laceſſabant, eosq; iam tardiores effectos animaduerteret leuis armatura, & ipſa plus audaciæ ſumere, ac
Athenienſi. in Lacedæmonios eruptio. præ ſe ferre, & plures multo ipſi eſſent, quodq; aſſueti iam minus terribiles illos putare, à quibus non ſtatim qualia ſuſpicabant paſſi fuiſſent, cum primum in terrã egreſſi ſunt, tanq̃ captiui futuri. Itaq; & in Lacedæmonios irent, parui facientes, ſublato clamore confertim tendunt, miſſilibusq; inceſſunt, lapidibus, ſagittis, iaculis, prout aliquid quiſq; habebat ad manũ. Hoc clamore edito atq; impetu, terror incuſſus eſt hominibus huiuſmodi pugnæ inſuetis: & cũ puluis ſyluæ nuper incenſæ in ſublime ferret, arduũ erat proſpicere ſibi aduerſus multos hominum ſagittas, ſaxaq;, quæ una cũ puluere ferebantur. Ibi res indigna Lacedæmonijs uiſa eſt, quos neq; Pylei eos à ſagittis protegebant, & haſte dum emitterent, frangebantur: Quiq; nõ proſpicere circunſepti, non exaudire, quæ ipſis præciperent, poterant, magis ac magis uociferante hoſte, nullã undiq; circunſiſtẽte periculo ſpem habentes, quonãmodo ſe tutantes oporteret euadere. Poſtremo multis iam ſaucijs cũ aſſidue eodẽ in loco uerſarent, conferti euadunt in extremæ inſulæ caſtellũ, haud ita diſtans, & ad ſummum ibidem præſidiũ. Quo ubi conceſſêre, tunc uero leuiter armati maiore & clamore & audacia inſtare, & quoſcunq; ex Lacedæmoniis à ſuis digreſſos excepiſſent, trucidare. Sed pleriq; ad munitiones elapſi, cum illarum cuſtodibus ſeſe inſtruebant, tanquam defenſuri locum, quæ parte oppugnabilis erat. Athenienſes uero eos inſecuti, cum ſe circũfundere, & locum concludere ſitus difficultate non poſſent, aggreſſi aduerſa fronte propellere conabantur. Diuq; ac maxima diei parte utriq; enecti pugna, ſiti, ſole, tam obnitebantur hi quidem, ut illos è loco ſuperiore detruderent: illi uero ne truderent, quod facere quàm antea eis facilius erat, quia neq; circuiri iam poterant, neq; à lateribus inuadi. Sed cum nullum res habe-

ret exitum, dux Meſſeniorum, Cleonem atq; Demoſthenem adiens, inquit, incaſſum eos laborare, ſi uero ſibi aliquantulum ſagittariorum ac leuis armaturæ uellent dare, circunuenturum ſe illos à tergo, quacunq; uiam inueniret, quà putaret ſe poſſe peruadere. Idem quæ depopoſcerat acceptis, clanculum ne conſpiceretur digreſſus, aſſidue ſecundum prærupta inſulæ pergens ad eam partem quam Lacedæmonij loci ſitu freti non cuſtodiebant, ægre ac uix circuiens illos latuit: atq; ex improuiſo & repente in loco ſuperiore à tergo hoſtium conſpectus, hos metu conſternauit, ſuos quod expectauerant cernentes multo magis erexit. Ita Lacedæmonij cum utrinq; cæderentur eo fortunæ deuenerant, qualis (ut parua magnis comparentur) apud Thermopylas fuit. Illi em̃ in ſemita circunuenti à Perſis interempti ſunt. At iſti cum undiq; cæderentur non amplius reſiſtebant, ſed pauci cum multis dimicantes, languidis inedia corporibus, cedebant: & iam Athenienſes potiti erant acceſſibus. Quo cæ magis cedebant, eo magis interfectum iri animadnertentes Cleon atq; Demoſthenes, pugnam ſedarunt inhibitis ſuis, uolentes adduci uiuos illos ad Athenienſes, ſi forte uoce caduceatoris audita frangerentur animo ad arma tradenda, & præſenti caſu uincerentur, denunciat caduceator, nunquid uelint arma & ſeipſos dedere Athenienſibus ad decernendum quicquid illis uideatur. Hoc cum audiſſent, ſcutis pleriq; poſitis manus excutiebant, ſignificantes ſe accipere conditionem. Factis dehinc inducijs in colloquium ueniunt. Cleon Demoſthenesq; & ex illis Styphon, Pharacus, Epitada, qui primus ex prioribus ducibus fuerat, occiſo, & Hippagreto, qui ſecundus ab illo fuerat electus, inter mortuos iacente tanquam defuncto, tamen adhuc uiuo: ipſe tertio loco ſuffectus ad imperandum ex lege, ſi quid illis accidiſſet. Is ait & ij qui cum eo erant uelle id ſe denunciare ijs qui in cõtinente eſſent Lacedæmonijs, quidnam ipſos facere oporteret. Hoc non permittentes Athenienſes ipſi è continente caduceatores euocarunt. Et cum bis terve interrogatum eſſet, poſtremus, qui è Lacedæmonijs ad eos ex continente nauigauit, renunciat, Lacedæmonij iubent uti de uobis ipſi conſulatis; nihil tamen turpiter facientes. Illi inter ſe conſilio inito arma ſeq; dediderunt, atq; in cuſtodia habiti diem illum noctemq; inſequentem. Poſtero die Athenienſes erecto in inſula trophæo, cætera ad nauigationem apparabant, captiuis ad cuſtodiam per trierarchos diſtributus, & Lacedæmonijs miſſo caduceatore mortuos reddiderunt. Tot aũt in inſula aut cæſi ſunt aut uiui capti. Quadringenti ac uiginti numero tranſierant armati. Horum trecenti minus octo uiui capti ſunt, quorum ad centum uiginti Spartiatæ erant, cæteri cæſi: Ex Athenienſibus nõ multi deſiderati. Non enim pugna ſtataria fuit. Tempus autem uniuerſum quo illi in inſula obſeſſi ſunt à pugna nauali ad hanc, duo & ſeptuaginta dies fuêre, & eorum uiginti, quibus abiêre legati fœderum gratia, frumentũ illis præbitum eſt, reliquo tempore clandeſtinis nauigationibus aliti ſunt. Et erant frumẽti atq; aliorum eſculentorũ ibi reliquiæ. Siquidem Epitadas dux parcius illa quàm pro copia præbebat. Et Athenienſes quidem ac Peloponnenſes è Pylo cum exercitu utriq; domum abierunt. Effectũ conſecuta eſt, etſi uelana Cleonis repromiſſio. Nam intra uiginti dies, quemadmodum pollicitus eſt, hoſtem adduxit, præter opinionem cum aliorum, tum uero eorum Græcorum qui bello affuerunt. Non enim de Lacedæmonijs ita cenſebant, ut nulla fame, nulla neceſſitate adacti traderent arma, ſed illa retinentes & quoad poſſent dimicantes occumberent, & ſuis qui mortem oppetiſſent ſimiles, nequaquam ſe dederent. Quorum captiuorum quidam cum eum poſtea aliquando per contumeliam interrogaret aliquis ex Athenienſium ſocijs, nunquid ij, qui occubuiſſent ex eis boni atq; honeſti fuiſſent, reſpondit, magni profecto faciendum eſſe ſuſum (ſagittam uidelicet intelligens) ſi bonos internoſceret, ſignificans ut quiſq; in lapides ac ſagittas incidiſſet occubuiſſe. Vbi autem eos accepêre Athenienſes, decreuêre in uinculis aſſeruandos, donec aliquod cum Peloponnenſibus conueniſſet, ſi prius illi in agrum ipſorũ intraſſent, eductos è carcere occidendos. In Pylo autem cum ijdem præſidium collocaſſent, Meſſenij è Naupacto miſſis eodem nõnullis ſociorum opportuniſſimis tanquam in patriam (eſt enim Pylus Meſſenij, quando Meſſana fuit, ſoli) latrocinijs Laconicam infeſtabant, maximiſq; iacturis afficiebant, cum eiuſdem linguæ eſſent. Huiuſmodi belli an-

Styphon, Pharacus, Epitadas. Hippagretus.

Captiuorum numerus.

Tempus obſidõis

Cleonis repromiſſio.

Lacedæmonij cuiuſdã reſponſum.

Pylus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tea insueti Lacedæmonij, & quod serui sui ad hostem fugiebant, ueriti ne quid ulterius apud ipsos nouaretur, non facile ferebant: & quanquam id occultum esse uolebant Athenien sibus, tamen ad eos legationem miserunt, tentantes & Pylum recipere & captiuos. At illi maiora affectantes, identidem reuersos legatos re infecta remiserunt: Et hæc quidem circa Pylum gesta. Eadem æstate statim secundum hæc Athenienses in agrum Corinthium profecti sunt cum nauibus * septuagintá, duo millia armatorum nominis Attici, cumq; hippaginsibus ducentos equites ferentibus. Comitabantur eos è sociis Milesii, Andrii, Carystii. Præerat huic classi Nicias Nicerati filius cum duobus collegis. Sub exortum auroræ inter Cherronesum ac Rhitum tenuerunt littus loci, super quem Solygius collis est, quo colle Dores quondam communito cum Corinthijs, qui Æoles intra urbem essent, belligerauerunt. Estq; nunc castellum nomine Solygia à qua littus (quod naues tenebat) distat stadijs duodecim, ab urbe Corintho circiter sexaginta, ab Isthmo uiginti. Corinthii ex agro certiores facti de uēturo Athenien siū exercitu oēs ad Isthmum præter eos, qui extra Isthmum colunt, diu ante succurrerant, quorum sexcenti in Ambraciam & Leucadiá præsidii gratia abierant; cæteri sine delectu obseruabant, ad quam partem Athenienses appellerent. Sed cū eos illi noctu præteruecti latuissent, & signa de hostium aduentu ipsis erepta essent, relicta suorum dimidia parte apud Cenchream, si forte aduersus Crommyonem Athenienses irent, propere auxiliū tulerunt. Et Battus alter è ducibus (duo nanq; pōlio affuerunt) accepto agmine pergit ad Solygiam tutandam, castellum muris non præditum. cum reliquis Lycophron cum hoste confligit, Corinthiis à principio in dextrum Athenien sium cornu, quod statim ante Cherronesum processerat, illatis: deinde cæteris copiis. Asperum & totum in manibus prælium. Et dextrum quod Athenien sium cornu cum Carystijs, hi enim postremi in acie erant, Corinthios excepit, atq; ægre repulit. Illi cum ad maceriam usq; cessissent, totus enim erat locus accliuis, superne lapidibus hostem inferius positum incessabant: cumq; pæana cecinissent, rursus inuasēre, & excipientibus eos Athenien sibus iterum pugna in manibus erat. Cæterum cohors quædam Corinthiorum sinistro suorum cornu suppetias ferens, dextrum Athenien sium in fugam uertit, & ad mare persecuta est. Hanc rursus Athenienses atq; Carystij à nauibus fugant. Reliquus autem exercitus continenter utrinq; dimicabat, præcipue dextrum Corinthiorū cornu, in quo stans Lycophron sinistro Athenien sium resistebat. Suspicabantur enim eos Solygiam castellum tentaturos: ita diu neutri cedentes alteris obnixi perstabāt. Tandem Corinthij ab equitatu qui Athenien sibus aderat (ipsi eē equos non habebāt) in fugam uersi sunt, & in collem se recipientes, depositisq; armis nō amplius descendentes quieuēre. In hac fuga plurimi eorū in dextro cornu interière, in ijs Lycophron dux. Reliqua exercitus pars neque hoste uehementer insequente, neque effusa fuga, postquam superata est, ad altiora succendens loco se tutabatur. Athenienses ubi iam nihil lacessuntur, hostium cadauera spoliant, suorum tollunt, trophæum continuo statuunt. Porro dimidiæ parti Corinthiorum quæ in Cenchrea subsederat custos, ne hostis in Crommyonem nauigaret, non erat apertum sub Oneo monte spectaculum pugnæ, sed puluis. Quo uiso ac re cognita, confestim auxilio uenit. Veniunt item auxilio ex urbe Corinthij senes, ubi quod gereretur sensēre. Quos uniuersos conspicati Athenienses in se tendentes, rati inuadi se à uicinis circa Peloponnen sibus, propere ad naues recessēre, habentes spolia & suorum cadauera, præterquam duorum, qui cum reperiri nequissent, reliquerunt. atque conscensis nauibus ad circuniectas insulas transfretarunt. Vnde misso caduceatore quos reliquerant mortuos è fœdere receperunt. Interfecti autem sunt Corinthiorum in prima pugna ducenti duodecim, Athenien sium paulò minus quinquaginta. Profecti ex insulis cum in Crommyonem (qui est agri Corinthij) centum & uiginti stadijs ab urbe distantem, eodem die uenissent Athenienses, ingressi regionem populati sunt, noctemq; immorati. Postero die nauigantes primum in Epidaurum agrum, nonnihilq; egressi, in Methonem ueniunt, quæ inter Epidaurum ac Troezenem sita est. Isthmúmque Cherronesi ubi Methone est, capiunt, muro circundant, impositóque præsidio (quod longo postea tempore in agro Troezenio, &

Octuaginta in græco.

Rhitum. Solygius. Solygai.

Cenchrea. Crommyon.

Lycophron.

Carystij.

Oneus.

Numerus occisorum.

Methone. Vide Strab. li. octauo q̄ hunc locū annotauit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Halienſi,& Epidaurio latrocinia exercuit: domum redierunt. Per idem tempus quo hæc geſta ſunt,Eurymedon ac Sophocles cum claſſe Athenienſium è Pylo in Siciliam proficiſcentes cum ueniſſent in Corcyram,prodierũt in aciem additis ſibi ijs,qui oppidum incolebant,aduerſus eos Corcyrenſes q̃ mõte inſeſſo Iſtone poſt ſeditionẽ tranſeuntes regionẽ ſuæ ditionis fecerant,uehementerq̃ uexabant. Iſti adorti munitiones expugnant,illi fugam agmine uno intendẽtes in locum quendam editiorem,pacti cũ hoſtibus ſunt,ut auxiliares quidem traderent,de ſe uero poſt tradita arma, Athenienſi populo cognoſci permitterent. Ita eos in inſulam Ptychiam data fide duces tranſportarant aſſeruandos, donec Athenas mittantur: ita tamen ut ſi quis fugiens deprehẽſus ſit,pro ſoluta ſit omnibus fides. Verũ primores populi Corcyrenſes uerentes ne Athenienſes illuc profectos,iſtos non morte affcierẽt,huiuſcemodi rem machinantur: Submittunt ad quoſdam qui apud Ptychiam erant aliquot amicorum,ut eos ſubornẽt,docentes optimũ factu eſſe,ut primo quoq̃ tẽpore illinc fugam capeſſant,nauigio aliquo præparato: traditurosenim duces Athenienſium ipſos populo Corcyrenſi. Vbi perſuaſi nauigium machinati,profecti,intercepti ſunt,pactio ſoluta eſt,traditiq̃ uniuerſi populo Corcyrenſi. Aſſenſerunt huic commento in primis Athenienſium duces, quo plus occaſionis ad fugam,ac minus timoris ad comminiſcendũ eſſet,præ ſe ferentes, qm̃ in Siciliam nauigarẽt,nolle illos uiros in aliorum poteſtatem uenire, ſed præmij̃ loco in iſtorum,à quibus ipſi acciti eſſent. Hos cum accepiſſent Corcyrenſes intra grãde ædificium cohibuerunt. Productos dehinc uicenos gemino armatorum ordine utrinq̃ ſtipatos,atq̃ inter ſe colligatos deducebant. Pungentibus percutientibusq̃ qui circà inſtructi ibant,ſiquidem inimicum ſuum quis aſpexiſſet,ac lictoribus eos qui tardius incederent prætereundo urgentibus. Atq̃ hunc in modum eductos trucidarunt ad ſexaginta,ignaris rei ijs,qui in ædificio ſuperant, quippe opinantibus ſocios aliò traduci. Vt autem reſcierunt à quodam edocti,tunc inuocare Athenienſes ac iubere ut ſe,ſi uoluntas eorum ferret,ipſi occiderẽt: negare ſe aut exituros,aut aliquem introire, quoad poſſent,permiſſuros. Corcyrenſes uero ne ipſi quidem uim afferendam foribus exiſtimauerunt,ſed conſcenſo ædificij̃ tecto reuulſoq̃ lacunari tegulis ſagittisq̃ infra poſitos petebant. Illi ut poterant ſe protegebant, ipſorumq̃ multi mortem ſibi conſciſcebant,partim ſagittas ab hoſte miſſas iugulis imprimentes, partim cubilium ſuorum q illic inerant funibus,partim reſtibus quas fecerant ex ueſtibus ſtrangulantes. Omni denicq̃ ratione plerunq̃ noctis (nox enim interuenit) tum ſibi manus inferentes,tum à ſuperne feriẽtibus abſumpti ſunt. Quos orta luce Corcyrenſes in plauſtra aceruatim cõiectos extra urbem portarunt,eorumq̃ uxores quæcũq̃ intra ædificium captæ ſunt,in ſeruitutem redigerunt. Tali morte Corcyrenſes qui mõtem inſederant à populo ſunt affecti: atq̃ ſeditio,quæ multa extiterat,hunc finem habuit,quatenus ad hoc bellum pertinet. Neque enim de alijs quicquam iam reliquum erat ſuſpicione dignum. Athenienſes in Siciliam quò primum inſtituerant profecti,adiunctis illinc ſocijs bellum gerebant. Extremaq̃ æſtate,qui apud Naupactum erant Athenienſes,atq̃ Acarnanes cũ exercitu eũtes Anactorium Corinthiorum oppidum,in ore ſinus Ambracij̃ ſitum, per proditionem ceperunt,idq̃ eiectis undique Corinthijs Acarnanes ipſi tenuerunt: atq̃ æſtas exit. Ineunte hyeme Ariſtides Archippi unus è ducibus claſſis ad ſocios ob pecuniam cogendam miſſus,apud Eionem,quæ eſt ſuper Strymonem, cepit Artapher-nem uirum Perſam ab rege miſſum Lacedæmona. Quo Athenienſes perducto,epiſtolas legerunt ex Aſſyrijs literis traductas: quarum cum alia multa ſcriberentur ad Lacedæmonios,ſumma hæc erat: Neſcire ſe quid Lacedæmonij̃ uellent: nam cum multi legati uenirent, nullum eadem dicere, ſi uellent aperte loqui per hunc Perſam, ad ſe mitterent Artaphernem. Poſtea Athenienſes unà cũ legatis triremi dimiſerunt Epheſum. Vbi cum accepiſſent Artaxerxem Xerxis filium proxime exceſſiſſe de uita, per id enim tempus deceſſerat, domum redière.

Eurymedon. Sophocles dux Athenienſ. Iſthone mons. Ptychia inſula. Crudele Corcyrenſium facinus. Corcyrenſium ſeditionis finis. Artſtides. Eione. Artaphernes. Literæ Perſæ ad Lacedæmonios. Artaxerxes. Nouus murus Chij.

Eadem hyeme Chij̃ nouum murum Athenienſium iuſſu demoliti ſunt,ſuſpicantium ipſos nouis rebus ſtudere,etſi fidem fecerant,& quoad poterant,ſatisdabant ſe nihil aduerſus illos noui cogitaturos: & hyems exijt,ſeptimusq̃ annus huius belli quod

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Thucydides conſcripſit. Initio ſtatim inſequentis æſtatis circa nouilunium, ſol ex parte defecit, eodemq; menſe extitit terræmotus, & Mitylenæi aliiq; Lesbij exules permulti in continentem profecti, coacta illinc manu & auxilijs ex Peloponneſo mercede conductis Rhetium occupãt: & acceptis duobus Phocaicoꝝ ſtaterum millibus rurſus reddiderunt prorſus illæſum. Mox ad Antandrum tranſeuntes, urbem interueniente ꝓditione capiunt, quorum propoſitum erat cum alias ciuitates, quæ Actææ uocantur, quasq; prius incolentibus Mitylenæis Atheniẽſes tenebant in libertatem uindicandi, tum uero Antandrum: & cum ea potiti eſſent, quippe in qua erat magna opportunitas faciendaꝝ nauiũ ob materiam, & illinc, & ex Ida ſuprapoſita, atque ob alium apparatũ, facili illinc trãſitu infeſtandi Lesbũ adeo uicinã, & occupandi Aeolicos uicos in continenti. Et hi quidẽ hæc facere cõſtituerant. Eadem uero æſtate Atheniẽſes cum nauibus LX. duo millia armatoꝝ & aliquot equites, ducentes ex ſocijs Mileſios & alios nonnullos, duce Nicia Nicerati Nicoſtrato Diotrepis & Autocle Tolmæi filio, bellũ intulerũt Cytheris, quæ eſt inſula Laconicæ appoſita oræ Maleam uerſus quæ Lacedæmonijs circumiectis habitatur: & ad quam magiſtratus ad ius dicendũ quotãnis ex Sparta tranſibat, armatumq; præſidium ſemper mittebatur, & eius ingens à Lacedæmonijs cura gerebatur. Quoniam ipſis erat ex Aegypto & Lybia nauigioꝝ receptus, & minus latrocinia à mari, qua tantum poterat parte graſſari, Laconicam oram uexabant, utpote totam Siculo ac Cretico pelago obnoxiam. Cũ igitur appuliſſent Atheniẽſes cũ exercitu denũm nauiũ & duũm milliũ Mileſioꝝ, urbẽ maritimam capiunt nomine Scandeam. Reliquo cum exercitu abeuntes ab inſula in loca Maleam ſpectantia, tẽdunt ad maritimum oppidum Cytherioꝝ, oppidanosq; reperiunt omnes ſub armis ſtantes. Commiſſa pugna Cytherij cum pauliſper ſuſtinuiſſent terga dantes ad urbẽ ſuperiorẽ refugiunt. Poſtea cum Nicia atq; collegis tranſegerunt, ut ſeſe Athenienſibus permitterẽt citra tñ mortẽ. Fuerãt autẽ prius habiti ſermões inter Niciã & quoſdã Cytherioꝝ, quo feſtinantius aptiusq; quæ ad cõuentionem & impreſentiaꝝ & in poſteꝝ ptinebant cõfecta ſunt. Siquidem Athenienſes Cytherios trãſtulerunt, tum qa Lacedæmonij erant, tum quia eoꝝ inſula adeo eſt Laconicæ oræ obiecta. Poſt cõuentionem Athenienſes accepta Scandea oppido ſub portum ſito, & Cytheris impoſito pſidio, nauigarunt in Aſinam, in Helos, & in plurima ad mare loca: in qbus egreſſi in terrã cõfidentes ubicunq; oppertunum erat terram populabantur circiter ſeptem dies. Lacedæmonij cernentes ab Athenienſibus teneri Cythera, cum expectarent ſuam quoq; terrã ſimiliter inuaſuꝝ iri, nusq; illi qdem cum multis copijs putarunt occurrendum, ſed per regionem eas diſtribuendas, put qſq; locus pſidium poſtulabat. Alia quinetiã cuſtodiebãt, timentes ne qũ ſibi nouæ ſeditionis oriret, cũ & in inſula inopinata & ingens calamitas accepta eſſet, & Pylus ac Cythera amiſſa, bellumq; ipſos undiq; circunſtaret repentinũ & improuiſum, adeo ut ꝑter conſuetudinẽ equites CCCC. ac ſagittarios cõpararent, & ad militandũ ſi qñ aliãs, tum maxime ſegnes redderent, cõtrahentes hæc in ſpecie apparatus, quẽ habebãt ad nauale certamẽ, idq; cõtra Atheniẽſes, q quoties aliquid nõ aggrediebant, ideo nõ aggrediebant, q ſibi id effecturi nõ uidebantur. Præterea fortuita multa quæ ipſis ꝑter rationẽ acciderant, ſummũ metũ incutiebant, ne qñ calamitas aliqua rurſus, qualis ad Pylũ eis cõtingeret. Ea ꝓpter erãt ad pugnandum timidiores, exiſtimantes qcquid molirent, id infauſtũ fore, decepti opiniõe q inſoliti antehac fuerant aduerſæ fortunæ, Athenienſibus autẽ orã maritimã uaſtantibus ipſi plerunq; quieti erant, ut aduerſus ſingula pſidia illis deſcendendum eſſet, cẽſentes, & numero eos & in ea re inferiores futuros. Vna aũt cohors, quæ præſidio erat Corcyræ & Aphrodiſiæ, turbam leuis armaturæ palatã repẽte aggreſſa terrefecit, ſed excepta à graui armatura rurſus ſe recepit amiſſis aliquot ſuorũ atq; armis. Atheniẽſes erecto trophæo in Cythera abierunt, atq; inde in Epidaurum Limeram: mox uaſtata ſoli parte in Thyream terræ quã uocant Cynuriam agrum Argium atq; Laconicum diſterminantis, quam Lacedæmonij colentes Aeginetis patria eiectis incolendã dederant, tum ob liberalitatem qua in ipſos uſi illi fuerãt, & terræmotus tempore reſtitutis mancipijs, tum q Athenienſibus ſubditi, tamen pro eis aſſidue ſenſerãt. Aduentantibus igit cum claſſe Athenienſibus

8. Anni initiũ. Eclipſis ſolis.

Antandros capitur. Actææ.

Cytherioꝝ magiſtratus.

Scandea.

Aſina. Helos.

Limera. Thyrea. Cynuria.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Aeginetæ relicto, quem ad mare extruxerant, muro ad superiorẽ quam incolebant urbem refugerunt, decem ferè à mari stadia distantẽ: cumq; eis una cohors Lacedæmoniorum, data ad præsidium loci, quæ extruendo muro socia fuerat, tamẽ muros ingredi noluit, ne p̃cantibus quidẽ Aeginetis, rata periculosum sibi fore muris includi: sed cũ impares se ad pugnam existimarent, nacti loca editiora quieuerunt. Interea Athenienses terrã tenẽtes admotis omnibus copijs Thyream capiũt, diripiunt, incendũt, Athenasq; redeunt, Aeginetas quicunq; in certamine non occubuerant & Tantalũ portãtes Patroclis filium, qui apud illos fuerat, pro Lacedæmonijs dux. Viuus eñ cũ uulneratus esset, captus est. Aliquod etiam ex Cytheris qui tutelæ gratia uisi sunt transferendi, & hos quidẽ ex Cytheteis censuerunt Athenienses in insulas transcribẽdos, alios qui illic relinquerentur tributũ quaterna talẽta penderẽt, Aeginetas uero propter perpetuã simultatẽ omnes quicunq; capti essent necandos. Tantalũ aũt supra cæteros Lacedæmonios apud insulam captos alligandũ. Eadẽ æstate in Sicilíam inter Camarineos atq; Geloos inducíæ primũ initæ sunt. Mox cæteri Siculi legatis singularũ ciuitatum ad Gelam coactis, inter se tractabãt, si quo pacto reconciliarent. Et cũ multæ ultro citroq; sententiæ dicerentur dissentientium, & prout quisq; se læsum iri arbitrabatur expostulantium, Hermocrates Hermonis filius Syracusanus, qui præcipue eos ad commune bonum hortabatur, huiusce modi habuit orationem:

Aeginetæ Athenienses fugiunt, Thyrea capitur. Tantalus.

Oratio Hermocratis ad Sicilienses.

Hermocrates.

NOn ex ea ciuitate uiri Sicilienses quæ aut minima sit, aut maxime bello laboret, ego ortus uerba facturus sum. Sed ut aperiam, quæ mihi sententia optima uideat in cõmune totius Siciliæ bonũ: Atqui quàm sit tristis res gerere bellũ, & uniuersa quæ in eo solent contingere, quisnam longa apud scientes oratiõe exequatur? Nemo enim aut rex imperitia ad hoc agendũ compellitur, aut ab hoc agendo si quid amplius adipisci sperat, terrore coercetur. Vsu tamen uenit, ut his maiora uideãtur lucra fore, quàm difficultates. Illi enim malint subire pericula, quàm uel aliquam iacturam in p̃sentia facere. Quod si hæc neutri ipsa, nisi tẽporis beneficio, facere queũt, nimirũ exhortatio de reconciliatione conducit, id quod nobis hoc tẽpore si acquiescimus, in primis operæ precium erit. Nanq; antea, quàm ut suis quisq; rebus bene consuleret, bellum suscepimus, ut nunc inuicem altercantes tentemus in pristinam redire gratiam rursum reuersuri ad bellum, nisi suũ ius cuiq; reddatur. Et enim nosse uos oportet, nõ de priuatismodo rebus si sapimus coactum esse conciliũ, sed nũquid etiam uniuersam Siciliam ab insidiantibus, ut ego arbitror, Athenienſibus possimus eximere, atq; huius rei existimare ipsos Atheniẽses uel magis quã uerba mea pacis sequestros esse necessarios, qui maximũ inter omnes Græcos exercitum ad obseruanda delicta nostra p̃sto sunt cũ paucis nauibus, res quidẽ nomine societatis legitima, sed natura hostilis, q̃ppe cũ ad emolumentũ suũ intenti sint. Nam si bellũ elegerimus, & hos uiros accersierimus, qui etiam non accersentibus bellũ inferunt, ubi nos mutuo uexauerimus domesticis sumptibus, cũ p̃fectu imperij istorũ, credibile est eos aliquando cũ maiori classe uẽturos, ac nostra oĩa & quos affectos cognoscent in suam potestatẽ redigere conaturos. Et certe, si sapimus, satius est unicuiq; aliena inuadendo, q̃ ea quæ possidet destruẽdo socios accire, ac periculosa suscipere existimantem seditiones maxime pernicíosas esse ciuitatibus, atq; Siciliæ, q̃ nobis incolentibus uniuersis, tendunt insidiæ dum nostræ ciuitates alia cũ alia cõtendunt. Quæ nos animaduertentes debemus, priuatus cum priuato, & ciuitas cum ciuitate redire in gratiã, cõmuniter dare operã, ut omnẽ Siciliam liberemus, nec in mentẽ uenire cuipiam oportet nostrates quidẽ Dores Atheniẽsibus esse hostes, Chalcidenses aũt ppter Ionum cognationẽ fideles. Neq; enim Atheniẽses inferunt bellum gẽtibus nostris partium odio, sed fortunarũ auiditate, quas cũcti in Sicilia possidemus, id quod in partibus Chalcidẽsium declararunt ab illis acciti. Nã à q̃bus nunc̃ ex fœdere societatis adiuti fuerant, ijs ipsi libentius ius confœderationis p̃stiterunt. Et Atheniẽsibus q̃dem hæc p̃spicientibus ac proficere uolentibus nimirũ ueniã do, nec imperium affectantes uitupero, sed p̃niores ad imperata facienda. Humana nanq; ingenij natura cõparatũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

eſt,ut ſubmittens ſe prædis caueat ab inuadente. Nec quiſquis noſtrum cognoſcit,niſi probe proſpiciat, atq; hoc antiquiſſimum iudicet, communem motum eſſe communem omniũ ſalutem, fallitur. Hoc metu ſi inuicem conueniamus, q̃ primum liberabimur. Neq; em̃ ex ſua nos terra Atheniẽſes inuadunt,ſed ex eorum à quibus acciti ſunt. Atq; ita nõ bellum bello,ſed diſcordia pace ſedabit̃ nullo negocio. Et qui accerſiti uenerunt honeſte,iniuſſi iure optimo abibunt,infecta re. Et hoc quidẽ quantũ ad Athenienſes attinet bene cõſulentibus bonũ eſſe comperietur. Pacem uero quam cuncti optimam eſſe confitent̃,quonammodo nõ oporteat inter nos fieri? Nunquid exiſtimatis ſi cui boni quid adeſt, aut ſi cui quid è contrario eſt nõ potiorem ei quietẽ eſſe q̃ bellum? ut ab armis diſcedentes utrinq; noſtra per quietem cõſeruemus, fruamurq; per pacem ſine periculo honoribus, dignitatibus, aliiſq; quæcunq; quis oratione longa exequatur, quemadmodũ è contrario de incõmodis belli. Quæ uos conſiderantes debetis non uerba mea pro nihilo habere,ſed ſuam potius quiſq; ſalutem ex iſs prouidere. Et ſi quis arbitrabitur ſe aut iure,aut iniuria aliq̃d utiq; effecturum,ne ſpe fruſtrante grauiter labatur,cũ ſciat pleriſq; contigiſſe,iam ut cũ uel ad ulciſcẽdas iniurias, uel ſolicitante ſpe, utiq; freti aliqua potentia ad ampliandas facultates tẽdunt, neutri quod uellẽt effecerint,ſed è contrario,hi ſalutem,illi res ſuas amiſerint. Vltio em̃ non quia iniuſte cupiam fit,protinus iuſtam proſperitatem nanciſcitur. Neq; uires ſtabilis res eſt,quia bene ſperetur,& plerunq; futuri temeritas prævalet: quæ cum ſit omnium rerum fallaciſſima,tamen utiliſſima uidere. At cum tantundẽ timoris adeſt, circunſpectu alius alium inuadimus: Ita nunc nos futuri quod obſcurum inexploratum eſt,tum Athenienſium, qui formidoloſi iam aſſunt,metu,quod ſupeſt exiſtimemus,quæ quiſq; noſtrũ ſe acturum arbitrabatur, ea prorſus prohiberi hiſce impedimentis, & hoſtẽ huic regioni imminentem miſſum faciamus, & ante omnia ipſi inter nos æternũ fœdus ineamus: Sin minus,certe in longiſſimum tempus inducijs factis, priuatas in aliud tempus diſcordias differamus,ſcientes in ſumma,ſi mihi aſſenſum ſit,ſuam cuiq; futuram liberam ciuitatem,unde habeamus arbitrium bene maléue agendi,pro merito ac iure uicem reddendi. Sí aſſenſum mihi non ſit,& alios audiamus, non de ulciſcendo nobis aliquores erit: ſed ſi ad uotum proſpere cedet,neceſſario efficiemur amici quidem iſs, qui maxime hoſtes: aduerſarijq; uero iſs, quibus nos eſſe non conuenit. Et ego quemadmodũ initio dixi,ex ea ciuitate cum ſim,quæ & maxima eſt,& bellum magis infert quàm repellit, hortor ut in poſterum proſpicientes inter nos conueniamus, néve ſic aduerſarios mulctemus,ut nos ipſos uehementius lædamus, néve cõtentionis inſania arbitremur dominos eſſe nos & proprij conſilij, & cuius nequaquam dominamur fortunæ: ſed quatenus par eſt, aut nos aut alios iure ſuperari, eatenus nobis per nos faciendum,non ab hoſtibus patiẽdum. Neq; enim deforme eſt Dorem aliquem à Dore,aut Chalcidenſem à ſuo gentili ſuperari, cum omnes inuicem confines ſimus, & incolæ unius terræ eiuſdemq; inſulæ,& idem ſortiti nomen Sicilienſes,quí quidem bellum geremus (ut opinor) quando conueniet,& rurſus in mutuam redibimus gratiam,habito communi colloquio. Alienigenas autem hucuenientes,ſi ſapimus,ſemper coniuncti propulſabimus,etiam ſi qbus ſeparatim uis afferatur uniuerſi periclitamur. Nec ſocios unq̃ poſthac accerſamus,neq; reconciliatores. Quod facientes Siciliam & in præſentiarũ & duobus bonis nõ fraudabimus,ut eam ab Athenienſibus inteſtinoq; bello liberemus,& in poſterum per nos liberam poſſidebimus, aliorum quoq; inſidiis minus obnoxiam.

Talia locuto Hermocrate perſuaſi Sicilienſes inter ſe in hanc ſententiam conuenerunt,ut ab armis diſcederetur,obtinentibus quibuſq; quæ obtinerent,modo foret Morgantina Camerinorum certam Syracuſanis pecuniam reddentium. Socii uero Athenienſium accitis illorum primoribus aiunt fœdera, quæ ineunda eſſent fore cum eis communia,iſs probantibus pacificati ſunt. Poſt quod Athenienſium naues è Sicilia deceſſerunt. Earum duces domum reuerſos ciuitas mulctauit, exilio quidẽ duos, Pythodorum & Sophoclem,pecunia uero tertium,Eurymedontem quaſi penes eos fuiſſet Siciliam ſubigere, uerum perſuaſi muneribus abſceſſiſſent. Adeo freti præſenti proſperitate,dignum ducebant,ut nihil ſibi obſiſteret,utq; difficilima peræque atq; facilia,&

Morgantina.

Pythodorus. Sophocles. Eurymedon.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

siue magnis copijs siue exiguis possint efficere. Cuius rei causa erat quæ animos ad spe randum subministrabat, multiplex præter rationem felicitas. Eadem æstate Megarenses tum bello Atheniensium bis quotannis in agrum ipsorum cum omnibus copijs ingredientium, tum à suis exulibus, qui per seditionem multitudinis exacti assiduis latrocinijs grassabantur, affecti, in colloquium uenerunt, tanquam oporteret recipi exules, ne per utroscp ciuitas perderetur. Id mussari intelligentes eorum qui extra erant amici, postulare & ipsi quàm antea apertius, ut huiusmodi colloquium haberetur. Intelligentes quocp primores ciuitatis plebem tolerandis malis parem non fore, timore adacti in colloquium cum Atheniensium ducibus Hippocrate Ariphronis & Demosthene Alcisthenis filio ueniunt, uolentes dedere ciuitatem, existimantescp sic minus sibi periculosum quàm si ab ipsis eiecti reuerterentur. Conuentum est primum, ut Athenienses demolirentur muros amplos octo ferme stadiorum ab urbe ad Nisæam eorum portum, ne ex Nisæa succurrerent Peloponnenses, qui soli illic ob eius urbis tutelam præsidium habebant. deinde tentarent ut arx in edito sita traderetur, res futura concessu facilis. Illo concesso, ubi ab operibus atcp à colloquio ad res præparandas utrinque itum est, Athenienses noctu ad Minoam Megarensium insulam profecti cum sexcentis armatis, duce Hippocrate ad fossam consederunt, unde lateres ad extruendos muros non ita illinc longe faciebant: Platæensibus leuiter armatis alijscp incolis cum Demosthene altero duce, apud templũ Martis, quod propius adest, ad insidias collocatis, nemine sentiente, præter eos quibus curæ fuit ea nocte sentire. Et cum aduentaret dilu culum Megarenses qui proditionem moliebantur, iampridem commenti apertionem portarũ, huiuscemodi rem fecerunt: Soliti erant noctu ueluti latrones persuaso suo magistratu actuarium nauigium caro impositum, per fossam ad mare traducere, ac nauigare, & rursus ante lucẽ id per portas carro in muros introferre, ut sua Atheniensibus ex Minoa insula foret occulta custodia, cum nullo omnino in portu nauigium esset. Et cum ad portas iam erat currus, cum illæ ex more tanquam ad recipiendam nauiculam sunt apertæ, Atheniensis hoc uiso (ex composito enim factum erat) ex insidijs procurrunt, uolentes priusquam iterum clauderentur portas occupare, atque irrupere dum adhuc currus in illis est impedimento ne occludantur: & cum ipsis pariter qui rerum erant socij. Megarẽses custodes apud ipsas portas trucidant, & omnium primi, qui circa Demosthenem erant Platæenses, ac circum habitantes irrumpunt: quocp loci nunc trophæum uisitur, confestimcp intra urbem eos Peloponnenses, qui ueniebant auxilio (senserunt enim qui in proximo agebant Peloponnenses) congressi superant, & super uenientes Atheniensium graui armaturæ tutas portas præstabant. Illi ut quiscp intrabat tendere ad murum Peloponnensium præsidiariorum. A principio resistentes pauci uim arcere, nonnulli occumbere, plericp in fugam se dare, timentes ingruentem nocte hostem: & cum illic pugnarent Megarenses proditores, ab omnibus se Megarensibus proditos esse existimantes. Contigit enim ut præco Atheniensium suopte consilio denunciaret, quisquis uult Megarensium ad Athenienses transeat armis depositis. Quod ubi Peloponnenses audierunt reuera putantes ab utriscp se oppugnari non amplius restiterunt, sed in Nisæam fugam intenderũt. Et prima aurora iam muris captis ac tumultuabantibus intra urbem Megarensibus ijs, qui fauerant Atheniẽsibus una cũ alijs, conscia rei multitudine dicere portas aperiri oportere, & in pugnam exire, uidelicet cõuenerat ut apertis portis Athenienses irrumperent ipsi, neue læderentur, internoscendi oleo essent inuncti. Potior tamen eis extitit, quàm ex apertione portarum tutela. Siquidem quatuor millia peditum grauis armaturæ & sexcenti equites Atheniensium noctu itinere facto ab Eleusine ex composito aderant. Et cum illi inuncti iam ad portas essent, unus ex conscijs insidias ijs, qui insci erant exponit. Isti conspiratione facta frequentes ueniunt, negantcp prodire oportere. Necp enim se antea hoc cum ualidiores essent ausos fuisse, neque in apertum discrimen ciuitatem esse deducendam: si quis uero non pareat, ipsius pugnam fore, dissimulantes se scire quid faciendum foret, sed tanquam ad consultandum quod optimum esset se roborarent: & insuper ad custodiendas portas pmanebant, adeo non licuit insidiatoribus cogitata perpetrare, Anim-

Megarensium & Athe. pacta.

Hippocrates.

Minoa insula.

Megarensium commentum.

Peloponnenses fugiunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Athenienſium conſultatio.

aduertentes autem Athenienſiũ duces rei impedimentum interceſſiſſe, nec ſe ſatis ualidos futuros ad urbẽ expugnandam, protinus Niſæam muro concludunt, arbitrantes ſi prius eam quàm aliquid ſuccurreret, cepiſſent, fore ut ocyus Megara in deditionẽ ueniret. Et cum ex Athenis ꝓpere adueniſſent, ferrum, tectores, aliaq; neceſſaria, murum extruxerunt ab eo quem ipſi tenebant ſumpto initio Megarenſes uerſus, ab illo utrinq; ad mare Niſææ, utentes muris & foſſa, tum lapidibus atq; lateribus ex ſuburbanis, tũ arboribus quas cædebant, aliaq; materia, & ſicubi quid deerat, locum clatris munientes, exercitu muros ac foſſam deſtruente. Quin hæ ipſe domus ſuburbanæ, acceptis pinnis, erant pro caſtellis. In quod opus totus dies inſumptus eſt, & ſequens uſq; ad ueſperum in id quod reſtabat ad perficiendum. Vnde metu perculſi qui in Niſæa erant, tum frumenti inopia, quo ex arce quæ ſuperior eſt deuecto, in diem uiuebant, tum deſperatione celeris Peloponnenſium auxilij, tum quod Megarẽſes hoſtes eſſe ſuſpicabantur,

Niſæorum deditio.

depacti ſunt cum Athenienſibus, ut traditis armis certa ſinguli pecunia dimitterẽtur. Athenienſes autem liceret in Lacedæmonios eorumq; ducem, & ſi quis alius intus eſſet, libero uti arbitrio. Ita pactione facta abierunt illi, & Athenienſes longis muris ab urbe Megarenſi interciſis, ac Niſæa accepta, ad alia ſe inſtruebant. Per hæc tempora

Braſidas.

Braſidas Lacedæmonius Telidis filius circa Sicyonem & Corinthum agens ad comparandum in Thraciam exercitum, ut accepit de expugnatione murorum, timens Peloponnenſibus, qui intra Niſæam erant, néue caperentur Megara, mittit ad Bœotios, iubens propere eos cum omni exercitu præſto ſibi eſſe ad Tripodiſcum, qui eſt uicus agri hoc nomen, ſitus ſub monte Gerania. Eò ipſi uenit cum grauis armaturæ Corinthiorum duobus millibus ac ſeptingentis, Phliaſiorum quadringentis, Sicyoniorum ſex-

Tripodiſcus. Gerania mons.

centis, præter eos quos iam ipſe coegerat, credens Niſeæ nondum expugnatæ ſe latorum auxilia. Vbi rem accepit (noctu enim ad Tripodiſcum peruenit) egreſſus ante q̃ hoſti auditus eſſet, cum delecta trecentorum manu, acceſſit ad urbem Megarenſium, ignaris Athenienſibus, qui ad mare agebant, Niſæam tentaturus uerbo quidem, ſed re quoq; ſi poſſet, quodq; præcipuum erat, urbem Megarẽſium ſi intraſſet muniturus. Poſcit autem ut ſe reciperent, quod diceret in ſpe eſſe Niſæam capiendi. Verum utraq; Megarenſium factio uerita, altera quidem ne illos reductis exulibus expelleret, altera uero ne hoc timore populus in eam impetum faceret, & ſecum ipſa dimicans ciuitas, ab inſidiantibus è propinquo Athenienſibus perderetur, nõ recipiendum putauit, ſed ſibi quieſcentibus euentum expectandum. Sperabant enim utrinque fore, ut inter Athenienſes & eos qui auxilio uenerant, prælium committeretur, atq; ita tutius ipſi, ut quiſq; cum illis ſenſiſſet, adiutores accederẽt. Braſidas ubi non perſuadet, retro ad alium redijt exercitum, ac primo ſtatim diluculo Bœotij affuerunt, in animo habẽtes, prius quàm ad ipſos Braſidas mitteret, ad ſuccurrendum in Megara ire, tanquam non alieno ab ipſis periculo. Et cum iam in agro Platæenſi cum omni exercitu forent, aduentu nuncij animatiores multò effecti, duobus millibus ac ducentis armatis, equitibusq; ſexcentis ad Braſidam miſſis, cum maiori ipſi exercitus parte redierunt. Cum autem iam afforent omnes copiæ armatorum, non minus ſex millium, & Athenienſes in acie circa Niſæam & mare inſtructi eſſent, & leuis eorũ armatura per campos palata, hanc ex improuiſo Bœotiorum equitatus in eam impetu dato, in fugam uertit ad mare uerſus: quippe priuſquam alicunde Megarenſibus ſubueniretur, inuaſerat: cum quo in occurſum progreſſi Athenienſes ad manus uenêre, ac diu equeſtre prælium fuit. In quo utriq; non inferiores ſe extitiſſe exiſtimarunt. Siquidem præfectum equitũ & aliquot alios ad ipſam Niſæam profectos interemerunt ſpoliaruntq;: & cum cadauera, quibus potiti erant, illis ex fœdere reddidiſſent, trophæum ſtatuerunt. Verum in omni pugna cum neutri acrius uſqueadeo inſtarent, diremptí ſunt, Bœotij ad ſuos, Athenienſes ad Niſæam ſe recipientes. Secundum hæc Braſidas cum exercitu propius mare atq; urbem Megaram progreſſus, occupato idoneo loco inſtructa acie quieſcebat, ratus

Braſidæ conſultatio.

& Athenienſes ſe inuaſuros, & Megarenſes ad ſpectaculum ſtare, utrorum ſit futura uictoria, & ſecum bene utrocunq; modo agi, ut neq; ipſi priores laceſſerent illos, periculumq; pugnandi ultro adirent, & ubi palam eſſet eos eſſe paratos ad defenſionem, ibi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tanquam ſine puluere ceſſuram merito uictoriam. Itemq; quod ad Megarẽſes attinet, recte contingere: niſi eũ ueniſſe uiſi eſſent à Megarẽſibus, nequaquam ſe fortunam adituros, ſed haud dubie ueluti uictores ſe protinus urbe carituros. Nunc aũt hoc certe aſſecuturos, ut Atheniẽſibus pugnare uolentibus, ipſi ea obtineãt citra pugnam, quorum gratia ueniſſent, quod & contigit. Siquidẽ Megarenſes ubi Athenienſes egreſſi apud muros longos, inſtructa acie quieuerũt, idẽ & ipſi fecerunt. Quieſcebant aũt illi, quod eorũ duces cenſebãt, ſi à Lacedæmoniis nõ inuaderent, haudquaquã par eſſe diſcrimen ſuum & illorũ. Nam cum ipſis pleraq; ſucceſſiſſent, ſi priores prælium aduerſus plures inirent, aut uictores Megara capturos, aut uictos optimam copiarũ partem amiſſuros. Illos uero quorũ exercitus non ex una ciuitate, ſed ex ſingulari partibus conſtaret, cõſtaret haud ab re periculum facere uelle. Et ſatis manſum eſt, ubi ab alterutris nihil tentatur: ab Athenienſibus prius in Niſæam diſceſſum, tum à Peloponnenſibus eò unde proceſſerant. Ita Megarenſes exulum amici, tanquam Athenienſibus nolentibus iam certare, addito magis animo, portas aperiunt Braſidæ uelut uictori cum ciuitatum primoribus, & cum receptis in colloquium ueniunt, alterius factionis hominibus iam timore perculſis. Mox dilapſis in urbes ſuas ſociis, Braſidas Corinthum reuerſus, exercitum in Thraciam, quò antea cõſtituerat, cõparabat. Reuerſis quoq; Athenienſibus domũ, Megarenſes quicunq; participes maxime extiterant rerũ ad hos trahendarũ, uidentes ſe eſſe deprehenſos, continuo ex urbe ſe ſubduxerunt. Cæteri habito cum exulũ neceſſariis colloquio, eos qui apud Pegas agebant, reuocarunt, interpoſita fide cum maximo iureiurãdo nihil ſe iniuriarũ memores fore, ſed quæ optima eſſent ciuitati cõſulturos. Idem ubi magiſtratus effecti ſunt, dum arma recognoſcunt, diſpoſitis manipulis, deligunt ex inimicis qui p̃cipue ſtudioſi Athenienſium fuiſſe uidebantur, ad centum uiros, & hos adacto ad ferenda palam ſuffragia populo, tanq̃ eo damnatos interficiunt, ciuitatemq; ferè ad oligarchiam, id eſt, ad dominatum paucorũ redigunt. Atq; hic ſtatus ex ſeditione ſecutus, diu ſub pauciſſimis durauit. Eadem æſtate cũ Antandrus à Mitylenæis, quemadmodũ conſtituerant, munienda eſſet, ubi id eos moliri ſenſerunt Atheniẽſium duces, claſſes ad legendã pecuniã miſſæ: Demodocus & Ariſtides, q circa Helleſpontum agebãt: nam tertius eorũ Lamachus in Pontũ cum decẽ nauibus abierat, res momentoſa uiſa eſt eis, ne idem quod apud Anæa in Samo cõtingeret: ubi Samiorũ exules ſeſe cõmunientes, Peloponnenſibus gubernatores eis mittẽdo in rem nauticam adiumẽto erant, & eos q intra urbem eſſent, perturbabant: & qui excederẽt urbe receptabant. Ita coacta ex ſociis manu Antandrũ petunt, cõmiſſaq; cum iis qui ex Antandro p̃dierunt, pugna, itemq; locum recipiunt. Neq; ita poſt Lamachus, qui Pontũ intrauerat, cum fluuiũ Calecem, qui p agrum Heracleẽſem fluit, ſubiſſet, naues amiſit ſubita ui torrentiũ aquarũ ſuperne deuoluta. Ipſe cum exercitu itinere pedeſtri per Bithynos, Thraces, q trans mare in Aſia ſunt, Chalcedonẽ uenit in ore Põti ſitam Megarẽſium coloniã. Eademq; æſtate Demoſthenes Athenienſium dux cum nauibus XL. in Naupactum ſe cõtulit, ſtatim à diſceſſu ex agro Megarenſi. Nam & Hippocrates de rebus Bœotiis cum quibuſdã apud ciuitates uiris trãſegerat, cupientibus transferre ſtatum illum in popularem, ut Athenienſium, erat autore p̃cipuo Pitiodoro exule Thebano atq; hunc in modũ res p̃parauerunt. Conſtituerãt quidam per p̃ditionem tradere Siphas, oppidũ ſoli Theſpici in ſinu Criſſæo maritimũ, cum iam alij ex Orchomeno, quod quondã Minyeum, nunc Bœotiũ uocant, Chæroneam Orchomeni uectigalẽ dedituri eſſent, adiutoribus p̃cipue Orchomenijs exulib. qui ex Peloponneſo homines mercede conduxerant. Eſt aũt Chæronea in extremis Bœotiæ regione Phanotidis, in agro Phocẽſi, p̃miſcue habitantibus Phocenſiũ nonnullis. Eũuero oportebat Athenienſes Delium occupare Apollinis templũ, in Tanagræa Eubœam uerſus, & hec ipſa fieri condicta die, ne Bœotij in Deliũ frequentes opem ferrent, ſed de ſuis ipſorũ rebus ſoliciti quicq; ſatagerent. Etſi conatus recte ceſſiſſent, & Delium muro cluſiſſent, facile ſperabãt, & ſi non p̃tinus, tamen aliquid moliri rerum nouarũ apud reſpublicas Bœotiorum ſe loca hæc tenentibus, & regionẽ per latrocinia infeſtantibus: & cum ſingulis è propinquo receptus eſſet, nõ intra id loci rem conſtitutam; ſed tempore Athenienſes

Megarenſes exules reuocant.

Oligarchia.

Antandrus.

Demodocus.
Ariſtides.
Lamachus.

Anæa.

Calex fluu.
Bithymi.
Thraces.
Chalcedon.

Pitiodorus.

Siphæ oppidum.
Minyeum.

Chæronea.

Delium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad eos accedendo qui defeciſſent, Bœotijs non ſatis copiarum habentibus, per hæc ſibi uiam ad occaſiones munituros. Huiuſmodi igitur inſidiæ tendebantur: Hippocrates qui copias habebat, debebat ipſe quidem cum tempus afforet, eas ex urbe in Bœotios ducere, Demoſthenem tamen cum nauibus quadraginta ad Naupactũ præmittit, ut coacto ex illis locis exercitu Acarnanum cæterorumq; ſociorum, in Siphas nauigaret ad proditionem ſpectantes, cum oporteret, occurſurus. Et dies inter eos eſt cõſtituta, qua die hæc cõficí oporteret. Et Demoſthenes quidẽ habens tum Oeniades à cunctis Acarnanibus in ſocietatem Athenienſium adactos, tum ſocioꝝ auxilia quæ illinc undiq; euocauerat, profectus primum ad Salynthium & Agræas, admotis copijs, alia ſimulando
Salynthium. ſeſe præparabat, ut quando opus eſſet occurreret ad Siphas. Braſidas per hoc idem æſtatis tempus, cum mille & ſeptingentis armatis ad obeundas res Thraciæ pergens,
Heraclea. ubi peruenit Heracleam, quæ eſt in Trachine, præmittit in Pharſalũ ad neceſſarios ſuos nuncium, efflagitans ut ſeatq; exercitum deduceret. Qui cum ad eum in Melitiam
Pharſalus. Melitia. Panærus. Dorus. Hippolochidas. Torilaus. Strophacus. Niconidas. Achaiæ ueniſſent, Panærus, Dorus, Hippolochidas, Torilaus, & Strophacus Chalcidẽſium hoſpes, tunc ire contendit, deducentibus eum cum alijs Theſſalis, tum uero ex Lariſſa Niconida Perdiccæ filio eius neceſſario. Etenim Theſſaliam ſemper alioqui difficilem tranſitu, tum ſine duce tranſire non poterat utiq; cum armis, quia proxima quæq; ſuſpecta reddidiſſet, cum omnibus Græcis pariter niſi tranſitum exoraſſet, tum uero Athenienſibus, in quorum amorem perpetuo fuit propenſum Theſſalorum uulgus. Itaq; niſi Theſſali dominatu potius quàm æquitate legum (quod ipſorũ eſt propriũ) uterentur, nunquam Braſidas per tranſiſſet. Nanq; tunc ei ire pergenti cõtrariæ factionis Theſſali ad flumen Enipeus occurrunt, pergere prohibentes, quod dicerent iniuriEnipeus fluu. oſos eo eſſe, quia ſine publica autoritate tranſirent. At ij qui duces huius erant, negare ſe inuitis illis tranſituros: ſed cum celeriter ueniſſent, eſſentq; hoſpites, eſſe excipiendos. Ipſe quoq; Braſidas per Theſſalorum terram ſe ire, quorum amicus eſſet, & Athenienſibus ſuis hoſtibus, non eis arma inferre, nec ullas ſcire inter Theſſalum & Lacedæmonium eſſe inimicitias, quin uter alterius ſolo utatur, nunc illis inuitis progredi necuelle nec poſſe, orare tamen ne prohiberetur. His illi auditis abierunt. Braſidas autem hortatu ductorum antequam plures ad inhibendum iter coirent, nuſquam ſubſiſtens curſim perrexit; & eodem quo ex Melitia profectus eſt die, Pharſalum peruenit, & ad flu-
Apidanus. men Apidanum caſtra poſuit. Atq; illinc in Phaciũ, & inde in Peræbiam illincq; iam
Phacium. Peræbia. Theſſalis ductoribus digreſſis, Peræbi qui ditionis Theſſalorum ſunt ad Dion uſq; de
Dion oppidum duxerunt, oppidum ex imperio Perdiccæ, ſub Olympo ſitum Macedoniæ mõte, Theſ
Olympus. ſaliam uerſus. Hunc in modum Braſidas Theſſaliam tranſcurrens præuenit, priuſquã ſe quis ad inhibendum præpararet, & ad Perdiccam in regione Chalcidis ſe contulit. Siquidem ij qui in Thracia ab Athenienſibus defeceraut, atq; Perdiccas, ubi res Athenienſium ſecundæ eſſe cœpêre, metu copias ex Peloponneſo abduxerunt. Chalcidenſes quidem quod in ſe primum uenturos ſuſpicabantur Athenienſes, quodq; finitimæ eorum ciuitates, quæ non defecerant clam ſe communi conſilio præparabant. Perdiccas uero non ille quidem ex profeſſo hoſtis, ſed tamen & ipſe reformidans priſtinas cum
Arrhibæus rex. Athenienſibus diſcordias, præcipueq; Arrhibæum Lynceſtarum regem deiectum uolebat. Acceſſit ad facilius educendum ex Peloponneſo exercitum præſens infelicitas, Lacedæmoniorum quidem qui ſperabant Athenienſes cum cæteræ Peloponneſo, tũ uero ipſorum regioni imminentes hoc maxime modo auertere, ſi quid inuicem eis doleret, miſſo aduerſus eorum ſocios exercitu. præſertim cum parati eſſent, qui hunc exercitum alerent, quiq; ipſos in facienda ab Athenienſibus defectione accerſerent. Eo quidem magis, quod per cauſam hanc uolebant ſeruitia emittere, ne quid noui ea tempeſtate Pylo capta molirentur. Cum hoc feciſſent Lacedæmonij, illorum & iuuentutem & turbam reformidantes (ferè enim eis inter præcipuas curas fuit ſemper ſeruitiorum cuſtodia) præceperunt ut quicunq; inter hoſtes ſtrenuiſſimi ſibi uiderentur extitiſſe, ſecernerentur tanquam liberandi, ad explorandam illorum ſententiam, rati ut quiſq; primus dignum ſe libertate duceret, ita maxime inſidiaturum: Quorum cum ad duo millia diſcreti eſſent, & templa coronati circuiſſent, tanquam libertate donati,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

non ita multo post de luce subtracti sunt, neq; quo pacto quisq; perierit quisquam nouit. Et tunc libenter septingentos armatos ex ipsis cum Brasida dimiserunt. Nam cæteros hic mercede adductos ex Peloponneso eduxit. Eum autem & Lacedæmonij misserunt maximè cupidum eundi, & Chalcidenses præoptauerunt, uirum & in Sparta pro impigro ad omnia habitum: & postq; exijt, plurimi apud Lacedæmonios effectum. Etenim statim à principio iustum se, & temperantem erga ciuitates cum præbet, plurima loca ad eum defecerunt, nonnulla per proditionem sunt capta. Ex quo Lacedæmonijs euenit, ut efficerent quod uolebant, redditionem locorum ac receptionem, & in Peloponneso belli laxamentum. Quin etiam circa bellum, quod res Siculas insecutum est, Brasidæ uirtus atq; solertia eos qui uel experimento cognorant, uel ex auditu iudicabant Athenienſium ſocios præcipue cupidos Lacedæmoniorũ effecit. Nam cum primus illinc prodisset, uisusq;, esset circa omnia egregius, firmam spem reliquit, cæteros eiusmodi esse. Cum igit ad res Thraciæ uenisse Athenienses eum acceperunt, hostem denunciauêre, Perdiccam existimantes autorem aduentus illius esse, & maiorem de socijs eius loci custodiam egerũt. Perdiccas autem sumpto Brasida, atq; exercitu ipsius secum, in Arrhibæum Bromeri filium Lyncestarum Macedonum regem sibi finitimum, eundemq; hostem tendit, uolens eum debellare. Is cum ad ingressum Lynci uenisset cum Brasida atq; exercitu, Brasidas dicere prius quàm bellum inferret, uelle conuenire Arrhibæum oratione, si posset, socium Lacedæmoniis facturus. Etenim Arrhibæus per caduceatorem edixerat, se paratum esse rem Brasidæ inter ambos disceptatore committere, & Chalcidensium, qui unà aderant legati, quo eum expeditiorẽ ad sua conficienda negocia haberent, commonefaciebant, ne pro Perdicca difficilia subiret, cum præsertim apud Lacedæmonẽ, qui fuerant à Perdicca missi, tale quiddam iactassent, multa hunc ex sibi finitimis circa locis ad societatem illorum adducturum. Quo magis Brasidas postulabat ut ex publica utilitate res Arrhibæi trãsigeret, Perdiccas negare se Brasidam adducere iudicem suarũ controuersiarum, sed potius hostium destructorem, quos ipse denunciasset, eumq; iniurium esse, si se dimidiũ exercitus alente faueat Arrhibæo. Brasidas tamen hoc inuito ac repugnante cõuenit Arrhibæum, eiusq; persuasus oratione, abduxit exercitum, nondum terram illius ingressus. A quo tempore Perdiccas tertiam pro dimidia stipendij partem dedit, sibi existimans iniuriam fieri. Eadem æstate continuo post hæc paulo ante uindemiam, Brasidas secum habens Chalcidenses, bellum intulit Acantho Andriorũ coloniæ. Oppidani recíperent hunc nec ne, inter se illi quidẽ altercabantur, qui cum Chalcidẽsibus sentiebant, & plebs, sed ob metum fructuum, qui adhuc foris erant, persuasa est multitudo à Brasida, ut eum solum admitteret: & cum audisset, deliberaret. Admissus & apud illam stans, non deerat autem ei, ut homini Lacedæmonio, dicendi facultas, huiusmodi orationem habuit:

Arrhibæus.

Perdiccæ in Arrhibæũ expeditio.

Brasidas cũ Perdicca in contentionem uenit.

Acanthus.

Oratio Brasidæ ad Acanthios.

QVod ego atq; exercitus, uiri Acanthij, à Lacedæmonijs dimissi huc sumus, declarat ueram esse causam, quam in bello mouendo Athenienſibus prædiximus, nos bellum gesturos ob Græciam Athenienſium seruitute liberandam. Si autem serò uenimus, decepti uidelicet spe ocyus debellandi Athenienses sine uestro periculo, nemo reprehendat, cum nunc, quando tempus adest, uenerimus conaturi uobiscum illos euertere. Miror tamen me portis excludi, & non libentibus uobis uenire. Etenim nos Lacedæmonij existimantes præter id quod fecimus, huc ad socios uenire non posse, hoc autem animo etiam ad cupidos esse uenturos: hoc tantum periculi contempsimus, cum alienam terram multorum dierum itinere peragrauimus, exhibito omni erga uos studio. Quod si uos aliud in animo habetis, aut si uestræ ipsorum ac cæterorum Græcorũ libertati obsistetis, improbum fuerit non modo quia obsistitis, uerumetiam quia quos * assuefacio, minus mihi aliquis obsequetur. Res profecto digna, quod ciuitas ista sanè egregia pro prudenti habita, ad quam primum accessi non admiserit. Neque huius facti satis idoneam possum inire rationem, nisi quod uideor aut iniustam libertatem af-

In Græco legitur ἐπίω. interpres uidetur legisse ἔθίω.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ferre, aut imbecillis atq; inualidus uenire ad propulsandam Athenienſium uim, ſi inuaſerint. Certe & dum ad Niſæam cum his quas nunc habeo copijs auxilio ueniſſem, Athenienſes cum plures eſſent, non ſunt auſi confligere. ut credibile non ſit eoſdem huc eſſe miſſuros aduerſus uos tantum copiarum, quantum claſſiarij exercitus ad Niſæam miſerunt, & ego non ad perniciem, ſed ad libertatem Græciæ aduenj, maximo iureiurando apud magiſtratus Lacedæmoniorum interpoſito, quoſcunq; illis aſciuero ſocios ſuis utiq; legibus eſſe uicturos. Neq; ut uos, aut ui, aut fraude ſocios habeamus, ſed è contrario, ut uobis in ſeruitutem Atheniẽſium redactis ſocij ſimus in bello. Quæ propter dignum me cenſeo, qui neq; ſuſpectus ſim, ſummam de hoc fidem faciens, neque inualidus ultor exiſtimer, ad uos magis animandos ueniſſe. Quod ſi quis priuatim ob aliqua metuens ne quibus ego ciuitatem tradam, cunctatur, is ante omnes ueſtrum confidat. Ego enim neque ad concitandam ſeditionem uenio, neq; occultam opinor eſſe, quam affero libertatem, ſi omiſſo patrio inſtituto, aut plebem paucis, aut pauciores plebi addixero. Nam odioſius fuerit, hoc quam æternum imperium, & nobis Lacedæmonijs gratia laborum noſtrorum non deberetur, ſed pro honore & gloria potius accuſatio, quod quibus criminibus inſectamur Atheniẽſes, ea ipſi habere uideamur magis inuiſa in nobis, q̃ in eo qui hanc uirtutẽ non profitetur. Fraus eñ cum in omnibus fœda eſt, tum uero in his qui maiori dignitate ſunt præditi fœdior eſt, quàm aperta uiolentia. Nam uiolẽtia iure potentiæ, quam fortuna ipſi largita eſt, fraus autem inſidijs iniuſti propoſiti graſſatur: Ita nos multam in maximarum rerum momentis adhibemus circunſpectionem, nec uos maiorem præter iuſiurandum confirmationẽ ſumatis, quàm unde facta rationibus reſpondentia neceſſariam opinionem præbẽt, pro ut etiam conducit, ut dixi. Quod ſi me uobis hæc proponente, tamen negatis uos poſſe obſequi, & cum bene uobis uelitis, poſtulatis ut ſine noxa quieſcatis, quod libertas uobis nõ ſine periculo fore uidetur, iuſtumq; eſſe eam illis offerri, qui poſſit recipere; inuitum autem compelli neminem: deos teſtor, & heroas indigenas me bono ueſtro uenientem nihil uerbis proficere, eoq; experiar uaſtãdis agris ad hoc uos compellere, exiſtimans non iam iniuria agere, ſed iure, & duabus neceſſarijs rationibus: una propter Lacedæmonios, ne amore ueſtro, ſi non accedatis nobis, illi damno afficiantur, à uobis ob pecuniam quam Athenienſibus penditis: altera propter Græcos, ne per uos eximi de ſeruitute prohibeantur. Neq; eñ probe fecerimus hoc, ac ne debemus nos quidem Lacedæmonij inuitos aſſerere in libertatẽ, niſi cauſa alicuius publici boni, neq; dominatum affectamus, ſed alios potius dominatu abdicare properantes. Eſſemusq; iniurij in pleroſque, ſi uniuerſis ſua iura reſtituentes omittamus, uos huic facto aduerſantes. De his bene conſulitis, annitaminiq; tum ut principes ſitis apud Græcos capeſſendæ libertatis, tum ut ſempiternam uobis gloriam pariatis, tum ne ueſtra priuatorum bona detrimentum accipiant, tum ut uniuerſæ ciuitati honeſtiſſimum nomẽ imponatis.

Fraus uiolentia fœdior.

Acanthij Braſidę acquieſcunt.

Hactenus Braſidas. Acanthij uero multa prius ultro citroq; altercati, clam datis ſuffragijs, tum propter Braſidæ uerba ad perſuadendum appoſita, tum fructuum amittẽdorum metu, pleriq; cenſuerunt ab Athenienſibus deficiendum, habitaq; fide iuriiurãdo quod iuratus hic à Lacedæmoniorũ magiſtratibus dimiſſus eſt, ſocios quos aſciſceret ſuis uſuros legibus, ita exercitum admiſerunt. Hos ſecuta eſt non multo pòſt Stagirus Andriorum colonia. Hæc ſunt per eam æſtatem geſta.

Stagirus.

Principio ſtatim inſequẽtis hyemis quemadmodum Hippocrati atque Demoſtheni Atheniẽſium ducibus erat conſtitutum circa res Bœotiæ, & oportebat hunc cum claſſe ad Siphas occurrere, illũ ad Delium, factum eſt errore dierum, quibus debebat uterq; cum exercitu ire, ut cum Demoſthenes prior ad Siphas applicaſſet, habens in nauibus Acarnanes, & multos ex his locis ſociorum, res fruſtra eſſet, detectis per Nicomachum inſidijs, uirum Phocenſem Phanoteum. Nam is Lacedæmoniis nunciauit, & illi Bœotijs. Ita omi Bœotia ſuccurrẽte, cum nihildum Hippocrates qui in mediterraneis erat, læſiſſet, occupatæ ſunt Siphæ & Chæronea. Quod delictum ubi reſciuerunt, qui rem tractauerant, nihil agitandum in ciuitatibus cenſuerunt. Hippocrates autem excitato omni populo Athenienſi, ciuibus incolis, & quicunq; aderant hoſpitibus poſterior contendit ad Delium,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bœotijs iam reuersis à Siphis, positisq; castris, Delium muro concludit Apollinis templum ad hunc modum: Fossam circum fanum ac delubrum ducunt, humum egestam pro muro aggerunt, in ea uallos defigunt, clatrantq; uinea quæ circuniecta fano erat, excisa, lapides etiam ac lateres ex proximis ædibus detractos iniiciunt, omni denique ratione munitiones excitant, positis ubi opportunum erat, ligneis turribus, nec ullo fani ædificio existente. Nam porticus quæ fuerat, conciderat. Itaq; tertio ad ingressum è domo die cum incepissent, quartum & quintum ad prandij tempus in opere consumpserunt. Deinde cum peraq; perfeciissent, exercitus illinc abijt decem ferme stadia, tanq; rediens domum, statimq; quæ maxima multitudo erat leuis armatura discessit, cæteri depositis armis quiescebant, Hippocrate relicto ad custodias: & quod reliquum erat, circa propugnacula opus facto constituendum. Per hos dies in Tanagra Bœotij cogebantur, & ubi ex omnibus ciuitatibus affuerunt, cognouerunt q; hostem se domum recipere, cæteri Bœotiorum magistratus, qui undecim sunt, dissuadebant prælium, quoniam hostis intra Bœotiam iam non esset: in conterminis enim Oropiæ erant Athenienses cum arma posuerunt. Sed Pagondas Thebanus Aeoladi filius unus è magistratibus, cum Arianthide Lysimachi filio, penes quem tunc imperium erat, cupidus ibi pugnæ committendæ, quod satius esse arbitrabatur periclitari, hortatus singulas cohortes, ne frequentes arma relinquerent, suasit Bœotijs, ut irent aduersus Athenienses, certamenq; committerent, huiusce modi oratione:

Delium obsidet.

Bœotiorum magistratus.

Pagondas.

Thebanus.

Oratio Pagondæ ad Bœotios milites.

PAr erat, uiri Bœotij, nemini uestrum in mentem uenire, qui magistratus estis, non esse consentaneum, ut cum Athenienſibus, nisi eos in Bœotia assecuti, prælium ineamus. Nam cum in Bœotia munitiones extruxerunt, & eam è finitimis locis profecti sint afflicturi, nimirum pro hostibus habendi sunt, & quocunq; in loco deprehendantur, & undecunq; uenientes, gesserunt hostilia. Nunc si cui non pugnare tutius uidebatur, is mutet sententiam. Neq; enim eadem prouidentiæ ratio habenda est ijs, quorum de agro per alium occupato agitur: & ijs qui cum sua ipsorum possideant, plura concupiscentes ultro aliena inuadunt. Et uobis certe cum proprium est, inuadentem uos peregrinum hostem & domi & procul à domo, tum uero conuenit multo magis Athenienses, & quidem finitimos propulsare. Nam ita demū cuiusq; ciuitatis libertas paratur, si in resistendo uicinis par sit. Quod si isti non modo uicinos, sed etiam longe positos conantur in seruitutem redigere, quo tandem pacto non ad ultimum debeamus uenire certaminis, habentes exemplum è regione positos transfretum Eubœos, & cæteræ Græciæ plurimum, quomodo his subiectum est, & intelligere cæteros uicinos de finibus dimicare, nobis si uincimur unum indiscretum in toto territorio finē esse statuendū. Quippe nostra ingressi ui obtinebunt, tanto periculosius, quanto cæteris istos accolas habemus. Et sane consueuerunt qui uiribus freti, ut nunc Athenienses uicinis arma inferunt, aduersus quietum, & in sua se tantummodo terra defendētem, promptius id facere, quàm facile continere eum qui extra fines occurrat: & si occasio fuerit, bellum incipiat. Cuius rei ex istis documenta habemus. Nam cum eos terram nostram seditione laborantem tenentes ad Chæroneam uicissemus, securam admodum ad hoc tempus Bœotiam præstitimus. Quorum nos memores debemus anniti, qui maiores quidem natu sumus, ut nostri similes simus: Qui uero iuniores egregijs illis ortī parentibus, ne domesticas laudes dedecoremus, confidentesq; deo, ipsum à nobis futurum, cuius fanum isti infando muro septum incolunt, nec non fas sacrificijs, quæ nobis immolantibus pulchra se ostendunt, in hos pariter tendere ac demostrare eis, si quæ concupiscunt, nullis illa defendentibus aggressos obtinuisse: sed ab ijs quibus generosum est, & suam regionem semper pugnando liberare, nec alienam iniuste in seruitutē redigere, sine certamine non discessuros. His uerbis adhortatus Bœotios Pagondas persuasit ire aduersus Athenienses, confestimq; motis castris exercitum eduxit. Iam em erat serum diei. Et postquam promouit prope hostem, substitit in loco quodam, unde inuicem se aspicere interiecto colle non possent, ac suos ordinat, & tanq; ad prælium

Pagondæ castra.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

inſtruit, Hippocrates, qui apud Delium erat, ubi ei nunciatum eſt infeſtos ire Bœotios, mittit ad exercitum, iubens ut aciem præparent: nec multo pòſt ipſe affuit, relictis fere me trecentis circa Delium equitibus, tum ad loci cuſtodiam, ſi quis illum tentaret, tum ut occaſione obſeruata, pugnæ adeſſent. Bœotij diſpoſitis qui hos propulſarent, ubi cæterarecte habebant ſuperato colle apparent, tenentes arma atq; inſtructi, quemadmodum erant pugnaturi, ſeptem millia ferè grauis armaturæ: Leuis uero ſupra decẽ millia: Equites mille, peltati quingenti. Dextrum cornu tenebant Thebani cum ſocijs: Medij erant Haliartii & Coronæi & Copæenſes, aliiq; ſtagni accolæ: Siniſtrum tenebant Theſpienſes, Tanagræiq;, & Orchomenii. In utroq; autem cornu equites erant ac leuis armatura. Thebanorum ſingulis ſcutatis quini & uiceni applicati erant. cæteri ut cuique contigerat. Hunc in modum inſtructi Bœotii fuêre, atq; ornati. Athenienſium aci
Hippocratis exercitus. es grauí armatura par hoſtilí tota octonis denſa uiris, equites par cornibus erant. Leuis armatura ex apparatu inſtructa, neq; tunc aderat, neq; in urbe erat. Nam quæ unà in expeditionem exierat, plures hoſtibus fuerunt, & inermes multi ſecuti, utpote promiſcuo ex hoſtibus qui aderant, oppidanisq; exercitu. Qui ut primum domum ire cœperunt, non affuerunt niſi pauci. Cum autem in acie ſtarent iamiam concurſuri, Hippocrates dux ſuperueniens Athenienſium exercitum his uerbis adhortatus eſt:

Exhortatio Hippocratis ad milites Athenienſes.

BReuis quidem Athenienſes, adhortatio fit apud præſtantes uiros, ſed tantundem præſtat magis in memoriam redigens q̃ iubens. Nemini autem noſtrum in mentem ueniat, tanq̃ improbum ſit, nos hoc tantum periculũ uelle in aliena terra propulſare. Nam in horum terra certamen erit pro noſtra: in qua ſi uicerimus, nunquam inuadent Peloponnenſes iſtorum equitatu carentes. Vno autem prælio cum iſtam acquiritis, tum uel magis illam liberatis. Pergite igitur in eos, uti dignum eſt, & patria, quam unuſquiſq; ueſtrum inter Græcas principem habere ſe gloriatur, & ueſtris maioribus, qui duce Myronida, iſtis apud Oenophyta ſuperatis, Bœotiam aliquando tenuerunt.

Talibus hortabundus Hippocrates ad medium uſq; peruenerat exercitus, nec dum maiorem partem adierat, cum Bœotij adhortante eos hic quoq; Pagonda perpaucis pæana modulati de colle infeſti feruntur, & in eos è diuerſo Athenienſes, curſuq; conſligunt, extremis tamen utrorumq; ad manus non uenientibus, ſed idem tamen patientibus ob riuos, quibus interpellabantur. Cæteri acri certamine umbonibus ſe perpe-
Bœotiorum & Athenienſium conflictus. lentes conſiſtebant. Et ſiniſtrum quidem Bœotiorum cornu ad medium uſq; uictum eſt ab Athenienſibus, in alios iam & præcipue in Theſpienſes recta tendentibus. Nam cum ij qui contra ſteterant, cederent, & in anguſto ab Athenienſibus circundarentur, interficiebantur. Theſpienſium qui ſe defendendo manus conſeruerunt, feriebantur, & Athenienſium nonnulli in concludendo hoſte perturbati, dumq; nõ internoſcunt, ſe mutuo interimebant. Ab hac igit parte Bœotij ſuperati ſunt, & ad eam quæ pugnabat cõfugerunt, in dextro cornu ubi Thebani ſtabant, ſuperant Athenienſes, quos illi paulatim repulſos primum inſequebantur. Cõtigit autem ut duæ equitum turmæ à Pagonda miſſæ, cum ſiniſtrum eorũ cornu laboraret, circuito furtim tumulo, repẽte in conſpectũ ſe dederunt, & Athenienſiũ cornu, quod uincebat, terrefecerunt, exiſtimantiũ ſuperuenire alium exercitum. Ita cum utrinq; ab ijs & à Thebanis pſequentibus ut
Athenienſ. fuga gerent, totius Athenienſium exercitus fuga facta eſt, alijs ad Deliũ & mare, alijs in Oropũ, alijs ad Parneten montẽ, alijs ut cuiuſq; ſpes aliqua tulit tendentibus, quos Bœotii inſequentes trucidabant: & præcipue equites tum ipſorũ, tum Locrenſium, qui re iam in fugam uerſa, auxilio uenerant. Cæterum noctis interuentu facilius fugientium turba ſalutem ſibi peperit. Poſtero die qui apud Oropum & Delium erant, relicto ibi
Bœotiorum trophæum. præſidio, adhuc enim illud tenebant, domum ſe per ſecundum mare receperunt. Et Bœotii trophæo poſito, cadaueribusq; ſuorum quidem ſumptis, hoſtium uero ſpoliatis, relictoq; præſidio reuerſi ſunt in Tanagram inſidiantes Delio, tanquam aggreſſuri. Quorum caduceatori Athenienſium caduceator ad mortuos petendos iter faciens, obuius fit, ab eoq; reuocatur, quod diceret illum nihil acturum priuſquam ipſe reuer-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tiſſet. Idem cum ante Athenienſes ſtetiſſet, expoſuit mandata Bœotiorum, haud iuſtè feciſſe eos, qui iura Græcorum tranſgreſſi eſſent, quibus conſtitutum ſit, eos qui alienam terram inuaderent, à templis qui illinc ſint, abſtinere. Athenienſes autem Delium muro circundediſſe, incolere, & quæcunque ab hominibus in profano fiunt, ea in illo fano facere: aquam quam nefas ipſis eſſet tangere, niſi ad abluendas in ſacrificium manus, in alios uſus haurire. Ideoq; Bœotios tum dei, tum ſua uice inuocantes loci præſides dæmones atque Apollinem edicere illis, ut è templo excedant, ſua ſecum abſportantes. Hæc cum caduceator dixiſſet, Athenienſes miſſo ad Bœotios ſuo caduceatore, negant ſe quippiam in templum iniuria feciſſe, aut in poſterum ſua ſponte eſſe facturos. Neque enim ea ſe gratia ab initio ueniſſe, ſed ut illinc eos qui potius iniuriam inferrent, propulſarent. Eſſe autē apud Græcos legē, penes quos imperium ſit cuiuſcunq; regionis, ſeu magnæ, ſeu paruæ, ut penes eoſdem ſint ſemper & templa, ubi eiſdem ceremoniis fiant ſacra, quibus conſuetum eſſet, quoad fieri poteſt. Etenim Bœotios alioſq; permultos, quicunque terram aliquam ui cultoribus eiectis ipſi incolunt, templa quæ prius aliena erant occupantes, pro ſuis poſſidere; & eos ſi præualerent, & ipſorum terra potirentur, hoc iuris habituros. Nunc autem in qua parte ſunt, libenter eſſe, & tanquam ex ſuo non abſcedere. Aquam quoque ſe in neceſſitate mouiſſe, nec per contumeliam appoſuiſſe, ſed cum illos ulciſcuntur, qui in ſuam terram irruperit, ad utendum compulſos eſſe. Omnia uero licere bello, & aduerſitate aliqua circunuentis ueniam eſſe quandam etiam apud deum. Etenim delictis non uoluntariis refugium eſſe aras: ſceluſq; eorum uocari qui nulla neceſſitate ſunt mali, non eorum qui propter aduerſa aliquid audent. Quinetiam illos impie multò magis facere, qui pro templis mortuos reddi dignum cenſerent, quàm qui inuiti quæ conſentanea ſunt templis, accipiunt. Planè autem iubebant illis dici, ſe non recedere ex agro Bœotio: nō enim iam in eo ſe eſſe, quem ui obtinuiſſent, ſed ex ritu maiorum poſtulare, ut mortuos tollere liceret. Bœotij reſpondent: ſiquidem in Bœotia eſſent, excedentes è terra ſua aſportarēt ſua: ſiu in illorum, ipſi intelligerent quid foret faciendum, exiſtimantes Oropiam ubi contigit illos occumbere, commiſſa in eius confinijs pugna, ditionis Athenienſium eſſe, quos cæſos ipſi non tenerent illis inuitis. Neq; ad eos reddēdos ſe obligatos eſſe, ſed illos ex ſua terra abeuntes, conſentaneum eſſe ea quæ repetunt recipere. Hos Athenienſium caduceator cum audiſſet, infecta re abijt. Et Bœotij tum accerſitis protinus ex finu Maliaco iaculatoribus funditoribusq;, tum duobus millibus grauis armaturæ Corinthiorum, quæ ſecundum pugnam auxilio uenerunt, tum præſidiarijs Peloponnenſibus, qui ex Niſæa unà cum Megarenſibus profecti erant, aduerſus Delium caſtra mouent: aggreſſiq; munimenta cum alijs oppugnandi generibus, tum uero machina admota, unde & locus expugnatus eſt ad hunc modum: Factam antennam ingentem cum geminas in partes ſerrauiſſent, omnem excauant, eamq; rurſus ueluti tibiam affabre compingunt, & in ipſius ſummo lebetem catenis appendunt, adunco ſuper illud ferreo roſtro, ad inſufflandum, quod ab ipſa antenna procedebat, eius ligno magna ex parte ferrato. Hanc machinam longo ſpatio carris aductam, muro admouent, qua maxime parte uitibus erat ligniſq; conſtructus. Vbi admota eſt grandibus follibus ei capiti antennæ, quod ad ipſos ſpectabat, applicitis, flatum cient, qui flatus acriter actus in ahenum prunas & ſulphur & picem habens ingentem flammam excitauit, murumq; incēdit: ita ut nemine ſuper eum perſtante, ſed oīnibus in fugam ſe dantibus munimenta caperentur. Præſidiarioꝝ alij occubuerunt: ducenti capti ſunt, alia multitudo cōſcenſis nauibus recepit ſe domū. Recepto Delio decimoſeptimo à pugnā die, caduceator Athenienſium rei geſtæ prorſus ignarus, non ita pòſt rurſus cū ueniſſet, cæſorum gratia eos Bœotij reddiderunt, non amplius eadem reſpondentes. Perierunt autem in pugna Bœotiorum quidem paulominus quàm quingenti: Athenienſium uero cum Hippocrate imperatore paulominus quàm mille, præter leuis armaturæ atq; lixarum magnum numerum. Poſthanc pugnam Demoſthenes ubi nauiganti ſibi ad Siphas traditio nō proceſſit, cum haberet in ea claſſe Acarnanum, & Agræorum,

Sententia memorabilis.

Oppugnandi callidum inuentū.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sicyonij. & Athenienſium ad quadringentos armatos, egreſſus eſt in agrum Sicyonium: & priuſquam omnes appellerent naues, Sicyonij ad ſua tutanda uenientes eos qui egreſſi fuerant, fugant, ad naues q̃ uſq; perſecuti, alios interemerunt, alios uiuos ceperunt: actrophæo erecto, cæſos ſuis petentibus reddiderunt. Per eoſdem dies, quibus ad Delium res geſta eſt, Sitalces Odryſorum rex uita exceſſit, uictus in prælio à Triballis, quibus intulerat arma. Cui ſucceſſit in regno Odryſorum, ac cæteræ cui hic imperauerat, Thraciæ, Seuthes Sparadoci germani Sitalcis filius. Eadem hyeme Braſidas cum ijs, quos in Thracia habebat ſocijs, bellum intulit Amphipoli Athenienſium coloniæ ad Strymonem fluuium. Hunc locum, ubi nunc ſita eſt urbs, primus tentauit incolere Ariſtagoras Mileſius, cum regem Darium fugeret, ſed ab Edonibus eiectus eſt. Deinde Athenienſes duobus poſt & triginta annis eò miſſis decem millibus incolarum, tũ ſuorum, tum aliorum quicunque ire uellent, quæ à Thracibus apud Drabeſcum ſunt interempta. Rurſus undetriceſimo anno Athenienſes reuerſi Agnone Niciæ filio coloniam deducente, expulſis Edonibus hanc urbem condiderunt, quæ prius nouem uiæ uocabantur. Profecti autem fuêre ex Eione, quam ipſi maritimum emporium in oſtijs fluuij habebant, quinq; & uiginti ſtadijs diſtantem ab urbe, quæ nunc eſt, quam Agnon ideo Amphipolim appellauit, quod præterfluente utrinq; Strymone cingeretur, ductoq; à flumine ad flumen longo muro, conſpicuam mare uerſus & continentem collocauit coloniam. Aduerſus hanc igitur Braſidas ex Arnis agri Chalcidenſis cum exercitu profectus, circa ſolis occaſum peruenit in Aulonem & Bromiſcum, quà ſtagnũ Bolbæ mari infunditur; cœnatusq; noctu ire pergit. Erat autem tempeſtas, ſubningebatq;. Quo libentius iter faciebat, uolens latere, qui intra Amphipolim eſſent, præter proditores. Nam erãt ibi tum nonnulli Argiliorum, qui ſunt Andriorum coloni, illic domicilium habentes, tum alij huius rei participes, partim à Perdicca, partim à Chalcidenſibus perſuaſi, præcipueq; Argilij in proximo habitantes, Athenienſibus ſuſpecti ſemper & oppido infidiantes. Hi ubi & tempus affuit, & Braſidas cum iampridem de tradenda urbe compoſuiſſent, cum ſuis qui munia reipublicæ adminiſtrabant, tunc eũ in urbem receperunt, eademq; nocte ab Athenienſibus deficientes exercitum ad pontem fluminis promouerunt, unde magis quàm à tranſitu oppidum abeſt nondum muris cinctum, uti nunc eſt. Præſidium autem quoddam modicum, quod ibi collocatum erat, paruo negocio Braſidas ui ſubmouens, tum proditionis, tum tempeſtatis, tum repentini aduentus beneficio pontem tranſit: continuoq; eorum potitus eſt, quæ Amphipolitanorum paſſim extra oppidum habitantium erant. Hoc repentino eius tranſitu aduerſus ciuitatem facto, & eorum qui extra fuerant multis captis, alijs ad urbem fugaelapſis, Amphipolitani maiorem in modum tumultuabantur, præſertim mutuo ſuſpecti. Creditum eſt (ut dicitur) Braſidam, niſi maluiſſet ſuos ad prædam q̃ ad urbem ſubito cõuertere, eam fuiſſe capturum. Nunc ſiſtens exercitum ad ea quæ extra urbem ſunt diripienda diſcurrit, deſtitit tamen cum per eos qui intuserant, nihil eis ſuccederet. Cæterum aduerſarij multitudine proditoribus præpollentes, ne ſtatim portæ aperirentur mittunt cum Eucleo duce, qui aderat eis ad præſidium loci pro Athenienſibus ad alterum ducem Thraciæ præfidem, Thucydidem Olori filium qui hæc conſeri poſſit, agentem circa Thaſon Pariorum coloniam, quæ eſt inſula diſtans ab Amphipoli ferè dimidiati dieí nauigatione, iubentes ut ſibi ueniret auxilio. Quod ſimulac ille auxilio. Quod ſimulac ille audiuit cum ſeptem nauibus, quæ fortè aderant, proficiſcitur: uolẽs ille quidẽ præcipue antequam Amphipolis dederetur occurrere: ſin minus, Eionа occupare. Interea Braſidas metuens, tum è Thaſo auxilia nauium, tum quod audiebat Thucydidem in omni circà Thracia officinis auraris præeſſe, & per ſe admodum poſſe apud primores in continente, annixus eſt urbem ſi poſſet antè capere, ne ſi ille ueniret, plebs Amphipolitana ſperans eum & claſſe & ſociorum auxilijs ex Thracia coactis, urbem defenſurum, iam ſeſe dedere recuſet. Atque ita æquabilem conuentionem inijt hoc edicto per præconem denunciato, Amphipolitanorum atq; Athenienſium, qui intra urbem eſſent, quiſquis uellet pari ſimiliq; iure uti, eum manere apud ſua bona: qui nollet eum abire, exportatis ſuis facultatibus quinq; intra dies. Hoc audito ple-

Sitalcis interitus

Seuthes.

Amphipolis.

Ariſtagoras.

Drabeſcus.

Nouem uiæ.

Agno.

Amphipolis unde nomen ſortita.

Arne.

Aulon.

Bromiſcus.

Bolbæ ſtagnũ.

Argilij.

Thucydides.

Olorus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

que alterius uoluntatis effecti sunt, præsertim cum perpaucos Athenienses respublica administraretur: cæteri, uulgus promiscuum, & eorum magna ex parte propinqui essent, qui foris fuerant capti, & præ metu æquum esse edictum existimantes: Athenienses quidem quod libenter exirent, non idem sibi impendere periculum, quod alijs rati, quodq; non celerem succursum expectarent. Cætera uero multitudo quod neque æquabili ciuitatis iure priuarentur, & præter opinionem periculo liberarentur. Itaque ijs qui cum Brasida composuerant, in aperto iam edictum iustum asserentibus, quod cernerent uulgus quoque mutasse sententiam, nec amplius exaudire eum, qui aderat Athenienſium ducem, accepta conditio est, initaq; conuentio. Atque hunc in modum urbs tradita. Eodem die circa uesperum Thucydides cum nauibus ad Eiona appulsus est. Amphipolim tenente iam Brasida, & nocte Eionem accepit, statim sub aurora (nisi naues celeriter auxilio ueniſſent) occupandam. Secũdum hæc Thucydides quidem res apud Eionem ordinabat, ut & statim si Brasidas inuaderet, & mox eos qui de superioribus transire ex fœdere uellent tuto possent excipere. Ille autem repente multis cum nauigijs secundo flumine ad Eionem uectus, si forte promontorio quod à muris excurrit occupato, fluminis ostijs potiretur. Qui etiam à terra Eionem cum tentasset, utrinque pariter est repulsus, ob idq; ad res Amphipolitanas ordinandas se tulit, & ad eum defecit Myrcinus ciuitas Edonensis Pittaco Edonorũ rege à liberis Goaxis, & uxore Braure interfecto. Nec multo pôst Gapselus & Oesyma, quæ sunt Thasiorũ coloniæ, Perdiccæ hæc transigente, cum statim post captam urbem affuisset.

Brasidas Amphipoli potitur.

Myrcinus.
Pittacus rex.
Goaxis.
Braures.
Gapselus.
Oesima.

Amissa Athenienses Amphipoli ingenti metu tenebantur, præsertim quod hæc ciuitas eis perutilis erat, tum prouentu materiæ, quæ ad ædificandas naues exportabatur, pecuniæq;, tum quod aduersus socios suos ad Strymonem usq; deducentibus Thessalis transitus Lacedæmonijs erat. Quibus nisi pontem tenentibus propter ingens sanè fluminis in superioribus stagnum, haudquaquam liceret accedere triremibus, Athenienſibus ad Eionem excubantibus. Tunc autem Athenienſes hæc facilia factu existimantes, & ne deficerent socij uerebantur. Nam Brasidas cum in cæteris modestum se præbebat, tum uero ubiq; prædicabat se ad liberandam Græciam esse missum. Quod audientes quæ Athenienſibus parebant ciuitates, & Amphipolim ab eo captam, & qualem se, quamq; mitem exhiberet, uehementissime ad res nouandas incitabantur: atq; ad eum clàm missis caduceatoribus, accedere iubebant pro se quisq;, ad illum primi deficere uolentes, quippe rati non timendum sibi tandiu, destitutis Athenienſium subsidio: quantum postea constitit, plus affectione cæca iudicantes quàm certa prouidentia, assueti homines quod maxime affectant, id spei inconsideratæ permittere: quod non affectant id principi ratiõi committere. Augebatur præterea eis fiducia neminem aduersus ipsos auxilio uenturum, quod recentem in Bœotia Athenienses calamitatem accepissent. Brasida quoque alliciente nec uera referente, non esse ausos congredi Athenienses, apud Nisæam secum solius exercitum habente. Ideo ante omnia uoluptatem impræsentiarum capiebant: & quia tunc primum Lacedæmonij constituerant ea loca tentare, ipsi nauare illis operam omni ratione parati erant. Quæ sentientes Athenienses præsidia, ut in tempore & breui & hyberno, in urbes dimiserunt. At Brasidas è Lacedæmone mitti sibi exercitum cum iussisset, ipse super Strymonem ad compingendas naues se accingebat. Verum hæc ei à Lacedæmonijs suppeditata non sunt, partim inuidia primorum, partim quod malebant suos ex insula recuperare, atq; bellũ finire. Eadem hyeme Megarẽses maiorem murũ, quem de ipsis tenuerant Athenienses, recuperatum euertunt ad solum. Et Brasidas post captam Amphipolim, socioq; exercitũ quẽ habebat, duxit aduersus locũ nomine Actam, qui à fossa regia introrsum prominet, cuiusq; Athos mõs excelsus ad Aegæũ, pelagus terminat. Vbi cõtinẽtur urbes Sana Andrioq; colonia ad ipsam fossam mare uersus, quod Eubœam spectat, & Thyssus, & Cleonæ, & Acrothous, & Holophyxus, & Dius, quæ promiscuis gẽtibus habitant, Barbaris bilinguibus, & aliquantulũ Chalcidẽsibus, sed præcipue Pelasgicis Tyrrhenis, qui Lemnũ aliquando Athenasq; incoluerũt, & Bisaltico, & Crestonico, & Edonibus uicu

Græcorum in Brasidã affectio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

latim habitantibus. Harum pleræq; ad Brasidam desciuêre. Verum Sana & Dius quia obstiterunt, earum regionem Brasidas statiua illic habens, populatus est. Et cum imperata nõ facerent, continuó castra mouit aduersus Toronam Chalcidicam, quam Athenienses tenebant, solicitatus à paucis quibusdam urbem tradere paratis. Et profectus nocte iam circa diluculum cum exercitu consedit ad templũ Castoris & Pollucis, quod ab urbe tribus ferè stadijs distat, ignaris Athenienſibus, qui ibi præsidio erant, cæterisq; oppidanis, præter eos qui cum illo transegerant, aduenturum nouerant: quorum aliquot, qui eum clàm adierant, aduentum ipsius obseruabant. Qui ubi illum adesse sensérunt, admiserunt ad se septem uiros nihil habẽtes armorum, nisi gladios. Toti enim ex uiginti, quibus negocium datum erat, ingredi non timuêre, duce Lysistrato Olynthio. Li per murum ad mare uergentem introgressi, ac furtim conscensa altissima arce urbis ad collem positæ, præsidium quod illic erat obtruncant, & portulam Canastræum uersus perrumpunt. Brasidas autem aliquantulum progressus cum cætero exercitu quiescebat, præmissis centum peltatis: qui cum portæ aliquæ aperirentur, & signum quod conuenerat tolleretur, primi irrumperent. Et ñ quidem aduentante tempore mirabundi ad urbem paulatim appropinquabant. Intus autem Toronæi illi, qui cum ijs qui introierant, præparabant, ut & urbem occuparent, & portæ apud forum diffracto uecte ipsis aperirentur. Iidem primum circumductos quosdam per portulam introducunt, ut eos qui in urbe essent nihil scientes, & à tergo & ab utroq; latere repente terrerent. Deinde ignem, quod signum condictũ erat, proferunt, & per portas fori peltatos iam cæteros accipiunt. Et Brasidas conspecto quod conuenerat signo, excitatis suis cursu contendit: idemq; uociferantibus ad incutiendum ijs qui intus erant, metum. Quorum alij protinus in portas inciderunt, alij in trabes quadrangulares, quæ ad tollenda saxa muri collapsi, qui reficiebatur, ante illum positæ erant. Brasidas igitur cum multitudine confestim sursum uersus ad urbis superiora conuertitur, uolens eam à summo ac prorsus occupare. Cætera item passim discurrit. In hac ciuitatis expugnatione pleriq; omnis rei ignari satagebant. Qui uero participes fuerãt, & quibus res placebat, subito introeuntibus se associant. Athenienses autem (erant enim armati circiter quinquaginta in foro dormientes) ubi senserunt, aliquot eorum inter manus illorum obtruncati sunt, reliqui fuga elapsi: pars itinere pedestri, pars ad duas naues, quæ custodias agebant, euaserunt in Lecythum, præsidium quod ipsi tenebant, occupata arce urbis maritimæ in angustijs Isthmi positæ, ad quos etiã cõfugerunt Toronæorũ q cunq; erãt studiosi illorũ. Luce orta, & urbe prorsus capta, Brasidas ijs Toronæis, q cunq; ad Atheniẽses pfugerant, p caduceatorẽ edicit. Quisquis exire uelit, eũ tuto ad sua reuersum, munijs ciuitatis functurum. Athenienses uero iubet abire Lecytho, ut quæ sit Chalcidensium, data in hoc fide, eos & ipsorũ facultates incolumes fore. Illi negãt quidẽ se locũ relicturos, sponderi tamẽ sibi postulãt diei spatiũ ad mortuos tollẽdos. Hic fide publica dies duos indulsit. Quibus & ipse uicina ædificia firmauit, & Atheniẽses sua. Insuper concilio Toronæorũ coacto, talia quidẽ locutus est, qualia apud illos qui orant in Acantho:

Torona Chalcidica.

Castoris & Pollucis tẽplũ.

Lysistratus.

Canastræum.

Torona capitur.

Lecythus.

Oratiuncula Brasidæ ad Toronaos obliqua.

Non esse æquum existimari q secum de tradenda urbe transegissent, cæteris deteriores aut proditores esse, q ppe q neq; pecunia persuasi hoc egissent, neq; seruitutis, sed libertatis & publici commodi gratia, aut eos q huius facti participes non extitissent rebus suis frui nõ debere. Se enim uenisse non ad ciuitatem perdẽdam, aliquémve priuatum, & idcirco edictum fecisse ijs, qui ad Athenienses fugissent, quod nihilo deteriores censeret ob amicitiam, quæ illis fuisset cum Athenienſibus, neq; Lacedæmoniorũ amicitiam eis cum experti fuerint, uisum iri minorem: sed eo propensiores ad ipsorum beneuolentiam fore, quanto ñ futuri forent iustiores, nũc quod inexperti essent, fuisse deterritos. Eos se hortari omnes ad se præparandum tanquam fideles futuros socios, eos dẽ posthac si iam peccauerint, sontes fore: nã antehac iniustos nõ fuisse, sed illos potius q bus fortioribus paruissent: & si quid aduersati fuissent, ueniam dandam. Hæc dicendo illos hortabatur. Vbi tempus sponsionis exijt, Lecythũ aggreditur. Atheniẽses pro muris parum ualidis, & pro ædificijs pinnas habentibus, sese defensabant, unumq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

diem uim arcuerũt. Postero autem cum machinam hostis admoturus esset, ex qua ignẽ in lignea propugnacula iacularetur, turrim ligneam super ædificium opponunt ad eam partem, ad quam iam tendebat exercitus, quæq; maxime exceptura machinam putabatur: & præcipue expugnabilis erat. Huc multas amphoras aquæ, atq; urnalia & saxa comportant: multiq; mortales conscendunt. Quo onere maiore quàm ut ferre posset, ædificium repente discissum est: editoq; ingenti fragore, eos Athenienses qui cominus spectabant, maiore dolore affecit quàm metu. At ij qui eminus, & præsertim remotissimi quiq; existimantes captum iam illic oppidum, fugam ad mare & ad naues capessunt. Quos Brasidas ut uidit deseruisse propugnacula, & quod acciderat aspexit, aggressus cum exercitu, oppidum capit, & quoscunq; ibi nactus est, interficit. Ita Athenienses relicto loco nauibus ac nauigijs in Pallenen se receperunt. Denunciauerat autem uoce præconis, cum oppugnaturus Lecythum esset Brasidas, daturum se triginta minas argenti ei, qui primus murum conscendisset. Verum ratus non humanitus, sed aliter expugnationem extitisse, eam pecuniam Palladi (est enim illic eius deæ templũ) donauit: & ubi Lecythum euertit, reparauitq;, omne ad solum dedicauit. At reliquum hyemis consumpsit, tum ea loca quæ habebat stabiliendo, tum alienis insidiando. Qua hyeme exacta, octauus belli annus excessit. Ineunte autem statim uere sequentis æstatis, Lacedæmonij atq; Athenienses annuas inducias fecêre, quod censerent Athenienses quidem Brasidam nihil amplius de ipsis defectionem tracturum, prius quàm per quietem reficerentur, simulq; ut si eis bene cederet, ulterior conuentio fieret. Lacedæmonij uero, hæc ipsa prout erat, Athenienses extimescere, & laxamento malorum ac laborum futuros, sua sponte auidiores ad agendum de reconciliatiõe, redditisq; captiuis, ad paciscendum in longius tempus. Nanq; suos recuperare, plurimi faciebant, & eo magis quo Brasidas magis proficiebat, remq; augebat, habentes in animo alios confirmare, alios qui ex æquo resisterent, tentare ac uincere. Igitur ab ijs & eorum sociis inducię pactæ sunt, in hæc uerba:

Lecythum capitur.

9. Anni initium.

Inducię inter Athenienses & Lacedæmonios.

Induciarũ pangendarum forma.

QVod ad templum atq; oraculum Apollinis Pythij attinet, placet nobis, ut qui uelint nullo dolo, nulloq; metu consulant ad patrium quisq; ritum. Lacedæmonij probauerunt hæc, eorumq; qui aderant socij, atq; dixerunt se Bœotiis hoc atq; Phocensibus quoad possent, misso caduceatore psuasuros. Quod ad pecuniam dei attinet, curæ fore ut fontes deprehendamus, & in eos iure, & ex maiorum legibus animaduertamus nos uosq;, & quibuscunq; aliis libuerit, patria instituta seruantibus. De his igit placuit Lacedæmoniis & eor socijs (si modo fœdera fiant) cũ Atheniẽsibus utrosq; in sua terra manere contẽtos, ijsq; habenis: Lacedæmonios quidẽ in Coryphasio intra Brasidem & Tomeum manẽtes: Athenienses aũt in Cythereis, neutros cum alteris societate miscerj, neq; nos cum ipsis, neq; ipsos nobiscum. Eos qui in Nisæa essent, & in Minoa, nõ transire iter, quod est à Pylis præter Nisum ad Neptuni delubrum. Ab ipso autem delubro statim ad pontem Minoam uersus, Megarẽses quoq; ac socios nõ transcẽdere uiam hanc, & insulam habẽtes quã Athenienses ceperunt: neutrosq; cũ alteris ultro citroq; commercium habere. Item eis uti licere quæcunq; nunc in Teoẽzene habẽt, & de quibuscunq; cum Athenientibus conuenerit: necnon uti mari, quocunq; placuerit, uel ad sua ipsorum, uel ad sociorum ire. Item Lacedæmoniis licere & socijs nauigare naui non longa, sed alio nauigio quod remis agat: sitq; pondo uecturæ duũm millium talentorum. Item caduceatori atq; legatis, comitibusq; quantiscũq; si placuerit, dissoluendi belli gratia & controuersiarum, in Peloponnesum Athenasve eũtibus, ac redeuntibus, terra mariq; fœdera esse. Transfugas interea non recipi, liberum seruumve neq; à uobis neq; à nobis. Item uos causam dicere nobis deferentibus, & nos uobis: secundum instituta maiorum in litigando, litem solui iudicio citra bellum. Lacedæmonijs hæc ac socijs placita sunt. Quod si quid ijs aut honestius, aut iustius esse uobis uidetur, euntes in Lacedæmona docetote. Nihil enim quod modo iustum dixeritis, abnuent uel Lacedæmonij uel socij: ij qui ibunt, id spatij arbitrij que in eundo habi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

turi, quatenus uos nobis iubebitis. Fœdera hæc ad annum erunt. Placuerunt populo, Acamantis magistratum prytaneum gerebat, Phænippus scriba fuit, Niciades præfuit, Laches recitauit. Quod faustum Athenienſibus sit inducias fieri, prout concesserunt Lacedæmonij eorumq; socij, & spoponderunt in populo inducias esse annuas, quæ hodierno die incipiant, quarrodecimo Elaphebolionis, id est Decembris mensis. Hoc interim tempore utrorumq; legatos atq; caduceatores inuicem adeuntes, tractare qua ratione bellum dissoluatur, concionem aduocantibus imperatoribus ac prætoribus. Primũ de pace cõsultare Athenienses, quonam modo adeat legatio de bello soluendo, & perquàm subito legatos qui aderunt spondere apud populum, se placitis staturos ad annum uertentem. Hæc conuenta ac placita sunt inter Lacedæmonios Athenienſesq; & utrorumq; socios, Geraſtij apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Conuentorum autores extiterunt ex Lacedæmonijs Taurus Echetimidæ, Athenæus Periclidæ, Philocharidas Eryxdaidæ: Ex Corinthijs Aeneas Ocytæ, Euphamidas Aristonymi: Ex Sicyonijs Damotimus Naucratis, Onasimus Megacis: Ex Megarẽſibus Nicasus Cecali, Meneerates Amphidori: Ex Epidaurijs Amphias Epẽidæ: Ex Athenienſibus, magistratus Nicostratus Diotrephis, Nicias Nicerati, Autocles Tolmæi. Atq; hæ quidem induciæ pactæ sunt, & per eas assidue in colloquium de rerum maiorum fœderibus uentitabatur. Verum per hos dies cum hæc fiunt, Scionа apud Pallenam ciuitas ab Athenienſibus ad Brasidam deficit. Aiunt autem Scionæi se Pallenenſes esse, ex Peloponneſo oriundos: suosq; maiores cum à Troia nauigarent, tempestate qua Achiui usi sunt, in eum locum appulsos, ibi consedisse. Quos cum defecissent, noctu Brasidas adiit, præeuntem officii gratia triremem sequens ipse eminus actuario nauigio, ut si in quod nauigio suo maius incidisset, triremis opem ei ferret. Si uero in aliam æque magnam triremem, non existimabat illam in minus nauigium directuram, sed in nauem, & se interea saluum fore. Cum transfretasset, coacto Scioniorum concilio, in eam sententiam locutus est, in quam apud Acanthum ac Toronam: & hoc amplius esse istos præcipua laude dignos, qui cum Pellene in Isthmo sita ab Athenienſibus occupetur Potidæam tenentibus, cumq; nihil sint aliud q̃ insulani, tamen ad libertatem ultro transierint, nõ expectantes ignauiter ut sibi necessitas exprimeretur agnoscendi domestici boni: & esse id signum, eos aliquid aliud rerum maximarum præstanti animo subdituros. Quod si ex sententia contingeret, haud dubie fidelissimos Lacedæmoniis amicos existimatũ iri, atq; aliis in rebus honoratum. Quibus uerbis erecto animo Scionii & omnes pariter auditores effecti, etiam illi quibus antea res acta displicuerat, constituerunt strenue bellum ferre. Et Brasidam cum in cæteris honeste acceperunt, tum uero & publice aurea corona redimierunt, tanquam Græciæ liberatorem: & priuatim teniis coronauerunt, ac ueluti athletam frequentarunt. Ille confestim relicto eis aliquanto præsidio, retro abiit. Nec multo pòst eôdem cum maiore exercitu transfretauit, uolens Mendam atq; Potidæam tentare, ac prius occupare quàm (quod suspicabatur) Athenienſes tanquam insulæ succurrerent. Et cum nonnihil de proditione transegisset cum his ciuitatibus, & iam rem esset exercisturus, interim ad eum ueniunt cũ triremi qui inducias renunciarent: ex Athenienſibus Aristonymus, ex Lacedæmonijs Athenæus. Ita exercitus rursus Toronam reuersus est, & legati renunciant Brasidæ conuenta. Quæ quidem uniuersi in Thracia socijq; approbauerunt. Aristonymus autem cætera annuere, Scionios tamen negare in fœderibus fore, quos ex dierum supputatione sciebat post initas inducias defeciſſe. Brasidas contra multis uerbis affirmare antea defeciſſe, nec se urbẽ uelle tradere. Quæ ubi Aristonymus Athenis retulit, protinus Athenienſes in expedito fuerunt Scionæ bellum inferendi. Sed Lacedæmonii missa legatione, dicere eos fœdera præuaricari, & se pro ciuitate interceſſuros, fidem Brasidæ habẽtes, paratosq; iudicio disceptare. Illi nolle iudicio periclitari, sed primo quoque tempore cum exercitu abire irati, si qui in insulis iam sunt, qui ab ipsis desciscendum cẽseant, inutili sibi Lacedæmoniorum terrestri potentia confisi. Constabat tamen re uera defectionem fuiſse qua ius suum tutabantur Athenienſes. Quippe duobus diebus posterius à Scioniis descitum est. Itaque facto in sententiam Cleonis decreto de Scioniis capiendis interi-

Sciona.

Pellene.

Brasidæ honores.

Menda.

Inducirum oratores Aristonymus & Athenæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mendisq́, cætera omittentes, ad hoc sese præparabant. Atq́ interea ab eis Menda defecit, ciuitas in Pallena Erythreorum colonia, quam & ipsam Brasidas recepit, non existimans se iniuste agere, quia per inducias aperte defeciſſent. Nam erant quæ inuicem Athenienſibus crimini daret & fœderum ruptoribus. Quo magis Mendẽses fuêre audaces, tum cognita Brasidæ propensa sententia, tum sumpta ex Scionĩs coniectura, quos non prodidisset, tum quod eis pauci cum adesſent conscĩ, & ĩ tunc cunctarentur, non tamen omisiſſent: sed cum sibi ipsis timerẽt ne patefierent, tamen eos qui multi erant, præter opinionem superauiſſent. Hæc cum protinus Athenienses acceperũt, multo magis irritati, se aduersus utranq́ ciuitatem instruebant: quorum classis aduentum expectans Brasidas, liberos, uxoresq́ Scioniorum ac Mendensiũ subduxit in Chalcidicam Olynthum, cum præsidio quingentorum Peloponnensium, totidemq́ peltatorum Chalcidensium, præfecto omnium Polydamida. Et isti quidem tanquam propediem uenturis Athenienſibus, recte sanè inter se communiter res administrabant.

Menda deficit ad Lacedæmonios.

Olynthus Chalcidica.

Polydamidas.

Brasidas autem interea pariter ac Perdiccas, rursus aduersus Arrhibæum tendunt in Lyncum. Hic quas habebat copias ducens Macedonum & incolarum Græcorum: Ille præter suas Peloponnensium reliquias, Chalcidenses, Acanthios, & ex aliis populis pro cuiusq́ magnitudine: in summa Græcorum armatorum fere tria millia, equites omnes qui sequebantur, Macedonum cum Chalcidensibus circiter mille, alia Barbarorum manus permulta. Ingressi regionem Arrhibæi, cum Lynceſtas ex aduerso castra metatos inueniſſent, & ipsi castra ponunt. Cumq́ pedites collem è regione suum utrinq́ haberent, & campum qui interiacebat equites percursarent, pugna inter eos primum equestris commissa est. Deinde Brasidas & Perdiccas, cum Lynceſtæ pedites cum equitibus è colle priores processiſſent, parati ad prælium è diuerso productis & ipsi copiis, conflixerunt. Lynceſtæ in fugam uersi sunt, multi interempti, cæteri fugiendo altiora adepti, quieuerunt. Post hæc trophæo erecto, biduum triduumq́ substiterunt, opperientes Illyrios, quià Perdicca mercede conducti uenturi erant. Verum Perdiccas non subsidere amplius uolebat, sed aduersus Arrhibæi oppida progredi.

Perdiccę una cũ Brasida in Arrhibęum expeditio.

Lynceſtę.

Brasidas autem respiciens ad Mendam ne quid pateretur, si prius appellerent Athenienses, & quod Illyrĩ non aderant, non ad progrediendum, sed ad regrediendum potius animatus erat. Et cum ĩ inter se altercarentur, nũciatum est Illyrios Perdicca prodito, cum Arrhibæo esse. Ex quo utriq́ uidebatur, ob illorum metum hominum bellicosorum esse abeundum. Cumq́ propter contentionem nihil esset constitutum, quonam tendere oporteret, interueniente nocte Macedones, Barbarorumq́ multitudo, subito timore perculsi, id quod in magnis exercitibus fieri consueuit, incertis causis, quod putarent plures aduentare quàm ueniebant, tantumq́ nondum adesse in repentinam fugam se dantes, domum reuerterũt. Et Perdiccam à principio ignarum rei ut resciuit coegerunt, antequam Brasidam inspiceret (procul enim sane alter ab altero castra habebant) illinc discedere. Brasidas primo diluculo postquam accepit & abisse Macedones, & Illyrios atq́ Arrhibæum inuasuros, quadrato ipse agmine leui armatura in medium accepta, constituerat abscedere: dispositisq́ si qua inuaderetur iunioribus excursoribus, cum delecta ipse trecentorum manu in animo habebat ut postremus discederet, resistendo primis quibusq́ hostium sese offerentibus: & priusquam illi aduentarent, ut in breui, milites suos adhortatus est:

Illyrĩ.

Oratio Brasidæ ad milites.

NISI ego suspicarer uiri Peloponnenses terrore perculsos, quod derelictus sum, quodq́ Barbari & ĩ permulti in nos tendunt, non ita uos hortarer pariter ac docerem. Nunc quod ad desertionem nostrorum, & ad hostium multitudinem attinet, quæ maxima sunt, uos breui admonitione & hortatione persuadere conabor. Conuenit enim nobis in rebus bellicis strenuos esse, non propter præsentiam sociorum semper, sed uirtutis propriæ causa, neq́ aliorum multitudine terreri. Quippe qui non ex eiusmodi republica ortum ducimus, in quibus nõ præsunt paucis multi, sed potius pluribus pauci, nullo alio adepti potentiam quàm uincendo in prælijs. Barbaros autem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quos nunc inexperti formidatis, ſcire debetis & ex illis contra quos pro Macedonibus pugnauiſtis, & ex ijs quæ ego partim coniectura, partim fama intelligo non aſperos fore. Quæcunq; enim re uera ſunt imbecilla, ſed putantur ualida, cum de ipſis documentum ueritatis acceſſerit, audaciores aduerſarios reddunt. Quibus autem aliquod utiq; bonum adeſt, ſi quis id non præuiderit, hic in eos ferocior fert. Iſti uero quod tardi ſunt in ueniendo, terrori ſunt hominibus imperitis, utpote aſpectu multitudinis horrendi, & uociferationis magnitudine terribiles, & inanis illa elatorum armorum crepitatio ſpeciem minarum habet, ſed ijdem in conſerendis manibus aduerſus eos qui iſta ſuſtinent, non tales exiſtunt. Neq; enim pudet eos quemadmodum nos Lacedæmonios, cum ordine nullum habeant, locum deſerere dum ſuperantur: quorum fuga eandem quam aggreſſio honeſtis gloriam habet, ac pro irreprehenſibili re acforti exiſtimatur. Et cum pugna rerum domina ſit, præcipueq; ſi cui præbeat eſi decore cauſam conſeruandæ ſalutis, tutius ducunt citra ſuum periculum terrefacere nos quam nobiſcum uenire ad manus, id quod ante, q̃ nunc factitauerunt. A' quibus quidquid aſperitatis impendeat, cernitis re quidem modicum, aſpectu autem & auditu ferox. Eos cum infeſti uenient uos ſuſtinentes, & cum tempus erit, cum decore & ordine rurſus uos ſubducentes, in tutum propere abibitis, cogniturí in reliquum tempus huiuſmodi turbas, ijs qui primum impetum exceperint, oſtentare robur, minabundas eminus ac cunctabundas eaſdem: ſi acceſſeris, cominusq; conſtiteris, ſtrenuitatem celeriter in id ut tuti ſint demonſtrare. Talibus hortatus Braſidas, copias ſubducebat. Quo uiſo, Barbari multa uociferatione ac tumultu ingruebant, eum fugere opinantes, præuentuq; ſe interfecturos. Sed cum excurſores quâcunq; illi incidebant obſiſterent, & ipſe cum delecta manu inuadentes ſuſtineret, ita præter opinionem aduerſus primum impetum reſtiterunt, & deinceps excipiendo eos propulſarunt: ſeſe cum ab illis ceſſaretur, ſubtrahentes. At cum in ſpatioſum uentum eſt locum à Græcis qui cum Braſida erant, iam procul aberant barbari, quæ pars relicta erat, ut hos inſecuta cum ipſis conſereret manus. Nam cæteri curſu contẽderant in fugientes Macedones, quorum ut in quenque incidebant, trucidauerunt. Iidem anguſto in regionem Arrhibæi inter duos colles ingreſſu occupato, ſcientes non aliam eſſe Braſidæ ad redeundum uiam, iam aduentantem illum ad ambiguum uiæ circunſiſtunt tanquam capturi. At iſte re cognita, præcipit ijs qui ſecum erant trecentis, ut in eum quem magis ſuſpicabatur captum iri collem tendentes, quàm poſſent proſe quiſque celerrimo curſu ſine ordine conarentur extrudere Barbaros iam contra uenientes, priuſquam maiori illorum accedente multitudine ibi concluderetur. Ita Braſidiani eos qui in colle erant aggreſſi, impetu ſuperant, & reliquus exercitus eôdem facilius conceſſit. Nam Barbari facta illinc ſuorum fuga deterriti, & quod hos ad fines eſſe, iamq; euaſiſſe arbitrarentur, non ſunt ulterius perſecuti. Braſidas autem ubi editiora adeptus eſt, tutius iter faciens, peruenit eodem die Arniſſam primum, quæ erat ditionis Perdiccæ, ubi milites Macedonibus quod priores abiſſent irati, ut in quæque incidebant inter eundum, uel iuga boum, uel uaſa quæ Macedonibus deciderant: qualia credibile eſt in nocturno & trepido diſceſſu contingere: iuga quidem ſoluentes conciderunt, uaſa uero ſibi uendicarunt. At hinc primum Perdiccas Braſidam ſibi hoſtem eſſe exiſtimauit, & poſtea iudicio Peloponneſium in Athenienſes non conſuetum odium geſſit: ſed cum è grauiſſimis calamitatibus emerſiſſet, dedit operam ut quoquo modo quàm primum cum Athenienſibus conueniret, & à Lacedæmonijs diſſociaretur. Braſidas ex Macedonia reuerſus Toronam, offendit Athenienſes iam Mendam tenentes: & quia inualidum ſe ad expellendos iam hoſtes ſi in Pallenam tranſiret, arbitrabatur, ibi ſubſedit ad urbis præſidium. Nam per id tempus Athenienſes exierant auxilio ijs, qui apud Lyncum erant contra Mendam & Scioniam, quemadmodum inſtructi erant quinquaginta cum nauibus, quarum decem erant Chiæ, ferentibus mille armatos ſuorum popularium, ſagittarios ſexcentos, Thracum mercenariorum mille, aliósque illic ſociorum peltatos, Nicia Nicerati, & Nicoſtrato Diotrephis ducibus. Cum qua claſſe ex Potidæa profecti, cum iuxta Neptuni templum tenuiſſent, aduerſus Mendenſes iêre. Illi & Sci-

Perdiccas à Peloponneſiis diſſociatus Athenienſibus iungitur.

Lyncus oppi.

Nicias.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

oniorum auxiliares recenti cum Peloponnenſium præſidio, omnes armati numero ſeptingenti Polydamida duce extra urbem caſtra habebant ſuper tutum collem. Eo Nicias tramitibus quibuſdam euadere cum tentaſſet, habens ſecum Methonenſium leuiter armatos centum uiginti, Athenienſium armatorum delectos ſexaginta cum omnibus ſagittarijs, illos ab ipſis uulneratus ſummouere nõ potuit. Nicoſtratus alio longiore itinere cum omni reliquo exercitu aggreſſus in peruium collem, eò perturbationis uenit, ut parum abfuerit quin totus Athenienſium exercitus uinceretur. Et cum eo die Mendenſes ſocijſq; dedere recuſarent, digreſſi Athenienſes caſtra metati ſunt, atq; inſecuta nocte Mendenſes in urbem conceſſerunt. Poſtero die Athenienſes oram Scionæ præteruecti, eius ſuburbana ceperunt, & agrum quanta ea fuit die populati ſunt, nemine eodem prodeunte. erat enim nonnihil ſeditionis intra urbem. Et cum proxima nocte trecenti illi Scionij domum abiſſent, poſtridie Nicias cum dimidio copiarũ progreſſus ad fines Scioniorum regionem uaſtauit: & Nicoſtratus pariter cum reliquis urbem obſedit à ſuperioribus portis, qua itur Potidæam: Polydamidas (ab hac em̃ parte Mendenſibus auxiliaribusq; intra murum arma poſita erant) eos tanq̃ ad pugnam inſtruebat. Et cum ad exeundum Mendenſes hortaretur, eiq; è populo quidam ſeditioſe contradiceret, & ſe exiturum negaret, neq; belligerare oportere, & ipſe hominem ut contradicebat manu abripuiſſet atque perturbaſſet, indignatus è ueſtigio populus ſumptis armis tendit in Pelopõnenſes, & in eos qui cum illis populo aduerſati eſſent: & impetu dato uertit in fugam, tum ob repentinum certamen, tum ob metum Athenienſium, quibus portæ fuêre præfractæ. Quippe Peloponnenſes ſuſpicabantur illos ab aliquo præmonitos in ſe eſſe uenturos. Ita quicunq; nõ ſtatim eorũ obtruncati ſunt, in arcem confugerunt, quam ipſi iam antea tenebãt. Athenienſes autem (iam em̃ Nicias erat reuerſus) ante urbem ſtabant, cum omnibus copijs irrumpentes, ueluti ui captam (ut quæ nõ ex conuento aperta fuiſſet) diripiunt, ut uix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Poſt hæc iuſſêre Mendẽſes, priſtino ritu remp. adminiſtrarent, ut de ijs per ſe ſupplicium ſumerent, quos eſſe ſeditionis autores cenſuiſſent. Eos autem qui in arce erant, concluſerunt, muro utrinq; ad mare pertingenti, & in eo impoſuêre præſidium. Potiti ijs quæ circa Mendam ſunt, aduerſus Scionam tendunt. Obuiam prodeuntes oppidani cum Peloponnenſibus, in difficili ante urbem tumulo conſidunt: quem niſi caperet hoſtis, urbem circunuallare non poterat. Eum Athenienſes ſtrenue aggreſſi, detruſiſq; pugna qui occurrerunt, caſtra ponunt, trophæum ſtatuunt, oppidum concludere parant. Nec multo pòſt cum in eo iam opere occuparent̃, auxilia quæ in arce Mendæ obſidebantur, ſuperatis qui ad mare erant cuſtodibus, nocte abierunt. Quorum pleriq; fugientes per hoſtium caſtra obſidentium Scionam intrauerunt. Ea circunuallata, Perdiccas per caduceatores cum Athenienſiũ ducibus fœdus inijt, odio Braſidæ contracto ob reditum ex Lynco, iam tum ſtatim rem tranſigere orſus. Etenim comparata apud Theſſalos externorum manu, quorũ primoribus ſemp fuerat uſus ſimul Nicias, poſtq̃ inter eos cõuenit, iubent ut aliquid inſigne pro Athenienſium tutela faceret, ſimul ſua ſponte, & nollet amplius in ſuam regionẽ uenire Peloponnẽſes, prohibuit Iſchagoram Lacedæmonium (is nanq; tunc exercitum terreſtri itinere deducturus ad Braſidam erat) ne cum copijs impedimentisq; tranſiret, ita ut ne Theſſalos quidem illi tentarent. Ipſe tamen Iſchagoras & Amenias & Ariſteus, ad Braſidam peruenerunt, à Lacedæmonijs miſſi ad res inſpiciundas, eductis è Sparta ſecum adoleſcentulis, cum leges id uetarent, qui ciuitatibus præficerent̃, ne ea res quibuſcũq; committeretur. Et præfecerunt Amphipoli Clearidam Cleonymi, Toronæ Telidam Hegeſandri. Eadem æſtate Thebani muros Theſpienſium (crimini dantes & ſentirent cum Athenienſibus) diruerunt, id quod ſemper quidem uoluerant: ſed tunc facilius fuit, quoniam in pugna cum Athenienſibus commiſſa, omnis eorũ iuuentutis flos erat extinctus. Templum quoq; Iunonis eadẽ æſtate apud Argos deflagrauit, Chryſide ſacerdote cum ardẽtem quandam lucernam coronis appoſuiſſet, illic ita ſoporata, ut incenſa omnia atq; flagrantia non ſentiret: propter quod Argiuos uerita, protinus in Phliuntem nocte confugit. Argiui ex lege quæ apud eos eſt promulgata, aliam in-

Mẽda ab Athenienſibus occupat.

Perdiccæ cũ Athenienſ. fœdus.

Iſchagoras. Amenias. Ariſteus.

Theſpienſium muri diruti.

Iunonis templũ deflagratum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Chrysis sacrifica. Phœnis sacerdos. Sciona muris. coneluſa. Laodicum. Tegeatæ. Mantinei.

ſtituêre ſacerdotem nomine Phaênidem, cum octo annos huius belli Chryſis præfuiſſet, & dimidiatum quando profugit. Et Sciona iam extremo æſtatis undiq; muris conclusa eſt: quibus impoſito Athenienſes præſidio, cum cætero exercitu abierunt. Inſequens hyems apud Athenienſes atque Lacedæmonios quieta manſit propter inducias. Mantinei uero ac Tegeatæ cum ſuis utrinq; ſocijs apud Laodicum terræ Oreſtidis conſixerunt, anceps q; uictoria extitit. Nam altero utriq; cornu in fugam uerſo, trophæa fixerunt, ad Delphos ſpolia miſerunt, cum multis utrinq; cæſis adhuc dubio Marte pugnantes nox diremiſſet. Tegeatæ illic pernoctantes, ſtatim trophæum excitarunt: Mantinei cum in Bucolionem diſceſſiſſent, idem poſterius è regione fecerunt. Exiuit eiusdem hyemis, appetente uere, Braſidas Potidæam tentauit. Noctu enim adiens, ſcalas admouit: hactenus q; hoſtem latuit. Nam tintinnabulo allato, ſic incaſſum ante ipſius proditoris reditum admotæ ſunt ſcalæ: & cum ſtatim ſenſiſſet hoſtis, Braſidas priuſq; accederet, raptim retro reduxit exercitū, luce non expectata. Et hyems exiuit, annus q; nonus belli quod Thucydides conſcripſit.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVINTVS.

10. Anni initiū.

IN ſequenti æſtate, fœderum annua dies quæ ad Pythia uſq; proceſſerat, exijt. Per quas inducias Athenienſes è Delo Delios ſummouerunt, rati illos ex uetuſta quadā cauſa non eſſe caſtos ad ſacra faciēda, & hoc ſibi reſtare expiationis, de qua ſuperius à me commemoratum eſt, quaſi ſublatis defunctorum monumētis id rite facientes. Delij uero Atramytteum in Aſia ut quiſq; adibat, eis locum dante Pharnace, incoluerunt. Cleon poſt exactas inducias, cum triginta nauibus ducens peditum urbanorū mille & ducētos armatos, cum equitibus trecentis ac ſociorū pluribus in prouinciam Thraciæ, cum ad hoc Athenienſes induxiſſet, traiecit. Et cū Scioniam primum tenuiſſet iam expugnatam, ſumptis illinc præſidiarijs armatis, in portum Colophoniorū nauigauit, non admodum ab urbe Toronæa diſtantem. Vbi certior factus è transfugis neq; Braſidam intus eſſe, & qui eſſent, impares fore ad reſiſtendum, terreſtri itinere ad urbē tendit: & decem nauibus ad circumeundum portum dimiſſis, ante omnia pergit ad munimenta, quæ Braſidas urbi circundederat uolens includere ſuburbana, & diruto ueteri muro unam efficere urbem. Adortis ea Athenienſibus, Paſitelidas Lacedæmonius dux cum eo quod aderat præſidio ſuccurrens, reſiſtebat. Sed cum repelleretur, & præterea timeret nēue naues quæ circummiſſæ erant, circuito portu deſertam urbem occuparent, nēue in muro qui expugnabatur, ipſe caperetur, eo relicto ad urbem curſu contendit. Verum & Athenienſes claſſici nauibus egreſſi, urbem priores receperunt: & inſecutus cum uociferatione peditatus qua ſubrutus uetus murus erat, irrupit, ac Lacedæmoniorum Toronæorumq; alios qui repugnabant, ſtatim interemerſit, alios uiuos ceperunt, inter quos & Paſitelidam ducem. Braſidas autem Toronē ille quidem ad ſuccurrendum profectus eſt, ſed in uia certior de expugnatione factus, rediit, præuenturus hoſtem, niſi quadraginta ferme ſtadijs ſerior fuiſſet. Cleon atque Athenienſes trophæa duo erexerunt, unum ante portum, alterum ante muros: uxoribus q; ac liberis Toronæorum in ſeruitutem arreptis, ipſos atq; Lacedæmonios, & ſi quis alius Chalcidenſium aderat, cunctos ad DCC. numero Athenas miſerunt. Quorum Lacedæmonij ex fœderibus poſtea initis remiſſi ſunt, cæteri ab Olynthijs accepti, totidē uiris permutati. Per idem tempus & Bœotij Panactum murū in confinijs, qui erat Athenienſiū, proditione ceperunt. Et Cleon impoſito p̄ſidio Toronæ p̄fectus, Atho prope ad Amphipolim uſq; prænauigauit, & Phæax Eraſiſtrati filius cū duobus collegis ab Athenienſibus pro legato miſſus in Italiam atq; Siciliā, duabus cum nauibus tranſmiſit. Nam Leontini Athenienſibus è Sicilia reuerſis, poſt conuentionē cum multos in ciuitatē aſſcripſiſſent, & plebs agrum uiritim diuidere haberet inanimo, id ſentientes ij qui potē

Atramytteū.

Cleōis expedi tio.

Scionia ab Athenie. recupera.a.

Paſitelidas.

Torone capit.

Panactum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tes erant, Syracusanis accitis plebem eiecêre, & ea passim errabunda dedentes se Syracusanis, urbemq; deserentes, ac desolantes habitacula, Syracusas ut ciues commigrarunt. Quorum nonnulli displicente sibi facto, relictis Syracusis, locum quendam urbis suæ, nomine Phoces cepêre, & arcem in Leontino agro ualidam, nomine Bricinnias, ad quos permulti exulantis plebis se contulerunt. Et pro muris stantes belligerabãtur. Hoc cum audissent Athenienses, Phæacem miserunt, si quo modo persuasis suis q ibi erant socijs, & alijs si posset Sicilienſibus, communiter tanq; aduersus proficiscentem Syracusanorum potentiam, sumptis armis liberarent populum Leontinum. Phæax ubi aduenit, inductis Camarinæis atq; Acragantinis, quia apud Gelam res ei è contrario eueniebat, ad cæteros non perrexit, intelligens haud quaquam se illos persuasurum: sed rediens per Siculos Catanam, & in transitu Bricinnias ueniens, adhortatusq; discessit. Is tamen & cum in Siciliam transmisit, & rursus cum rediit, apud Italiam cũ nonnullis ciuitatibus de amicitia Athenienſium sermonem habuit: atq; cum Mamertinis apud Locros agentibus, quo relegati erant, cum post Sicilienſium pacificationem orta inter Mamertinos seditione, ab aduersa factione accitis Locrensibus eiecti essent, factaq; aliquandiu Messana Locrensiũ. Hos itaq; Phæax illuc receptus, nihil læsit, quia cum Locrensibus transegerat Athenienſium nomine. Soli enim omnium sociorum in reconciliatione Sicilienſium fœdus abnuerant cum Athenienſibus, ne tum quidẽ amissuri, nisi bello aduersus Itones & Melæos occupati fuissent, finitimos suos atq; coloniam. Et Phæax quidem aliquanto posterius Athenas rediit. Cleon autem soluens à Torona Amphipolim uersus, Stagirum ab Eione profectus, inuadit Andriorum & Galepsum Thasiorum coloniam, sed illa non expugnata, hanc expugnat: missisq; ad Perdiccam legatis, ut cum copijs ex iure societatis ad se ueniret: missis item alijs in Thraciam ad Pollen Odomantorum regem, qui quamplurima Thraces mercede conduxerat, ipse apud Eionem subsedit hos expectans. Hæc Brasidas cum accepisset, & ipse insedit è regione Cerdilium, qui est locus Argiliorum trans flumen editus, haud sane distans ab Amphipoli, unde omnia subijciebantur oculis, adeo ut ne lateret quidem, Cleon (id quid facturus expectabatur) prodiens cum exercitu ut aduersus Amphipolim ascenderet, hostiles copias præ suis præsentibus contemnens. Instruxerat autem Brasidas Thracum mercede conductos. M. D. & Edones quos omnes euocarat, peltatos atq; equites habens Myrciniorum & Chalcidensium, præter eos quos apud Amphipolim peltatos mille, in summa ad duodecim peditum armata, & equites Græcorum trecentos. Hos cum haberet, Cerdylium cum mille quingentis insedit, cæteris intra Amphipolim cum Clearida instructis. Cleon tantisper ocium tenuit, dum id quod Brasidas expectabat facere coactus est. Nam ægre milites ferebant mansionem, reputabantq; quantæ imperitiæ atq; ignauiæ duci suo esset, cum Brasida tantæ peritiæ atq; audaciæ uiro. Ad hæc, inuiti domo cum eo uenerant. Hanc muſſationem glisscere cum animaduerteret Cleon, nolens ipsos quòd in eodem desiderent loco, grauari, contractos eduxit, usus eadem ratione qua apud Pylum: quæ quia prospere cesserat, aliquid se sapere opinabatur. Etenim neminem sperabat ad pugnandum sibi obuiam exiturum: quin potius ad inspiciendum locum sese dixit ascendere: maiorem tamen apparatum expectabat, non ut tuto si ad hoc cogeretur pugnaturus superaturusq;, sed ut circũdato exercitu urbem expugnaturus. Cum uenisset, & ualido in colle ante Amphipolim exercitum collocasset, ipse contemplabatur Strymonis restagnationem, & urbis situm Thraciam uersus quemadmodum se haberet, existimans sibi quandocunq; liberet abscedere licere absq; certamine. Etenim nemo neq; super muros conspiciebatur, neq; egredi portis, quæ & clausæ omnes erant. Adeo sibi peccasse uidebatur, quòd etiam cum machinis non uenisset posse enim urbem, quòd deserta esset, capi. Brasidas simulac Athenienses mouisse cognouit, & ipse descẽdens è Cerdylio Amphipolim intrat: nullámque eruptionem, nullamq; instruendi agminis aduersus Athenienses significationem facit, diffisus copijs suis quas impares hosti putabat, non numero, nam propemodum pares erant, sed ornatu. Nam in ea expeditione militabat Athenienſium flos, & Lemniorum Imbriorumq; robur. Itaq; artem aggressurus adhibet, quod uidelicet si numerum

Phoces Bricinnias.

Catana.

Messana fit Locrensium.

Itones. Melæi.

Stagirus.

Polles rex.

Cerdylium.

Brasidæ copia & peritia.

Cleonis ignauia.

Brasidas Amphipolim adit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſuorum & quantum neceſſarium erat armatorum oſtendiſſet, haud arbitrabatur magis proficere, quàm ſi improuiſus eſſet acuere contemptus. Igitur delectis ibi armatis centum quinquaginta, ac traditis Clearidæ cæteris, conſtituit adoriri priuſquam abirent Athenienſes, ratus non perinde illos, ſi diſcluſi fuiſſent, recepturos, ſi quæ ſibi ſuperuenirent auxilia. Verum milites adhortari, conſiliumq; ſuum aperire uolens, aduocatis omnibus, in hunc modum diſſeruit:

Oratio Braſidæ ad milites.

VIRI Peloponnenſes, quoniam ex ea terra profecti uos, quæ propter generoſitatem libera ſemper extitit, & quia Dores cum Ionĩs dimicaturi eſtis, quorum ſuperiores eſſe conſueuiſtis, ſatis erit paucis rem aperire. Docebo uos quonam modo irruptionem facere deſtino, ne q̃ cum paucis, non cum uniuerſis mihi periclitandum duco, uobis imbecillitatẽ uirium interpretantibus formidinem præſtet. Hoſtis eñ quantum conĩcio contemptu noſtri, quos non putat in ſe ad pugnam progreſſuros, locum conſcendit: & nunc ad ſpectaculum conuerſus, nullo ordine ſecurus agit. Quæ peccata hoſtium quiſq; optime animaduerterit, & pro ſuis etiam uiribus aggreditur, non id faciens ex aperto & inſtructo contra agmine magis q̃ ex præſenti opportunitate, huic plerunq; feliciter ſuccedit. Atq; hæc belli furta honeſtiſſimam gloriam obtinent, per quæ præcipue quis hoſtem fallens, ſummo amicos afficiat commodo. Ergo dum imparati adhuc confidunt, dumq; abeundi potius q̃ manendi (quantum mihi uidetur) animum habent, in hoc eor̃ ancipiti conſilio priusq̃ ſentẽtiam componant, ego cum his quos habeo occupabo, in medio eorum agmen ſi potero incurrens & irruens. Tu Clearida mox ubi me iam inſilĩſſe conſpexeris, atq; terrentem illos conĩcies, tunc uero patefactis repente portis prodeas cum iſtis qui tecum ſunt Amphipolitanis ac ſocĩs, anniteréq; q̃ feſtinantiſſime te immiſcere. Sic enim ſpero præcipue eos territum iri: qm̃ terribiliores ſunt hoſti qui interueniunt pugnæ q̃ ipſi pugnãtes. Et quod ad te attinet, ut Spartiatam decet, uir̃ te egregium præſta, & eum uos ſocii ſtrenue ſequamini, exiſtimantes id demum eſſe bene bellare, ut uelis, ut erubeſcas, ut ducibus pareas: atq; hodierno die fore ut aut liberi exiſtatis, ſi ſtrenue geſſeritis, & ſocii Lacedæmonior̃ uociteminí, aut Athenienſium ſerui duriore etiam q̃ pertuliſtis ſeruitute: cæteriſq; Græcis quo minus liberi fiant impedimento ſitis: ſi etiam optime rem geſſeritis, ſine captiuis tamen ac cæde hoſtiũ. Sed neq; uos inſtrenue ſitis, cum ſciatis quãtis de rebus certamẽ eſt, & ego oſtendã me nõ magis poſſe alios adhortari eminus, q̃ grauiter ipſe cominus agere. Thraces portę. Hactenus locutus Braſidas, tum ſeſe ad exercitũ præparauit, tum alios cũ Gleario ad portas quæ Thraces uocant, & quemadmodum dictũ eſt erumperent collocauit. Verum quia à Cerdylio deſcendens, fuerat & in urbe quoq; cõſpicua rem diuinã faciens, atq; immolans extra urbem circa templũ Palladis conſpectus, hoc Cleoni nunciatum eſt. Proceſſerat aũt tunc Cleon ad ſpectaculum, quia & oñis hoſtilis exercitus intra urbem ſubĩciebat oculis, & ſub portis ueſtigia multa equor̃ atq; hominum exeuntium notabant. Hæc cum audiſſet, eo perrexit: atq; ubi rem agnouit, iubet colligi uaſa ad proficiſcẽdum, q̃ ſcilicet nollet pugna decernere, priusquã ſibi uenirent auxilia, q̃q; arbitraretur fugam ſe antecapere poſſe: edicítq; abeuntibus ad ſiniſtrũ cornu, tanq̃ agere id ſolum liceret, ad Eionem ſe ſubducerent. Verum ubi hoc lente agi uiſum eſt, conuerſo ipſe dextro cornu, & nuda hoſtibus præbens, abducebat exercitum. Cum interim Braſidas ubi opportunitatem adeſſe cognouit, & Athenienſium moueri caſtra, ad eos inquit qui ſecum erant alios q̃: Iſti nos non expectant, indicio eſt motus lancearum atque capitum in hoc quicunq; agunt, ĩ haud conſueruntexpectare inuadentes. Sed nunc aliquis mihi portas quas dictum eſt patefaciat, & præſtanti animo q̃ celerrime irruamus. Sub hæc per portas, & eas quæ ſunt ſuper uallum, perq; primas (longi quit̃ erant muri) egreſſus, curſu contendit recta uia ubi nunc per maxime ardua locieunti bus trophæum uiſitur. Atq; circa medium agmen adortus Athenienſes iam territos, & ſua confuſione inuadentes audacia in fugam uertit. Et Clearidas ubi præceptum erat, cum exercitu Thracibus egreſſus portis infertur. Ex quo õtigit ut ex inopinato

Athenienſ. fuga

ac repentino Athenienſes utrinq; perturbarẽtur, utq; ſiniſtrum eorum cornu Eionem uerſus, ſicuti progreſſum erat, diſſipatum fugam faceret, & hoc iam fugiente Braſidas cum in dextrũ ingruit, uulneraretur: quem cadentem cum Athenienſes non animaduertiſſent, ſui qui proximi ſtabant, ſublatum aſportarunt. Eoq; magis dextrum Athenienſium cornu perſtitit. Cleon ut primum non expectandum ſibi conſtituit, ſtatim in fuga exceptus eſt, à Myrcinio peltato interfectus. Qui uero cum eo fuerant armati, conuerſi in hoſtem, ſuper tumulum bis terve aſſilienti Clearidæ reſtiterunt, nec prius ceſſerunt q̃ Myrciniorum Chalcidenſium q; equitatus ac peltati circunſiſtentes atq; iaculis inceſſentes, in fugam eos uertunt. Ita uniuerſus Athenienſium exercitus iam diffugiens, ægre uarias in montibus uias intendit: & quicunq; cæſi non ſunt, aut à principio dum manus conſerunt, aut ab equitatu Chalcidenſium atq; peltatis, Eionem ſe recepe runt. Braſidas cum eum ſui è prælio ſubtraxiſſent, in urbem perlatus adhuc ſpirans, cognouit quidem ſuos ille uiciſſe, ſed non multo pòſt deficiens expirauit. Reliquus exercitus cum Clearida perſecutus hoſtem, ubi redñt, cæſos ſpoliauit, trophæumq; erexit.

Braſidas uulneratur.

Cleonis cædes.

Athenienſes in fugam uertuntur.

Braſidæ mors.

Braſidæ honores.

Poſt hæc uniuerſi ſocij Braſidam ſub armis comitati, publice ſepelierunt intra urbẽ ante forum quod nunc eſt, deinde Amphipolitani monumentum eius circunſtantes, tanq; heroi fanum dedicarunt, honores tribuerunt, certamina & anniuerſalia ſacrificia coloniam quoq; uelut deductori aſſcripſerũt, deiectis Agnonis ædificijs, & ſi quæ ædes in illius memoriam futuræ erant tum Braſidam liberatorem ſuum extitiſſe arbitrantes, tum ob præſentem Athenienſiũ metum, Lacedæmoniorum ſocietatẽ demerentes. Nam eoſdem honores habere Agnonem, neq; ita ex utilitate ipſorum erat, neq; ita iucundum propter hoſtilitatem Athenienſium, quibus tamen mortuos reddiderũt: quorum numerus ad ſexcentos fuit, hoſtium autem ſeptem: qm̃ non iuſtum prælium extitit, ſed potius ex huiuſmodi caſu, & incuſſo prius metu. Sublatis mortuis, illi domum nauigauerũt: qui cum Clearida erant, rem Amphipolitanam conſtabilierunt. Per eadem tempora ſub extremum æſtatis, Rhamphias & Autocharidas & Epicydidas Lacedæmonij, in prouinciam quæ erat in Thracia, tranſportarũt nongentos in ſupplementum armatos: & cum Heracleam quæ eſt in Trachine peruenìſſent, quæcunq; non probe ſe habere uiſa ſunt, eis conſtiterunt. Quibus ibidem agentibus, prælium hoc geſtum eſt, æſtasq; exceſſit. Initio autem ſtatim hyemis, ij qui cum Rhamphia erant, ad Pierium uſq; (qui eſt Theſſaliæ mons) progreſſi ſunt: ſed inhibiti à Theſſalis, & præterea morte Braſidæ ad quem copias ducebant, domum reuerterunt, putantes haudquaquã iam tempus eſſe, cum & Athenienſes uicti abiſſent, nec ipſi idonei forent qui aliquid eorum conficerent, quæ Braſidas animo agitaſſet: cum præſertim ſcirent quando domo exiſſent, Lacedæmonios fuiſſe propenſiores ad pacem. Etiam contigit, ut ſecundũ pugnam quæ ad Amphipolim geſta eſt, & Rhamphiæ regreſſum, neutri amplius q̃ p piam belli attingerent, ad pacem magis ſpectantes. Athenienſes quidem q̃ calamitatem acceperant apud Delium, & paulopoſt rurſus ad Amphipolim, neq; iam firmam uirium ſpem habentes ut antea, qua cum fœdera expectarant, meliori ſe futuros conditione, præſenti proſperitate confiſi. Præterea & reformidabant ſocios, ne propter ipſorum clades elati citius deficerent: & pœnitebat eos, q̃ poſt rem bene geſtam ad Pylum non pacificauiſſent. Lacedæmonij uero, q̃ ſecus atq; opinati fuiſſent, ſibi in bello ſucceſſerat, cuius paucos intra annos putarant potentiam ſe Athenienſium deleturos, ſi terram illoq; depopularentur. Accepta autem ad Pylum clade, qualis nulla prius in Sparta, & ijs qui è Pylo ac Cytheris prodibant, regionem latrocinio infeſtantibus, & ſeruis ad hoſtem tranſeuntibus, & ijs qui ſupererant aſſidue ſuſpectis, ne quid noui ſicut prius molirentur, ſolicitati ad præſentem ſtatum ab ijs qui fugiſſent. Huc accedebat, q̃ fœdera tricennalia cum Argiuis percuſſa in exitu erant, nec alia uolebant illi ferire, niſi terra Cynuria ſibi reſtitueretur, ut putarent Argiuis ſe & Athenienſibus pariter, impares ad belligerandum. Eo quidem magis, q̃ nonnullas habebant ſuſpectas in Peloponneſo ciuitates, ne deficerent ad Argiuos, prout & factum eſt. Hæc igitur utriſq; animo uerſantibus uiſum eſt de pactionibus agẽdum, nec Lacedæmonijs minus deſiderio recipiendi captiuos ex inſula, quippe qui erant cum Spartiatæ atq; primores, tum

Rhamphias, Autocharidas, Epicydidas, Heraclea.

Pierius mons.

Cynuria.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uero ipſorum propinqui. Eoq; iam inde ex quo capti fuerãt, tranſigi cœptum eſt. Sed Athenienſes elati animo, nondũ uolebant æquis cõditionibus finire bellum. Eoſdem apud Delium clade affectos gnari Lacedæmonij tunc id magis admiſſuros, confeſtim annuas fecêre inducias, quibus eos oportebat coire de ampliori tẽpore conſultaturos.

Cleon. Braſidas.

Poſtea uero q̃ ad Amphipolim ab Athenienſibus male pugnatum eſt, & Cleon atque Braſidas mortem oppetiêre, qui præcipue è diuerſo paci aduerſabantur: Braſidas quidem q̃ proſpere bellaret, & ob id honores aſſequeretur: Cleon autem q̃ inquiete ciuitatis credebat ſe in ſceleribus committendis manifeſtiorem fore, & minus habiturum fidei in obtrectando. Multo magis hoc exoptabant, & ante omnes duo in ſua utriq; ciuitate ad principatum properantes, Pliſtoanax Pauſaniæ Lacedæmoniorum rex, & Nicias Niceratí, in re militari eorum qui tunc erant longe elatiſſimus. Hic quidem, q̃ in eo in quo nihil dum damni feciſſent, uolebat operæq; precium putabat tueri felicitatem, & cum cæteros ciues, tum uero ſe laboribus impræſentiarũ uacare, & nomen poſteritati relinquere, q̃ nuſquam de republica male meritus eſſet. Quod ita demum arbitratur contingere, ſi nihil periculi foret, & ſi quis ſe q̃minimum fortunæ committeret, & fugam periculi pace præſtari. Ille autem, q̃ ab inimicis infimulabatur de reuerſione ex Attica, & quaſi ob hanc culpam iſta contingerent, quoties aliquid cladis accipiebant, à Lacedæmonijs ei ſemper inuidia fiebat. Etẽ infimulabatur q̃ cum Ariſtocle fratre uatem quæ ad Delphos erat, perſuaſiſſet ut Lacedæmonijs ad petẽda oracula eò miſſis, hæc plerunque reſponderet: Ioue ſati ſemidei prolem ex alieno ſolo in ſuum re

Pliſtoanax.

Crimina in Pliſtoanacta delata.

Argenteo arãre uomere.

ducere, alioqui argenteo arare uomere. Eandem quoque aliquanto poſt tempore, ut Lacedæmonios hortaretur ad ſe reducẽdum in Lycæo exulantem propter ſuſpicionẽ acceptorum munerum, ob reditum illum ex Attica, & dimidiatas ædes templi Iouis metu Lacedæmoniorum tunc inhabitantem, undeuicesimo regni ſui anno reducendum, eiuſmodi choris atq; ſacrificijs quibus proſequi reges inſtituerunt, cum primum Lacedæmona condidêre. Hac igitur offenſus criminatione Pliſtoanax, ſimulq; q̃ exiſtimabat tum nihil in pace aduerſi cõtingere, ubi Lacedæmonij ſuos recepiſſent, tũ haudquaquam ſe inimicorum inuidiæ obnoxium fore, cui ſemper obnoxij ſint neceſſe eſt principes in ciuitate belli tempore, propter eius detrimenta conuentionem præoptabat. Eamq; per hyemem in colloquium itum, & iam inſtante uere apparatus à Lacedæmonijs palàm agitabatur per ciuitates, denunciantibus tanquam ad munitiones faciendas, quo magis exaudirent Athenienſes. Et ubi in cõcilijs multa ſunt utrinq; iura allata, ita cõuentum eſt ut pax fieret, utriſq; ea quæ bello eſſent parata reddẽtibus, ſed Athenienſibus Niſæam retinentibus. Nam cum Platæam repeterent Athenienſes, & eam ſe ui cepiſſe Thebani negarent, nec oppidanis prodentibus ſed dedẽtibus, idem de Niſæa & illi dicebant. Tunc aduocatis Lacedæmonij ſocijs, præter Bœotios atq; Corinthios, Eleoſq; & alios Megarenſes (his enim quæ fiebant haud placebant) decretoq; facto de bello finiendo, fœdus inierunt, percuſſeruntq; cum Athenienſibus, quod Athenienſes apud illos iurando comprobarunt. Fœdera fecêre Athenienſes ac Lacedæmonij cum ſociis in hæc uerba, per ciuitates rata iureiurando ſunt habita:

De fœderibus agitur.

Fœdera inter Lacedæmonios & Athenienſes.

QVOD ad templa publica pertinet, licere quicunque uelit tutò ire, conſulere, conſultores mittere more maiorum terra & mari. Phanum uero ac templum Apollinis quod eſt apud Delphos, ipſos uti ſuis legibus, uectigalibus, iudicijs, ſua deque terra more patrio. Eſſe porro fœdera annos quinquaginta Athenienſibus ac Lacedæmonijs & utrorunque ſocijs, pura & innoxia, uel terra uel mari. Nec licere arma inferre detrimenti cauſa, neque Lacedæmonijs neque Athenienſibus eorũmve ſocijs, ulla uel arte uel machinatione. Si quid inter eos cõtrouerſiæ exiſtat, iure agant & iureiurando, de quibuſcunque conuentum eſt: reddentibus Lacedæmonijs ac ſocijs Amphipolim Athenienſibus, licere tamen ciuitatibus, quaſcunq; Lacedæmonij tradiderint Athenienſibus, abire quò libeat ſuis cum facultatibus. Eas uero quas Ariſtides tributarias fecit, liberas eſſe. Item non licere Athenienſibus atque ſocijs nocendi gratia il

Fœderum initorum uerba.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

luc ferre arma, si tributum pendant post icta fœdera. Sunt autem hæ, Argilus, Stagirus, Acanthus, Scolus, Olynthus, Spartolus. Nec socias esse alterutris, aut Lacedæmoniis, aut Athenienſibus. Quod si eas induxerint Athenienſes, ut uelint esse sociæ, licere socias facere. Non tamen Cyuernæos, & Sanæos, & Singæos suas ipsorum urbes incolere, quemadmodum Olynthij & Acanthij, Lacedæmonij ac socij, Panactum Athenienſibus, & inuicem Athenienſes Coryphasium illis, & Cythera, & Methonen, & Pteleum, & Atalantam, & quoscunq; Lacedæmoniorum captiuos in carceribus, uel apud Athenas, uel alibi intra suam ditionem haberent reddentibus: necnon eos quos expugnatione Scionæ cepissent Peloponnenſium, & quicunq; ex socijs Lacedæmoniorum apud Scionam essent, & quoscunq; Brasidas eò misisset: si quis denicq; Lacedæmoniorum socius Athenis, uel alibi ut imperium teneant, in carceribus esset, missos facientibus Lacedæmoniis, præterea ac socijs reddentibus quoscunque haberent, hunc in modum, Athenienſium sociorúmve. Quod autem ad Sciones attinet & Toronæos & Sermylios, & si quam aliam ciuitatem haberent Athenienſes, consulturos, deq; alijs ciuitatibus quidquid sibi uideretur. Eosdem iusiurandum apud Lacedæmonios eorumq; socios per ciuitates iuraturos, & utroscq; alteris domesticum iusiurandum, quod apud utranq; ciuitatem maximum est: quod quidem hoc fit: Sto his pactionibus & his fœderibus iuste & pure. Sit Lacedæmoniis ac sociis in hunc modum erga Athenienſes iusiurandum. Id autem quotannis renouari ab utriscq;, & titulos lapideos erigi in Olympijs, in Pythijs, in Isthmo, & Athenis intra urbem, & Lacedæmone in Amyclæo. Si quid autem alterutris in mentem non uenit, & si quid rationibus discussum æquum utriscq; usum sit, hoc commutari quacunq; in parte utriscq; uideatur. Athenienſibus ac Lacedæmoniis sub tempus fœderum præsidebat ephorus Pliſtolas, mensis Artemisij quarto ante finem die. Athenis præsidebat Alcæus mensis Elaphebolionis sexto ante finem die. Iurarunt autem & fœdus percusserunt, ex Lacedæmoniis Pliſtolas, Domagetus, Chionis, Metagenes, Achantus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Tellis, Alcinadas, Empedias, Menas, Lamphilus: Ex Athenienſibus Lampon, Isthmionicus, Nicias, Laches, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theogenes, Aristocœtes, Iolcius, Timocrates, Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc fœdera icta sunt sub extremum hyemis simul & initium ueris, statim ab urbicis Dionyſijs, decem solidis annis, & pauculis diebus à prima in Atticam incursione, & ab huius belli principio. Velim autem quis mihi consideret ad fidem habendam tempora potius, quàm aut quoslibet alicubi magistratus, aut recensionem aliquorum ex aliqua dignitate nominum res gestas significantium. Non enim exacta res est, exponere quibusnam uel ineuntibus uel gerentibus magistratum, ut quidq; gestum est, sed per æstates & hyemes distinguere, quemadmodum feci. Vnde comperiet uim anni in duo media diuidens, decem æstates & totidem hyemes habuisse superius bellum. Lacedæmonij captiuos protinus qui penes se erant, missos fecerunt: nam sortiti priorem locum erant reddendi quæ haberent. Miseruntq; in Thraciam ad suam prouinciam legatos, Ischagoram & Menam & Philocharidam, ut Amphipolim traderent Athenienſibus, atq; alij fœdera quemadmodum cõuenerat, de singulis rata haberent. Quod tamen illi facere abnuerunt, arbitrantes ea nequaquam sibi utilia esse. Ne Clearidas quidem urbem tradidit, gratificari uolens Chalcidenſibus, quod negaret se posse tradere istis inuitis. Verum propere ipse cum legatis illinc in Lacedæmonem uenit ad se purgandum, si accusaretur ab ijs qui cum Ischagora fuerant quod non paruisset: & præterea ad cognoscendum, si quid posset fœdus immutari. Sed cum comperisset id comprobatum esse, celeriter rediit, mittentibus eum Lacedæmonijs, atq; iubentibus præcipue ut urbem traderet: sin minus, quicunq; ibi ferent Peloponnenſes educeret. Cæterum Lacedæmonij cum apud eos socij essent, & iussi rata habere fœdera, negarent eadem qua prius causa se illa habituros rata, nisi aliquatenus æquiora fierent, hos non audientes dimiserunt, ipsi cum Athenienſibus societatem fecerunt, rati Argiuos qui missis Ampelida & Licho fœdus inire recusassent; non acres hostes sine Athenienſibus fore, & cæteram ferè Peloponnesum quietu-

Iusiurandum domesticum Athenienſium & Lacedæmoniorum

Pliſtolas.

Fœderis percussores

Temporum distinctiones more Thucydideo

ram: alioqui si liceret, ad Athenienses accessuram. Præsentibus igitur Athenien-siũ legatis, habitisq; colloquijs, cõuentum est, societasq; cũ iureiurando inita hæc his legibus:

Societas inita inter Lacedæmonios & Athenienses.

Verba initæ societatis.

SOcij erũt Lacedæmonij annos quinquaginta. Si qui hostes agrum inuaserint Lacedæmoniorum, eisq; noxam fecerint, opem ferant Athenienses quocunq; modo, & quantam maximam poterũt. Si ijdem hostes agrum uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmoniis & Athenien-sibus, afficiaturq; ab utriusq; damno, & ab utriusq; pariter hoc bellum deponatur. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Item si qui hostes terram Atheniẽsium ingrediantur, noxamq; fecerint, Lacedæmonii opem ferant quocunq; modo, & quantam maximam possunt. Si agrum iidẽ uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmoniis & Athenien-sibus, afficiaturq; ab utriusq; damno, & ab utriusq; pariter hoc bellum deponatur, atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Quod si seruitus impendeat Lacedæmoniis, opitulentur Athenienses omni ui quoad poterunt. Hæc autẽ fœdera iidem qui superiora utrinq; iurauerunt quotannis renouanda, Lacedæmoniis Athenas euntibus sub Dionysia, Athenien-sibus Lacedæmone sub Hyacinthia, erecto apud utrosq; saxeo titulo: Vno quidem Lacedæmone iuxta Apollinem in Amyclæo, altero autem Athenis intra urbem iuxta Mineruam. Quod si quid uisum fuerit Lacedæmoniis & Atheniẽsibus adiiciendum tollẽdumve circa societatem, quidquid utrisq; uisum fuerit, id æquum sit. Hoc iusiurandum è Lacedæmoniis isti iurauerunt: Plistoanax, Agis, Plistolas, Damagetus, Chionis, Metagenes, Acanthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Alcinadas, Tellis, Empedias, Menas, Laphilus: Ex Atheniẽsibus Lampon, Isthmionicus, Laches, Nicias, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theagenes, Aristocrates, Iolcius, Timocrates, Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc societas inita est nõ multo post fœdera, & captiuos ex insula reddidêre Lacedæmoniis Atheniẽses. Aestasq; undecimi anni cœpit. Quæ per decem continenter annos primo bello gesta, hactenus conscripta sunt. Post fœdera uero & societatem inter Lacedæmonios atq; Athenienses decennem post bellum initam sub Plistola Lacedæmoniorum ephoro, & Alcæo Athenis præsidẽte pax fuit duntaxat apud eos qui illa administrant. Cæterum Corinthij & quædam in Peloponneso ciuitates, quæ acta fuerant cõcusserunt: protinusq; alia perturbatio exitit sociorum aduersus Lacedæmonios. Quinetiam Lacedæmonij ipsi progressu tẽporis in suspicionem uenêre Athenien-sibus, partim ob quædam quæ ex uerbis pactionis executi non sunt, atq; ad sex annos decemq; menses temperatũ est, quo minus utrinq; mutuo terram inuaderent: extra illam uero uehementissime inuicem se læserunt, perinduciarum nõ synceram quietem. Mox coacti rumpere illa post decem annos fœdera, rursus in apertum iêre bellum. Hæc autem idem Thucydides Atheniẽsis gradatim cõscripsit, quemadmodum singula quæq; gesta sunt per æstates & hyemes, eo usq; dum Athenien-sium imperium Lacedæmonij cum sociis euerterunt, ac longos muros & Piræa ceperunt, ad quod tempus, anni belli omnes extiterunt septem & uiginti. Quod si quis pactionem quæ intercessit, spatio belli ascribendam nõ putabit, is haud recte putabit. Si enim ex rebus gestis id existimabit, inueniet non esse consentaneum eam iudicari pacem, in qua neq; tradita neq; recepta sunt omnia de quibus cõuenerat. Et præter hæc in Mantinico & Epidauro atq; in alijs bellis utrinq; clades acceptæ. Et nihilo minus in Thracia q socij fuerant, hostes extiterunt, & Bœotii decendiales induciasagebant. Itaq; & ex superioris belli decennio, & ex suspectis post illud induciis, & ex insecuto has posteriori bello, si quis tot annos supputabit per tempora & aliquot dierum accessionem, hoc solum inueniet exitu comprobatum, ex iis quæ futura esse ex oraculis affirmabantur. Etenim memoria teneo, ab incepto usq; ad finitum bellum, à cõplu-ribus, prædicari solitum ter nouenis annis bellum geri oportere. Quo omni tempore, cum per ætatem res ego iam intelligerem, & animum aduerterem ut aliquid diligenter cognoscerem, contigit ut cum patria exularem annos uiginti, postq; in Amphipolim traiecissem dux classis, cumq; rebus agendis interfuerim apud utrosq;, nec minus

Dionysia. Hyacinthia.

Forte legendum admittebant. πῖσ' δεξαμένοισ.

Fœderum ruptorum occasio.

Thucydidis descriptio.

Belli Peloponnesiaci diuturnitas.

Thucydidis exilium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

propter exilium apud Peloponnenſes per ocium aliquid eatum rerum impenſius noſ ſem. Igitur controuerſiam quæ poſt decem annos extitit, & fœderũ perturbationem, & deinceps quemadmodum bellatum eſt, exequar. Nam poſteaq̃ quinquaginta annorum fœdera ſunt inita, & mox ſocietates legationesq; quæ ex Peloponneſo ad hæc accitæ fuerant, & Lacedæmone diſceſſêre, & alĩ domum abiêre, Corinthĩ ad Argos conuerſi, primum uerba fecerunt cum quibuſdam principibus Argiuorum, quandoquidem Lacedæmonĩ fœdera ſocietatemq; cum Athenienſibus feciſſent, antea ſibi inimiciſſimis, non ob utilitatem Peloponneſi, ſed ob ſeruitutem, oportere Argiuos conſiderare ut ſalua ſit res Peloponnenſis, atq; decernere, quæcunq; Græca ciuitas ſuis legibus, pari iure, æquis conditionibus uiuens, uelit cum Argiuis ſocietatem facere licere, ut unaquæq; ad alterius terram mutua ferat auxilia: deligere aliquot homines penes quos ſit imperĩ ſumma, ne res foras emanet, neve fiat ad populũ mentio, ſi ille non ſit aſſenſurus. Multos enim abiebat ad Argiuos odio Lacedæmoniorum ſe collocaturos. Hæc cum demonſtraſſent Corinthĩ, domum reuerterunt. Quæ Argiui illi cum audiſſent, & ad magiſtratus atq; ad populum retuliſſent, facto decreto, Argiui duodecim uiros delegerunt, cum quibus liceret ſocietatem facere quiſquis uellet Græcorum, præter Athenienſes ac Lacedæmonios, cum horum neutris id liceret iniuſſu populi Argiui. Admiſerunt autem hoc Argiui eo impenſius, tum quòd cernerent bellum ſibi cum Lacedæmonĩs futurum, quoniam fœdera cum illis in exitu erant, tum quòd ſperarent ſe principes fore Peloponneſi. Siquidem per id tempus præcipue Lacedæmonium imperium male audiebat, & propter acceptas clades contemptui erant: & inter omnes optime Argiui ſe habebant, qui non ſumpto cum cæteris Attico bello, quòd cum utriſque fœderati eſſent, rem ampliauerant. Hunc itaq; in modum Argiui Græcorum uoluntarios in ſocietatem recipiebant, ad quos primi Mantinæi cum ſocĩs tranſierant, Lacedæmonios ueriti: à quibus dum adhuc bellum cum Athenienſibus gerunt, partẽ quandam Arcadiæ illorum ditionis auertiſſent, quosq; nõ credebat neglecturos, quòd ea Mantinæi potirentur. Ita dum illi cunctantur, libenter ad Argiuos ſe contulerunt, ciuitatem magnam conſiderantes & cum Lacedæmonĩs uſq; certantem, & ſtatum popularem quemadmodum ipſi habentem. Secundum horum defectionem reliqua Peloponneſus gliſcere cœpit, tanquam ipſi foret idem faciendum, rata plus quiddã cognouiſſe Mantinæos quòd ad Argiuos acceſſiſſent: & ſimul ſuccenſens Lacedæmonĩs, cũ ob alia, tum uero quod in fœderibus Atticis aſcriptum eſſet, periurium eſſe quicquam adĩcere, tollereue ei quod utrique ciuitati uiſum eſt, Lacedæmoniæ & Athenienſi. Hæc enim particula Peloponnenſes præcipue turbauit, & ad ſuſpicandũ induxit, ne ſe uellent in ſeruitutem redigere Lacedæmonĩ cum Athenienſibus. Aequum nanque futurum fuiſſe, ut ea tranſmutatio uniuerſis ſocĩs aſcriberetur. Ex quo perterriti multi ad Argiuos tranſierũt, ut eorum ſocietatẽ ſinguli coirent. Lacedæmonii hunc tumultum gliſcere in Pelopõneſo ſentientes, & Corinthios illorum magiſtros fuiſſe, ac fœdus & ipſos cũ Argiuis percuſſuros, mittũt Corinthum legationẽ uolentes quod futurũ erat præuenire, expoſtulatum, ꝙ illi eſſent totius rei caput: periuri etiam futuri, ſi ab ipſorũ ad Argiuorum ſocietatẽ deficerẽt. Iam nunc quoq; iniurii qui fœdera cum Athenienſibus nõ comprobarent, cum dicatur in iis, id ualere quicquid maior ſociorum pars decreuerit, niſi quod uel deorũ uel hominum impedimentum interceſſerit. Corinthii uero adhibitis ſociis, prius enim eos aduocauerant, quicunq; & ipſi fœdera non admiſiſſent, contradicere Lacedæmoniis, nõ tamen propalàm oſtendentes, ubi ſibi facta eſſet iniuria: quia neq; ipſis recuperaſſent ab Athenienſibus Sollium neq; Anactorium, & ſi quid aliud arbitrabantur amiſiſſe, prætendere tantum ſe deſerturos non eſſe eos qui forent in Thracia. Iure enim iurando ſuam illis priuatim fidem dediſſe ſemel, cũ primũ unà cũ Potidæatibus rebellarũt, & ſæpius poſtea, negare itaque ſe fœdifragos eis eſſe, ſi ipſorum cum Athenienſibus ſocietatem reſpuerẽt. Cum enim deorum fidem iurauerint illis in Thracia, periuros ſe fore, ſi prodant. Dictum autem illic eſſe, niſi dii aut heroes forent impedimento, & uideri ſibi hoc diuinum impedimentum eſſe, & de ue-

Fœderum initia apud reliquam Græciam.

Mantinæi a Lacedæmoniis deficiunt Arcadia.

Corinthij tumultus magiſtri.

Sollium.
Anactorium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

teri quidem iureiurando hactenus responderunt. Quod autem ad Argiuam societatem attineret, se habito cum amicis consilio quicquid iusti fuerit facturos. Et Lacedæmonij quidem Legati domum abierunt: Corinthij uero Argiuorum legatis, qui etiam aderant, iubentes societatem inire, ipsos nec differre, edicunt ut sibi præsto sint proximo concilio. Aduenit quoque mox Eleorum legatio, & primum init cum Corinthijs societatem, deinde illinc Argos petentes quemadmodum prædictum est, cum Argiuis idem fecit. Infensi nanq; Elei Lacedæmonijs erant propter Lepreum. Nam bello quod Lepreatæ cum Arcadibus gesserunt, acciti à Lepratis Elei in auxilium mercede dimidiatorum fructuum terræ, cum bellum soluissent, imposuerant ipsis Lepratis qui solum tollerent annuum talẽtum Olympio Ioui pendendum. Quod illi cum ad bellum usq; Atticum pependissent, postmodum desierũt causati bellum: & dum ab Eleis cogerentur ad Lacedæmonios recurrerunt. Commissa illis causa suspicati Elei non æquos futuros iudices, omissa deceptatione solum Lepreatarum depopulati sunt. Nihilo tamen minus Lacedæmonij pronunciarũt liberos esse Lepreatas, & Eleos agere iniuste: & qa Elei iudicio non stabant, armatum præsidium in Lepreum miserunt, Isti existimantes urbem quæ à se defecisset Lacedæmonios recepisse, prolata pactiõe qua dicebatur, quæ quis moto Attico bello teneret, eadem retinendo prodiret in bellum, tanquam ipsius suum non obtinerent ad Argiuos deficiunt, societatemq; sicuti prædictum est faciunt. Fecerunt item statim post Corinthij, & qui in Thracia sunt Chalcidenses. Idem quoq; allegantes Bœotij ac Megarenses cum à Lacedæmonijs contemnerentur, tamen quieuerunt, q; censerent popularem Argiuorum statum minus sibi profuturum sub dominatu paucorum degentibus, q̃ remp. Lacedæmoniorum. Per eadem huius æstatis tempora Athenienses expugnata Sciona puberes interfecerunt, pueros ac mulieres in seruitutem redegerunt, agrum Platæensibus colendum dederunt, necnon Delios rursus in Delum reduxerunt, reputantes & præliorum detrimenta, & dei apud Delphos oracula. Quinetiam Phocenses ac Locrenses inter se bellare cœperunt, Corinthij insuper atq; Argiui iam socij Tegeam ueniunt, ut ab Lacedæmonijs deducerent, cernentes secum esse ex magna parte Pelopõnesum, & si hic locus accederet totam futuram. Vbi Tegeatæ negant se Lacedæmonijs aduersaturos, Corinthij qui grauiter hactenus egerant, animos dimiserunt, ueriti ne quis alius ad se post hac accederet. Tamen Bœotios ipsi adeundos putauerunt, orandosq; ut sui atq; Argiuorum socij forent, cæteraq; communiter administrarent, ad hæc ut fœdera decem dierum, quæ illis erant cum Athenienſibus, non longe post alia quadraginta annorum se Athenas secuti, sibi quoq; obtinerent. Corinthij iubebant ut Athenienſium si hoc abnuerent inducias renunciarent, nec cum eisdem in posterum nisi se adhibitis fœdera facerent. Bœotii rogantibus Corinthijs quod ad societatem Argiuorum pertineret expectare iusserũt, profectiq; cum eisdem Athenas decem dierum fœdera non inuenerunt. Cæterum Athenienses Corinthiis responderunt sibi cum illis fœdera, si Lacedæmoniorum ii socii forent. Itaque Bœotii postulantibus Corinthiis atq; flagitantibus ut secum paciscerentur, noluerunt tamen decem dierum fœderibus renunciare. Ipsis autem Corinthiis inducię citra fœdus extitêre cum Athenienſibus. Eadem æstate Lacedæmonii populariter duce Pliſtoanacte Pausaniæ regis, in expeditionem ierũt aduersus Parrhasios in Arcadia Mantineis obnoxios, acciti ab eis seditione laborantibus, excisuri præterea si possent murum in Cypselis quem Mantinei extruxerunt, suorumq; præsidio tenebant in Agro Parrhasio positum super Scirítium, q est in Laconica. Et Lacedæmonii quidem regionem Parrhasiam depopulabantur. Mantinei autem tradita Argiuis custodia urbis, ipsi societatem tutabantur: sed cum nequirent & murum in Cypselis & in Parrhasiis urbes defendere, abiêre. Lacedæmonii ubi & Parrhasios in libertatem asseruerunt, & murum exciderunt, domum reuersi sunt. Iidem per eandẽ æstatem iam reuersis à Thracia militibus qui cum Brasida profecti fuerant, quos post inita fœdera Clearidas reportaucrat, decreuerunt seruos, qui sub Brasida fuissent in prælio liberos esse, habẽtes ubicunq; liberet habitandi potestatem, eosq; non ita multo post cum iis quos recenter in ciuitatem ascripserant in Lepreo, quod in Laconico & Eleo agro situm est, collocauerũt,

Lepreatarum bellum.

Eleorum atq; Lacedæm. simultas.

Sciona expugnatur.

Delij reducũtur.

Phocensium & Locrensium bellum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Iam cũ Eleis dissidentes. Præterea eos quos in insula traditis armis captos receperant, & horum nonnullos iam magistratibus fungentes, ignominia notauerunt, ueriti ne propter calamitatem acceptam, illi opinantes suam imminutam esse conditionem ali quid molirentur rerum nouarum si honoribus uterentur. Notauerunt autem hac ignominia, ne gerendi magistratus, neue mercandi, uendendi dandive aliquid ius haberent. Aliquanto tamen post ad dignitatem sunt restituti. Eadẽ æstate Thysson, quæ est in Atho Athenienſium ſociam ciuitatem Dictydienſes ceperunt. Qua omni æstate inter Athenienſes ac Peloponnenſes commercium fuit, ſed inter ſe ſuſpecti erant Athenienſes & Lacedæmoniꝯ uſq; ab initis fœderibus, quod neutri loca alteris redderent. Nam Lacedæmoniꝯ quorum priores in reddendo partes erant, nec Amphipolim cæteraq; loca reddiderant, nec ſoeios in Thracia ad recipienda fœdera adegerant, ac ne Bœotios quidem atq; Corinthios, aſſidue dicentes ſe illos fœdera recipere nollent, una cum Athenienſibus coacturos, præſtituta die citra tamen ſyngrapham, intra quam diem qui fœdera rata non haberent utriſque eſſent pro hoſtibus. Harum rerum nullam confici ab illis Athenienſes cum uiderent, ſuſpicabantur nihil æquum Lacedæmonios animo agitare. Ex quo Pylum repetentibus reddere ſuperſederunt, adeo ut captiuos quoq; ex inſula quos in uinculis habuerant reddidiſſe pœniteret. Etiam loca cætera tenere perſeuerauerunt, præſtolãtes dum illi quæ ſpopondiſſent perficerẽt. Lacedæmoniꝯ uero dixẽre, ſe quæ poterant feciſſe, quos em̃ in uinculis habuiſſent Athenienſibus reddidiſſe, milites qui in Thracia, & ſi quis alius in ipſorum arbitrio fuiſſet, abduxiſſe, Amphipolim ut reſtituerent, non eſſe in ſua poteſtate. Bœotios atq; Corinthios ut in fœdera adducerent operam daturos, utq; Panactum reciperent, & ſi quis Athenienſis apud Bœotios captiuus eſſet. Pylum autem ut ſibi redderent poſtulare, ſin minus Meſſenios illinc ac ſeruitia abducerent, quemadmodũ ipſi ex Thracia feciſſent, Athenienſes per ſe ſi uellent locum cuſtodirent. Sæpe itaque ex multis habitis ſermonibus, per hanc æſtatem permouerunt Athenienſes ad ducendos è Pylo Meſſenios, ac cæteros, tum ſeruos, tum eos qui è Laconica ad ipſos tranſierant, quos in uerticibus Cephaleniæ collocauerant. Igitur æſtate hac ab utriſq; ocium fuit, & ad utroſq; inuicem uentitatum. In ſequenti hyeme, iam enim alij ephori, nec ij ſub quibus inita fœdera erant, & eorum quidem fœderum aduerſarij, cum legati à ſocietate ueniſſent, præſentibus Athenienſibus, Bœotijs, Corinthijs, & multa ultro citroq; dicerentur, nec quicquam conueniret, ut reditũ eſt domum, Cleobulus & Xenares, ij em̃ præcipue ex ephoris fœdera ſolui uolebant, ſermones habuẽre ſeparatim cum Bœotijs atq; Corinthijs, hortantes ut perfecte earum rerum conditionem cognoſcerent, utq; Bœotij, qui priores fuiſſent, ſocij Argiuorum rurſus ſe cum Argiuis facerent ſocios Lacedæmoniorũ: ſic enim fore ut Bœotij ad accipienda Attica fœdera minime cogerentur. Nam Lacedæmonios ante inimicitias Atheniẽſium, ac ruptionem fœderum, præoptaſſe ſibi amicos atq; ſocios eſſe Argiuos: Siquidem ſemper Argiuorum fidem habuerant ſuſpectam, cupientes ſibi ſyncere amicum Argos eſſe, quod uidelicet exiſtimarent bellum extra Peloponneſum ſic facilius fore. Enimuero obſecrare Bœotios, Panactum Lacedæmoniis traderent: ut pro hoc recepta ſi poſſint Pylo, expeditius inferant Athenienſibus bellum: Ita edocti Bœotii atq; Corinthii à Xenare Cleobulóque, & à ſuis amicis qui è Lacedæmoniis aderant, ut ad ſuos publice referrent, utriq; abiêre. Quos abeuntes duo è ſummo magiſtratu Argiui inter uiam obſeruauerunt, congreſſiq; cum eis in colloquium deuenerunt, ſi quo pacto Bœotii ipſis ſocii fieri poſſent, quemadmodum Corinthii & Elei & Mantinei: exiſtimare enim hac re procedente, facile iam eos, & belli gerari, & paciſci: etiam cum Lacedæmoniis ſi uellent, re inter ipſos communicata, & ſi quibus cum aliis oporteret. Hæc Bœotiis legatis audita placuerunt. Quippe oppor tune iſta rogabantur, quæ amici quoq; è Lacedæmone ipſis iniunxerant. Ea ſentientes ab his admitti Argiui, illi miſſuros ſe in Bœotiam legatos cum dixiſſent digreſſi ſunt. Reuerſi Bœotii detulêre ad magiſtratus, quæq; ex Lacedæmone, quæq; ex Argiuis in congreſſu audiſſent. Magiſtratus quod res placita erat erectiore animo eſſe. Nam ipſis cum utraque parte conueniebat, & eorum opera Lacedæmoniorum amici indigebant,

Ignominia notati

Thyſſus opp.

Athenienſes & Lacedæmonii de reddendis utrinq; locis diſſentiunt.

Cleobulus & Xenares ephori.

Ephori.

Fœdera frangere contendunt.

Argos amicum optant Laced.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

& Argiui ad similia properabant. Neq; multo pòst cum legati Argiuorum uenissent, ob ea transigenda quæ dixissent, probata ipsorum oratione eos remiserunt, premittentes se legationem Argos de societate missuros. Interea uisum est eis Corinthijsq; ac Megarensibus & legatis è Thracia inter se coniurare, de ferendo inuicem auxilio, ut quisq; indigeret. deq; non gerendo cum aliquibus bello, paciscendoq; nisi communiter, & ita Bœotios Megarensesq;, nam idem ij inter se ipsi fecerant, fœdera facere iam cum Argiuis. Verum antequam iusiurandum præstaretur, idem Bœotiorum magistratus rem ad quatuor consilia Bœotiorum penes quæ summa potestas est, retulerũt, suadentes, ut ex usu rei Bœotiæ cum ijs ciuitatibus quæcunq; hoc uellent coniurarẽt. Hocilli qui in consiliis erant non admittendum censuerunt, ueriti ne Lacedæmoniis aduersarẽtur, si cum Corinthiis qui ab illis defecerant coniurarent. Neq; enim eos certiores fecerant sui magistratus de ijs quæ ex Lacedæmone sibi Cleobulus & Xenares ephori suasissent, ut prius Argiuorum Corinthiorumq; socij facti, postmodum fierent Lacedæmoniorum, rati etiam si ipsi non dicerent, tamen non aliud illos è consilio decreturos, quàm quod eis ipsi præcognitum suasissent. Vbi autem res in contrarium cessit, Corinthij quidem & è Thracia legati infecto negocio abierunt: Bœotij uero magistratus prius expectantes, ut eadem persuaderent, utq; experirentur facere cum Argiuis societatem, nec de argiuis ad consilia retulerunt, nec Argos quam promiserant legationem miserunt, incuria quadam & omnium occupatione. Hac eadem hyeme Mecybernam, ubi erat Athenienſium præsidium, Olinthii subito adorti ceperunt. Post hæc Lacedæmonii (nam inter eos atq; Athenienses assidua colloquia habebantur de reddendis, quæ inuicem tenebant) sperantes si Panactum à Bœotiis Athenienses recepissent, fore ut ipsi reciperent Pylum, adierunt per legationem Bœotios, obsecrauerunt q;, ut sibi Panactum, & qui in uinculis essent Athenienses traderentur, ut pro iis ipsi Pylum reciperent. Illi negare se reddituros, nisi secum quemadmodum cum Athenienſibus hi societatem separatim coirent. Lacedæmonii intelligentes hi quidem se iniurios fore in Athenienses, cum dictum sit neq; fœdus iniri, neq; bellum, nisi communiter, cupidi tamen Panacti recipiendi, & pro eo Pylum recuperandi: cum præsertim qui properabant turbare fœdera propensiores in Bœotios essent, societatem fecerunt hyeme iam extrema, & sub uere statim Panactum excisum est: Et undecimus belli annus exijt. Ineunte statim uere insequentis æstatis Argiui, quando neq; legati Bœotiorum quos illi missuros se dixerant ueniebant, & eosdem Panactum excidisse acceperunt, separatimq; societatem cum Lacedæmonijs coisse, extimuerunt ne soli relinquerentur, cæteris socijs ad Lacedæmonios transeuntibus, opinantes à Lacedæmonijs Bœotios inductos, & Panactum excidisse, & in Athenienſium societatem concessisse, ipsis Athenienſibus harum rerum conscijs, cum quibus quoq; iam sibi societatem facere integrum non esset, cum antea speransent per causam dissensionis sibi hos socios fore, si fœdera quæ Athenienſibus essent cum Lacedæmonijs non manerent. Itaq; incerti ob hæc consilia, ac timore perculsi, ne sibi bellandum foret cum Lacedæmonijs pariter & Tegeatis & Bœotijs & Athenienſibus, ut qui prius fœdera Lacedæmoniorum non accepissent sed animum Peloponneso imperandi habuissent, misêre quamprimũ potuêre in Lacedæmoniam legatos, Eustrophum & Aesonem, qui illis amicissimi uidebantur, arbitrantes se, ubi confœderati cum Lacedæmonijs essent, quocunq; res caderent, pro conditione præsentium temporum optime quietem acturos. Eorum legati cum Lacedæmonem uenissent, sermonem habuerunt, quonam modo fœdera facienda essent, postulantibus ante omnia Argiuis, aut ciuitati cuipiã, aut priuato delegari causam suam de terra Cynuria, de qua semper disceptaretur in finibus posita, quæ Thyream continet & urbem Athenam, colitur q; à Lacedæmonijs. Sed uetantibus mox Lacedæmonijs fieri de illa mentionem, cæterum si uellent hi ex pristina formula fœdus facere, sed ad id paratos esse dicentibus, legati hoc sibi utiq; concedi instabant impræsentiarum fœdus fieri annorum quinquaginta, ea tamen lege ut liceret utrilibet alteros prouocare ad prælium, dummodo neq; morbo neq; bello implicitos: & de hac terra decernere, quemadmodum iterum quondam factum est, cum se utriq; uictores discessi-

Græcorum cõiurationes.

Bœotiorum 4 consilia.

Mecyberna.

12. Ann. initiũ.

Eustrophus. Aeson.

Legati argiuorũ apud Lacedæmonem.

Cynuria. Thyrea. Athena.

Lacedæmoniorũ responsio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſiſſe putauerunt, ſed non inſequi ulterius, quàm ad huius uel illius urbis terminos. Hæc à principio Lacedæmoniis uideri ſtolida. Deinde quia cuperent amicum omnino habere Argos, quæ poſtulabantur indulſere, & in ſcriptum retulere, iubentes tamen prius, quàm aliquid conficeretur illos redire Argos, ad hæc demonſtranda plebi: & ſi ei placita eſſent uenire ad Hyacinthia iuſiurandum præſtituros: Et legati quidem abiêre. Interea autem dum Argiui iſta tractarent, Lacedæmoniorum legati, Andromedes, Phædimus, & Antimenidas, quibus datum erat negocium recipiendi à Bœotiis Panactum ac captiuos, Athenienſibúsque reddendi, offendunt Panactum ab ipſis Bœotijs dirutum, cauſantibus quoddam olim inter ſe atque Athenienſes ex quadam controuerſia iuſiurandum interceſſiſſe, ne alterutri locum illum incolerent, ſed utríq; : Cæterum quos illi habebant captiuos receperunt, Athenienſibúsque reddiderunt referentes Panacti exciſionem, ibíq; nullum amplius Athenienſium hoſtem habitaturum, per hoc exiſtimantes & Panactum ſe tradere. Hæc cum dicerentur, grauiter ſane tulêre Athenienſes, iniuriam ſibi fieri putantes à Lacedæmoniis, tum obexciſum Panactum quod ſtans traditum oportuit, tum quod audiebant eos cum Bœotiis quoque ſocietatem feciſſe, cum antea dicerent ſe communiter adacturos ad confœderationem qui recuſarent. Hæc atq; alia conſiderantes quæ ex pacto ſeruata non eſſent, deceptos ſe exiſtimabant, ut aſpere reſponſo reddito legatos remiſerint. Cum eſſet huiuſmodi diſſidium inter Lacedæmonios atq; Athenienſes, ii qui Athenis ſoluta fœdera cupiebant, protinus hoc efficere inſtituerunt, cum alii nonnulli, tum uero Alcibiades Cliniæ filius per adoleſcentiam ille quidem in qua adhuc erat, ut quis in alia ciuitate, commendatione autem progenitorum ſanè honoratus, cui placebat, ut ſatius uidebatur, ad Argiuos potius accedere, neque ob id modo quod ſatius uidebatur, uerumetiam ferocitate ſpiritus fœderibus erat infeſtus, quæ per Niciam & Lachetem cõtempta ſua adoleſcentia Lacedæmonij feciſſent, nec habito ſibi honore uetuſti iure hoſpitij, quod ab auo repudiatum, ipſe renouatum curauerat officijs, quibus captiuos ex inſula fuerat proſecutus. Ex quo prorſus ſibi detractum interpretans, ab initio Lacedæmoniis uerbo aduerſabatur, affirmans illos inualidos eſſe, & ea cauſa cum Athenienſibus fœdera percuſſiſſe, ut per hæc ab eis Argiuos abducerent, & rurſus Athenienſes deſtitutos adorirentur. At ubi diſcordia extitit, tunc uero ſine mora ad Argiuos priuatim mittit, iubens quàm celerrime ad ſocietatem prouocati uenirent cum Mantineis, & Eleis, tanquam opportuno tempore, ut ſe maxime annixuro. Quo nuncio audito Argiui, ſimulq; cognito non iniſſe cum Bœotiis Athenienſes ſocietatem, ſed à Lacedæmoniis uehementer diſſidere, omiſſis ſuis legatis, fœdera apud Lacedæmonem tractantibus, ad Athenienſes potius mentem aduerterunt, reputantes ciuitatem olim ſam ſibi amicam, & quæ ſub ſtatu populari regeretur, quemadmodum ipſi ac magnæ potentiæ, præſidio futuram à mari, ſi ipſis bellum moueretur. Mittunt itaq; confeſtim ad Athenienſes de ſocietate legatos, comitantibus Eleorum ac Mantineorum legatis. Venit autem propere & Lacedæmoniorum legatio, Philocharidas, Leon, & Endius, qui uidebantur ſtudioſi eſſe Athenienſium: Timebatur enim ne per iracundiam facerent Athenienſes cum Argiuis ſocietatem ad repoſcendam Pylum in locum Panacti, & ad excuſandam ſocietatem cum Bœotiis, non ſe id malo Athenienſium feciſſe. Ii apud concilium de his rebus cum dicerent, ſeq; ueniſſe cum poteſtate ſumma de omnibus controuerſiis tranſigendi, Alcibiadem reformidabant, ne ſi ad populum eadem dicerent, inducerent uulgus, & reſpueretur ſocietas Argiuorum. Verum Alcibiades aduerſus hos huiuſmodi rem machinatur: Suadet Lacedæmoniis ne palam faciant populo ſe cum ſumma poteſtate ueniſſe, data eis fide ſi hoc faciant, ſe Pylum illis reſtituturum, perſuaſis autem à ſe quemadmodum iterum nuper ad eorundem legatis contradicendum, & in cæteris utroſq; reconciliaturum. Hæc Alcibiades ideo agebat, ut illos à Nicia alienaret, & ad populum infectando, tanquam nihil unquam nec ſyncerí cogitantes, nec uerí de his rebus loquentes, Athenienſibus Argiuos & Mantineos & Eleos redderet ſocios, prout & contigit. Nam legati, cum ad populum proceſſiſſent, & interrogati negaſſent ſe id quod in ſenatu dixerant, cum abſoluta poteſtate

Andromedes. Phædimus. Antimenidas.

Athenienſ. Laced. q̃ diſſidij redintegrati occaſio.

Alcibiades.

Pilocharidas. Leon. Endius.

Lacedæmoniorũ legati per Alcibiadẽ decipiuntur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ueniſſe, tum uero Athenienſes non amplius ſuſtinuerunt, ſed Alcibiadē multo quàm antea uehementius in Lacedæmonios uociferantem audierunt. Animati protinus Argiuis introductis & illorum comitibus, iniêre cum eis ſocietatem. Verum facto terræmotu, priuſquam aliquid conſtitueretur, concilium dilatum eſt. Poſtero die coacto concilio, Nicias cum Lacedæmonijs deceptis, de non confitendo ſe ueniſſe præditos poteſtate, & ipſe deceptus affirmabat oportere nihilo minus Athenienſes fieri ſocios Lacedæmoniorum potius, & differendo quæ ad Argiuam ſocietatem pertinerent, iterum ad Lacedæmonios mittere ac cognoſcere quid conſilij haberent, dicens honorificam ipſis, deformem illis eſſe belli dilationem. Cum ipſis enim, quandoquidem res eorum bene haberet, præclariſſime agi præſentem tuendo felicitatem. Illorum uero quorum aduerſæ res eſſent intereſſe ut inuenirent quamprimum quonammodo pericliterentur. Suaſitq; ut illuc legatos, & ſe inter illos mitterent iuſſurum Lacedæmonijs, ſiquid æqui cogitarent, Panactum incolume redderent, Amphipolim & Bœotiorum ſocietatem miſſam facerent, niſi ita pepigiſſent quemadmodum dictum eſt, ut neutri ſine alteris cum ullo paciſcerentur. Item denunciaturum, ſi pergerent iniurij eſſe, ſe quoq; iam Argiuos in ſocietatem recepiſſe, & huius rei gratia adeſſe. Si quid aliud ſuper hæc ſuccenſebant, Athenienſes id omne obiecturos, legatos cum Nicia miſerunt. Legati ubi peruenerunt, & poſt alia cum ad extremum dicerent, niſi ſocietatem Lacedæmonii Bœotiorum dirimerent, qui fœderibus non continerentur, ſe quoque in ſocietatem Argiuos & qui cum eis eſſent recepturos. Illi negabant ſe Bœotioꝝ ſocietatē dirempturos, ut ita reſponderent euincente factione Xenaris ephori, ius tamen iurandum Nicia flagitante renouarunt. Verebat enim Nicias ne omni prorſus infecto negocio diſcederet, inſimularetur q;, id quod & contigit, quod autor fœderum cum Lacedæmoniis fuiſſe uideretur. Sub cuius reditum audientes Athenienſes nihil acti è Lacedæmone referri, ſubito indignati & ſe iniuria affici putantes, cum Argiuis (aderant enim illi) fœdera ac ſocietatē autore Alcibiade fecerunt his uerbis:

Niciæ repugnat Alcibiades.

Fœdera Athenienſium cum Argiuis Mantineiſq; & Eleis ad annos centum.

FOEDERA fecêre Athenienſes in annos centum, Argiuiſq; & Mantinei atque Elei, pro ſe prôque ſocijs quibus utrique præſunt, ſine dolo ac ſine noxa tam terra quàm mari, ne liceat arma inferre detrimenti cauſa, neque Argiuos, Mantineos, Eleos, eorúmque ſocios, Athenienſibus, neq; rurſus Athenienſes eorumq; ſocios Argiuis, Eleis, Mantineis, illorúmve ſocijs, ulla uel arte uel machinatione. Ex hac formula ſocietas ſit Athenienſibus, Argiuis, Eleis, & Mantineis annos centum. Si hoſtes terram Athenienſium intrauerint, eo ueniant Argiui auxilio & Elei & Mantinei, ſimulac palam eis factum erit ab Athenienſibus, pro ſuis uiribus quàm ualidiſſime poterunt. Si ijdem hoſtes eandem terram depopulati abierint, pro hoſtili ſit eaciuitas Argiuis, Mantineis, Eleis, Athenienſibus, malóque afficiatur à cunctis his ciuitatibus, nullíq; ipſarum fas ſit bellum, quod erit aduerſus illam ciuitatem, ſoluere, niſi id omnibus uideatur. Itemq; Athenienſes auxilium ferant Argos, Mantineam, Elim, ſi hoſtis inuaſerit terram Argiuorum, Eleorum, Mantineorum, ſimulac palam eis factum erit ab his ciuitatibus, pro ſuis uiribus quàm ualidiſſime poterunt. Si hoſtis terram depopulatus abſceſſerit, ea ciuitas pro hoſtili ſit Athenienſibus, Argiuis, Mantineis, & Eleis, ab hísque omnibus ciuitatibus malo afficiatur, nec fas ſit ſoluere bellum aduerſus eam ciuitatem, niſi id omnibus ipſis uideatur, neque ſinere per ſuam terram ſociorumve quibus ſinguli præſunt, aut per mare armatos tranſire inferendi belli gratia, niſi communi decreto harum ciuitatum, Athenienſis, Argiuæ, Mantineæ, Eleæ, de tranſeundo. Quinetiam ciuitas quæ arceſſerit, opem ferentibus commeatum præſtet ad dies triginta ex eo die quo in eam urbem auxilia accerſita in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

trauerint, & item abeuntibus. Eadem si diutius uti exercitu accito uelit, stipendium det ternos quotidie obolos Aeginæos singulis grauis ac leuis armaturæ militibus, atq; sagittarijs. Equiti autem singulas drachmas Aeginæas, ipsaq; imperium super exercitum teneat, quandiu illic bellum erit. Si quo tamen uniuersis ciuitatibus uidea-tur communiter in expeditionem eundum, participet imperium eis omnibus. Hæc fœdera Athenienses pro seipsis proq; socijs iurent, Argiui & Mantinei & Elei & eo-rum socij per suas quiq; ciuitates. Iurent autem proprium quiq; iusiurandum, quod maximum est, apud templa augusta, in hæc uerba:

STABO in societate secundum conuenta iuste, & innocenter, & simpliciter, neq; transgrediar ulla neque arte, neque machinatione. Iurent item Athenis senatus ac tribuni plebis, idq; iusiurandum confirment quæstores. Apud Argos iurent senatus & octoginta uiri: Apud Mantineam iurent opifices senatúsque, ac cæteri magistra-tus, confirment uates, ac belli duces: In Elide opifices quæstoresque ærarij & sexagin-ta uiri, confirment opifices, legúmque custodes. Renouent quoque quotannis iusiu-randum Athenienses quidem eundo in Elim, Mantineam, Argos triginta diebus an-te Olympia. Argiui uero, Mantinei, Elei eundo Athenas decem diebus ante magna Panathenæa. Describant quoque placita hæc fœderalia ac socialia cum iureiurando lapideo titulo: Athenienses quidem in urbe, Argiui uero in foro apud delubrum Apol linis. Mantinei autem in foro item & apud Iouis delubrum. Communiter uero po-nant ludis Olympiacis æneum titulum ijs, quæ nunc sunt Olympiis. Quod si quid-dam uideatur esse satius his ciuitatibus addi ad conuenta, quicquid cunctis communi-ter uidebitur, id ratum sit. Et fœdera quidem atque societates hunc in modum sunt initæ, neq; tamen quæ inter Lacedæmonios atque Athenienses erant, ob has abolitæ sunt, neq; ob alias. Cæterum Corinthii Argiuorum socii eas admittere noluerunt, ac ne ratam quidem iureiurando habere iam initam cum Eleis & Argiuis & Mantine-is societatem, debellando de'que pacificando cum eisdem hostibus, quod dicerent sufficere sibi superiorem conuentionem de auxilio inuicem præstando lacessitis bello, non autem bello lacessentibus. Ita Corinthii à societate receserunt, rursusq; cum Lace-dæmoniis senserunt. Atq; hac æstate Olympia extiterunt. In quibus Androsthenes Arcas in Pancratii certamine primam palmam retulit, & Lacedæmoniis Elei interdi-xêre templo ne sacrificarent, certarentve, nec intendentes crimen illis per iudicium, ut ius Olympiacum postulauit, eos condemnarunt, dicentes arma illos in Phyrcum murum inferre, & armatos in suum Lepreum dum Olympiacum fœdus esset dimitte-re. Multa autem erant duo millia murarum, in singulos armatorum binæ, quemadmo-dum lege continetur. His Lacedæmonii missa legatione contradicebant, negantes iu-ste se condemnatos, nondum palam facto apud Lacedæmonem fœdere, quando ipsi in Lepreum miserunt armatos: Elei inducias dicere iam apud ipsos esse, quippe qui ipsis primi denunciassent, & se quiescentibus nec id expectantibus, illi iniuriam, facien-do sub fœderibus latuissent. Et cum Lacedæmonij excíperent denunciatum oportuis-se etiam Lacedæmone, si sibi fieri suspicarentur iniuriam, non autem prout ipsi suspi-carentur id agi, neque arma etiam ullo pacto inferri. Illi eadem ratione respondere nõ se iniurios esse, si non sit creditum: cæterum si sibi restituere Lepreum illi uellent, ita de-mum partem se multæ missuros, & eam pecuniam cuilibet deo pro eis oblaturos. Illis hæc non audientibus, rursus postulare, Lepreum quidem si nollent non restituerent, uerum ascenderent ad Iouis Olympij aram, quandoquidem templo uti exoptarent, ut coram Græcis iusiurandum præstarent, postmodum utiq; multam soluturos. Ne hanc quidem conditionem accipientes Lacedemonij, prohibiti sunt ab immolatione apud templum atque à certaminibus domíque sacrificarunt. Ludos spectauêre cæteri Græ-ci præter Lepreatas, ueriti tamen Elei ne per uim Lacedæmonij sacrificarent, armata iuuentute excubías habuêre. Ad quos accesserunt Argiui pariter & Mantinei, ex utris-que milleni, & Athenienſium equites, qui apud Argos diem festum præstolabantur. Omnem autem illam frequentiam ingens perculit terror, ne Lacedæmonii cum arma

Iusiurandum cõ fœderatorum.

Olympia.

Androsthenes.

Phyrcus murus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Lichas uirgis caſus.

tis uenirent, præſertim poſteaquam Lichas Arceſilai Lacedæmonius uirgis à lictoribus cæſus in loco certaminis, quia cum eius biga uiciſſet, declarato uictore Bœotiorum tribuno plebis, ipſe progreſſus in locum ludorum Lacedæmoniis interdictum coronaſſet aurigam, auidus indicandi ſuum currum ſuiſſe. Quo magis perterriti ſunt omnes, ſuſpicatiq; aliquid noui fore. Lacedæmonij tamen quieuêre, atque ita eis ludorum die ſucceſſit. Secundum Olympia Argiui atque ſocij Corinthum perrexêre, oratum illos, ut ad ſe tranſirent. Aderant autem Lacedæmoniorum legati: & cum multi ſermones habiti eſſent, ad poſtremum nihil eſt actum, ſed facto terræmotu digreſſum

Heraclienſes. Aenianes.

in ſuam cuiuſque urbem. Aeſtásque exceſſit. Ineunte hyeme pugnauêre Heraclienſes, qui ſunt in Thrachine cum Aenianibus, & Dolopibus, & Melienſibus, atque aliquot Theſſalis. Nam hæ circa gentes illis hoſtes erant, quod non aduerſus alias quàm aduerſus ſe ea urbs condita eſſet. Ideóque ſtatim ab ipſa condita infeſtæ ei fuerunt, quo ad poterant ad perniciem illius incumbentes, & in ea tunc pugna ſuperiores extitêre,

Xenaris cædes. 13. anni initium

cum aliis Heraclienſibus, tum uero Xenare Cnidio Lacedæmonio illorum duce interfecto. Et hyems pariter duodecimus belli annus exijt.

Hegeſippidas.

Principio ſtatim inſequentis æſtatis, Heracleam poſt prælium grauiter affectam accepêre Bœotij, Hegeſippida Lacedæmonio, tanquam non bene gubernante, eiecto, ueriti ne Lacedæmoniis in Peloponneſo tumultuantibus occuparent Athenienſes locum, qua ex re Lacedæmonij in illos irati erant. Eadem æſtate Alcibiades

Alcibiades.

Cliniæ filius Athenienſium dux, adiutoribus Argiis ac ſocijs profectus in Peloponneſum cum paucis Athenienſium armatis ac ſagittarijs, & quos illinc ſumpſerant ſocijs, eóque exercitu Peloponneſum pertranſiens cum alia quæ ad ſocietatem pertinent, conſtituit, tum muri Patreæ, ad mare demolirentur perſuaſit, habens ipſe in animo alios extruere in iugo Achaico, ſed accurrentibus Corinthiis Sicyoniſque, quibus

Epidauriũ cũ Argiuis belli.

offuturi erant illi extructi, prohibitus eſt. Eadem æſtate bellum extitit inter Epidaurios atque Argiuos titulo quidem hoſtiæ, quam ad Apollinem Pythium Epidaurii cum adducere debuiſſent paſcuorum nomine, non miſerant, cuius templi maximum arbitrium erat penes Argiuos. Veruntamen nulla ſubſiſtente cauſa uiſum ipſis atque Alcibiadi, Epidaurum ſi poſſent, occupare, tum à Corintho ſecuri eſſent, tum ut ab Aegina breuior ad auxilium traiectus foret, quàm ex Athenis Scyllæo circuito. Itaque Argiui ſeſe præparabant tanquam ipſi aduerſus Epidaurum ad exigendam hoſtiam exituri. Eduxerunt autem per eadem tempora & Lacedæmonii omnem populum in Leuctra, quæ ſunt in eorum confiniis aduerſus Lycæum, duce Agide Archidami filio rege ſuo, nemine quo tenderent ſciente ne ipſis quidem

Leuctra. Lycæum. Agis.

ciuitatibus, unde uiri in militiam mittebantur. Sed quia ſacrificantes pro tranſitu litare non potuerunt, domum redière, edicentes ſocijs, ut poſt inſequentem menſem (erat autem tum Maius, in quo ſtata ſacra apud Dores ſunt) ſe præpararent tanquam in militiam exituri. Illis digreſſis Argiui ante quartum diem Calendarum Iunii egreſſi, & eo die quantus fuit itinere facto, ingreſſi ſunt Epidauriũ agrum ac depopulati. Ipſis'que Epidaurijs ſocijs implorantibus, partim illorum nondum adeſſe menſem cauſabantur, partim uſque ad confinia Epidauriæ progreſſi quietem egerunt. Atque quoad Argiui in Epidauro fuerunt, legationes ſociorum Mantineam uentitarunt, ab Athenienſibus excitæ. Et cum in colloquium uentum eſt,

Ephamidas.

Ephamidas Corinthius negare congruere uerba cum rebus. Nam ipſos quidem de pace tranſigere: Epidaurios autem ac ſocios cum armis aduerſus Argiuos in acie ſtare oportere, ergo primum miſſos facere exercitus, qui utrinque uenerunt, atque ita rurſus loqui de pace. Id probantes Athenienſium legati abierunt, Argiuos'que ex Epidauria abduxerunt. Et cum poſtmodum reuerſi eodem conuenire non poſſent, reditum eſt ab Argiuis iterum in Epidauriam, populatio'que facta. Exierunt quoque Lacedæmonij aduerſus Caryas. Et cum ne hic quidem de progreſſu ſacrificantes litarent, redière. Argiui tertia fere Epidauriæ parte uaſtata, domum regreſſi ſunt. Quibus præſidio fuerant mille armati Athenienſium, Alcibiade duce cogni-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

to Lacedæmonios in expeditionem exiſſe. Hæc manus ubi ea opus amplius non fuit diſceſſit, atq; ita æſtas exacta eſt. Initio hyemis Lacedæmonii clam Atheniẽſibus præſidium trecentorum militum, Ageſippida præfecto ad Epidaurum mari ſummiſerunt, propter quod Argiui Athenas uenerunt expoſtulatum quod cum in fœderibus ſcriptum eſſet, ut neutri per ea, quæ ſuæ ditionis eſſent, finerent tranſire hoſtem, Athenienſes ſuo mari dimiſiſſent Lacedæmonios tranſire, dixeruntq; niſi Athenienſes uiciſſim Meſſenios ac ſeruitia in Pylum tranſportarent, iniurios fore. Illi autore Alcibiade, & Laconico lapidi titulari ſubſcripſêre Lacedæmonios peieraſſe, & ſeruitia è craniis ad latrocinandum in Pylum tranſportauêre, cætera quieſcentes. Per hanc hyemem cum inter Argiuos atque Epidaurios bellaretur, nullum iuſtum prælium extitit, ſed ex inſidijs incurſiones, ubi ex alterutris prout contingebat, nonnulli cadebant. Atque extremo hyemis iam uergentis in uer, Argiui ſumptis ſcalis tendunt Epidaurum, tanquam deſertam propter bellum expugnaturi, ſed infecto re diêre negocio, hyemsque & tertiusdecimus annus belli exceſſit. 14. Anni initium. Inſequentis æſtatis medio Lacedæmonii cum Epidaurii ſocii uexarentur, & in Peloponneſo alia à ſe loca deficerent, alia male cogitarent, opinantes niſi præoccuparent, protinus rem in deterius progreſſuram, uniuerſi aduerſus Argos eunt, ipſi atque ſeruitia duce rege ſuo Agide Archidami filio, comitantibus eos Tegeatis, & quicunque alij Arcades erant Lacedæmoniorum ſocij. Nam ex cætera Peloponneſo ſocij, & qui extra illam erant, ad Phliuntem cogebantur, Bœotiorum quinq; millia cum iuſtis armis, totidem leuis armaturæ, & quingenti equites, ac totidem ſine equis, Corinthiorum duo millia armata, aliorum pro ſua cuiuſque copia numerus: Phliaſiorum uero, quia in ipſorum agro exercitus erant, quantacunque fuit manus. Argiui, tunc primum præſcito Lacedæmoniorum apparatu, cum illi in Phliuntem tẽderent ad ſe cum alijs coniungendum, tunc ipſi cum exercitu prodiêre, accedentibus auxilio Mantineis, ſocios ſuos habentibus, & tribus millibus Eleorum armatis, & progreſſi Lacedæmonijs occurrunt apud Methydrium Arcadiæ: & utriſque collem acceptis, Argiui quidem Methydrium. ad pugnam ſeſe præparabant, tanquam deſtituto ſocijs hoſte: Agis autem ſub noctem mouens clàm in Phliuntem contendit ad ſocios. Quo Argiui cognito, ipſo ſtatim diluculo abeunte, primum Argos, mox ubi expectabant Lacedæmonios cum ſocijs, in uiam, quæ fert in Nemeam deſcenſuros. Verum Agis non id, ubi iſti expectabant iter tenuit, ſed aliud aſperius denunciata re Lacedæmonijs & Arcadibus Epidaurijsq;, & in campum Argiuorum deſcendit. Corinthij quoque Pellenſesq; ac Phliaſij diuerſo itinere matutini perrexêre. Bœotijs autem Megarijsq; ac Sicyonijs præceptum erat, ut uia quæ ducit ad Nemeas deſcenderẽt, quà Argiui inſidebant: ut ſi illi ad arcendam uim Lacedæmoniorum in plana properarent, ipſi eos inſecuti equitatu uterentur. Ita inſtructa re ingreſſus plana Agis Saminthum ac cætera populabatur. Quo Argiui cognito, iam luce ad ſubueniendum ſuis rebus è Nemea pergunt, & nacti Phliaſiorum Corinthiorumq; exercitum, aliquot ex Phliaſijs obtruncant. Sed ex ipſis haud multo plures à Corinthijs obtrũcantur. Et Bœotij Megarijq; ac Sicyonij perrexerũt, ut erat ſibi præceptum, ad Nemeam, nec iam Argiuos adepti ſunt. Illi ubi deſcenderant conſpicati ſua uaſtari, ad pugnam ſeſe expediebant, & inuicem è regione Lacedæmonij. Cæterum Argiui circunuenti erant à Lacedæmonijs & qui cum ipſis erant, cos ex parte camporum ſecludentibus ab urbe, è ſuperiore parte Corinthijs, Phliaſijs, ac Pellenſibus, ex Nemea Bœotijs, Sicyonijs, ac Megarijs. Equi autem Argiuis præſto non erant; Soli nanque ex ſocijs Athenienſes nondum aduenerant: Neque uero Argiuus ſocialisq; exercitus tam atrocem ſibi conditionem adeſſe opinabatur, ſed Lacedæmonios à ſe in ſua terra & ante ſuam urbem deprehenſos, eo'que ſe pugnam pulchre commiſſurum. Iamq; utroq; exercitu tantum non concurrente, progreſſi duo ex Argiuis, Thraſylus è quinq; ducibus unus, & Alciphron hoſpes Lacedemoniorum Argiuorum cum Laced. pacta. cum Agide colloquuti ſunt, ne prælium fieret. Paratos enim Argiuos iudicio ſtare ſiquid in ſimultatibus Lacedæmoniis deberent, & illi inuicem ipſis, & in poſterum ictis fœderibus pacem acturos. Hæc ex ſeipſis Argiui iſti iniuſſu multitudinis cum dixiſ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sent,acquiescens Agis, ne ipse quidem frequentia suorum in consilium adhibita, sed uno tantum quæstore, qui in ea sibi comes expeditione erat, pepigit quatuor menses intra quos deberent ea conficere quæ dixissent: exercitúmque confestim abduxit, cum nullo aliorum sociorum locutus. Eum Lacedæmonij sociíq; prout ducebat secuti quidem sunt legis causa, sed inter se tamen magnopere incusabant, quod cum opportune cecidisset ut possent cum hoste confligere, undique conclusi ab equitatu peditatuq;, discederent, nulla gesta re illo apparatu digna. Etem̃ pulcherrimus ad eam diem ille Græcorum exercitus conuenerat, maxime conspicuus, quoad in Nemea habuit, statim ubi omnes Lacedæmoniorum copiæ affuerunt, & Arcades, & Bœotij, & Corinthij, & Sicyonij, & Pellenses, & Phliasij, & Megarij, & hi inter suos quiq; electi iudicatiq; pares, nõ modo ad pugnandum cum Argiuis eorumq; socijs, sed etiam cum altero tanto si accederet copiarum. Qui exercitus ita succensens Agidi abiit, in suam unoquoq; domum dilapso. Sed multo succensebant magis Argiui iis qui iniussu suo pepigerant, rati nunquam à se commodiorem Lacedæmoniis præbitam effugiendi opportunitatem, quoniam ipsi cum multis atq; egregiis sociis ante urbem essent contra illos dimicaturi. Itaq; reuersi apud Charadrum, quo in loco antequam è militia urbem introeant de causis militaribus iudicant, Thrasylum lapidare cœperũt. Is ad aram confugiens mortẽ deuitauit. Eius tamẽ pecuniam publicauerunt. Postea superuenientibus mille armatis Athenien sium, ac trecentis equitibus Lachete ac Nicostrato ducibus ut abirent iusserunt. Pacta enim cum Lacedæmoniis qualiacunq; tamen soluere pigebat, nec eos ad populum respondere uolentes produxerunt, priusquam Mantinei & Elei (nam ii adhuc aderant) id precibus extorserunt. Introducti illi apud Argiuos ac socios coram Alcibiade legato hæc dixêre: Non recte fœdera sine sociis cæteris ne nunc quidem fieri, se enim tempore præsto esse, iniri oportere bellum. Deniq; cum socios oratione persuasissent, confestim aduersus Orchomenum Arcadicum omnes contenderũt, præter Argiuos. Nam ij etsi persuasi, tamen relicti sunt, mox deinde & ipsi contenderunt. Vniuersiq; obsidentes Orchomenum oppugnabant, ac machinas ad muros quatiendos faciebant, cupidi expugnandæ urbis, cum propter alia, tum uero quod ibi obsides ex Arcadia erant à Lacedæmonijs positi. Orchomenij fragilitati murorum diffisi utiq; aduersus tot hostium copias, ueriti ne prius expugnarentur, quàm sibi subueniretur, pepigêre cum hostibus foedetatem, datis obsidibus ex suorum numero Mantineis, ac traditis quos ibi Lacedæmonij depositissent. Recepto iam Orchomeno deliberabant socij, quorsum deinceps potissimũ ire oporteret. Elei iubebant iri in Lepreum, Mantinei in Tegeam, & ad hos accedẽtibus Argiuis atq; Atheniẽsibus, indignati Elei quod non decretum esset, ut in Lepreum iretur, domũ rediêre. Cæteri socij apud Mantineam tanquam aduersus Tegeam ituri se præparabant, euocati à quibusdam ex ipsa urbe Tegeatibus, operam nauaturis ad ipsam urbem dedẽdam. Lacedæmonij, postea quam ab Argo regressi sunt, initis in quatuor mẽses fœderibus, Agidem uehementer inculpabant, quod secum rem non communicasset in tanta cum Argiuis opportunitate bene pugnandi, quanta nunquam antea, & maiore ipsorum opinione. Non enim facile factu esse tot ac tales socios contrahere. Vbi autem de Orchomeno capto allatus est nuncius, multo uehementius indignati protinus præ iracũdia deliberabant insueta subauia, quasi oporteret & domum eius diruere, & ipsum centum milibus drachmarum mulctare. Ille deprecari eos, ne id rei agerent, bono enim se opere delicta sua repugnaturum, aut ducẽdo exercitum, aut faciendo tunc erga illos quid uellent. Illi ab irroganda quidem mulcta atque à diruendis ædibus abstinuerunt: Legem tamen è uestigio, quæ nunquam antea fuisset, tulerunt. Decem nanque uiros Spartiatos ei consiliarios allegerunt, sine quibus ipsi non liceret educere ex urbe exercitum. Interea nuncius ex Tegea à necessarijs affertur, nisi celeriter assit, Tegeam ab ipsis ad Argiuos eorumq; socijs defecturam, tantumq; non defecisse. Ibi Lacedæmoniorum auxilia liberi omnes pariter & serui, quanta nunquam cum festinatione comparata sunt, contulerunt q; se in Orestium Mænaliæ, & suarum partium Arcadibus præceperunt, ut in Tegeam per sua uestigia frequẽtes irent. Ipsi cum in Orestium uniuersi uenissent, remissa

Charadrus locus.

Thrasylus lapidari cœptus.

Orchomenus deditur.

Agidis mulcta.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

illinc quinta ſui parte domum, ubi ſenes ac pueri erant, ad res domeſticas tuendas, reliquo cum exercitu in Tegeam præueniunt: & cum haud multo pòſt ſocij ex Arcadia affuiſſent, miſerunt Corinthum & ad Bœotios, & Phocenſes, & Locros, iubentes ut propere in Mantineam ſuccurrerent. Erant autem quibus è propinquo ueniendum eſſet, ſed non facile niſi frequentibus & ſe inuicem præſtolantibus ad hoſtilem terram tranſeundam. nam ea media intercludebantur, nihilo tamen minus ire properabant. Lacedæmonij aſſumptis qui aderāt Arcadibus ſocijs in Agrum Mantinicum incurrerunt, eumq; caſtris ante Herculis templum poſitis depopulabantur. Hos ubi reſciuere Argiui ac ſocij loco munito, & acceſſu difficili occupato, ueluti ad pugnam ſeſe inſtruxerunt. Quibus ſine mora obuiam à Lacedæmonijs itum eſt: & cum ad lapidis aut iaculi iactum proceſſum eſſet, ibi è ſenioribus quidē ad Agidem exclamat, cernens ſuos aduerſus locum arduum tendentes. Agis malum malo ſanare cogitat, ſigni ficans uidelicet illum uelle culpatam ex Argo reuerſionem præſertim haud opportuna ſtrenuitate emendare. Ille ſiue ob id conuitium, ſiue quod ſibi aliud uideretur, ſiue quod idem è ueſtigio copias rurſus priuſquam manus conſererent, celeriter abduxit: & ubi ad Tegeam peruenit, aquam in Agrum Mantinicum diuertit, de qua aqua Mantinei & Tegeatæ inter ſe belligerantur ut pleraq; uaſtante, in utros agros inciderit. Volebant autem Argiuos ac ſocios rebus ſuis ſubuenientes è colle abducere, ad emiſſarium aquæ, ubi hoſtem eſſe audiſſent, & in plano prælium facere, atq; in emittenda aqua cum illic diem perſtitit. Argiui uero ac ſocij primo ſtupefacti repētina illorum è propinquo abitione, non habebant quid coniectarent. Deinde poſteaq; ijdem digreſſi ſeſe abdiderunt, & ipſi non inſequendo eos quieuerunt, tunc protinus duces ſuos infimulabant, quòd & prius opportune deprehenſos ante Argos dimiſiſſent Lacedæmonios, & nunc fugæ ſe dantes nemo eſſet inſecutus, ſed per ocium illi liberati, ipſi proditi forent. Qua inſectatione duces primo turbati ſunt, mox abductis à tumulo copijs, progreſſiq; in planum caſtra poſuerunt, tanquam in hoſtem ituri, ac poſtero die aciem inſtruunt, ueluti pugnaturi cum hoſte, ſi eum adipiſcerentur. Hos Lacedæmonij ab aqua rurſus ad Herculis templum in eadem caſtra redeuntes, conſpiciunt ex aduerſo uniuerſos iam cominus è tumulo progreſſos. Ex qua re tanto ſunt timore perculſi, quāto nunquam ex omni memoria fuēre. Quippe quibus breue momentum dabatur ad ſe inſtruendos, ſed ſtatim accelerando in ſuo quiſq; loco conſtiterunt, Agide omnia ducis munera obeunte, ut lex iubet. Rege enim duce cuncta eius imperio ſubſunt, & ſecundis à ſe ducibus quæ fieri oporteret mandante, & illi deinceps tribunis, tribuniq; centurionibus, rurſus centuriones decanis: atque hunc in modum ſiquid deſideratur mandari, celeriter denunciatur. Fere enim in toto Lacedæmoniorum exercitu exceptis paucis duces ducum ſunt, & rerum agendarum diligentia multis incumbit. Tunc autem in ſiniſtro cornu Sciritæ ſua ſponte conſtiterunt. Hunc ordinem ſemper omnium Lacedæmonij inter ſeipſos ſeruāt. Iuxta hos è Thracia reuerſi milites Braſidiani, cumq; ijs qui proxime ciuitati donati fuerant, ſecundum hos iam ipſi Lacedæmonij gradatim per agmina, iuxta eos Arcades, Heræes, poſt hos Mænalij, in dextro cornu Tegeatæ, paucis Lacedæmoniorum extrema tenentibus, & pro cornibus equitatu. Atq; hoc ordine Lacedæmonii inſtructi erant, hoſtium cornu dextrū Mantinei tenebant, quia in ipſorum terra res agebatur. Iuxta hos erant ex Arcadia ſocij, tum mille ex Argiuis delecti, quibus ob diuturnum rei militaris uſum, ciuitas è publico ſtipendiū præbebat. Prope hos cæteri Argiui, poſt eos ſui ſocij Cleonæi, & Orneatæ. poſtea Athenienſes ultimi ſiniſtrū cornu tenebant cū equitatu domeſtico. Atq; hic ordo & hæ copiæ utrorunq; erāt: Sed Lacedæmoniorū exercitus ſpecie maior. Verū quantus numerus horum & item illorū, uel quantus uniuerſorū extitit, ſcibere equidem nequeo. Nam Lacedæmoniorum numerus propter domeſticum ſilētij inſtitutum ignorabatur. Horum autem propter ſtrepitum ſua cuiuſq; iactantium agmina credibilis non erat. Hinc tamen ratiocinando Lacedæmoniorum qui tunc aduenit numerum licet inire, quod agmina ſeptem pugnauerunt, præter Sciritas qui fuēre ſexcenti, ſingula ex quinis centuriis, & ſingulæ

Malum male ſanare prou.

De aqua belligeratio.

Lacedæmoniorum terror.

Lacedæm. Lex de belli cis muneribus.

Ordo Lacedæmonij exercitus & Argiui.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cēturiæ ex bīnis manipulis. Cuius in prima parte quaterni uiri pugnabant. Neq; ubiq; denſitas collocatorum in acie peræqua erat, ſed pro arbitrio cuiuſque in ſuo agmine præfecti. Octonis fere ubique hominibus denſa acie, in longum autem fronte prætenſa, præter Sciritas quadringentos, & duodequinquaginta. Atque ubi iam confligendum erat, ibi apud ſingulos populos à proprijs ducibus exhortationes fiebant. Apud Mantineos quidem rem eſſe pro patria, pro ſeruitute, ne illam experirentur amplius: pro imperio, ut id inexpertum ſibi præriperent hoſtibus. Apud Argiuos autem pro priſtino principatu & æquali in Peloponneſo dignitate, ne ſe perpetuo priuatos, neve inultas iniurias, quas ſæpe ab inimicis eiſdemq; uicinis accepiſſent ferrent: Apud Athenienſes uero pulchrum eſſe inter frequentes atq; egregios ſocios pugnando nullis exiſtere inferiores, ſi Lacedæmonios in Pelopōneſo uincerent, ſuum imperium & ſtabilius & maius habituros, ut terram ſuam nunquam quiſpiam alius inuaderet. Et Argiuis quidem atq; eorum ſociis talia proponebantur. Lacedæmonij autem per ſeipſos, & ex militari diſciplina cum eſſent ſtrenui, recolētes animo quæ norant ſe exhortabantur, gnari diutinam operum meditationem magis ſalutiferam eſſe, quàm breuem uerborum benedictorum exhortationem. Atq; poſt hæc concurſum eſt Argiuis ſocijsq; uehementer & irate tēdentibus. Lacedæmoniis autem cūctanter & ad cantum tibicinum, qui inter ipſos multi ex lege interpoſiti erant nō rei diuinæ gratia, ſed ut ſedate per modulationem incederent, neve ſi progrederentur agminis ordo perturbaretur, id quod in concurſu magnorum exercituum ſolet accidere. Cum adhuc in cōgreſſum pergeretur, Agis rex id facere conſtituerat quod in omni acie factitatur: Quoties duæ confligunt acies, dextrum utriuſq; cornu magis exporrigitur, & oppoſito ſibi ſiniſtro ſe circumagit, quia dum timet quiſq; nudas ſui partes proferre, plerunq; ſe ſcuto illius admouet, qui ſibi dexter eſt, exiſtimans ad præcludendum hoſtis tranſitum denſitatem maxime tutā eſſe. Cuius rei caput eſt is qui primus in dextro ſtat cornu, aſſidue laborans nudam ſui partem ab hoſte ſubducere. Atq; eodem timore cæteri ſequuntur: Et tunc quidem Mantinei multum Sciritarum cornu ſuperabant: ſed multo magis Lacedæmonii atq; Tegeatæ, Athenienſium quo plures erāt. Agis ne ſiniſtrum ſuorū cornu concluderetur metuens ratus multo ſuperiores eſſe Mantineos, ſignum dedit Sciritis ac Braſidianis, ut ſe exporrigendo longius à ſuis æquarēt Mantineis, & ſimul nunciat duabus è dextro cornu cohortibus, quibus præerant Hipponoides & Ariſtocles tribuni, ut illuc accedant, & congreſſi uacua illa loca expleant, opinans, & dextrū ſuorum cornu ſic quoq; abundaturum, & ſiniſtrum Mantineis oppoſitum firmius perſtiturum. Contigit autem ut tum ex ipſo concurſu, tum ex breui momento exequendi præcepti Ariſtocles & Hipponoides adire noluerunt. Quo nomine poſtea ex Sparta electi ſunt pro ignauis habiti, utq; hoſtes ſe illis applicare occuparint, & Sciritæ, Agide eos iubente, quandoquidem cohortes non accederent, ut rurſus coirent, id iam facere nequiuerint, nec hoſtem concludere. Sed uidelicet tunc Lacedæmonij in omnibus cum rei militaris peritia, tum uirtute inferiores ſe oſtenderunt. Nam ubi ad manus cum hoſte uenerunt Mantinei, quod erat dextrum cornu, in fugam uertit illorum Sciritas ac Braſidianos, ijdemq; cum ſocijs & Argiuorum mille delectis per uacua & non commiſſa ordinum perrumpentes, cecidēre Lacedæmonios, concluſoſq; uerterunt in fugam: & repulſis ad plauſtra uſque, ibi aliquot ſeniorum pro plauſtris inſtructos interemerunt. Atq; hac in parte ſuperati ſunt Lacedæmonij. At in alia præcipue in medio ubi agebat Agis rex, & circa eum trecenti, qui equites uocantur, impreſſione facta in ſeniores Argiuorum, eoſq; quicunque cohortes nominantur, & in Cleonæas & in Orneatas, & qui in ordinibus erant Athenienſes loco pellunt pleroſq;, ne ſuſtinentes quidem conſerere manus, ſed ſtatim ad impetum Lacedæmoniorum cædentes, quoſdam etiam conculcando, ne fuga elaberentur. Poſteaquam hinc ab Argiuis ac ſociis data ſunt terga, tunc uero eorum acies utrinq; perfracta eſt, & ſimul dextrum Lacedæmoniorum cornu ac Tegeatarum, ſuperante copia ſuorum circuibat Athenienſes ancipiti circūuentos periculo, quod hinc cōcludebantur, illinc iam uincebantur. Et ad ſummam ibi peruentum eſſet perniciem, niſi & equites, qui aderant, ipſis auxilio fuiſſent.

Lacedæmoniorum ad tibicinū cantum inceſſus ad prælia.

Hipponoides, Ariſtocles.

Equites apud Lacedæm. Quinq; cohortes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et contigit ut Agis cognito siniſtrum ſuorum cornu laborare, quod erat Mantineis & mille Argiuorum delectis oppoſitũ, præcipere uniuerſis copijs tendere ad cornu quod uincebatur: & hoc facto Athenienſes interea abſceſſu declinantis à ſe hoſtis, per ocium cum ijs Argiuis, qui unà uicti erant, euaderent. Mantineis & Argiuorum mille delectis non amplius inerat animus inſtandi ſibi oppoſitis, ſed cernentes & ſuos profligatos, & Lacedæmonios in ſe ingruentes fugam capeſſunt. Ex quibus Mantineorum plures cæſi ſunt, Argiuorum electorum pleriq; euaſêre, & ſi fuga atq; abitione neq; effuſa admodũ neq; pertinaci. Siquidẽ Lacedæmonij diu atq; acriter pugnant dum hoſtẽ in fugam uertant. Fugatos aũt breui & non uſq; perſequunt. Et tale extitit hoc prælij, tũ quia locus uiciniſſimus ijs, qui pugnauerunt erat, tũ qa diuturnum, tum qa maximum inter Græcas, tum qa inter potẽtiſſimas ciuitates geſtũ. Lacedæmonij cadaucra hoſtiũ primũ quidem armis, ex quibus trophæum ſtatuerunt, deinde cætero ornatu ſpoliauere, poſtremo repetentibus ex fœdere reddidêre, ſuos uero recepta in Tegeam cõportauêre, ibiq; humauêre. Occubuerunt autem ex Argiuis, & Orneatis, & Cleonæis ſeptingenti: Ex Mantinæis ducenti, totidem ex Athenienſibus cum Aeginetis, & eorum uterq; dux. Lacedæmoniorum ſocij haud ita multum accepêre cladis, ut memoratu ſit dignũ, ex ipſis quot deſiderati ſint, arduum eſt uere dicere, eos tamẽ circiter trecẽtos dicebant fuiſſe. Cum in eo res eſſet, ut pugna iam foret committenda, Pliſtoanax regũ alter ducens ſeniores auxilio adoleſcentesq; ueniebat, ſed Tegea tenus progreſſus, audita illic uictoria retro redijt. Idem auxilia è Corintho & ab alijs extra Iſthmũ ſocijs uenientia per nuncios remiſerunt. Dimiſſis itemq; ſociis reuerſi (aderant enim eis) Carnea diem feſtũ egerũt. Ita infamiam, quæ tũc per Græcos paſſim ferebatur, ut de ignauis propter calamitatem in inſula acceptam, & aliâs ut de inconſultis ac ſegnibus hoc uno facto diluerũt, exiſtimatiq; ſunt fortunæ iniquitate afflicti, cum animo iidẽ eſſent. Contigit aũt ut pridie q̃ prælio fieret, Epidaurii cũ omni manu ſuos in Agrum Argiuũ tanq̃ deſertũ incurrerẽt, quia complures Argiuorum, qui reliqui erant præſidiarii egreſſos occiderent. Tria quoq; Eleorum millia, qui auxilio Mantineis ſuperuenerunt geſto iam prælio, & Athenienſiũ præter alios priores, ſine mora pariter oẽs hi ſocii aduerſus Epidaurũ contenderũt, dum Lacedæmonii Carnea celebrarent. expugnata tamq; urbem muro excinxerunt. Et ubi alii quieuerunt, Athenienſes ut iuſſi erant confeſtim arcem Iunonis tẽplum extruxerunt. Atq; in hoc muro cõmuniter relicto præſidio in ſuam urbem abierunt: Aeſtasq; exceſſit. Initio ſtatim inſequentis hyemis, Lacedæmonij poſteaquam Carnea peregerant in expeditionem exierũt, & in Tegeam cũ ueniſſent, ultro miſerunt Argos, qui ſermonem inſtituerent de pacíſcendo. Erant aũt apud Argos iampridẽ nonnulli & illoq; neceſſarij, & ſtudioſi ſtatum popularem abolendi, & poſt geſtum prælium multo ualidiores ad inducendum pluret in ſententiam ſuam. Hic uolebant fœdera quæ cum Lacedæmonijs inierant inire rurſus, & mox etiã ſocietatẽ, atq; ita iam populũ aggredi. Miſſus eſt autem eò, quod hoſpes eorum eſſet Lichas Arceſilai filius duo percontaturus: unum quonam modo bellum, ſi bellũ: alterum quonam modo pacem, ſi pacem uellent. Et cum magna extitiſſet altercatio (aderat nanq; Alcibiades) ij qui Lacedæmoniorum ſtudioſi erant, iam libera audacia perſuaſerunt Argiuis, ut mentionem conuentionis admitterent. cuius uerba hæc ſunt:

Carnea dies feſtus Laced.

Lichas.

Conuenta inter Lacedæmonios & Argiuos.

PLacet in hunc modũ concilio Lacedæmoniorq; paciſci cum Argiuis, ut reddant Argiui Orchomenijs liberos, & eos qui ſunt in Mantineis Lacedæmonijs, utq; ex Epidauro præſidium educant, & murum excidant: & niſi illinc deceſſerint Athenienſes, pro hoſtibus ſint tam Argiuis q̃ Lacedæmonijs, & utrorumq; ſocijs. Et ſi quẽ puerum Lacedæmonij penes ſe habent, eum ſuæ ciuitati reſtituant. Qui exigunt ab Epidaurijs iuſiurandum, id exigant per Semelẽ, & inuicẽ ipſi iuſiurandum illis præbeant. Ciuitates intra Peloponneſum paruæ magnæve liberæ ſint, uteretes patriis inſtitutis. Si quis exterorum terram Peloponnenſem ingreſſus ſit nocendi ergò, ſuccurratur pariter cõſilio habito quàm æquiſſime Peloponnenſium iudicio. Quiq; extra Peloponnenſium

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſocij Lacedæmoniorum ſunt, eodem iure ſint, quo & Lacedæmoniorum & Argiuorũ ſocij, ſuum territorium obtinentes. Vt præterea cum ſocijs ubi hæc oſtenſa fuerint unà pugnetur, ſi illis uidebitur, ſin aliter domum redeatur. Hanc primum conditionem admittentibus Argiuis, exercitus Lacedæmoniorum à Tegea domum abijt. Non ita multo pòſt commercio inter ſe mutuo abeundi, rurſus iidem illi uiri inter ſe tranſegerunt, ut Argiui relicta Mantineorum & Athenienſium & Eleorum ſocietate, cum Lacedæmoniis fœdera ac ſocietatem inirent in hæc uerba:

Societas Argiuorum & Lacedæmoniorum.

IN hunc modum Lacedæmoniis & Argiuis placitum eſt inter ſe fœdera atq; ſocietatem eſſe in annos quinquaginta, æquo & pari iure dare pœnas patriis moribus, & cum aliis in Peloponneſo ciuitatibus fœdus hoc & ſocietatem eſſe. Quæ liberæ & ſuæ autoritatis ſunt ciuitates, ſuum territorium tenere, pœnas ſumere ritu domeſtico, ac dare pares ſimilesq;. Quicunq; extra Peloponneſum ſocii ſunt Lacedæmoniorum eiſdem conditionibus erunt quibus Lacedæmonii, & Argiuorum ſocii, eodẽq; iure quo & Argiui ſuum territorium obtinentes: Sicubi opus fuerit communi exercitu conſultare Lacedæmonios & Argiuos quonam modo iuſtiſſime de ſociis iudicent: Si cui ciuitati uel earum quæ intra Peloponneſum, uel earum quæ extra ſunt controuerſia fuerit, aut de finibus, aut aliqua alia de re, diſceptent: Si qua ſocialis ciuitas cũ alia diſſideat, ad aliquam ciuitatem eatur, quæ æqua iis quæ diſſidebunt uidebit. Inter amicas patrio ritu iudicetur. Et huiuſmodi quidem fœdera ac ſocietas inita ſunt, per quæ quancunq; belli materiam, aut ſi quid aliud ſimultatis inuicem habebant, id abolitum eſt. Sed confectis iam inter ſe rebus, decreuerunt caduceatorem Athenienſium & legationem neutiquam recipiendam, niſi relictis muris Peloponneſo excederent, nec cum ullo aut paciſcerentur, aut bellum gererent niſi communiter. Intendebant animũ cum
Perdiccas. in alia quædam, tũ uero in prouinciam Thraciæ, eoq; utriq; ad Perdiccam miſere legatos, ut ſecum coniuraret ſuadentes. Qui tamen non protinus deſciuit ab Athenienſibus, ſed deliberabat ad Argiuos intuens à quibus ipſe oriundus erat, ſuper hæc uetuſtũ cũ Chalcidenſibus iuſiurandũ renouarũt, & aliud addiderunt. Miſerũt & ad Athenienſes Argiui legatos iuſſum ut Epidauri muros relinquerent. Illi cernentes ad cæteri præ
Demoſthenes. fidij comparationem ſuos eſſe paucos, Demoſthenem miſerunt ad eos educendos. Is ubi peruenit, ſimulat ſe gymnicum extra muros certamẽ inter præſidiarios uel le edere. Egreſſiſq; reliquis præſidiarijs portas clauſit, ac poſtmodum renouato cum Epidaurijs fœdere, Athenienſes ipſis murum reſtituerunt. Poſt Argiuorum à ſocietate deſectionem, Mantinei primo reluctati, mox quia ſine Argiuis impares eſſent, & ipſi cum Lacedæmonijs pepigerunt, imperiumq; oppidoq; reliquerũt: Et Lacedæmonij Argiuiq; cum millenis utriq; ſumpta expeditione, ſtatum in Sicyone ad paucorum redegerunt, ipſi potius Lacedæmonij illuceuntes. Eſt poſt illa utraq; iam ſtatũ populare apud Argos ademerunt, & paucorum conſtituerũ Lacedæmonijs congruentem. Et hæc ſub extremum hyemis geſta ſunt, iam uere appetẽte. Quartusq; decimus belli annus exceſſit. Inſequenti æſtate & *Epitedienſes qui Atho incolunt, ab Athenienſibus deſciuerunt ad Chalcidenſes, & Lacedæmonij in Achaia res, quæ prius ex ſententia non erãt, conſtituerũt, & Argiua plebs paulatim reſipiſcẽs, reſumptaq; audacia in paucos illos præpotẽtes impetũ facit, obſeruato tẽpore quo Lacedæmonii ſe in nudo certamine exercẽt, & commiſſa intra urbem pugna, uictrix aduerſariorum alios interimit, alios relegat. Lacedæmonii dum à ſociis accerſerentur, aliquandiu ire ſuperſederunt, mox tamẽ dilato nudoq; certamine ſuccurrentes, cum apud Tegeam accepiſſent uictum ſtatũ paucoq;, progredi ulterius abnuerũt, orantibus iis q effugerant, regreſſiq; domũ nudorũ certamẽ peregerũt. Et cũ poſtmodũ legati ueniſſent, tam ab iis qui in urbe erant, q; ab exulantibus Argiuis, adeſſentq; ſocii & multa utrinq; dicta eſſent, pronunciarũt iniurios eos q intra urbẽ erãt, illucq; ſibi cũ exercitu eundũ. Sed his cũctantibus ac ſegnius agentibus metu ipſoq; populus Argiuus reſarta rurſus cũ Athenienſibus ſocietate, quos ſibi arbitrabantur maximo uſui futuros, excitauit longos ad mare uſq; muros, ut ſi

15. Anni initiũ Epitedienſes. *Dienſes ſic legit in Græcis. Gymnicũ certamen.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

prohiberentur, mare cõmeatus ope Athenienſiũ inueherentur. Cuius rei faciendæ fuerũt conſciæ nonnullæ in Peloponneſo ciuitates, & in ea facienda occupatũ fuit quicquid Argis hominum erat uiri, mulieres, ſerui, ex Athenis eo trãſmiſſis ſtructoribus, lapidarijſq; & æſtas abijt. Inſequente hyeme Lacedæmonij cognita Argiuorum extructione, bellum illis intulere ipſi atq; ſocij, præter Corinthios, rege ſuo duce Agide Archidami filio. Erat autem eis quiddam rerum Argiuarum illic tranſigendum, ut ipſis uidebatur, quod tamen ex ſententia non ſucceſſit. Cæterum muros, cum adhuc extruerentur, ui ceperunt atq; diruerunt: itemq; Hyſias agri Argiui oppidum, ac ingenuis omnibus quos ceperant interfectis, abierunt in ſuam quiſq; ciuitatem. Hyſiæ oppid.

Poſt hæc Argiui aduerſus Phliaſium copias eduxerunt, & depopulati regionem abierunt, quia ſuos exules receperant, quorum plerique illic domicilium habebant. Eadem hyeme diſcluſerunt Athenienſes à Macedonia Perdiccam, crimini dantes, quod cum Argiuis atq; Lacedæmonijs coniuraſſet, exercitu ab ipſis præparato quem ducerent aduerſus Chalcidenſes in Thracia atq; Amphipolim, Nicia Nicerati duce fruſtratus eſſet ſocietatem, quo detrectante, expeditio præcipue diſſoluta eſſet. Perdiccæ accuſatio.

Eoq; nomine Athenienſium erat hoſtis, & hyems hæc annusq; belli quintuſdecimus exceſſit. 16. Anni initium.

Principio æſtatis Alcibiades cum uiginti nauibus Argos trajiciens trecẽtos Argiuos qui ſuſpecti erant, & cum Lacedæmoniis ſentire uidebantur, comprehẽdit quos apud circuniectas quibus dominabantur inſulas depoſuere Athenienſes. Iidem aduerſus Melum inſulam nauigauerunt triginta nauibus ſuarum cum mille & ducentis armatis: ſagittarijs trecentis, equitibus ſagittarijs qui hippotoxotæ dicuntur uiginti: Chiorum ſex: Leſbiorum duabus, cum manu ſociali atq; inſulana ferme mille & quingentorũ armatorum. Sunt autem Melij Lacedæmoniorum coloni illi quidem, ſed quemadmodũ cæteri inſulani imperium Athenienſium abnuebant. Verum cum inter initia in partibus non fuiſſent, mox ab Athenienſibus coacti regionem uaſtantibus in apertum bellũ prodierunt. Huc poſteaquam cum ijs copijs tranſmiſere Cleomedes Lycomedis, & Tiſias Timachi duces prius quàm aliquid regioni noceretur miſere legatos ad habenda colloqua. Quos legatos Melij ad multitudinem nõ intromiſere, ſed apud magiſtratus ea dicere iuſſere quorum gratia ueniſſent. Illi in hunc modum locuti ſunt: Melos inſula. Melij. Cleomedes. Tiſias.

Athenienſium legatorum uerba ad Melios.

QVoniam nos non apud multitudinẽ uerba facimus, ſed apud paucos, ad quos ideo nos introduxiſtis (intelligimus enim uos hoc ſentire) ne nobis perpetua oratione utentibus, quæ probabilia ſunt atq; firma ſemel audiens multitudo inducatur in errorẽ agendum. Facite etiam iſtuc uehementius, & perpetua oratione, ne ipſi quidem utamini, ſed ad ſingula, quæ per nos ab re dici uidebuntur, protinus excipientes iudicate, & ante omnia ſi placet uobis ut loquamur indicate.

MELIORVM VERBA: ad hæc primores Meliorum reſpondentes: Æquitas, inquiunt, per quietem mutuo docendi haud eſt illa quidẽ uituperanda. Sed ab hac re nõ nihil uidetur abhorrere, quod bellum à uobis non futurum, ſed iam præſens eſſe conſtat. Cernimus enim uos eorum, quæ dicentur, iudices ueniſſe: & ut fides eſt, hunc finem ex hoc colloquio futurum, ut ſi iure ſuperiores uobis fuerimus, & ob hoc ſi dicto non audiẽtes, bellum nobis inferatis: ſeruitutem, ſi dicto audientes fuerimus.

ATHENIENSIVM: Enimuero ſi ad ſuſpiciones futurorum captandas, aut ad aliud quippiam conueniſtis, quàm ut ex uerbis præſentibus & quas cernitis, ſaluti ciuitatis conſulatis, ſileamus: ſin ad hoc ueniſtis, loquamur.

MELIORVM: Conſentaneum eſt ac dignum uenia, homines in tali cõditione poſitos multa dicere, & ad multa uideri ſe mutare. Et ſane congreſſus hic de ſalute noſtra inſtitutus eſt: itaq; colloquium fiat eo pacto, quo nos ipſi prouocaſtis ſi placet.

ATHENIENSIVM: Neq; nobis utendum arbitramur aut ambitu nominũ tanquam iure imperium penes nos ſit, qui Medum exterminauimus: aut longitudine uerborum parum probabili, tanquã iniuria laceſſiti, bellũ inferamus: neq; à uobis allegãdum, aut colonos eſſe uos Lacedæmoniorum, aut nihil leſiſſe nos, tanquam hæc dicentes ſitis nobis perſuaſuri, ſed ea dicenda ab utriſq; opinemur inter nos utiq; trãſigi poſſe, cum ſciatis uos loqui apud intelligẽtes, ea quidẽ uos humana ratiõe iudicare iuſta eſſe, q̃ ex æqua neceſſitate proficiſcũtur: poſſibilia uero q̃ ſuperiores extorquẽt, ab inferioribus annuunt.

MELIORVM: Quandoquidem uos ita de iure loqui ſuperſedentes, inſtituitis facere mentionem commodi, equidem nos operæprecium cenſemus, nam ita agere neceſſa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rium eſt,non diſſoluere(quod publicum commodũ eſt)libertatem,ſed homini qui aſſiduo in periculo uerſetur,decorum atq; æquum eſſe,ut ſi quod alicui intra limites diligẽtiæ ſuadet,emolumentum id aſſequatur. Neq; hoc minus ueſtra refert, qui quo maiores cæteris eſtis,eo maiori exemplo,ſi labemini,eritis pœnarum magnitudine.

ATHENIENSIVM: Nos uero finem imperij noſtri,ſi forte aboleatur,nõ expaueſcimus.Neq; eũ qui alijs dominantur ueluti Lacedæmonij,iſti in eos ſæui ſunt,quos uicerunt,ſed ij qui ſubditi fuerunt,ſi quando rebellantes ſuperauerunt eos quibus ſerui erãt.Qua de cauſa liceat nobis periclitari ne hoc fiat,quoniam aduerſus Lacedæmonios nõ eſt nobis tale certamen.Quod autem pro amplitudine imperij noſtri cuius gratia uenerimus,proq; ueſtræ ciuitatis ſit ſalute quid loquamur,id uero planũ faciemus,uolẽtes & præeſſe uobis citra moleſtiam,& uos e ueſtro ac noſtro uſu pariter ſaluos eſſe.

MELIORVM: Qui fieri poteſt,ut ita ex uſu ſit nos ſeruire,ut uobis dominari?

ATHENIENSIVM: Nempe,ut uos quidem potius imperata faciatis,quàm extrema omnia patiamini,nos uero non interficiendo uos lucrifaciamus.

MELIORVM: Quid ut quietem agentes remoti à partibus uos pro hoſtibus amicos habeamus,non eritis contenti?

ATHENIEN. Minime,neq; eñ tantope nobis detrimẽtoſum ẽ,uos eẽ nobis hoſtes quãtũ eſſe amicos.Nã amicitia uſa imbecillitatis odiũ potẽtię nr̃ę q p̃ſumus argumẽtũ ẽ.

MELIORVM: Hoccine ſentiunt qui ſub imperio ueſtro ſunt ut in eadem conditione ponant eos,qui ad ueſtrum imperium nihil attinent,& colonias ueſtras quæ multæ ſunt,aliæve urbes ſi poſtquam deſciuerint,ſubigantur.

ATHENIENS. Quid ni?Nã neutros iuris reſpectu deſinere exiſtimãt,ſed illos qui dẽ cũ uires nacti ſunt,ſuperiores eſſe,nos aũt pr̃ę metu non inferre illis arma.Itaq; pr̃terq; q in plures imperiũ tenebimus,ſi uos ſubegerimus,p̃ſtabitis ſubacti ip̃m noſtr̃ imperiũ ſtabilius,cũ p̃ſertim ſitis inſulani,& inter eos q claſſe pollẽt imbecilliſſimi,niſi uincatis.

MELI. Quid uos,nonne in eo ueſtram tutelam reponitis?Debemus enim (quẽadmodum uos à mentione iuſtitię reñciendo nos ſuadetis) ut commodo ueſtro pereamus, ſic nos docẽdo,uos noſtrum cõmodum ſi hoc cõtingat conari perſuadere idẽ & uobis cõmodum eſſe. Nam quid ni uobis reddetis hoſtes, quicunq; neutras hoc bello partes ſequuntur.Quippe qui intuentes in iſta quæ agitis, ſuſpicabuntur in ſe quoq; aliquando uos ituros.Quod quid aliud eſt,quàm eos,qui uobis ſunt hoſtes,augere:& eos qui haud quaquam tales futuri erant,impellere,ut ſint hoſtes.

ATHENIENS. Haud ita eſt. Neq; enim ſuſpicamur nobis fore acerbiores iſtos, qui continentem ubiuis incolunt,quàm inſulanos qui alicubi ſunt nullius imperio ſubiecti,quales uos eſtis:quiq; imperio ſubiecti ſunt ob eam neceſſitatẽ animo exacerbato. Illi enim libertate qua degunt,multo ſunt ſegniores ad cuſtodiendos à nobis. Iſti plerũq; inconſultis affectibus indulgentes, & ſeipſos & nos in apertum periculum ducunt.

MELIORVM: Si igitur & uobis ne imperiũ amittatis,& ijs qui ſub imperio degũt, ut à ſeruitio eximantur,tñ diſcrimen adeundũ eſt,profecto nobis quoq; qui ad hucliberi degimus magno flagitio detur,atq; ignauię,niſi prius omnia experiamur quã ſeruiamus.

ATHENIEN. Vos uero non prudenter iſto modo conſulueritis, quibus non ex æquo nobiſcum eſt de ſtrenuitate certamen, ut cedere pudere uos debeat, ſed de ſalute potius conſultatio,ne multo præſtantioribus reſiſtatis.

MELI. Sed nõ fugit nos ſæpius fortunam belli eſſe cõmunem,quam ſociam illius partis quæ multitudine hominum abũdat.Præterea ei qui ſe dediderit,nullã ſpem ſupereſſe ei,qui ſe exercet etiam ſtandi ſpem eſſe.

ATHENIEN. Spes, periculi ſolatium, etiam ſi damno afficit,non tamen euertit eos qui illa exabundanti utũtur: ſed illos qui omnia etiam ciecerint rem natura pernicioſam,quæ ſimulatiq; deceperit agnoſcitur, à qua quiſquis ſe cuſtodierit,in eo in quo illam cognouit is nõ labetur.Quod uos qui imbecilles eſtis,& in hoc rerum articulo poſiti,nos lite pati,neq; ſimiles pleriſq; eſſe,qui cum aſſit eis facultas euadendi,poſtea deſtituti omni aperta ſpe ſatagentes ſe conferunt ad incertas, diuinationem, oracula, & quæcunq; talia per ſpem hominem perdunt.

MELIORVM: Arduum quidem nobis eſſe,id quod probe uos intellígitis ipſi quoq; arbitramur,ueſtris copijs nos ac fortunæ reſiſtere,quia non erit ex æquo certamen. Nihilo tamen minus ipſi fortunæ confidimus,diuinitus nos non inferiores futuros,quippe qui inſontes uobiſcum haud iuſte inuadentibus conſiſtimus,& quatenus copia mili-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tum deficimur, acceſſuram illam ex ſocietate quæ nobis cum Lacedæmoniis eſt, neceſſe habentibus ſuccurrere ſi non ob aliud, certe cum ſimus cognati, ob pudorem. Ex quo nō uſquequaq; præter ratiōem ſumus audaces.

ATHENIENS. Ne nos quidem diuinam nobis benignitatem arbitramur defuturam, ut qui nihil ducimus iuſtū, agimusve pręter hominū opinionē, aut de diis, aut de ipſorum hominum erga ſe deliberatione. Nā quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum eſt, ſentimus: de hominibus autem ita naturæ neceſſitate comparatū, ut haud dubie quis ſemper dominetur quē ſuperauerit. Quam legem neq; tulimus ipſi, neq; nouam primi omnium uſurpamus, ſed quæ iam recepta erat, ſuſcipimus uſurpamusq;, relicturi etiam perpetuo futuram, ac pro comperto habentes, uos quoq; ac cæteros ſi eadem qua nos facultate prædiți eſſetis, idem eſſe facturos. Ex quo quod ad eos attinet, merito non extimeſcimus nos uobis inferiores fore. Nam quod pertinet ad ueſtram de Lacedæmoniis opinionem, quos ut creditis, pudebit non ſuccurrere: gratulamur quidem uobis malorum inexpertis, ineptiam tamen iſtam non probamus. Lacedæmonij enim inter ſe quidem ipſos, & circa domeſtica inſtituta plerunq; uirtute utuntur: erga alios aūt quales ſe pręſtent, multa quis commemorare poſſet, ſed ſummatim potius ſignificauerit, id quod nos ſcimus proculdubio, eos pro honeſtis habere, quæ ſunt uoluptuoſa, pro iuſtis q̄ ſunt utilia, quanq̄ nō eſt illis iſtiuſmodi cogitatio pro ueſtra ſalute, cuius nūc ratio nulla eſt.

MELI. Nos uero hoc ipſum præcipue credimus, ob ſuam illos utilitatem non cōmiſſuros, ut Melij colonia ipſorum ab eis proditi, efficiamur infidi ſuarum partium Græcis, utiles aduerſarijs.

ATHENIEN. Ergo ſentitis ita demum quid utile eſſe, ſi fuerit tutū, iuſte autem atq; honeſta fieri cum periculo, quod minime omnium Lacedæmonij plerunq; audent.

MELIORVM: Imo uero arbitramur illos noſtri cauſa magis pericula adituros & ſe arbitrari per nos quam per cæteros eſſe firmiores, quanto ad res gerendas ſumus Peloponneſo uiciniores, quantoq; ipſis ſententiæ cognatione fideliores, quàm cæteri.

ATHENIENSIVM: Præſidium erga eos qui inuocant, non declaratur eorum qui opitulari debent beneuolentia, ſed quod multo ſatius eſt, operibus. Id quod Lacedæmonij plus cæteris quodammodo animaduertunt, ut qui diffidentia domeſticarum copiarum ſociales copias etiam aduerſus finitimos accerſunt. Ex quo credibile nō eſt noſtris nauibus mare tenentibus eos in inſulam traiecturos.

MELIORVM: Atqui alios habent Lacedæmonii quos mittāt, & ingens eſt Creticum pelagus, in quo difficilius eſt illud tenentibus alios excipere, quā illis latere uolentibus ſe ſubducere. Et ſi hæc eos ratio deſtituat, illa nō deerit, ſe conuertendi aduerſus terram ueſtram & ad ueſtros ſocios qui reliqui ſunt, quos Braſidas non adijt, ut uobis res ſit non de terra nihil ad uos pertinente, ſed ueſtra ipſorum.

ATHENIENSIVM: Iſtud uero uobis hæc inexpertis continget, nec ignaris à nulla unquam obſidione Athenienſes aliorum timore diſceſſiſſe, quāquam uos ut animaduertimus, cum de ſalute ueſtra dixeritis uos conſultaturos, nullam tamen eius rei in tanto ſermone feciſtis mentionem, qua freti, homines arbitrantur ſe iri liberatum. Cæterum ea, quæ uos uehementiſſime ſperatis, futuri temporis ſunt, ſed pręſens tempus breue uobis eſt ad uos tutandos ab eis, quæ iam urgent. Quapropter magnam declaratis amentiam, niſi nobis iterum ſemotis, aliquid aliud quàm hæc prudentius decernatis. Nam ſic nequaquam uos ad uerecundiam, quæ hominibus in fœdis & apertis periculis extitit plerunq; pernicioſa, conuertetis. Cum enim permulta proſpiciamus adhuc, atq; tendatur id, quod turpe appellatur ui nominis inducente, tamen ipſa ui nominis excuſſa, eligitur potius quàm ſponte in cladem inemendabilem incidatur, & turpius dedecus accipiatur per inſipientiam, quàm per fortunam. Quod uos ſi recte conſulueritis, cauebitis, nec indecorum uobis cēſeatis, cedere maximæ ciuitati à uobis æqua poſtulanti, ut ſocij ſui efficiamini, ueſtra terra potientes ſub tributo, neve cū detur uobis optio belli & ſecuritatis, per animi contentionem optetis partem deteriorem, ſed illis ſimiles ſitis, quibus plerunq; proſpere ſuccedit, qui paribus non cedentes, honeſte cedunt potētioribus, erga inferiores moderate ſe gerunt. Conſiderate itaq; ſeorſum à nobis, & cogitate etiam atq; etiam uos deliberare de patria, quæ una uobis eſt, quamq; ſcitis uno hoc conſilio uel felicem fore uel infelicem. Poſt hæc Athenienſibus à colloquio digreſſis, Melij inter ſeipſos collocuti ſunt, cumq; ſimili modo contradicendum uideretur, reſponderunt:

MELIORVM VERBA: Nobis uero Athenienſes, neq; aliud quàm paulo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ante uiſum eſt, uideretur: neq; libertas ſeptingentorum ab urbe condita annorum breui tempore amittẽda. Sed fortuna quæ nos ad hanc diem diuinitus tutata eſt, & ope cum aliorum hominum, tum uero Lacedæmoniorum freti conabimur, hãc urbem conſeruare. hortati tamen uos prius, ut liceat nobis amicos eſſe uobis, neutris hoſtes, uosq; initis fœderibus, quæ ex utriuſq; partis utilitate uidebuntur, e noſtro ſolo excedatis. Talia Meliĩ cum reſpondiſſent, Athenienſes iam e colloquio digreſſi dixeret

ATHENIENSIVM: Enimuero uos ſoli omnium, ut nobis uidemini, ex ueſtris conſiliis certiora iudicatis eſſe, quæ ſunt euentura, quàm quæ cernuntur: & quæ occulta ſunt in conſulendo, tanquam ea quæ fiunt, creditis iam uos intueri, utiq; quo plus & Lacedæmoniis, & fortunæ & ſpei permittẽtes uos atq; fidentes, eo plus prolapſuri. Et legati quidem ad caſtra rediere. Duces autem quoniam Meliĩ nullo pacto obedire uolebant, ad bellum continuo ſe conuerterunt, & per urbes diſtributi Melios muro cõcluſerunt. Poſt hæc præſidio, tum ex ſuis tum ex ſocialibus copiis & à mari & à terra relicto, cum maiori exercitus parte reuerſi ſunt, cæteris qui remanſerunt locum oppugnantibus. Sub idem tempus Argiui Phliaſium agrum ingreſſi, ab ipſis Phliaſiis & ab exulibus ſuis excepti inſidiis, circiter octoginta amiſere, & qui in Pylo Athenienſes erant, ex urbe Lacedæmoniorum prædam auertunt. Neq; tamen ob id Lacedæmonii fœderibus abiectis in eos bellum mouerunt. cæterum edixerunt, quiſquis uellet ſuorum abigeret prædas ex Athenienſibus. Corinthii tamen quieſcentibus reliquis Peloponnenſibus priuatarum quarundam diſſenſionum cauſa bellum cum Athenienſibus gerebant. Meliĩ quoq; Atheniẽſium muri ambitum aggreſſi nocte ceperunt, qua parte forum ille ſpectabat, nonnullosq; interfecerunt, & frumento aliiſq;, quæ exuſu forent, quam plurima potuere importatis, cum ſe recepiſſent, quieuere Athenienſibus in poſterum ad commodius excubãdum diligentibus effectis, atq; æſtas exceſſit. Inſequentis hyemis initio Lacedæmonii ad fines agri Argiui illum cum exercitu inuaſuri, quia litare nõ potuere, domum rediere. Per quorum expectationem Argiuorum, qui in urbe erant, quidam exiis quibus ſuſpecti eſſent cõprehenſi, quidam ſua ſponte in exilium abierunt. Sub idem quoq; tempus Melii ab alia parte murum quo obſidebantur ceperunt, paucis ex Athenienſi præſidio ibi præſentibus. Et mox ubi hæc geſta ſunt, profecto ex Athenis alio exercitu duce Philocrate Eudemi filio, cũ iam omni ope oppugnarentur, facta quadã inter ipſos proditione, ſeſe dedidere Athenienſibus, liberum illis arbitriũ de ſe permittentes, Athenienſes Meliorum quoſcũq; nacti ſunt, puberes interemerũt: pueros ac fœminas in ſeruitutem acceperũt, domũq; aſportarunt, locum ipſi incoluerunt, miſſis eo poſtmodum quingentis colonis.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SEXTVS.

Laches. Eurymedon.

EADEM hyeme Athenienſes decreuere rurſus in Siciliam maiori quàm cum Lachete & Eurimedonti apparatu tranſmittere ad eam ſubigẽdam ſi poſſent, ignari pleriq; & magnitudinis inſulæ, & multitudinis incolentium, tum Græcorum, tum Barbarorum, ac ſuſcipere bellum haud multo minus quodammodo quàm illud erat aduerſus Peloponenſes. Eſt enim Siciliæ ambitus nõ ita multo minor quàm octo dierum circumnauigatione onerariæ nauis: & cum tãta ſit, uiginti ferme ſtadiorum intercapedine prohibetur, ne ſit continens. Incoluerunt autem eam ab initio atq; tenuerunt permultæ gentes, quarum feruntur antiquiſſimi in quadam duntaxat inſulæ parte habitantes Cyclopes atq; Læſtrygones: Quorum ego neq; genus, neq; unde uenerint, neq; quo abierint dicere habeo. Sufficiat quod & à poetis memoratum eſt, & apud ſe quiſq; de illis agnoſcit. Poſt hos Sicani primi demonſtrantur incoluiſſe, atq; ut ipſi prædicant omnium primi, quippe cum ſint illius terræ indigenæ, ſed ueritas arguit eos Iberos eſſe oriundus à flumine Sicano, quod eſt in Iberia, à Ligyis eiectos, & ab his tunc dictam Sicaniam inſulam prius Trinacriam nominatam, qui adhuc loca inſulæ ad occaſum uergentia incolunt. Cæterarum capto Ilio quidam Troianorum dũ fugiũt Achæos, nauibus in Siciliam applicuerunt, & in collocatis ſedibus in finibus Sicanorum uniuerſi ſunt Elymi appellati. Vrbes eorum Eryx & Egeſta. His accolæ acceſſerunt nonnulli Pho-

Cyclopes. Læſtrigones. Sicani

Ligyi

Trinacria. Egeſta. Eryx. Elymi.

Siciliæ ambitus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

censes,eorum qui e Troia tunc in Libyam tempestate delati primum, deinde ex Libya in Siciliam transmisere.Siculi autem ex Italia, ibi nanq; habitauere, fugientes opicos in eandem insulam traiecerunt,ut & credibile est & fama fertur,ratibus obseruato cum uentus posuisset freto,forte & aliter transuecti.Et sane adhuc extant in Italia Siculi, ipsaq; regio ab Italo quodam Arcadum rege,hoc habente nomen, sic est cognominata. Hi magno cum exercitu in Siciliam transeuntes uictis prælio Sicanis,& in partes quæ meridiem occasumq; spectant remissis,fecerũt ut pro Sicania Sicilia uocaretur,& eius optima quæque loca incoluerunt,annis ex quo transierunt prope trecentis ante Græcorum in Siciliam aduentum,& nunc quoque mediterranea eius atque ad aquilonem uergentia obtinent.Phœnices præterea,per eandem passim habitauerunt occupatis ad mare promontoriis,& paruis circà insulis negotiandi cum Siculis gratia.At postquam permulti Græcorum illuc cum nauibus traiecerunt omissa nauigatione, Motyan Soloentem,& Panhormum finitimas Elymis oppida,sedibus ibi positis incoluerunt, freti cum Elymorum societate,tum quia exiguo illinc in Carthaginem traiecto Sicilia distat.Tot igitur numero Barbari,atque in hunc modum habitauere Siciliam.Græcorum autem primi Chalcidenses ex Eubœa transeuntes cum Theocle illius deductore coloniæ Naxum incoluerũt, & aram Apollinis Archageti, quæ nunc extra urbem uisitur, extruxerunt.Vbi quoties e Sicilia soluunt oracula petituri primum sacrificant. In sequenti anno Archias ab Hercule oriundus e Corintho Syracusas incoluit,expulsis prius ex insula Siculis, intra quam insulam nondum mari circunfluam sita est urbs. Nam ea quæ extra insulam est, diu post addito muro facta est, populo frequens. Verum Theocles atque Chalcidenses e Naxo profecti,septimo post inhabitatas Syracusas anno,Leontinos eiectis Siculis incolunt, & dehinc Catanam,cum ipsi Catanenses euarchum fecissent coloniæ autorem. Per idem tempus & Lamis coloniam deducens e Megaris in Siciliam uenit, & super flumen Pantacium loco quodam cui nomen est Trotilum,incolas collocauit,& illinc postea digressus,cum aliquantulo tempore apud Leontinos,unà cum Chalcidensibus rempub. administrasset,ab eisdem exactus est,collocatisq; in Thapso incolis,cum uita decessisset,cæteri e Thapso migrauerunt,& Hyblone rege Siculo,qui regionem prodiderat duce,Megaras incoluerunt,qui Hyblæi sunt dicti.Et post ducentos ac quadraginta quinq; annos quàm habitare cœpissent,à Gelone Syracusanorum rege ex urbe & agro expulsi sunt. Sed antea quàm expellerentur centum postquam illic habitare cœperant annis, Selinuntem misso illuc Pammilo condiderunt.Is e Megaribus ipsorum metropoli superueniens pariter habitauit.Gelam autem Antiphemus e Rodo & Entimus e Creta, suam uterq; coloniã ducentes,pariter condiderunt,anno quadragesimo quinto post Syracusas habitari cœptas, imposito à flumine Gela urbe nomine, cum locus ubi nunc urbs sita est, quicq; munitus antea muro erat,Lindij uocantur,uiris Doricis huic ciuitati impositis.Annoq; prope centesimo octauo à suæ urbis initio,Geloi Agragantem incoluerunt,urbem à fluuio Agragãte appellantes,delectis sibi autoribus Aristono & Pystilo, datis quoq; suis legibus. Zancla uero inter initia à latronibus e Cumis,quæ est in Opica Chalcidica urbs, profectis habitata est. Sed postea cõmuniter à multitudine quæ à Chalcidea atq; à cætera Eubœa, quę in eam regionem superuenit, cuius coloniæ deductores extitere Perieres atq; Cratæmenes,alter e Cumis,alter e Chalcide.Vocabatur autem prius ea urbs à Siculis Zancla à specie falcis.Siquidem falcem Siculi Zanclam appellant.Iidem postmodum à Samiis eiecti sunt,& aliis quibusdam Ionibus,qui Medos fugientes ad Siciliã appulerunt.Nec ita multo post Anaxilas Rheginorum tyrannus exterminatis Samijs,urbem promiscuis hominibus frequentem reddidit,& à sua quondam patria Messenam appellauit. Imera quoque & Zanclanis habitata est deductis ab Euclide,Simo,& Sacone. in quam coloniam uenerunt plurimi Chalcidenses,cum quibus habitauerunt & Syracusani exules à contraria factione superati,qui Myletidæ nominantur.Atque apud hos obtinuit uox quædam inter Chalcidicam & Doricam media, sed leges Chalcidenses obtinuerunt. Acræ autem & Casmenæ à Syracusanis sunt inhabitatæ.Acræ quidem septuaginta annis post Syracusas Casmenæ uero circiter uiginti annos post Acras,& prius ferme centum ac triginta quinq; annos à conditis Syracusis Camerina per ipsos Syracusanos,autoribus coloniæ Dascone & Menecole,eiectosq; aliquanto post Camarinæos ob defectionem à Syracusanis, mox Hippocrates Gelæ Tyrannus accepit pro redemptione Syracusanorum quos habebat captiuos,atque ipse effectus coloniæ deductor,eos in terra Camerina collocauit,& cum rursus à Gelone sedibus amoti fuissent,tertio sunt ab eodem Gelone collocati. Tot igitur

Italia unde Italus rex.
Phœnices Siciliæ incolæ.
Motya
Solois.
Panhormus.
Archageti Apollinis ara.
Archias
Theocles.
Euarchus.
Pantacius.
Trotilum.
Hyblon.
Hyblæi
Selinus.
Pammilus.
Gela.
Antiphemus.
Entimus.
Agragas.
Ariston.
Pystilus.
Zancla unde apparet.
Perieres.
Cratæmenes.
Anaxiles.
Euclides.
Simus.
Sacon.
Myletidæ.
Acræ.
Casmenæ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gentes partim græcæ partim barbaræ incoluere Siciliam, quæ cum tanta esset, Athenienses eam sibi inuadendam putauerunt, cupiditate proculdubio totius insulæ potiundæ, sed uoluntate quoq; honeste ferendi auxilij Chalcidensibus suis cognatis ac pristinis socijs, præcipueq; Egestanis quoq; legati aderant, à quibus inducti sunt, ut illuc tenderent, enixe flagitantibus. Quippe Selinuntijs ob quædam sponsalia & controuersiam de agro finitimis suis bellum intulerant. Illi accitis Syracusanis socijs bello eos prohibebant terra & mari. Itaq; Egestani repetita memoria societatis sibi cum Lachete initæ & superioris belli Leontinorum, obsecrabant Athenienses ut se missa classe tutarentur, cum alia permulta allegantes, tum uero quod caput erat, Syracusanos si impune ferrent, ut expellerent Leontinos, mox cæteris eorum socijs profligatis, omnem Siciliam ad suum imperium redacturos. Vnde periculum foret ne quando Dores magna cum manu propter cognationem Doribus Pelopõnensibus (à qbus ipsi in colonias missi essent) auxilio euntes unà destruerent Athenienſium potentiam. Eoq; prudentium esse cum reliquis adhuc socijs obuiam ire Syracusanis, se præsertim collocaturis satis pecuniæ ad bellum. Quæ in concionibus, & in colloquijs sæpenumero dicentes Egestanos cum audirent Athenienses, decreuerunt primum mittendos Egestam legatos ad explorandam, tum pecuniam si tanta foret, quãta iactabatur, & in ærario & in templis, tum rem bellicam, ac Selinũtiorum quoq;, ut quæ illic esset conditio referrent. Et legati quidem Athenienſium in Siciliam missi sunt.

Lacedæmonij autem eadem hyeme cum socijs propter Corinthios armati, agrũ Argiuum ingressi sunt, eumq; magna ex parte populati: frumẽta & aliquot boum paria asportarunt, & argiuorum exulibus in Orneas transcriptis, atq; illic paucis ex reliquo exercitu relictis, initisq; fœderibus, ad certum tempus, intra quod Orneatæ atq; Argiui se inuicem non læderent, dum cum exercitu rediere. Nec ita multo post Athenienses triginta nauibus, sexcenti armati cum uenissent, & Argiuorum omnis populus, qui per ætatem ferre arma poterat, cum illis egressi unum diem Orneas oppugnauerunt, noctu his procul castra habentibus, ij qui intra urbem erant, profugere. Quod ubi sensere postero die Argiui, Orneas diruerunt, reuersiq; sunt domum, & mox item Athenienses. Idem apud Methonem quæ finitima Macedoniæ est, assumptis ex ora maritima tum suis, tum Macedonibus, qui apud ipsos exulabant, equitibus terram Perdiccæ infestabant. Verum Lacedæmonij missis ad Chalcidenses, qui sunt in Thracia, iubebant eos Perdiccæ adesse in bello. Quod illi facere recusarunt, quibus inducias cum Athenienſibus erant decem dierum. Et hyems exijt, ac decimus sextus annus huius belli quod Thucydides conscripsit.

Methone

17. Anni initiũ Stipendiũ mẽstruum.

Insequenti æstate ineunte statim uere Athenienſium legati e Sicilia rediere, & cum ijs Egestani, ferentes sexaginta talenta non signati argenti, tanquam menstruum stipendiũ sexaginta nauium, quæ ut mitterentur, erant ornaturi. Athenienses aduocata concione, auditisq; & Egestanis & suis legatis cum alia dicentibus ad persuadendum apposita, tum uero de pecunia mentientibus tanquam parata & multa, tum apud templa, tum apud ærarium, decreuerunt sexaginta naues in Siciliam esse mittendas, cum ducibus summa potestate præditis, Alcibiadæ Cliniæ, Nicia Nicerati, Lamacho Xenophanis filio, qui opem quidem Egestanis ferrent contra Selinuntios. Leontinos autem, si quid prospere in bello contingeret omnes in sua sede collocarent, atque alia transigerent apud Siciliam, ut maxime expedire reipub. suæ cognoscerent. Quinto post hæc die concio rursus aduocatur, quemadmodum oporteret hanc classem quàm celerrime fieri, deceruere'que si qua re ducibus ad profectionem opus esset. Nicias qui inuitus fuerat delectus haud recte ciuitatem decreuisse existimans, sed exigua de causa & specie decori omnem Siciliam opus arduum affectasse, procedens, Athenienses à proposito reuocare uoluit, hunc in modum dehortatus:

Alcibiades. Nicias. Lamachus.

Oratio Niciæ apud Athenienses.

HAec quidem concio ob nostram classem instruendam coacta est, perinde ac si in Siciliam nauigare oporteat. Mihi autẽ uidetur de hoc ipso quoq; cõsiderari oportere, utrum satius sit mittere classem nec ne, nec ita breui consultatione de rebus arduis, credendo uiris alienigenis bellum sumere, quod ad nos nihil pertineat. Equidẽ, quod ad me attinet, ego ex hac re honore afficior, & meo ipsius corpori minime omnium timeo. Sed cum existimem bonũ ciuem esse, cum eũ qui & corpori & fortunis suis prospicit, tũ eum multo magis qui uult sua opera remp. prosperam esse, ego sicuti superiori tẽpore nunq; ampliandæ dignitatis gratia dixi secus atq; sentiebã, ita nunc quæ optima esse sentio dicam. Qui si

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſuadeam uobis ea,quæ aſſunt tuenda,nec ijs qui certa ſunt, propter incerta periclitandũ, infirma quidem apud affectus ueſtros fuerit oratio mea. Quod autem neq; tempeſtiua eſt properatio ueſtra,neq; facilia ſunt ad obtinendũ ea,ad quę contẽditis hoc planum faciã. Etenim arbitror uos illuc traijciendo,cũ multos hic hoſtes relinquatis,cupere ut plures etiã huc hoſtes cotrahatis. Et opinamini apud illos fœdera quæ nobiſcũ inierunt,aliquid for ſan firmitatis habitura. Illa uero quieſcentibus nobis erunt fœdera duntaxat nomine. Sic enim quidã e noſtris atq; ex aduerſarijs rem tranſigerunt. Sicubi aũt exercitus noſter plus cladis accipiat,ſine mora manus hoſtilis ingruet nobis,primũ quia nobiſcũ pacti ſunt nõ uoluntate,ſed iniquitate fortunæ & neceſſitate,ac maiore quã nos turpitudine. deinde q; per hæc fœdera complures contentiones habuimus. Super hæc ſunt qui has pactiões neutiquam admiſerunt,neq; ij ualidiſſimi,& eorum alij profeſſi hoſtes,alij quia Lacedæmonij propter decem dierum fœdera quieſcunt adhuc,& ipſi ab inuadendo cohibẽtur. Qui forſitan ſi noſtras copias bifariam diuiſas eſſe acceperint,id quod nũc facere feſtinamus, nos prorſus adoriẽtur,& quidem unà cum Sicilienſibus,quos iampridem putant operæpretium eſſe exeire in ſocietatem. Ex quo animaduertere debemus qualia ſunt hæc, neq; ſupra modum ciuitatem in diſcrimen adducere,& alienum imperium affectare, priuſquã id quod habemus ſtabilierimus. Quod ſi & Chalcidenſes,qui ſunt in Thracia, tot annos nobis rebelles in poteſtatem nondum redacti,& in continente alij nõnulli(ut fertur) male pacati ſunt,nos Egeſtanis etiam ſocijs tanquam læſis propere ſuccurrimus, & à quibus quod olim defecerũt à nobis iniuriam accepimus,eos ne etiam ab iniuria uindicabimus? Et ſi hos uincẽdo retinebimus,illis certe quod procul abſunt, quod q; permulti ſunt ægre imperabimus. Amentia igitur ſit eos inuadere,quos neq; uictor qs in officio teneat,& niſi re feliciter geſta nequeat æque ac prius adoriri Sicilienſes mihi uidentur ut nunc ſe res habent,etſi imperio potiãtur Syracuſani minus infeſti in nos fore,quo nomine præcipue terrorem nobis incutiunt Egeſtani. Nam etſi forte nunc illi ueniant cuncti gratificandi Lacedæmonijs gratia,certe credibile non eſt eoſdem pro alieno imperio contra alterius imperium militaturos,cum ipſi imperium habeant. Quoniam quo ipſi modo cum Peloponnenſibus noſtrum imperium euertiſſent,eodem credere debent ſuum ab eiſdem euerſum iri. Porro Græci qui illic ſunt primum nos magnopere extimeſcent, ſi illuc non tranſmiſerimus. dehinc etiam ſi oſtentatis per nos copijs paulopoſt diſceſſerimus. Quod ſi quid detrimenti acceperimus,continuo per contemptum noſtri cum alijs hinc Græcis nos adorientur: cum ſciamus, ut quęq; remotiſſima ſunt,ita eſſe maxime admirabilia: & ut maxime experta ſunt,ita minimum dignitatis præ ſe ferre. Id quod nunc uobis Athenienſes erga Lacedæmonios,ergaq; ſocios uſu uenit. Qui quoniam præter opiniõem,circa ea quæ metuebatis antea ſuperiores extitiſtis,iam prę contemptu illorum Siciliam affectatis. Neque uero oportet ad fortunam aduerſariorum extollere animos,ſed animos ipſos cohibendo confidere,ſentireq; nihil aliud Lacedæmonios ſpeculari propter ignominiam acceptam, quàm quo pacto,uel nunc quoq; ſi poſſint decipiendo uos, emendent turpitudinem ſuã, idq; tanto magis quanto maiore & amore,& ſtudio gloriam uirtutis amplectuntur. Itaq; non de Egeſtanis in Sicilia,uiris Barbaris,eſt nobis certamen,ſi ſapimus, ſed ut rempublicam noſtræ ciuitatis ab inſidijs uolentiũ inducere ſtatum paucorum cito tueamur, debẽtes memoria tenere nos recens ab ingenti morbo,ac bello paululum quiddam laxamenti accepiſſe,ut æquum ſit nos augeri numero,& pecuniarum & hominum,& hæc pro nobis ipſis hic impendi,non pro uiris deſertoribus iſtis auxilia obſecrãtibus, quibus & pulchre mentiri utile eſt,& uicinorum periculo (cum nihil ipſi niſi uerba tantum impendant) aut meritam gratiam nobis habere rebus proſpere euntibus,aut ſi quid ſecus accidat amicos ſecum in perniciem trahere. Quod ſi quis ad hanc prefecturam libens delectus hortatur uos ad nauigandum,ſuarum tantum rerum rationem habens,præſertim iunior quàm ut imperio fungatur, quo ſit admirabilior in apparatu equorum, quos alit ex multis quos habet prouentibus,quoq; magiſtratum hunc lucrifaciat,nec huic quidem concedere debetis ut priuatim ſplendeat periculo ciuitatis: ſed exiſtimare ab huiuſcemodi hominibus res quidem publicas lędi,priuatas autem profligari. Præterea hoc negocium grande eſſe, nec de quo adoleſcentulis conſultare,quod q; repente tẽtare debeat. Cui uiro nunc hic aſſidentes ab ipſo corrogatos cum uideam,timeo,& ob id e diuerſo ſeniores hortor,ne eos pudeat,ſi ab aliquo iſtorum admoneãtur,niſi bellum ſuaſerint,ne ignaui eſſe,neve,quod ipſorum uitium eſt,abſentium praui armatores eſſe uideantur,cum ſciatis affectioni perquam raro proſpere euenire,circunſpectione plerunq;, & de patriæ periculo propulſan-

Alcibiadẽ notat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

do,in quod deducta eſt,quodq; maius ſuperioribus eſt iterum creare duces ac decernere. Sicilienſes quantum ad nos pertinet,quibus nunc finibus utuntur non abuti, nec Ionico ſinu ſi quis terram legat, neq; Sicilienſi ſi quis altum teneat, ſuaq; per ſe colentes utilitati uacare.Egeſtanis autem ſeparatim reſpondendum,quandoquidem ſine Athenienſibus à principio bellum cum Selinuntiis contraxerunt,ut id ipſi per ſe diſſoluant. Nec poſthac ſocietatem quẽadmodum conſueuimus faciamus, qui calamitoſis quidem ſubſidiũ ferimus,ipſi uero deſiderantes ſubſidium non inuenimus. Tu quoq; quæſtor ſi & te dignum ducis gerere curam ciuitatis,& bonus ciuis exiſtere, de integro conſulito Athenienſes de his,& ad ſuffragia reuocato,dum ſcias ſi uereris legem diſſoluere,rogandis iterum ſentẽtijs non incurſurum te crimen eſſe in tanta frequentia teſtium,ſed eum ciuitatis malecõſultæ medicum eſſe, hoc eſt recte incipiendo, quiſquis de illa cum ſit illius patria optime, aut certe uolens nihil male meruit Hæc Nicias. Poſt hunc pceſſere alij ſubinde Athenienſes, quoꝝ pleriq; ad ſumendam expeditionem hortabantur, nec reuocanda quæ decreta eſſent,nonnulli dehortabantur,omnium aũt acerrime urgebat ad ineundam expeditionẽ Alcibiades Cliniæ filius,auidus repugnandi Niciæ,cui erat inſeſtus,cum ob alia circa reipub.adminiſtrationẽ,&quod ſui mentionẽ inuidioſe ille feciſſet,tum præcipue q; imperator eſſe cuperet,ſperans ſe Siciliam pariter atq; Carthaginem in poteſtatem redacturum,ac priuatim ſe ſi rem proſpere gereret pecunia ſimul & gloria auctum iri.Nã cum eſſet apud ciuitates in honore,ambitioſius, quã pro modo facultatũ uiuebat circa alimẽta equorum,alioſq; ſumptus,id quod poſtmodum non ex minima parte ciuitatem Athenienſiũ euertit. Multi enim cum intuerentur eius ſupra modũ in cultu uictuq; lautitiam, & quibuſcũq; uerſabatur in rebus ſpiritus,magnitudinem tanquam tyrannidem affectãtis,hoſtes ei extiterunt.Et licet publice res bellicas præclariſſime adminiſtrarent, ſinguli tamen priuatim ſtudijs eius infenſi,& alius alium commẽdantes nõ diu poſt ciuitatẽ ſeduxerunt.Hic itaq; procedens Athenienſes hunc in modum cohortatus eſt.

Oratio Alcibiadæ apud Athenienſes.

IMperatorem eſſe me Athenienſes magis quàm alium quẽquam decet. Hinc enim exordiri neceſſe habeo,cum me Nicias pupugerit, & dignum arbitror:Nam propter quæ inter homines celebror,ea afferunt cum meis maioribus, ac mihi ipſi gloriam, tum uero patriæ emolumentũ.Quippe meo hoc ſplendore uitæ apud Olympiam ſpectatores Græci ualidiorem ſuis uiribus noſtram ciuitatem exiſtimant,quam prius debellatam eſſe credebant, quod ego illuc cum ſeptem curribus adij, cũ quot priuatus antea nemo, quodq; uictor extiti,& ſecundus,& quartus,ac cætera quæ ad aſſequendã uictoriam faciunt præparaui: quæ iure honorifica ſunt, quæq; dum fiunt afferunt etiam potentiæ opinionem. Hæc magnificentiæ opera aliaue,quibus in ciuitate celebror, natura ſunt illa quidẽ conciuibus inuidioſa,apud hoſpites uero exteroſq; potentiæ ſpecimen.Neq; uero incommodum eſt hoc hominis propoſitum, quiſquis ſuis ſumptibus non de ſeipſo tantum,ſed etiam de ſua patria bene meretur.Neque improbum de ſe aliquem ſentientem, nolle eſſe cæteris parem,quia neque infelix ullum habet calamitatis ſuæ ſocium,ſed quemadmodum dum calamitoſi ſumus,ab alijs contemnimur: ita dum ſumus felices feramur ab eiſdem quod ſe contemnamus,parem uicem,dum erunt parem adepti ſtatum, ſi uolent repenſuris.Nec me fugit huius generis homines, & quicunq; alia dignitate præcellũt,inuiſos fuiſſe maxime paribus,ſed nonnihil alijs quoque cum quibus unà uixerunt, id tamen ſuo duntaxat æuo:eoſdem id poſteritati reliquiſſe:ut multi ſe horum cognatos eſſe, & nõnulli qui non eſſent gloriarentur quidem ex eadem patria unde illi ortum duxiſſent, profecto nõ tanquam alieni,atq; facinoroſi,ſed tanquã de popularibus ſuis ac de patria benemeriti. Quorum ego æmulus & obiſta priuatim illuſtris, animaduertite ſi quo alio ciue deterius in repub. uerſor.Etenim maxima quaque Peloponneſi potentia per me contracta, ſine ueſtro magno,aut periculo aut ſumptu,compuli Lacedæmonios uno die apud Mantineam de omni ſtatu ſuo dimicare. Quo ex prælio licet uictores diſceſſerint, tamen ne nunc quidem ſatis audaciæ habent.Et hæc mea adoleſcẽtia meaq; inſcitia, quæ præter naturam uidebatur poſſe contra potentiã Peloponnenſiũ,effecit appoſite loquendo,atq; fidem uindictæ faciendo perſuaſit,ut neq; nunc de hac ætate pertimeſcant. Verum quam diu per hãc autoritatẽ in ętatẽ integrã adoleſco,& Nicias remp.bene gerere uidet,utimini utroq; put cõmodius eſt. Neq; profectionẽ in Siciliã reuocandã putetis, tanq; aduerſus multas gẽtes futurã. Nãq; urbes illic ſunt, pmiſcuis hoĩbus frequentes, faciles q; ad ſtatus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mutandos atq; uariandos, neq; q̃spiam illic tanq̃ pro patria aut pro ijs, quæ ad corpus suũ pertinent, arma sumit, neq; consuetos loci apparatus. Et unusquisq; (quia opinatur se aut persuasurum quæ dicit, aut seditiõe orta si se frustretur spes, cum aliquo peculatu solũ esse uersurum) ad hoc ipsum se accingit. Ex quo uerisimile est huiuscemodi turbam neq; uno animo uerba orantis exaudituram, neq; communiter ad res agendas se collocaturã. Quæ si quid ad uoluntatem refertur, eo se festinanter confert, præsertim si quemadmodum audimus seditione laborauerint, neq; in bello armati sint, neq; tot numero quot fama ferun tur, cum ne alios quidem Græcos tot fuisse compertũ sit, quot suos esse illorum quiq; iactabant. Sed quod maxime in augendo numero solita sit Græcia mentiri, fere hoc bello ostendit, in quo uix satis fuit armata. Tales igitur ibi res, quantum sentio ex ijs quæ audiui, atq; adeo faciliores erunt. Nam & Barbaros multos nobiscum habebimus, qui Syracusanis sibi inuisis unà inferent bellum, neq; ista erunt impedimento negocijs nostris, si recte consulueritis. Siquidem nostri progenitores cum eosdem, quos nũc aiunt esse hostes, qui certe nos nauigare permittunt, & præterea Medum hostem haberent, hoc imperium comparauerunt, nullo alio, nisi quod magnitudine classis pollebant, nec aliam ob rẽ Peloponnenses, etsi præpotentes sint, magis desperauerunt, nos debellare posse. Nam quod in terram nostram ingrediantur, id uero etiam si nauigare supersedeamus facere possunt, classe nobis obesse non possunt, quoniam reliquum nostrarum nauium par illis est. Itaq; eos aliquid dicere credibile est, aut quod ire nos piget, aut q̃ tergiuersamur ferre socijs q̃ illic sunt, opem quam ferre debemus, cum id nos facturos illis iureiurãdo promiserimus, nos autem prætendere contra eos, q̃ nec ipsi nobis tulerint opem. Neq; enim nos illos idcirco præsidium ibi præstamus, ut idem uicissim hic ipsi nobis præstent, sed ut hostibus illic nostris infesti prohibeant eosdẽ huc contra nos uenire. Atq; hunc in modũ imperium parauimus, & nos, & quicũq; alij rerum potiti sunt, impigre succurrendo semper à quibus implorabamur, siue Barbaris siue Græcis. Nam si supersedeamus opitulari, aut inter genera hominũ quibusnam opitulari oporteat delectum habeamus, paululum quiddam imperij per hoc acquirẽtes ipso imperio magis hac ipsa re periclitabimur. Eum enim qui præualet nõ modo inuadẽtem arces, sed etiam præoccupes ne quando inuadat. Neq; uero nobis licet ærarium replere usq; dum imperare uoluerimus, sed necesse est quoniam imperium habemus alijs insidias tendere, alios insidiari nõ sinere, quia in discrimen adducimur, cum illi ab alijs subigantur, nisi ipsi alijs imperemus. Neq; eadem de causa nobis habẽda est ratio quietis ac cæteris, nisi in eadem in quę illi studia incũbamus. Cõsiderantes magis hinc à nobis proficiscí si nauigantes illuc tendamus, ut & animos prosternamus Pelopõnensium, si per contemptum ipsorum in Siciliam traijcere uidebimur, non gaudentes huius quiete temporis, & rebus illic bene gerendis totius Græciæ, ut credibile est imperium nanciscemur aut certe quod in nostram pariter & sociorum rem sit malo afficiemus Syracusanos. Sine noxa autem & manendi si quid proficiemus & abeundi facultatem naues præstabunt. Nam penes nos arbitrium erit etiã omnium Sicilienſiũ. Neq; uero uos Nicię inepta & ad seditionem concitandam pertinens à iunioribus ad seniores traducat oratio, sed pulchro instituto & maiorum nostrorum exemplo, apud quos iuuenes cum senibus consultantes rem Athenienſem in hunc statum extulerunt. Quem statum nunc eadem ratione uos proferre experiamini, existimantes iuuentutem senectutemq; nihil alteram sine altera ualere, simulq; & imbecillum & mediocre, & quod plane absolutum est maxime pollere, cum sint promiscua, ac ciuitatem si sit in ocio, in se ac per se ipsam conteri more aliarum rerũ, & omnem apud nos disciplinam conseneſcere, & per certamina assidue proficere experimento, & tutandi scientiam se non loquendo, sed operibus potius assuescendo comparari. Ad summam sic sentio, ciuitatẽ negocioſam in ocium mutatam, confestim meo iudicio destrui, ac tutissimos inter omnes degere eos homines, qui præsentibus moribus ac legibus etiam si minus bona sint, utentes, eodem tenore rempub. administrant.

Hæc Alcibiade locuto, Egestanisq; ab Leontinorum exulibus qui processere precãtibus, & admonendi iusiurandi supplicantibus, ut sibi ferrent auxilium, Athenienses multo studiosius quàm antea in expeditionem ire statuebant. Quos Nicias animaduertens nihil sane reuocatos esse sua ratione, sed fortasse reuocatos iri, si magnum, ingentem'que apparatum præciperet, rursus procedens hunc in modum apud eosdem locutus est:

Oratio Niciæ apud Athenienses.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

QVoniam uos ad hanc militiã obeundã Athenienſes prorſus animaduerſos uideo, operæprecium eſt conſiderare, quemadmodum hoc exequi uelimus. Ego quæ im præſentiarum mihi in mentem ueniũt indicabo. Etenim aduerſus ciuitates, quantum au diendo didici, magnas ituri ſumus, neq; aliam alij obtemperantes, neq; tales quæ aut ſta tus mutationem deſiderent, illi optabilem quæ uiolenta e ſeruitute in faciliorem conditi onem tranſiret, aut ueriſimiliter ſeruitium noſtri ſint cum ſua libertate cõmutaturæ itẽq; aduerſus permultas, ut in una inſula Græcas ciuitates. Nam præter Naxum & Catanam, quas propter Leontinorum cognationem ſpero ad nos conceſſuras, aliæ ſunt numero ſe ptem ciuitates omnibus rebus inſtructæ, quibus noſter exercitus, eodemq; modo, & præ cipue illæ aduerſus quas tendimus Selinus & Syracuſæ. Vbi perquam multi ſunt & arma ti & ſagittarij & iaculatores, ubi quoq; permultum eſt nauium ac multitudinis ad illas im plendas, ſuppeditante pecunia uel priuata uel quæ in templis eſt. Nam prẽter hãc quæ Se linuntijs etiam eſt, tributa quoq; Syracuſanis penduntur à Barbaris quibuſdam. Et quo nobis præcipue præſtant, equorum copia prædi ti ſunt, nec aduectitio frumento utuntur, ſed uernaculo. Aduerſus hanc itaq; potentiam opus eſt non claſſe modo & imbecilli exer citu, ſed ut peditatus quoq; multus una trajiciatur ſi quid dignum cogitatis agere uolumus, nec equitatu hoſtium arceri à terra, præſertim ſi metu noſtri conſpirent inter ſe ciuitates, & nihil nobis inuicem præſtent ulli alij ex amicis, præterquam Egeſtani, quo pacto equi tatui reſiſtemus. Deforme eſt aut reiectos nos abire, aut inconſulte prius rem agreſſos, ite rum poſtea accerſi. Satiusq; iam nunc cum iuſto apparatu in hoſtẽ contendere, gnaros & longe nos à domo nauigaturos, nec æquo in loco caſtra habituros, nec per aliqua ſubdi torum noſtrorũ loca trãſituros. Vnde facile ire liceat ad ſumenda, quę opus fuerint, ex ter ra amicorum, ſed omne iter emenſuros per imperium alienũ, ut uix illinc quatuor hyber nis mẽſibus perueniat nuncius. Quapropter mihi uidetur debere uos ducere magnã uim armatorum, tum noſtratum, tum ſociorum, tum ſubditorum: & ſi quem ex Peloponneſo poſſumus aut ſuadẽdo, aut mercede inducere. Ad hæc ſagittarios multos & funditores, ut hoſtili equitatui obſiſtant: præterea abundare nauibus, quæ ad ſubuehenda neceſſaria facile ſuppeditent, onerarijſq; quæ rem frumentariam hinc portẽt, triticũ & hordeũ præ torridũ, ac piſtores quorum pars molere cogatur, ut ſicubi deprehẽdamur nauigare pro hibiti, habeat exercitus neceſſaria, cuius etiam propter multitudinẽ nec tota urbs unà erit capax: deniq; cætera omnia quoad fieri poteſt, prępararetneq; extraneis inniti, & in primis pecuniam hinc quã plurimam ferre. Nam quæ ab Egeſtanis prædicatur illic in promptu eſſe, eam putate uerbo maximè eſſe in promptu. Etenim ſi proficiſcamur hinc non modo iuſtis armis iuſtoq; exercitu, præter Egeſtanorum militum manum, ſed etiam rebus oñi bus prępollentes: ſic quoq; uix ualidi ſatis erimus ad hos protegendos, illos ſuperandos, cum debeat ciuitas conſiderare nos pergere apud peregrinos, apudq; hoſtes habitatum: & quo primum die in Siciliam appulerimus, eodem protinus oportere capere terram: aut ſi hoc deficiamur, pro certo habere omnia nobis hoſtilia fore. Quod ego extimeſcẽs atq; intelligens, debere nos etiam atq; etiam bene cõſultare, ac multo magis felices eſſe, quod arduum eſt, cum ſimus homines, uolo proficiſci quàm minimũ memet fortunæ commit tens, opportunisq; rebus inſtructus ac minutus. Hæc enim reor & cunctæ ciuitati tutiſſi ma fore, & nobis imperatoribus ſalutaria. Quod ſi cui uidetur ſecus, huic ego magiſtratũ cedo. Hæc Nicias inquit, ratus ſe aut mole negociorum, Athenienſes à ſententia re iecturum, aut ſi in expeditionem ire cogeretur, tuto ſaltem hoc modo profecturum. At il li à cupiditate nauigandi non deſtiterunt, ne in difficultate quidem inſtruendi apparatus, ſed multo ſtudioſius properauerunt: ita penes Niciam contrà ac uolebat, uictoria ſtetit. Nam & ipſe bene ſuadere uiſus eſt, & res eo pacto futura admodum tuta. Adde cupido na uigandi omnibus pariter inceſſit, ſenibus quidem tãquam aut redacturis in ditionem ea, ad quæ pergerent, aut magnas uires, ſi nihil aduerſi contingeret, adempturis. Florẽtibus autẽ ætate quod auebant peregrinam terram ſubijcere oculis ac uiſere, ſibi promittentes ſe incolumes fore, illi uero numeroſæ multitudini ac militari, propter præſentem merce dem, & ſpem ampliãdi imperij, unde & ipſis perpetuum ſuppeteret ſtipendiũ. Ex quo pro pter indigentẽ pluriũ cupiditatẽ, ſi cui forte res minus placebat, is metuẽs ne refragando ciuitati male ſentire uideretur, ſilentiũ agebat. Tandẽ quidã Athenienſis adiens Niciã hor tatus eſt ingens, nõ deberi tergiuerſari, atq; cũctari ſed in oĩm cõſpectu iã proloq;, quamnã ſibi claſſem uellet ab Athenienſibus decerni: illi inuitus ſe quidẽ inqt, cũ collegis p ocium magis conſultaturæ, tamẽ quantũ ſibi uideret, nõ paucioribus quàm centũ triremibus na

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uigandum,&ijs Atticis,quæcunq; uiderentur,quibus ipſi Athenienſes armati portarentur,alias quoq; ſociales accerſendas,in quibus omnibus tam Athenienſium quàm ſociorũ non minus eſſet,quàm quinq; millia armatorum,& plus etiam ſi poſſet,alias præterea copias ex formula:quin etiam ſagittarios & illinc & ex Creta,funditoresq; ducẽdos,& ſi quid aliud oportunum uideretur præpararent.Quibus auditis Athenienſes,e ueſtigio ſummã imperatoribus poteſtatem tribuerunt,tum circa numerum copiarum, tum circa omnem nauigandi rationem,prout eis maxime futurum ex uſu rei Athenienſis uideretur. Poſtq; hæc apparatus effectus eſt,& ad ſocios miſſum,& apud eos recenſiti ciues. Iam enim ſe ciuitas,& à morbo,& ab aſſiduo bello recreauerat,aucto etiam numero tum iuuentutis, tũ pecunię propter inducias.Ex quo facilius omnia ſunt ſubminiſtrata:&iſti quidem iam in procinctu erant.Verum interea quicunq; lapidei hermæ intra urbem erant (ſunt autem hermæ ex domeſtica conſuetudine opus quadratum,& ĩj permulti tam in priuatarũ ędiũ ueſtibulis,quàm in ſacrarum) eadem nocte circunciſi ſunt ex maxima parte circa ora.Cuius rei autores nemo ſcit,& ſi magnis pro indicio propoſitis præmijs publice quæreretur, decretumq; eſſet,ut ſi quod aliud quis admiſſum piaculum ſciret ultro indicaret,nullo timore,ſiue ciuis,ſiue hoſpes,ſiue ſeruus.Pluris quàm pro qualitate hoc factum exiſtimabatur.Quippe quod uidebatur eſſe,& profectionis augurium,& coniurationis de rebus nouandis,& diſſoluendi ſtatus popularis. Indicatum tamen eſt per incolas quoſdam ac famulos nihil quidem de hermes,ſed de alijs ſimulacris nonnihil iam pridem conciſis ab adoleſcentibus per puerilitatem ac temulentiam,ſimulq; de myſterijs, quæ intra domos fœde fierent.Quarum rerum etiam Alcibiadem inſimulabant, admittentibus delationẽ ijs præcipue, qui Alcibiadi erant infenſi,quod ipſis hic foret nonnihil impedimento,quo minus populo plané præeſſent.Qui arbitrantes utiq; ſe primores futuros,ſi hominem eijcerent,rem exaggerabant,uociferabanturq;,quaſi ad euertendam rempu. pertineret myſteria &hermarum laceratio,colligentes ex ſtudijs cæterę uitæ fine ipſo nihil horum actũ, neq; id populare nefas eſſe.Ille in præſens indicia cõtra ſe refellebat, paratus etiam ſi quid earum rerum admiſiſſet iudicio ſtare,uel antequam proficiſceretur, iam enim quæ ad paratum ſpectabant collata erant,& ſi quid cõmiſiſſe conuinceretur,pœnam dare: ſin abſolueretur,fungi ſuo imperatorio munere,obteſtans ne de ſe abſente reciperent crimina,ſed iam ſi deliquiſſet,morte mulctarent.Prudentius enim eſſe,ne talis ſe criminis reum, priuſquam cauſam cognoſcerent,mitterent pro imperatore tanti exercitus. Veriti eius inimici,ne ſi contendere inſiſterẽt,abalienarent ab eo militum animos, neve plebs quæ illi obſequebatur,relangueſceret:quia propter hunc Argiui comites erant expeditiõis,&nõnulli ex Mantineis id fieri dehortati ſunt,ſubmiſſis quoq; alijs orationib. ad profectionẽ maturãdam,qui dixerũt,tũc ille quidẽ nauigaret ne diſtineret abitio, ſed reuerſus ad diẽ iudicio ſiſteret,uolẽtes atrociore eũ inuidia premere,quàm in abſentẽ facilius cõflaturi erant, reuocatum ac coactũ iudicio contẽdere.Ita uiſum eſt Alcibiadem abire. Poſt hæc medio iã ætatis diſceſſum eſt in Siciliam,& pleriſq; ſociorum,itemq; onerariis frumenta portantibus,atq; alijs nauibus:& quicunq; præterea apparatus comitabat,præceptũ prius uti ad Corcyram præſto eſſent,quo frequentes ad Iapygiam promontoriũ tranſmitterẽt Ionium mare.Ipſi aũt Athenienſes,& ſi qui aderant ſociorum, ad Pyræa deſcendentes, prima ſtatim aurora ad dictam diẽ naues impleuere,tanq; tunc uela facturi.Cum quibus unà deſcendit omnis prope dixerim turba,quæ in urbe erat tũ ciuium,tum incolarum, hi domeſticos,illi amicos,alij cognatos,alij filios ſuos quiſq; deducẽtes cũ ſpe pariter ac lamẽtatione:Spe quidem,tanq; lucraturos:Lamẽtatione aũt q reputabant nũ quãdo amplius aſpecturi eſſent,qui in tam longinquam à patria nauigatiõem dimitterẽtur. Et impræſentiarum,q mutuo ſe relicturi in periculo forent,tũc magis triſtis cogitatio ſubibat,q̃ cum nauigandum eſſe cẽſuiſſet,aſpectu tñ præſentis potẽtiæ,tam grandis exercitus fiducia capiebat.Quinetiam peregrini ac cætera multitudo ad ſpectaculum perrexit,tanq̃ dignum uiſu,& opinione maius. Hæc enim claſſis utiq; unius Græcæ urbis uiribus omniũ ad illã diem prima exijt inſtructiſſima ac ſumptuoſiſſima.Enũero claſſis quæ cum Pericle miſſa eſt in Epidaurũ,itẽq; cum Agnone in Potidæam,fuit illa quidẽ nõ inferior numero, cum nauium, tum armatorum,quippe cõſtitit ex quatuor milibus Athenienſium armatis,trecẽtisq; equitibus,triremibus centũ,Lesbiorũ atq; Chiorũ quinquaginta, multo quoq; ſociorum comitatu,ſed breui curſu ac tenui apparatu. At iſta,ut quæ in diuturnam expeditionẽ erat itura,& ad utrũq; prout uſus exigeret,nauibus ſimul ac peditatu fuit inſtructa, per magno conſtitit,tum quãdo exædificata eſt ſumptibus & trierarchorũ & ciuitatis, tũ

Hermę lapidei.

Alcibiades accuſatur.

Iapygia

Claſſis Athenienſium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

singulas drachmas in singulos nautas quotidie conferente rep. & nauibus uelocibus uacuis sexaginta, & quæ armatos portarent quadraginta, & harum administris quæ optimę omnium erant, quibus trierarchi uehebantur cum thranitibus, qui longiores remos trahunt, quibus ab ipsis trierarchis super publicam nautarum mercedem alia contribuebatur. Præterea alia sumptu insignium atq; ornamentorum, quibus utebantur preciosis unoquoq; in longissimum præparante, ut sua nauis inter cæteras & concinnitate præcelleret & cursu. Et peditatus qui cum diligentia delectus erat, & armatura & corporis cultu inter se magnopere certabat. Accedebat insuper hoc quoq; æmulationis, quis cui præponeretur, ut potius esset ostentatio uirium atq; potentiæ apud cæteros Græcos, quã in hostem apparatus. Si quis enim ratiõem iniret sumptuum ciuitatis, & priuatorum cuiusq; in se militis, ciuitatis quidem quos fecit, cum duces sua portãtes misit, priuatorum autẽ uel quos quisq; in corporis cultum, uel quos trierarchus in nauem fecit, quosq; facturus erat, præter eos quos citra publicam mercedem credibile est pleroscq; fecisse in uiaticum, quod ad diuturnam militiam præparabant, præterq; ea quæ permutandi gratia quis uel miles uel negociator secũ tulit, comperiretur per multa talenta fecisse, & ex urbe uniuersa asportata. Neq; uero minus ob audaciæ miraculum, & cultus splendorem, quàm magnitudine classis celeber extitit exercitus apud eos aduersum quos nauigabatur, præsertim tam procul à domo ac maiori conatu atq; spe proposita quam pro uiribus. Vbi naues impletæ sunt uiris, impositaq; omnia quæ secum ferre debebant, tuba silentium indictũ est, tum legitima ante profectiõem uota nuncuparãt, nõ per singulas naues, sed uniuersi per præconem, miscentesq; per omnem exercitum in aureis argenteisq; poculis, propinabant uectores, ducesq; libabãt, uota simul faciẽte é terra ciuium cætera turba: & si quis alius eis beneuolus aderat. Cum pæana cecinissent, libaminaq; peregissent abierunt, & cum ab initio in specie cornu irent, iam certatim usq; ad Aeginam cursum tenuerunt. Illinc in Coreyram, quo cætera manus sociorum cogebatur, contenderunt. At Syracusis etsi sæpenumero denũciabatur aduersum se uenire classem, diu tamen nihil est creditum, sed coacta cõcione orationes habitæ sunt, aliæ ab ijs qui aduentum Athenienſis exercitus credebant, alij ab ijs qui non credebant. Quorum Hermocrates Hermonis filius procedens, tanquam plane scire se illa confisus, hunc in modum cohortando uerba fecit

Græcorum æmulationis certamen.

Hermocrates

Oratio Hermocratis apud Syracusanos.

INcredibilia quidem, quemadmodum alij nõnulli, uidebor & ego forsitan apud uos dicere, classem cõtra nos utiq; uenire. Nec me præterit quæ supra fidem sunt, qui ea narrant nũciantve, eos nõ modo nõ persuadere, uerumetiam uideri dementes. Sed nõ deterritus iccireo desinam, cum reip. periculum impẽdeat, quod persuasum habeo, aliquid me exploratius afferre, quam quemuis alium. Athenienses enim in nos, id quod uehemẽter admiramini, cum ingenti exercitu ueniunt, tum nauali, tum pedestri, prætextu quidem Egestanorum sociorum, ac Leontinos domum reducẽdi, re autem uera Siciliæ auiditate, & in primis urbis nostræ, existimãtes si hac urbe potiãtur, facile se cæteris potituros. Itaq; eis tanquam propediem applicaturis, cõsiderate quemadmodum ex præsentibus copijs pulcherrime resistamus, nec uelitis contemnẽdo hostem impręparati deprehẽdi, nec rem nõ credendo omnia ducere omittenda. Quod si cui nõ incredibilia uidentur hæc, is nostrum neq; audaciam eorum, neq; copias reformidet. Neq; enim magis lædere nos, quàm læsi à nobis poterunt, idq; quod magna cum classe ueniunt, nõ inutile nobis est, imo adeo utilius, multoq; melius & erga alios Sicilienses. Quippe qui metu illorum mallent à nobis stare, & quod siue superauerimus istos, siue infecto quod optant negocio reiecerimus (nõ enim uereor ne consequantur quod expectãt) præclarissime nobiscũ agetur, id quod (ut mea refert opinio) sperare debemus. Etenim paucis classibus seu Græcorum seu Barbarorum utiq; magis procul à domo profectis recte succesſit. Nam neq; numero superãt urbanam suburbanamq; turbam, contra quam ueniunt, undiq; in unum se præ timore congregantem: & si penuria rerum necessariarum in alieno solo male rem gerant, quanq; id defectu rerum contingat, tamen uictorię famam relinquunt ijs, quibus arma intulerãt insidiatiq; fuerant. Qua ratione isti ipsi Athenienses celebres facti sunt, cum Medus, tanq; qui contra Athenas isset, plerunq; iniquitate fortunæ male pugnaret. Cui simile quiddã nobis euẽturum nõ est desperandum, quo magis & quæ hic opus sunt, impigre præparemus, & ad Siculos mittendo, tum alios firmiores reddamus, tum alios societatem amicitiamq; contrahere tentemus, neq; ad Siculos modo, uerum ad cæteros quoq; Sicilienses

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mittendo legatos, ostendamus commune hoc periculum esse. Neq; ad hos tantum, sed etiam in Italiam, ut aut nobis in bello socij fint, aut recipiant Athenienses. Neq; eò solum, sed Carthaginem, uel potius mihi uidetur esse mittendum. Non enim sine fide hoc erit apud illos assiduo in metu agentes, ne quando aduersus urbem suam ueniant Athenienses. Itaq; ad hunc nuncium fortasse se quoq; in discrimine esse existimantes, uolent aut clam aut palam, aut alio quo pacto nobis opitulari. Et certe possunt uel maxime omnium qui nunc rerum potiuntur si uelint, quippe qui plurimū auri argentiq; possideant. unde & bellum & cætera rectè procedunt. Mittendum præterea Lacedæmona ac Corinthum oratū ut huc properè mittant auxilia, & illic in Athenienses bellum moueant. Quodq; ego in primis opportunum arbitror, etsi uos iampridem desides minime acquiescitis, tamen à me dicetur, per nos Siculienses si libet uniuersos, sin minus plerosq; ex nobis cum deductis cunctis nauibus, cum duorum mensium cibarijs occurrendum Athenienfibus ad Tarentum, & ad Iapygiam promontorium, eisq; demonstrandum non sibi de Sicilia prius fore certamen, sed de Ionio mari transeundo. Ex hoc facto nimirum eos maximopere deterrebimus, & ad cogitandum etiam atque etiam reuocabimus, præsertim quòd è sociali terra obuiā ut nostram tueamur proficiscemur. Excipiet enim nos Tarentum, & ipsis cum ingens pelagus sit transeundū, difficile est omni classi in tanto transitu seruare ordinem, nobis uero facile factu, ut breui spatio & ordine uenientibus inuadere. Quod si ad accelerandum cursum exoneratis nauibus, addensatisq; uenient, iam remigando defessos aggrediemur: sin hoc non placebit agere, licebit nos subducere Tarentum. Idem si cum exiguo comitatu quasi ad nauale prælium mare transierint, certe apud deserta loca penuria laborabunt, & aut manendo debellabuntur: aut si abire conabuntur, cæterum apparatū derelinquēt: & cum inexploratum habeant, an à ciuitatibus recipiantur, solicito tamen animo erunt. Eoq; ipse hac ratione adducor eos hinc exclusos, ne soluturos quidem esse à Corcyra, sed aut consultando illic, speculatoresq; mittendo quot numero sumus, & quo in loco, in hyemis importunitatē extrahendos, aut perculsos inopinata re à progrediendo desituros. Eo quidem magis quod quantum ego audio, peritissimus inter duces eorū inuitus accepit hoc munus, libenter cauturus, si modo quid à nobis pro nostra dignitate edatur. Prodeat de nobis rumor in maius, ut certum habeo euasurus, nam & rumoribus stant hominum sententiæ, & magis terrorem incutit, ut inuadere uolenti prior occurras q̄ ut te repugnaturum significes, cum se ille pari in discrimine sic fore existimet, id quod nunc Athenienfibus usu ueniet, qui in nos tendunt, perinde ac non repugnaturos. Neque immerito id sentiunt, quod seiuncti Lacedæmonijs bello non uexauerimus. Idem si præter opinionem suam audere nos uiderint, magis ex ipsa re inopinata terrebuntur, quàm quanta erit re uera nostra potentia. Credite itaq; mihi quod optimum est, ut hoc quod dixi audeatis: sin minus ut primo quoq; tempore quæ ad bellum pertinent, præparetis, hoc uobis in animum inducentes, contemnere quidem hostem à quo inuadaris: id uero ita demum declarari si factis ualeas, ipsa uero facta declarare si iam tutissimos apparatus cum metu compares, existimans hoc utilissimum fore, si tanquam periculo impendente facias, nam hostes cum classe ueniunt, atq; adeo iam aduentant, tantumq; non adsunt: Hæc Hermocrates: At in populo Syracusano magna inter se altercatio erat, alijs negantibus ullo modo uenire Athenienses, nec uera esse quæ Hermocrates diceret: alijs etiam si uenirent, quid sibi facturi essent Athenienses dicentibus, ut non inuicem plura paterentur, aliis contemnendo prorsus rem in derisum conuertentibus, paucis omnino Hermocrati fidem habentibus, futurumq; timētibus. Tunc Athenagoras qui primarius in populo erat, & ut illis temporibus uir ad persuadendam plebem appositissimus, procedens huiuscemodi habuit orationem: Athenagoras.

Oratio Athenagoræ apud Syracusanos.

QVisquis negat Athenienses, si huc ueniant, dementes esse, & nobis obnoxios fore is pfecto aut formidolosus est, aut de republica non bene sentiēs. Quod qui non ad nos deterrēdos nunciant, horum non temeritatē demiror, sed insipiētiam, nisi si patere se non arbitrabantur. Etenim qui priuatim sibi aliquid timēt, ij captant ciuitatem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pertérrefacere, ut publico metu ſuũ occultẽt. Et huc iſti nunc rumores tendunt haud quaq; ſua ſpõte cõfecti, ſed ab hominibus qui ſemper talia moliunt. Quod ſi uos recte conſulueritis, nõ ex ijs quæ iſti nunciant, cõiectando ratiocinari debetis, quid credibile ſit, ſed ex ijs quæ perſpicaces uiri & multarũ rerum experti, quales ego Athenienſes reor, agerent. Non eſt credibile hos, relictis Peloponnenſibus, & bello nondum illic plane finito, ad alterũ bellum nõ inferius illo ultro uenire, quos ego arbitror putare bene ſecũ agi, quod in ſe nos nõ tendamus, tot ciuitates atq; tam magnæ. Quinetiam ſi ueniant (ut fertur) ad eoſdem debellandos, Siciliam uel magis ſuffecturam quã Peloponneſum, quanto magis ad omnia eſt inſtructior imõ adeò noſtram ipſam ciuitatem ualidiorem eſſe hoc qui nunc dicit uenire exercitu, atq; etiam bis tanto, quippe cum nullus ſequat equitatus quòd ſcio, neq; hic ſuppeditaturus ſit, niſi paucorũ aliquot Egeſtanorum, & eorum numerus armatorum nequaq; noſtro comparandus. Arduum nanq; ſit uel uacuis exercitu nauibus curſum huc tendere, cæterũ apparatũ ferentibus, quantum ſuppetere oportet, aduerſus tantam ciuitatem, quæ certè exigua nõ eſt. Adeò quidem abiſta ego opinione diſſentio, ut ſi Athenienſes urbem aliam tantam, quantæ ſunt Syracuſæ, coloniam ſuã nobis finitimam habentes, illinc bellũ mouerent, uix fieri poſſe rear, quin profligarent, nedum nunc, cum omnis ſit eis Sicilia hoſtis. Continebũtur eñ caſtris ex claſſe communitis, atq; ex tabernaculis neceſſarioq; apparatu, nõ laxe tendentes, utpote à noſtro equitatu exire prohibiti, prorſus ut ne terra quidem eos potitu ros credam, adeò noſtras q̃ illorũ copias cenſeo præſtantiores. Quod intelligẽtes quemadmodum Athenienſes ſua ipſorũ, ut certum habeo, conſeruant, Sed quidam ex hac urbe homines, ea quæ neq; ſunt neq; fiunt, dictitant: quos ego non nunc primum deprehendi, ſed olim huiuſcemodi rumoribus, & nonnunq; malignioribus, interdum ut factis uelle imperitæ multitudini inijcere timorem, ut ipſi ciuitatis potiantur imperio, quod ſæpenumero conantes, nequando conſequantur uereor, néue nos ſegnes, antequam opprimamur, ab iſtis non caueamus: & cum intelligamus hoc, non tamen obuiam eis eamus. His eñ de cauſis raro quieſcit noſtra ciuitas, permultis ſeditionibus agitata, permultisq; certaminibus, ac pluribus ſecum ipſa quàm cum hoſtibus, nonnunquam etiam tyrannide iniquoq; dominatu, à quibus ego, ſi uos ſequi uoletis, ut ne quid unquam caueatis, efficere tentabo, tum id perſuadendo plerosq; ueſtrum, tum eos qui iſta machinantur, plectendo, non modo deprehenſos (arduum enim fuerit deprehendere) ſed etiam ob ea, quæ etſi non potuerunt, tamen uoluerunt efficere. Aduerſus eñ inimicum non modo ex eis quæ agit ſumenda defenſio, uerumetiam ex ijs quæ cogitat præſumenda eſt: quoniam niſi quis ſibi præcauerit prior, detrimentum accipiet. Nam ſic mihi præcipue uideor iſtos oligarchiæ ſtudentes, à maleficio reuocare, ſi eorum facta partim coarguam, partim caueam, partim doceam. Enimuero ſæpe mecum conſideraui, quidnam à uobis uelitis adoleſcentes. utrum ne iam nunc imperia obtineret at iſtuc legitimum non eſt. Nam lex iccirco lata eſt ne uos geratis imperia, quia non poteſtis ea gerere, non ut contumeliam faceret uobis ad gerendà idoneis. An non eſſe pari iure cum cæteris? At iſtuc quo pacto iuſtum eſt eoſdem homines nõ eiſdem honoribus affici? Dicat aliquis popularem ſtatũ rem eſſe neq; conſultam neq; equabilem, ſed qui locupletes ſint eoſdẽ optimos eſſe ad præclariſſime imperandum. Ego uero primum reſpondeo, popularis ſtatus nomine, intelligi omnẽ ciuitatẽ, paucorum uerò, partẽ ciuitatis. deinde cuſtodes quidẽ pecuniarũ optimos eſſe locupletes. ad conſulendum aũt præclariſſime eos qui pollent intelligentia. Cæterum uerò poſtq; audierit res optime iudicare, & hæc item ſiue per partes, ſiue uniuerſum æqualiter diſtribui in democratia. At paucorũ ſtatus pericula quidem multis imparit, commodorũ autem nõ modo plus, uerumetiam totum ſibi uendicat, erepta ab alijs ſua portione. Quæ ſcilicet hoc tempore qui ſunt potẽtes, ijdemq; iuuenes, affectant rem impoſſibilẽ in magna ciuitate. Sed adhuc omniũ dementiſſimi, niſi diſcitis qui ad malũ properatis, aut imperitiſſimi eſtis omniũ quos noui Græcorũ, aut iniuſtiſſimi ſi hoc audetis ſcientes. Verum aut à me edocti, aut ipſi reſpicientes, quod ad totius ciuitatis bonũ ptinet id augeatis, exiſtimetisq; hoc æquũ & ſatius eſſe, qui boni ex uobis ſunt, hoc eſt multitudinẽ ciuitatis rei eſſe par

Oligarchia.

Popularis ſtatus

ticipem. Quod si secus uolueritis, periculum aditis ne omni parte priuemini. Reijcite itaq; nuncios istos tanq̃ præcognitos, nec aliquid proficere sinatis. Nam etiam ut ueniant Athenienses, hæc ciuitas pro sua dignitate propulsabit, suntq; nobis magistratus qui ista prouidebunt. Quod si nihil horum ueri fuerit, prout ego suspicor, nequaq̃ uestris rumoribus expauefacta ciuitas sua sponte seruitutem suscipiet, uos sibi duces eligendo: sed ipsa per sese rimata ueritatem de uerbis uestris, tanquàm idem quod facta pollentibus iudicabit, & præsentem libertatem non ex rumoribus amittet, sed ex cautione res agendas committendi tueri conabitur: Hæc Athenagoras. Ibi quidam ex magistratibus consurgens, alium ad dicendum procedere permisit neminem, ipse autem quod ad præsens attinebat, ita inquit:

Alter ex magistratibus Syracusanis.

OBtrectationes quidem uel inuicem dici, uel ab audientibus admitti, nequaq̃ prudentiæ est, sed potius ad ea quæ nunciantur respicere, quo & priuatim & publice instruamus nos probe ad eos arcendos: qui in nos tendunt, & si forte nihil opus fuerit, nihil damni fiet ex publico apparatu armorum, equorum, ac cæteroꝝ, quibus bellum gaudet. Nobis autem curæ erit de hostibus explorare mittendo ad ciuitates, atq; speculando siquid aliud expedire uidebit̃. Hæc iam nos curauimus, & quicquid senserimus, id ad uos referemus. Hæc locuto magistratu, Syracusani è concilio abierunt. Athenienses interea socijq; iam apud Corcyram omnes aderant. Et primũ recensito duces exexcitu, constituerunt quo ordine cursum conficere deberẽt, & castra ponere, totaq; classe trifariã distributa, singulas sortiti sunt partes, ne si pariter nauigarent, neq; aqua neque portus, neq; res in stationibus necessariæ suppeterent, utq; cum in cæteris rebus essent copiæ ornatiores, tum uero faciliores ad regendum sub suo quæq; duce instructæ. Dehinc præmiserunt in Italiam Siciliamq; naues treis, quæ referrent quænam ciuitates essent ipsos excepturæ, dato eis præcepto, ut occurrerẽt classi, quo scirent ipsi quorsum nauigarent. Post hæc Atheniẽses cum tanto apparatu soluẽtes è Corcyra in Siciliam transfretarunt, triremibus numero centum trigintaquatuor, ac duabus Rhodijs biremibus: quarum triremium erant Atticæ cẽtum, & harum ueloces sexaginta, cæteræ quæ milites ferrẽt reliqua classe Chiorum atq; sociorum. In quibus ad summam uehebantur armatorum quinq; millia ac centum, quorum erant ex formula Athenienses mille quingentiq;, cum septingentis famulis ad ministerium nauiũ. Cæterorum uerò socioꝝ commilitium, partim subditorum, partim Argiuoꝝ quingẽti. Mantineorum autem ac mercenariorum ducẽtiquinquaginta. Sagittarij omnino quadringentioctoginta, quorum Cretenses fuêre octoginta, & funditores Rhodioꝝ septiginti, Megarẽsiumq; exulum leuiter armatoꝝ centum uiginti, cum una hippagine triginta equites portante. His copijs à principio classis in bellum profecta est, cũ triginta onerarijs nauibus, quæ exercitui necessaria ferrent, commeatum, pistores, tectores cum ministris, omnia ad extructionẽ murorum instrumẽta. Cumq; cẽtum nauigijs, quæ onerarias necessario comitabant̃. Aliæ præterea permultæ naues partim onerariæ, partim non onerariæ ultrò exercitum sequebantur negociandi gratia, quæ omnes tunc pariter è Corcyra sinum Ionium transmiserunt. At huius classis alia pars promontorium lapygiam alia Tarentum, alia aliò, prout cuiq; commodum fuit, in Italiam appulerunt, à nulla ciuitatum recepti, neq; in mercatum neq; in urbẽ, aquatione tantum eis & statione concessa, ac ne his quidem concessis à Tarentinis atq; Locrensibus, donec uẽtum est Rhegium Italiæ promontorium. Vbi contractis iam copijs extra urbem, quoniam intra muros nõ recipiebantur, castra communierant ad Dianæ delubrum, ubi forum uenalium eis præbitum est. Subductisq; nauibus ocium tenuêre, & apud Rheginos uerba fecêre, ut illi quoniam Chalcidenses essent, Leontinis qui & ipsi essent Chalcidẽses, auxilium ferrent. Rhegini negare se alterutris affuturos, sed quicquid Italis cæteris communiter placeret, id esse facturos. Isti tamen ad res Siculas animum intendẽtes, quonam modo optimè appellerẽt, præcursorias ab Egesta naues præstolabant̃, scire cupientes de re nummaria, nunquid ea essent quæ Athenis legati Egestani prædicassent. Interea Syracusanis cũ aliunde sæpenumero, tum uerò à speculatoribus nunciabat̃ plane na-

Classis Atheniẽs.

Armatorum Atheniensium catalogus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ues ad Rhegium ſtare. Itaq; tum amplius incredibili omni ſtudio ad apparatum ſe accingebant, circummittere ad Siculos, ad hos præſidia, ad illos legationes, cõtrahere ad tutelam ex omni circa regione nauigia, quæq; intra urbem eſſent recenſere, arma atq; equos ſiqua in publico eſſent, cætera comparare tanquam imminenti bello, tantumq; non præſenti. Athenienſibus autem tres illæ præcurſoriæ naues ab Egeſta ad Rhegium præſto fuêre, renunciaruntq; nullã aliam illic eſſe pecuniã, quàm ſpopõdiſſent: eam uero uideri tantum triginta talẽta. Qua ex re duces ſubito abiecêre animos, quod eos ipſa ſtatim principia fruſtrarentur, quodq; Rhegini unà militare recuſarent, quos primos inducere tentaſſent, & induci poſſe maximè credibile erat: quippe qui & Leontinorum cognati forent, & ipſorum ſemper ſtudioſi fuiſſent. Et Niciæ quidem hæc prout expectauerat ab Egeſtanis contigerunt, duobus autem reliquis ducibus præter opinionem: etenim tale fuit Egeſtanorum commentum, cum primum eos adiêre legati Athenienſes ad explorandas ipſorum pecunias, adductis illis in fanũ Veneris, quod eſt in Eryce, ſacraria donariaq; oſtendere, phialas, trullas, thuribula, cæteramq; non tenuem ſupellectilem: quæ cum forent argẽtea, multo maiorem pecuniæ ſpeciem præbuerunt, quod paruæ ciuitatis erat. Quinetiam priuatim exceptis hoſpitio trierarchis collecta ex omni Egeſta & ex omnibus circa oppidis, uel Phenicum, uel Græcorum corrogata pocula tum aurea, tum argentea in conuiuijs exhibuêre, tanquam ſuã quiſq; domeſticam ſupellectilem, cum ſinguli coniuratores eodem ferè inſtrumento ſupellectilis uterentur: & cum multa ubiq; uaſa conſpicerentur, magno afficiebantur ſtupore Athenienſes illi ex triremibus, ut reuerſi Athenas diuulgarint ingẽtem ſe pecuniæ uim conſpexiſſe. Per quos in errorem inductos, cum & alij tunc inducti fuiſſent, ubi palã factum eſt, nõ eſſe in Egeſta pecunias, res in magna inuidia apud milites erat. Duces aũt de præſenti rei ſtatu deliberabant. Et Niciæ quidem conſiliũ erat cum omnibus copijs nauigare in Selinũtem, quo præcipue miſſi eſſent, & ſi Egeſtani mercedẽ totiexercitui numerarent, ibi de rebus agendis conſultare: Sin minus, ab eiſdẽ poſtulare ut ſexaginta nauibus, quod ipſi petiſſent, cibaria præſtarent, atq; ibi permanẽdo Selinuntios illis uel ui uel pactione reconciliare, & ita ad alias ciuitates proficiſcendo, ubi uires Athenienſis populi oſtentaſſent, & in amicos atq; ſocios fidem impigre declaraſſent, domũ redire, niſi quid breui tempore aut ex inopinato ꝑdeſſe Leõtinis poſſent, aut aliquam aliam ciuitatum in ſocietatem adducere, ne ſuas quiſq; facultates pro repub. conſumentes ipſo reip. ſtatu periclitarẽt. Alcibiades negare cum tanta manu ꝑfectos debere, turpiter infecto negocio abſcedere, ſed potius apud oẽs ciuitates præter Selinuntẽ ac Syracuſas denunciare, miſſo præcone aduẽtum ſuum, easq; ad defectionem ſolicitare. Siculos quoq; partim à Syracuſanis abducere, partim amicos facere, ut illinc frumentum ſuppeditaret & copiæ. Et ante omnia inducere * Mamertinos (eos enim eſſe præcipue in tranſitu ac traiectu Siciliæ) & illic portum atq; ſtationem claſſis exercitusq; capaciſſimam, atq; in ſocietatem ciuitates euocando, & quarumq; partium eſſent cernendo, tunc aggredi Syracuſas ac Selinuntem, ſaltem ut illi cum Egeſtanis cõuenirent, iſti Leontinos habitare permitterent. Lamachus haud dubie affirmare nauigandum eſſe Syracuſas, & ante urbẽ primo quoq; tempore præliandũ, cum adhuc imparati eſſent, ac maximè pterriti: omnẽ em̃ exercitum in principio maximè eſſe terrificũ ſi differrent anteq; in conſpectũ uenirẽt, reſumpta per conſiliũ audacia, hoſtem: eos cum uiderint, magis contemptui habiturum: Sin autem repentino inciderent cum adhuc horribiles expectarentur, maximè ſuperiores futuros, & oẽi ex parte terrorem iniecturos, tum aſpectu (plurimos enim nunc uideri) tum expectatione cladium quas accepturus ille eſſet, præſertim periculo ſubitæ pugnæ, eo quidem magis quod credibile eſſet poſſe permultos in agris excipi, cum præſumptum habeant, claſſem neutiquam eſſe uenturam: qui ſi in urbem recepiſſent, non defuturam exercitui rem pecuniariam: ſi uictores, ante urbem conſediſſent. Præterea reliquos Sicilienſes ficiam & Syracuſanorum minus, & ipſorum magis ſocietatẽ petituros, idq; inconſtanter cum animaduertiſſent utri ſuperiores exiſterent. Stationem inſuper nauium dicebant ſiue ſe reciperent, ſiue inuaderent, oportere Megara facere quæ deſerta eſſent, neq; procul

Egeſtanorum commentum.

Erycis Veneris templum.

Niciæ ſententia Selinus.

Alcibiadis ſententia.

Meſſenios legitur in Græco.

Lamachi ſententia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

à Syracusanis aut mari aut terra. Hæc locutus Lamachus, sententiæ tamen Alcibiadis accedebat. Post hęc Alcibiades Messana sua naui trāsuectus, apud Mamertinos de societate ineunda uerba fecit. Vbi non persuadet, respondentibus illis in urbem quidem se nequaquā recepturos, forum tamen uenalium præbituros, traiecit Rhegiū, & confestim impletis sexaginta ex omni numero nauibus, sumptisq; necessarijs duces in Naxum transmiserunt, uno ex eis cum cætera Classe ad Rhegium relicto. A naxijs intrà urbem recepti Catanam nauigantised cum à Catanensibus nō reciperentur (aderant enim illic quidam Syracusanorū studiosi) subierūt Teriam flumen, ubi stationem eo die cū habuissent, insequēti Syracusas nauigarunt, in * cærum classe digesta, ac præmiserunt decem naues in portum magnū, quæ subeūtes explorarent si quid nauiū ab hoste deductum esset. Et ex eis egressi in terrā aliqui denūciarent Syracusanis, Atheniēses uenire ad reducēdos in suam patriam Leontinos iure societatis atq; cognatiōis, ideo Leontini qui Syracusis agerent, intrepide transirent ad amicos ac bene meritos Atheniēses. Vbi denunciarunt situmq; urbis ac portuum, & omnem circà regionem cōtemplati sunt, unde appellētibus sibi opportunitas foret oppugnandi, rursus reditum est Catanam. Inito consilio Catanenses abnuere exercitum excipere, ingredi tamen duces, & si quid uellent dicere iussere. Apud quos habente orationem Alcibiade, & in illā concionem conuersis oppidanis, milites portulā quādam male constructam subruerunt, ingressiq; mercabantur per urbē. Hos ubi ingressos uidere, qui cum Syracusanis sentiebant, Catanēses subito terrore percussi, clàm profugerūt nō adeo multi, cæteri decreuere faciendam cum Atheniēsibus societatem, iubentes reliquū exercitum acciri à Rhegio. Qui postea reuersi Athenienses, iam cum omni manu mouentes inde ubi Catanam appulerunt, castra communiunt. Atq; illic eis affertur e Camarina si se conferant eo, ad ipsos defecturam eam ciuitatem, simulq; Syracusanos classem instruere. Cum omni igitur exercitu ac classe proficiscuntur aduersus Syracusas primum: ubi cū nihil nauium instrui comperissent, retro se in Camarinam receperunt, appulsiq; ad littus pręconis uoce se uenisse nunciāt, nec tamen recepti sunt, dicentibus illis iusiurādum intercessisse, ut cum una demum applicātes Athenienses reciperent, nisi si plures naues ipsi ab Athenienſibus accersissent. Ita infecto negocio discessum est. Cumq; in locum quendam agri Syracusani e nauibus descēdissent, prædasq; egissent occurrētibus Syracusanis equitibus, & per eos peltatis nonnullis ex leui armatura interfectis, Catanam reditum est. Vbi offendunt nauem Salaminiam Athenis missam, tum aduersus Alcibiadem, cui iubebatur ut remearet ad respondēdum criminibus, quorum publice insimulabatur, tum aduersus alios quosdam milites, de quibus delatum indicium erat, tanquam sodalibus illius, partim in polluendis impie mysterijs, partim in uiolandis hermis. Etenim Athenienses post abitum classis, quæstionem nihilominus peregerunt de ijs, quę circa mysteria circaq; hermas acta erāt, nec probatis indicibus, sed suspicionibus omnia rimantes, habita facinorosissimis quibusq; fide, longe omnium modestissimos ciues compræhenderunt, & in uincula coniecerunt, cōducibilius esse arbitrantes, scrutari rem, & inuenire, quàm per facinus indicijs aliquem integrę existimationis delatum elabi, nisi nō conuictum. Nanq; is populus auditu cognitum habens tyrannidem Pisistrati, ac filiorum acerbam circa finem extitisse, eamq; præterea neq; à se, neq; ab Harmodio destructam, sed à Lacedæmonijs, timebat assidue & oīa in peiorē partem accipiebat, quanquā conatus Aristogitonis & Harmodij propter amatorium cōsortium sumpsit audaciam. Quam ego rem pluribus cōmemorando ostendam, neq; alios Græcos, neq; Athenienses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, nō Hipparchus, ut plerisq; opinātur, sed Hippias qui erat natu maximus, obtinuit principatū. Erat autem Harmodius quidam, flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton mediæ inter ciues conditionis uir adamabat, habebatq;. Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati filio appellatus, de stupro non modo non expugnatus, sed etiam querelam ad Aristogitonē detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescensq; Hipparchi potentiam, ne ui adolescentem sibi auferret, protinus insidias tendit ad destruendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cum rursus solicitādo Harmodiū nihilo magis induceret, statuerat tamē ui nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cumq; sic quidē proficeret, accingebatse ad eū contumelia prosequendum. Hactenus enim licebat, nec ulteriorem dominatum in suos populares induxerant isti tyranni, neq; inuidiosum reddiderant, qui plurimā uirtuti atq; prudentiæ operam dabant. Vicesimam quoque tantum ex prouentibus exigebāt ab Athenienſibus, & urbem suam egregie exornarunt, ac bella tolerauerunt, apud delubra

Naxus.

Teria flumen. ἐπὶ καίρους.

Athenienſ. apud Camatinam illuſi.

Alcibiades Athenas reuocatur.

Harmodius Aristogitō

Pysistrati tyrannis

Hipparchus

Vicesimæ exactio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

etiã sacrificauerunt, cætera & superioribus legis usurpãte ciuitate, præterquã quod in hoc incumbebãt, ut semper aliqs ex eis erat magistratus: & alij apud Athenienses ex ipsis annuũ imperiũ tenuerunt. Et Pisistratus Hippiæ filius, illius qui tyrãnus fuit, aui referens nomen, dũ imperaret arãduodecim deorũ in foro dedicauit, atq; Apollinis Pythij. Sed epigrãma aræ, q̃ in foro posita erat, deleuit postea populus, cũ eã arã augustius exædificauit. Nã illud Pythij adhuc extat, q̃uis obscuris literis, tamẽ uel nũc quoq; apertũ in hæc uerba Epigramma distichon:

Hippiat.

Duodecim deorum ara.

Pisistrati epigramma.

In Pythij Phœbi Pisistratus æde locauit
Imperij Hippiades hæc monumenta sui.

Titulus lapideus de tyrannorum scelere.

Myrrhina.

Imperasse autem Hippiam, quod esset inter fratres natu maximus, non modo asseuerare possum, quia famã diligentius cæteris indagaui, uerumetiam ex hoc ipso quis licet agnoscat, q; solum hunc ex fratribus legitimis cõstat filios sustulisse, quemadmodũ testatur & ara & lapideus titulus de tyrannorũ scelere in arce Atheniẽsi erectus, in quo nullus Thessali aut Hipparchi filius scriptus est, sed quinq; Hippiæ liberi, quos ille suscepit ex Myrrhina Callidæ Hiperochidæ filia. Et sane consentaneum est maximum natu inter fratres primum duxisse uxorem, qui etiam in ipso titulari lapide secundum patrem primus inscriptus legitur. Nec non illud nonnullã fidem facit, q; patris legatus ire, & eiusdem in tyrannide munera obire consueuerat. Neq; uero mihi uidetur unquam Hippias statim imperium retenturus facile fuisse, si Hipparchus in principatu periisset, nec eodem ipse die principatus munia executurus, sed quod diu iã inter populares suos imperiose, & inter auxiliares diligenter se gesserat, ideo nullo prorsus cum periculo imperium retinuisse, neq; ficuti frater iunior fecisset, trepidasse, cum in ea re iampridem exercitatus esset. Verum exaduersorei euentu contigit Hipparcho ut nobilitaretur, credereturq; à posteris tyrannidem accepisse. Hic igitur cum solicitãdo Harmodium pellicere non posset, contumelia huiuscemodi prosecutus est: Sororem Harmodij puellam nunciatã uenire in pompa quadam adgestandum canistrum, per suos à ministerio submouit, dicentes non permittere id magistratum, quia indigna esset. Quod ægre ferens Harmodius, & ob eum multo ægrius Aristogiton, comparauerunt omnia quę ad conspirationem pertinebãt, opperiebantur tamẽ

Panathenæa.

festa, quæ dicuntur magna Panathenæa, quo tãtum die extra suspicionem erat, ciues eos qui pompam misissent, in armis frequentes esse, & debebant ipsi quidẽ aggredi, opitulari autẽ sine mora ij, qui erant inter hastatos. Fuerunt autem non multi cõiurati occultandæ rei gratia: & quia sperabant eos etiam qui conscij non erant, q̃libet paucis facinus audentibus, tũ ex repentina re, cum arma haberent, libenter seipsos pariter in libertatem asserturos. Vbi dies festus aduenit, Hippias exterius in loco qui Ceramicus dicitur, cum hastatis exornabat, quemadmodum oportebat singula in pompa procedere. Harmodius autem atq; Aristogiton, cum sumptis iam pugionibus ad opus prodissent, cõspicientes quẽdam de coniuratis cum Hippia familiariter loquentẽ (erat aũt facilis omnibus ad Hippiam aditus) extimuerũt, arbitrati rem palàm factam esse, tantumq; non se iam comprehensum iri.

Ceramicus locus.

Iraq; eum à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni statu periclitabantur, uoluerunt primum ulcisci, si possent, atq; quo erant habitu uadentes introcũt portas, nactiq; Hipparchum in loco qui uocatur Leocorium, statim adoriuntur inconsulte, ac per iracundiam præcipue alter ob amasium, alter ob dedecus, feriunt occidunt q;. Et Aristogiton quidem hastatos à principio deuitauit, uerum concursu multitudinis postea compræhensus non leuiter mulctatus est. Harmodius autem e uestigio illic occubuit. Quo Hippias per nunciũ cognito apud Ceramicum, non in rem præsentem, sed ad pompaticos armatos, priusquam rẽ sentirent, sine mora cõtendit: longe enim prius abierant: & cõposito ad simulationem cladis uultu, iubet eos in locum quẽdam quem mõstrauit sine armis abire, quod illi fecerũt, rati illum aliquid aliud dicere. Iste satellitibus admonitis ut arma subtraherẽt, secreuit ptinus eos de qbus suspicabat: & si qs cũ pugiõe deprehensus est, nã cũ scuto & hasta cõsueranr agere põpas. Hũc in modum ppter amatoriã indignationẽ, principiũ insidiarũ, & incõsulta ob repẽtinam timoris causam audacia extitit Harmodio atq; Aristogitoni. Et post hoc tẽpus fœuior in Atheniẽses tyrannis est instituta, q̃d Hippias iam sibi uehemẽtius metuẽs, cõplures Atheniẽsiũ interemit, & simul ad extrema auxilia respexit, si qd tutelæ aliqũ foret, statu mutato. Ideoq; post hæc Hippoclus Acantidæ Lampsaceni tyranni filio Archidicẽ filiam suam collocauit, Athenis Lampsaceno, q; sciret illos multũ apud Dareũ regem posse, cuius fœminæ monumentum Lampsaci hoc habet epigramma:

Hippię tyrãnis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Propugnatoris Graijs qui præfuit Hippiæ,
Hac in humo proles conditur Archedice:
Quæ patre Germanisq; uiro gnatisq; tyrannis,
In nullum tamen est facta superba nefas.

Archedices epigramma.

Hippias cum tres deinceps annos tyrannidem apud Athenienses tenuisset, quarto anno per Lacedæmonios & Alcmeonidas exules, abrogato sibi imperio, abijt ex placito in Sigæum & Lampsacum ad Aeantidem, & illinc ad Darium regẽ. Vnde postmodum anno uicesimo iam senex in Marathona cum Medis in expeditionem uenit. Aeantides. Quæ reputans pop̃ulus Athenien sis, ac memoria repetẽs quanta de illis cognouerat fama, exhulcerato tũc animo erat, ac suspicans eos q de hermis atq; mysterijs insimulabant, ut ita q̃ egissent, uiderent ei spectare ad coniurationẽ status paucor atq; tyrannidis: & tanq̃ ob hanc rem irasceret, multos & eos splendidos uiros iam in carcerẽ cõiecerat, nec dũ tñ uidebat esse cõtentus, indies magis ac magis proficiebat sæuitia comprehendendi aliq̃s. Interea q̃dam ex ijs q erant cõiecti in carcerẽ, q nocentissimus esse putabat, psuasit unus ex ijs, q unà uincti erant, ut rem indicaret siue uera illa, siue non uera esset. In ambas enim partes argumenta sunt, & liquidam esse nemo, aut tunc, aut postea dicere potuit. Persuasit aũt quod dicere oportere eum, uel si nihil admisisset, depositio metu, & seipsum & ciuitatẽ suspitione liberare, certiorem eñ ipsi salutem fore, ingenue confitenti q̃ præneganti in subtundo iudicio: Ita hic & contra se, & cõtra alios cõfessus est rem actam de hermis. Quod populus libẽter accipiẽs, ut opinabat, manifestũ, atroci facto usus, ne prius insidiatores suos ad plebẽ ferret indicẽ, sine mora missum fecit, ac cęteros q̃s ille nõ detulisset. Reliquor aũt q delati erãt pacto iudicio, alios occidit, q̃s uidelicet cõprehendit alios fuga elapsos morte damnauit, proposita mercede ijs, q illos occiderent, cũ interim nõ cõstaret, ñ q supplicio affecti erant, utrum iusto supplicio affecti essent, nec ne. Et cætera quidem ciuitas hoc plane impræsentiarũ lucrifecit. De Alcibiade autem inimicis deferentibus ñsdem ijs q prius quàm proficisceretur, ingruerant, grauiter accepit. Et ubi de hermis pro cõperto habuit, tunc ei multo magis ille mystica de quibus insimulabatur, unà cum facto coniurationis in populum uisus est admisisse. Et enim exercitus quidam Lacedæmoniorum non sane magnus, per hoc tempus, quo circa hæc Athenis turbatio extitit, ad Isthmum usq; progressus est, at nescio quid cum Bœotijs transigendum, quẽ istius opera non Bœotiorum causa creditum est, ex composito uenisse: & nisi præoccupassent ipsi comprehẽdere illos indicio delatos fore, ut ciuitas proderetur. Vnde unam quandam noctem apud Thesei templum, quod in urbe est, sub armis pernoctarunt. Quin etiam apud Agros Alcibiadis hospites sub idem tempus in suspicionem uenerunt, ne in plebem grassarentur: & ob id Argiuis suorum tunc potestatem fecere Athenienses, quos pro hospitibus acceptos in insulis deposuerant: denique circunstabant undique Alcibiadem suspiciones. Itaque ñ qui adductum eum ad iudicium uolebant, ut morte mulctarent, mittunt ad ipsum in Siciliam, & ad alios, de quibus mentio habita erat, nauem Salaminiam iussis nuncijs præcipere homini, ut ad causam dicendam frequentet se, non tamen comprehendere, habita ratione, tum suor in Sicilia militum atq; hostium, ne quid turbaretur, tum uel magis Mantineorum atq; Argiuorum, quos ab Alcibiade inductos ad societatẽ expeditionis uolebant permanere. Hic igitur habens suam nauem: itemq; ñ, qui una insimulabantur, profecti sunt ex Sicilia cum naui Salaminia tanquam Athenas ituri. Iidem cum in Thurijs fuere, non amplius sunt se cutí, neq; posthac conspecti. Siquidem e naui abierunt metu calumniæ nolentes se illuc conferre. Quos tamen qui missi erant cum naui Salaminia uestigantes, ubi nusquam inuestigant, cursum redeuntes peregerũt. Nec perinde post ex Thuria Alcibiades naui trãsmisit in Peloponnesum iam exul. Quem Athenienses & eos qui cũ illo erant, deserto iudicio capita cõdemnarũt. Post hæc reliqui duces Athenien siũ in Siciliã bifariã diuiso exercitu ac sortito imperãtes, cũ omnibus copijs in Selinuntem nauigant atq; Egestã, ad cognoscendũ quidem daturi ne forent pecuniam Egestani an nõ, sed ad explorandas quoq; res Selinuntior, discendãq; controuersiam quæ inter illos esset & Segestanos, profecti, ac Siciliã à sinistra habẽtes q̃ parte uergit ad sinum Tyrrhenũ, Imeram tenuerũt, quæ una est Græca urbs ex omni illa Siciliæ ora, ubi non recepti redierunt. Et cum præteruehũtur cespere Hiccara uicum Sicanicum quidem sed hostilem Egestanis (erat autem maritimus) quẽ ubi diripuere Egestanis tradidere, quórum equitatus iam aderat: ipsi rursus cũ pedia

Athenien sium atrox factum.

Thesei templũ

Alcibiades exigi tur ad mulctam.

Thuria.

Alcibiades capite condemnatur.

Imera.

Hiccara uicus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tatu per Siculos peragrando peruenere usq; Catanam, nauibus quæ prædam portabant circumeuntibus. Nicias ex Hyccaris protinus Egestam delatus, ibiq; cum alia pecunia, tū uero triginta talentis acceptis ad exercitum rediit. Præda quoq; diuendita est, confectaq; ex ea centum uiginti talenta. Illuc circunuecti Siculorum qui socij erant oram, iubebant
Hybla. eos suas copias mittere: Cumq; dimidia exercitus parte ad Hyblam uenerunt in agro Gelatino, quæ erat hostilis, quam tamen non expugnauerunt: Aestasq; excessit. Insequēti statim hyeme Athenienses ad inuadendas Syracusas se apparabant, uicissimq; Syracusani & ipsi, tanquam in illos ituri. Qui quoniam ad primum terrorem atq; expectationem non protinus inuaserant Athenienses, quotidie magis ac magis animos sumebant: & quadum oram illam præterueherentur, longe ab ipsis ire conspecti erant: & profecti Hyblam expugnare nequiuerant, eo uehementius contemnebant, postulabantq; à ducibus prout solet præ ferocia uulgus facere, ut se Catanam ducerent, quando hostis in ipsos non iret.
Syracusanorū in Athenienses probra. Quin etiam equites Syracusani ad speculandum assidue ad castra usq; Athenienſium prouecti, cum alia probra ingerebant, tum uero illud, Nūquid potius ad habitandum secum in aliena uenissent, quàm ad Leontinos in propria sede collocandos. Quæ cognoscentes Athenienſium duces, uolebant tamen illos uniuersos quàm longissime ab urbe abducere, ut ipsi interea sub noctem cum classe præteruecti locum castris idoneum perocium caperent, gnari nō perinde se ualituros, si aut e classe aduersus præparatos descenderent, aut itinere terrestri eūtes cognoscerētur. Suæ enim leui armaturæ ac multitudini, cum nihildum equitum adesset, ab equitatu Syracusanorum, qui permultus esset, magnopere noceri. at illo modo se occupaturos locum unde ab equitatu nihil admodū lædērētur. Et locū
Olympici loci capiendi commentum. quidem quem căperēt ab exulibus Syracusanis, qui ipsos sequebantur, edocti sunt, quē & ceperūt ante Olympia. Ipsi autem ut hoc quod uolebāt efficerent, hoc commentū machinati sunt: Mittūt quendam probati sibi fidei eundemq; ut putabatur, ducibus Syracusanis ad quos mittebatur, nō minus familiarem, qui diceret se uenire à quibusdam Catanēsibus (erat autem ipse Catanēsis) quorum nomina illi nossent, & eos adhuc superesse suæ factionis studiosos: Is inquit Athenienses intra urbem depositis agitare armis: Si uelint illi certa die prima aurora cuncto cum populo uenire aduersus Athenienſem exercitū, se hūc excluſuros ab urbe, classemq; incessuros: Syracusanos autem facile Athenienses adortos exercitum deleturos. Permultos fore Catanenſium ad rem agendam adiutores, ac iam paratos esse, à quibus ipse ueniret. Huic Syracusanorum duces ut qui erant alioqui audaciores, & habebant sua sponte animum eundi cum apparatu aduersus Catanam, multo incōsideratius fidem habuerunt, nec cunctati constituta die qua ad Catanā adessent hominē remiserunt, populoq; omni eduxerūt, iam enim Selinūtiq; & alij nōnulli ex socijs aderāt, ut se nullo delectu ad exeūdum expediret. Vbi omnia q̄ ad apparatū pertinēt in expedito fu
Symæthus. ere, & dies qua cōstituerant uenire aduētabat, profecti Catanam uersus castra posuere ad Symethū flumē in agro Leontino. Quos ubi aduenientes senserē Athenienses, sumptis omnibus copijs & suorum & Siculorum, & si quis alius illuc accesserat, eisq; in naues ac nauigia impositis de nocte tendunt Syracusas, & sub ortum auroræ egrediuntur in magnum portum ante Olympium, tanquam illic castrametaturi. Syracusani interim equites primi Catanā perlati, cognito omnem classem uela fecisse, regressi nunciāt peditatui. Quadere cuncti iam reuersi sunt ad ferendas urbi suppetias: & quia lōgum ipsis iter faciēdum erat, Athenienses interea per ociū copias collocauerāt opportuno in loco, unde pro suo arbitrio pręliū inire possent, nec ab equitatu Syracusanorū admodū infestari, uel ante opus, uel in opere faciendo, quod murales munitiones atq; ædificia prohibeāt: super hæc arbores & stagnū & loca abrupta. Ipsi quoq; cæsis circà arboribus, & ad mare comportatis, cācellatimq; cōfixis, naues prætexuerunt. Quin etiā quæ pars castrorum depressior erat, quaq; aditu facilima hostibus, eā electis saxis ac lignis arduā festinabundi reddidere. Præterea pontē per quem remeatur à nauibus soluerūt: quod opus dū fieret, nemo ex urbe progressus interpellauit. Primi Syracusanorum equites ad opem ferendā procurrerunt, mox inde uniuersus peditatus conuenit. Et primum ad exercitum Athenienses accessere propius. Dehinc cū
Helorina uia. ab alijs non prodiretur obuiam, regressi, ac uia Helorina trāsmissa, castra posuerunt. Insequenti die Athenienses ac socij se instruxerunt tāquam ad prælium, atq; ita steterunt: Dextrum cornu Argiui tenebant & Mantinei, alterum cæteri socij, Athenienses medium. Et dimidium quidem copiarum in fronte octonis ordinibus instructum erat, dimidium uero quod ad tētoria erat, & ipsum octonis quadrato agmine ordinibus: cui præceptum est, quamcūq; maxime partem exercitus cerneret laborātem, ad eam se cōferret. Intra hos ita

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

instructos, posuêre lixas calonesq́. Syracusani autem eos q̃ iustis armis præditi erant, instruxêre denossenos, omnem uidelicet populũ, & quicunq́ aderant sociorum. Nam in primis auxilio uenerant Selinuntij, mox Geloi equites ad ducentos, & Camarinæi ad uiginti, sagittarijq́ circiter quinquaginta: quos equites nõ minus mille ac ducẽtos in dextro collocare cornu, hos iuxta iaculatores. Ibi cũ Athenienses essent priores inituri prælium, Nicias singulas gentes, ut quanq́ adibat, talibus uerbis adhortabatur:

Niciæ uerba ad milites.

MVLTA apud uos uiri me uti exhortatione quid opus est, ut certetis qui ad hoc ipsum faciendum adestis? Talis enim apparatus uidetur mihi per se efficacior esse ad præbẽdam audaciam, quàm uerba alicuius probe dicta, si imbecillius sit apparatus. Nam ubi sumus Argiui & Mantinei & Athenienses, & primores insulanorũ, quo nam pacto oporteat nos inter tantos ac tales socios nõ habere ingentẽ uictoriæ spem? Præsertim aduersus homines non delectos, quales nos sumus, sed sine delectu uenientes ad resistendum, & eos quidem Sicilienses, qui & nos contemnũt, nec tamen expectant, quia minus peritiæ quàm audaciæ habent. Id uelim cuiq́ uestrum ueniat in mentem, nos procul à nostra in haud beneuola terra abesse, quam nequaquam uos nisi pugnando obtinebitis. Volo quoq́ diuersa ratione quàm seipsos, ut probe scio, hostes adhortantur, uos admonere. Illi enim quod pro patria sibi res est, ego quod non licebit postea nisi uincimus patria frui, aut certe nõ facile hinc in patriã reuerti. Permulti nanque equites nobis ingruent. Vos igitur uestræ ipsorum dignitatis memores, inuadite strenue hostem, existimantes præsentem difficultatem atq́ necessitatem quàm aduersarios esse terribiliorem. Hæc locutus Nicias, cõtinuo copias egit in Syracusanos, nõ expectantes quidem illos eo tempore tanquam iam sibi foret dimicandũ, quorũ etiam nonnulli in urbem, utpote uicinam abierant. Qui tamen festinabũdi suos adiuuarent currentes, tardius illi quidem peruenêre, sed ut quisq́ perueniebat, ibi miscens se pluribus, consistebat. Nã eis neq́ alacritas neq́ audacia defuit, aut hac in pugna, aut in cæteris: nec animi præstantia Atheniensibus inferiores erant, quatenus intelligentia suppetebat, quatenus non suppetebat, inuito animo cedebant. Et tamen quod non opinabantur in se uenturos Athenienses priores, quodq́ propere tutari se cogebant̃, sumptis raptim armis, occurrerunt. Et primum ex utrisq́, qui uel de manu uel fundis lapides iaciunt, & sagittarij leue certamen commiserunt, fugiendo fugandoq́ inuicem, ut in leui armatura factum esse credibile est. Deinde & aruspices bene litatum esse palàm fecerunt, & classico canente, armati coierunt, processeruntq́. Et Syracusani quidem prælium inibant pro patria, proq́ sua quisq́ & in præsens salute, & in posterum libertate. Ex hostibus autem Athenienses quidem pro aliena terra, sed ut suam obtinerent, neve illam uicti perderent. Argiui uero & qui ex socijs liberi erant, ut unà cum Atheniensibus pararent illis ea, quorum gratia uenerant, utq́ suam quisq́ patriam uictores reuiserent. Socij autem qui alterius imperio parebant, alacri animo erant, præcipue ob præsentem salutem, quam nisi uincerent desperabant. Secundo loco si non aliud, certe ut indulgentiores haberent illos quibus parebant, quod eorum adiutores in subigenda Sicilia fuissent. Vbi pugna ad manus uenit, perdiu inuicem utriq́ abstiterunt, cum interim contigit ut fulgura & tonitrua aliquot simul & pluuia ingens existeret. Qua ex re Syracusani quidem, qui tunc primum pugnabant, minime experti bellorum, terrore correpti sunt. Athenienses autem, qui expertiores erant, putarunt ea quæ fiebant, ꝓpter anni tempus fieri: & eos qui huic rei non cederent, multo maiorem terrorem aduersarijs iniecturos. Primi tamen omnium Argiui impressione facta, & læuum Syracusanorum cornu, & post Argiuos in oppositam sibi partem Atheniẽses reliquas iam Syracusanorum copias perrumpunt, atq́ in fugam uertunt. Verum non longo illos spatio persecuti sunt Athenienses, equitatu hostili q̃ permultus atq́ inuictus erat, inhibiti. Is enim in armatos hostes si quos longius insequentes cerneret inuectus, compescebat. Illi tamen cõferti, quoad tuto potuêre persecuti, retro se receperũt, trophæumq́ statuerunt. Syracusani in uiam Helorinam congregati, & ut poterant è ꝑsenti re

Atheniensium & Syracusanorum conflictus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rum ſtatu depoſiti, præſidium tamen ad Olympieum, quod adhuc ipſorum erat, miſerunt, ueriti ne Athenienſes, qui illic erant, pecunias amouerent. Cæteri redière in urbem. Athenienſes templum illi quidem non adière, ſed receptis ſuorum cadaueribus, ac pyræ impoſitis, ibidem pernoctarũt. Poſtero die Syracuſanis uictoriam concedentibus mortuos reddidère, numero tam ciuium quàm ſociorum ducentos ſexaginta. Suorum autem tum ſociorum tum Athenienſium, quinquaginta omnino amiſère: quorum oſſibus & hoſtiũ ſpoliis lectis, Catanam nauigauère. Erat enim hyems, neq; bellum illic amplius uidebatur geri poſſe, priusq; equites & ſuos ex Athenis accerſerent, & ſociales illinc contraherent, ne prorſus equeſtri certamine ſuperarentur, utq; res pecuniaria ex eiſdem locis conficeretur, & ab Athenis afferretur. Quinetiam aliquas ad defectionem ciuitates ſolicitarent, quas poſt pugnam ſperabant ad ſe pronius defecturas: & cum cætera, tum uero rem frumentariam, & quæ opus erant præpararent, tanq; ſub uernum tempus Syracuſas tentaturi. Et hoc quidem conſilio ad hybernandum in Naxum & Catanam diſceſſère. Syracuſani autem ſepultis ſuis mortuis, cõcionem coegerunt. Hermocrates: Ibi procedens Hermocrates Hermonis filius, cum in cæteris rebus prudenter agendis nulli ſecundus, tum in bellicis expertæ ſtrenuitatis conſpicuaq; fortitudinis, exhortabatur eos, nec ſinebat fortunæ ſuccũmbere. Non enim ipſorum conſilium fuiſſe ſuperatum, ſed q̃ ordine caruiſſent, hoc eis nocuiſſe: non tamen perinde infeliores fuiſſe, ut crederent, præſertim rudes cum eruditiſſimis Græcorum, & propemodum operarijs bellorũ dimicantes. Vehementer etiam officere ducum multitudinem & imperantium turbam (præerant enim eis quinq; duces) & inordinatam rem eſſe, per uices plurium principatum. Quod ſi pauci forẽt imperatores, & ꝫ periti, atq; per eam hyemem armatorum uim compararent, ſubminiſtrantes q̃bus deeſſent arma, ut eſſet q̃ maxima uis armatorum, & hos ad cæteras belli meditatiões adigerent, affirmabat quantum credibile eſſet eos aduerſarijs ſuperiores fore, dũ ad præſtantiam animorum quæ illis adeſſet, ordo rerum agendarum accederet. Nam hæc ambo inuicem adiuuare: & ordinem quidem periculorum meditatione, præſtantiam uero animi fiducia ſui per peritiam aſſidue proficere. Quin ipſos imperatores ut paucos, ita ſumma poteſtate præditos deligi oportere, quibus iuſiurandũ præſtetur, permittendũ illis, ut quatenus libuerit, eatenus imperio ſuo funganť. Sic enim quæ celari oporteret, magis celatum iri, & cætera pro commoditate præparari nullo tergiuerſante. Hermocratem cum audiſſent Syracuſani, in eius ſententiam omnia decreuerunt, ipſumq; imperatorem delegerunt, & Heraclidem Lyſimachi, & Sicanum Execeſti filiũ. Hos treis atq; legatos Corinthum Lacedæmonemq; miſerunt, ad ſocietatem contrahendam, ac Lacedæmonios perſuadendos, ut pro ſe bellũ Athenienſes adminiſtrarent fortius ex profeſſo, aut abducendo ex Sicilia Athenienſes, aut aliquod præſidium ad illam Sicilienſem manum quæ imbecillior eſſet, mittendo. At claſſis Athenienſis quæ ad Catanam erat, continuo Meſſanam ſe contulit, tanquam receptura eam urbem per proditionem. Sed quæ tractabantur, non ſucceſſère. Siquidem Alcibiades abrogato ſibi magiſtratu cum reuocaretur, gnarus ſe exulẽ fore, detulit indicium rei cuius agendæ conſcius erat, amicis Syracuſanorũ qui Meſſanæ agebant. Illi delatos proditionis cum ante omnia interemiſſent, & mox orta ſeditione in armis eſſent, obtinuère id quod uolebant, ne reciperent Athenienſes. Iſti ſtatiuis illic tredecim circiter dies habitis, ubi anni tempore uexari cœperunt, & neceſſaria deeſſe, nec aliquid ſuccedebat, redière in Naxum: & Thraces illic circundato caſtris uallo, hybernauerunt, miſſa Athenas triremi pecuniarum & equitatus gratia, ut ea primo ſtatim uere adeſſent. Per eam hyemem Syracuſani murum ante urbem quacunq; parte ſpectat epiſſolas, incluſo intrà fano, excitauerunt, ne ſi forte male pugnaſſent, qua parte fragilior erat urbs, circumuallari poſſent. Apud Megara quoque, itemq; apud Olympieum aliud præſidium poſuerũt: quinetiam quacunq; ex parte deſcendi à mari in terram poterat, cancellato uallo præcluſerunt. Et cum ſcirent apud Naxum Athenienſes hybernare cum omni uulgo, ad uerſus Catanam in expeditionem ierunt: agroq; eorum uaſtato, & caſtris Athenienſium tabernaculisq; incenſis, domum redière. Super hoc cognito ab Athenienſibus Ca

Admonitio Hermocratis.

Quindecim, πεντεκαίδεκα.

Syracuſani duces. Heraclides, Sicanus.

Epibolæ Syracuſanorum bellicus apparatus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

marinam missis legatos p iure societatis initæ sub Lachete, si quo pacto ad se illos inducerent, & ipsi è diuerso misêre legationem. Erant nanque ipsis suspecti Camarinenses, quod segnius ea quæ miserant ad superiorẽ pugnam, missent, ne deinceps opem ferre recusarent, neve Athenienses quos cernebant è prælio superiores decessisse, ab illis persuasi, ex ueteri amicitia accederent. Profectis igit illuc ex Syracusis Hermocrate cum alijs, Athenienſium autem Euphemo cum cæteris, Hermocrates aduocato concilio Camarinenſium, quoq; Athenienses palàm insimularet, hanc habuit orationem:

Oratio Hermocratis apud Camarinenſes.

NOn ideo ad uos legati missi sumus, uiri Camarinæi, quod timeamus ne præsenti Athenienſium exercitu terreamini, sed potius ne priusq; à nobis quippiam aduersitatis, illorum quæ facturi sunt uerbis inducamini. Veniũt in Siciliam sub obtentu quidem quem audistis, animo aũt (quoniam omnes suspicamur, & ut mihi uidetur) non ad Leontinos in sedem suam reducendos, sed ad nos potius à sede nostra abducendos. Neq; enim consentaneum est, illos eas quæ illic ciuitates sunt, ex urbibus ablegare: quæ autem hic sunt, in urbibus collocare: & Leontinorum curam gerere quasi cognatorũ, qa Chalcidenses sint: ipsos autem Chalcidenses, à quibus isti oriundi sunt, in seruitute continere. Itaq; quo prætextu illa obtinent, eodem nũc ista obtinere conantur. Nam cum à uoluntarijs essent tanquam ad ulciscendum Medum duces constituti Ionijs, cæterisq; qui ex ipsorum colonijs socij erant, eos in potestatem suam redegerunt: partim quasi desertores fuissent, partim quod inter se belligerarẽt, partim ob aliã, ut in quosq; opportunam habebant, causam obiectantes. Neq; uerò aut Athenienses pro Græcorum, aut Græci pro sua ipsorum libertate Medo restiterunt: sed ipsi ut sibi, non Medo seruiretur: illi ut dominum commutarent, non pro eo qui minus eum qui magis, sed p eo qui peius eum qui melius sentiret. Verum etsi facile reprehensibilis est Athenienſium ciuitas, non tamen ad eam reprehendendam nunc uenimus apud homines planè scientes quanta illius existat iniuria, sed uel multò magis ad reprehendendos uos, qui cum habeatis exempla Græcarum urbium quæ illic in seruitutem redactæ sunt, nõ tamen defenditis uosmetipsos: nec quæ nũc ad uos afferuntur sophismata propulsatis, Leontinorum cognatorũ restitutiones, Egestanorum sociorũ opitulationem. Qui nequaquam acquiescentes libentius uolumus ostẽdere nõ esse nos Ione, neq; Helleſpontios, neq; insulanos, qui dominum aut Medum aut quemlibet alium commutantes, seruiũt, sed Dores liberos, è libera Peloponneso Siciliam habitantes, habitaturosq; donec omnes oppidatim capiamur: cũ sciamus hac una uia capi nos posse, & ad hanc uiam se conuertisse, ut alios suis rebus dissocient à nobis, alios sub specie societatis suæ ad inuicem bellandũ impellant, alios pro cuiusq; conditione iucũdum aliquid dicendo, quoad possunt, detrimento afficiant. Et arbitratur aliquis nostrũ, remotiore uicino iam subuerso, non deuenturam in se quoq; calamitatem, sed in eo substituram potius, qui prior passus est. Quod si quis statuit non se hostem esse Athenienſiũ sed Syracusanum, & durum sibi pro mea patria periclitari, is cogitet non magis pro mea se, sed pariter ac peræque pro sua ipsius pugnare, dum pugnat in mea. Et quidem tanto citius, quod me non prius euerso, sed sibi socio, non destitutus suscepit bellum. Cogitet item Athenienſem non ulciſci uelle inimicitiam Syracusanorum, sed hoc colore suam non minus uobiscum amicitiam confirmare. Verum si quis aut inuidet nobis, aut nos metuit (inuidiæ enim ac timori imbecilliorum obnoxij sunt potentiores) & ob id uult Syracusas quo simus modestiores damno affici, superesse tamen quo ipse tutius degat, hic non humanæ potestatis animo sperat. Neque enim possunt homines in suo arbitrio peræque habere uotum pariter & fortunam. Nam si aliter atq; expectauit eueniat, tunc calamitatis suæ tædio forsitan uelit rursus ut prius bonis meis posse inuidere, quod iam impossibile est defertori, & qui recusauit eadem suscipere pericula, suscipere inquam non uerbo, sed re. Qui enim nos tuetur, nomine quidem statum nostrum, opere autem suam ipsius salutem tuetur: & sanè decebat uos præcipue qui finitimi estis Camarinæos, quiq; secundum nos periclitamini, ista prospicere, neq; segnes sicut hactenus præ-

Siculorum origo.

bere uos ſocios, ſed ueſtra potius ſponte uenientes ad nos, exhibere hortatores, neanimo ſuccumberemus: nũc eadem nobis allegando, quæ allegaſſetis ope noſtra indigentes, ſi contra uos prius Athenienſes ueniſſent. Sed neq; uos nunc, neq; alĩ ulli ad hoc agendum acceſſerunt. Veruntamen metu ius & erga nos, & erga hoſtes noſtros ſeruaſtis, cauſati uobis eſſe cum Athenienſibus ſocietatẽ, quam profecto uos non cõtra amicos contraxiſtis, ſed contra hoſtes, ſi qui uos inuaderent: utq; Athenienſibus eſſetis auxilio, quoties eis fieret ab alĩs iniuria, non cum ipſi quemadmodum nunc uiçinis ueRhegini. ſtris iniuriam facerent: quia ne Rhegini quidem, etſi Chalcidenſes ſunt, uolunt reſtituere Leontinos, qui ſunt Chalcidenſes. Et certe indignum eſt, ſi illi hocopus pulchrum iuſtumq; nulla ratione ſuſpectum habentes, modeſte ſe gerunt, uos rationabili cauſa uultis ĩs qui natura ſunt hoſtes, prodeſſe: eos autem, qui uos naturæ cognatione cõtingunt, perdere hoſtibus iuncti. Sed iniurium eſt, ut adiuuetis potius quam extimeſcatis iſtorum apparatum, qui non foret pertimeſcendus, ſi inter nos omnes conueniret: ſed ſi ècontrario non conueniet, id quod iſti efficere laborant, qui non aduerſus nos ſolos uenerunt (neq; enim ea quæ optabant, etſi prælio uictores extitêre, peregerunt) uerum protinus abierunt. Vt credibile ſit, eos propter paucitatem ſuam ſibi diffidere: & ob id tantopere uelle cum alĩs inire ſocietatem, præſertim uenturos huc è Peloponneſo auxilĩs, qui homines ſunt iſtis in re bellica longe præſtantiores. Neq; illud circunſpectum uobis eſſe uideatur, quod nobis quidem æquum, uobis autem tutum ſit, nolle alterutris auxilio eſſe, tanq; utrorumq; ſocĩs. Nõ eĩm ut iure iſtud, ita facto par eſt. Nam ſi propterea quod uos abeſtis à partibus, ĩ quibus bellum, ſuccumbent, & alĩ uictores exiſtent, quid aliud niſi horum ſalutem nõ defenditis, illos ne mali fiant non prohibetis? Atqui ſatius fuerit, iniuriam patientibus, & ĩs quidem cognatis, adeſſe q̃ commune Siciliæ commodum tuendo, & Athenienſes (ut aiunt) amicos non finere peccare. Atq; (ut ſemel omnia complectamur) nos Syracuſani tum dicimus nullius negocĩ eſſe plane docere, aut uos aut alios ea quæ nihilominus ipſi cognoſcitis, tum uero precamur pariter & obteſtamur, niſi uerbis noſtris acquieſcitis, inſidias nobis ab Ionibus tendi perpetuis hoſtibus, & à uobis prodi Doribus Dores. Qui ſi ab Athenienſibus ſupere mur, propter ueſtra quidẽ cõſilia ſuperabimur: ſed uictoriæ laus penes illos erit, nullũ aliud præmiũ accepturos, q̃ eũ ipſum q uictoriã ſubminiſtrauit. At ſi uictoria penes nos fuerit, pœnam luetis, quod autores extiteritis periculoꝝ noſtroꝝ. Quare conſidera te, atq; iam nunc eligite aut præſentem ſine perreculo ſeruitutem, aut hoc, ut ſi uiceritis nobiſcum, ne turpiter iſtos dominos ſuſcipiatis, & inimicitiam noſtram non breuẽ de
Euphemus. uitetis. Hæc Hermocrate locuto, Euphemus Athenienſium legatus ita excepit:

Oratio Euphemi Athenienſium legati apud Camarinenſes.

VEneramus quidem ad renouandam priſtinam inter nos & uos Camarinæi ſocietatem. Sed quoniam Syracuſanus nos inceſſit, neceſſarium eſt etiam de imperio noſtro uerba facere, qua ratione illud merito obtineamus. Atque huius rei uel maxime iſte teſtimonium perhibet, qui dixit Ionesſemper Doribus extitiſſe hoſtes. ſed ita res
Iones. ſe habet. Nos enim cum ſimus Ione, Peloponnenſes autem Dores, ĩdemq; & plures
Dores. nobis & accolæ, dedimus operam ut illis q̃ minimũ obediremus: & poſt Medicum bellum, cum claſſem haberemus, à Lacedæmoniorum imperio ac ductu exemimus, arbĩtrantes nihilo magis conuenire ut illi nobis, quàm ut nos illis imperaremus, niſi q̃diu plus ipſi q̃ nos ualuerunt: idem nos omnium Græcorum, qui prius regi paruerant, principes conſtituti, noſtra incolimus, exiſtimantes ſic minime oportere nos Peloponnenſibus obnoxios eſſe, habentes uim qua uim propulſemus. Atque ut ingenuè loquamur, non iniuria in noſtram redigimus poteſtatem Ione atq; inſulanos: quos etſi cognatos noſtros, tamen ſeruire nobis aiunt Syracuſani. Quippe uenerant cum Medo aduerſus nos metropolim ſuam, nõ auſi amittere res domeſticas, ſicut nos qui urbem deſeruimus: ſed deficientes à nobis, maluerunt & ipſi ſeruire, & nobis ſeruitutem inducere. Propter quæ digni ſumus qui imperemus, & quod plus nauium q̃ cæteræ, pluſq; animorum ſine ulla tergiuerſatione præſtitimus pro Græcia, quodq; ab iſtis hoc idem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

enixe præſtantibus Medo, læſi fuimus. Et ſuper hæc, cum uires aduerſus Peloponnenſes optemus, neq; alterius auſpicia ſequi, iure optimo ſperamus, ut qui uel ſoli profligauimus Barbarum, uel pro libertate cum aliorum, tum præcipue iſtorũ, ac noſtra ipſorum pericula adiuimus. Itaq; decet & ſine inuidia, & nobis & cuiq; ſalutem præbere, & nunc tutelæ noſtræ gratia adeſſe, cernentes hæc uobis quoq; uſui eſſe, planumq; facere, quid ſit unde & nos iſti criminantur, & uos præcipue uobis timendum ſuſpicamini, qui tamen ſcitis eos qui præ ingenti metu ſuſpicantur aliquid, ſolere impræſentiarum orationis ſuauitate mulcere eos à quibus ſuſpicantur, in exequendo autem poſtea id agere, quæ ſibi conducant. Etenim nos illic imperium tenere ob metum memorauimus, & eadem de cauſa ueniſſe huc, ut cum amicis res hic tuto conſtituamus, non ut in ſeruitutem redigamus, imò potius ne hoc patiantur, ut prohibeamus. Neq; opinet quiſpiam, nos ea quæ quaſi nihil ad nos attineant curare, cum ſciat ſtatu ueſtro incolumi, dum non eſtis ad reſiſtendum Syracuſanis impares, minus noceri nobis poſſe à Peloponnenſibus, ad quos minus copiarum Syracuſani ſubmitterẽt. Et ipſi ob hoc præcipue nos comprobaſtis, quod æquum foret reſtitui Leontinos, nec ſubditos eſſe, quales ſunt eorum conſanguinei apud Eubœam, ſed q̃ potentiſſimos, ut iſtis uice noſtra finitimis ſuis infeſti eſſent ex ſua terra. Nam bello domeſtico per nos ipſi ſufficimus ad hoſtem propulſandum. Et Chalcidenſes, quos quia ſubegimus, Syracuſanus hic ait abſurde nos uelle eos qui hic ſunt afferere in libertatem, utiles nobis erũt, immunes militia, tantum pecuniam pendentes. Vtiles item, qui apud Siciliam ſunt Leontini, accæteri amici q̃ plurimi potuerunt à nobis aſſeri in libertatem. Et ſanè uiro tyrannidem, & ciuitati principatum obtinenti, nihil non honeſtum quod utile eſt: nihil proprium, quod non idem fidum ſit. Atq; omnibus in rebus, uel amicũ, uel aduerſariũ fieri oportet ex temporis commoditate: & nobis commodum eſt hoc loco, non ut amicis noceamus, ſed ut per amicorum potentiam inualidi reddantur inimici. Quod non debet apud uos carere fide. Nam ſocijs illic noſtris ita imperamus, prout quiſq; nobis eſt utilis: Chijs & Methymnæis ut claſſem præbeant, cætera ut liberi ſint, multis ut maiorem pecuniam ſoluant, alijs ut liberi omnino ſocij ſint, tametſi inſulani ut prædæ oportuni, quia in Peloponneſo adiacent in locis ad occaſionem expoſitis. Ex quo credibile eſt, quod facimus hic quoq; ad utilitatem ſpectare. Atq; hoc quod dicimus, pertinet ad inferendum terrorem Syracuſanis, qui uobis dominari affectant, imò toti Siciliæ: idq; obtinere aut ui, aut ueſtra ſolitudine, ſi nos re infecta redierimus, à quibus illi uos tanquam ſuſpectis abducere uolunt. Quod euenire neceſſe eſt, ſi uos ad eos tranſieritis. Nam neq; nobis facultas erit amplius parandi tantum copiarum, neq; iſti inualidi contra uos erunt nobis abſentibus. Hoc ſi cui non uideatur, res ipſa arguit. Siquidem cum primum nos adiſtis, hortatiq; eſtis, nullum alium metum allegaſtis, niſi fore ut ſi negleximus uos, in Syracuſanorum uenire poteſtatem, ipſi periculum adiremus. Quo minus decet nunc qua ratione poſtulaſtis ut induceremur, eadem uos induci nolle: & hoc quod aduerſus iſtorum uim ualidiore cum claſſe adſumus, in ſuſpicionẽ uocare, cum potius de iſtis diffidere debeatis. Nos niſi uobiſcum, ne manere quidem hic poſſumus: ſi mali effecti res nobis ſubijceremus, inualidi ad eas retinendas tum longitudine nauigationis, tum difficultate cuſtodiendi urbes, & magnus alioqui, & mediterraneis copijs ſubnixas. At iſti non exercitu, ſed quod maius noſtro exercitu eſt, ſuo populo, cum ſint finitimi ueſtri, inſidiantur uobis aſſidue, quamcunq; ſibi oblatam occaſionem non omittere. Id quod iam declararunt, cum erga alios, tum uero erga Leontinos: & nunc declarant, cum audent contra nos à quibus hæc facere prohibentur, & Siciliam hucuſque ſubigere, uos hortari uelut amentes. At nos è contrario ad multo ueriorem ſalutẽ exhortamur, orantes ne mutuam ex utriſq; noſtrum utilitatem prodatis, ſed exiſtimetis ſemper iſtis in uos etiam citra ſociorum auxilia, propter populi multitudinem eſſe uiam expeditam, uobis uero non ſæpe futuram facultatem cum tot auxiliaribus copijs eos arcendi: quas ſi aut ob ſuſpicionem infecto negocio, aut accepta calamitate finetis abſcedere, optabitis profecto aliquando etiam cernere maiores, dum nõ erit amplius huc ueniendi copia. Sed ne criminationibus iſtorum aut uos Camarinæi, aut alij fi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dem habeant, exposita per nos omni cur suspecti simus ueritate. Quibus summatim in memoriam uestram redactis, oramus ut acquiescatis. Non em̃ negamus, nos quidem aliquot circa populis imperitare, ne nobis alius imperitet, sed tamen adesse ad Sicilienses seruitio eximendos, ne quid ab eis lædamur: & quo plura custodiẽda habemus, eo ad plura facienda cogi: & socios tum antea tum uero nunc uenisse ijs, quibus ex uobis inferebatur iniuria, non sponte nostra, sed uocatu uestro. Quos nequaq̃ uos tanquam fecti iudices aut censores rerum à nobis gestarum, quod iam difficile factu est, renouare tentetis. Sed quatenus studium nostũ ruobis actionesq; conducunt, eatenus in usum uestrum assumatis, existimetisq; non omnibus peræq; ista officere, sed etiam prodesse: multo pluribus Græcorum nõ modo nõ officere, sed etiam ꝓdesse. In om̃i loco etiam ubi non imperamus, coguntur homines propter arma nostra & ad succurrendum & ad ulciscendum parata: & qui insidias tendunt, ab inferenda iniuria temperare, ut qui sibi iniuriam fieri putant, nullo negocio incolumes fieri. Quare eodem quo cæteri modo facientes, iuncti nobiscum reddite uices Syracusanis: & ne semper ab eis caueatis, aliquando uos ipsis insidias tendite. Hæc Euphemus. At Camarinæoꝝ ita se habebat affectus: Atheniensibus quidem bene uolebant, nisi quatenus eos affectare imperiũ Siciliæ suspicabantur: à Syracusanis aũt quibus contermini sunt, assidue dissidebant: tamen propter hanc ipsam uicinitatẽ ne sine se illi uincerẽt, miserũt ad eos tunc primũ aliquot equites: ac deinceps putauerunt eisdem potius inseruiendum, sed opera q̃ possent modestissima. Verum impræsentiarum ne minores facere uiderent̃ Athenienses, qui in pugna uictores extiterant, æquale utrisq; responsum ediderũt, cum inter se consultassent, hunc in modum: Quoniam bellum inter eos gereretur, qui ipsis socij essent, uideri sibi è iureiurando esse neutris contra alteros in præsenti auxilia ferẽda. Quo reddito responso, utriq; legati abierunt. Et Syracusani quidem ad bellũ sese omni ope accingebant: Atheniẽses autem apud Naxum statiua habẽtes, quod ad Siculos ꝑtinebat, ut eorum q̃ plurimi ad se transirent operam dabant. Quorum Siculorum complures, præcipue qui plana incolentes Syracusanis parebant, defecerunt: qui uero mediterranea tenebant, & quoꝝ urbes erant liberæ, ac fuerãt libera semper antea domicilia, protinus præter paucos Atheniensibus se applicuerunt, cõmeatumq; ad exercitum comportarunt, nonnulli & pecuniam. Qui deficere à Syracusanis recusabant, eos admotis Athenienses copijs partim ad dedi:ionem compulerunt, partim ne missa à Syracusanis auxilia possent adire, prohibuerunt. Iidem per hyemem mouentes è Naxo, Catanam uenerunt. Vbi castra sua à Syracusanis incensa rursus excitauerunt, atq; ibidem hybernauerunt. Vnde etiam Carthaginem conciliandæ amicitiæ gratia, si quid proficere possent, triremem miserunt, & ad maritimas ciuitates Tyrrheni maris, quarũ non nullæ ultro se belli socias fore spoponderunt. Circũmiserunt item ad Siculos atq; Egestam, iubentes ut equites sibi quàm possent plurimi mitterentur. Cæteraq; quæ ad murum circumducẽdum, lateres, ferrum, & quæcunq; in rem erant præparauerunt, tanquam ineũte statim uerè bellum inituri. At legati Syracusanorum, qui Corinthum ac Lacedæmona missi fuerant, in præteruehẽdo Italicas ciuitates persuadere conati sunt, non esse illis contemnenda quæ ab Atheniẽsibus fierent, tanquam in eis pariter insidiosa. Appulsi Corinthum uerba fecerunt, postulantes ut ipsis pro iure cognationis subuenirent. Quibus extemplo Corinthij primi omnium decreuerunt omni studio subueniendum: cumq; eis legatos ad Lacedæmonios miserunt, ut illos quoq; inducerent, & ad bellum apertius gerendum cum Atheniensibus, & ad aliquid auxiliorum in Siciliam mittendum. Hi legati Lacedæmonem uenerunt, eôdemq; & Alcibiades cum ijs, qui unà exules erant, naui oneraria paulo pòst aduectus, primum ex Thuria in Cyllenen quæ est agri Elei, mox deinde in Lacedæmonẽ ab ipsis Lacedæmonijs accitus, data ei fide. quoniam illuc accedere uerebatur, propter ea quæ cum Mantineis transegerat. Contigitq; ut apud concilium Lacedæmoniorum, eadem & Corinthij & Syracusani & Alcibiades suadendo precarentur. Et cum ephori atq; alij magistratus Lacedæmoniorum in animo haberent mittere Syracusas legationem, quæ illos cum Atheniensibus pacisci prohiberet, non tamen ad ferenda auxilia prompto animo essent, processit Al-

Camarinæorũ responsum.

Defectio Siculorum ad Athenienses.

Carthaginẽses implorant ab Atheniensibus

Corinthij à Syracusanis.

Alcibiades Lacedæmonem concedit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cibiades, eosq; huiuſcemodi uerbis excitauit atq; exacuit:

Oratio Alcibiadis apud Lacedæmonios.

NEceſſarium mihi eſt ante omnia de mea criminatione apud uos uerba facere, ne ſuſpectum habẽtes me cum de republica loquor, non libẽter audiatis: Cum mei progenitores propter accuſationẽ quandam hoſpitium ueſtræ ciuitatis repudiaſſent, ipſe rurſus illud inſtaurauí: coluíq; uos cum alijs rebus, tum uero circa cladem quam ad Pylum accepiſtis. Atq; in hoc erga uos affectu cum ego perſeuerarem, uos reconciliati cum Athenienſibus, per eos inímícis quidem meis potentíam, mihí uero ignominiam attuliſtis. Propter quæ ad partes Mantineorum Argiuorumq; non ímmerito tranſgreſſus, atq; hoſtis factus, uobis quoquo modo nocui. Quod ſi quis tunc irafceba-tur mihi cum nocebamus, is certe nunc ſi uere cõſideret, acquieſcere debet. Item ſi quis, quod factionem popularem ſectatus ſum potius, de me peius ſentiat, ne hic quidẽ recte pũtabit mihi ſuccenſendum. Semper enim tyrannis fuimus infeſti. Quod autem ímperitandi aduerſaẽ, id populus nominatur: atq; hinc penes nos popularis autoritas permanſit, & ſtatu populari uigẽte, plerunq; neceſſe nobis fuit rebus præſentibus obſequi. Tamen licentia quæ circa remp. intemperantiæ erat, temperatè uti ſumus conati, cum non defuiſſent tam ſuperiore quàm noſtra memoria, qui plebem in deteriora deducerent, qui & me eiecerunt. Nos autem omni tempore quo præfuimus, ut iuſtum ſentiremus qua conditione florentẽ maximè ac líberam ciuitatẽ quis accepiſſet, in eandem conſeruaret. Nam popularem ſtatum cum omnes qui aliquid ſapimus cognitum habemus, tum uero ipſe quo maiore iniuría affectus ſum, eo magis uítupero, ne quid de conceſſa eius amentia dicatur. Hunc autẽ ſtatum non uidebaẽ tutum nobis immutare, dum à uobis hoſtibus obſideremur. Hactenus de ijs quæ mihi inuidiam conflauerunt. Nunc quid ad ea pertinet, de quibus uobis deliberandum, & ſi quid quod magis ego compertum quàm uos habeam, commemorandum eſt, cognoſcite. In Siciliam eo animo traiecimus, ut Sicilienſes primum ſi poſſemus, in noſtram poteſtatem redigeremus. Mox deinde Italícos, tum ut Carthaginenſiam ſocijs, atq; ipſis etiam Carthaginenſibus imperare tentaremus. Quæ ſi procederent, aut omnia, aut pleraq;, tum uerò Peloponneſum aggrederemur, ſumptis illínc uniuerſis Græcorum copijs, multísq; Barbarorum mercede conductis, & Iberís, & alijs, qui ſine cunctorum controuerſia illic Barborum nunc ſunt pugnaciſſimi: ædificatís etiam permultís triremibus præter noſtras, affatim materiæ habente Italía, quibus Peloponneſum circunſideremus. Pedítatu pariter à terra inuadentes, urbium alias ui expugnando, alias circumuallando, ſperantes facilè nos debellaturos, & mox omnis Græciæ imperío potituros. Pecuniam & rem frumentariam ad hæc commodius tranſigenda, eiſdem illís oppidis ſuppeditantibus, præter eos conuentus qui hinc exigerent. Quæ ad claſſem quæ modo profecta eſt pertinent, audiſtis ex homine, qui quæ cogitaueramus exploratiſſima habet, quæ etſi diſceſſi illínc, tamen à reliquis imperatoribus conficiẽtur, ſi poterunt. Cui rei niſi occurratis, nihil ibi obſtitutum eſſe iam diſcite. Etenim Sicilienſes homines imperiti illí quidem ſunt rei militaris, tamen ſi conueníant, frequentesq; bellũ ineant, nunc quoq; ſuperiores fuerint. Verum ſolí Syracuſani qui uniuerſi quondam & in acie uicti ſunt, & à nauigando cohibentur, impares erunt exercitui qui nunc eſt illic Athenienſium. Quæ urbs ſi capiaẽ, reliqua quoq; Sicilía occupabiẽ, mox & Italia. Atq; hoc quod prædixi uobis impendere periculum, non diu abierit, quin in uos decidat. Ex quo nemo ſentiat de Sicília ſolum conſultari, uerum etiam de Peloponneſo, niſi propere hæc executi fueritis: talemq; illuc claſſem dimiſeritis, ut ijdem remiges ſint & milites, & quod ipſo hoc exercitu magis expedire opinor, uirũ Spartiatam pro imperatore, qui & præſentes in officio teneat, & recuſantes adeſſe compellat. Sic enim & qui uobis amici ſunt, plus fidutiæ habebunt: & qui animo nutant, minus timide accedent. Et quod ad hæc loca pertinet, debetis apertius bellũ Athenienſibus inferre, ut Syracuſani ſentientes curam uos ſui gerere, reſiſtant uehemẽtius, & Atheniẽſes ſegnius alia auxilia ſuis mittant. Quinetiam Deceleam ab Attica muro interſepire, quod Athenienſes ſem-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

per præcipue formidant, quodq; solum rentur in hoc bello non esse tentatum. Et sanè quis ita maximo damno hostes afficit, si quæ illi maximè reformidant, hæc ipse ubi planè explorarit, inferat? Credibile enim est, unumquenq; quæ sibi periculosa sunt, ea & scire præcipue & timere. Quantopere autem ex hac muri extructione, uobis utiles, aduersarijs inutiles eritis, ut multa omittam, quæ maxima sunt summatim dicam: Intersepto Athenienſium agro, pleraq; oppida ueſtræ ditionis erunt, partim capta, partim ad uos ultro deficientia. Prouentus quoq; ex argentifodinis Laurij, & quæcunque illis nunc è terra, atq; è iudicijs commoda suggeruntur, statim cessabunt: præsertimq; quæ à socijs obueniunt, minus obuentura ipsis socijs iam Athenienses paruifacientibus, si intellexerint uos omni ope bellum administrare. Quarum rerum ut maturè aliquid & impigre fiat, in uobis situm est Lacedæmonij. Nam & hoc fieri posse, nec me falli opinione prorsus confido. Neq; uero debeo aut cuiquam uestrum uideri deterior, si qui inter infestissimos uobis hostes aliquando publicola habitus sum, idem nunc cõtra rempublicam meam acerrime tendo, aut in suspicionem uenire, quasi emerendi exilio fauoris gratia loquar. Exulo quidem, sed à peruersitate illorum qui me eiecerunt, non autem à uestra (si mihi crediderit is) utilitate. Neq; mihi pro hostibus magis habendi uos, qui aliquando hostes nobis nocuistis, quàm qui ut amici fierent hostes mihi, coegerũt: mihi tunc publicolæ, non nunc cum iniuriam patior, sed cum tuto in republica uersabar. Quæ cum amplius mihi patria non sit, non reor me aduersus patriam ire; sed ad eam multo potius, quæ nulla est, recuperandam. Atq; is rectè amator patriæ est, non qui suam cum iniustè amiserit, non inuadit: sed qui eam quoquo modo potest, ob illius desiderium recuperare conat. Ex quo ego dignum me arbitror Lacedæmonij, quo & in periculis & in laboribus omnibus intrepidè utaminì: cum sciatis hũc sermonem uulgo in prouerbium uenisse, qui dum hostis esset: uehementer nocuit, eundem si amicus sit satis profuturũ, eo quidem magis, q̃ res Athenienses cognitas habeo, & uestras coniectura colligo. Postuloq; ut cum de maximi momenti rebus cõsultari sentiatis, ne pigeat expeditionem uos in Siciliam atq; in Atticam suscipere, ut illuc traĩciẽtes parua manu, res ibi maximas conseruẽtis, & Athenienſium potentiam præsentem pariter & futuram euertatis: ipsi in postero tutò habitaturi, & cunctæ Græciæ non coactæ, sed uoluntariæ imperio potituri. Hæc Alcibiades. Qua ratione Lacedæmonij, cum iam antea & ipsi cogitarent bellum Athenis inferre, sed adhuc aliquid circunspectantes cunctarentur, multo tamen magis sunt confirmati, existimantes se audisse atq; edoctos esse omnia ab eo, qui hæc planissimè nosset. Itaq; ad intercludẽdam iam Deceleam animum intenderunt, & statim aliquid auxilioꝝ in Siciliam mittere: præficiẽtesq; Syracusanis Gylippum Cleandridæ filium, iusserunt eum habito cum illis & cum Corinthijs consilio curare, ut q̃ posset maximè ac maturrime illuc aliquid præsidij iret. Ille Corinthios ut in Asinen ad se iam duas naues mitterẽt iubet, cæteras apparatẽt quascunq; mittere destinassent: quæ cum tempus adesset ad nauigandũ, in expedito forent. His constitutis, è Lacedæmone discessum est. E' Sicilia autem triremis Athenienſium, quam duces miserant pecuniaꝝ atq; equitum gratia, Athenas uenit. Cuius postulata cum audissent Athenienses, decreuêre & commeatum mittendum & equitatum. Atq; hyems excessit, ac decimus septimus huius belli annus, quod Thucydides conscripsit. Insequente æstate initio statim ueris, Atheniẽses qui in Sicilia erant, mouentes è Catana nauigauerũt aduersus Megara, quæ est in Sicilia: unde exterminatis cum Gelone tyranno oppidanis, quemadmodum prius à me cõmemoratum est, Syracusanũ agrum possidebant. Huc agrũ egressi nauibus Athenienses, populati sunt, & progressi ad castellum quoddam Syracusanoꝝ, cum id non expugnassent, rursus tam pedestri itinere q̃ nauigatione ad flumen se Teriam receperũt: transgressiq; campestria uastauerunt, frumentũq; incenderunt, & aliquot Sytacusanoꝝ, in quos non tamen multos inciderant, interfecerũt: atq; ad naues erecto trophæo, redière. Reuersiq; Catanam, & illic frumentati, cum omnibus copijs profecti sunt in Centoripa oppidũ Siculum. Quo cum ex conuẽtione intrassent, incensis segetibus Inessæoꝝ simul & Hyblæoꝝ discessere: ac reuecti Catanã, offendunt equites ducẽtos quinquaginta sine ipsis equis, sed cum

Laurij argentifodinæ.

Prouerbium.

Gylippus.

Asine.

18. anni initium

Gelon.

Teria flumen.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum illoꝝ ornatu, tanquam Sicilia equos ſuppeditatura: & equeſtres ſagittarios triginta, necnon argenti talenta trecenta Athenis aduecta. Eodem uere Lacedæmonii ſumpta aduerſus Argos expeditione, cum Cleonarum tenus uenisſent, facto terræmotu, rediere. Poſt quorum diſceſſum, Argiui in agrũ Thyreenſem ſibi cõterminum ingreſſi, magnã ex Lacedæmoniis prædam egerũt, quæ diuendita eſt talentis amplius uigintiquinq; Neq; ita poſt eadem æſtate populus Theſpienſis impetũ fecit in magiſtratus, ſed res fruſtra fuit ſuccurſuq; Athenienſiũ Theſpienſes partim comprehẽſi ſunt, partim Athenas effugerũt. Argiui Lacedæmonios populantur.

Per eandem æſtatem, Syracuſani percepto equitũ aduentu ad Atheniẽſes, & in ſe iamiã futuro, arbitrantes ſi hoſtis nõ occuparet epipolas locum præruptũ urbi imminentẽ ſe nõ facile poſſe circũuallari muro, ne ſi prælio quidem uincerentur, conſtituerunt loci aditus obſeruare, ne latenter illuc hoſtis aſcenderet. non enim alia parte conſcendi poſſe, quia cęteræ arduæ eſſent. Hic aũt urbe tenus aliquãtulum decliuis, & introrſum omnino patens locus, ideoq; à Syracuſanis epipolæ uocatus, qa eminet plurimũ alij loco. Itaq; prima ſtatim luce, omnis populus urbe egreſſus eſt in pratum iuxta Anapum amnem, ductu eoꝝ qui unà cũ Hermocrate iam imperiũ acceperãt ibiq; recenſitus atq; recognitus. Ex q̃ delecti ſunt ſexcenti armati, ante omnia præfecto eis Diomilo Andrio exule, qp̃ſidio eſſent epipolis. Et ſi quid aliud accideret, e ueſtigio conuenientes adeſſent. Ea nocte cum diluceſceret, Athenienſes recenſitis copijs, cum ijs omnibus e Catana profecti ad locum nomine Leonem, ab epipolis ſex ſeptemve ſtadijs diſtantem, clam hoſte peditatũ in terram expoſuerũt: & cum claſſe Thapſum ſubierunt (quæ anguſto terræ limite in mare prominens peninſula eſt) non procul à Syracuſis, ſiue terra ſiue mari. Eam terræ anguſtiam cãcellato uallo cum obſepiſſent, nautici milites quieuere. At peditatus extemplo ad epipolas curſu cõtendit: conſcẽdensq; ab Euriclo, locum occupat, priuſquam Syracuſani e prato poſt recenſionem cognita re adeſſent. Affuerunt autem auxilio, cum alij ut quiſq; celerrime poterat, tũ uero illi ſexcẽti, quibus præfectus erat Diomilus. Interiacebat aũt à prato, uſq; ad locum ubi hoſtibus occurrerunt, non minus quinq; ac uiginti ſtadijs. Hũc itaq; in modũ in illos Syracuſani incidentes, ac uicti prælio apud epipolas, in urbẽ rediere, amiſſo Diomilo, & alijs fere trecentis. Quibus Athenienſes redditis hoſti uictoriam cõcedenti, trophæoq; erecto, deſcenderũt poſtero die aduerſus urbem: & cũ nemo obuiam prodiret, regreſſi, caſtellum apud Lapdalum excitant in ſumma crepidine epipolarum, qua parte uergũt ad Megara, ut eſſet illud apotheca uaſorum atq; pecuniaꝝ, quoties aut ad pugnandũ aut ad murum extruendũ ipſi prodirent. Nec ita multo poſt ſuperuenerunt eis ex Egeſta equites trecenti, & Siculorum Naxiorumq; & aliorum quorundam circiter centum, cum ipſorum eſſent ducenti quinquaginta, qui ſibi equos partim ab Egeſtanis Catanẽſibuſq; ſumpſerunt, partim mercati ſunt: quorum equitum ſumma extitit, ſexcẽtorum quinquaginta. Impoſito itaque apud Labdalum præſidio, aduerſus Sycam profecti ſunt: quam obſidentes, cum propere muro concluſiſſent, pauorem Syracuſanis ipſa feſtinatione præbuerunt. Illi tamen ne rem negligerent, egreſſi ſunt animo pugnandi: ſed eos cum utrinque iam acies inſtruerentur, uidentes ſui duces diſſipatos eſſe, nec facile in ordinem redigi, in urbem reduxerunt, præter quandam equitatus partem quæ remanſit ad impediendos Athenienſes, quo minus & lapides legerent, & longius uagarentur. Eam una cohors Athenienſium armata, atq; omnis pariter equitatus adorti, in fugã uerterũt, nonnullosq; occiderunt. Cuius equeſtris uictoriæ trophęum ſtatuerunt. Poſtero die pars murum aquilonem uerſus extruebat, pars lapides atq; materiã comportabat ad locum, cui nomẽ Trogilum, deponens ſemper qua parte breuiſſimus murus fiebat e magno portu ad alterum mare. At Syracuſanis nõ placuit amplius totius populi uiribus in prælio periclitari, præcipueq; ductu Hermocratis: ſed quod ſatius eſſet murum ſubſtruere qua parte illi ſuum ducturi erant, & ſi in diſcludendo hoſtem præuenirent, ſimulq; ſibi ibidem præſidium poſuiſſent, mittere aliquam partem copiarum ad occupandos additus atq; interſepiendos. Hoſtem enim, ſi opus abſoluerit, oẽs populos ad ſe aſciturum. Egreſſi itaq; muꝝ excitant, ducto ab urbe ipſa exordio ſubter ambitum muri Athenienſiũ ex trãſuerſo, exciſis oleis ſani ex quibus turres ligneas erexerunt. Adhuc em̃ ipſi maritima obtinebant, nõdum Athenienſiũ claſſe in magnum portũ circumducta e Thapſo, unde illi tereſtri itinere neceſſaria afferebant. Vbi ſatis habere & uallum & ſubſtructionem muri uiſum eſt, nũquam interpellantibus eos Athenienſibus, cp & ipſi ſuas munitiões abſoluere pperabant, quodq; timebant ſi bifariam agitarent, ne facilius oppugnarentur, in urbem rediere, una cohorte in præſidium operis relicta. At uero Athenienſes tum fiſtulas aquæductus, quæ aquam ad

Syracuſanorum clades. Lapdalum. Syca obſidetur. Trogilum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Athenienſiũ in Syracuſanos excurſio.

potandum in urbem ferebant, interciderunt, tum ſpeculati alios Syracuſanorum per meridiem intra tentoria ſe tenẽtes, alios in urbem regreſſos, alios pro uallo ſegniter excubãtes, conſtituunt ut trecenti ex ſuis armati, & itẽ ex leui armatura aliquot utriq; electi, repẽte incurrerent in ſubiectas hoſtium munitiones, cæteræ copiæ bibartito ſub ſuo quæq; duce contenderent: altera ad urbem, ſi illuc ſuccurreretur: altera ad uallum, quà uicinum pyramidæ portulæ erat: aggreſſi uallum trecenti illi capiunt, cuſtodibus id deſerentibus. & ad murum templo circundatum refugientibus: quò pariter irrumpentes qui perſequebãtur atq; ingreſſi, ui rurſus à Syracuſanis eiecti ſunt: ibiq; aliquot Argiuorum atq; Atheniẽſium occiſi: cæteræ copiæ diruto muro reuulſoq; uallo, reuerterunt, uallos ſecũ pro ſe gſq; portantes, ac trophæum erexerunt: poſtremo die locum arduũ paludi imminentem, muro cinxerũt. Vnde ex epipolis in magnũ portum proſpectus eſt, & qua breuiſſimus eis muri ambitus foret deſcendẽtibus per planum & paludem in portum. Hoc interim ſpatio Syracuſani egreſſi, rurſus & ipſi uallum reparant, inchoatum ab urbe per mediam paludem, foſſamq; pariter & aggerem ducunt, ne liceret Athenienſibus murum ad mare uſq; producere. Illi perfecto ſuperius opere, iterum aggredi ſtatuunt Syracuſanorum foſſam & uallum. Itaq; iubent claſſem ex Thapſo circumagi in portum magnum, ipſi circa auroram ab epipolis deſcendentes in planum, per paludem (quà limoſa erat & minime dumoſa) ſubſtratis foribus, latisq; aſſeribus, ac deſuper inſcendentes, ſub ipſum diluculum foſſam capiũt & uallum præter exiguam partem, mox & id quod reliquum erat: prælioq; ibi comiſſo, uincunt Syracuſanos: quorũ qui in dextro cornu ſteterant, ad urbem fugerunt: qui autem in ſiniſtro, ad flumen. Horum tranſitũ uolentes intercludere trecenti illi delecti Athenienſium, curſu ad pontem contenderunt. Quod ueriti Syracuſani, aderant autem eis pleriq; equitum, eunt pariter in hos trecentos, eosq; in fugam uerterunt, & dextrum Athenienſium cornu agreſſi ſunt: ad quorum impetum prima cohors eius cornu pterrita eſt. Id intuens Lamachus, à ſuo ſiniſtro cornu ſuccurrit cum multis ſagittarijs, aſſumptis etiam Argiuis: & cum foſſam quandã trangreſſus eſſet deſtitutus, cum paucis qui unà trangreſſi fuerant, occubuit, cum quinq; ſexve comitibus. Hos ſtatim Syracuſani arreptos properauerunt portare trans flumen in locũ tutum ante alterius manus hoſtium aduentum, ſed illa iam inſtante, abſceſſerunt. Hæc interea fieri uidentes ij, qui inter initia fugerant ad urbem, & ipſi rurſus addito animo aciem inſtruunt aduerſus ſibi oppoſitos Athenienſes, & partem quandam ſuorum ad ambitum qui obiectus erat epipolis, mittunt, rati ſe deſertũ illum intercepturos. Et qui miſſi ſunt, occuparunt illi quidem atq; expugnarunt exteriores munitiones decem iugerum, expugnaturi etiam ambitum, niſi à Nicia prohibiti fuiſſent, qui illic propter malam ualetudinem erat relictus. Is enim, machinas & omnem quæ ante murum erat obiecta materiam incenderent, miniſtris ſuis imperauit, nõ uidens alio pacto locum inopia defenſorum poſſe ſeruari. Atq; ita contingit ut ſeruaretur. Nam Syracuſani non auſi propter incendium ſubire propius, rurſus rediere, quoniam Athenienſes qui hoſtem deorſum fuerat inſecutus, iam ad auxiliũ aduentabat, & naues pariter à Thapſo (ut dictum eſt) ad portum magnum appellebant. Quod cernẽtes illi qui ſuperius erãt Syracuſani, propere abſceſſere, reliquusq; omnis exercitus ad urbem, quod exiſtimarent non ſatis ſibi iam uirium adeſſe, ad prohibendum quo minus ab hoſte murus ad mare duceretur. Secundum hæc Athenienſes trophæum erexere, mortuosq; Syracuſanis uictoriã concedentibus redidere, & Lamachum inuicem cum ijs qui unà perierant, recepere. Et cũ iam præſto eſſet omnis exercitus nauali pariter & pedeſtris, concluſere duplici muro Syracuſas, perducto ab epipolis rupibusq; ad mare. Ad quos & cõmeatus undiq; comportabantur ex Italia, & accedebant permulti ſocij Siculorum, quod antea facere contempſerunt, & ex ora Tyrrheni maris naues biremes tres. Deniq; omnia ita procedebant, ut uictoriam ſpe præſumerent, quia Syracuſanis nec fidutia iam erat bello ſuperandi, quod ſibi nihil dum e Peloponeſo auxiliorum ueniret. Itaq; colloquia de paciſcẽdo, & inter ſeipſos & cum Nicia habuere. Is enim iam ſolus imperator erat defuncto Lamacho: nihil tamen uſq; quaq; tranſactum eſt. multa tantum (qualia credibile eſt agitari inter homines conſilio nutantes, & arctius quàm antea obſeſſos) dicta ſunt cum apud Niciam, tum uero intra urbem. Quippe mutuo ſibi ex præſentibus malis nonnihil ſuſpecti erant. Ipſos etiam duces ſub quibus iſta contigerant eis, abdicauerunt, tanquam clades eſſet accepta illorum aut infelicitate aut proditione, & in eorum locum alios delegerunt, Heraclidem & Euclea & Telliam. Interea Gylippus Lacedæmonius & naues à Corintho iam circa Leucadem erant, animo quàm celerrime auxilia in Siciliam ferendi. Quibus cum atroces nuncij affer-

Syracuſani uincuntur.

Lamachi cædes

Actis pugna.

Nicias.

Heraclides. Eucles. Tellias.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rentur,omnes in idem mendacium congruentes,iam prorsus circumuallatas esse Syracu sas,omnem spem Gylippus Siciliæ abiecit:cupiens tamen Italiam tutari,cum duabus La conicis nauibus,& unà Pythen Corinthius cum totidem Corinthijs, quam uelocissime transmisso Ionio, Tarentum peruenere,dum Corinthij præter suas decem naues,duabus Leucadijs & tribus Ambraciotis instructis,posterius nauigare constituerent. E Tarento Gylippus in Thuriam primum pro legato profectus, renouata prius memoria patris in administranda repub.ut ad defectionem adduceret,cum nihil proficeret,abijt. Cum præ teueheretur Italiam,arreptus q uentis in sinu Terinæo,qui obnoxius aquiloni uehemen ter spirat,auferretur in pelagus,rursus tempestate acerrima iactatus, Tarentum subijt,ac naues quæcunq; tempestate quassatæ erant,subduxit refecitq;. Hunc Nicias cursum Syra cusas tenentem cum audisset,præ nauium paucitate contempsit, id quod & Thurini fece rant,existimantes eum potius prædonum ritu nauigare, eoq; nullam adhibendam esse custodiam. Per eadem huius æstatis tempora Lacedæmonij cum socijs aduersus Ar gos armasumpserunt,magnamq; argiui agri partem depopulati sunt. Cõtra quos trigin ta naues Argiuis auxilio misere Athenienses,per quos fœdera quæ ipsis erant cum Lace dæmonijs,aperte sunt rupta. Nã ad eam diem latrocinijs e Pylo & circa Peloponnesum potius egerant,quam in Laconicam cum argiuis & Mantineis ingressi bellum gesserant. & hortantibus crebro Argiuis,ut Laconicam cum armis eatenus peragrantes, quatenus ipsi tenerent,& quantulamcunq; partem populati secum abirent,nunquã id facere in ani mum induxerant:tunc uero præfectis Pythodoro,Lespodioq; ac Demarato,in Epidauꝝ ingressi,Limeram & Prassias & alia quædam eius regionis loca populati sunt. Ex quo fa ctum est ut Lacedæmonij multo excusatius se contra Athenienses tuerentur. Reuersis ex agro cum classe Athenienssibus & item Lacedæmonijs, Argiui Phliasiam incursauere:ac parte agri uastata,nonnullisq; interemptis,domum reuersi sunt.

Gylippus Lacedæmonius.
Pythen Corinthius.
Terinæus sinus
Argiui agri populatio.
Limera.
Prassiæ.
Phliasia.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SEPTIMVS.

GYLIPPVS autem ac Pyten,posteaq; naues instruxere ad locros,qui ad occasum uergũt,e Tarento profecti sunt: & facti certiores nondum circumuallatas esse undiq; Sy racusas,sed adhuc licere ueniẽtibus cum exercitu p Epi polas introire,deliberabant utꝝ dexteriora Siciliæ tenẽ tes,periculum facerent intrandi, an ad læuam nauigan tes,Imeram peterent primo,& cõparata tum ex illis,tum ex alijs,quos induxissent manu, pergerẽt itinere terestri. Et constituerunt ad Imeram nauigãdum, præsertim nõ dum Rhegiũ appulsis quatuor Atticis nauibus, q̃s tamẽ miserat Nicias,cognito q̃ isti adhuc apud Locros essent. Haꝝ aduentum Gylippus & Pythen præuertentes,ac per fretũ trãsmittentes,cũ Rhegiũ ac Messanã tenuissent,ad Imeram puenerunt. Ibi cũ essent, Imeræos ad belli societatẽ,& ad se sequendũ,& ad p̃benda suaꝝ nauiũ nautis q̃bus deerãt arma,induxerũt. Naues em̃ ibidẽ subduxerãt. Selinũtios p̃terea iussere missis quibusdam ad certũ locũ sibi occurrere cũ oĩbus copijs:aliquantulũ aũt nõ tamen multũ copiaꝝ mis suros se ad istos spopõderunt & Geloi & Siculoꝝ nõnulli,multo tunc ad transeundũ ani mosiores,quod & Archonides q apud quosdã id loci Siculos regnasset, nuper uita excesserat,non inualidus Athenienssiũ amicus,& Gylippus impigre uenire e Lacedæmone uide batur. Sũptis itaq; Gylippus e suoꝝ nautaꝝ epibatarũq; numero, q̃s armauerat ad septin gẽtos,& Imeræoꝝ mille tã leuis q̃ non leuis armaturæ,& eqtibus centũ Selinuntioꝝ aliq̃t leuiter armatis,atq; eqtibus Gelooꝝ paucis,ac Siculis ad mille,omnino pergit Syracusas. Necnõ Corinthij e Leucade mouẽtes,cũ reliqs nauibus q̃ potuere maturrime auxilio ue nerũt. Cuius Corinthiæ classis unus e ducibus Gõgylus,q postremus una cũ naui profectus erat,primus appulit Syracusas paulo añ Gylippũ:q; nactus ciuitatẽ de pacificãdo cũ hosti bus cõciliũ habiturã,id fieri inhibuit,atq; eã exhortatus est,q̃ dicere t & alias in cursu esse naues,& Gylippũ Cleandridę,p ducẽ à Lacedęmonijs missum. Qua ex re Syracusani ani mo cõfirmati, Gylippo ꝓinus(iã em̃ aduẽtare eũ acceperãt)tanq̃ obuiã ituri cũ omnibus copijs prodiere. Ille in ipso itinere legis Siculorum muro expugnato, acie instructa tanq̃

Locri epizephyrij.
Imera.
Geloi.
Archonides.
Gylippus.
Gongylus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad prælium cõtendit ad epipolas, conſcẽdensq; ab Euryclo qua parte Athenienſes primũ aſcenderant, perrexit cũ Syracuſanis aduerſus Athenienſiũ munitiones. Atq; id temporis quo iſte uenit, ſeptem octove ſtadiorum murus erat ab Athenienſibus ad portũ magnum pfectus, & is duplex, præter aliquãtulum ſpacij uerſus mare quod adhuc ædificabitur. Nã ex altera & quidem maxima ambitus parte Trogilum uerſus, lapides mari tenus iã cõportati iacebant, & opus alibi perfectum, alibi ſemipfectum erat relictum. Eo periculi Syracuſæ deuenerant. Athenienſes repentino Gylippi ac Syracuſanorum aggreſſu tumultuãtes quidẽ à principio, tñ ediuerſo ſeſe inſtruxere, ad quos Gylippus poſitis iuxta armis caduceatorẽ pmittit, qui diceret ſi uelint intra quinq; dies Sicilia decedere ſumptis rebus ſuis paratum ſe fœdera cum eis inire. Illi parui facientes hæc, nullo reddito reſponſo caduceatorem remiſere, moxq; ab utriſq; ueluti ad pugnam acies inſtructa. Cæterꝝ Gylippus perturbatos cernẽs Syracuſanos, ægreq; in ordines ire, ſatius duxit eos in locum patentiorẽ reducere. Nec ſuos Nicias in hoſtem egit, ſed quietos ſub muro caſtrorum tenebat. Quos ubi non inuadentes ſe Gylippus aĩaduerteret, abduxit copias in uerticẽ noie Temenitẽ, ibiq;
Temenites mõs ſtatiua poſuit. Poſtero die cum maiore ſuorum manu acies admouit ad muros Athenienſiũ, ne illi inuicem ſibi ſuccurrerent, ac miſſa copiarum parte, caſtellũ Lapdalum cepit &
Lapdalũ capit. oñe quod ibi nactus eſt pſidiũ interemit. Nõ eñ cõſpiciebatur à reliquis Athenienſibus locus. Eorundẽ quoq; triremis eodẽ die à Syracuſanis excepta eſt, dũ portũ magnũ ſubirẽt.
Athenienſium clades. Extruxere ꝺq; ſecundũ hæc Syracuſani & ſocij murũ ab urbe incipientes per epipolas, ſurſum uerſus ducentes ad illum alterum obliquum & ſimplicem, ut Athenienſes ſi hoc non impedire, ne urbem qdem circũuallare amplius poſſent. Veꝝ illi abſoluto ad mare muro iã ſe in ſuperiora receperant: ſed eius portio quædam fragilis erat, ad quã Gylippus noctu ſumpto exercitu cõtendit: ſed cũ Athenienſes (extra uallũ eñ ſtationẽ habebãt) ſenſiſſent & obuiam ſe ferrent, tacito agmine redijt. Hoc demũ muro Athenienſes ſublimius excitato, illic pſe excubias agebant. Nã ſocios iã reliquis in partibus ubi quiſq; excubare deberet, collocarãt. Niciæ quoq; uidebatur murus ſepiendus locus, quem Plemmyriũ uocant,
Plemmyrium. quod eſt promontorium e regione urbis, quodq; pminens portui magno, fauces eius coartat. Et eo ſepto faciliorem fore receptũ cõmeatus acreꝝ neceſſariaꝝ, & ppinquiori ſpatio ante portum Syracuſanoꝝ ingreſſuros, nõ quemadmodũ tunc lõginqua portus parte ſeſe recepturos, ſi quid hoſtes claſſe molirẽtur. Et iã tũ intendebat animũ magis ad nauale bellum, cernens minus ſperandum ſibi e mediterraneis locis poſt Gylippi aduentum. Inſtructa itaq; atq; ornata claſſe exercitu, tria præſidia muro cõmuniuit, ubi & pleraq; uaſa repoſita ſunt, & naues magnæ pariter & ueloces iam in ſtationem agebant. Propter quod tum primum non exminima parte facta eſt iactura hominum, quippe penuria aquæ, qꝫ lõgius aquarentur laborabãt. Et quoties lignatũ nautæ prodibant ab equitatu Syracuſano terram obtinente pleriq; conficiebantur. Nã tertiã equitum partem Syracuſani apud oppidum quod eſt in Olympieo collocarant, ne ñ, qui apud Plemmyrium erant, ad ipſos iuuandos exirent. Cognito inſuper Nicias cæteras Corinthiorum naues aduentare, ad eas intercipiendas mittit uiginti ſuas, cum mandato, ut illas in Siciliam tranſmittentes circa Locros & Rhegium & prominentia Siciliæ loca captaret. Gylippus & ipſe murũ inter epipolas extruit, uſus ijs lapidibus, quos Athenienſes in uſum ſuum aggeſſerant, ſimulq; Syracuſanos ac ſocios in aciem extra munitiones producebat, aſſidue Athenienſibus e diuerſo ſuam aciem inſtruentibus. Cui poſteaquam tempus adeſſe uiſum eſt hoſtem inuadendi, princeps ipſe inuadendi extitit: & cum ad manus uentum eſt (cohortabatur autem
Athenienſium uictoria. Syracuſanos equitatus atq; ſociorum, itaque inter utrorumq; munitiones ibi nullus uſus fuit) uicere Athenienſes, uictiſq; mortuos reddidere ac trophæum erexere. Gylippus conuocatis copijs negat illarum culpam eſſe, ſed ſuam qui uſum equitum iaculatorumq; eripuiſſet, inſtructa intra murorum intercapedinem acie, nunc autem ſe rurſus illos eductum eſſe, iubereq; eos ut id cogitarent, cum non minorem habeant quàm hoſtes exercitum, non committendũ ſibi qui Peloponnenſes & Dores eſſent, quin Ionios & inſulanos & conuenas homines uincerent, & e regione depellerẽt. Poſt hæc ubi tempus fuit, iterum eoſdem eduxit. Nicias autem atq; Athenienſes cenſebant etiã ſi illi nollent priores in aciem prodire, tamen ſibi neceſſarium fore non contemnere murum hoſtilem, qui iuxta ſuum excitabatur, iãq; tantũ nõ ad extremitatem ſui acceſſerat, q ſi acceſſiſſet, faceret ut Syracuſani nõ iã oppugnarentur, ſed oppugnarent, planeq; uincerent ac debellarent. Prodierunt igitur in aciem aduerſus Syracuſanos ac conflixerunt. Gylippus aũt longius à muris quã nuper armatos produxerat, & eqtes atq; iaculatores in loco ſpatioſo ubi muralia utro

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rumq; opera definunt transuersos hosti collocarat. Commissa pugna hic equitatus sinistrum Athenienſium cornu, quod in ipſum urgebat, inuadit, atq; in fugam uertit. Ex quo factum est ut reliquus exercitus à Syracusanis superaretur, ac dissipatus in sua munimenta redigeretur. Nocte insequenti uictores perduxerũt murum suum usq; ad hostilem, ita ut nõ possent amplius ab illis neq; prohiberi ab ædificando, neq; muro, neq; à uincentibus quidem circumuallari. Appulêre post hæc Corinthiorum & Ambraciorum & Leucadiorum, quæ reliquæ erant naues numero duodecim, qbus præerat Thrasonides Corinthius, fruſtratæ Athenienſium nauium custodiam, à quibus adiuti sunt Syracusani in reliquo muro struendo usq; ad simplicem. Et Gylippus urbe digressus cæteram Siciliam obiit, ad classem pedestremq; exercitum comparandũ ad solicitandas etiam in societatẽ ciuitates, si quæ aut nõ propensæ in bellũ, aut omnino abhorrentes à bello essent. Alij quoq; Syracusanorũ Corinthiorũq; legati sunt missi Lacedæmonem & Corinthum ut plus copiarũ traijcerẽt, quoquo modo posset, siue onerarijs nauibus, siue nauigijs, siue aliter dũ peruenirent. Præterea tanq; ab Athenienſibus etiam copiæ accerſerentur, Syracusani classem explent, & quasi nauibus quoq; hostem aggressuri, huic rei operam dant, & in alia quæq; uehemẽter incumbũt. Quæ Nicias animaduertens illorũ uires augescere magis indies, suasq; decrescere, mittit & ipse identidẽ Athenas qui referrent cũ de alijs singulis quæ gererent, tũ uero de p̃senti rei statu quẽ ancipitem arbitrabat, & de illo actũ esse, nisi aut ipsi reuocarentur, aut alij non pauci mitterent. Veritus tũ ne eos qui mittebant aut dicẽdi facultas, aut memoria mandatorum deficeret, aut uoluũtas populo assentandi auerteret, epistolam scripsit, ratus sententiam suam nihil à nuncio suppressam, cũ didicissent Athenienses, p̃cipue ex uero cõsultaturos. Quibus literis illi quos mittebant acceptis ac mandatis quæ ipsi exposituri erant, abiêre. Interea Niciæ rem castrensem custodire maiori iam curæ erat, q̃ uoluũtaria pericula adire. Sub extremum eiusdem æstatis Euerion Athenienſium dux, cũ Perdicca permultisq; Thracibus bellũ intulit Amphipoli: & cum eam non expugnasset, adductis in Strymonem omnem Liburnicis nauibus ab ipso Strymone urbem oppugnabat, ex Imeræo proficiscens. Atq; hæc æstas excessit. Ineunte hyeme qui missi à Nicia erant Athenas peruenêre, & quæ mandata erant uerbis exposuêre: & si quid percontabatur respondere, atq; epistolam reddidêre. Quam procedens scriba ciuitatis Athenienſibus recitauit in hæc uerba:

Syracusanorum uictoria.

Thrasonides.

Athenienſium uires deficiunt.

Euetion.

Strymon fluuius.

Epistola Niciæ ad Athenienses.

QVæ ante hæc gesta sunt ex superioribus epistolis nostris Athenienses cognouistis: Nunc tempus est uos cognito qua in cõditione simus, nihilominus consultare. Cum Syracusanos aduersus quos missi sumus aliquot prælijs superassemus, murosq; extruxissemus, intra quos nunc agimus, aduenit Gylippus Lacedæmonius cum exercitu ex Peloponneso, & ex quibusdam Sicilienſium ciuitatũ, quem prima in pugna uicimus, in secunda ab equitatu frequenti atq; iaculatoribus coacti sumus intra muros nos recipere. Nunc itaq; prætermissa circumuallatione murorum propter hostium multitudinem ocium tenemus. Non enim possumus omnes in aciem copias educere, cum parte armatorum opus sit ad agendas in stationibus murorum excubias, & hostes murum simplicem iuxta nostrum excitauerunt, ut iam eos circumuallare nequeamus, nisi quis illum multo cum exercitu adortus expugnet. Euenitq; ut qui alios obsidere uidemur, ipsi potius quatenus ad terram pertinet obsideamur. quippe qui haud multũ propter hostium equitatum è loco p̃gredimur. Miserũt præterea in Peloponnesum legationem accersitum alias copias, & ad urbes Siciliæ, in societatẽ belli solicitandas, quæ nũc in partibus nõ sunt, Gylippũ illinc pedestres naualesq; copias si potuerit adductuꝝ. Constituũt em̃ quantũ audio, pariter adoriri nostras munitiões, peditatu à terra, classe à mari. Neq; cuiq; uestrum hoc arduũ esse uidet, q̃ etiam à mari. Nam nostra classis, ut illi quoq; cognitum habent, inter initia excelluit, tum siccitate nauium, tum hominum incolumitate. Nunc & naues tamdiu sub dio agentes, & in mari putrefactæ, & uiri absumpti sunt, Nec licet illas nobis ad reficiendum subducere, ob id quòd aduer-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſariæ noſtris numero pares ſunt, atq; etiã plures, quæ nos ſe inuaſuras aſſidue ſignifi-
cant. Quod palã eſt illos eſſe facturos, cũ penes eos ſit, & laceſſêre pugna, & ſuas naues
exiccare cõmodius, ut q obſident alienas naues, quod uix nobis licuit tanta claſſe abun-
dantibus, nec dũ coactis quemadmodũ nunc oĩm nos claſſe tutari: q ſi qd uel modicum
è tutela noſtra remiſerimus, cõmeatum nullum habebimus, quem nunc quoq; urbem
illoꝝ p̃teruehentes ægre importamus. Qua de re nautici hoĩes cum antea amiſſi ſunt,
tũ uero nunc amittunt, cũ lignatum, cũ aquatum, cũ aliq d p̃datum lõgius eunt, ab hoſ-
tili equitatu cõfecti: ſeruitiꝭ quoq; cũ ad pugnandum cõſtitimus trãſfugientibus, pere-
grinoꝝ quoq; militum q cõſcendere naues adacti fuerunt, cõtinuo in urbes dilabunt.
Qui uero magnitudine mercedis allecti uenerãt, ratiq; ſe quæſtũ facturos potius q̃ di-
micaturos, ubi p̃ter opinionem ex aduerſo claſſem & alia hoſtilia uiderunt, partim per
occaſionem ad hoſtem trãſeunt, partim ut cuiq; facultas eſt, abeunt (ſpatioſa em̃ Sicilia
eſt): q dam etiam mancipia Hyccarica mercati, perſuaſis trierarchis ut illa p̃ ſe ſubſtitu-
ant, diſciplinam rei naualis euertunt. Non intelligentibus aũt ſcribo, breue ad tempus
eſt ille claſſiariæ multitudinis flos, pauciq; agendi nauem ac moderandi periti. Atq; in-
ter hæc oĩa id me máxime ſollicitum facit, q̃ mihi duci non licet iſta prohibere. Nã &
ingenia ueſtra Athenien. difficilia ſunt ad coercendũ, nec unde expleamus naues habe-
mus, id quod hoſti multis ex locis licet, ſed neceſſe eſt nobis illinc ſumere, unde q̃ huc
uenimus, & quæ abſumpta ſunt, & quæ ſuperſunt ſumpſimus. Siquidem quæ perſtãt
in ſocietate ciuitates inualidæ ſunt, Naxus, & Catana. Quod ſi hoc unum hoſtibus ac-
cedat, ut oppida Italiæ quibus alimur cognito in qua conditione ſumus, & q̃ à uobis
non mittunt auxilia, ad illos deficiant, p̃fecto ſine prælio debellatum eſt, nosq; ab iſtis
expugnati. His ego iucundiora uobis ſcribere poteram, ſed nõ tamen utiliora, ſi modo
decet uos rebus noſtris aperte cognitis deliberare, cum præſertim habeam ueſtra inge-
nia probe nota, qui iucundiſſima quidem uultis audire, ſed ſi quid exiꝭ nõ perinde ſuc-
ceſſerit, poſtmodum accuſatis. Tutius duxi uerum promere. Et nunc in iꝭ ad quæ nos
à principio miſiſtis ita ſentite, nihil uos neq; militibus neq; ducibus ſuccenſêre poſſe.
Verum cum omnis Sicilia cõſpiret, & alius à Pelopõneſo exercitus expectet, decetna
tis aut nos reuocandos eſſe, q ne p̃ſentibus quidem hoſtibus pares ſumus, aut aliũ huc
exercitum mittẽdũ, nec peditatu minorẽ nec claſſe, nec exigua pecũnia, & mihi quoq;
ſucceſſorem, utpote ad permanendum inualido ex renibus laboranti. Quod ut impe-
trem mereor: quia cum recte ualerem in adminiſtrãdis magiſtratibus crebro de uobis
benemeritus ſum. Quicquid autem facturi eſtis, id ineunte ſtatim uere nentiq; differen
do facitote, tanq; hoſtibus res Sicilien. paulatim ſibi cõciliantibus. Nam quod ad Pelo-
ponneſ. res attinet, cunctantius illæ q dem fient, tũ niſi animũ aduertitis partim quem
admodum antea uos, latebunt, partim p̃occupabunt. Hæc Niciæ narrabat epiſtola, q̃
bus Athenienſes auditis, Niciam quidem magiſtratu nõ amouerunt, ſed donec illi col-
legas mitterent duos eoꝝ, qui cum eodem erant, delegerunt, Menandrum & Euthyde
mum, ne ſolus & idem æger moleſtia conficeretur. Alium quoq; exercitum cenſuêre
mittendum nauticaꝝ pedeſtriumq; copiaꝝ tam ſocialium q̃ ſuoꝝ, ex formula delectis
Niciæ collegis, Demoſthene Alciſthenis & Eurymedonte Thuclis filio. Quem Eury-
medontem ſtatim circa ſolſtitium hybernũ in Siciliam dimiſêre cum nauibus decem,
cumq; centum uiginti talentis argenti, qui etiam nunciaret illis uentura ipſis auxilia,
curamq; eoꝝ ciuitati fore. Demoſthenes ad apparandũ p̃fectionem remanſit, tanq; pri-
mo ſtatim uere p̃fecturus, ad indicendũ ſociis delectũ, ac cõparandas illinc pecunias,
naues, & armatos. Super hæc Athenien. mittunt circa Peloponneſum naues uiginti ad
cuſtodiendum, ne quis è Corintho ac Peloponneſo trajiceret in Siciliam. Nam Co-
rinthiꝭ poſteaq; ad eos uenêre legati, & res in Sicilia meliore conditione eſſe nuntiauê-
re, multo magis animo confirmabant, exiſtimantes nõ intempeſtiuã fuiſſe claſſem, quã
prius miſiſſent. Itaq; ad mittendas eôdẽ armatoꝝ copias, onerariis in nauibus ſeſe accin-
gebant, eodẽ modo ex cætera Pelopõneſo Lacedæmoniꝭ ſuas & ipſi copias miſſuri. Et
Corinthiꝭ q̃nq; & uiginti naues impleuêre, ut pugnã naualẽ experirent aduerſus ſpecu-
latorias illas, quæ ſtabãt ad Naupactũ, ne ab iꝭ onerariæ ſuæ tranſire p̃hiberent, oppo-

Hyccarica mancipia.

Ἐπισαμένοις δὲ ὑμῖν γραφω, citra legationem legitur.

Menander. Euthidemus.

Centum non additur in Græco.

Athenienſium diligentia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

turi triremiũ ꝓfidium. Lacedæmoniꝰ uero prout cõstituerant, expeditionem apparabant, urgẽtibus Syracusanis atq; Corinthijs, cũ audissent auxilia ab Athenieñ. in Sicilia mitti, ut ipsa missio prohiberet Lacededæmonijs terram illoꝝ ingressis, Alcibiade quoq; q ijs aderat admonẽte Deceleam muro obsepiẽdam esse, nec bellũ omittẽdum. Et cũ hæc, tum ꝑcipue illud cõfirmabat Lacedæmonioꝝ animos, q ꝓ arbitrabant Athenienses duplex gerẽtes bellum cõtra ipsos cõtraq; Sicilienses, facilius opprimi posse, & eosdem prius fœdera rupisse. Nam in superiore bello se id potius admisisse, Quoniam Thebani saluis fœderibus Platæam inuasissent: & cũ in prioribus pactionibus diceret, ne arma inferrent ijs, q iudicio stare uellẽt, ipsi ad hoc ab Athenienſibus euocati stare noluissent, & ob id merito se aduersa fortuna usos, cũ in alijs, tũ uero in illa apud Pylũ calamitate. At postq; Athenienses ex agro ꝓfecti cũ nauibus triginta, quandam Epidauri agri partẽ Prasioq;, & alia loca uastauerũt, atq; è Pylo latrocinia agitabant. Et quoties ex fœdere à Lacedæmonijs repetebant res ereptæ, & in iudiciũ uocabant, discepta tionẽ abnuebant, tũ uero arbitrati sunt pristinã culpam suã in Athenienses refusam esse. Ideoq; alacri ad bellũ animo edixerũt eadẽ hyeme sociis ut illi ferramẽta, dum ipsi cætera ad extructionẽ muroꝝ instrumẽta ꝓpararent. Simulq; tanq; supplemẽto in Siciliam mittendo, pecuniam & ipsi cõtulerũt, & cæteros Pelopõnenses ad conferendũ adegerunt. Hyemsq; exijt ac duodeuigesimus huius annus belli, quod Thucydides cõscripsit. Sub initiũ statim insequẽtis ueris, Lacedæmonij sociiq; maturrime Atticam incursauêre duce Agide Archidami filio Lacedæmonioꝝ rege, & primum quæ ꝓiacent campestria uastauêre, deinde muro Deceleam intersepire cœperũt, distributo ꝑ ciuitates eo opere. Abest autem Decelea ab Athenis circiter centũ ac uiginti stadijs, tantundẽ aut nõ multo plus à Bœotia. Extruebat aũt murus tũ apud campestria, tũ apud opportunissima ad infestandũ loca, etiam Athenas usq; cõspicuus. Et Pelopõnenses qdem ac socij muroꝝ in Attica ædificabant. Interea uero q in Pelopõneso erant armatoꝝ, copias in Siciliam miserunt onerarijs nauibus, Lacedæmonij lectissimũ quenq; seruoꝝ atque ascriptitioꝝ numero sexcẽtos duce Eccrito Spartiata, Bœotij trecẽtos, ducibus Zenone & Nicone Thebanis, Hegesandroq; Thespieo. Hi inter primos à Tenaro Laconicæ ꝓfecti altũ tenuêre. Nec multo post hos Corinthij qngentos, partim ex ipsa Corintho, partim ex Arcadibus mercede cõductis, ꝓfecto eis Alexarcho Corinthio; Cumq; Corinthijs Sicyonij ducentos, quibus ꝑerat Sargeus Sicyonius. Illæ autem quinq; & uiginti Corinthioꝝ naues instructæ atq; ornatæ p hyemẽ è regione uiginti Atticarũ nauium, quæ ad Naupactũ stabant, in statione fuerũt, dũ illæ quæ armatos è Pelopõneso portabant onerariæ iam transirẽt, quarũ causa triremes ipsæ prius fuerant instructæ, ne Athenienses aduersus onerarias potius q aduersus triremes animum intẽderent. Inter initia ueris dũ Decelea muro intercludebat, Athenienses dimisêre triginta circa Peloponnesum naues duce Charicle Apollodori, cui mandatum erat, ut profectus Argos ex iure societatis hortaretur Argiuos ad explendas naues armatis. Dimiserunt item quemadmodum destinarat in Siciliam Demosthenem sexaginta cum nauibus Atheniẽsium & quinq; Chiorum, ferentibus ex formula mille & ducẽtos Atheniẽsium armatos, insulanorumq; q plurimos undiq; contrahere potuerũt, & ex alijs suæ ditiõis socijs, ficubi aliquos opportunos ad rem militarem habebant. Cui præceptum est, ut iuncta cum Charicle classe circũuecti Laconicam oram infestarẽt. Et Demosthenes quidem in Aeginam traiecit; ibiq; si qui suorum reliqui erant, & dum Charicles Argiuos assumeret, opperiebatur. In Sicilia uero per eadem ueris tempora Gylippus redijt Syracusas, agens è ciuitatibus quas persuaserat q potuerat maximum undiq; exercitum: cõuocatisq; Syracusanis, inquit: Operæpreciũ esse eos q plurimas possent naues armare, ac pugnam experiri naualem. Sperare em se aliquod periculũ dignũ facinus in eo bello editurũ. Ad quod illos etiã Hermocrates hortabat in primis, negans recusandũ classe cõfligere cũ Atheniẽsibus: nõ em illos hæreditariã aut ꝑpetuam habere peritiã rei nauallis: sed mediterraneos esse magis, q̃ Syracusanos, & cogẽtibus Medis nauticos factos. Cæteꝝ audacibus uiris quales sunt Athenienses eos uideri asperrimos, q & ipsi ex aduerso audaciã ferant. Nam ꝓ finitimos suos in potestatem redegerũt, id uero non tribuendũ

19. anni initium. Lacedæmoniorum in Atticam irruptio. Decelea.

Eccritus. Zenon Thebanus. Nicon. Hegesandrus. Alexarchus. Sargeus. Charicles.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

esse eorũ uiribus, sed audaciæ inuadendi, eoq; idem terroris ab aduersarijs pati debere. Secq; dicebat pbe nosse Syracusanos ex ipsa audacia obuiam eũdi classi Athenien sium, & ex hac re illis inopinata terrorem incutiendo magis profecturos, q̃ Athenienses ex sua peritia Syracusanorũ imperitiæ rei naualis obfuturos. Capesserẽt igit rẽ nauticam eos iubebat, nec pigeret experiri. His & Gylippi & Hermocratis, & si cuius alterius ex hortationibus inducti Syracusani, ad punnam naualem se expediũt, nauesq; implent,

Naumachia Syracusanorum & Athen. ad Plemmyrium.

Quod ubi factũ est, Gylippus tota nocte cunctũ pedestre agmen duxit, ut eodem mo mento ipse à terra ad muros, q̃ sunt in Plemmyrio subiret, & naues à mari. Itaq; ex cõ posito triremes Syracusanorũ portu magno, quinq; & triginta in aduersum tendunt è portu minori, ubi naualia eorũ erant, q̃nq; & quadraginta circumagunt, eo consilio ut cũ ijs q̃ intus erant miscerent, & nihilominus Plemmyriũ adorirent, quo Athenienses utrinq; inuasi tumultuarent. At illi ꝓpere sexaginta è diuerso nauibus impletis, qn q; ex ijs & uiginti certamen inière cũ Syracusanorũ, quinq; & triginta intra portũ ma gnum, cæteris tendũt aduersus eas quæ è nauib us circũagebantur: cũ quibus statim in ore magni portus conflixère, diuq; inuicem obstitutũ his conantibus penetrare, illis pe

Plemmirium capitur.

netrare prohibentibus. Interim dũ Athenienses qui erant ad Plemmyrium ad mare de scendissent, & ad spectaculũ pugnæ naualis intẽti essent. Gylippus prima luce repen te muros adorit, & primũ è tribus maximũ capit, deinde & alios minores non resisten tibus custodibus, cũ uiderent primũ tam facile captũ. In quo q̃ fuerant, ægre in naues & quasdam onerarias effugerũt, & in castra se receperunt, insequẽti eos una ueloci tri reme Syracusanorũ, q̃ iam intra portũ magnũ uictoria nauali potiebant. Vbi uero & duo reliqui capti sunt muri, ibi Syracusanorũ haud dubie uictoria erat. Cæterũ uictores facile fugam capessiuerũt. Nam Syracusanæ illæ quæ ꝓ faucibus portus decertabat, cũ ꝓrupissent obstantes nullo sunt ordine ingressæ, sed se inuicẽ ꝓturbantes hosti præbu êre uictoriam: Siquidem classis Athenien sis istas in fugam dedit, & illas à quibus ipsa intra portũ superata fuerat: Quarũ decẽ depressit, ac ꝓmultos in illis mortales interfe cit præterq̃ ex tribus quos uiuos cepit, tres quoq; ipsius naues corruptæ sunt. Athenien ses extractis hostilibus naufragijs, ac posito trophæo parua in insula quæ Plẽmyrio pia cet, in sua castra redière. Atq; hunc in modum Syracusani rẽ gesserũt in pugna naua li apud Plemmyriũ: tũ tribus muris potiti, totidẽ trophæa statuerũt, & è duobus muris posterius captis alterũ diruerũt, reliquos p̃sidio impositio tuebantur. In quibus muris ex pugnandis & perierũt multi, & capti sunt: capta insuper quæ ingens erat omnis pecu nia, qm̃ illis uelut ærario utebant Athenienses, ubi multa inerat pecunia negociatorũ, & res frumẽtaria, multa etiam trierarchorũ. Quippe relicta illic erant quadraginta trire miũ uela, atq; alia instrumẽta, & tres quæ subductæ erant triremes. Quæ Plẽmyrij ex pugnatio Athenienses maximo detrimento affecit, & in primis q̃ nõ tuto iam necessa ria importabant, sed cum p̃lio, importari ꝓhibente Syracusanorũ nauiũ occursu. Quæ

Agatharchus.

res cum timorẽ ad cætera exequenda militibus, tum languorẽ animi afferebat. Secun dum hæc miserunt Syracusani naues duodecim, cum præfecto Agatharcho Syracusa nos quarum una legatos in Peloponnesum ferret, ad edocenda quæ apud ipsos gesta essent, & se in spem ingressos, simulq; ad acuendos ut bello ibi gerendo magis incumberent: reliquæ in Italiam peterent, quod rumor erat naues pecunia onustas ad Athenienses cursum tenere. Eas naues Syracusanæ nactæ magna ex parte corruperunt, & ma teriam ad ædificandas naues idoneam in ora maritima Caulonijs concremarunt, quæ Athenien sibus erat præparata. Eadem undecim cum Locros hinc abissent, & illic in sta tione essent, nauis una è Peloponneso oneraria in qua Thespiei armati uehebant, adue nit: q̃bus in suas naues receptis Syracusani domum redibant, obseruantibus eos Athe nienſibus cum uiginti nauibus ante Megara, à quibus una omnino intercepta est (nam plures non potuerunt) cæteras Syracusas elapsæ. In ipso quoq; portu pugnatum est le ui certamine sub uallũ, quod in mari ante uetera naualia Syracusani iecerãt, intra quod ipsorum naues stationem haberent. Huc Athenienses nauem decem milium sarcina rum turritam & loricatam, ne in aggrediendo sibi noceretur, admouent, uallosq; in ma ri depactas è nauiculis illaqueant, machinamentisq; conuellunt, quosdam etiam natan

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

do educunt, Syracusanis in istos ex naualibus, istis ex oneraria in illos missilia iacientibus. Ad extremum Athenienses multum euulsere uallorum. Erant enim eis cum cæteri infesti, tum maximè qui occultabantur non extantes ab aqua de industria sic depacti, ut accedentes naues periculum adirent, nisi prouidissent, ne ueluti in pedicam inducerentur. Hos tamen urinatores mercede sollicitati refixerunt. Sed alios rursus Syracusani pangebant. Multæ præterea machinationes inuicem, quales inter uicinos exercitus & opposita castra habentes fieri credibile est, excogitabantur, leuiaq; conferebantur certamina, nullum denicq; genus experimenti prætermittebat. Miserunt autem Syracusani legationes ad ciuitates Corinthiorum, Ambraciorum, Lacedæmoniorum nunciatum de Plemmyrio recepto, decq; pugna nauali in qua nõ tam hostiũ uiribus quàm sua perturbatione superati essent: & quod reliquum erat, se bene sperare ac postulare, ut sibi forent auxilio classe pariter ac peditatu, utpote Athenienſibus alium exercitum expectantibus, ante cuius exercitus aduẽtum si illi profligarent, sit debellatũ. Atq; hæc qui in Sicilia erant, egerunt. Demosthenes autem ubi copias coegit, cum quibus ad auxiliandum suis in Siciliam erat transmissurus, soluens ex Aegina in Peloponnesum nauigauit: Charicliq;, qui cum triginta nauibus erat, coniunctus est, ac sumptis in naues Argiuorum armatis Laconicam petiuerunt. Et primum partem Limeræ agri Epidaurici depopulati sunt. deinde appulsi in agrum Laconicum èregione Cytherorum ubi est Apollinis templum nonnihil terræ uastauerunt, & locum quendam Isthmo similem muro cluserunt, quo transfugerent Lacedæmoniorum seruitia, & unde latrones sicut ex Pylo prædatum irent. Quem locum simulac cepit Demosthenes, traiecit in Corcyram, ut illinc quoq; sumptis socialibus copijs extemplo in Siciliam nauigaret, Charicle, dum murus loco circũdaretur, permanente, qui impositio illic præsidio, mox & ipse triginta cum nauibus se recepit, & Argiui pariter. Hac eadem æstate uenerunt Athenas è Thracibus machærophoris à Diaco oriundis mille ac trecenti peltati, in Siciliam cum Demosthene transmissuri. Hos, quia serius uenerant, Athenienses in Thraciam unde uenissent remittere constituerunt. Nam tenere eos adbellum quod ex Decelea gerebatur sumptuosum sanè uidebatur. Nanq; horum singuli quotidie singulas drachmas accipiebant. Et Decelea posteaquam hac æstate primum ab uniuersis hostium copijs muro cõclusa est (nam postea certo temporum spatio præsidijs ciuitatum inuicem succedentibus insessa est) magnam iacturam fecêre res Athenienses, & in primis pecuniarum atq; hominum amissione. Nam antehac cum ad breue tempus fierent incursationes, non prohibebantur reliqua parte anni frui suis agris Athenienses. Nunc autem hostibus perpetuo obsidentibus, & nonnunquam maiore cum manu inuadẽtibus, aliquando etiam ex necessitate suæ cuiusq; uicis custodiam ac prædas agendi, utiq; Agide præsente Lacedæmoniorum rege, nec segnem militiam finente, uehementissimè uexabantur, omnicq; circà regione exuti sunt, & ipsorum seruitia amplius uiginti milibus ad hostem transierunt, eaq; manuarias artes magna ex parte facultantia. Oues quoq; uniuersæ amissæ sunt ac boues. Nec non equi quotidiana agitatione equitum, tum ad Deceleam recurrentium, tum omnem circa regionem tutantium, partim claudi fiebant arido in solo & assidua ærumna, partim sauciabantur. Etiam commeatus qui prius ex Euboea per Deceleam breuiore uia subuehebat, nunc circumnauigante Sunio sumptuosa reddebatur. Adeo omni re aduectitia ciuitas indigebat, & ex urbe præsidium factum erat ciuibus, interdiu per uices ad pinnas murorum excubantibus, noctu omnibus, præter equites. Ita alij subarmis, alij super muros æstate pariter & hyeme perseuerantes conficiebantur: & eo quidem tristius, quod duo simul bella sustinebant, atq; eo peruicaciæ uenerant, quam nemo si audisset antea fuerit credi turus, ipsos muro à Peloponnensibus circumsessos, tamen ne sic quidem è Sicilia decedere, sed illic uicissim eodem modo obsidere Syracusas ciuitatem, nihilo per se quàm ipsas Athenas inferiorem, dantes specimen suæ tum potentiæ, tum audaciæ, maius opinione Græcorum quàm ab initio belli conceperant. Nam alij annum, alij biennium, alij triennium, nemo diutius eos bellum toleraturos putauerat, si ipsorum regionem Peloponnenses introissent, Atqui à primo horum ingressu annus septimus deci-

Thraces machærophori.

Stipendia Thracum.

Athenienſium angustiæ.

Syracusanæ potentiæ specimen.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mus agebatur, cum in Siciliam transmiserunt, iam eodem bello exhausti, & alterum bellum sumpserunt, nihilo inferius priore quod cum Peloponnensibus gerebant. Vn-
Tributi uigesima exigit de & Decelea tunc uehementer afflicta, & incidentibus magnis alij super alios sumptibus, ad tenuitatem rei pecuniariæ redacti sunt, & in locum tributi per id tempus uigesimam exegerunt ab ijs, quibus imperabant, maritimis populis, rati plus sibi hac ratione pecuniæ obuenturæ. Nam & impensæ non quales prius, sed tanto maiores fiebant, quanto maius existebat bellū, & obuentiones erant extinctæ. Igit̃ Thraces qui post discessum Demosthenis uenerant, extemplo inopia rei pecuniariæ missos fecerunt, dato negocio Dij trepheo accipiēdi, & in prænauigando (transibant em̃ per euripū) si quid possent hostibus nocere. Hos ille in Tanagram cū eduxisset, & raptim nōnihil p̃de egisset, sub uesperū è Chalcide Eubœæ traiecit euripū, & expositos in Bœotiam duxit ad-
Mycalessus capitur. uersus Mycalessum, & per noctē occultus subsedit ante Mercurij fanum, quod à Mycalesso distat sexdecim circiter stadia, ac prima statim luce urbi succedit: eāq; etsi magnā, tñ incustoditam nactus, & nihil minus q̃ aliquos unquam à mari tantum facinus ausuros suspicantē capit, qua parte murus inualidus erat & alicubi collapsus, alicubi humiliter structus, securitate insidiarum etiam portis apertis. Irrumpentes itaq; in eam Thra-
Thracum in Mycalesios truculētia. ces & priuatas & sacras ædes diripiunt: oppidanos trucidant, non senili non inuenili ætati parcentes, sed omnes ut in quenq; incidebāt, pueros q; ac fœminas, quin etiam iumenta & quascunq; animantes uidebant interimētes. Etenim Thracum genus Barba-
Scholasticorum clades atrocis. rico proximum, ubicunq; non timet, ibi sæuissimum se præbet. Et tunc alia nō exigua extitit perturbatio, & passim funestum spectaculum: irruentes em̃ in ludum puerorum, qui illic maximus erat, eos omnes (iam em̃ scholam introierant) conciderunt, quæ cla-
Thebani. Thraces. persequuntur. des, adeò inopinata, adeò acerba toti ciuitati incidit, ut nulla alteri magis. Cognita re Thebani suppetias eunt, adeptiq; Thraces iam digressos (non tñ longe) præda exuunt, perterritosq; persequuntur ad euripum usq; & ad mare: ubi naues quibus aduecti fuerant, stabant: plurimos eorum dum naues conscendunt nec natandi gnaros occidunt, cum illi qui in nauibus erant uisa suorum fuga, retraherent naues extra ictum sagittarum. At posteaquam iterum se recepēre Thraces, non incomposite & aduersus equitatum Thebanorum, à quo primum inuasi fuerant, procurrerunt, conglobatiq;, & ut tempus ferebat ordinati sese defensabant, tum pauci eorum perierē: nonnulli etiam intra urbem illic inter prædandum deprehensi. In summam ex mille trecentis ducenti omnino & quinquaginta, ex Thebanorum autem & alijs qui suppetias ierē circiter uiginti
Scirphonda. equites armatiq;, una cum Scirphōda Thebano, uno ex Bœotijs magistratibus. & Mycalessiorum pars quædam recepta est. Cuius ciuitatis calamitate, nullā alterius ut in tam diutino bello miserabiliorē reor fuisse. A deo atrox ea fuit. Demosthenes autē è Laconica post munitum muro locum in Coreyram trajciens, nauē onerariam in Phia, quæ est agri Elei, in statione adeptus corrupit. Qui uero in ea erāt elapsi sunt uiri Corinthij, ijdemq; armati in Siciliam transmissuri: & qui mox alia sumpta oneraria transmisērē. Post hæc in Zacynthum profectus Demosthenes, & in Cephaleniam, sumpsit illinc armatos, & ex Naupacto Messenios accersiuit, atq; in oppositam Acarnaniæ cōtinentem traiecit, in Alyziam quoq; & Anactorium quod ab Athenienſibus tenebatur. Cui circa hæc loca agitanti occurrit Eurymedon è Sicilia remeans, quo cum pecunia ad exercitum portāda per eam hyemem fuerat missus, Is nunciat cum alia, tum uero se audisse inter nauigationem Plemmyrium esse à Syracusanis receptum. Conon insup qui Nau-
Conon. pacto præerat ad hos uenit nunciatum, quinq; & uiginti Corinthiorum naues, quæ contra Naupactum in statione essent, nō desinere bellum gerere pugnandi cupidas, lubere igit̃ eos mittere ad se naues, quod suæ duodeuiginti impares essent ad confligēdum cum hostium quinq; & uiginti. Itaq; mittunt cum Conone Demosthenes & Eurymedon ex ijs, quas ipsi habebāt uelocissimas decē ad illas, quæ erant ad Naupactum. Quibus missis ad delectum agendum se cōferunt: Eurymedon quidē in Corcyram profectus, quindecim naues ab illis expleri iussit, & armatos delegit. Nam collega Demosthenī iam datus erat, ubi redijt quemadmodum dictum est. Demosthenes autem ex ijs quæ circa Acarnaniam sunt loci quoscunq; potuit funditores ac iaculatores coegit,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

At legati Syracusanorum qui post expugnatum Plemmyrium adierant ciuitates, cum illas oratione persuasissent, & quem comparauerant exercitum adducturi essent, de hac re certior factus Nicias mittit ad eos Siculos, qua transiturus erat hostis, & ad socios cum alios, tum Centoripinos & Alicyæos, ne illum transire permittant, sed congregati prohibeant. Non enim alia uia transire conaturum. Nam Agrigentini per suum agrum iter denegabant. Itaq; Siculi quemadmodum orati ab Athenienſibus erant, Sicilienſibus iam iter ingressis insidias tendunt tribus in locis, ac repente incautos aggressi ad octingentos fermè occiderunt, omnesq; legatos præter unum Corinthium. Hic eos qui elapsi sunt ad mille & quingentos perduxit Syracusas. Per eosdem dies ad Syracusanos auxilio uenerunt Camarinæi armati quingenti, iaculatores trecenti ac totidem sagittarij. Miserunt & Geloi naues quinq;, iaculatores quadringentos, equites duocentos. Iam enim omnis propemodum Sicilia præter Agrigentinos, qui in partibus non erant, cæteri cõspiratione facta cum hactenus circumspectassent, auxilia ferebant Syracusanis contra Athenienses. Accepta tamen apud Siculos clade, Syracusani cohibebantur ab inuadendis protinus Athenienſibus, cum Demosthenes & Eurymedon comparato iam exercitu è Corcyra atq; è continente transmisso mari Ionio, tenuerunt Iapygiam promontorium, & illinc Chœradas Iapygiæ insulas, & Iapygum centum quinquaginta iaculatores Messapiæ gẽtis imposuêre in naues, & renouata uetusta quadam amicitia cum Arta eius loci principe (qui iaculatores indulserat) appulerunt ad Metapontium Italiæ, induxeruntq; Metapontinos ad mittendos iure societatis trecentos iaculatores, & triremes duas. Quæ cum accepissent, uenerunt Thuriam, ubi deprehendunt aduersarios Athenienſium proximè per seditionem exactos. Atq; illic cõtractis omnibus copijs uolentes recognoscere si quis relictus esset, & simul inducere Thurinos ad capessenda quàm libentissime societatem militiæ, & quando eò fortunæ uenissent ad eosdem, pro hostibus proq; amicis habendos quos haberent Athenienses, subsederunt atq; ista cõfecerunt. Circa hoc idẽ tempus Peloponnenses & classiarij quinque illarum & uiginti nauium, quæ onerariarum gratia in Siciliam tendentium è regione Naupacti ad ancoras stabant, contra Atticas tanquam ad pugnam naualem se instruebant, impletisq; alijs adhuc nauibus, adeo ut paulò essent pauciores Atticis, stationem habuerunt iuxta Erineum Achaiæ in Rhypica, loco in speciẽ lunæ curuato. Quorum ad præsidium in eminẽtibus promontorijs peditatus utrinq; dispositus erat tum Corinthiorum, tum indigenarum, ipsis nauibus inter se stipatis mediũ tenentibus, duce earum Polyanthe Corinthio. In has è Naupacto tres & triginta Atticæ, duce Diphilo contenderunt. Et Corinthij principio quidem quieuêre, postea uero q̃ ipsis signum sublatum est, & tempus adesse uisum, obuiam Athenienſibus eunt, ac pugnam committunt, in qua perdiu ab utrisq; repugnatum est, & Corinthiorum tres naues corruptæ. Athenienſium nulla quidem depressa prorsus, cæterum septem inutiles ad agendum factæ incursu à prora Corinthiarum, crassiora habentium rostra, laceratisq; remigiorum frontibus. Certatum est aũt ancipiti Marte, adeò ut sibi utrisq; uictoriam uendicarẽt, Athenienses tñ naufragijs potiti sunt, sed ꝓpellente in altum uẽto, nec instantibus ultra Corinthijs utrisq; dirempti, nec utrisq; alteros insecuti, nec ulli ex alterutris capti: quia Corinthij ac Peloponnenses beneficio terræ ꝓpè quam dimicarant, liberati sunt, & Athenienſium nulla depressa est nauis. Quibus in Naupactum abeuntibus, cõtinuò trophæum erexêre Corinthij ceu uictores, q̃ plures hostilium nauiũ inutiles ad cursum reddidissent, interꝓtantes ob id se nõ fuisse superatos, q̃ neutri uicissent. Nam & Corinthij uictores se esse censebant, si non admodũ uicti essent: & Athenienses se uictos, nisi admodum uicissent, Discessu Peloponnensiũ, dilapsoq; peditatu, Athenienses erexerunt & ipsi trophæum in Achaia, ueluti uictores cum abessent ab Erineo, ubi Corinthii classem habebant uiginti fermè stadiis. Atq; hunc exitum habet pugna naualis. Demosthenes aũt atq; Eurymedon posteaq; Thurini ad societatem militiæ se expedierunt, septingẽti, armati, trecenti iaculatores iubẽt classem in oram tendere Crotoniatam. Ipsi recensitum prius peditatum ad fluuiũ Sybarim ducunt per agrũ Thurinum; qui cum ad amnem Hyliam pueniſſent, præmisissentq; ad eos Crotoniatæ, qui dicerẽt nolle se

Centoripini. Alicyæi. Siculi. Siculienses.

Chœrades insulæ. Artas.

Thuria.

Peloponnensium naues.

Erineum. Rhypica.

Polyanthes Corinthius.

Victores Corinthij. Victi Athen.

Hylias fit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

per ſuam terram meare exercitum, deſcenderunt ad mare, & ubi Hylias in illud excurrit caſtra habuêre. Vbi naues eis obid præſto fuerunt. Quibus poſtera die conſcenſis, abiêre ſubinde adeundo ciuitates præterq̃ Locrenſium, donec ad Petram puenêre agri Rhegini. Hos interea Syracuſani cognito uenire, anteq̃ puenirent uoluêre fortunam nauali rurſus experiri, atq; terreſtrem alio peditatu, quẽ obid ipſum comparauerant. Inſtruxerunt aũt tunc & alteram claſſem tanq̃ ſuperaturi, q̃ è ſuperiori pugna plus alii quid inſpexiſſent, decurtatiſq; ꝓris roſtra impoſuêre, abhis ſublicas protẽderunt ante murum, ſenoq; ferè intrinſecus cubitoꝝ, quo ſcilicet modo Corinthij aduerſus Athenienſes ad Naupactum naues inſtructi è proris pugnauerunt; Quippe putabant Syracuſani aduerſus Atticas, nõ ut ſuas ædificatas à prora, ſed graciles, ut quæ nõ tam aduerſa fronte quàm ex circũductu incurrerent, non minus ualituras ſuas & in magno portu pugnam multaꝝ nauium, non magnũ intra ſpatium futuram ſecum facere, qui aduerſis proris eiſdemq; æratis incurrentes diffracturi erant ſuis craſſis ac ſolidis roſtris, uacuas Athenienſium ac fragiles proras nulla ipſis Atheniẽſibus facultate, ſuas naues aut circumagendi aut educendi propter anguſtias, quo genere pugnandi maxime illi confiderent; quorum alterum, ne illi elaberentur quoad poſſent ipſi, alterum ne naues hĩdem circumagerent anguſtia loci præſtaret. Itaq; quod inſçitia ſuorum gubernatoꝝ prius contigiſſe uidebatur, ut proris confligerẽt, ex hoc ſe maxime ſuperiores fore: nõ enim liciturum Atheniẽſibus nauibus ictu aduerſariũm repulſis, remigare retrorſum ad iactum iterandum alio niſi terram uerſus: nec id niſi perexiguum & in exiguo tractu, iuxta ſua ipſoꝝ caſtra, cum cætero portu ſint hoſtes potituri, & ſuis ſicubi ſuccumberent auxilio futuri. Illæ uero in arctum redactæ omnes, & in eundem locum incidentes inuicem ſe turbaturæ, id quod in omnibus naualibus pugnis plurimum Athenienſibus obfuit, quibus nõ licebat, quemadmodum Syracuſanis in omnem portum retrocedere, nec circunflexu in apertum mare euadere: cũ illi à pelago ingreſſum tenerent, nec reſilire præſertim futuro ipſis infeſto Plemmyrio, & nõ ſatis amplo portus ingreſſu. Talia Syracuſani ex ſua peritia ſuisq; uiribus commentati, ſimulq; iam præſuperiori prælio ferociores rem aggrediuntur, peditatu pariter & claſſe. Et peditatũ quidem Gylippus paulò prius extra urbem eductum ad murum Athenienſium eatenus admouet, unde ſibi in urbem eſſet proſpectus. Item qui apud Olympieum erant armati, atque equites & leuis armatura Syracuſanorum, utrinq; murum & ipſi ſubeunt. Mox deinde Syracuſanæ naues, ſocialesq; procedunt. Atheniẽſes qui à principio petiſſe ſolo peditatu opinabantur, ubi naues quoq; cernunt ex aduerſo tendentes ſubito perturbantur. Iſti partim in muros partim ante muros contra accedentes in acie ſteterunt. At illorum alij procedunt in equites qui multi erant, iaculatoresq; properato uenientes ab Olympieo, & ab his qui exterius erant, alij naues conſcendunt, alij in littus auxilium ferunt. Et ubi quinq; & ſeptuaginta impletæ ſunt naues, obuiam itur hoſti, cuius naues erant circiter octoginta. Hæ claſſes, cum diu inuicem eo die incurriſſent, reſiliſſent, multa tentaſſent, & neutri poſſent quippiam alteris eripere duntaxat memoratu dignum (niſi quod Syracuſani unam aut alteram Athenienſium nauem depreſſerunt) diremptæ ſunt, ſimulq; à muris peditatus abſceſſit. Poſtero die Syracuſani quieuêre, neutiquam ſignificantes quidnam eſſent acturi. Nicias uerò cernens pari euentu fuiſſe pugnatum, ueritus ne rurſus idem conaretur hoſtis, adigit trierarchos ad naues inſtruendas, ſiqua quippiam laboraſſet, onerariasq; protrahit è uallo, quod in uicẽ portus concluſi defixum erat in mari, reliquas onerarias binũm iugerũ ſpatio inter ſe diſtinxit, ut ſiqua nauis ab hoſte ſuperetur, tutum ei effugiũ foret, & rurſus per ocium egreſſio. In hoc apparatu totum diem ad noctem uſq; conſumpſêre Athenienſes. Die inſequenti Syracuſani aliquanto maturius, ſed eodem conatu & peditatus & claſſis conflixêre cũ Athenienſibus; & cũ eodem quo nudiuſtertius modo ad multũ diei claſſes obnixe conſtitiſſent, inuicem laceſſentes, Ariſton Corinthius Pyrrichi filius, omniũ qui cum Syracuſanis erãt optimus gubernator, ſuadet prius ſuæ claſſis ducibus mittant in urbem ſedulos aliquos, qui iubeant extemplo omẽs qui in urbe eſſent, quod quiſq; eſculentũ haberet conferre ad mare, exhibereq; forum rerum uenalium, & ad uendendum adi-

Petra Rheginorum.

Nauale prælium Syracuſ. atq; Athe.

Alterum nauale prælium

Ariſtonis Corinthij conſilium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gi, ut egressi nautæ mercatiq; statim ad naues prandérent, ac subinde alij atq; alij idem facerent, & eodem die Athenienses aggrederentur inopinatos. Huic obtemperantes duces nuncium mittunt, mercatus apparatur. Syracusani sine mora cessim euntes ad urbem reuehuntur, egressi propere ibidem prandent. Hos rati Athenienses tanquam superatos cessim ire in urbem, ipsi per ocium egressi cum ad alia, tum uero ad prandium expediendum se conferunt, ut qui non crederẽt amplius eo die futuram pugnam nauale. Cum rursus repente Syracusani conscensis nauibus inuehuntur. Qua de re Athenienses magno tumultu, ac plerique ieiuni nullo ordine naues ascendũt, atq; ægre obuiam tendunt. Et cũ aliquandiu utrique se mutuo obseruantes disiuncti fuissent, non committendum sibi putauêre Athenienses ut differendo à seipsis labore superarentur, sed quamprimum cum hoste decernendum. Itaq; dato signo ingruentes pugnam ciẽt. Eos Syracusani excipientes aduersis proris, quemadmodum excogitauerant orna uerántque ære, lacerant illorum magna ex parte remigiorum frontes, & ex tabulatis iaculatores uehementer eosdem infestabant, sed longe magis qui exilibus nauigijs circumuecti, nunc ima subeuntes, nunc latera prætereuntes, missilia illinc in nautas Athenienſium iaciebant. Tandem hunc in modum Syracusani omnibus aduocatis uiribus dimicantes superant. Athenienses terga uertentes, per onerariarum nauium effugium in suam stationem penetrant, hoste usque ad illas insequente, ulterius ire prohibito propter antennas onerariarum, altius quàm ut ingressum impedirent leuatis: unde plumbei delphines ad demergendas subeuntes naues pendebant, à quibus duæ Syracusanæ uictoria ferocès succedere ausæ corruptæ sunt, & alia cum ipsis defensoribus capta. Syracusani septẽ nauibus Athenienſiũ depressis, multis laceratis multisq; uiris tum captis, tum occisis redière, ac trophæa utriusque pugnæ naualis erexêre, sibi pro certo iam suadentes se classe multum Athenienſibus antecellere, peditatu uero inferiores esse. Et hi quidem tanquam rursus hostem utrinq; aggressuri sese præparabant.

Syracusanorum uictoria.

Demosthenis & Eurymedontis aduentus.

Demosthenes autẽ interea atq; Eurymedon cum auxilijs, quæ acceperant ab Athenienſibus, aduenerunt nauibus tribus fermè & septuaginta, præter mercede conductas cum quinq; millibus ferè armatorum tam popularium quàm socialium, cũmque non paucis iaculatoribus, & Barbaris, & Græcis, necnon funditoribus sagittarijsq; & huiusmodi genus hominum magna ui. Ex quo statim Syracusanos non paruus perculsit pauor, diffidentes ullum sibi exitum esse posse periculi deuitandi, cum uiderent circumuallata Decelea, nihilo tamen minus alium exercitum similem paremq; priori superueniſſe, & undiq; eximias Athenienſium uires ostẽdi, quod superiori exercitui tanquam ex imbellibus cõfecto robur quoddam accessisset. Demosthenes quonam modo res se haberent animaduertens censebat non esse terendum tempus, nec committendũ sibi, quod Nicias commisisset: qui cum in ipso principio terribilis appuliſſet, quia non protinus Syracusas adortus est, sed apud Catanam hybernauit, & in contemptum uenisset, & ut à Gylippo è Peloponneſo copias afferente præuentus esset, quas copias ne accersissent quidem Syracusani, si cõfestim eos Nicias inuasisset, & quia se pares hosti rebantur esse, ubi uidissent se impares esse atq; circumuallatos, non perinde etiam si accersissent copias adiuuari potuissent. Hæc itaq; considerans Demosthenes, sciensq; se tunc primo statim die maximè horribilẽ esse hostibus, uolebat ocyus uti in illos præsenti exercitus sui terrore. Et dum cerneret directum Syracusanorum murum, quo se ab Athenienſibus circumuallari prohibuerant, simplicem esse, & ad expugnandum facilem, si quis ascensum epipolarum occuparet, & item quæ illinc erant castra (quippe nullis uim Athenienſium laturis) properabat inuasionem experiri spe intra breue momentum bello defungendi. Fore enim ut aut prospere pugnando potiretur Syracusijs, aut illinc copias abduceret potius, quàm incassum uexaret omnes, & qui in militia & qui domi erant Athenienses. Igitur egressi Athenienses primum Syracusanorum agrum circa Anapum depopulantur, potiti regione quemadmodum prius pedestribus copijs pariter & classe, aduersus neutros enim prodière Syracusani præter equites atq; iaculatores ex Olympieo. Deinde uisum Demostheni munimenta hostium machinis tentanda, Sed cum illæ munimentis admotæ à Syracusanis superne defensantibus in-

Demosthenis institutum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cenderentur, & reliquæ copiæ diuersis in locis subeuntes expellerentur, non amplius tempus terendum, sed epipolas inuadendas. Quod ita faciendum Niciæ & aliis collegis suis persuasit. Cæterum non posse fieri ut accedentes ascendentesq; hostem latere rent. Edicit igitur quinq; dierum cibaria, eosq; qui lapides legerent, ac structores sumit, & cæterum missilium apparatum, cum omnibus quæ extructibus necessaria sunt si loco potirentur. Ipse à primo somno & Eurymedon & Menander sumptis omnibus copiis ad epipolas contendit, Nicia ad muros relicto. Vbi iam loco propinquabant prope Euryelum, qua parte iterum prior exercitus ascenderat, latuêre custodias Syracusanorum, & hostilem qui ibidem erat subeuntes murum capiunt, nonnullos custodum occidunt, pluribus elapsis, qui propere apud terna quæ in epipolis erant castra, Syracusanorum una, altera cæterorum Siciliensium, tertia aliorum sociorum, nunciant hostes introisse, sed præcipue sexcentis illis Syracusanis qui primi apud hanc partem epipolarum excubabant. Hos protinus subsidio uenientes nacti Demosthenes atq; Athenienses, & si strenue resistentes, tamen in fugam uertunt, ac porro celeriter pergunt, ne præsenti impetu penetrandi, cuius rei gratia uenerant segnius uterentur. Cæteri proximas munitiones Syracusanorum non ualentibus resistere custodibus capiunt, pinnas detrahunt. At Syracusani & socij, & Gylippus cum suis subsidio è propugnaculis eunt, & quando per noctem inexpectata hostium audacia premebant, attoniti cum Athenienſibus congrediuntur, & repulsi inter initia superantur. Sed progredientibus iam longius nullo ordine Athenienſibus quasi uictoribus, quod uellent omnino nondum expugnata loca hostium quàm uelocissime perrumpere, ne se impressionem remittentibus illi rursus conglobarentur, obsistere primi omnium Thebani, & congressi eos fundunt fugantq;. Hic ingens iam Athenienſium perturbatio oritur atque difficultas, quam agnoscere haud facile erat ab his, neque ab illis quonam modo singula contigerunt. Nam quæ interdiu gesta sunt certius illa quidem, sed neque omnia nouêre, qui affuerût. Vix quisq; quæ circa ipsum acta sunt nouit. In nocturna pugna hac
Lunæ splendor quæ sola eo bello inter magnos exercitus facta est, qua ratione quippiam aperte quis nouerit? Fulgebat quidem luna, sed ita se inuicem conspiciebant, ut cõspici ad lunam licet, speciem corporis cernebant, familiarem ab alieno non discernebant. Angusto in loco armati ex utrisq; non pauci uersabantur, ex Athenienſibus cum alij iam uincerentur, alij priore adhuc impressione inuicti pergebant, ad quos ex reliquo exercitu plerique aut ascenderant iam, aut aduêtabant, adeò ut nescirent quonam tendere deberent.
Pæanismus. Nam facta iam à primis fuga, omnia perturbata ac difficilia ad dinoscendum erant. Si quidem & Syracusani socijq; uincentes non paruo clamore in iubendo utebant, quod nequibant aliter per noctem quod uellent significare, & eos qui se ferebant obuiam excipiebant. Et Athenienſes suos quærebant, & quicunq; occurrerent etiam si amici essent, utiq; cum iam refugerent, eos hostes esse suspicabatur: cumq; signũ tesseræ pcontarentur, identidem q; nulla re alia internosci poterant, sibiipsis ingentem perturbationem præbebant, quòd & omnes & simul idem percontabantur, id signum hostibus prodendo, cum eorum ipsi inuicem non ita intelligerent, quia uincentes illi nec dissipati minus agnoscebantur. Itaq; si qui hostes in hos incidebant, & si magis ualidos tamen diffugiebant, quod istorum tesseram norint, quod si ipsi non simulabant trucidabantur. Cæterum quod eis præcipue nocuit, fuit modulatio pæanis, qui cum similis utrorumque esset, animos confundebant. Nam ut hostes ita Argiui & Corcyræi & quicquid Doricæ gentis cum Athenienſibus erat, ipsos Athenienses perterrefaciebant, quoties pæanem citassent, adeò quidem ut ad postremum cum semel perturbati essent inter se ipsos passim incursantes amici in amicos, populares in populares, non modo metum mutuo facerent, sed etiam ad manus uenirent penè ad internicionem.
Athenienſes uincuntur.
Quorum multi aliis insequentibus per abrupta sese præcipitantes interiêre, cum arctus foret ex epipolis ad regrediendum descensus: & postquam in plana, qui incolumes euaserant, & ex arduis locis descenderant, eorum plerique utique qui erant exprioreexercitu præcipue locorum notitia in castra perfugêre, eodemq; alij posterius peruenêre: nonnullos uia deceptos errabundosq; ac palantes, ubi illuxit, Syracusanorũ cir

cunfuſus equitatus obtruncauit. Poſtero die Syracuſani duo trophæa ſtatuerunt apud epipolas, unum quia intratum eſt, alterum ubi primum Bœotij reſtiterunt. Athenienſes ſe uictos confeſſi mortuos receperunt, quorum non exiguus numerus fuit tam ipſorum, quàm ſociorum. Plura tamen arma quam pro numero cæſorum capta. Nam qui ad deſiliendum ex abruptis compulſi ſunt, abiectis ſcutis inermes partim, perière partim euaſère. Poſt hæc Syracuſani proſpero, ex re inopinata, ſucceſſu, ueluti in priſtinam audaciam reſtituti mittunt Agrigentum, quod ſeditionibus agitabatur. Sicanum quindecim cum nauibus ad occupandam ſi poſſet eam ciuitatem. Gylippus quoq; terreſtri itinere Sicilienſes urbes adijt, rurſus alias copias adducturus, ut qui ſpem eſſet ingreſſus, quandoquidem res ita apud epipolas contigiſſet ui muros Athenienſium expugnandi. Interea Athenienſium duces tum ex calamitate accepta, tum ex præſenti cunctis in rebus exercitus imbecillitate conſultabant, cernentes neq; ſucceſſum habuiſſe conatus ſuos, & milites peroſos eſſe manſionem, utpote morbo implicitos duplici cauſa, & propter anni tempus (nam id erat quo præcipue ægrotatur) & propter loci ſitum, ubi erant caſtra, paluſtrem, atq; aſperum, cum & aliunde nulla ſpes oſtenderetur. Igitur Demoſtheni non placebat ulterius manere: ſed cum conſtituiſſet apud epibolas periclitandum, & eum fruſtratus euentus eſſet, decedere potius q̃ morari, dum mare foret idoneum ad transfretandum, & ipſi poſſent iam claſſis acceſſione hoſtiũ caſtra ſuperare. Eſſe enim conducibilius patriæ cũ ijs bellare, q̃ in ipſorũ regione hoſtiles extruerent muros, q̃ cũ Syracuſanis quos iam expugnare arduũ eſſet, neq; cõueniẽs illi urbi ingentem pecuniam abſumentes incaſſum aſſidere. Et Demoſtheni quidem ita placebat. Nicias autem & ipſe male rem habere ſentiebat, nolebat tamen id oratione confiteri, ne palàm facto ipſorum placito de diſcedendo, rumor ad hoſtes emanaret, & idcirco multo difficilius, cum uellent, latere hoſtẽ poſſent. Ad hæc nõnihil ſpei Nicias habebat, quippe qui res hoſtium magis quàm collegæ intelligebat, quod credere deterius actum iri cum illis q̃ ſecum, ſi in obſidione perſeueraretur, exhauſturos q; ſe pecunia illos, cum præſertim mari iam latius recenti claſſe potirentur. Et erant Syracuſani nonnulli qui rem Atheniẽſium fouerent, & ad ipſum mitterent certos, nec abire ſinerent. Quæ ille intelligens, res in ancipiti tenebat, circunſpectans q; differebat. Propalam tamen negauit ſe exercitum illinc eſſe abducturum. Probe em̃ ſe ſcire hoc ſi feciſſent, non eſſe ratũ habituros Atheniẽſes iniuſſu ſuo de prouincia decedere exercitum, nec eoſdem de ipſis iudicaturos, qui rebus agendis interfuiſſent, quẽadmodum cõmilitones, nec ita ſenſuros de ipſis plectẽdis, ut ab alijs audiſſent, ſed fidẽ habituros criminibus, quæ quis appoſite loquẽdo obieciſſet. Quinetiam multos imò adeo pleroſq; cõmilitonum, qui tunc uociferarent, tanq̃ dura in cõditione poſiti, cũ illic rediſſent diuerſa uociferaturos, quaſi duces pecunia corrupti diſceſſerint. Nolle itaque ſequi nos, ſed Atheniẽſium ingenia ob turpẽ cauſam, atq; inique mulctari ab illis potius quam ab hoſtibus, ſi opus eſſet priuato periculo hoc ipſum pati. Etiam deteriore conditione quàm ſuas aiebat eſſe res Syracuſanorum, q; ſumptum facerẽt in mercenarijs militibus alendis, pariter & nauticis tantæ claſſis, idq; iam annum in tutandis circà oppidis, & aliarũ rerum inopiam tolerare, aliarum nullam inire rationẽ, duoq; talentorum milia erogaſſe, & multorum etiam eſſe debitores: & ſi uel quantulũcunq; annumerando militibus ſtipendio ceſſarent, res eorum perituras: ut quæ magis auxiliari exercitu ſtarent quàm neceſſitate, quod ſecus in ipſis eſſet, & ideo debere in obſidenda urbe perſtare, nectanquam inferiores pecunia, qui multo ſuperiores eſſent, abſcedere. Hæc Nicias dicendo aſſerebat, pro certo habens & inopiam pecuniarum eſſe Syracuſis, & quoſdam qui res Athenienſium perpetratos cuperent, à qbus mandata accipiebat, ne diſcederet. Super hæc fretus claſſe tunc magis quàm antea cum uictus eſt. Ei Demoſthenes neutiquam aſſentiebatur de perſtando. Cæterũ ſi non foret iniuſſu ciuitatis abducendus exercitus, ſed perſtandum, dicebat hoc faciendum, ut aut in Thapſum mouerent caſtra, aut in Catanam, unde & peditatu frequẽter in hoſticum incurſantes, illudq; expugnantes, ſe alerent pariter & hoſti nocerent, & non intra anguſtias, quæ pro hoſtibus magis eſſent, ut

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nuper, sed in libero mari decertarent, ubi sua ipsis peritia prodesset, ubi & recipiêdi se & aggrediendi hostem non ex breui & ex pscripto facultatẽ haberent. In summa nul la ratione sibi placere ipsos ibidem ulterius manere, sed quàm uelocissime iam acnihil differre proficisci. Huius orationem comprobabat Eurymedon, sed contradicente Ni cia, segnicies quædam atq; cunctatio existebat, & præterea suspicio ne propter aliquid Nicias, quod præ cæteris nosset, ita perstaret. Hunc in modum negligentiores facti Athenienses in loco permansêre, cum interim Gylippus atq; Sicanus remeauêre Syra cusas, Sicanus quidem infecto Agrigenti negocio. Nam cum apud Gelam adhuc ageret seditiosa illa propter Syracusanos in gratiam redñt. Gylippus autem afferens se cum, & ex Sicilia magnam uim militum, & ex Peloponneso eos armatos, qui onerariis nauibus illinc missi per uer in Selinuntem appulerant è Libya transmittentes. Nam delati in Libyam cum essent, & eis Cyrenæi duas triremes dedissent, ac faciendæ naui gationis duces, tulerunt dum præterueherentur auxilio Euhesperitis, qui à Libyis op pugnabantur, ipsisq; Libyis superatis, & illinc profecti nouam ad urbem Carthaginen se emporium, unde in Siciliam breuissimus est traiectus duorum omnino dierum & unius noctis nauigatione, & illinc traiiciẽtes in Selinuntem applicauerant. Qui post quam aduenerunt, tum uero Syracusani confestim sese expediebant, tanquam hostem interim utrinq; aggressuri classe ac pedestribus copijs. Eundem exercitum intuentes Athenienſium duces accessisse, & res suas quotidie non in melius proficere, sed ex oñi parte in peius, præcipue hominibus morbo affectis, pœnitebat eos, quod nõ antea dis cessissent, & Nicia iam non adeo contradicente, sed tamen postulante ne palàm decer neretur, edixerunt omnibus quàm potuerunt occultissime abitionem, utiq; expediti fo rent cum quis signum dedisset. Ita expeditos rebus, ubi erant profecturi luna defecit. Erat enim plenilunium. Eam rem pro ominosa habentes, cum Athenienſium pleriq; ad subsistendum duces hortabantur, tum uero Nicias qui miraculis atq; huiusmodi re bus uehementer deditus erat, negabat sibi aliquid constitutum esse ante ter nouem di es, quibus uates manendum prædicassent, ut tunc primum castra mouerentur. Quare Athenienſium animis refrigeratis, mansum est. Syracusani hoc percepto, & ipsi tanto promptiores efficiebantur ad illorum fugam prohibendam, tanquam noscẽtium iam se nõ esse præstantiores Syracusanis uel classe uel peditatu, nõ enim aliter furtiuã mo lituros ambitionem. Et simul nolebãt eosdẽ illinc profectos alibi in Sicilia considere, unde infestiores hostes essent. Sed primo quoq; tempore cogi ad dimicandum pugna nauali, ubi ipsis incommodum esset, ltaq; naues implẽt, & aliquot dies qui satis esse uis si sunt, cõquiescunt. Vbi tempus instat, primo die ad muros Athenienſium succedunt: in quos cum pars quædam nõ tamẽ magna armatorum, equitumq; Atheniẽsium per quasdam portas egressa impetum dedisset, aliquot ex armatis capti sunt à Syracusa nis, atq; in fugam uersi; & cum ingressus esset arctus, septuaginta equites amisêre, & nõnullos ex alijs. Atq; hoc qdem die se recepêre Syracusani. Insequẽti aũt cũ classe pe diêre sex & septuaginta nauiũ, & simul ad muros hostiũ cũ peditatu perrexêre. Aduer sus quorum classem Atheniẽses suam eduxêre sex & octoginta naues, confligentesq; prælium cõseruêre. Dextrũ eorum cornu tenebat Eurymedon. Hũc aduersarias naues circũdare conantẽ, & in eas laxioti ductu tẽdentem propius terram, Syracusani ac so cij eo facilius media Atheniẽsium classe superata, primũ & ipsum adipiscũtur apud cõ clusa atq; profunda portus, cumq; cum sua naui ac cæteris, quæ comitabãtur, conficiũt. Deinde & reliquam classem insequũtur ad terram usq; urgentes. Eam iam superari extraq; lignea septa & sua castra præferri cũ cerneret Gylippus auidus occidẽdi egre dientes in terrã, & facilitatis præbẽdæ Syracusanis ad retrahẽdas hostium naues, quòd ab amicis terra teneretur, pergit cum parte quadam copiarum ad fauces portus, suis au xilium laturus. Hos uicissim cernẽtes Tyrrheni (illic enim præsidio p Atheniẽsibus sta bant incõposite cõtendẽtes) ad succurrẽdum uenisũt, in primos irruũt, eosq; in fugam uertũt, & in paludem cui nomẽ est Lysimelia deturbant, mox ingruẽte iam maiore Sy racusanorum ac sociorum manu, ipsi quoq; Atheniẽses, qui de nauibus soliciti erãt, suppetias ferũt, ac cõgressi superant atq; persequũtur, occisis armatorum nõ ita multis

Cyrenæi Euhesperitæ.

Athenienſium ad fugã molitio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

naulumq; suarum pleraſq; tutati in caſtra retulerũt. Quarum duodeuiginti cepère Syracuſani ac ſocij earũ defenſoribus cæſis, & cupientes concremare cæteras, onerariam quandam uetuſtam malleolis tædiſq; cum referſiſſent, iniecto igni (erat autem uentus in Athenienſes ſecũdus) dimiſère. Aduerſus hanc Athenienſes de ſua claſſe anxij machinamenta ad ignem reſtinguendũ adhibuerũt, eaq; propius accedere prohibita reſtinctaq; flamma periculum deuitarunt. Secundum hæc utriq; trophæa ſtatuerunt: Syracuſani quidem naualis uictoriæ pariter & interceptorum prius ante muros hoſtiles armatorum militum atq; adeo equitum: Athenienſes autem tũ peditatus prius à Tyrrhenis in paludem, tum cæterorum à ſe reliquis deinde repulſorum. Parata iam inſigni uictoria nauali per Syracuſanos qui prius reformidarant claſſem, quæ cum Demoſthene ſuperueniſſet, Athenienſes exanimati prorſus erant q; longe ſecus atq; opinati fuerant euenerat, ſed exercitum multo magis pœnitere cœpit, quod eis demum ciuitatibus bellum eſſet illatum, quæ eiſdem inſtitutis & ſub ſtatu & populari degerent, ut ipſi quæq; claſſem & equitatum & potentiam haberent, & illatum eſſet à ſe qui non poſſent neq; inducere diuerſam factionem, ſpecie mutandæ aliqua in parte adminiſtrationis reip. neq; ſubigere maioribus q̃ illa haberet copijs. Ita & pleraq; ſpe deceptí, de ſtatu rerum ſuarum anxij erant. Et poſtea quàm id quod minime opinabantur claſſe ſuperati ſunt, multo uehementius conſternato animo expaueſcebant. At Syracuſani illicò portum præuecti, fauces eius præcludere ſtatuebant, ne poſſet amplius etiam ſi uellet latere in exeundo hoſtis, Neq; enim iam eis de ſalute ſua tuenda curæ erant, ſed de hoſtili prohibenda, arbitrantibus ex præſenti rerum fide id quod erat, melius agi ſecũ quàm cum Athenienſibus, quos unà cum ſocijs ſi mari pariter & terra ſuperare potuiſſet, ſplendidum ſibi certamen hoc apud Græcos uiſum iri, quoniam mox cætera Græcia partim ſeruitute, partim ſeruitutis metu liberaretur. Non em̃ fore reliquam Athenienſium potentiam poſthac ualidam ad ſuſtinendum bellum quod inferretur. Cuius facti ſe autores magnæ admirationi futuros, tum apud præſentes, tum apud poſteros. Et cum propterea operæprecium erat in id certamen incumbere, tum uero quod non modo Athenienſium, uerum etiam multorum ſociorum uictores exiſterent. Neq; ipſi tantum Syracuſani iſta cogitabant, ſed ij quoq; qui auxiliarium copiarum duces erãt, Corinthiarum ac Lacedæmoniarum, quod in primis ſuas ciuitates periculo expoſuiſſent, ſuppeditata præ cæteris magna claſſis parte, & egregie nauata opera. Et em̃ gentes ad hanc unam urbem confluxerant plurimæ, ſecundũ eas, quæ per hoc bellũ uel ad Athenienſem uel ad Lacedæmonioꝝ urbẽ cõuenerant. Tot nanq; uel cõtra Siciliam, uel p Sicilia ſe illuc contulerũt eoꝝ, alij ut ſubactæ regiõis participes forent, alij ut ſua pariter tutarent, aut hinc aut illinc ſteterũt, non ſecuti partes uel iudicio aliquo, uel cognitionis gratia potius, q̃ prout cuiuſq; caſus tulit, aut emolumentũ aut neceſſitas. Quorum hæc nomina ſunt, q uenerunt in Siciliam cũ Athenienſibus. Athenienſes quidem cũ ipſi eſſent Ioues, Syracuſanis q ſunt Dores bellũ intulerũt ultro, cũq; ijs eadem lingua & eiſdem quoq; inſtitutis utentes Lemnij, Imbrij, Aeginetæ, q tũc Aeginam tenebant. Præterea Heſtienſes coloni, q Heſtiæam in Eubœa incolũt. Super hos alij partim ſubditi, partim ſocij ſuis uiuentes legibus, partim tributarii. Ex ſubditis q̃dem tributarijſq; ac ſtipendiarijs, ab Eubœa Eretrienſes, Chalcidenſes, Styrenſes, Caryſtij. Ab inſulis aũt Chij, Andrij, Teij. Ab Ionia uero Mileſij, Samij, Chij: Quoꝝ Chij tributoꝝ immunes ſunt, tm̃ nauibus p̃ſtandis obnoxij, cætera liberi, quoꝝ etiã pleriq; ſunt Ioues et factionis Athenienſiũ, præter Caryſtios q inter Dryopes numerant. Iſti etſi Ioues, tamẽ aduerſus Dores ab Athenienſibus q̃bus parebant, coacti ſunt ipſos ſequi, p̃ter hos Aeoles, quoꝝ Methymnæi naues, non tributũ pendebant, Tenedij atq; Aenij uectigales erant. Hi Bœotijs, qui Aeoles ut & ipſi ſunt, atq; etiam eoꝝ conditores cum Syracuſanis neceſſitate hoſtes fuerũt. Item Platæenſes ex Bœotijs ſoli Bœotij ſiure inimicitiaꝝ hoſtes. Rhodij quoq; atq; Cytherij. Dores utrique, ſed tũ Cytherij Lacedæmoniorum coloni pro Athenienſibus cõtra Lacedæmonios qui cum Gylippo erant, tulerunt arma, & Rhodij, Dores, utpote ab Argiuis oriundi contra Syracuſanos, qui Dores ſunt. Item cõtra Geloos coloniam ſuam militantes cum Syracuſanis utriq; neceſſario, Inſularum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quoq; circa Peloponnesum Cephalenses atq; Zacynthij liberi illi quidem, tamen quod essent Insulani, Athenienses potius, qui mari potiebantur, sequi cogebantur. At Corcyræi non modo Dores, sed Corinthij plane, Corinthijs atq; Syracusanis, cum horum coloni illorum cognati essent, tamen hostes erant tum officij gratia ergo Athenienses, quibus parebant, tum libenter propter odium Corinthiorum. Etiam qui nunc Messenij uocitantur è Naupacto ex Pylo, quæ tunc ab Athenienſibus tenebatur. Item Megarensium exules non multi numero. Megarensibus, qui Selinuntini sunt, aduersi erant aduersitate fortunæ, cæterorũ socioꝝ magis uoluntariũ commilitiũ fuit. Nã Argiui societatis gratia potius quàm inimicitiarum cum Lacedæmonijs, & suæ cuiusq; ad præsens utilitatis. Dores aduersus Dores, secuti sunt Athenienses, qui sunt Ioues. Mantinei atq; alij Arcades mercede conducti, aduersus apertos perpetuosq; sibi hostes assueti ire, tunc lucri gratia, nihilominus eos Arcades qui cum Corinthijs uenerant pro hostibus habebant. Necnon Cretes & Aetoli stipendio & ipsi adducti. Contigitq; ut Cretes qui unà cum Rhodijs Gelam condidissent, non pro colonis starent, sed contra illos ultro stipendia facerent. Acarnanum quoq; nonnulli cum lucri, tum multo magis demerendi Demosthenis gratia, & erga Athenienses beneuolentia socia arma in auxilium contulerũt. Et hi quidem intra fines Ionij sinus. Ex Italicis autem Thurini & Metapontini qui eò necessitatis uenerant seditionis reip. temporibus, ut comites militiæ assumerentur: Ex Sicilienſibus Naxij, & Catanenses. Barbarorum Aegestani, qui belli autores extiterant. Et plerique Siculorum. Extra quoq; Siciliam nonnulli Tyrrhenorum quod Syracusanis aduersarij essent, & Iapyges mercenarij. Tot adeo gentes Athenienſium sunt auspicia secuti.

Camarinenses Geloi. Agrigentinei. Irenæi. Lacedæmonij. Leucadij. Corinthij. Ambracij. Sicyonij.

Ediuerso autem Syracusanis auxilio fuêre Camarinenses illorum finitimi, & qui post hos incolunt Geloi. Nam Agrigentini, quorum urbs ordine proxima est, à partibus aberant. Secundum hos siti Selinuntini Syracusanas partes sectati sunt, & qui eam Siciliæ partem incolunt, quæ in Libyam uergit. Ex ea autem quæ in mare Tyrrhenum, Irenæi, qui soli omnium è Græcis illic habitabant, solíq; illinc auxilio uenerunt. Atq; ij demum ex Sicilia Græcæ nationis. Fuerunt auxilio & Dores, & qui sui iuris erant, & ex Barbaris soli Siculi, quicunq; non transierant ad Athenienses. Ex ijs qui extra Siciliam sunt Græcis, Lacedæmonij ducem Spartiatam præstiterunt, cæteros cum mancipijs, libertini nuper in ciuitatem ascripti, à Lacedæmoniis, libertini nuper in ciuitatem ascripti, à Lacedæmoniis libertate donati: Corinthij soli & classem & peditatum, Leucadii quoq; propter cognationem, Ambraciiq; uenerunt, ex Arcadia mercenarii à Corinthiis: & Sicyonii necessitate militantes, ex iis qui extra Peloponnesum sunt Bœotii, super has aduentitias copias, ipsi Sicilienses magnæ utíq; ciuitates, ingentem perinde uim omnis generis hominum suppeditauerũt: Siquidem & armatos sane multos, & naues & equitatum, & aliam innumeram multitudinem contraxerunt. Verum præ omnibus (ut sic dicam) aliis Syracusani ipsi plus copiarum præstiterunt, tum pro ciuitatis, tum pro periculi magnitudine in quo erant.

Atq; hæc utrorumq; contracta auxilia fuêre, ac tunc præsto utríq; parti suæ, neutríq; alia ulla postmodum superuenêre. Igitur non immerito Syracusani ac socii parta nauali uictoria, pulchrum sibi certamen arbitrabantur debellando omni Athenienſium, q̃ tantus esset, exercitu, utraq; parte illum mari terraq; effugere prohibentes. Præcludunt itaq; continuo maioris portus os octo ferme stadiorum, transuersis triremibus onerariis aliisq; nauigijs, ea ancoris stabilientes, cæteraq; si adhuc Athenienses pugnare conentur expediunt, nihil etiam paruum paruifacientes. A quibus Athenienses se intercludi cernentes, & reliqua quæ iidem destinauerant intelligentes, consultandũ sibi putauerunt, congregatíq; duces ac præfecti, cum propter alias difficultates, tum p̃cipue propter inopiam commeatus, quem nec ullum in præsens habebant (quia præmissis Catanam nunciis, tanq̃ pfecturi ne quid ad se deueheretur mandarant) nec in posterũ habituri erant, nisi classe superarent, censuerũt superiores muros esse deserendos, occupatumq; ante naues locũ q̃ minimo possent muro concludendũ, utensiliũ atq; ægrotorũ capacem, & hunc p̃sidio custodiendũ, cætero peditatu cunctas naues implendas, quæcũq; & idoneæ & non idoneæ ad cursum forẽt, ac oĩbus rebus in eas congestis,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

prælium nauale committendum: ut si ex eo uictores discederent, Catanam se recipe-rent: sin secus, incensa classe pedestri itinere, atq; agmine abirent, quà parte breuissime locum aliquem, seu Barbaricum seu Græcũ, qui amicus esset, adipiscerent. Quæ post-eaquam agi placuit, ilicò acta sunt. Nam è superioribus muris ad littus descenderũt, na-uesq; uniuersas compleuerunt, cunctis ingredi adactis quicunq; per ætatem quoquo modo idoneus esset. Vniuersæ autem fuêre ad centum ac decem. In quas impositi sunt complures sagittarij atq; iaculatores, Acarnanum aliorumq; militum peregrinorum, ac cætera quæcunq; ab hominibus eius necessitatis eiusq; cognationis imponi licebat. Hæc cum pleraq; iam in expedito forent, Nicias intuens milites consternato esse ani-mo, quod præter solitum in pugna nauali lõge inferiores fuissent, quodq; præ inopia commeatus summæ rerum sine mora facturi essent, conuocauit, prius omnes, exhorta-tusq; est in hunc modum oratione habita:

Oratio Niciæ ad milites.

MIlites, & qui Athenienses, & q socij estis, certamen q dem quod nobis instat præ cipue omnibus cõmune est, ubi de sua quisq; salute ac patria non minus q̃ hostes nostri laboramus: qui si uicimus nunc in hac pugna nauali, licebit nobis suam cuiq; ci-uitatem reuisere. Verũ nõ debetis abiecto animo esse, neq; id pati quod inexpertissimi hominũ solent, q si primis in prælijs male successit, nunq̃ deinceps spem habent, sem-per timentes similem calamitatem. Sed uos q cunq; adestis Athenienses permulta iam bella experti, uosq; socij Athenienſium perpetui commilitones, mementote, inopina-tos bellorũ esse euentus, ancipitẽq; fortunam, & si eam à nobis stare sperabamus. Eoq; uos ad pugnandũ præparare quemadmodũ pugnare par est, tantam uestrũ multitudi-nem, quam uidetis. Nam quod ad nos attinet, quæcunq; ipsi utilia fore animaduerti-mus circa portus angustias, & futurum nauium tumultũ, contraq; illorum pro conta-bulationibus propugnaculisq; apparatum, unde nobis antehac nocitũ est, ea oĩa nos cum gubernatoribus, ex præsenti copia prouidimus comparauimusq;. Nam sagittarij permulti atq; iaculatores in naues ascendent, & tanta hominum multitudo, quanta pu gnantes quidem in libero mari non uteremur, quoniam ad exercendam disciplinam rei nauali impedimẽto est onus nauiũ, sed hic futura utilis è ubi nauibus prælijũ pede-stre faciemus. Excogitauimus præterea cum alia quæ in nauibus ædificanda fuerunt, tum uero aduersus crassitudinem ligno, quæ prominet è protis illorum, quod præci-pue nobis obfuit, ferreas manus, quæ nauem hostilem cum simul incurrerit, retro se re- Ferrea manus.
cipere prohibeant, si modo qui superstabunt, hoc opus exeqantur. Huc enim redacti su-mus, ut de nauibus pedestre prælium geramus, & prout constat nobis expediat, ut ne-q; ipsi resiliamus à complexu classis aduersæ, neq; illam à nobis resilire permittamus, præsertim cũ terra futura sit hostilis, præter eam, ubi noster peditatus inexistet. Quæ uos tenentes memoria, pugnare debetis quoad suppetẽt uires, nec sinere uos ad terram propelli: & cum nauis in nauem impegerit, non prius eas dirimendas putare, q̃ arma-tos q pro tabulato hostili stant, detruseritis. Atq; in hæc non minus q̃ nautas uos exhor tor, si iusta arma geritis, sed uel magis quãto eo hoc opus est, q desuper pugnant, & ue stra interest sicut aliâs, ita nũc quoque pleraq; pedestri acie uincere. In quo ipso uos etiã nautæ hortor atq; obsecro, ne admodum percusso animo sitis ob acceptas calamitates, cum & meliorem è tabulatis habeatis apparatũ, & naues plures. Quinetiam illam ani-mo concipire uoluptatem, dignum uobis esse, ut uos periculo eximatis, & qui Athenien-ses nuncupamini, & qui non estis, tamen propter commercium linguæ, ac propter æmulationem nostrorum institutoꝝ, apud omnem Græciam inclyti extitistis, consor-tes etiã imperij nostri, eatenus certe, quateus ad commodũ uestrũ spectabat, ut cũ ter rori essetis subditis uestris, tum uero ab alijs lædi nequiretis. Itaq; cum soli libere socij fi tis imperij nostri, merito nũc illud cauete ne p datis. sed contẽnentes quos sæpenume ro superastis, Corinthios pariter ac Sicilienses, quoꝝ nemo q̃diu nostra classis uiguit, refistere ausus est, eos propulsate ostenditeq; uestram peritiã, etiam ægrotantiũ atq; af-flictorum antecellere alieno robori uel experta felicitate subnixo. Rursus ijs, qui inter

uos Atheniẽſes ſunt, hæc in memoriam redigo, neq; naues alias his ſimiles apud naualia, neq; aliam armatorũ iuuentutem uobis reliquam eſſe: & ſi quid aliud contingat uobis, niſi uincere, ptinus hoſtem illinc huc nauigaturũ aduerſus noſtros hic relictos, q in ualidi erũt ad eos, q illic fuerint, & qui ſuperuenerint, tutãdos. Vosq; cõtinuo partim in Syracuſanorũ uenietis poteſtatem (contra quos qua mente ueniſtis, ipſi uos conſcij eſtis) partim in Lacedæmoniorũ, qui illic ſtant. Quare cũ uobis de his duabus rebus certamen ſit conſtitutum, ſi unquam antehac, nunc maxime annitamini memores, & ſinguli & uniuerſi, claſſem hanc quæ nunc pugnatura eſt, eam demum eſſe Atheniẽſium, & peditatum. & naues, & urbem, & ciuitatem reliquam, deniq; magnum nomen Atheniarum, pro quibus ſi qua in re alium alii præſtat, aut peritia aliqua, aut animi præſtantia, is nunquam opportunius quàm hodie ſe oſtentauerit, ne ſibiipſi utilis & cæteris ſalutaris futurus. His Nicias ſuos exhortatus, è ueſtigio iuſſit ut naues cõſcenderent, quod Gylippo atq; Syracuſanis in promptu erat ſentire, quippe illos, qui ſeſe ad pugnandum præparare conſpicerent, facti etiã certiores de manibus ferreis, quas in ipſorum naues iniecturi eſſent Athenienſes. Ideoq; ſicut aduerſus alia, ita aduerſus hoc remedia adhibuerũt. Proras enim & bona ex parte ſuperiora nauium coriis cõtexerunt, ut in his nihil haberet manus iniecta quod prehenderet, ſed laberetur. Quæ poſtquam præparata ſunt omnia, iidem qui hæc militibus præparauerunt, duces eorum ac Gylippus talia apud illos uerba fecêre:

Ad manum ferream remedia.

Oratio Gylippi ac Syracuſanorum ad milites.

QVod præclare ſe habeant quæ hactenus geſſimus, quodq; de præclaris in poſterum rebus certamen nobis futurum ſit, Syracuſani atq; ſocij, ut uidemini pleriq; cognoſcitis. Non enim tam prompte prælia adiſſetis, Si quis tamen id non perinde ac debet ſentit, hunc edocebimus, Athenienſes huc ſe loci cõtuliſſe primum ad Siciliam ſubigendam, deinde ſi cœptis bene ceſſiſſet, ad ſubigẽdam Pelopõneſum, cæteramq; Græciam. Hos maximo imperio præditos cunctorum & ſuperiores & noſtræ memoriæ Græcorum, uos primi omnium reſiſtentes claſſe, qua illi cuncta obtinebant aliquoties ſuperaſtis: & nunc, ut fides eſt, ſuperabitis. Nam qui bellum inferunt iis, quibus præeſſe ſe dignos putant, ſi ſæpe decepti, & ſua quam præſumpſerant, opinione infirmiores ſuccumbant, horum mox animus ſicut antea ſupra uires, ita poſtmodum infra uires eſt, id quod nunc Athenienſibus accidere credibile eſt. At uobis (qui cum adhuc imperiti eſſetis, tamen obſiſtere auſi eſtis) nunc ualidioribus effectis, accedente perſuaſione ueſtræ ſtrenuitatis eximiæ, quod ſtrenuiſſimos ſuperaſtis, duplex adeſſe ſingulis ſpes debet: Vna & ea maxima, quæ perinde maximam fiduciam præbet, quod multa à nobis ad audiendum comparata ſunt: Altera quod hæc ipſa ab illis mutuati ſumus, nonnihil noſtro more, noſtraq; conſuetudine facientes, per quod non incõpoſiti aduerſus ſingulas eorum naues erimus. At illi cum ſolito frequentiores armati tabulatis ſuperſteterint, ex magna parte, ut ſic dicam, terreſtres iaculatores, ueluti Acarnanes, aliq; id genus hominum, qui ne ſedentes quidem inuenient, quomodo tela emittere debeant, qui niſtantes in nauibus aberrabunt à noſtris hominibus feriendis, & inter ſeipſos alius alio modo titubantes tumultuabũtur, quibus ne multitudo quidem nauium proderit, eas etſi plures quàm noſtræ ſunt, ne qs ueſtrum reformidet. Illæ enim cum multæ ſint, tardiores erunt ad id exequendum, quod gubernatores uolent, opportuniſſimæ autem machinamentis, quæ ad eas affligendas comparauimus: quod ueriſſimum eſſe cognoſcatis, licet ex iis, quæ uos arbitramur aperte audiſſe. In gẽtibus iſti malis euicti, & præſenti rei penuria urgente, ad deſperationem redacti ſunt, nec tam apparatui ſuo confidunt, quàm id quod poſſunt temeritati fortunæ: ut aut perrumpentes claſſem noſtram elabantur, & in altum uela faciant: aut ſi hoc nequeant, terreſtrem profectionem moliantur, numerum ut in hoc rerum ſtatu nõ deteriora ſecuturi. Cum iſtis igit tam confuſis hominibus, & quos fortuna ſua tradidit infeſtiſſimorum hoſtiũ animo, pugnam cõſeramus, exiſtimantes æquiſſimũ eſſe ſimul de aduerſarijs, qui ad nos uexandos uenerunt, ſumere ultionem, & ſaturare animi iracundiam, ſimul inimicos

propulsare,rem nobis maxime uoluptati futuram,quoties alicubi narrabitur. Nam ꝙ inimici atꝙ inimicissimi nobis sint isti oẽs cognoscitis, qui huc ad nos in seruitutem redigendos traiecerunt,si prospere pugnassent, nos uiros summo supplicio,nostros liberos atꝙ uxores extrema deformitate, totam deniꝙ ciuitatem maxima ignominia affecturi.Quibus de causis nemo uestrum molli animo esse debebit,neꝙ pro lucro ducere,quod illi abeant nullo periculo nostro.Nam sine periculo nostro abibunt etiam si uicerint.Si uero id effecerimus,quod facere debemus & uolumus,ut istos puniamus,cũctæꝙ Siciliæ pristinam agricolationem ac libertatem restituamus, etiam certiorem q̃ antea fuerat,profecto pulchrum nobis hoc certamen est, & rarissima talium periculorum occasio,ut ex aduersa fortuna minimum damni fiat,ex prospera plurimum lucri. His uerbis Syracusanorum duces ac Gylippus, suos & ipsi milites adhortati inuicem naues implent,simul ac Athenienses idem facere senserunt. At Nicias præsenti rerum conditione attonitus,quod cerneret quale periculum esset,quàmꝙ uicinum,cum tantum non iam processuri essent,reputansꝙ qualia in atrocibus prælijs cõtingere solent,existimabat nihildum satis præparati apud suos esse, nec se satis eosdem alloquutum.Rursus itaꝙ figillatim trierarchos uocat,eos honorifice & patrum & tribuum & proprijs nominibus appellans,oratꝙ (prout in quoꝙ aliquid decoris erat) ne dignitatem suam prodat,neue ij,quorum egregia maiorum facinora extabant,domesticam uirtutem ac gloriam obliterarent. Admonebat eosdem patriæ, quæ omnium liberrima esset,& suarum cuiusꝙ facultatum in illa ad uictum repositarum.Alia præterea cõ memorans, quæ tali tẽpore cõpositi homines dicerent, non qui captarent uideri cuiꝙ priscoꝝ uti oratione referendo, quæ de singulis cõuenientia sunt dici: de uxoribus,de liberis, de dijs patrijs,sed quæ in præsenti pauore utilia dictu putantes exclamãt.Hæc Nicias non tam sufficientia q̃ necessaria se locutum ratus,digredit ab ijs ac peditatum ducit ad mare,& in ordines quàmprimum potest collocat,ut ijs qui in nauibus forent, quammaxime prodesset ad fiduciam præsumendam.Demosthenes autem & Menander & Euthydemus(ij enim duces in naues Athenienſium ascenderant,mouentes à loco castrorum, sine mora nauigarũt ad fauces portus iam præoccupatas præclusasꝙ ne illac exiretur,habentes in animo perrumpere in exteriora.In quos ut undiꝙ ingruerẽt Syracusani ac socij,totidem fere nauibus prius mouẽtes, earum parte exitum portus, parte reliquum portum in orbem tutabantur, peditatu pariter eis auxilium ferente, quocunꝙ in loco naues substitissent. Præerãt autem classi apud Syracusanos Sicanus, & Agatharchus in suo cornu uterꝙ,medium Pythen & Corinthij tenebant. Athenienses postea, quàm ad obsessas fauces subière, primo impetu congressi sunt, collocatumꝙ ex aduerso nauium agmen superauêre, illarumꝙ retinacula soluere tentabant. Sed mox inuectis in eos undiꝙ Syracusanis ac socijs,non iam pro angustijs exitus tantum,sed etiam intra portum prælium gerebatur, eratꝙ atrox quale nullum superiorum: multa etiam ferocia utrisꝙ ad alteros incusandos per nautas, quando uociferans exhortatio existebat,multa quoꝙ inter aduersos gubernatores artis,aduocatio atꝙ cõtentio,epibatis subseruientibus quoties nauis nauẽ incurreret, ne qui tabulatis insistebant,aliorum destituti artificio deficerent. Vnusquisꝙ in loco sibi assignato nitebatur prius extare.Cæterum confligentibus tot in tam breue spatium nauibus,& earum plerisꝙ in angustissimo(exiguum enim spatij relinquebant,ducentes naues) rari excursus fiebant,nulla facultate aut retrocedendi aut excedẽdi,sed frequentiores implicationes,prout quæꝙ nauis in alteram incidisset,siue inter fugiẽdum,siue inter alteri occurſandum.Et quandiu alia nauis inuadebat,tandiu ii,qui pro tabulatis erant,abũde missilibus utebantur, iaculis, sagittis, saxis. Cum uero conserebantur,epibatæ ad manus ueniebant,conantes utriꝙ in alienam transgredi nauem. Contingebatꝙ multis in locis,cum in arcto stipatæ naues essent,ut hi in illorum naues transilirent, & alicubi singulas binæ aut plures necessario coartarent, & gubernatores aliarum tutela, aliarum insidiæ,neꝙ id per uices,sed pariter undiꝙ circunsisterent, ingensꝙ multarum inter se concurſantium nauium sonitus & pauorem præbebat, & auditum eorum quæ uidebantur adimebat. Multa enim utrinꝙ adhortatio præpositorum ac uociferatio exi-

Niciæ desperatio.

Sicanus.
Agatharchus.
Pythen.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Exhortatiões utrorũq; partium ad ſuos.

ſtebat, tum ex arte gubernatoria, tum ex præſenti contentione uincẽdi: Athenienſium quidem ſuis, ut perrumperent exclamantium, utq; ſi quando aliâs nũc promptius enitérent pro ſua ſalute, proq; in patriam reditu: Syracuſanorum autem ac ſociorum, q; eis pulchrum uidebat, ut prohiberent eos effugere, & ſuam quiſq; patriam gloria uincendo augerent. Duces quoq; utriuſq; claſſis hoc amplius ſicubi aliquam animaduertiſſent, non neceſſaria cauſa nauim cæſum ire, accitum nominatim eis trierarchũ, percontabant, Athenienſes quidem num cederet, quia terrã iam hoſtiliſſimam magis hoſpitalem, q̃ mare non exiguo labore obtentum arbitrarẽt? Syracuſani uero num quos plane ſciret in animo habere, quoquo modo effugiendi, hos fugientes ipſe fugeret? Cum apud hos ancipiti Marte dimicat, utrorumq; peditatum ingens certamen & animorũ contentio tenebat: Syracuſanũ de maiori, quàm parauerat, decore ſibi comparando: Athenienſem, ne ſecum peius, q̃ cum claſſiarijs ageret. Nam cum omnes facultates Athenienſiũ in naues impoſitæ eſſent, inerant ei futuri metus, ut nemini tantus, & eo uehemẽtior, q; ſuperne ex edito loco pugnam naualẽ ſpectare cogebat. Nam cũ eſſet è uicino ſpectaculum, & omnes pariter eodem intuerentur, ſi qui ſuos alicubi uincentes aſpexiſſent, animos attollebant, & ad inuocandos deos, ne ſe ſalute fraudarent, conuertebantur. Qui autem ſuos uinci, ij planctu atq; uociferatione utebantur. Adeo magis animo frangebantur ex ijs, quæ fieri uidebant, quàm ij, qui in ipſo opere uerſabantur. Nonnulli ſicubi anceps certamen cernerent, quod acre & pertinax eſſet, ipſis corporibus, prout animo affecti erant, præ metu innuebant, geſtuſq; agebant, tanq̃ & ipſi pugnarent, & in eadẽ qua illi ærumna uerſabant. Aſſiduè nanq; exiguũ intra ſpatium aut fugiebant, aut trucidabant. Apud eundem Athenienſium exercitũ quandiu claſſes cominus dimicabant, licebat omnia pariter audire lamenta, clamores, uincentes, ſuccumbentes, & alia quæcunq; magno in diſcrimine exercitus edere plutifariã cogitur. His æqualia patiebantur & ij, qui in nauibus erant. Cæterum Syracuſani ac ſocij cum perdiu obſtinate pugnatum eſſet, claſſem Athenienſium in fugam uertunt, & inuecti ſtrenue cum magno clamore atq; exhortatione, terram uerſus perſequuntur. Tunc nauticus exercitus, alia atq; alia parte, quicunq; exteriores capti nõ erant, citato curſu caſtra ſubierunt, ne peditatus quidem amplius in ambiguo eſſet, ſed uniuerſi ploratu gemitũq; miſerantes, ea quæ fiebant uno impetu, partim ad ſubueniendũ nauibus tendunt, partim ad reliquam partem murorum tuendam; alij, quæ maxima portio erat, iam pro ſeipſis, quà ſibi ſalutem parerent, circunſpectant. Fuit autem eo momento pauor tantus, ut nullus ex ſuperioribus extiterit maior. At tale quiddam paſſi ſunt, quale ipſi fecerunt, ad Pylum ubi Lacedæmonii amiſſa claſſe perierunt, & illi inſulam tranſgreſſi, ita in terra nunc Athenienſes, niſi quid inopinatum acciderer, ſaluos ſe fore deſperabant.

Syracuſanorũ uictoria.

Poſt geſtam acerrime pugnam naualem, in qua multæ naues ac multi uiri perierunt, Syracuſani atq; ſocij uictoria potiti, naufragijs etiam ac cæſorum corporibus potiti ſunt, reuectiq; ad urbem, trophæum ſtatuerunt. Athenienſes autem præ magnitudine præſentium malorũ, ne cogitauerunt quidem de mortuis ac naufragijs repetendis, ſed conſultabant de abeundo protinus per noctem, & Demoſthenes Niciam adiens cenſebat faciendum, ut repletis reliquijs nauium ſub auroram erumperent portu, ſi poſſent, quod dicerent plures adhuc ipſis utiles naues ſupereſſe quàm hoſtibus. Superant enim eis naues circiter ſexaginta, hoſtibus minus quinquaginta. Cui cõſilio cum Nicias aſſentiretur, uellentq; naues implere, nautæ introire abnuebant, ut qui perculſi animo erant, quòd male pugnaſſent, nec credebant ſe poſthac eſſe ſuperiores. Ita cuncti ad diſcedendum terreſtri itinere animum adiecerunt. Horum conſilium ſuſpicatus

Hermocratis ſuſpicio.

Hermocrates Syracuſanus, ratusq; atrocem rem fore, ſi tantus exercitus itinere pedeſtri proficiſcens, alicubi ſubſideret, unde rurſus contra ipſos faceret bellum, adit magiſtratus, negatq; oportere contemni nocturnam hoſtium profectionem, commemorans hæc & alia quæ ipſi uidebantur. ſed potius egredi omnes Syracuſanos pariter & ſocios, ad obſtruendas uias, occupandaq; locorum anguſtia atq; cuſtodienda. Hoc alii, nihilo illi quidem minus, quàm Hermocrates intelligebant, & eſſe faciendum putabant, ſed homines ab ingenti certamine reuerſos, libentius iam quieturos, & eo ægri-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

us imperata facturos, quod dies festus instaret. Instabant ẽm eo die sacrificia Herculis, Herculis sacra.
in quo præ ingenti uictoriæ gaudio, plerique se conuerterent ad potandũ, omnia deniq; speranda citius illis persuaderi posse, q̃ ut in præsens sumerẽt arma ad exeundum. Talia reputantes ac difficilia factu existimantes magistratus, cũ inducere non posset Her Hermocratis
mocrates, uererenturq; ne Athenienses per silentium noctis transeuntes ardua maxime commentum.
loca occuparent, hoc per se commentus est: Quosdam è comitibus suis equestres mittit ad hostium castra, obscura iam nocte, qui eousque prævecti unde quis exaudiri posset, quasi essent Atheniẽsium studiosi, quales quidam in urbe erant, Niciam de rebus urbanis certiorem facere soliti, euocatis certis iuberent referre Niciæ, ne mouerent ea nocte tanquam Syracusanis itinera obsidentibus, id potius postridie per ociũ instructo agmine faceret. Hæc cum missi dixissent, discessêre: cumq; eadem ñ, qui audierant ducibus Atheniensibus retulissent, duces ipsi ob eum nuncium hac nocte cunctandum censuerunt, nullam subesse fraudẽ opinati: & quia non statim prodissent, etiam die insequenti, ut se milites pro facultate commodissime instruerent manendum, ac relictis cæteris rebus omnibus abeundum, præterquam ñs quæ ad usum corporis pertinerent. Syracusani interea ac Gylippus cũ peditatu priores egressi, itinera passim qbus illos transituros credibile erat, obstruxerunt, & ad riuorum ac fluminum uada posuêre præsidia, & alia opportuna excipienda hosti loca, quà uisum est ut illum transitu arcerent. Super hæc inuecti classe naues Athenienſium ab littore abstraxerunt: quarum aliquot concrematis, quod facere ipsis quoq; Athenienſibus in animo fuerant, cæteras per ocium inhibente nemine (ut quæq; alicubi quassata) religatas portauerunt in urbem. Post hæc Nicias ac Demosthenes ubi satis ipsis uisum est suos instruxisse, tertio à pugna nauali die mouerunt. Res acerba omnibus non eo solum nomine, quod omni classe amissa decederent, è magna spe redacti in discrimen, & suum & ciuitatis, uerum quod relinquere castra, esset cunctis triste spectaculum, sensuq; & cogitatione miserum. Nam cum mor Lamentabilis
tui insepulti essent, quoties quis aliquem necessariorum iacentem conspexerat, mœro Athen. clades.
re pariter & metu afficiebatur, sed multo mœstiores reddebantur erga uulneratos atque ægrotos, tanquam defunctis miseriores, quos relinquebant. Nam ad complorationem se atq; eiulatum conuertentes illi miseri, quid agerent nesciebant, ut se socij abducerent, obsecrabant, nominatim unumquenque inclamantes: & sicubi quis uidisset ullum aut sodalium, aut familiarium, aut contubernalium iam abeuntem, pendentes ab eis & quoad poterant insequentes, & si quos prius uires membrorũ defecissent, non sine multis obtestationibus ac ploratibus deserebantur. Prorsus ut omnis exercitus lachrymis compleretur, & præ huiuscemodi angore non facile discederet, quamuis ex hostico, & maiore, quàm quem lachrymis ostendebant, mœrore tum ex ñs quæ iam passi erant, tum ex ñs, quæ intra se ne paterentur, formidabãt. Nec mœsti tantum, sed etiam sibiipsis admodum succensentes, nihil enim aliud quàm expugnatæ ciuitati, & quidem non exiguæ, quæ profugeret, similes uidebantur, quippe uniuersa multitudo simul proficiscentium non erat infra numerum quadraginta millium: Quorũ Fugientium
cæteri omnes ut quisque poterat sibi utilia: pedites autem equitesq; præter consuetudi Athen. copiæ.
nem sua ipsorum cibaria sub armis ferebant, alij inopia comitũ, alij diffidentia. Transfugerant enim serui cum antea multi, tum uero proxime plurimi, neq; hæc quæ ferebant, sufficientia erant. Nam rei frumentariæ in castris iam nihil superat. Cum interim huiusmodi ærumna, quæ aliâs ob hoc, quòd æqualis & communis est cum multis, habet aliquid leuamenti, nunc nihilo magis eis tolerabilis uidebatur, præsertim cogitantibus, quanto ex splendore pristinæ dignitatis in quem exitũ miseriamq; recidissent. Etenim hæc maxima nouitas exercitui Græco contigit, ut ad quos subigendos uenisset, ipse metu ne potius ab illis subigeretur abscederet: & qui cum uotis & canticis in expeditione exissent, rursus ab expeditione diuersa uoce ac contrario sono reuerterentur, ex nauticis facti pedestris, & armato agmini magis, quàm classi uacantes, tamen ipsis hæc omnia toleranda uidebantur, propter impendentis iam periculi magnitudinem. Quos Nicias cernens tam affectos animo esse, & uehementer abalienatos adiens exhortabatur ex rerum conditione, consolabaturq;, clamore etiam utens magis quàm

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uoce, ut ad quosq; accedebat, ut illoꝝ animos excitaret: & cum uellet ut qui plurimum nosset prodesse eis ex præsenti quoq; rerum statu.

Oratio Niciæ ad Milites.

Athenienses (inquit) ac socij cum nonnulli iam ex asperiori quàm nostra est, conditione incolumes euaserint, debetis habere spem, neq; supra modum uobismet ipsis succensere, aut propter iacturas quas fecistis, aut propter indignitatē quam nunc sustinetis. Ego quoq; nihilo meliore, quàm uos conditione sum, non uiribus, non quomodo ex ualetudine effectus sum cernitis, non fortunis, quibus cum ad uictum, tum ad alia pertinentibus, nulli aliquando inferior cum fuerim, nunc tamen in pari periculo inter miserrimos conspicior, quanquam multo cultu deos, multa iustitia ac bonitate homines prosecutus sum, propter quæ futurorum spes audax illa quidem est, sed certe uos clades acceptæ iam magis quàm pro magnitudine peterent, quæ forsitan alleuientur. Nam & satis feliciter cum hostibus actum est: & si cui deorum inuisi huc militauimus, satis iam dedimus abundeq; pœnarum. Etenim alij quoque nonnulli aliquando iam bellum alijs intulerunt, qui cum more hominum egissent, tamen tolerabilia passi sunt. Vos quoq; cum sperare debetis deum mitius nobiscum esse acturum, quippe qui digniores sumus misericordia numinum, quàm odio: tum non ualde extimescere, cū intueamini uosipsos, qualis armatura uestra sit, & quantus numerus pergentis agminis. Quinetiam illud cogitare ubicunq; consederitis, ibi protinus uosipsos uobis esse ciuitatem urbemq;, neq; ab ullla alia Siciliensi ciuitate, aut uenientes facile receptum, aut alicubi collocatos facile expulsum iri. Iter autem ut tuto & ordine fiat ipsi obseruabitis, nihil aliud suo quis animo uersantes, nisi quocunq; loco quis uestrum pugnare cogetur, se eum obtinendo & patriam, & mœnia sua obtenturum. Quod iter properabimus continenti nocte ac die, quoniam exiguum habemus commeatum. Et si perueniemus ad aliquod amicum oppidum Siculorum, hi enim ob metum Syracusanorum in fide perstant, tunc demum sentite tuto uos in loco consistere. Ad quos præmittite qui iubeat eos nobis occurrere pariter, & commeatum afferre. In summa hoc sentite commilitones, necessarium uobis fortibus uiris esse, ut quibus nullus uicinus locus est, in quo si ignaue egeritis, salui esse possitis: & si hostem euaseritis, cæteros quidem è uobis consecuturos, quæ reuisere concupiscitis: Athenienses autem magnam ciuitatis uestræ potentiam etsi collapsam resuscitaturos. Viri enim non mœnia & naues sine uiris ciuitas sunt. His Nicias adhortationibus milites adibant, sicubi cernebat eos aut non continenti, aut non ordinata serie pergentes, cogendo atque disponendo. Nihilo minus Demosthenes hæc aut similia apud suos dicebat quadrato agmine euntes. Niciæ copiæ sub ipso priores ibant, suæ sub Demosthene sequebantur, impedimētis & turba plurima intra armatos recepta. Qui posteaq̄ ad uada peruentum est Anapi amnis, offendunt illic instructam Syracusanorum ac sociorum manum. Ea summota ac transitu potiti ultro progrediuntur, Syracusano equitatu assultante, leuiq; armatura iaculis incessente. Atq; hac die confectis quadraginta fere stadijs tumulum quendam insederunt. Postero die diluculo iter ingressi, cum uiginti circiter stadia processissent, descenderunt in campestrem quendam locum, ibiq; castra posuerunt, uolentes sumere cum aliquid esculentum è suis quisq; rebus, tum (habitabatur enim locus) aquam illic quam secum ferrent, quoniam multa per stadia qua perrecturi erant, nihil admodum aquæ esset. Interea Syracusani transitū ulteriorem præoccupantes inædificarunt. Erat autem tumulus arduus & utrinq; rupibus præceps, cuius uertex uocatur Lepas. Postero die iter ingressi Athenienses, à Syracusanis socialibusq; equitibus ac iaculatoribus (quoꝝ magnus erat numerus) utrinq; obequitantibus atq; iaculantibus pergere prohibebantur: & cum diu dimicassent, tandem in eadem rursus castra rediêre, iam non idem eis suppetente cōmeatu, quibus digredi præ hostium equitatu non liceret. Mane tamen mouentes rursus ire pergunt, & ui peruadunt ad tumulū: sed cū inueniunt muro præclusum, & muro superstantē pedestrem aciem ex magna parte scutatam, erat autem arctus locus, quem subeuntes Athenienses expugnare nitebant: uerum cum à tot

Athen. fuga in patriam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uiris è loco eminenti ferirent, facilius enim superne tela uibrabantur, nec possent præ-
rumpere, retro se recepêre atq; quieuêre, cum præsertim existerent tonitrua pariter &
imbres, quales anni tempore in autumnum iam uergente fieri consueuêre: unde exter-
riti sunt, & eo uehementius q̃ existimarent in suum exitium ista omnia fieri. His quiet-
centibus, Gylippus atq; Syracusani partem quandam copiarũ mittũt ad hos muro in-
tercludendos à tergo qua uenerant, quod tamen fieri & isti missis è diuerso quibusdam
suorũ prohibuêre. Mox cũ omni manu regressi propius campum cõsedêre. Postero die
cum progrederent, eos undiq; circũfusi Syracusani adoriunt, multos sauciant, retroq;
se cum in ipsos impetũ Athenienses facerent, subducebant: cũ abirent ingruebant: po-
stremis quibusq; præcipue infesti, si forte membratim illos territãdo totũ agmen auer-
terent. & diu hunc in modum restitêre Athenienses, dehinc progressi quinq; sexve sta-
dia in campo conquieuêre, ab eisq; in sua castra redière Syracusani. Sub noctem Niciæ
ac Demosthenis placitũ est, qm̃ male secũ ageret, tum generali iam inopia cõmeatus,
tũ multitudine uulneratorũ ab hostibus, identidẽ assultantibus, accẽsis q̃ plurimis igni-
bus abducere exercitum, non tñ eadem amplius qua constituerant uia, sed è contrario,
quam Syracusani custodiebant mare uersus. Ferebat aũt hæc uia, non in Catanam, sed
in aduersam prorsus Siciliæ oram, in Camarinæam, in Gelam, in alias circa urbes uel Camarina.
Græcas, uel Barbaras. Accensis igitur plurifariam pyris per noctem proficiscunt, sed Gela.
quòd omnibus accidere exercitibus solet, præsertim maximis & noctu pergentibus,
& per hostícum, & hoste quem timerent non procul agente, incessit eis trepidatio, pa-
uor, tumultus. Et copiæ quidem Nicianæ quemadmodum erant duces in ordine per-
stiterunt, longeq; præcesserunt. At Demosthenicarum dimidium penè ac maior pars
interrupta est, ac solutoribus ordinibus pergebat, prima tamen luce peruenêre ad ma-
re, & ingressi uiam nomine Helorinam incedebant, ut cum ad Cacyparim fluuium de- Cacyparis flu.
uenissent, secundum ipsum fluuium iter per superiora & mediterranea tenerent. Spe-
rabant enim sibi illac Siculos occursuros, quos accersissent. Vbi ad flumen est uentum,
offendunt illic quoq; custodias quasdam Syracusanorum, obsepientes uada munitioni-
bus ac uallo. Sed illis ui summotis fluuium transmisêre, penetrareq; rursus ad alitũ no-
mine Erineum. Hac enim ductores ire iusserant. Interea Syracusani ac socij ubi illuxit, Erineus fluuius.
sensêruntq; abisse Athenienses, plerisq; Gylippum insimulabant, quod sciens Athenien-
ses dimisisset, raptimq; persequentes qua iter ingressos haud difficile nossent, adipis-
cuntur eos sub horam prandij, incidentes in Demosthenicos, & tardius & inordinatius,
ut qui noctu perturbati fuissent, iter facientes repente prælium cient, circundatoq;
equitatu eos in idem loci urgent, eo facilius, quod bifariam diuisi iam erant, Nicianis il-
linc centum quinquaginta stadia progressis. Nam Nicias ocyus suos ducebat, existi-
mans minime salutare esse tali in tempore cunctari ultro ac dimicare, sed quàm uelo-
cissime fugere eatenus pugnando, quatenus cogeretur. Demosthenes autem multipli-
ci frequentiq; magis labore implicabatur, quòd posterius digressus prior ab hostibus
urgeretur, & tunc gnarus insequi Syracusanos, non tam progrediebatur, quàm ad pu-
gnandum se instruebat, donec ita cunctatus ab hoste circunueniretur, & magna pertur-
batione ipse pariter ac milites eius afficerentur. Quippe deprehensi intra locum, qui
munitionibus circundatus esset, & in uia, quæ hinc & hinc non infrequentes oleas ha-
beret, circunquaque missilibus incessebantur. Huiusmodi autem assultibus, non pu-
gna stataria non abre utebantur Syracusani. Nam summa rerum periclitari aduersus
homines salute desperantes, iam non tam ipsorum intererat quàm Athenienstum, si-
mulq; nonnihil cauebant, ne rebus iam proculdubio prospere gestis aliquid intérue-
niret, arbitrantes hoc modo perdomitum hostem à se captum iri. Itaq; ubi toto die mis-
silibus eum undiq; incessentes, uiderunt iam exhaustum uulneribus atq; alijs ærumnis
iubent caduceatorem Gylippus Syracusaniq; ac socij denunciare primum, si quis ad
se transire insulanorum uellet, liberum fore, transieruntq; aliquot, non tamen multæ
ciuitates. Mox deinde omnibus alijs qui cum Demosthene erant, oblata conditio si tra-
derent arma neminem eorum mortem obiturum, aut uiolentam, aut in uínculis, aut
inopia rerum ad uictum necessariarum. Atq; ita dedidêre seipsos cuncti, numero sex

millia, omnemq; pecuniam depoſuêre, quam habebant, effundentes in ſcuta reſupina ta, & ex ea quatuor ſcuta repleuêre, ſtatimq; in urbem à Syracuſanis adducti ſunt.

At Nicias hoc ipſo die cum ſuis ad flumen Erineum præuenerat, illudq; tranſgreſſus, in edito quodam loco conſederat. Eum poſtero die adepti Syracuſani, inquiũt, De moſthenicos ſeſe dedidiſſe, iubentq; ipſum idem facere. Ille rõ habita iſtis fide paciſcitur, ut equitem mitteret ad explorandum. Vbi eques reuerſus retulit Demoſthenicos ſeſe dedidiſſe, Nicias per caduceatorem Gylippo Syracuſanisq; reſpondet ſe paratũ eſſe tranſigere Athenienſium nomine, ſi cum exercitu dimittatur, quos ſumptus in bellum Syracuſani feciſſent, eos omnes reſtituturum datis obſidibus Atheniẽſibus, dum pecunia ſolueretur ſingulis talentis in ſingula obſidum capita taxatis. Ea conditione non accepta, Gylippus atque Syracuſani aggreſſi undique telis petiuêre ad ueſperum uſque. Illi etſi male accepti inopia commeatus, aliorumq; neceſſariorum, tamen habentes in animo diſcedere, ſeruato ſilentio noctis arma ſumpſerunt, ſed intelligentes ſe non latere hoſtem (nam ille rem ſentiens pæanem canebat) rurſus ea depoſuêre præter trecentos ferè, qui ui peruadentes hoſtilem cuſtodiam, quâ potuêre per noctem contenderunt. Niciam poſteaquam dies illuxit agmen ducentem, Syracuſani ſociiq; inuadunt, eodem quo pridie modo undiq; laceſſentes iaculis ſagittisq;. Inter quæ ex omni parte feriẽtia, equitatu pariter cunctaq; multitudine urgente, illi tamen ad amnem Aſſinarum feſtinabant, tum opinantes fore ut eo tranſito aliquanto facilius haberent, tum potandi deſiderio quo miſeri, tenebantur. Vbi peruenêre, nullo iam ordine in illum irrumpunt, pro ſe quiſque primus omnium tranſire properantes. Sed hoſtis ingruens difficilem eis tranſitum reddebat. Nam cum conferti ire cogerentur, alius in alium incidentes inuicem conculcabantur telisq; & armis, quorum alij ſtatim periebant, alij inter ſe impliciti defluebant. Hos ex utraque fluminis parte Syracuſani ſuperſtantes (erat autem ripa præceps) deſuper miſſilibus conficiebant, multos etiam auide potantes, & inter ſe utiq; in cauo fluminis alueo perturbatos. Sed Peloponnenſes præcipue illuc deſcendentes trucidarunt eos, qui in fluuio erant. Vnde ſubito aqua corrupta eſt. Ex qua nihilo minus cœnoſa & cruenta bibebatur, deq; ea inter multos certabatur. Tandem per multis iam cadaueribus alijs ſuper alia iacentibus, profligatoq; exercitu, partim apud amnem, partim ſi qui effugerant ab equitibus, Nicias Gylippo ſeſe dedidit, plus ei habens fidei, quam Syracuſanis, permittensq; ſui poteſtatem tum illius, tum aliorum Lacedæmoniorum arbitrio, à cæde cæterorum militum abſtineri iuſſit. Poſt hæc Gylippus imperat non interfici Athenienſes, ſed uiuos capi. Ita cæteri quicunq; occultati non eſſent (multi autem hi erant) uiui ſunt capti, necnon miſſis qui perſequerentur, trecenti illi qui noctu per cuſtodias euaſerant comprehenſi. Verum hi omnes in unum contracti haud multi fuerunt, multi tamen qui ſubprimebantur, ex quibus tota Sicilia referta eſt, ut qui non ex pactione quemadmodum illi qui cum Demoſthene capti eſſent. Quædam tamen eorum pars, neque hæc exigua interijt. Verum hæc maxima ſtrages extitit, & nulla minor ex omnibus, quæ in Sicilia hoc bello extiterunt. Nec pauci in itinere faciendo dum ſubinde inuaderentur abſumpti ſunt, attamen multi elapſi, quidam ſtatim, quidam poſtea cum ſeruiſſent fugaq; iſta, quibus in Catanã erat receptus. At Syracuſani & ſocij, acceptis quàmplurimis poterant captiuis ac ſpolijs, frequentes in urbem redierunt. Et cæteros quidem Athenienſium ac ſociorum quoſcunq; ceperant, in lithotomias demiſerunt, tutiſſimam exiſtimantes eam eſſe cuſtodiam. Niciam uerò ac Demoſthenem necauerunt inuito Gylippo. Is enim ſpecioſum ſibi ducebat, præter cætera ex eo bello portare ad Lacedæmonios etiam ipſos hoſtium duces. Quorum alter extitiſſet eorũ hoſtis acerrimus propter illa, quæ ad Pylum geſſiſſet, alter ob eadem ſtudioſiſſimus. Nam illos uiros apud inſulam captos, Nicias præcipuo affectu proſecutus dimittendos curauit, inductis Atheniẽſibus ad facienda cũ Lacedæmonijs fœdera. Quo nomine & Lacedæmonij erant in eius amorem ppenſi, & ipſe plurimũ Gylippo credens ſe dediderat. Sed quia cum illo homines uulgo loquebantur, ueriti tum quidem Syracuſanorũ ut ferebatur, ne ob id tormentis interrogatus, tumultum ipſis excitaret in rebus proſperis, tum alij & præcipue Corin-

Niciæ conditio.

Aſſinarus flu.

Niciæ deditio.

Lithotomiæ cuſtodia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

thm̃, ne corruptis aliqbus pecunia, quod locuples erat effugeret, aliqd in ipsos iterum rerum nouarum molituru persuasis ad hoc socijs hominem interemerunt. Et Nicias quidem ob hanc causam aut huic proximam morte affectus est, uir omnium mea ætate Græcorum minime dignus, qui eo deueniret infelicitatis ob studium uirtutis, quod omne in illam conferebat. Captiuos autem qui apud lithotomias erant Syracusani duriter sane tractauerunt inter initia. Siquidem cum essent in loco depresso & arcto tot, & sub dio prius in sole & æstu deficiebant, dehinc superueniente autumnalium noctium gelu, ipsa mutatione contrariorum, ualetudinem contrahebant, præsertim quod propter loci angustiam omia ibidem faciebant, quodq; cadauera promiscue coaceruata erant, tam eorum qui ex uulneribus quàm eorum qui ex mutatione & huiusmodi causis decesserant, intolerabili insuper uexati odore, fame etiã ac siti. Nanq; per octo menses data sunt singulis aquæ singula acetabula, panis bina. Deniq; nihil non malorum passi sunt eorum, quæ pati credibile est in hoc loco homines qui illuc inciderũt. In qua uitæ conditione septuaginta dies stipati traduxerunt. Post hæc præter Athenienses, & si qui Sicilienses Italicive cum illis militauerant, cæteri omnes sunt diuenditi. Quot autem capti fuerint etsi omnes capti, exacte dicere arduum est, tamen non infra septem millia fuerunt. Quod factum huius belli tempore maximum in Græcia contigit: & & quantum mihi uidetur omnium Græcorum factorum maximum, quæ nobis fando sunt cognita, idem uictoribus splendidissimum, & uictis calamitosissimum, qui in totum & ex omni parte superati, nec ulla in re tenuiter afflicti, funditus (ut dicitur) euersi sunt, peditatu, classe, nullo deniq; nõ amisso, pauculis è multis domum reuersis. Hactenus quæ apud Siciliam sunt gesta.

Lithotomiarum situs.

Captiuorum dira calamitas.

Huius belli factum maximum.

Prouerbium.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER OCTAVVS.

ATHENIS posteaquam nũciata res est, diu fide caruit, ne militibus quidem creditum, qui illinc euaserant, planè quæ gesta essent referentibus, ita undiq; omnia funditus esse euersa. Sed ubi factum agnouerũt, ibi exæstuare Athenienses aduersus oratores qui principes hortatores extiterant in Siciliam transmittendi, tanquam non hoc ipsi decreuissent, irasci insuper ariolis atq; uaticinis: deniq; omnibus qui tũc aliqd ipsis per sacra consulẽtibus, suasissent profectionem, tanquam Siciliam subacturis. Vndiq; itaq; omnibus in rebus mœstos ob ea quæ acciderant, circunsistebat etiam ingens metus consternatioq;. Exuti em̃ & priuatim & publice multo peditatu, equitatu, iuuentute, qualem superesse alteram non uidebant, afflictabantur. Simulq; nec nauium satis in naualibus, nec pecuniæ in ærario, nec ministeriorum ad nauticos usus cum cerneret, desperabant in præsens de sua salute, arbitrantes in Piræa aduersus se statim appulsuros classem è Sicilia hostes: p̃sertim tanta illic uictoria subnixos, & iam omni conatu cum uires duplicatas haberẽt, unà cum socijs qui ad ipsos ab Athenienses defecissent, terra mariq; oppugnaturos. Non tñ uisum est eis succũbere se debere, sed ex præsentibus facultatibus naues undecunq; possent comparare, collata ad illas ædificandas materia atq; pecunia, ad hæc oppida sociorum stabilire, & præcipue Eubœam, & in urbe nõnihil castigare uitæ sumptus, & quẽdam magistratũ deligere Seniorum, q de statu præsenti cum tempus afferet, præ cæteris cõsultarent: deniq; terrore circunstante, id quod facere uulgus solet, ad omnia recte disponenda accincti erant, & quæ agẽda uisa executi sunt, atq; hæc æstas excessit. Insequenti hyeme ob res in Sicilia ab Athenienses adeo male gestas, uniuersi protinus Græci animos erexerant. Enimuero q neutro rum socij erant, non debere se amplius abesse à bello, uel si à nemine rogarentur, censẽbant: sed ultrò aduersus Athenienses ire, q uidelicet putarẽt singuli in se illos fuisse uen

Athenienſium conſternatio.

Græcorum reliquorum motus in Athenienſes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

turos, si in Sicilia rem prospere gessissent, & simul reliquũ belli breue futurum, eiusq; se fieri participes, fore sibi speciosum. Qui socij erant Lacedæmoniorũ properabant impensius quàm hactenus fecerant eximi se protinus multa ærumna. Qui Athenien sium imperio parebant, ij præcipue & supra uires prompto animo erant ad rebellan dum auiditate rei discutiendæ, & nullam rationem prætermittendi, quia in sequenti æstate possent euadere uictores. Quibus omnibus Lacedæmonia ciuitas fidutiam capie bat, & eo maiorem, q; credibile erat è Sicilia socios propter accessionem classis necessa rio iam cum magnis copijs sub initio ueris præsto futuros. Ita undiq; affulgente spe sta tuerant non detrectare bellum, ratiocinantes si deliberatũ foret, se tum liberatos in po sterum tali periculo, quale ipsis impendebat ab Athenien sibus, si Siciliam subegissent, cum illis euersis sine controuersia totius iam Græciæ principes fore. Igitur eorum rex Agis confestim per eandem hyemem profectus ex Decelea cum aliquanto exercitu, pecuniam exegit à socijs ad classem comparandam, & ad Melineum deflectens sinum, ingentem Oetæorum prædam egit ob uetustas inimicitias, & ex ea pecuniam. Adegit Achæos quoq; Phthiotes & alios circà populos ditionis Thessalorum sibi suspectos, ipsos etiam Thessalos inuitis pecuniam dare, & aliquantulum obsidum, quos apud Co rinthum deposuit, cum tentasset eos in societatem abducere. Lacedæmonij porrò cen tum naues ædificandas ciuitatibus distribuerunt, ita taxantes sibi atq; Bœotianis qui nas atq; uicenas, Phocensibus ac Locris, item Corinthijs quindenas, Arcadibus & Pele nensibus & Sicyoniis, item Megarensibus & Sroëzeniis & Epidauriis & Hermionen sibus denas. Alia insuper comparabant, tanquam circa uer ptinus inituri bellum. Per hanc ipsam hyemem Athenienses & ipsi quemadmodum constituerant, ædificandis nauibus operam dedêre, pro se quisq; materiam suppeditantes, & Sunium muro præ cluserunt, ut naues quæ commeatum ipsis subueherent, tutô præterueherentur, muni tionibus quas in Laconica extruxerant, cum in Siciliam transmiserũt, tunc destitutis. Et ficubi quid sumptus non expedire uidebatur, in parsimoniam contracto, sed in pri mis ne socij ædificarent, prospiciebant.

Oetæi. Melineus. Nauium ædifi catio. Sunium munit.

Dum hæc ab utrisq; fiunt, nihil aliud quàm inuicem se in apparatu belli præueni re maturantibus, primi omnium Eubœi per hanc hyemem ad Agim legatos de sua ad eum defectione miserunt. Quorum oratione admissa, Agis accersiuit è Lacedæmone tanquam in Eubœam missurus duos è primoribus, Alcamenem Sthenelaidæ filium & Melanthum, eoq; transitum præmuniente illi uenerunt trecentis cum libertinis. Lesbij interea cupidi & ipsi rebellandi uenerunt, à quibus inductus est Agis utique Bœotianis adiutoribus, ut ipsorum defectioni operam daret. Intermissa Euboica Al camene, qui in Eubœam iturus erat, dato præfecto cum uiginti nauibus, quarum Agis & Bœotiani denas pollicebantur, atque hæc ignara ciuitate Lacedæmonia transacta sunt. Etenim penes Agidem fuit ius & copias mittendi, si quò uellet, & contrahendi, & pecunias exigendi, quamdiu apud Deceleam egit, quo tempore uel magis propè dixerim ei socij obtemperabant, quàm Lacedæmoniæ ciuitati. Quippe habens exerci tum, protinus ubicunq; libebat imperiosus aderat. Et hic quidem cum Lesbijs transe git. Chij autem & Erythræi qui & ipsi defectionem parabant, non cum Agide tracta uerunt, sed cum ciuitate: quibus cum uenit legatus Tissaphernes, qui regis Darei, filij Artaxerxis prætor inferioris prouinciæ erat. Is enim ad hoc Peloponenses incitabat, pollicens se affatim stipendii præbiturum, quoniam nuper è Græcis ciuitatibus pro uinciæ suæ pro rege tributa exegerat, quæ per Athenienses antea lucrifacere nequis set, ea se tributa magis percepturum oppugnandis Athenien sibus arbitrabatur, & si mul Lacedæmonios regi socios redditurũ, atque Amorgem Pissuthni filium nothum regis, perfugam circa Cariam, prout ei rex ipse negocium dederat, aut excepturum ui uum, aut interfecturum. Itaque Chii atq; Tissaphernes communiter eandem rem tran sigebant. Sub idem autem tempus Calligetus Laophontis Megarensis, & Tima goras Athenagoræ Cyzicenus sua uterq; patria extorris à Pharnabaso Pharnaci filio, cuius hospites erant, Lacedæmonem uenerũt ad accipiendas in Hellespontum naues, eadem & ipso quæ Tissaphernes cupiente conficere si posset ciuitates, quæ in prouin-

Eubœi ad La cedæmonios deficiunt. Alcamenes. Melanthus. Lesbiorum defectio. Chij. Erythræi. Tissaphernes. Darei legati.

Amorges. Calligetus. Timagoras.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ẽia ſua eſſent, ab Athenienſibus abducere, & inter regem ſuũ ac Lacedæmonios contrahere ſocietatem. Hæc cum ſeparatim utriq; agerent qui à Pharnabazo, & q à Tiſſapherne uenerant, ingens inter Lacedæmonios cõcertatio extitit, his ut in Ioniam & Chium, illis ut in Helleſpontum prius claſſis mitteretur, perſuadere nitentibus. Tandẽ Chiorum & Tiſſaphernis poſtulata multo magis admiſſa ſunt, utpote Alcibiade coadiutore qui Endio tunc ephoro, id eſt tribuno plebis erat in primis hoſpes etiam paternus. Vnde propter hoſpitium nomen Laconicum ei familiæ inditum eſt. Endius enim Alcibiades cognominabatur. Prius tñ in Chium Lacedæmoniũ Phrynem uicinũ illis hominem miſerũt exploratum, num qd tanta claſſis eoꝝ foret, quanta dicerẽt aliæ quæ adeſſent famæ urbis reſpondentia. Hoc renũciante ueritatem famæ reſpondere, extemplo Chios & Erythræos in ſocietatem acceperunt, & quadraginta illuc naues mittendas decreuerũt. cum circa ſe Chĩ dicerẽt eſſe nõ minus ſexaginta. Ex quibus quadraginta primum miſſuri erant: decem cum Melancrida nauarcho, ſed cũ terræmotus extitiſſet, pro Melanchrida Chalcideum miſerunt, & pro decem nauibus quinq; in Laconica armauerũt, & hyems exceſſit, atq; undeuiceſimus huius belli annus, quod Thucydides conſcripſit. Ineunte ſtatim uere inſequentis æſtatis Chĩs ut naues ſibi mitterentur inſtantibus, ꝙ timerent ne agitata reſciſcerent Athenienſes: nam omnes clam illis erant legatiões, miſerunt Corinthum Lacedæmoniũ uiros Spartiatas treis, qui iuberẽt Corinthios q̃celerrime ab altero mari, in id quod Athenas uergit, trãſuectis p Iſthmũ omnibus nauibus, tam ĩs quas in Leſbũ Agis armaſſet, q̃ cæteris tranſmittere in Chium. Erant autem illic ſociales naues numero undequadraginta. Huius claſſis in Chium pficiſcentis, cũ nollẽt eſſe participes Calligetus & Timagoras Pharnabazi legati, pecuniam nõ dederunt quam attulerant claſſis nomine quinq; & uiginti talenta, ſed poſtea per ſe alia cõportata claſſe cõſtituerunt nauigare. Agis ut uidit Lacedæmonios in Chium trãjcere ante omnia deſtinaſſe, ne ipſe quidem cenſuit aliud iam agendum, ſed ſocij apud Corinthum cõcilio, atq; cõſilio habito decreuerunt in Chium ſibi primũ eſſe nauigandum, duce Chalcideo, q in Laconica qnq; naues armauerat, deinde in Leſbum duce Alcamene, quem etiam Agis deſtinabat, poſtremo in Helleſpontum duce Clearcho Raniphĩ filio. Veꝝ prius nauium dimidium tranſportari p Iſthmum, idq; ſtatim trãjcere, ne Athenienſes tam in eas animum aduerterent, quæ pficiſcerentur, q̃ in eas quæ poſterius tranſportarent. Nanq; ab hac ora propalam naues ſoluebant, cõtẽpta Athenienſiũ imbecillitate, quorũ nulla admodũ claſſis uſquã uiſebat. Vbi id placuit, unam & uiginti naues cõtinuo traduxerũt: q etſi ſtimulabãt Corinthios ad ſecũ nauigandũ, tñ illis cordi nõ fuit ante Iſthmia quæ tunc inſtabãt celebrata. Et cũ Agis uellet indulgendo ne fœdera Iſthmica ſoluerent, ſuam ipſius claſſem facere, Corinthiiq; abnuerũt ac tẽpus tererent, Athenienſes acta Chioꝝ certius ſenſẽre, ac miſſo illuc uno è magiſtratibus Ariſtocrate, inſimularunt Chios, eosq; pernegantes, iuſſerunt ex formula naues mittere. Atq; ita miſſæ ſunt ſeptem, quarum mittendarum fuẽre autores, tum multi rerum agitatarum neſcĩ, tum pauci qui ſibi actorum erant conſcĩ, nolentes plebem prius hoſtilem habere, q̃ tutelæ aliquid accepiſſent, cum Peloponnenſes qui tamdiu nõ uenirent, non amplius uenturi expectarentur. Interea ludi Iſthmici edebantur. quibus ſpectaculis cũ intereſſent Athenienſes (indicta enim fuerant fœdera dierum feſtorum) eo magis deprehenderũt Chios ſpectare ad defenſionẽ. Atq; ubi diſceſſum eſt, ita confeſtim ſeſe præpararunt, ne clam ipſis naues à Cenchris proficiſcerentur. Profectæ aũt ſunt illinc poſt ludos cõfectos una & uiginti naues Alcamene pfecto, ad quas totidem obuiam euntes Athenienſes, primũ in pelagus hoſtẽ ſubducebant, ubi illlæ nõ lõgo ſpatio ſecutæ ſe auerterunt, ipſi quoq; rediẽre. Quippe ſeptem Chĩs quas in eo numero ſecũ habebat, diffidebat. Sed poſtea impletis alĩs ſeptẽ & triginta eoſdẽ pficiſcentes pſecuti ſunt ad Piræum agri Corinthĩ, q eſt portus deſertus & nouiſſimus, ad cõfinia terræ Epidauricæ: Intra quẽ Pelopõnenſes, una quæ in alto curſum tenebat amiſſa, cõtractis cæteris ſe continebant. Eis Athenienſes & à mari nauibus adorti, & in terram egreſſi tumultum ingentem perturbationemq; pbuerunt, ac naues pleraſq; laceraueruñ è terra, atq; Alcamenem interfecerũt, aliquot tñ ſuorum amiſſis. Vbi diremptí ſu-

Pharnabazus.
Endius.
Ephorus.
Phrynes.
Clearchus.
Iſthmiorum celebritas.
Cenchræ.
Pyræus.

rẽ, naues quæ ſatis uiſæ ſunt aduerſus hoſtiles illic collocauêre, cum reliquis ad paruulam inſulam non admodum diſtantem, in ſtatiõe ſubiêre & caſtra poſuêre, miſſo Athenas nuncio ſubſidia accerſitum. Nam poſtero die Peloponnenſium claſſi auxiliares Corinthij affuerunt, nec ita multo pòſt alij finitimi. Qui cum cernerent cuſtodiam deſerto in loco ſibi perq̃ laborioſam fore, ancipiti conſilio erant, decq; incendenda claſſe cogitabant. Satius deinde uiſum eſt eam ſubducere, circundatoq; peditatu tutari, dum aliqua commode effugiendi offerretur occaſio. Verum Agis his cognitis, miſitad eos uirum Spartiatam Thermonem. Fuerant autem & Lacedæmonij certiores iam antea facti de diſceſſu nauium ab Iſthmo, cum præcepiſſent tribuni plebis Alcameni, ut cum id fieret nũcium ad ſe mitteret. Ideoq; mature quas apud ſe habebant naues quinq; mittendas cenſuerunt Chalcideo duce unà cum Alcibiade. Deinde cum hi proficiſcerentur, nunciumq; de fuga ſuorum in Piræum accepiſſent, animo ſunt conſternati, quod in bello Ionico auſpicando inauſpicate cecidiſſet, eoq; ſtatuerant non amplius è ſua terra claſſem dimittere, imò adeo quæ dimiſſa eſſet reuocare. Quod animaduertens Alcibiades, rurſus ſuadet Endio, atq; alijs tribunis ne relangueſcerent à claſſe mittenda in Chium, prius enim illam præuenturam, quàm cladem acceptam Chij ſentirẽt, & ſe ſi Ioniam adeat, facile ſocias Athenienſium ciuitates ad defectionem inducturum, commemorando & Athenienſium imbecillitatem & Lacedæmoniorum ſtudia: nam præter cæteros apud illos fidem eſſe. Ipſi autem Endio ſeparatim dicere ſpecioſum illi fore, ſi per eum & Ionia deficeret, & rex ſocius fieret Lacedæmoniorum, neq; hoc Agidis opus eſſet. Erat nanq; ipſe Agidi aduerſarius. Ita Endio atq; alijs tribunis plebis perſuaſis, abijt cum Chalcideo Lacedæmonio, & celeriter curſum cum quinq; nauibus confecerunt. Per hoc idem tempus recipiebant ſe ex Sicilia ſexdecim Pelopõnenſium naues duce Gylippo, poſt geſtum illic communiter bellum. Quæ deprehenſæ atq; uexatæ à ſeptem & uiginti Atticis nauibus, quibus præerat Hippocles Menippi, claſſis è Sicilia redeuntis reditum obſeruantibus circa Leucadiam, tamen præter unam effugerunt, Corinthumq; tenuerunt. At Chalcideus atq; Alcibiades ut in quaſq; incidebant naues, comprehendebant, ne ipſorum nauigatio palam fieret. Quas non antea miſſas fecerunt q̃ Corycum, quæ eſt in continente tenuiſſent, & congreſſi cum aliquot Chiorum, quibus cum res agitabantur, iuſſiq; ab eis, cum nemine collocuti ad urbem nauigarent, illic ex improuiſo affuerunt. Et cum plerisq; Chiorum admirabundi attonitiq; eſſent, per paucos data eſt opera ut concilium cogeretur. Vbi Chalcideo atq; Alcibiade dicentibus alias quoq; permultas uenire naues, nulla de nauium obſidiõe apud Piræum mentione habita, defecerunt Chij ab Athenienſibus, & mox Erythræi. Atque illinc idem profecti cum tribus nauibus Clazomenas ad defectionem induxerunt. Et cuncti Clazomenij tranſgreſſi in continentem illic oppidulum condiderunt: ut ſi qd timoris in inſula foret, quam incolebant, eſſet quò refugerent. Et omnes quidem qui rebellauerant in mœnibus muniendis, atq; in apparatu belli erant occupati.

Thermon.

Gylippus Pelopon. repetens, ab Athenienſ. uexatur.

Hippocles.

Corycus.

Chij, Erythræi.

Clazomenes.

Athenienſes autem accepto propere de Chiorum defectione nuncio, rebantur magnum circumſtare ſe manifeſtum periculum, ne cæteri ſocij poſt maximæ urbis rebellionem nollent quieſcere. Itaq; mille talẽta quæ per omne belli tempus intacta eſſe cu pierant, de quibus tangẽdis ſi quis aut retuliſſet aut ſuffragium tuliſſet, propoſitis pœnis ſanxerant, tunc ex præſenti pauore legibus abrogatis, mouẽda decreuerũt. Ex quibus naues inſtruxère non paucas, & nauium quæ Piræum obſederant, octo iam tũc mittendas, quæ inſecutæ claſſem qua uehebatur Chalcideus, nec aſſecutæ, duce Strombichi de Diotimi, omiſſa obſeruatione redierant, nec multo poſt alias ſubſidiarias duodecim Thraſicle præfecto, quæ & ipſæ omiſerant obſidionem. Nam ſeptem Chijs, quæ ſociæ fuerant oppugnationis apud Piræũ, reductis: ſeruos, q in eis erant, libertate donarũt liberis aũt uincula indiderũt. Alias itẽ in locum reuerſæ raptim armatas miſerũt contra aduentũ claſſis Pelopõnenſis, habentes in animo & alias triginta armare. In q̃bus cõficiendis tantum ſtudij adhibuerũt, ut ne tantulũ quidẽ fecerint, niſi quod ad ſuccurrendũ Chio pertineret. Interea Strombichides octo cũ nauibus traiecit in Samum, & illinc ſumpta una Samia in Teum, incolasq; loci ut quieſcerent exorauit. Eôdẽ & Chal

Talenta Athe. mille intacta. ex legib.

Chalcideus.

Strombichides.

Traſicles.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cideus ex Chio cum tribus & uiginti nauibus trahiciebat, aderatq; ei Clazomeniorum atq; Erythræorum peditatus. Huius aduentum præsentiēs Strombichides abscessit: & ubi in altum euectus prospexit multas à Chio naues, fugam in Samum intendit illis insequentibus. Tei peditatum cum à principio excipere noluissent, post Athenienſium fugam introduxerunt. Qui expectato aliquandiu Chalcideo ab insecutione Athenien sium, necdum reuertēte muros demolitus est, quos Atheniēses extruxerant urbis Teæ, qua parte respicit continentem, adiuuantibus eum aliquot qui superuenêre barbaris, duce Tage Tissaphernis proprætore. Chalcideus atq; Alcibiades Samo tenus insecuti Strombichidem, apud Chium armauerunt nauim Peloponnensium, nautas ibiq; præ sidio reliquerunt, substitutis in eorum locum Chiis & aliis uiginti nauibus instructis petiuerunt Miletum, tanquam à se defecturam. Nam Alcibiades cui erat cum primori bus Milesiorum necessitudo, uolebat in illis inducēdis præteruertere naues è Pelopon neso uenturas, & tum Chiis tum sibi cum Chalcideo, tum à quo missus erat Endio ad dere hoc decus, quemadmodum spopondisset, quod plurimas ciuitates copiis Chio rum cum Chalcideo ad defectionem induxisset. Itaq; occulte pleraq; nauigatione fa cta, nec ita multum præuenientes Strombichidem & Thraſiclea, qui tunc ex Athenis cum duodecim nauibus aderat, illum secutus Miletum ad defectionem induxerūt. Ho rum uestigia persecuti Athenienses cum undeuiginti nauibus, cum à Milesiis non reci perentur, ad Ladam insulam Mileto præiacentem subierunt. Et postea Milesiorum de fectionem statim prima societas inter regem ac Lacedæmonios per Tissaphernem atq; Chalcideum inita est hunc in modum:

Tea urbs

Societas inter regem & Lacedæmonios.

SVper his societatem cū rege ac Tissapherne Lacedæmonii sociiq; fecêre: Quancun q; regionē, & quamcunq; urbē rex habet, eiúsve ꝓgenitores habuêre, ea regis esto. Et ex his urbibus q̄quid pecuniaꝝ aliúdve Atheniēsibus pendebat, rex cōmuniter ac Lacedæmonii sociiq; prohibento, ne quid pecuniaꝝ Athenienses aliudve quippiam ac cipiant. Item bellū cum Atheniēsibus rex & Lacedæmonii sociiq; cōmuniter gerunto, bellumq; cū Athenienſib. dissoluere ne liceat, nisi utrisq; uideat regi ac Lacedæmoniis sociisq;. Quod si qui ab rege defecerint, hi hostes sunto Lacedæmoniis ac sociis: Si qui uero à Lacedæmoniis sociisq;, ii regis hostes sunto. In hanc formā societas inita est. Secundū hæc Chii statim adornatis decē aliis nauibus ad Anæa se cōtulerunt, animo tum audiēdi de Mileto, tum ciuitates ad defectionē solicitandi, sed accepto nuncio à Chalcideo ut redirēt, qm̄ terrestri itinere Amorges cum exercitu afforet, nauigauerūt ad Iouis templum. Vñ prospexêre sexdecim naues Athenienſium uenientes, quibus p̄ erat Diomedon post Thraſiclē Athenis profectus. Quibus cognitis Chij cum una naui Ephesum, cū reliquis in otam Teiam diffugerunt. Sed eaꝝ quatuor ab Athenienſibus interceptæ sunt, uacuæ tñ, hominibus prius in terram elapsis, cæteræ urbē Teiam tenu erunt, & Athenienses quidem in Samum nauigarunt. Chij aūt reliquis nauibus con tractis, adiuncto sibi peditatu Lebedū ad defectionē induxerūt, & itē Eras, post quod & naues & pedites ac suas utriq; domos se receperunt. Circa eadem tempora uigin ti naues Peloponnensium quas totidem Athenienses insecutæ fuerant, & in Pīræum ingressas obsidebant, in repētinam erumpentes pugnam Atticas superant, quatuorq; eaꝝ capiūt, atq; illinc petitis Cenchris, de integro adornant classem in Chium atq; in Ioniam nauigaturi, misso eis ex Lacedæmone nauarcho Astyocho, penes quē iam esset summa rei naualis. Digresso peditatu ex Teo aduenit ipse Tissaphernes: & si q̄d muri reliquū erat demolitus, abscessit. Nec multo post eius abitū, Diomedon cū decē Athe nienſiū nauibus applicans, pepigit cū Teīs se & illos receptuꝝ. Et illinc ꝓfectus, Eras cū urbē adortus expugnare nō posset, uela fecit. Per idē tēpus apud Samū uulgus una cum Athenienſibus, q tribus cū nauibus aderant, aduersus primores arma sumpserūt, & eoꝝ ad ducentos, q maxime potentes erant, interfecêre: quadringentos exilio mul ctauêre, prædīs illorū & urbanis & rusticis inter se distributis, & Athenienſium decre to tanq̄ in fide posthac p̄manſuris indulta libertate, per se postea munia ciuitatis obiē-

Tissaphernis cū Lacedæ. societatis formula.

Anæa. Amorges. Diomedon.

Lebedus.

Eras.

Astyochus.

Eras oppugnatur. Samiorū facinus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

re,urbemq; socijs distributionis communicauerunt, interdicta facultate iam ulli è populo aliquid aliud aut his ab illis,aut illis elocandi conducendiq;. Post hæc eadem æstate Chij quemadmodum instituerant nihil sedulitatis prætermittentes,etiam absq; Peloponnẽsibus,quæ aderant copijs ciuitates ad defectionem solicitabant, cũ ob alia, tum uero q; uolebant secum q̃ plurimos periclitari. Itaq; in expeditionem cum tribus nauibus aduersus Lesbum tendunt,quemadmodum à Lacedæmonijs erat prædictum, secundo loco eundum esse in Lesbum, & inde in Hellespontum. Nam peditatus & Peloponnensium qui aderant, & indigenarum circa sociorũ in Clazomenas & Cumam abierat:cuius præfectus erat Eualas Spartiates,nauium uero Diniadas exfinitimis subditis. Quibus nauibus Chij primum Methymnam quò prius peruenêre, deinde relictis hic quatuor nauibus Mitylenem,quò cũ cæteris nauibus uenerũt ad deficiendum impulêre. At Astyochus Lacedæmonius nauarchus è Cenchris,ubi in statiõe fuerat,cũ tribus nauibus traiecit in Chiũ,& tertio q̃ aduenerat die,quinq; & uiginti Atticæ naues Lesbum appulerunt, ducibus Leonte & Diomedõte. Siquidẽ Leon posterior cum decem nauibus in auxilium ex Athenis aduenerat. Eôdem Astyochus eadem die iam adueſperascente,inductus est,ut sumpta una naui Chia se conferret,si quid posset,profuturus:& cum ueniſſet in Pyrrham,& postero die in Eressum, ubi certior fuit Mitylenem ab Athenienſibus ipso impetu esse captam. Nam Athenienses ut uenerant ex improuiso cum portum obtinuissent naues Chias superauêre:& egressi in terram,ijs qui obstiterant prælio uictis urbe potiti erant. Quibus cognitis Astyochus cum nauibus, Eressinis & tribus Chijs,quæ cum Eubulo ex Methymna supererant ei,ab Athenienſibus comprehensæ: sed cum Mitylene caperetur elapsæ: una enim ab Athenienſibus fuerat intercepta:non putauit sibi amplius Mitylenem eundum,sed Eresso per defectionem recepta ac communita,quos habebat in nauibus armatos itinere terrestri transmisit in Antissam & Methymnam,præposito illis Eteonico,ipse quoq; eodem cum nauibus suis ac tribus Chijs uela fecit,sperans conspectu sui Methymnæos fidutiam capturos ad permanendum in rebellione. Sed cum ei omnia apud Lesbum in contrarium cederent,resumptis suis copijs traiecit in Chium. Vbi rursus oppidatim receptus est peditatus sociorum,itemq; classiarius quierat iturus in Hellespontum. ad quos etiam postea uenerant è classe sociali Peloponnensium,quæ ad Cenchream stabant naues sex. Athenienses autem rebus apud Lesbum de integro constitutis, profecti illinc, castrum Clazomeniorum in continente extructum diruerunt: & Clazomenios iterum in urbem quæ in insula est reportarunt, præter defectionis autores, qui in Daphnunte absceſſerant. Et denuo Clazomenæ in ditionem Athenienſiũ concessêre. Eadẽ æstate Athenienses qui in Mileto apud Ladam cũ uiginti nauibus in statione erant,cũ aggressi essent expositis in terram copijs,Panhormũ,quod est oræ Milesiæ, Chalcideũ Lacedæmonium ducem interfecerũt,occurrẽtem cum paucis aduim arcẽdam,& tertio pòst die abierũt,erecto trophæo,quod Milesij submouerũt tanq̃ erectum ab ijs, qui uicem locum non obtinuissent. At Leon & Diomedon cum nauibus quibus præerant Athenienſium ex Lesbo & ex Oenussis insulis Chio iacentibus,ex Siduſſa quoq; & ex Ptelio,quos muros in Erythræa habebant diruerunt:atq; è Lesbo transmittẽtes in Chium,de nauibus cũ Chijs prælíabant. Habebant autẽ epibatas è numero armatorũ, quos ex formula extorquerant. Et ad Cardamylam expositis in terram copijs, & ad Bolissum fusis acieq; se obuiam tulerant Chijs,ac multis cæsis,omnia circa oppida in officio tenuerunt,& altero ad Phanas prælio,ac tertio ad Leuconicum uictores, cũ cõtra eos Chij amplius non prodirent,regionẽ egregie exornatam,& à Mœdorũ tẽporib. ad illa usq; illæsam uastauerũt. Etenim Chij soli omniũ quos ego cognouerim, secundum Lacedæmonios beati & ijdem modesti extiterunt, q quo magis ciuitas proficiebat, eo magis ei instruẽdæ atq; ornandæ operam dederũt,neq; prius ipsam defectionem moliri: si minus tuto molituri ausi fuissent,q̃ unà cũ multis se & egregijs sociis periclitaturos compertum habuissent. Et nisi intellexissent,ne ipsos quidem Athenienses iam negare post acceptam in Sicilia calamitatẽ,quin de imperio suo actum esset. Et si qd opinione lapsi sunt,prout in hominũ uita cõtingere solet,tamẽ cũ multis lapsi sunt,quibus fore

Eualas Spartiates. Diniadas.

Mitylene ab Athenienſibus capitur.

Antissa. Methymna. Eteonicus.

Daphnus. Athen. Clazomenis potiuntur.

Chalcidei cædes.

Oenussæ insu. Siduſſa. Ptelcum.

Phanæ. Leuconicum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uidebatur, ut ſtatus Athenienſium propediem euerteretur. Itaq; cum & à mari coercerentur, & à terra oppugnarentur, conati ſunt quidam eorum urbem Atheniẽſibus tradere: quo principes comperto, ipſi quidem quieuêre, ſed ſumpto ex Erythris Aſtyocho nauarcho, cum quatuor quas habebat nauibus, inſpexerunt ut inſidias aut obſidibus accipiendis, aut quo alio modo quàm moderatiſſime cohiberent: Et Chĩ quidem talia egerunt. Athenienſium autem ſub eiuſdem æſtatis extremum mille & quinquaginta armati, Argiuorumq; mille, quorum dimidiam partem leuiter armatam, Athenienſes iuſtis armis inſtruxerant, & ſociorum totidem cum nauibus duodequinquaginta, quarum aliquot erant ad armatos portandos, ducibus Phrynicho & Onomocle & Scironida, ex Athenis tranſmiſerunt in Samum, & tranſeuntes in Miletum caſtra poſuerunt. Aduerſus quos egreſſi ipſorum Mileſiorum octingenti armati, & qui cum Chalcideo uenerant Peloponnenſes, ac mercenaria Tiſſaphernis auxilia cum ipſo etiam Tiſſapherne, atq; eius equitatu prælium conſeruêre. Et Argiui latius exporrecto ſuo cornu præ contemptu, tanq̃ imperium ſuum lonibus non laturis, cum inordinatius pergerent, à Mileſĩs ſuperantur, & paulominus trecẽti ex ipſis occubuêre, Athenienſes cum à principio uiciſſent Peloponnenſes & barbaros, cæteramq; turbã propuliſſent, cum Mileſiis non ſunt congreſſi. Nam Mileſĩ fugatis Argiuis ad urbem ſeceſſerant, cum aliud ſuorum cornu ſuperatum uidiſſent, & pro mœnibus iam uictores arma diſpoſuerant. Qua in pugna contigit ut lones utrinq; Dorum uictores exiſterent, Athenienſes quidem Pelopnnenſium, Mileſii autem Argiuorũ. Hinc trophæo Athenienſes erecto ſeſe ad circumuallandam urbem (eſt enim locus peninſula) accingebant, exiſtimantes ſi Miletum acciperent, facile ſibi cætera oppida in deditionem uenturа. Interea ſub occaſum iam ſero nuncius eis affertur, quinq; & quinquaginta naues è Peloponneſo atq; è Sicilia, tantum non adeſſe. Siquidem Hermocrate Syracuſano in primis autore apud Sicilienſes ferendi auxilium ad reliquas Athenienſium euertendas, uiginti naues Syracuſanorum, & duæ Selinuntinorum ueniebant, & Peloponnẽſium quæ armabantur iam paratæ erant. Hæ claſſes dato negocio Theramenĩ Lacedæmonio ad Aſtyochum nauarchum utraſq; deducendi, primum in Eleum traiecerunt in inſulam, quæ ante Miletum iacet: mox illinc cum accepiſſent in Mileto agere Athenienſes, in laſicum ſinum prius animo noſcendi quid rei apud Miletum ageretur, deinde in Tichiuſam, quæ eſt oræ Mileſiæ, ubi ſtationem habentes de prælio facto docentur ab Alcibiade, qui illuc equo aduectus eſt, quiq; prælio gerendo interfuerat, ſtans p Mileſĩs atq; Tiſſapherne, & ab eo admonent ſi nolint de Ionia & de cæteris rebus actũ eſſe, maturarẽt ocyus Mileto ſuccurrere, neve circumuallari eam pro nihilo haberent. Ita illi prima luce ſuccurrere ſtatuerunt. Phrynichus Athenienſium dux, ubi de claſſe hoſtium ex Dero certior factus eſt, cũ uellent collegæ expectare ad decertandum, negabat id ſe aut commiſſurũ, aut quoad poſſet, illis alteriue cuiq̃ permiſſurũ. Quoties licere poſtea planius noſſe aduerſus quot hoſtium naues quantũ ipſe nauium ſatis habeas, & per ocium inſtruere ad pugnandum, ne utiq; turpitudini atq; dedecori dandum eſſe ſi nolis, ſubire nulla ratione periculum, neq; deforme Athenienſibus cum claſſe cedere ad tempus, ſed uel deformis eſſe quoquo modo committere ut uincerentur, & ciuitas non modo in dedecus, ſed etiam in diſcrimen maximum adduceretur. Quæ cum uix deberet præ cladibus acceptis quàm poſſet tutiſſimo apparatu, aut aliqua prorſus antecedente neceſſitate hoſtem laceſſere, quo tandem modo debeat non coacta, ſed ultro adire pericula. Itaq; iubere illos ſumptis ſaucĩs peditatuq; & inſtrumentis duntaxat quæ attuliſſent, cæteris quæ ex hoſtico cepiſſent, ut naues leuarentur relictis, quãocyſſime uela facere in Samum, & illinc iam contractis in unum omnibus nauibus ſi cubi foret opportunum hoſtes adoriri. Hæc cũ perſuaſiſſet, feciſſetq; Phrynichus nõ magis in præſens quàm in poſterũ, neq; in hoc tm̃ ſed in oĩbus aliis negociis quæ ipſi delegarent, circunſpectus eſt habitus. Hunc in modum Athenienſes imperfecta uictoria, ſatim ſub ueſperã à Mileto abierũt. Et mox è Samo Argiui ob iram cladis acceptæ domũ reuecti ſunt. Peloponnenſes ipſo ſtatim diluculo mouẽtes è Tichiuſa in hoſtem tendebant, & cũ unum in hoc diem cõſumpſiſſent, poſtridie aſſumptis nauibus Chĩs,

Phrynichus. Onomocles. Scironidas.

Argiuorum exercitus tuſus. Athenienſiũ aduerſus Peloponnẽſes uictoria.

Miletus obſidetur.

Eleus inſula.

Iaſicus. Tichiuſa.

Derus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quas cum Chalcideo antè fuerat insecutus hostis, statuerunt redire in Tichiusam, gra-
Amorges capit. tia lemborum quos subtraxerant. Quo ut peruenerunt eos adiens cum peditatu Tissa-
phernes, persuadet ut ad Iasum nauigarent, ubi se tenebat Amorges Pissuthni filius
nothus regis à quo rebellaret hostis. Ita Iasum repente aggressi non opinantibus illis
hostilis, sed Atticas naues esse expugnant. In quo opere præcipua extitit laus Syracusa
norum. Peloponnenses Amorgem quem uiuum ceperant, Tissapherni tradiderunt
Iasus diripit. perducendum, si ei liberet ad regem quemadmodum fuerat ab illo iussus. Iasum ipsam
milites diripuêre, magnamq; admodum pecuniæ uim asportauêre. Erat enim oppidū
iam inde à priscis temporibus locuples. Cæterum auxilia quæ circa se Amorges habu
erat, sine noxa recepêre ad se Peloponnenses, interq; ordines suos redegêre, & pleriq;
illorum essent ex Peloponneso. Hinc tradito Tissapherni oppido cum omnibus capti-
uis tam liberis quàm seruis, pacti in singula capita singulos stateres Daricos sibi soluē-
Pedaretus. dos, redierunt Miletū. Vnde Pedaretum Leontis filium quem Lacedæmonii magistra
tum in Chium legauerunt, mittūt itinere pedestri usq; ad Erythra cum ijs copijs, quæ
auxiliares Amorgis fuerant, atq; illic Mileto Philippū præficiunt, æstasq; confecta est.

Insequente hyeme Tissaphernes, posteaq; Iasum præsidio muniuit, aduenit Miletū,
& quemadmodū Lacedæmone spoponderat, menstruum stipendium nauibus nume-
Stipendium menstruum. rauit, singulas uiriti in drachmas Atticas, uolens in reliquū tempus soluere ternos obo-
los, donec regem consuluisset, soluturus ut dicebat si ille iussisset integras drachmas.
Verum contradicente Hermocrate Syracusanorum duce (Theramenes em̄ cum non
esset ipse nauarchus, sed ad tradendam Astyocho classem cum illis nauigaret, segnior
erat circa rationem stipendij) conuentum est inter eos, ut præter quinq; naues plusq;
terni oboli uiritim soluerentur. Nam quinq; & quinquaginta nauibus terna talenta in
singulos menses dabat, cæteris nauibus quæ ultra hunc numerū essent, ad hanc ipsam
rationem soluebatur. Eadem hyeme qui apud Samum agebant Athenienses, cum ad-
ueniisset illuc è domo alia classis quinq; & triginta nauiū, ducibus Charmino & Strom
Charminus. bichide & Euctemone, contractis & à Chio & aliunde nauibus, statuerunt inter se for
Euctemon. titi inuadere naualibus copijs Miletum, & classem atq; peditatum mittere in Chium,
Strombichides. Onomaches. quod & fecerunt. Nam Strombichides & Onomaches & Euctemon cum triginta na-
uibus, & parte armatorum qui uenerant in Miletum, actuarijs nauigijs aduecti in Chi
um, quam sortiti fuerant. Mox eorum collegæ apud Samum remanentes cum quatuor
ac septuaginta nauibus ac mare obtinentes aduersus Miletum tendunt. Astyochus au-
tem ut erat id tempus, apud Chium obsides deligens proditionis metu, maturabat eā
rem perficere, sed postea quàm sensit Theramenem cum classe uenisse & negocia soci-
etatis in melius proficere, acceptis decem Peloponnensibus nauibus, & totidem Chijs
Ptelei proditio tentata. abijt, & tentata frustra Ptelei expugnatione transmisit Clazomenas. Ibi eos qui cum
Tamus. Athenienſibus sentiebant, iussit ad se deditionem facerent & migrarent in Daphnun
tem: quod item iubebat & Tamus Ioniæ prætor. Illis facere imperata recusantibus ad
ortus urbem murus carentem, tamen expugnare cum non posset abijt, & ingenti uen-
to usus, ipse quidem Phocæam & Cumam tenuit, naues autem cæteras insulas Clazo-
menis obiacentes, Marathusam, Pelam, Drimyssam, & quæcunq; circa loca Clazome-
Marathusa. Pela. Drimissa. nis obnoxia erant. Octo dies propter tēpestatem immoratæ, cum partim diripuissent
Astiochus. exhausissentq;, partim oppugnassent, in Phocæam & Cumam ad Astyochū remearūt.
Is dum ibi agit, à legatis Lesbiorum aditus est de insula illi tradenda, & ab eis quidem
persuasus. Verum cum Corinthijs atq; alijs socijs propter superiorem cladem minus
libenter illuc ire uellent, proficiscitur in Chium. Sed tempestate dissectæ naues, eōdē
tandem omnes aliæ aliunde peruenerunt. Quo postea Pædaritus, qui fuerat apud Ery
Pedaritus. thras, tunc pedibus iter faciens, è Mileto transmisit cum ijs copijs quas habebat (Habe-
bat autem in ijs ad quingentos milites, qui relicti cum armis fuerant ex quinq; Chalci
deis nauibus) Ibi cum quidam quidā Lesbiorum se defecturos pollicerent̄, Astyochus
retulit rem ad Pedaritum atq; ad Chios tanquam expediret ire cum classe ad Lesbum
recipiendam: fore enim ut aut plus sociorum comparārent, aut certe Athenienſibus si
quid minus succederet, nocerent. Sed cum hoc illi audire nollēt, negaretq; Pædaritus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

naue Chiorum ſe illi permiſſurũ, ipſe ſumptis quinq; Corinthijs & ſexta Megaride, & una Hermionide, præter ſuas Laconicas, cũ quibus uenerat, Miletum abijt ad ſuam nauarchiam, ſane quam minatus Chijs ſe neutiquam illis opitulaturũ, ſi qua ope indigerẽt. Et appellens ad Corycum oræ Erythreæ illic ſtationem habebat. Atheniẽſes aũt è Samo cum exercitu Chium petierunt, & ad alterum tumuli latus quo detinebantur, ita ſtationẽ habuerunt, ut utrinq; alteris occulti eſſent. Aſtyochus accepta à Pedarito epiſtola, quoſdam Erytharæos captiuos è Samo miſſos ueniſſe Erythras ad moliendam proditionẽ, extemplo reuectus eſt iterum Erythras, ac paũ affuit, quin incideret in Athenienſes. Is ac Pædaritus qui ipſe quoq; illuc ad eum traiecerat, quæſtione habita de ijs qui proditionem moliri uiderentur, ubi compererunt id totum ob ſalutem ciuitatis è Samo fuiſſe confictum, abſolutis illis redierunt, alter in Chium, alter in Miletum, quò deſtinauerat. Interea claſſis Athenienſis è Coryco præteruehens Arginum, incidit in treis naues longas Chiorum, easq; ſimulac conſpexit, inſecuta eſt, & exorta ingẽti tempeſtate ægre in portum Chiæ refugerunt. Athenienſium autem tres quæ præcæteris inſtructæ erant, perierunt impactæ mœnibus Chiorum. Viriq; partim capti ſunt, partim interfecti, cæteræ fugam intenderunt in portum Mimanti ſubiectũ, nomine Phœnicuntem. Vnde poſtea in Lesbum profecti Athenienſes ad munitiones excitandas ſe præparabant. Eadem hyeme Hippocrates Lacedæmonius cum decem nauibus Thurinorum, quibus præerat Dorieus Diagoræ unus è tribus, cumq; duabus alijs, Laconica altera, altera Syracuſana, ex Peloponneſo traiecit in Cnidum, quæ iam à Tiſſapherne defecerat. Cuius claſſis aduentum ubi ſenſêre, qui apud Miletum erant, iuſſerunt dimidium claſſis Cnidi eſſe præſidio, naues quæ ad Triopium ſtabant, ſuccurrere onerarijs, quæ ab Aegypto tranſmitterent. Eſt autem Triopium prominens oræ Cnidiæ promontorium, ubi ſitum eſt Apollinis templum. Eius rei certiores facti Atheniẽſes profecti ex Samo, ſex naues ad Triopium præſidiarias intercepêre, claſſiarijs in terram elapſis. Mox appellentes Cnidũ, eamq; adorti, urbẽ muris carentem, parum abfuit quin expugnarent. Poſtero die rurſus ſubeuntes, cum per noctem oppidani melius urbem obſepiſſent, & ij ſubintraſſent qui ad Triopium è nauibus diffugerant, non iam perinde in oppugnando nocuêre, ac peruaſtato illoũ agro in Samum redière. Per idem tempus cum in Miletum ueniſſet Aſtyochus ad claſſem, omnia adhuc quæ ad exercitum ſpectant, ſuppeditabant Peloponnẽſibus, ut quibus & ſtipendium abunde ſolueret, & res ex laſo direptæ à militibus magnæ pecuniæ ſupereſſent, & Mileſij impigre onera belli ſuſtinerent. Cæterum cum ſuperiora fœdera per Chalcídeum & Tiſſaphernem inita Lacedæmonijs uiderentur quibuſdam rebus manca, nec tam pro ſua facere quàm pro altera parte, placuit de integro inire Theramene adhibito in hæc uerba:

Corycus.

Arginum.

Mimas.

Phœnicus portus.

Dorieus.

Cnidus.

Triopij ſitus.

Pactiones ſecundæ inter Lacedæmonios & regem Dareum.

PActiones inter Lacedæmonios ſociosq; & regem Dareũ, eiusq; filios ac Tiſſaphernem, ut fœdera ſint & amicitia in hanc formulam: Quæcunq; prouincia atq; urbs regis eſt Darei ſiue eæ patris fuerunt, ſiue progenitorum, in has ne eant, aut belli aut quoquo modo nocendi ergo, uel Lacedæmonij uel eorum ſocii, neq; tributa ex his urbibus exigãt, aut Lacedæmonii aut Lacedæmoniorum ſocii. Ne uiciſſim rex, aliquisve eorum quibus rex præeſt, aduerſus Lacedæmonios, eorumve ſocios eat, belli ergo, aut quoquo modo lædendi. Si quid aut Lacedæmonii ſociive rogauerint regem, aut rex Lacedæmonios ſociosve, quicquid alterutri perſuaſerint bene fieri, id alteri faciat. Belli autem quod cum Athenienſibus illorumq; ſociis geritur, id ab utriſq; communiter geratur. Quod ſi id diſſoluere placuerit, communiter utriq; diſſoluant. Necnon quantus exercitus fuerit in regis prouincia ab ipſo accitus rege, tanto rex ſoluat ſtipendium. Si qua autem ciuitatum cum rege confœderatarum prouinciarum regis aliquam inuaſerint, cæteri prohibeant, & regi quoad poterunt, opitulentur. Rurſus ſi quis è prouincia regis, aut quacunq; ex urbe in qua rex imperium obtinet, inuaſerit regionem Lacedæmoniorum ſociorumve, prohibeat rex, & quoad poteſt opituletur. Poſt has pactiones Theramenes traditis Aſtyocho nauibus celoce profectus è luce abiit. Athenienſes autẽ è Lesbo iam Chium appulſi, terraq; ac mari potiti, Delphinium muro clauſe-

Pactionum forma alia.

Delphinium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

runt, locum alioqui & à terra munitum, & portus habentem nec procul ab urbe Chia diremptum. Chij cum multis antea prælijs afflicti, tum inter seipsos nõ admodum bene animati, sed Tydeo Ione cum suis tanq̃ cum Athenienſibus ſentirẽt, iam à Pædarito morte affectis, & reliqua ciuitate neceſſario in exiguũ redacta, quieſcebãt mutuo ſuſpecti, & ob id neq; iſtos neq; eos qui cũ Pædarito erant auxiliares idoneos ad pugnam putabant. In Miletũ itaq; mittunt ad Aſtyochum, ut ad ſe tutãdos ueniat, & illo mandata non audiente, ſcribit de eo Lacedæmonem Pædaritus tanq̃ lædente temp. Hactenus apud Chium Athenienſes res ſuas conſtituerunt. Cæterum naues eor̃ quæ apud Samum erant, aduerſus eas quæ apud Miletum ſtabant ductæ ſunt: & cum hoſtes pugnã detrectarent, rurſus in Samũ reductæ quieuẽre. Per eandem hyemẽ tranſacto Pharnabazi negocio per Calligetum Megarenſem & Timagoram Cyzicenum, naues à Lacedæmonijs armatæ ſeptem & uiginti è Peloponneſo circa ſolſtitiũ in Ioniam traiecerunt, duce Antiſthene Spartiata, cum undecim Spartiatis, quos Lacedæmonij ad Aſtyochum mittebant, ut eor̃ cõſilijs uteretur, quorum unus fuit Lichas Archeſilæ, dato ei negocio, ut poſtq̃ Miletum peruenijſſent, curarent ut cũ cætera quamoptime haberẽt, tum uero has naues ſiue tot, ſiue plures, ſiue pauciores in Helleſpontum ad Pharnabazum, ſi uiderẽt, mitterẽt Clearcho Ramphij p̃fecto, qui in eadẽ claſſe nauigabat. Aſtyochũ ſi eiſdẽ placeret, amouerent à nauarchia, Antiſthenẽq; ſubrogarẽt. Ex epiſtolis eñ Pædariti Aſtyochum ſuſpectum habebant. Igitur hæ naues à Malea altum tenentes ad Melum appulſæ, nactæ ſunt decem Athenienſium naues, quarum tres captæ ſunt inanes crematæq;. Mox iſti ueriti ne reliquæ quæ aufugiſſent, aduentum ſuum prout contigit notum facerent Athenienſibus, Sami ſtationem habentibus, Cretam petunt, & pleraq; nauigatione per cuſtodiam confecta, tenuerunt ad Caunum Cariæ. Inde tanquam ex tuto nuncium mittunt ad claſſem quæ ſtabat ad Miletum, ut ab ea exciperentur. Interea Chij & Pædaritus Aſtyochum, etſi cunctantem, nihilo tamen minus per nuncios orabant, ut ſibi obſeſſis omni cum claſſe ſuccurreret, nec maximam ex omnibus ſocijs in Ionia urbibus pro derelicta haberet, & à mari intercluſam, & à terra latrocinijs oppreſſam. Etenim ſeruitia cum tot eſſent, quot in una urbe nuſquam præterquam Lacedæmone: & ob tantam multitudinem ſeuerius in delictis, quàm alibi caſtigaretur, ubi exercitus Athenienſis tuto ſe loco poſt erectas munitiones collocaſſe iuſſus eſt, ad eum permulta tranſfugerunt, & propter notitiam regionis plurima per ſe detrimenta attulerunt. Itaq; aiebant Chij debere Aſtyochum uſq; dum ſpes facultasq; eſſet muri apud Delphinium inhibendi, auxilium ipſis ferre, circumuallantem exercitu ac nauibus ampliori caſtro hoſtium caſtrum. Aſtyochus quemadmodum tunc fuerat interminatus aliter ſtatuerat, tamen ut uidit ſocios ad hoc incumbentes, incurrere ſtatuit. Interim accepto nuncio ex Cauno de uiginti ſeptem nauium, & conſiliarior̃ aduentu, cætera omnia poſthabenda exiſtimauit, ſatiusq; eſſe ut reciperet tot naues per quas mari potiretur, & Lacedæmonij qui ad ſe explorandum ueniſſent, tuto tranſmitterent. Igitur omiſſa nauigatione in Chium, ſine mora nauigauit in Caunum. Conq; Meropidem expoſitis in terram copijs, utiq; cum præteruehitur urbem, diripuit: & carentem muris, & terræmotu collapſam, qui maximus omnium quos meminimus, illic contigit. Et oppidanis in montana dilapſis, agrum diſcurſantes, prædas abegerunt, præterquam liberorum hominum (hos eñ dimittebant) profectus ex Co in Cnidum nocte ab exponendis in terram nautis reuocatus eſt à Cnidijs, ut pergeret protinus aduerſus uiginti naues Athenienſium, hortantibus quemadmodum res ſe habebat, quibus Charminus unus è ducibus qui agebat apud Samum, præerat, ad ſpeculandum harum ſeptem & uiginti nauium tranſitum ex Peloponneſo, ad quas Aſtyochus ipſe nauigabat. Etenim in Samo ex Mileto certiores facti Athenienſes de horum aduentu, negocium Charmino dederant, ut eas obſeruaret circa Symam & Chalcem & Rhodum & Lyciam: Quippe iam eſſe ſe in Cauno acceperant. Inſtat itaque famam nauigationis ſuæ peruertere Aſtyochus, tendens in Symam ſi forte claſſem hoſtilem in alto aſpiceret. Sed pluuia & nubilum cælum perturbationem ei præbuit, ne claſſem per tenebras moderari poſſet, adeo ut ſub diluculum diſſectis nauibus,

Pædariti ſedulitas.

Calligetus. Timagoras.

Antiſthenes. Lychas. Pharnabazus. Aſtyochus ſuſpectus habitus

Melus. Caunus.

Cos Meropidis. Terræmotus in Co.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſiniſtrum cornu ueniret in conſpectum Athenienſium, cum dextrum adhuc circum inſulam deerraret. Has eſſe naues, quas obſeruarent è Cauno, rati Charminus atq; Athenienſes extemplo proiecti eas adoriuntur, quæ erant pauciores uiginti, illarumq; treis deprimunt, & alias lacerant iam prælio uictores, donec plures opinione ipſorum naues apparuerunt, à quibus undiq; circunuenti fugæ ſe mandant: ac ſeptem amiſſis nauibus in Teugluſſam inſulam cum cæteris, & illinc in Halicarnaſſum contenderunt. Teugluſſa. Halicarnaſſus.

His geſtis Peloponnenſes in Cnidum claſſem appulerunt, adiunctiſq; ſibi uiginti ſeptem ex Cauno nauibus uniuerſa cum claſſe petierunt Symam, ibiq; trophæo poſito, rurſus in Cnidum redierunt. Cognita pugna nauali, Athenienſes cum omnibus nauibus è Samo in Symam proficiſcuntur: & cum neq; inuaderēt ipſi claſſem quæ ad Cnidum ſtabat, neq; ab ea inuaderentur, ſumptis naualibus uaſis quæ erant apud Symam, & Lorymis in continente oppugnatis, redierunt Samum. Lorymi.

Peloponnēſes coacta ad Cnidum omni claſſe, ſiquid deerat apparabant, & ex eis undecim uiri cum Tiſſapherne, qui illuc aduenerat, colloquium habuerunt de rebus iam tranſactis, ſi qua illarū eis diſpliceret, deq; bello futuro, qua ratione optime & ex utrorumq; utilitate maxime gerendum eſſet. Et ante omnes Lichas quæ tranſacta eſſent conſiderans negare fœdera bene inita tam à Chalcideo q̄ à Theramene eſſe. Indignum em̄ ſane ſi cuicunq; puinciæ rex atq; eius ꝓgenitores imperaſſent, eam rex nunc ſibi uendicaret. Oportere enim rurſus & inſulas oēs & Theſſaliam & Locros & deinceps Bœotia tenus in ſeruitutē redigere, ac Lacedæmonios ꝓ libertate imperiū Medoꝝ Græciæ induere. Itaq; iubere alias inire pactiones, aut iſtis ſtari non oportere, nec ob eas ullo ſtipēdio opus eſſe. Hac de reſtomachatus Tiſſaphernes infecto negocio, ac præ ſe indignationē ferens inde abſceſſit. Illi à prioribus Rhodioꝝ publice accerſiti, conſtituerunt illuc ire, ſperantes & inſulam tum nauticis, tum hominibus pedeſtribus pollentem ſe recepturos, & ſocietatis huius beneficio, præterq̄ ꝙ à Tiſſapherne pecuniā poſcerent, poſſe alere exercitū.

Profecti igit̄ protinus per eandē hyemē ex Cnido cū ad Camiꝝ oræ Rhodiæ primū appuliſſent, nauibus quatuor & nonaginta, pmultis terrorē iniecerunt ignaris rerum quæ tractarent̄, ita ut ab urbe ꝓfugerent, mœnibus præſertim carente. Quibus poſtea Lacedæmonii conuocatis, & duabus item ciuitatibus, Lindo & Ielyſſo, ſuaſerunt Rhodijs ut ab Athenienſibus deficerent. Atq; ita Rhodus ad Peloponnenſes defecit. Camirus. Lindus. Ielyſſus. Rhodus ad Peloponnenſes deficit.

Id cum ſenſiſſent Athenienſes, ſub idem tēpus è Samo ſoluerunt, rem anteuertere cupientes: ſed cum altum tenerent, in hoſtiū conſpectum uenerunt, ſed iam tardiuſculi. Ideoq; confeſtim in Chalcem abiēre, & illinc rurſus in Samum. Tū poſtea & ex Chalce & ex Co & ex Samo trahentes in Rhodum, cum illis belligerabant. Ibi Peloponnēſes ſubductis nauibus cætera quieti, per dies octoginta ab Rhodijs duo & triginta talenta coegerunt. Interea & iam inde anteq̄ Rhodum ad deficiēdum induxiſſent, dum hæc ſunt geſta, Alcibiades poſt Chalcidei necem, & pugnam apud Miletum in ſuſpicionē Peloponnenſibus uenit, & de eo interimendo ex Lacedæmone ad Aſtyochum epiſtola miſſa eſt. Erat enim Agidi inimicus & alioqui infidus habebat̄. Ob hunc ille metum à principio ad Tiſſaphernem ſeceſſit, mox apud eum q̄maxime potuit, negociis Peloponnēſium nocuit, & edocendis oīmbus quomodo ſe haberēt rebus, autor fuit iminuendi ſtipendii, ut ꝓ ſingulis drachmis Atticis terni oboli, nec ij aſſidue ſoluerent̄, iubens Tiſſaphernem illis dicere, Athenienſes qui uetuſtiores eſſent, peritia rei nauali ternos duntaxat obolos claſſiarijs ſuis numerare, nec tam ꝓpter paupertatem, q̄ ne illi affluentia ſtipendii abuterent̄, partim corpora ſua reddendo deteriora, dum illud in ea demum impendunt, unde imbecillitas contingit, partim claſſem deſerēdo, dum partem ſtipēdii ſibi debitam nō relinquunt obſidem ſui. Idem edocuit ut trierarchos & ciuitatum duces data eis pecunia ad hanc rem ſibi concedendā induceret præter Syracuſanos, quoꝝ dux Hermocrates ſolus oīmum aduerſabat̄, ſocialis claſſis nomine. Alcibiades quibus cauſis Lacedæmonijs ſuſpectus factus. Stipendiū claſſiariū Athenienſium

Ciuitates quoq; quæ pecunias poſtularēt, cōfutabat ipſe Tiſſapherni uice, ꝙ diceret Chios quidē impedientes eſſe: qui cum ſint oīmum Græcoꝝ ditiſſimi, & auxiliarijs illoꝝ incolumes effecti, poſtularēt ꝓ ſua libertate alios periclitari & corporibus & pecunijs: Alias autē ciuitates iniuſte agere, quæ pro Athenienſibus anteq̄ ab eis deficerent Chij ditiſſimi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſumptus facere ſolitæ, nollent nunc pro ſeipſis tantundē aut etiā plus conferre. Et Tiſſaphernem non ab re nunc bellum gerentē ſuis pecunijs parcere, redditurq; illis ſolidū ſtipendium, ſi qſi id ab rege mitteretur, & ciuitatibus pro cuiuſq; merito profuturū. Ad hæc Tiſſaphernem admonebat, ne admodum intumberet bello finiendo, neue aut accitis quas inſtruxerat Phœnicum nauibus, aut maiori Græcorū claſſe conducta, trade re Lacedæmoniis terræ, ac maris imperium uellet, ſed ſineret utroſq; bifariā habere potentiam. Fore em̄ ut ſemper regi liceret in eos à quibus offenderetur inducere alteros. Si uero ad alterutros deueniret maris ac terræ imperium, non habiturū eum adiutores, quibus opprimeret eos, qui reū potirentur, niſi uellet ipſe aliquando per ſe cū ingenti & impenſa & periculo adire certamen. Satius aūt eſſe ſi aliquātula impēſa cū hāc rē difficultate decideret, & ſic rebus ſuis ſaluis, Græcos inter ſe collideret. Addebat etiam cōmodiores illi fore ſocios imperij Athenienſes, quippe q minus in terra dſiari optarēt & rationē ſimul atq; opam bellandi utiliorē regi haberēt: quod ſi forēt eius ſocij, in ſeruitutē redigerēt, ſibi quidē ipſis maris partē, regi aūt Græcos oēs qui prouincias illius incolerent. Lacedæmonios uero in contrariū tendere ad reſtituendā libertatē, quos neutiq; credibile ſit, cū Græcos nūc à Græcis ipſis liberent, nō liberaturos eſſe à barbaris eoſdē, ſi quos antea ab illis nō liberaſſent. Iubebat ergo illū prius utroſq; conteri ſinere: & cum præciſum eſſet quàmplurimum ex Athenienſium uiribus, tum demum Peloponnenſes è prouincia depelleret. Atq; ita ſe rem habere Tiſſaphernes ferè ſentiebat, quantum ex ijs quæ fiebant colligere licebat. Alcibiadi enim ob hæc tanquam bene admonenti fidem habens, parcius Peloponnenſibus ſtipendium dabat, nec eos bellū gerere permittebat, ſed dicendo tum naues Phœnicum uenturas, tum illos ſupra modū auidos eſſe certandi, res euertit, & claſſem eam quæ fuerat lōge ualidiſſima deflorauit, in cæteris quoq; apertius agens, quàm occultaret ſe non libenter illis ſocijs gerere bellum. Atq; hæc Alcibiades ſimul quod optima factu arbitrabatur Tiſſapherni pariter & regi coram ſuaſit, ſimul quòd ſuum in patriam reditum curabat, cuius impetrandi, ſi eam non euerteret, ſciebat ſibi aliquando fore facultatem. Eumq; ex hac re præcipue exiſtimabat impetratum iri, ſi Tiſſaphernem conſtaret ipſi eſſe familiarem, quod & cōtigit. Nam poſtea quàm eum apud Tiſſaphernem pollere ſenſerunt milites Athenienſes, qui in Samo erant, & ipſe antea ad potētiſſimos mandata dederat, ut apud optimum quenque ſui reſtituendi mentionem haberent. Velle enim ſe in patriam redire ſub ſtatu paucorum, non id quidem pernicioſe, ſed ne ſub ſtatu populari, à quo eſſet eiectus, & cum illis una adminiſtrare rempublicam quibus amicum redderet Tiſſaphernem. Tum uero pleriq; trierarchorum Athenienſium, qui erant apud Samum, & potentiſſimi quique ſua ſponte inclinauerunt ad ſtatum popularem antiquandum. Quæ res in exercitu primum agitata, mox illinc ad urbem, perſuaſit ut è Samo nonnulli ad Alcibiadem colloquendi gratia uenirent. Et illo ſpondente redditurum ſe illis amicum Tiſſaphernem primum, deinde regem, ſi modo ſtatum popularem non turbarentur, ſic enim regem magis confiſurum, magnam ſanè ſpem concipiebant, cum hoſtem ſuperandi, tum uero ipſi primores ciuitatis qui affligebantur maxime, ad ſe negocia transferendi. Hi cum Samum rediſſent, re cum idoneis tranſacta, coniurauerunt propalam apud multitudinem dicentes regem eis amicum fore, & pecuniam præbiturum, duntaxat Alcibiade reſtituto, ac ſtatu populari ſublato. Vulgus, etſi nonnihil ijs quæ tractabantur impræſentiarum angebatur, tamen affligente ſtipendij ab rege ſuppeditanti ſpe quieſcebat. At illi qui ſtatum popularem agitabant, poſteaquam uulgo rem communicauerunt, rurſus & ſibi ipſis & pleriſque ſodalium quæ ſorent ab Alcibiade proſpiciebant. Et alijs quidem hæc tum ampla, tum explorata uidebantur. Phrynicho autem qui adhuc duxerat, nihil admodum horum placebant: & nihilo magis ſtatum paucorum Alcibiades prout erat, quàm popularem deſiderare uidebatur, neq; aliud captare niſi quoquo modo diſciplina ciuitatis immutata, accitu ſodalium reuerteretur. Sibi autem præ cæteris hoc non negligendum, præſertim ne ſeditiones exiſterent, quinetiam ne regis quidem intereſſe, ut à Peloponnenſibus iam æque in mari uerſantibus, & in illis imperio non minimas urbes obtinentibus, accede-

Tiſſaphernes Alcibiadi aſſenſus.

Athenienſium de Alcibiade reducendo conſilium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ret ad Athenienſes, quibus diffideret, & negocium ſibi faceſſeret, cui liceret Peloponnē-
ſes, à quibus nihildū mali paſſus eſt, efficere ſibi amicos. Præterea ſe ꝓbe ſcire aiebat ſo
cias ciuitates, cū denūciatum eis foret, hos ſtatū paucoꝝ nō popularē uiuere, & ita ipſis
eſſe uiuēdum, profecto nec quæ defeciſſent, ad imperium redituras, nec quæ nō defe-
ciſſent, ſtabiles pmanſuras. Neq; enim præoptaturas in paucorum aut populi ſtatu ſer
uitutē, q̄ in utrorumq; nanciſci poſſent libertatē. Quinetiam eos qui optimates uoca- Optimates.
rentur, opinaturos non minus negocij ſibi quàm popularem ſtatum per eos exhiben-
dum qui largitionibus uterētur, & duces malorum eſſent, unde plura ipſi commoda
cōſequantur, & ſub illis inaudita cauſa, homines atq; immanius ad necem eſſe rapien-
dos. Popularem uero ſtatum & effugium ſuum & illo certiorem eſſe, & hæc ita ſenti-
re, ciuitates ex ipſis operibus edoctas, planè ſe ſcire Phrynichus aiebat, ideoq; nihil eo-
rum ſibi, quæ impræſentiarū ab Alcibiade agerentur, placere. Si tamen qui congregati
in ſocietate belli erant, ſicut à principio placuerant hæc, ita nunc admiſerunt, ac lega-
tos qui Athenas mitterentur cum alios, tum uero Piſandrum parauerunt, ut de Alci-
biade reducendo, ac ſtatu populari antiquando, deq; contrahenda Athenienſibus cū
Tiſſapherne amicitia tractarēt. At Phrynichus habēdæ oratiōis de Alcibiade reducen
do guarus, & eius ab Athenienſibus admittēdæ, ueritus ne ob ea quæ à ſe in contrariū di
cta eſſent, male ſecum ageretur, ſi in arbitrium illius deueniret, ad tale genus ſe conuer Phrynichi epiſto-
tit; Mittit ad Aſtyochum Lacedæmoniorum nauarchum circa Miletum adhuc agentē læ clamdeſtinæ.
clamdeſtinas epiſtolas, in quibus cum alia ſimpliciter ſcribebat, tum uero Alcibiadem
illorum negocia corrumpere, qui Tiſſaphernem Athenienſibus conciliaret. Sibi ueni-
am dandam eſſe, qui aliquid conſuleret in perniciem hoſtis, uel cum dedecore ſuæ ciui
tatis. Aſtyochus de Alcibiade multando, præterquam quod amplius ille non ueniebat
in manus, ne curauit quidem: ſed reuerſus ad eum in Magneſiam apud Tiſſaphernem,
retulit ambobus quæ ſibi ſcripta eſſent è Samo: index ipſe rei factus, & (ut ferebatur)
tum his tum alijs rebus communicandis Tiſſapherni ſeſe applicans priuati lucri gra-
tia, eoq; libentius ferens ſtipendium non eſſe perſolutum. Alcibiades non cunctatus
literas in Samum ad magiſtratus mittit de ijs quæ à Phrynicho agerentur, poſtulans
ut eum morte multarēt. Ob id exæſtuans Phrynichus, ut qui ob indicium eſſet in ſum-
mum omnino diſcrimen adductus, rurſus ad Aſtyochum ſcribit, inſimulans illum ſu Aſtyochus conſi-
perioris facti, quod haud probe occultaſſet, & nunc ſe paratum eſſe tradere omnē Athe liorum detector.
nienſem exercitum, qui eſſet apud Samum: illis ad internecionem expoſitis ſigillatim
omnibus modis, cum Samus muris careret. Quibus modis iſta exequeretur, neq; inui-
dioſum ſibi iam eſſe, cū propter inimiciſſimos capite periclitetur, ſi hoc & aliud quod-
cunque potius ageret, quàm ut ab illis trucidaretur. Hæc quoque Aſtyochus ad Al-
cibiadem detulit, cuius iniquitatem præſentiens Phrynichus, tantumq; non ab Alci-
biade de his rebus epiſtolam adeſſe, præoccupat ipſe ad exercitum indicium effer-
re, inquiens hoſtes in animo habere, cum Samus careat muris, nec omnis claſſis in-
tus habeat ſtationem, caſtra inuadere: & quandoquidem ipſe pro comperto habeat, de-
bere Samum illos qui celerrime muro concludere, & in cæteris cuſtodias agere. Atq;
ipſe eos pro imperio quo erat, ad hæc facienda adegit. Et iſti quidem partim ad extru-
endos muros res præparare, partim celeriter extruere non ſolum ex hac cauſa, ſed etia-
am tanquam ſic Samus eſſet duratura. At non ita multo poſt, literæ ab Alcibiade ueni
unt, exercitū à Phrynicho proditū iri, & hoſtes eum inuaſuros. Ex hoc Alcibiades non
ex fide, ſed ex odio dicere exiſtimatus, & Phrynicho tanquam cum hoſtibus ſenti-
enti opponere quæ ipſe facienda ab hoſtibus præuidiſſet, nihil obfuit, imò teſtimoni-
um eo iudicio perhibuit. Item poſt Tiſſaphernem alliciendo induxit, ut amicus Athe-
nienſibus foret, timentem quidem Peloponnenſes, quòd maiori cum claſſe quàm Athe
nienſes adeſſent: cupientem tamen, ſi quo pacto poſſet, ſibi haberi fidem præſertim
poſt ea quàm ſenſit eorū apud Cnidum diſſenſionem de fœderibus per Theramenem
initis. Nam id tēporis cum illi apud Rhodum eſſent, iam diſſenſio extiterat. Poſt quē
Alcibiadis ſermonem cum Tiſſapherne habitum, Lacedæmonios ire aſſertum cunctas
ciuitates in libertatem, ſuperuenit Lichas, negauitq; tolerandam eſſe pactionem, ut rex

obtineret ciuitates, qbus prius aliquando aut ipſe, aut progenitores eius imperaſſent. Et Alcibiades quidem utpote ad magna connitens, officioſe Tiſſaphernem demereba tur. Legati autem Athenienſium qui cum Piſandro è Samo miſſi erant, ubi Athenas peruenerũt, uerba apud populum fecère altius repetentes, & ante omnia licere illis & regem ſociũ habere, & Peloponnenſes uincere, ſi Alcibiadem reſtituerent, nec eodem modo degerent ſub ſtatu populari. Contradicentibus multis, partim pro ſtatu popu lari, partim propter inimicitias Alcibiadis, ac reclamantibus indignũ facinus eſſe, ſi is rediret qui leges rupiſſet, in quem Eumolpides præconesq; de myſticis teſtimoniũ di xiſſent, quo nomine exilium ſibi ille conſciſſet: quem denicq; ſi reuocarẽt, ſeſe deuouiſ ſent. Piſander ubi plurimũ concertationis erat ac querelæ, adiens ac prehenſans fingu
Piſander. los contradicentium, percontabatur num quam ſpem ſalutis publicæ haberent, Pelo ponnenſibus nec in mari pauciores q̃ ipſi naues roſtratas habentibus, & ſocias ciuitates plures, ſuppeditãte illis rege ac Tiſſapherne pecunias, quæ ipſis nullæ reliquæ eſſent, niſi quis ad eos regem traduceret. Et cum interrogaſſet, & nullam aliam eſſe dicerẽt, tũc palàm ſubiiciebat eis: Atqui hoc ut conficiamus, fas non eſt, niſi rempublicam pro uidentius adminiſtremus, & ad paucorum regimen deferamus, ut nobis rex habeat fi dem: ne plus de adminiſtratione reipublicæ impræſentiarum quàm de ſalute conſula mus, habituri facultatem poſtmodum ſi diſplicebunt iſta mutandi: Alcibiademq; qui hoc unus nũc efficere poteſt, reducamus. Hæc audiens populus, ægre quidem à prin cipio ferebat mentionem ſtatus paucorum: ſed Piſandro plane docente nullam aliam ſalutem eſſe inter metum & ſpem, ut ſtatus reip. immutaretur, annuit: factumq; decre tum eſt, ut Piſander cum decem collegis irent ad tranſigendum cum Tiſſapherne atq; Alcibiade, quoquo modo ſibi maxime è repub. fore uideretur. Et criminante Piſandro,
Diomedon. Phrynichus à præfectura cum ſuo collega Scironide amotus eſt, ſubrogatiq; in eorum
Leon. locum Diomedon & Leon, & ad claſſem miſſi. Dedit autem crimini Piſander Phryni cho, quod diceret eum prodidiſſe laſum & Amorgem, uidelicet arbitrabatur eum non idoneum fore iis quæ ab Alcibiade tranſigerẽtur. Ita Piſander, ubi cõiurationes omnes quæ prius fuerant, de iudicijs ac magiſtratibus in ciuitate recitãdo, ſtatum popularem abrogando per factionis ſuæ homines, & q̃ publice conſulerent, cæteraq; quæ ad præ ſentem uſum pertinerent, curauit ne quid moræ intercederet, ad Tiſſapherne ipſe cum decẽ collegis nauigauit. Et Leon ac Diomedon per eandem hyemem cum ad claſſem Athenienſium peruenìſſent, Rhodum petierunt. Vbi nacti ſubductas Peloponnenſi um naues, in quendam locum egreſſi ſunt, ac Rhodijs qui ad arcendam uim occurre rant, prælio ſuperatis, in Chalcem ſe recepêre: & illinc bellum acrius ex Co gerebant,
Xenophantidas, q; inde commodius obſeruarent ſi qua traijcerent Peloponnenſium naues. Xeno phantidas autem Lacon è Chio in Rhodum uenit, à Pædarito nũciatum iam ad finem peruenìſſe Athenienſium murum: Et niſi omni claſſe ſubueniatur, actũ eſſe de Chio. Et iſti quidem ſubuenire ſtatuerunt. Attamen Pædaritus interea & qui cum eo auxili ares erant, atq; Chij, admotis omnibus copijs munitiones Athenienſium circundatas claſſi oppugnãt: & eius parte expugnata, aliquot nauibus quæ ſubductæ erant potiun
Pædariti cædes. tur. Sed eo ſuccurrentibus Athenienſibus, primi in fugam uerſi ſunt Chij, mox Pæda ritus ipſe reliquis circà ſuſis occubuit, ac multi Ahiorum, pluraq; arma capta. Poſt hæc multo quàm antea Chij arctius obſidebantur, & à terra, & à mari, etiam fame inuale ſcente. Piſander autem legatiq; collegæ, ubi ad Tiſſaphernem uentum eſt, uerba fe cerunt de pactionibus ineundis. Ille quoniam magis extimeſceret Peloponnenſes, & quemadmodum ab Alcibiade erat edoctus, uellet utroſq; adhucuehementius conteri,
Tiſſaphernes, non ſe certum omnino Alcibiadi præbebat. Ea de re ille ad tale genus ſe conuertit, ut
ſibi metuit. inter Athenienſes & Tiſſaphernem tanquam nimia poſtulantẽ non conueniret. Quod ut mihi uidetur, etiam Tiſſaphernes uolebat: ipſe quidem propter metum, Alcibiades aũt, quòd ubi animaduertit illum (ut uidebatur) non affectare conuentionem, nole bat uideri Athenienſibus inualidus ad hoc ei perſuadendum: ſed iam perſuaſo, & uo lenti ad Athenienſes ſe conferre, ipſos Athenienſes non idonea offerre. Poſtulauit enim Alcibiades coram Tiſſapherne, cuius uice ipſe in loquẽdo fungebatur, adeo quẽ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

admodũm ſupergrederentur, ut per Athenienſes, etſi ingentibus ſane poſtulatis acquí eſcerent, ſtaret quo minus conueniretur. Nam poſtulauit omnem Ioniam tradi, rurſuſq; inſulas Ioniæ adiacentes: quæ cum nõ abnuerent Athenienſes, tandem in tertio congreſſu ne plane deprehẽderetur parum pollere, petijt ut ſinerẽt regem ædificare naues, & ijs terram ipſorũ obire quot & quoties libuiſſet. Ad hæc poſtulata nihil iam amplius aſſenſère Athenienſes, ſed ea intolerabilia arbitrantes, & ſe ab Alcibiade eſſe deceptos, cum iracundia digreſſi, ſe Samum receperunt. Poſt hæc rurſus Tiſſaphernes eadem hyeme contulit ſe in Caunum animo Peloponnenſes iterum reuocandi Miletum: initiſq; alijs quibuſcunq; poſſet pactionibus ſtipendium ſoluere, ne prorſus ſibi hoſtes redderet, timẽs tum ne aut coacti pugnare cum Athenienſibus, claſſe ex magna parte ſtipendio fraudata ſuccumberent, aut ea exarmata, ad uotum ſine ſe Athenienſibus ſuccederet, tum uel magis, ne illi ſtipendij parandi gratia continentem peruaſtarent. Harum igitur rerum omnium reſpectu atq; prouidentia, ut (quemadmodũ optabat) Græcos inter ſe coæquaret, accitis Peloponnẽſibus ſtipẽdium numerat, fœderaq; cum eis tertiò init in hæc uerba:

Tiſſaphernes. Peloponnenſib. reconciliatur.

Pactiones tertiæ inter Lacedæmonios & regem ſocietatis.

TERtiodecimo regni Darei anno, Alexippida apud Lacedæmonem tribuno plebis, pactiones initæ ſunt apud Mæandri campum inter Lacedæmonios ſociosq; ac Tiſſaphernem & Theramenem, Pharnacíq; liberos, de regis deq; Lacedæmoniorum & ſociorum negocijs. Quæcunq; plaga regis in Aſia eſt, regis eſto, deq; ſua prouincia rex deliberato pro ſuo arbitrio. Lacedæmonij ſocijue prouinciam regis ne adeunto nocendi ergò. Neue rex Lacedæmoniorum ſociorúmve regionem adito ullius mali ergò. Quod ſi quis Lacedæmoniorum aut ſociorum, nocendi ergo regionem regis adierit, Lacedæmonij ſocijq; prohibẽto. Et ſi quis è ditione regis adierit Lacedæmonios ſociosve nocẽdi ergò, rex prohibeto. Nauibus quæ nunc adſunt, Tiſſaphernes ſtipendium præſtato ex pacto, dum naues regis aduenĩant: quæ ubi aduenerint, Lacedæmonij ſocij ſuam claſſem ſi uolent alunto: ſin à Tiſſapherne ali uolẽt, Tiſſaphernes ſtipendium præbeto. Eam pecuniam finito bello quantam acceperint Lacedæmonij ſocijq;, Tiſſapherni reddunto. Poſtquam claſſis regia uenerit, & illa & Lacedæmoniorum & ſocialis communiter bellum gerunto, quatenus Tiſſapherni uidetur Lacedæmonijſq; ac ſocijs. Quod ſi ſocietatem belli contra Athenienſes diſſociare libuerit, ex æquo diſſocianto. Atq; hæ pactiones initæ fuerunt, poſt quas Tiſſaphernes operam dedit, ut naues Phœnices (quemadmodum dictum eſt) adduceret, atq; alia quæ ſpoponderat, animo etiam oſtentandi ſe quæ ad ipſum pertinerent, apparare. Sub extremum iam hyemis Bœotiani Oropum interceperũt, prodito Athenienſium quod ibi erat præſidio, opera etiam nõnullorum Eretrienſium, & ipſorum Oropiorum, captantes Eubœam ad defectionem inducere. Nam cum id oppidum ſit ſitum in Eretria, quod Athenienſes tenebant, fieri non poterat, quin magna iactura afficeretur & Eretria & cætera Eubœa. Potiti igitur iam Oropo Eretrienſes, in Rhodũ uenerunt accitum Peloponnenſes in Eubœam. Illi Chio potius quæ uexabatur ſuccurrẽdum cũ ſtatuiſſent, & è Rhodo ſoluentes omni cum claſſe circa Triopium nauigarent, proſpiciunt Athenienſium naues à Chalce altum tenentes: & cum neutri in alteros tenderent, abierunt: Athenienſes quidem in Samum, Peloponnẽſes autem in Miletum, cernentes non poſſe ſe Chio ſuccurrere ſine certamine. Hyems hæc cõfecta eſt, & uicefimus huius belli annus, quod Thucydides conſcripſit. Ineunte ſtatim proximæ æſtatis uere, Dercylidas uir Spartiata haud magna cum manu miſſus eſt itinere pedeſtri in Helleſpontum, ſolicitatum ad defectionẽ Abydum, quæ eſt Mileſiorũ colonia. Chij quoq; q̃diu Aſtyochus de ferẽdo auxilio ambigit, obſidione urgẽte, ad confligendum impulſi ſunt nauali certamine. Acceperant aũt poſt mortẽ Pædariti Aſtyocho adhuc apud Rhodum agẽte, Leontem è Mileto uirũ Spartiatam producẽ, qui cũ Antiſthene uenerat epibata, & duodecim naues Mileti p̃fidiarias, quarũ Tæurinæ erant quinq;, Syracuſanæ quatuor, & Aneita, & Mileſia, & Leõtis ſingulæ. Egreſſi itaq; populariter & Chij, & tuto quodã loco oc-

Oropus.

21 anni initium. Dercylidas.

Abydus.

μίσι,

cupato, unà cum ſex & triginta ſuis nauibus aggreſſi ſunt Atheniẽſium duas & triginta. Et cum atrox eſſet pugna naualis, neq; in ea Chĩj atq; ſocij forent inferiores, tamen (iam enim erat ueſper) in urbem redierunt. Secundum hæc cum Dercylidas pedeſtri itinere ad Helleſpontum peruenĩſſet, ſtatim ad eum & ad Pharnabazum Abydus defecit, & duos poſt dies Lampſacus. Hoc cognito, Strombichides è Chio repente ſuppetias uenit, nauibus quatuor & uiginti Athenienſiũ, inter quas erant militares quæ portabant armatos: & prælio ſuperatis Lampſacenis qui obuiam prodierant, ipſo impetu Lampſacum muris carentem carpit, ac homines uaſaq; abripit: ac reſtitutis in eam liberis hominibus, ad Abydum acceſſit. Sed cum Abydanos neq; ad deditionem impellere, neq; oppugnatione tentata expugnare poſſet, ad Seſtum transfretauit, urbem in Cheroneſo è regione Abydi ſitam, quam Medi aliquando tenuerant: ibiq; præſidium impoſuit, ac totius Helleſponti tutelam. Interea & Chĩj compotes maris effecti ſunt magis, & qui ad Miletum erant, atq; Aſtyochus tum audita pugna nauali, tum diſceſſu Strombichidis audaciores. Itaq; omnino duabus nauibus in Chium profectus Aſtyochus, ſumpſit quæ illic erant naues, & tota iam claſſe contendit in Samum. Et cum hoſtes non exirent obuiam, quòd mutuo ſuſpecti erant, rurſus rediit Miletum. Nam per hoc tempus, atq; etiam prius, Athenis antiquatus erat ſtatus popularis. Siquidem poſtquam Piſander cum collegis ac Tiſſapherne redierunt Samum, rem illic caſtrenſem ad ſuum magis arbitrium tranſtulerunt, & Samĩj ipſi hortabantur optimates ad capeſſendum ſecum ſtatum paucorum, etſi inter ſe ad ſeditionem concitati, ne ſub ſtatu paucorum degeretur. Quinetiam Athenienſibus qui inter ſe erant, cum & ipſi inter ſe contuliſſent, placuit Alcibiadem (quandoquidem hoc ei non eſſet cordi) miſſum facere. Non enim amplius idoneum fore, ſi ueniret, ſtatui paucorum, ſed ſe iam quorum de periculo ageretur, per ſe diſpicere oportere, quonam modo & res iſta non remitteretur, & bellica ſuſtineretur, unoquoq; ex ſua re familiari impigre pecuniam, & ſi qua re alia opus eſſet, conferente, ut qui nõ alĩs iam, ſed ſibĩ ipſis laborarent. Talia tunc exhortati, continuo Piſandrum & dimidium legatorum domum dimiſerũt ad res ibi tranſigendas, dato inſuper eis negocio, ut in quaſcunq; ſubditorum ciuitates poſſent, ſtatum paucorum inſtruerent. Alterum dimidium in alia item ſubditorum oppida, aliõ alium, necnon Diotrephum ad prouinciam ſibi mandatam in Thracia adminiſtrandam, tunc agentem circa Chium. Is Thaſum profectus, ſtatum ibi pópularem aboleuit. A cuius diſceſſu Thaſĩj altero fere menſe urbi murum circundederunt, tanquam nihilo iam indigentes cum Atheniẽſibus ſtatu optimatum, ſed libertatem à Lacedæmonĩs propediem expectantes. nam eoꝝ exules q non penes Athenienſes, ſed apud Lacedæmonios erant, cum ſuis q intra urbem erant neceſſarĩs, omni ope annixi ſunt, ut & naues reciperentur, & ciuitas rebellaret. Itaq; ipſis quidem euenit ex ſententia, ut & ciuitas citra periculum ſeruitio eximeretur, & populus qui fuerat refragaturus adminiſtratione ſum moueretur, cæteris autem Athenienſium ſtudioſis è contrario, qui ſtatũ paucorum illic conſtituerant. Neq; id in Thaſo tantum ut mihi uidetur, ſed in alĩs quoq; multis ſubditorum ciuitatibus, quæ reſipiſcentes à nullo metu eorum quæ tractabantur, illaq; fallaci ſub Athenienſibus legitime uiuendi conditione poſthabita, ad eam quæ proculdubio erat libertatem tranſierunt. At Piſander cum collegis profecti, ſtatum popularem ut ipſis uidebatur ex urbibus ſuſtulerunt, & ex aliquot eaꝝ armatis in ſocios ſumptis Athenas reuerterũt: ubi comperiunt iam pleraq; à ſodalibus perpetrata. Etenim Androclẽ quẽdam in ſtatu populari lõge principem, & q inter primos extiterat autor Alcibiadis expellendi, nõnulli iunioꝝ conſpirati, clàm obtruncarant, duplici cauſa, tũ q erat maximæ apud populũ autoritatis, tũ uel magis aliquanto Alcibiadis demerendi, tanq̃ reuerſuri, & Tiſſapherne eis amicum reddituri, alioſq; nõnullos tanq̃ non opportunos eodẽ clàm modo ſuſtulerant. Oratioq; ab eis ex compoſito propalam habita eſt, neq; mercedẽ alĩs dari deberenĩſi militantibus, neq; plures eſſe partiçipes reꝝ gerendarꝝ q̃ quinq; millia, & eos p̃cipue, qui & pecunĩs & corporibus prodeſſe poſſent. Erat aũt hæc res decora apud pleroſq;, ut q adminiſtrationẽ ciuitatis immutaſſent, ĩdem ciuitatẽ adminiſtratẽt. Adhuc nanq; & populus & concilium ex con

Abydus deficit. Lampſacus.

Seſtus.

Dmeocratia. Athenienſium antiquata.

Paucorum ſtatus inſtauratur.

Thaſi reſp. immutatur.

Androclis cædes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſuetudine congregabatur, ita tamen ut nihil conſultaretur niſi quod conſpiratis probaretur. Ex quorum etiam numero erant qui cõtinebantur, penſatis prius inter ſe quæ forent, dicenda, nemine iam aliorum contradicente præ metu, cum tantam cerneret conſpiratorum manum. Quod ſi quis contrà hiſceret, confeſtim aliquo idoneo modo necabatur, neq; de percuſſoribus inquirebatur: ſi qui ſuſpecti erant, ſupplicium ſumebatur. ſed intra ſilentium populus ſe tenebat, adeo perterrefactus, ut taciturnitatem ſuam lucrifacere ſe putaret, ſi nihil uiolẽtiæ pateretur, & cum multo plurium q̃ erat conſpirationem ſuſpicaretur, animo ſuccumbebat. Nec id licebat explorare tum propter magnitudinem ciuitatis, tum propter mutuam ignorationem. Neq; uero fas erat ob hoc ipſum cuiquam apud alium miſerari aclamentari uicem ſuam, quaſi de ulciſcendo ſecreta conſilia agitaret. Siue enim notum ſiue ignotum nactus eſſes quem allo quereris, infidus uidebatur, ſingulis è populo ſuſpicioſe inuicem ſe adeuntibus, ueluti participes forent eorum quæ agerentur. Quoniam ex eo paucorum numero erant quidam, quos nemo unquam ſuſpicatus eſſet ad eam ſe factionem conuerſuros, qui præcipue & apud multitudinem ut fides haberetur effecerant, & apud ſtatum paucorum ut multum firmamenti eſſet, uel hoc ipſo q̃ populares ad mutuam diffidentiam inducebant. Sub hoc igitur tempus Piſander collegæq; uenientes, ſtatim cætera peregerunt: & ante omnia coacto populo, ſententiam dixere de decem ſcribis deligendis, penes quos liberum imperium eſſet, qui conſcriptam rogationem certa die ad populum ferrent, qua ratione ciuitas optime degeret. Vbi dies dicta aduenit, aduocata concione in editum locum, ubi templum Neptuni eſt ſitum, decem ferme extra urbem ſtadijs, promulgarunt decem uiri illi, nihil aliud q̃ hoc demum licere, quocunq; quis uelit Atheniẽſium decretum refellere, refellenteq;, ſi quis aut ſcripſerit aduerſus leges facere, aut quoquo alio modo læſerit, ingentibus pœnis ſanxerunt. Hic uero clare locuti ſunt, nullum iam priſtino inſtituto magiſtratum ualere, neq; ſtipendium numerari, ſed quinq; deligi præſides, à quibus rurſus centum uiri delígantur, q̃ ſinguli ternos ſibi cooptẽt, penes quos numero quadringentos, cum in curiam uenerint, imperium ſit exequendi quæ optima factu eſſe, ſenſerint, & quinq; millia ciuium quoties eis uideretur congregare. Fuit quidem qui hanc rogationem tulit Piſander, qui ut in cæteris, ita in hoc ſtatu popularem libentiſſime propalam abrogabat. Qui uero totum negocium compoſuit, qua ratione ad hoc deueniretur iampridem id p̃meditatus, fuit Antiphon, uir Athenienſium ſui temporis nulli ſecundus uirtute, atq; item præſtantiſſimus in comminiſcendo, & in ijs quæ ſentiret promendis, qui neq; ad populum neq; ullam in contentionem uoluntarius prodibat: ſed ſuſpectus uulgo propter opinionem facultatis in dicendo, ceſſaret ab agendo: tamen hic unus ut cuiq; aliquid aut in iudicio, aut apud populum agenti conſulebat, plurimum poſſe prodeſſe exiſtimabatur: & qui poſtmodum (cum ſtatu quadringentorum collapſo, acta illorum populus ultum iret, ipſeq; in iudicium uocaretur, tanquam unus ex iſtarum rerũ autoribus) uidetur mihi optime omnium ad meam uſq; memoriam, cauſam capitis dixiſſe. Præſtabat autem ſeſe & Phrynichus per q̃ ſtudioſum circa ſtatum paucorũ Alcibiadis metu, quem intelligebat cuncta apud Samum à ſe cũ Aſtyocho tractata reſciuiſſe, ratus (ut credibile erat) eũ nunq̃ ſub paucorũ ſtatu reuerſurũ. Et aduerſus atrocia quia is non ſuccubuerat, plurimum de ſua uirtute ſpopondiſſe uidebat. Theramenes quoq; Agnonis filius, inter primos eorũ exiſtit qui ſtatum populare diſſoluerunt, uir neq; ad dicendũ, neq; ad intelligendum inualidus. Itaq; opus à uiris & multis & circunſpectis agitatũ, etſi arduum, tñ non immeritò proceſſit. Arduum eñ fuit, populum Athenienſem centeſimo fere ab exactis tyrannis anno libertate priuare, ne eum modo nullius imperio ſubiectum, ſed plusq̃ huius temporis dimidio ipſum aliis imperare aſſuetũ. Vbi autem concio nemine refragãte ſed rata habẽte quæ promulgabant ſoluta eſt, aliquãto poſt in curiã introducti ſunt quadringenti hunc in modũ: Erant Atheniẽſes aſſidue ſub armis propter hoſtes apud Deceleam agentes, partim in muris, partim in ſtationibus ſuo quiſq; loco. Igitur illo die eos qui conſcij non erant, ex conſuetudine abire permittunt, dato præcepto cõiuratis, ut permanerent non apud arma, ſed ſeorſum: & ſi qs ad res quæ agerẽtur notandas

Decem ſcribarum electio apud Atheniẽſes.

Decem uirales leges.

Centumuiri CCCC. uiri.

Antiphon.

hunc locum citat Cice. in Bruto.

Phrynichus.

Theramenes. Agnon.

Quadringentorum in curiam introductio.

restitissent, hunc sumptis armis id facere prohiberent. Fuerũt autẽ ñ, quibus id negocij datum est, qui ad hoc ipsum uenerant cum suis armis, Andrij & Tenij & Carystiorum trecenti, & Aeginetæ incolæ, quos illuc habitatum miserant Athenienses. His itaq; dispositis, quadringenti uiri occulto quisq; pugione uenientes, comitantibus centum uiginti adolescentibus, quibus utebantur si cubi manu illorũ opus erat, circunsistunt intra curiã senatores, quisq; magis eligebantur, eisq; præcipiunt ut sumpta mercede egrederentur. Attulerant autem ipsi mercedem illis totius reliqui temporis, & eam egredientibus persoluerũt. Itaq; hunc in modum senatus nihil refragatus, è curia protepsit: nec cæteris quidem ciuitatibus aliquid innouantibus, sed quiescentibus. Tunc illi ingressi curiam, quæstores è suo corpore sortiti sunt, quibuscunq; uotis atq; hostijs magistratus inueniuntur usi: postea ualde immutato ritu status popularis, præterq; q exules Alcibiadis gratia non restituerunt, in cæteris imperiose gerebant: & nonnullos (licet haud multo quàm ipsi uidebantur idonei qui in locum ipsorum substituerentur) interemerunt, nonnullos in carcerem coniecerunt, quosdam relegauerunt. Adagidem quoq; regem Lacedæmoniorum (erat apud Deceleam) misẽre caduceatorem, qui diceret uelle se redire in gratiam: & consentaneũ esse ut ille ipsis potius, quàm infido populo (qui amplius non excitaret) assentiretur. At iste non quieto animo ciuitatem esse existimans, neque sibi populum subito uetustam libertatem traditurum, nec quieturum si magnum exercitum conspexisset, ideo non tantum fidei habens illis in præsens, quin crederet etiam turbari posse, nihil de conuentione respõdit ijs qui à quadringẽtis aduenerant, sed accito è Peloponneso ingẽti exercitu, haud multo pòst ipse cum ijs copijs & his quæ ad Deceleam excubabant, descendit ad ipsa mœnia Atheniensium: sperans eo magis turbatos Athenienses in suum arbitrium peruenturos, aut uoluntarios, aut ipso impetu propter tumultum intrà extraq; credibiliter futurum: neque enim defore putabat, quin muros maiores propter illorum solitudines occuparent. Cum ergo copias propius mœnia admouisset, Atheniẽses ne tantulum quidem intra urbem mouerunt: sed emisso equitatu ac parte quadam grauis & leuis armaturæ sagittariorum, depulerunt statim eos qui propius subijssent, armisq; atq; corporibus quorũdam interfectorum potiti sunt. Ita re Agis cognita, rursus eduxit exercitum: & ipse quidem & qui cum eo fuerant illic, apud Deceleæ loca manserunt. Eos aũt qui superauerant, postquam illic aliquot dies fuerant commorati, domum remisit. Secundum hæc, cum quadringenti uiri ad eum legationem misissent, & hic nihilo minus etiam magis cũctaretur, & ad hoc ipsos hortaretur, Lacedæmonem mittunt ad paciscendum legatos cupidi pacificandi. Mittunt item in Samum decem uiros ad leniẽdos milites, docendosq; cum alia quæ dicere oporteret, tum uero illud, non in perniciem ciuitatis constitutum esse statum paucorum, sed in salute esse omnium: & quinque millia hominum esse, non quadringentos solum, qui negocia administrarent. Nec unquam ad eam diem propter expeditiones & peregrinas occupationes ad ullam rem consultandam quantumlibet arduam, plures quinque millibus conuenisse. Non tamẽ statim ab ipsa status sui constitutione miserunt, ueriti ne id quod euenit, nautica multitudo nollet sub eo statu manere, & illic inchoato malo ipsis mouerentur. Etenim iam apud Samum circa statum paucorum res talis erat innouata ea, quæ per ipsum tempus contigit, quo quadringenti sunt constituti. Nam Samiorum qui tunc aduersus proceres surrexerant, cum antea fuissent status popularis, sed immutati rursus persuasiõe Pisandri dum uenit, & Athenienſium in Samo conspicuorum, facta coniuratione ad quadringentos homines, statuerant aggredi cæteros tanquam illi populus forent, & Hyperbolum quendam Athenienſem, hominẽ nefarium, exulantem, non potẽtiæ dignitatisue metu, sed propter scelera & dedecus ciuitatis interemerunt, unà cum Charmino uno è ducibus & aliquibus ſecum Athenienſibus, quibus fidem habebant. & cum ijs alia huiusmodi perpetrarũt, animati & plures inuadere. Hanc rem qui senserant futuram, nunciauerunt tum è ducibus Leonti ac Diomedonti (hi enim q à populo honore affecti essent, & inuiti statum paucorum ferebant) tum Thrasybulo ac Thrasyllo, quo-

Andrij, Tenij. Carystij.

Additum ab interprete.

Agidis exercitus contra Athe.

Samiorũ factio.

Hyperboli cædes. Charmini cædes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rum alter erat trierarchus, alter armatis præerat: itemq; cæteris qui præcipue uidebantur illi conspirationi semper aduersi: obsecrarunt q; ne seipsos morti destinatos, ne Samum ab Athenienſibus alienatam, propter quam una magiſtratus in id temporis permansisset, contemnerent. Hoc illi audito, singulos milites adeunt, orant q; ne quo modo id permittant, & in primis eos qui dicuntur Parali, homines Athenienses, atq; liberos omnes qui in ea naui uehebantur, statui paucorum nedũ præsenti semper infesti. Quibus Leon & Diomedon quoties aliquo nauigabant, soliti erant aliquid nauium eu stodiendum relinquere: adeo, cum trecenti illi in Samios impetum fecissent, isti oẽs interuentu suo plerosque Samiorum periculo exemerunt, & triginta è numero trecentorum obtruncarunt, & eorum tres maxime nocentes exilio multarunt, cæteris ignoscẽtes restituto populari statu, in posterum communiter rempublicã administrarunt. Hanc itaque nauem Paralorum cum ipsorum præfecto Chærea, qui statu mutato nauauerat operam, properanter Samii atque milites Athenas mittunt ad ea quæ acta essent nuncianda. Nondum enim resciuerant quadringentos uiros imperio potitos. Cũ Athenas nauis peruenisset, ea protinus quadringenti ablata, Paralorum aliquot duobus tribusve uincula indiderunt, reliquos in aliam militarem nauem impositos, mandarunt per Eubœam custodiendos. Chærea simulac ea quæ agerentur animaduertit, utcunque latitans rursus in Samum reuersus, retulit militibus quæ fierent Athenis, omnia in maius ui orationis exasperans, uniuersos ab his qui rempublicam administrarent uerberibus affici, nec contra eos quicquam hiscere licere: quinetiam horum uxoribus liberisq; uim afferri, cædem quoque statuisse omnium qui in Samo militarent, qui ab ipsorum sententia discreparent, propinquos comprehendere atque coercere, nisi sibi obtemperatum sit, eos interfecturi. Alia etiam permulta mentiendo adiecit. Quæ audientes milites, non modo eos qui statum paucorum introduxerant, sed etiam eos qui participes erant, statuerunt à principio occidere. Deinde ab ijs qui se interposuêre prohibiti, atq; edocti ne hostibus infesta classe uenientibus rem Athenienſem perderent, abstiterunt. Ac postea uolentes iam aperte rem Samiam ad statum popularem reuocare, Thrasybulus Lyci ac Thrasyllus (isti enim præcipui autores extiterant status innouandi) adegerunt ad maximum iusiurandum cum cæteros milites, tum uero eos qui erant è statu paucorum, capessituros se rempublicam popularem, idemq; quod ipsi sensuros, bellum aduersus Peloponnenses impigre gesturos, trecentos uiros pro hostibus habituros, ac nihil admodum cum illis per caduceatorem transacturos, in eadem uerba iurauerunt. Ex Samijs omnes qui per ætatem ferre arma poterant, cum quibus omiſa negocia & quæ ex periculis euentura forent, milites sibi communia esse uoluerunt, arbitrantes neque sibi neque illis ullam reliquam salutem fore, sed utrisq; pereundum, siue quadringenti uiri uincerent, siue hostes è Mileto. Atq; hoc tempus per concertationem omne consumptum est, militibus Athenas ad popularem statum, illis hos ad paucorum compellentibus. Sed milites coacta protinus concione, superiores duces & si quem trierarchum suspectum habebant, magiſtratu amouerunt, aliosq; suffecerunt trierachos ducesq;, quorum extitêre Thrasybulus Thrasylusq;: qui ad dicendum surgentes, cæteros exhortati sunt cum alijs rationibus non debere ipsos animo labare, quod ciuitas sua defecisset, tum uero his, quod à se qui & plures essent, & omnibus magis abundarent, illa secessisset. nam cum ipsi omnem classem habeãt, posse se ciuitates quibus præessent, adigere ad pecuniam pro uiribus dandam: si illinc abirent, Samum supereſſe, urbem non inualidam: sed quatenus maritimum robur Atheniẽsium, quod soli obtinere contenderant, eo imbecillitatis recidisset, satis ualidam ad hostes, & eosdem loco arcendos, unde iterũ arcuissent: & se propter classem potentiores quàm eos qui in urbe essent, ad comparandum commeatum, cum esset ipsorum beneficio quod Samo præsideret: hactenus licuisset illis in Piræum applicare, quod non liceret in reliquum si rempublicam eisdem restituere recusarent. Itaq; magis se posse illos prohibere usu maris, quàm ab illis prohiberi. Nam illud exiguum quiddam esse & nullius momenti faciendum, illos urbem ab hoste eripere, si hoc ipsis utile sit, & eosdem nihil amisisse, suam habeant quam mittant pecuniam, se eam ipsi milites erogent, sed senatum

Chærea Paralorum præfectus.

Lycus Thrasybuli pater.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cõstituisse, & eius gratia ciuitas habeat exercitus: imò in hoc etiam eos deliquisse, quod primas leges resciderint. Se uero debere & suæ saluti consulere, & tentare ut illos ad officium retraherent: nec deteriores illis eosdem censendos, qui aliquid melius consultarent. Alcibiadem quoque proposita sibi per ipsos securitate atque restitutione, societatem inter eos ac regem cupide conciliaturum: quodq; maximum sit, si cætera frustrarentur, certe cum tantam classem habeant, hoc non deesse ut secedant aliquo ex multis locis, ubi & urbes & agros inueniant. Talibus sese alloquijs mutuo in concione hortati sunt, & nihilo segnius ea quæ ad bellum gerendum pertinebant, apparabant. Quæ sentientes decem legati, qui à quadringentis uiris in Samum missi erant, cum iam in populo uersarentur, ibidem siluêre. Per hoc tempus classiarij Peloponnensium milites qui erant Mileti, inter se succlamabant, tanquam negocia ab Astyocho pariter atq; Tissapherne perderentur: ab Astyocho quidem quod neq; prius pugnare uoluerit, quam diu ipsorum classis præpotens, Atheniensium tenuis fuit: neque nunc uelit, cum Athenienses inter se dissidere dicantur, nec eorum naues eodem in loco esse: sed tempus terat opperiendo Phœnices à Tissapherne naues, nomine, non re periculum certaminis facturas. A' Tissapherne autem, quod has naues non accierit, quòdq; neq; solidum neq; assiduum stipendium soluẽdo, classem Peloponnensem destruat. Itaq; negabãt ulterius expectare oportere, sed pugna nauali decernere, ad quod præcipue Syracusani instabant. Hoc murmur gliscere sentientes socij atq; Astyochus, concilio habito, censuêre decertandum: quandoquidem seditionem apud Samum esse nunciabatur. Ergo cum omnibus nauibus numero centum ac duodecim Micalem proficiscuntur, iussis eo Milesiis adesse pedestri itinere. In Glauca autem Micales stationem Athenienses habebant, duæ & octoginta naues è Samo profectæ. Distat autem paululum à continente Samus, qua parte Micalem spectat. Qui cum prospexissent Peloponnesiacas naues ex aduerso uenientes, secesserunt in Samum, suas non satis esse ad subeundum de summa rerum periculum, & simul expectantes (præscierant enim hostem è Mileto uenire cupidum pugnandi) Strombichidem in Hellesponto succursurum cum ea classe, qua se è Chio Abydum contulerat: ad quem præmiserant nuncium, cum se in Samum Athenienses subduxissent. Peloponnenses ad Micalem classe appulsa, illic castra posuêre, & cum eis Milesiorum peditatus atq; accolarũ. Postero die cum aduersus Samum nauigare statuissent, accepto nũcio Strombichidem ab Hellesponto redire, ilico Miletum reuecti sunt: aduersus quam uicissim Athenienses post accessionem alterius classis cõtenderunt centum atq; octo nauibus proposito decertandi. sed nemine obuiam se dante, rursus in Samum reuertuntur. Statim secundum hæc eadem Peloponnenses tam numerosa classe, tamen non idoneos se arbitrantes ad prælium conferendum, inopes consilij unde tot nauibus pecunia suppeteret, præsertim Tissapherne male soluente, mittunt ad Pharnabazum (quod iam inde ex Peloponneso præceptũ erat) Clearchum Rhamphij filium quadraginta nauium præfectum. Euocauerat eñ eos Pharnabazus præbere stipendiũ paratus, pactusq; per legatũ se illis Byzantium ad defectionem impulsurũ. Ita naues Peloponnenses datis uelis altum petentes, ut in cursu faciendo hostẽ laterent, coorta tempestate iactatæ sunt, & earũ aliæ quæ Delum tenuerunt, plures erant quibus Clearchus uehebatur, posterius Miletum reuersæ sunt. Sed rursus eas recepit Clearchus, in Hellespontum pedibus itinere confecto. Verum eæ quæ in Hellespontum euaserant cum Helixo Megaræi decem naues, Byzantium traxêre ad defectionem: quod postea cum rescissent Athenienses qui ad Samum statiua habebant, miserunt auxilio atq; præsidio loci classem in Hellespontum: & breuis quædam pugna commissa est ante Byzantium inter octonas utrinq; naues inter eosdem. Ii qui rebus præerant, & ante omnes Trasybulus cum semper aliâs, tum uero postquam statum immutauerat, in eadem sentẽtia fuit ut Alcibiadem reuocaret, ac tandem frequenti militum concione ad hoc persuasa, factoq; decreto reducendum (donata uenia) Alcibiadem, ad Tissaphernem nauigauit, Alcibiademq; deduxit in Samũ: una spem fore existimans, si ille Tissaphernem à Peloponnensibus ad ipsos transferret. Alcibiades coacta concione, iacturas exilij sui questus est & deplorauit: multaq;

Glauca.

Samisitus.

Clearchus.

Helixus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

loquutus de republica non in paruam ſpem futurorum audientes adduxit, ſupra modum amplificando ſuam apud Tiſſaphernem gratiam, ut ꝫ quiholigarchiam domi gerebant, ipſum extimeſcerent, tum uel magis coniurationes diſſoluerentur, ſimulq; ut ab ꝫs qui Sami erant plus fidutiæ caperetur, ac pluris ipſe fieret, atq; hoſtes Tiſſaphernem quàm maxime obtrectarent, & à ſpe in qua erant deciderent. Enimuero aſſeuerabat ampliſſimis uerbis, ſibi recepiſſe Tiſſaphernem nunquam ceſſaturum dare ſtipendium Athenienſibus, ſi modo eis confideret, quoad ipſi quippiam reliquum foret, ne ſi oporteret quidem ſe ad extremum uenundare totum ſuum. naues quoq; Phœnicum quæ iam in Aſpendo eſſent, ad Athenienſes, non ad Peloponnenſes adducturum. Ita demum ſe Athenienſibus habiturum fidem, ſi ipſum ad eos reuerſum excepiſſent. Alcibiadis querimonia.

Hæc illi alia q; multa ſimulatq; audiêre, in collegium ſuperiorum imperatorum cooptauêre, iusq; rerum omnium permiſêre: tantam ſubito ſpem ſinguli præſumẽtes, ut nihil minus quàm de ſua ſalute, deq; ſupplicio quadringentorum dubitarent, parati etiam iam tum propter ea quæ ille dixerat, contemptis qui aderant hoſtibus, nauigare in Piræum. Ad quod faciendum cum multi inſtarent, ille uehementer abnuit, negans omiſſo qui propius eſſet hoſte, in Piræum eſſe nauigandum: & quandoquidem ipſe delectus eſſet imperator, ſe rationes belli ante omnia curaturum adito Tiſſaphernes; atq; extemplo è concione abꝫt, uideri uolens uniuerſa cum illo communicare, & maiorisapud illum pretii eſſe oſtentãdo ſe quòd imperator iam delectus eſſet, illiq; prodeſſe poſſet & obeſſe. Atq; hinc contigit ut per Tiſſaphernem terrefaceret Athenienſes, inuicem per Athenienſes Tiſſaphernem. Peloponnenſes qui Mileti erant, audito Alcibiadis reditu, cum iam antea Tiſſaphernem pro infido haberent, multo iam magis obtrectabant. Delatum enim multis è locis ad eos fuerat, quia recuſaſſent prodire obuiam claſſi Athenienſi ad Mileti uſq; ultro laceſſenti, Tiſſaphernem multo languidiorem effectum eſſe ad mercedem ſoluendam, & iam antea per Alcibiadem operam datam, ut idem ipſis inuiſus eſſet. Itaq; inter ſe milites alius alium conuenientes, quemadmodum prius fecerant, conſpirauerunt, & alꝫ quidam autoritatis homines, non ſolum quòd neq; ſolidum unquam ſtipendium acciperent, & id breuis temporis aut intermiſſum, niſi quis eos aut in prælium duceret, aut alio abduceeret unde alerentur: deſerere naues, culpam omnẽ in Aſtyochum refundentes, qui priuatilucri gratia Tiſſapherni indulgeret. Cum autem in huiuſmodi conſpiratio ne iſti eſſent, conflatus eſt quidam in Aſtyochum tumultus huncin mõdum: Syracuſanorum nautæ Thurinorumq;, quo liberior multitudo erat, licentius ingruentes, ſtipendium repoſcere. Quibus proteruius quoddam reſponſum reddidit: interminatusq; in Hermocratem nautis ſuis aſtipulantem, leuauit fuſtem. Hoc cernentes commilitones utique nautæ, cum clamore Aſtyochum ut ferirent, impetũ faciunt. Quod ille præuidens, ad aram quandam confugit, atq; ita percuſſus non eſt. Sed illinc in diuerſo diſceſſum ceperunt: & Mileſꝫ furtim adorti caſtellum Tiſſaphernis illic extructum, & præſidiũ quod ibi erat, eiecerunt. Quæ res probata eſt, cum alꝫs ſocꝫs, tum præcipue Syracuſanis. Lichæ tamen diſplicuit, affirmanti debere Mileſios alioſq; qui ſub ditione regis eſſent, inſerui re atq; obſequi Tiſſapherni in ꝫs, quæ moderata eſſent, donec rationes belli recte diſponerentur. At Mileſꝫ ob hæc illi & alia huiuſmodi ſuccenſentes, mox defunctum morbo humari prohibuerunt eo loco: qui aderant Lacedæmonꝫ, uolebant. Propter hanc rem diſcordiam inter ipſos Tiſſaphernemq; & Aſtyochum, ſuperuenit ex Lacedæmone ſucceſſor Aſtyochi Mindarus, nauarchiaq; ſuſcepit imperium, & Aſtyochus abſceſſit. Cum quo Tiſſaphernes Gauletem quendam ex ꝫs quos ſecum habebat, nomine Cara, legatum miſit, utriuſque linguæ gnarum, tum ad inſimulandum Mileſiorum factum circa caſtellum, tum ad ſe purgandum, ſciens ſui ſucclamandi gratia præcipue illuc Mileſios ire, & cum eis Hermocratem, qui aſſeueraret ipſum cum Alcibiade res Peloponnenſes deſtruere, in partibus uacillantem, erat enim illius in hunc perpetua ſimultas propter ſtipendꝫ ſolutionem. Quem extremum iam Syracuſanis extorrem, cum alꝫ duces Syracuſanorum nauium Potamis, Myſcon. & Demarchus Miletum ueniſſent, inſectatus eſt Tiſſaphernes multo acrius: ac crimini dedit cum alia, tum

Alcibiades ab exilio reuocatus, primæ dignitati reſtituitur.

Conſpiratio in Aſtyochum.

Aſtyochus mortem aufugit.

Lichas.

Mindarus.

Gauletes.

Car.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance Tours

uero quod quia pecuniam postulatam aliquando non impetrasset, inimicitias secum gereret. Igitur Astyochus Milesiq; & Hermocrates, à Mileto Lacedæmonem petierunt, & Alcibiades rursus à Tissapherne Samum: Vbi dum adest, legati ex Delo adueniunt, quadringenti quos uiri mittebant, ad demulcendos eos qui Sami erant: & coacto concilio, conantes eos loqui nolebant initio auscultare milites, sed succlamantes iubebant interficiqui statum popularem sustulissent. Mox tamen uix reticescentes exaudierunt ilico memorare, non excidij publici, sed salutis causa, neq; ut ciuitas hostibus proderetur, factam esse status immutationem: licuisse enim cum hostis ad urbem subijsset, sibi id facere, qui ciuitati præessent, alijsq; quinq; milibus, quoniam omnes aliquatenus participes essent, neq; domesticos eorum, aut iniuria quemadmodum Chærea inuidiose retulisset, aut ullo damno affici, sed in suis quenq; locis passim manere. Et cū alia multa cōmemorarent, noluerunt eos ulterius exaudire qui aderant, quoniam ægre ferebant, & alij aliam sententiam dicebant, sed in primis de nauigando in Piræum. Ibi Alcibiades primum uidetur de patria bene fuisse meritus, & ut nemo magis. Properantibus enim Athenienſibus è Samo aduersus Athenienses nauigare, ex quo planissime fuissent hostes protinus Ionia & Hellesponto potituri, intercessit, quo tempore nemo alius compescendæ multitudini idoneus esset, ille & publice cupidos à nauigando cohibuit; & priuatim irascentes legatis, ne coniurarent inhibuit, & legatos ipsos remisit per se reddito responso, se quinq; millia quidem à gubernatione non prohibere, quadringentos autem ut amouerent iubere, consiliumq; restituerent, quemadmodum prius fuisset quingentorum. Porro quod ad leuādos inopes sepositum esset, quo magis stipendium militibus suppeteret, se magnopere probare & alia ut hortaretur iussit, neve se hosti dederent. Nam ciuitate incolumi multam spem esse, etiam inter se conueniendi: si uero semel alterutri succumberent, aut isti qui Sami, aut illi qui Athenis essent, neminem iam fore per quem in mutuam gratiam redirent. Aderant autem & Argiuorum legati pollicentes factioni populari, quæ erat illic, auxilio futuros. Quos Alcibiades collaudatos, & cum quis eos uocaret ut adessent rogatos, ita dimisit. Venerant autem cum Paralis, quibus tunc iniunctum fuerat à quadringentis uiris, ut naui militari Euboeam lustrarent, & legatos à quadringentis missos Læspodiam & Aristophontem & Melesiam, deducerent Lacedæmonem. At isti ubi Argos apulerūt, comprehensos eos Argiuis tradiderunt, ueluti è numero illorum, qui in primis statum popularem antiquassent. Neq; isti posthac Athenas redière, sed hos ex Argo legatos Samum quam habebant triremi adduxère. Eadem æstate atq; hoc tempore Tissaphernes quo præcipue inuisus Peloponnensibus erat, cum propter alia, tum uero propter Alcibiadem restitutum, tanquam plane cum Athenienſibus sentiens, huius inuidiæ abolendæ gratia (ut uidebatur) apparabat profectionem ad classem Phœnicem, quæ ad Aspendum stabat, iubens secum ire Licham substituto Tamo (ut dicebat) suo præfecto, qui quoad ipse abesset, exercitui stipendiū præberet. Fertur nō ea gratia abisse, nec facile cognitu est, quo consilio abierit in Aspendum, cum illinc classem non apportarit. Quippe centum quadraginta septē naues Phœnicū Aspendo tenus uenisse constat: cur autem non peruenerunt multifariam homines interpretantur: Alij, ut res Peloponnensium quemadmodum constituerat, distineret abscessu suo. Ideoq; nihilo melius stipendium Tamus, cui imperatum fuerat, sed deterius præbuit: Alij, ut perductos ad Aspendum Phœnices exacta pecunia missos faceret, utpote qbus nihil admodum usurus esset. Alij, uitandæ inuidiæ quæ apud Lacedæmonem flagrabat, hoc esse factum, ut nō iniurius esse uideretur, sed plane ad classem se contulisse uere armatam. Mihi uero euidentissimum uidetur, causa demorandi distinendi que Græcorum negocia, classem non deportasse, ut q̄diu abesset illic, & cunctaretur, ad exitium illa deduceret, utq; dum neutro accedit, neutros reddendo prævalidos, utrosque exæquaret. Qui si uoluisset utiq; apertum geri bellum non anceps, profecto (ut credibile est) Lacedæmoniis (nam ad eos se contulisset) uictoriam tradidisset: quippe cum per se quoq; magis pari quàm inferiori classe contra hostes steterint. Etenim maxime euidentis tergiuersationis fuit, quòd causabatur cur naues non apportasset, quòd uidelicet paucio-

Alcibiadis in patriam meritum.

Læspodia. Aristophon. Melesia.

Tamus. Aspendus.

Nauiū Phœnissarum ad Aspendū appulsarū numerus.

res quàm iuſſiſſet rex, naues eſſent contractæ. Sed ipſe maiorem apud regem gratiam inire ſtudebat, ſi non magno ſumptu pecuniæ regiæ, ſed paruo tamen eadem confeciſſet. Quocunq; igitur propoſito Tiſſaphernes Aſpendum petierit, Peloponnenſes illo iubente, tanquam ad naues miſerunt Philippum hominem Lacedæmonium duabus cum triremibus, & ipſe cum Phœnicibus congreſſus eſt. Quem Alcibiades ubi ſenſit in Aſpendum nauigare, & ipſe ſumptis tredecim nauibus, eodem contendit, pollicẽs iis qui Sami eſſent, tutum atq; amplum beneficium ſe collaturum, quoniam Phœnicem claſſem aut ad Athenienſes afferret, aut ad Pelopõnenſes afferri prohiberet, gnarus (ut conſentaneum eſt) ex longa conſuetudine Tiſſaphernis propoſiti, qui illam nõ eſſet adducturus, animo etiam quàm maxime obnoxium criminibus eũ faciendi apud Peloponnenſes in ſuum & Athenienſium fauorem, ut eo magis ille cogeretur per hoc ipſum ad Athenienſes accedere. Et hic quidem continuo profectus, ſuperiora Phaſelidis & Cauni tenebat. Phaſelis. Caunus. Legati autem à quadringentis uiris miſſi, ubi è Samo peruenêre Athenas, Alcibiadis mandata expoſuerunt, iubere illum ut hoſti reſiſterent, nec quicquam concederent, habere enim plurimum ſpei & reconciliandi eis exercitum, & Peloponnenſes ſuperandi. Hæc uerba multo uehementius corroborauêre multos, qui iampridem grauabantur conſortium collegarum in ſtatu paucorum, & qui libenter ſe illinc, dum tamen tuto, explicarent. Ii iam tunc uno quodam conſenſu negocia carpere, habentes in hoc duces longe principes illius ſtatus atq; magnatum, Theramenem Agonis, & Ariſtocratem Siceliũ, & alios qui inter primos quidem rerum participes eràt, ſed (ut aiebant) metuentes exercitum Samium atq; Alcibiadem. Legatos maturè ſane Lacedæmonem miſerant, ne quid ciuitatem Athenienſes ſine maiori parte offenderent. Ita enim uitari poſſe, ne res ad paucos admodum deueniret. Sed quinq; millia re non nomine declarare oportere, & rempublicam in alterum ſtatum transferri. Ariſtocrates. Prætendebant autem mentionem reipublicæ cum tamẽ pleriq; eorum priuata ad hoc ambitione incumberent, qua ratione præcipue aboleretur ſtatus paucorum è populari effectus. Cuncti nanq; ſuo quiſq; die in orbem præerant, non ut pares eſſent, ſed ut ſinguli cæteris longe præeſſent. Hi ſtatu autem populari, in quo magiſtratus per electionem fiunt, facilius ferat quiſq; ea quæ eueniunt, tanq; nõ repulſus à paribus. Et procul dubio ualidæ res Alcibiadis apud Samum hoc extulerunt, quòdq; paucoꝝ ſtatus ipſis haud ſtabilis futurus eſſe uidebatur. Certatim igitur annitebatur unſquiſq;, ut ipſe potiſſimum in populo princeps exiſteret. Huic rationi refragabantur maxime & quadringenti uiri, & qui primores erant, Phrynichus, qui aliquãdo dum apud Samum dux eſſet, ab Alcibiade diſceſſit, & Ariſtarchus in primis, ac iampridem ſtatui populari aduerſus, & Piſander, & Antiphon, & alij potentiſſimi. Hi & prius cum rem rapidiſſime conſtituiſſent, & poſteaq; ea in Samo immutata eſt, legatos è corpore ſuo Lacedæmonem miſerunt, & ſtatui paucorum propenſius uacabant: & murũ in loco, quem uocant Eetioneam, multo etiam q; antea magis excitabant. Et poſt reditum ſuorum è Samo legatorum, animaduertentes complures etiam è ſuis, qui prius pro fidis habiti fuiſſent, etiã eſſe immutatos, miſerunt propere Antiphonem & Phrynichum decemq; alios cum mandatis, ut quoquo modo dum tolerabili conditione tranſigerent cum Lacedæmoniis, q; ſcilicet timerent & quæ illic fierent, & quæ in Samo: & eo ſtudioſius murum in Eetionea extruebãt. Cuius extruendi hoc conſiliũ fuit (ut aiebat Theramenes, & qui cum eo erant) non ut illi è Samo, ſi infeſti uenirent, non reciperent iam in Piræum, ſed ut potius hoſtium quoties uellent, & claſſis & peditatus reciperet. Forceps em̃ Piræi eſt Eetionea, & iuxta eam ſtatim nauium ingreſſus. Hic igitur fic cum eo extruebatur qui antea erat terram uerſus muro, ut illic pauci inſidentes introitus nauium arbitri eſſent: Quoniam ad ipſam alteram portus, cuius os anguſtum eſt, turrim terminat, ut antiquus murus terram uerſus, & interior nouus mare uerſus, proxime hunc ſtatim intra Piræum ædificauerunt & porticum maximam, cuius ipſi potiebantur, in quam cogebant ſuum quenq; frumentum ſeponere, quodq; intra urbem eſſet, quodq; mari aduecheretur, & illinc promentes uenundare. Theramenes iſtas & iam pridem tumultuans denunciauit, & poſteaq; legati è Lacedæmone prorſus infecta pactione Phrynichus. Ariſtarchus. Piſander. Antiphon. Eetionea. Piræi murus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum uniuersis redière, aiebat fore ut ob hunc murum periclitaretur incolumitas ciuitatis, nam sub hoc idem tempus affuerunt pariter ex Peloponneso duæ & quadraginta naues eorum, qui Eubœi cognominantur, quarum nonnullæ erant è Tarento & Locris Italicæ & Sicilienses: & quædam iam statione habita ad oram Laconicam, & instructæ ad transiendum in Eubœam, præfecto Agisandrida Agisandri Spartiata (ut dicebat Theramenes) non tam in Eubœam euntes, quàm ad extructores Eetionea muri: & nisi quis iam custodia ageret, furtim exitum allaturæ. Erat autem eorum quæ reprehendebantur nõnihil ueri, nec omnino detrahendi studio dictum. Nam præoptabant illi maxime in statu paucorum, ciuitatis ac sociorum principes esse. Si minus, certe habentes classem & muros, suo arbitrio uiuere, hoc quoq; excluso, ne à populo rursus restituto ipsi ante omnes euerterentur, uolebant, sed introducendo hostes absq; muris & nauibus pacisci cum eis qualemcunq; ciuitatis statum, dummodo de corporibus suis securi essent. Ideoq; hunc murum ac portulas seruabant, introitusq; & receptacula hostium studiose ædificabant, ne præuenirentur absoluere properantes. Et à principio quidem inter paucos hæc ac furtim potius dicebantur. At ubi reuersus Phrynichus è Lacedæmone legatus, à quodam excubatorum insidijs frequenti in foro uulneratus est: nec ita post è curia abiens, continuo * discessit: & percussore eius elapso, adiutor tamen eius homo Argiuus à quadringentis uiris comprehensus ac tortus, nullius nomen à quo iussus esset protulit, nihilq; aliud quàm scire se complures homines in peripolarchi, atq; alias ædes conuenire solitos. Tum uero nihil factum cum esset ex hoc noui, Theramenes iam audentius Aristocratesq;, & alij quicunq; uel ex ipsis quadringentis, uel extra hos eiusdem sententiæ erant, negocia capesserunt. Nam super hæc, classis à Lacedæmone iam circumuecta, ad Epidaurum stationem habens, Aeginam excursionibus infestabat. Quo magis negare Theramenes, credibile esse, si in Eubœam tenderent naues, in sinum Aeginæ fuisse deflexuras, & rursus in Epidaurum se recepturas, nisi uenirent exhortandum ad ea peragenda, quæ ipse semper accusasset, eóque non posse se ulterius quiescere. Ad postremum multis & seditiosis suspiciosisq; sermonibus habitis, iam opere aggrediendam rem esse censuerunt: siquidem homines grauis armaturæ, qui in Piræo murum Eetioneæ extruebant, in quibus & Aristocrates erat præfectus, certa ei delegata custodia, comprehendunt Alexiclem inter collegas status paucorum præcipua dignitate præditum, & domum adductum cohibent. Compræhendunt item cum alios quosdam, tum uero Hermonem præfectum uigilum, qui apud Munichium excubabant, & ex uoluntate maximæ armatorum partis. Quod simulac renunciatum est quadringentis uiris (considebant autem in curia, præter eos quibus ista non placebant) parato animo erant ire ad arma ac Therameni & ijs qui cum eo erant, nunciabantur. Theramenes purgans se dicere paratum esse iam ire cum ipsis ad illos rapiendos. Et sumpto secum uno è ducibus sic uoluntarijs, pergit ad Piræum, adiuuabat eum Aristarchus & equitum iuuentus. Erat autem tumultus ingens atque horribilis. Nam & qui in urbe degebant, Piræa iam captum, eumq; qui comprehensus esset, morte affectum esse: & qui in Piræo tantum non adesse contra se urbicos statim suspicabantur, uix senioribus istos ne ad ferenda arma discurrerent prohibentibus, & Thucydide Pharsalio, qui tunc aderat hospes publicus, officiose apud singulos intercedente, atque exclamante, ne patriam hoste ipsis insidiante proderent, resedit impetus, & in diuersa digressi sunt. Theramenes ut uenit in Piræum, erat autem & ipse magistratus, iram in homines grauis armaturæ intra uociferationem ille quidem exercuit. Aristarchus autem & qui aduersarij erant, re uera excanderunt. Nihilo minus illi in opere faciendo pergere, nec facti pœnitere, interrogare tantum Theramenem nunquid ei uideretur ex utilitate extrui murum, an satius foret dirui. Atque hoc respondente, si ipsis placeret dirui, sibi quoque placere: hinc è uestigio conscendunt murum, & alij multi eorum qui erant in Piræo, eumq; demoliuntur, uulgus exhortantes his uerbis: Quicunque uellet quinque millia quàm quadringentos præesse ciuitati, eum debere ad id opus accedere. Occultabant enim rem adhuc sub nomine quinq; millium, ne quis eorum qui præsse uellent, propalã sta

Eubœi.

Agisandridas.

ἀπεθανε Phrynichi cædes.

Aegina incursionibus infestatur.

Alexicles.

Hermon.

Thucydides Pharsalius.

Piræi murus diruitur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tum populárem nuncuparet, metu ne quid aliquis cum alio loquens, per inſcitiam la-
pſus pro tali utiq; haberetur, & iccirco quadringenti uiri neq; eſſe uolebant illos quin-
quies mille, neq; q̃ non eſſent, manifeſtum eſſe exiſtimantes, ſi tot numero uiri partí-
cipes gubernationis fierent, haud dubie ſtatum eſſe popularem. Hoc autem occultatũ
mutuo terrorem præbebat. Poſtera die quadringenti uiri etſi animo fluctuantes, in cu
ria tamen cõgregantur. Item apud Piræum armati, cum Alexiclem quem comprehen
derant, miſſum feciſſent, ac murum demoliti eſſent, conceſſêre ad theatrum Dionyſia-
cum, quod ante Munichiam eſt intra Piræum, & poſitis armis concilium habuerunt:
& ex placito omnium propere petentes urbẽ, arma in ſtationem depoſuerũt: ad quos Munichia.
uenerunt quidam à quadringentis, & alloquentes uiritim ut quenq; uidebant eſſe, mit
ti rogabant, ſuadebantq; ut & ipſi quieſcerent, & alios quietos efficerent: dicentes ut
quinque millia hominum nuncuparent, & in eorum partem quatenus illorum uolun-
tas ferret, ipſos quadringentos, ne quo modo ciuitatem perderent, neve hoſtibus ob
iectarent. His uerbis, quæ & multa & multis inculcabantur, multitudo armatorũ pla-
catior quàm fuerat effecta eſt: maximèq; extimeſcens pro uniuerſa republica, conſen-
ſit, ut ad certam diem concilium haberetur in æde Dionyſii, hoc eſt Bacchi, de concor-
dia. Vbi uero ad ædem Bacchi uentum eſt, tantumq; nõ concio coacta erat, nunciatur Dionyſii ædes.
duas & quadraginta naues in Agiſandridam à Megaris in Samalinem curſum tenere:
quod nemo hac ex turba hoc ipſum exiſtimauit eſſe, quod olim à Theramene & ab ijs Agiſandridas.
qui cum eo erant, dicebantur claſſem ad murum iter habere, eoq; utiliter eſſe dirutum,
Agiſandridas autem forſitan quidem ex compoſito iuxta Epidaurum, atq; illa circa lo
ca uerſabatur: tamen credibile eſt, etiam propter præſentem Atheniẽſium ſeditionem
af fluente ſpe, ſi offerretur occaſio, illic eum ſubſtitiſſe. Athenienſes ea re ipſis nunciata,
citato curſu uniuerſi in Piræum contenderunt, tanquam bellum domeſticum maius q̃ Athenienſium
hoſtile, nec longinquum, ſed ante portum eſſet. Itaq; eorum alij naues quæ aderant in inteſtinũ ad Pi-
grediuntur, alij alias deducũt, alij in muros qui pro faucibus portus ſunt, ſuppetias fe- ræum bellum.
runt. At claſſis Peloponnenſium aduẽtans, ſuperato Sunio, tenuit inter Thoricum
& Praſtia: mox appulſa eſt ad Oropum. Atheniẽſes raptim & qui ad manus erant nau
tis uti coacti, qualia contingunt in ciuitate ſeditionibus laborante, ac magno diſcrimi-
ni occurrere feſtinante (nam Eubœa eis omnis erat intercluſa Attica) mittũt Thymo-
charem ducem cum claſſe in Eretriam: quæ claſſis ubi peruenit ſex & triginta nauium
cũ ijs quæ prius in Eubœa erant, coacta eſt protinus dimicare. nam Agiſandridas iam
pranſus, ab Oropo claſſem ducebat. Abeſt autem Oropus ab urbe Eretrienſi ſtadijs fe- Oropi ſitus.
re ſexaginta tractu maris. Dum itaq; illa infeſta ueniret claſſe, Athenienſes propere ſu
as naues conſcendunt, opinantes ſibi milites iuxtà futuros. At illi cibaria in prandium
mercabantur, nõ ex foro, ſed domeſticatim ex ultima urbis parte. Nam ne quid in fo-
ro uenderetur Eretrienſes proſpexerant: ut dum cunctanter naues ingrediũtur ab ho-
ſte præuenirentur, & ita dum ille ingruit, iſti utcunq; impletas naues educere cogeren
tur. Et ſignum ex Eretria hoſti ad Oropum ſuſtulêre, quando mouere contra Athení- Pugna acris.
enſes deberet. Tali Athenienſes apparatu prouecti, pugna ſupra portum Eretrienſem
commiſſa, tamen aliquantiſper reſtitêre. Deinde in fugam uerſos uſq; ad littus inſecu
tus eſt hoſtis. Quorum quicunque ad urbem Eretrienſem, ut amicam cõfugerunt, in-
digniſſime ab Eretrienſibus interfecti ſunt: qui uero in munitiões quas ipſi in Eretria Peloponnenſi-
tenebant, incolumes fuêre, itemq; nauium quæcunque in Chalcidem peruenerunt. Ea um victoria.
rum duabus & uiginti cum remige militeq; captis, Peloponnenſes & captiuorum ali-
is interfectis, alijs conſeruatis, trophæum ſtatuerunt. Neq; multo pôſt omnem Eubœ-
am ad defectionem compulerunt, præter Oreum, quod Athenienſes ipſi tenebant, &
alia circà loca compoſuerunt. Poſtquam hæc ad Eubœam geſta, Athenis nuncia- Oreum.
ſunt, pauor eos ad illam diem maximus circunſtetit. Neq; enim accepta in Sicilia cala
mitas, etſi tunc ingens uiſa, neque aliud unquam tanto terrori fuit, utpote cum exerci-
tus apud Samum abeſt, neq; alia adeſſet claſſis, neq; qui illas conſcenderent, ipſis ſediti
oſe diffidentibus, & incertum quando inter ſe conuenturis, tantum eis calamitatis in-
ciderat. Quia cum & claſſis & Eubœa eſſet amiſſa, unde plus quàm ex Attica emolu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mentí perciperetur, quonam modo non forent conſternati? & eo quidem uehementius propter ſummam loci uicinitatem, ne continuo victoria feroces ad uacuum nauium Piræum appellerent, quos tantum non adeſſe ſuſpicabantur, id quod illi ſi audaciores fuiſſent, facile feciſſent. Ex quo aut aggredientes urbem, magis in ſeditionem cõcitaſſent ciuitatem: aut manendo obſediſſent, cogentes ab Ionia claſſem, etſi aduerſariam ſtatui paucorum, tamen ſuis rebus domeſticis atq; uniuerſæ ciuitati ſuccurrere. At q; interea & Helleſpontus & Ionia & inſulæ & omnia Eubœa tenus, & ut ſic dicam, omne Athenienſium imperium ipſis ceſſiſſet. Verum nõ in hoc tantum bello Lacedæmonij, ſed in alijs etiam multis omnium hoſtium Atheniẽſibus utiliſſimi extitêre: qui quod plurimum inter ſe moribus differentes eſſent, alij properi, alij cunctabundi, & alij manu prompti, alij formidoloſi, præcipue in gubernanda claſſe plurimum Athenienſibus profuêre: quod maxime declarauêre Syracuſani, qui concordes inter ſe præclariſſime belligerauerunt. Ad hunc nuncium Athenienſes uiginti tamẽ naues armauêre, concionemq; coegêre ſemel ſtatim tum primum in locum, quẽ uocant Pycnen, ubi etiam alias conſueuêre: in qua concione quadringentis uiris amotis, decreuerunt adminiſtrationem rerum quinque millibus tradendam eſſe: ex eo autem numero quicunq; arma geſtarent, neq; ullo pro magiſtratu mercedem accipere: ſi ſecus feciſſent, execrabiles eſſe. Aliæ quoq; deinceps crebræ ſunt habitæ conciones, in quibus & *legum lationes, & alia ad rempublicam pertinentia conſtituerunt. Atque inter initia uidentur mihi Atheniẽſes nõ parum commode rempublicam adminiſtraſſe, inter utranq; factionem paucorum, & multitudinis in unum redactam egregio temperamento. Quæ res ex improbis factis quæ fiebant, prima ſuſtinuit ciuitatem. Decreuerunt præterea Alcibiadem cæteroſq; qui cum eo eſſent, reuocandos in patriam, & ad eum & milites qui cum eo in Samo eſſent mittendum iubentes, ut ad adminiſtrandam rempublicam accederet. Inter hanc ſtatim rerum mutationem, Piſander Alexicleſq; cum ſuis, & qui præcipui fuerant è ſtatu paucorum, ſe in Deceleam ſubduxerunt. Solus ex eis Ariſtarchus (erat enim dux) ſumptis repente aliquot ſagittarijs, qui eſſent barbariſſimi, ad Oenoen pergit, murum Athenienſium in Bœotiæ confinijs, quem Corinthij propter ſuorum à Decelea ſe recipientium cædes, quæ factæ fuerant ex Oenoe, obſidebant uoluntarij quicq; Bœotianis accitis. Cum his habito colloquio Ariſtarchus, ſeduxit eos qui erant apud Oenoen, quod diceret quandoquidẽ populares ſui intra urbem de cæteris rebus cum Lacedæmonijs tranſegiſſent, debere & ipſos eum locum tradere Bœotianis. De hoc enim tranſigi. Cui ut duci fidem habentes illi, quippe qui omnium rerum ignari, quod obſeſſi eſſent, ſub pactione abierunt. Hunc in modum & Bœotiani relictam Oenoen receperunt, & Athenis ſtatus paucorũ ſeditioq; ceſſauit. Per eadem huius æſtatis tempora, Peloponnenſes apud Miletum, cum nemo eis ſtipendium numeraret illorum, quibus à Tiſſapherne mandatũ erat dum contulit ſe in Aſpendum, neq; claſſis Phœnicum, ac ne ipſe quidem Tiſſaphernes ueniret, & qui cum eo miſſus erat Philippus, ad Mindarum nauarchum ſcriberet claſſem nõ eſſe uenturam, idq; ipſum Hippocrates uir Spartiata (qui apud Pharſelidem agebat) ſignificaret, tũc intellexerunt ſe prorſus decipi à Tiſſapherne. Itaque ſolicitante eos Pharnabazo, qui optabat conducta ea claſſe, reliquas prouinciæ ſuæ urbes compellere ad deficiendum ab Atheniẽſibus, quemadmodum Tiſſaphernes. Mindarus ſpe aliquid plus ab iſto obtinendi multa diligentia præſentiq; edicto, ut lateret hoſtem qui erat in Samo, ſoluẽs è Mileto tribus & ſeptuaginta nauibus, petijt Helleſpontum: quò prius per hanc eandem æſtatem duodecim aliæ naues conceſſerant, & partem quandam curſionibus infeſtauerant. Sed Cheroneſi tempeſtate uſus, ad Icarum coactus eſt appellere. Vbi propter difficultatem nauigandi quinque ſexve moratus dies, peruenit Chium: quẽ à Mileto ſoluiſſe certior factus Thraſyllus, apud Samum & ipſe cum quinque & quinquaginta nauibus proficiſcitur, approperãs ne ille præueniret in Helleſpontũ. Cæterum cognito apud Chium eſſe hoſtem, ratusq; illic ſubſeſſurum, ſpeculatores quidem collocat in Lesbo, & in cõtinente oppoſita, ne ſe lateret ille, ſi quid moueretur: ipſe cum reliqua claſſe Methymna profectus, farinam hordeaceã atq; alia opportuna apparari iu-

Helleſpontus.

Picne.

Conciones athenienſium. νομοθέται

Athenienſium reſpublica.

De Alcibiade reuocando.

Oenoe.

Paucorum ſtatus ſublatus.

Icarus.

Thraſyllus.

Methymna.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bet, tanquam è Lesbo Chium petiturus, si diutius illic moraretur hostis. Et simul uolebat in Eresum nauigare (defecerat enim Eresus à Lesbo) recepturus eam si posset. Nã Methymnæi exules non è postremis, sumptis è Cuma quinquaginta ferme armatis arctissima familiaritate coniunctis, & è continente alijs mercede conductis ad trecentos, cuncti Anaxarcho Thebano ob cognationem duce delecto, primũ adorti fuerant Methymnam: quod irritum fuit inceptum, propter præsidium Atheniense, quod è Mity- Anaxarchus.
lena aduenies, commissa pugna, rursus eos extra urbem eiecerat. Verum recepti per noctem, Eresum ad defectionem cõpulerant. Aduersus hanc igitur cum tota classe aduenies Thrasyllus, de aggredienda cogitabat. Sed eodem anteuerterat Thrasybulus cum quinq; nauibus è Samo, dum ei de hoc exulum traiectu allatum esset. Post quem Thrasyllus cum appulisset, ad Eresum stationem habebat. Accessêre præterea duæ naues ex Hellesponto domum remeantes. Itaque tam Methymnææ quàm cæteræ naues aderant numero septem & septuaginta. Quarum nauales copiæ, & machinas & omnis generis oppugnationes pparabant ad Eresum expugnandam, si possent. Interea Mindarus cum classe Peloponnẽsi biduo re frumentaria comparata ex Chio, ac datis à populo Chio ternis & quadraginta nummis Chijs in singulos, tertio die illinc uela in altum dedêre, ne in naues quæ ad Eresum stabant incidere̅t: & à sinistra Lesbum habentes, per pelagus in continentẽ peruenêre, ac subeuntes portum qui est in Craterijs ter- Crateriæ Phocaidis. Vbi postquam pransi sunt, præteruecti oram Cumanam, cœnauêre in Arginussis, quæ sunt in continente aduersus Mitylenem. Vnde multa nocte proficiscentes, cum uenissent in Harmatuntem, quæ est è regione Methymnæ in continente, Arginussæ.
sumpto raptim prandio prætereuntes Lectum & Larissam & Amaxitum & alia circà loca, perueniunt in Rhœtium, quod iam est Hellesponti, media nocte in diluculum declinante: quarum nonnullæ tenuerunt ad Sigæum, atque ad alia circà littora. Athenienses qui apud Sestum erant duodeuiginti naues, ubi conspexêre & ex speculis ignes, qui ipsis pro signo fiebant, & frequentes in hostico pyras repente collucere, intellexerunt ingressos esse Peloponnẽses, & hac ipsa nocte quantum maturare potuerũt, subeuntes Cheronesum nauigarunt in Elæuntem, uolentes hostilem classem in apertum mare uitare. Et sexdecim quidem naues quæ ad Abydum erant, latuêre, quanuis prænonitas à socia quæ adueniebat classe, ut exitum Athenienſium nauium obseruarent. Cæterum sub ipsum ſtim diluculum in conspectum uenerunt classes Mindari, & è uestigio fugæ se mandarunt: neque tamen omnes fugam occuparunt, sed quæ plures erant, in continentẽ & in Lemnum effugerũt: quatuor in cursu postremæ, prope Elæuntem circumuẽtæ sunt. una cum ipsis ppugnatoribus impacta iuxta delubrum Protesilai, duæ sine propugnatoribus, una uacua ante Imbrum combusta. Post hæc coniunctis ex Abydo alijsq; nauibus sex & octoginta, uniuersæ hoc ipso die oppugnauêre Elæuntem: quæ cum ad deditionem compelli non posset, petierunt Abydum. Athenienses clam se non discessuram hostium classem opinantes, per ocium Eresi mœnia oppugnabant: sed ubi cognouêre speculatores fuisse frustratos, relicta protinus oppugnatione, in Hellespontum suppetias îêre: duasq; Peloponnensium naues quæ in persequendis ferocius hostibus in pelagus euectæ inciderant in eos, exceperunt. Postero die in Elæuntem peruenêre, ubi stationem habentes, quæcunq; ex Imbro diffugerant naues receperunt, & quinq; dies in apparatu pugnæ nauali consumpserũt. Post quos dies hunc in modum pugnatum est: Atheniẽsis classis instructa in cornua, Sestum uersus terram legebat. Eius aduẽtu percepto, Peloponnẽsis classis & ipsa obuiam ex Abydo procedit. Atq; ubi animaduertunt ad pugnandum iri, utrique cornua exporrexêre: Lacedæmonij quidem ab Abydo usque ad Dardanum nauibus octo & sexaginta, quarum dextrum cornu tenebant Syracusani, alterum, ubi erant uelocissimæ quæque naues, ipse Mindarus: Atheniẽses autem Cheronesum uersus ab Idaco usq; ad Arrhiana nauibus sex & octoginta, quorũ sinistrũ cornu Thrasyllus regebat, dextrum Thrasybulus, cæteri duces assignato quisq; loco. Et maturauêre Peloponnẽses priores confligere, ut sinistro suo dextrum Athenienſium cornu intercluderent facultate extrinsecus prodeũdi si possent, medium uero ad terram repellere nõ procul distantem. Quo

animaduerſo, Athenienſes in parte ſtatuerant ipſos intercludere, aduerſatiq; eadem parte perrumpere, euectiq; nauigatione præſtabant. Siniſtrum autem cornu iam promontorium exceſſerat, quod uocant Canis ſepulchrum. Quo facto medium claſſis inualidis ac diſſipatis nauibus cõſtabat, & præterea minus plenis: locusq; circa Sepulchrum canis habebat acutum & angularem ambitum, ita ut ea quæ ſupra illum fiebant, extra conſpectum horum eſſent. Hucigitur Peloponnenſes inuecti, propellunt uſq; in * Sicum Athenienſes: & cum forent prælio ſuperiores, in terram deſiliunt. Neque uero huic mediæ claſſi ſuccurrere poterant, aut à dextro qui cum Thraſybulo erant, propter multitudinem nauium in ipſos ingruẽtium, aut à ſiniſtro qui cum Thraſyllo, propter promontorium Canis ſepulchrum: quo interiecto, hæc res illorum oculis ſubiecta non erat, qui præſertim ab acie Syracuſanarum aliarumq; non pauciorum nauium urgebantur, donec Peloponnenſes uictoria freti, ſecure alibi aliam inſequẽdo nauem ceperunt, quadam ſui parte ordines ſoluêre. Quod animaduertẽtes Thraſybulus cum ſuis, omiſſa iam contentione circumagendi cornu, conuerſi protinus in eas à quibus cohibebantur, repellunt atq; in fugam uertũt: nactiq; partem claſſis hoſtilis quæ uicerat, palatam feriunt, & eaq; pleriſq; etiam ſine pugna terrorem inferunt. Syracuſani quoque, qui & ipſi iam cedebant ijs qui cum Thraſyllo erant, eo magis dedêre ſe in fugam, ubi alios etiam fugere uiderunt. Poſtquam terga data ſunt, & Peloponnenſes fugerũt, præcipue ad flumen Pydium, deinde Abydum, paucas quidem cepêre naues Athenienſes, quoniam anguſtiæ Helleſponti breui hoſtibus effugia præbebant. Sed opportuniſſimam hanc naualis prælij obtinuêre uictoriam. Quippe extimeſcentes tunc Peloponnenſium claſſem, propter calamitates cum proximam, tum illam in Sicilia acceptam defierunt & ſeipſos obiurgare, & hoſtes iam in re nautica magnifacere. De quibus has naues cepêre, Chiorum octo, Corinthiorum quinq;, Ambraciotarum & Boeotianorum binas, Leucadiorum & Lacedæmoniorum & Syracuſanorum & Pellenenſium ſingulas. Ex ſuis autem quindecim amiſerunt. Ac poſito ſuper promontorium, ubi Canis ſepulchrũ eſt trophæo, attractiſq; naufragijs, & mortuis ex fœdere hoſtibus redditis, nuncium Athenas uictoriæ triremi miſerunt. Quæ nauis ubi peruenit, audita illi felicitate ſibi inſperata, propter clades quæ & circa Eubœam & per ſeditionẽ iam contigerant, uehementer animo confirmati ſunt, arbitrantes poſſe res ſuas, ſi impigre anniterentur, euadere ſuperiores. Quarto autem quàm pugnatum eſt die, refectis properanter apud Seſtum nauibus, Athenienſes in Cyzicum nauigabant, quæ ab ipſis defecerat, conſpicatiq; ad Harpagium & Priapum octo profectas è Byzantio aggreſſi ſunt: ac ſuperatis prælio qui in terra erant, illas intercepêre: & perlati Cyzicum muris carentem iterum receperunt, illinc q; pecunias exegerunt. Peloponnenſes interea profecti ex Abydo in Elæuntem, ex ſuis nauibus captiuis, quæcunq; integræ erant, acceperunt. Nam cæteras Elæuntij concremarant, & in Eubœam Hippocratem & Epiclem ad afferendas illinc alias miſerunt. Per hæc eadem tempora, Alcibiades tredecim cum nauibus è Cauno & Phaſelide Samum remeauit, nũciatum ſe naues Phœnicum auertiſſe, ne ad Peloponnenſes irent, & feciſſe Tiſſaphernem in Athenienſium benevolentiam propenſiorem quàm fuiſſet, & inſtructis præter eas quas habebat nouem nauibus, ab Halicarniſſeis ingentem pecuniam exegit, & Con muro concluſit. Quo perfecto, magiſtratibusq; illic conſtitutis, Samum iam ſub autumnum redijt. Et Tiſſaphernes cognito claſſem Peloponnenſem è Mileto in Helleſpontum profectam, ſolueus ex Aſpendo, properauit in Ioniam. Dumq; Peloponnenſes apud Helleſpontum agitant, Antandrij (ſunt autem Aeoles) aſſumptos ex Abido armatos, terreſtri p Idam montem itinere introduxerunt in urbem, quod ſcilicet iniuria afficerentur ab * Arſaco perſa Tiſſaphernis præfecto, qui Delios quoq; (qui ab Athenienſibus Delum per cauſam luſtrationis illinc eiecti, in Atramyttum commigrarant) diſſimulato occulto odio, cum optimatibus eorum amicitiæ ac ſocietatis ſpecie expeditionem indixiſſet, eduxerat: & obſeruato dum illi pranderent, circundata ſuorum manu, iaculis eos confixerat. Qua de re Antandrij illum formidantes, ne quid in ſe aliquando fœuiretur, & alioqui quod alia quæ ab eodem imponebantur ferre non poſſent, præſidium eius eie-

Canis ſepulchrum.

ἔμπολν.

Syracuſanorum & Peloponnenſium fuga.

Numerus nauium ab Athenienſib. captarum.

Harpagius Priapus.

Cos inſula.

Antandrij. Ida mons. Aſtacus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cere ex arce. Quo etiam Peloponnensium facto, Thissaphernes (præter illa in Mileto & in Cnido, unde etiam fuerant deiecta præsidia eius) existimans insigni se affectũ esse contumelia, ac ueritus ne quid amplius læderetur, ad hæc, ægre ferens si Pharnabazus minore & sumptu & tempore magis pficeret aduersus Athenienses conductis Peloponnensibus, statuit ad eos ire in Hellespontum, daturus crimini quæ gessissent apud Antandrum; & crimina sua cum alia, tum uero de nauibus Phœnicum, quàm accommodatissime purgaturus. Et cum Ephesum primum uenisset, Dianæ sacrificium fecit.

Dum hyems æstatem
hanc insecuta
finiet,
primus quoq; ac uicesimus annus finiet.

BELLI PELOPONNESIACI QVOD CONSCRIPSIT THVCYDIDES ATHENIENSIS LIBRI VIII.

& Vltimi finis.

C.E.S. RENAISSANCE TOURS
© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

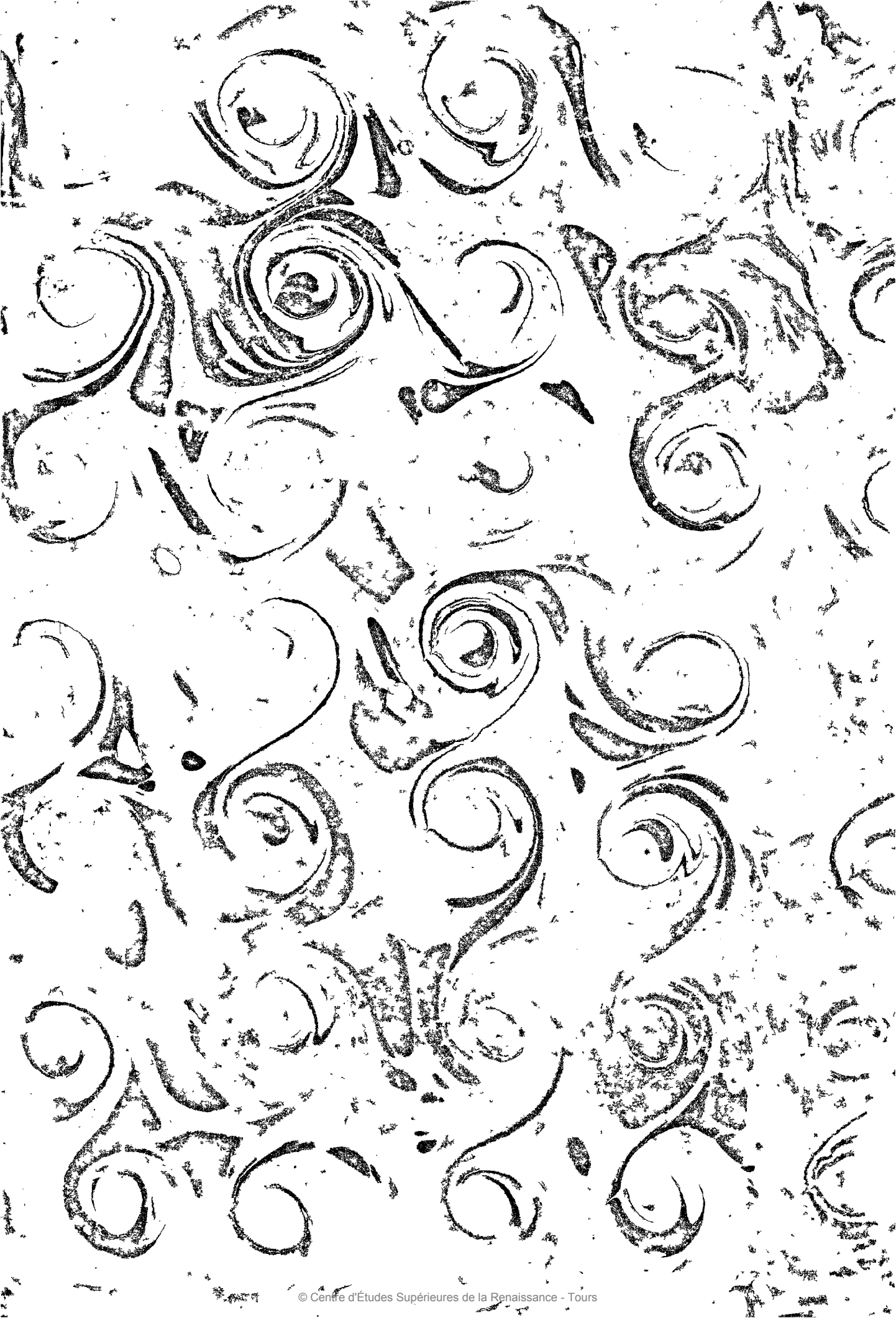

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

